

SIGNATURA: I 244

FAC REDUC..

14,8 X

25-7. N. 95

95 I 254
244

...antes qui dicit
...lcent et letent
...anes qui q̄rūt.

Arca Iniri- us libri Ethicorum Aristotelis

Queritur primo

Verus de moribus humanis seu de virtutibus moralibus possit esse una scientia practica ab alijs distincta. Primo q de moralibus non sit scientia. nam scientia est necessarius. ut dicitur primo posteriorum. sed mores humani non sunt necessarii. cum dependant a voluntate humana. ergo etc. Secundo sic. In omni scientia maxime proficit scire. sed ad mores humanos parum vel nihil proficit scire. ut habet secundo huius. ergo etc. Tercio arguit q non sit practica. q in ipsa dantur definitiones p quas demonstrantur passiones de moribus. sed talis modus procedendi est theoreticus siue speculativus. ergo etc. Quarto sic. scientia cuius finis est scire est speculativa. sed finis huius discipline est cognitio omnium moralium. ergo est speculativa. In oppositum arguit p Aristoteles p eius expositores. Pro responsione.

Sciendum primo

Quod sicut philosophus habet in primo metaphysice sapientia est ordinare. Cuius ratio est q sapientia est perfectissima perfectio rationis humane. cuius quidem ratio proprium est cognoscere ordinem. Nam licet vires sensitiue cognoscant aliquid quas res absolute. non tamen cognoscant ordinem unius rei ad aliam. imo hoc solum pertinet ad intellectum seu rationem. Sciendum secundo q duplex reperitur ordo. Unus est partium alicuius totius seu alicuius multitudinis ad invicem. sicut pres domus ordinatur ad invicem sub forma domus. Alius est ordo rerum in sui fine. et iste est perfectus et primo. qd habet secundo metaphysice. ordo partium exercituum ad invicem est ppter ordinem totius exercitus ad ducem. Ordo autem quadrupliciter reperitur ad rationem. Nam quod est ordo quem ratio non facit in rebus. sed solum ipse considerat. sicut est ordo rerum naturalium. Alius est ordo quem ratio considerando facit in proprio actu. ut puta cum ordinat suos pceptis ad invicem. et etiam signa pceptuum que sunt voces scatiue. Tercius est ordo quem ratio considerando facit in operationibus voluntatis. sicut in agibilibus. Quartus est quem ratio considerando facit in rebus exterioribus. quarum ipsa est causa. sicut est in domo. vel in archa. Et qd consideratio rationis perficitur p habitum scientie sunt hos duos ordines quos ratio considerat sunt diverse scientie. ut puta philosophia naturalis. ad quam pertinet considerare ordinem rerum naturalium. que ratio humana non facit. s

solum considerat. Et sub philosophia naturali comprehenditur mathematica et metaphysica. et etiam philosophia rationalis. cuius est considerare ordinem partium ad invicem. et ordinem partium ad conclusiones. Et preterea philosophia naturalis est que perficit rationes in recte ordinando ad rationes voluntarias. Sunt etiam artes mechanice ad quas pertinet ordo quem ratio facit in rebus exterioribus pstitutis p rationem practica humanam. Et quibus partibus proprium est motus philosophie considerare operationes humanas p quod ordinat sunt ad unum finem. Sciendum tertio. qd ille dicitur operatio humana. Nam si aliquid rationes reperiant in homine q voluntati rationis non subiacent. tales non dicuntur humane proprie loquendo sed magis naturales seu inanimate sub consideratione moralis philosophie. ut patet de operationibus anime vegetative. q nullo modo cadunt sub consideratione moralis philosophie. Ex isto inferunt sanctus Thomas q sicut subiectum philosophie naturalis est motus vel res mobilis. ita subiectum moralis philosophie est operatio humana ordinata in fine. seu etiam bonum. put est voluntarie agens ppter finem. Alterius vero dicit q bonum hominis in quantum bonum est subiectum huius scientie moralis. Quod quidem bonum hominis est duplex sicut ipsum: Nam quoddam est perfectum. Aliud est dispositio perfecti ad optimum. Et adhuc bonum perfectum hominis est duplex sicut duplex est felicitas. scilicet activa et contemplativa. Unum perfectum hominis bonum est felicitas activa. de qua agit in hoc primo libro. Et de alia perfectione hominis (q est felicitas contemplativa) agit decimo huius. Unum inter istos doctores non est diversitas in assignatione subiecti huius scientie. nisi penes magis communi minus commune. qd sanctus Thomas dicit assignat bonum hominis (q est operatio) p subiecto. Alterius vero assignat bonum hominis (q est extendit ad operationem) et habitum.

Conclusio. De moribus seu virtutibus humanis consideratis sicut suas rationes viles est scientia practica ab alijs distincta. Et sic scientia patet q habet principia et causas et passiones que pnt demereri p talia principia. Et quia nulla alia scientia ab ista considerat operationes hominis seu bonum hominis. ergo est distincta ab alijs. Et q sit practica patet qd omnis habitus directivus operis est practicus. sicut hec scientia est huiusmodi. ergo etc.

Dubitatur primo

Quo dividit scientia moralis Respondetur q dividitur per monasticam et politicam et politicam: qd omnis scientia dividit sicut divisiones sui subiecti. ideo hec scientia dividitur sicut divisione boni hominis seu operationis humane. Unum cum homo naturaliter sit animal sociale et indiget multis ad vitam suam: (q ipse sibi solus preparare non potest) pars est q homo naturaliter sit pars alicuius multitudinis unde habeat auxilium in sibi necessariis. Que quidem necessaria sunt duo quedam sunt necessaria vite. et quo ad ista ponit domestica multitudo. Alia sunt necessaria non absolute. sicut magis dicitur quo ad vires sufficientiam. Non enim sufficit ut homo vivat. sed requiritur ut bene vivat. et quo ad ista auxiliatur homo a multitudine civili cuius ipse est pars. non solum ad corporalia. sed etiam spiritus ad moralia. pro quanto p publicam potestatem coherentem mali et pmutur boni. Unde prima pars philosophie moralis considerat bonum unius hominis seu operationes unius hominis ordinatas in fine. Et vocat monasticam. a monos qd est unum vel bonum. et ideo scientia quasi scientia considerans de bono unius hominis. Secunda considerat bonum seu operationes unius hominis

Bo. de fallacis. 3. 4. 5.

21. 491

Handwritten notes and scribbles.

Handwritten notes at the bottom of the page.

Deus ars et omnis doctrina. si militer autem et actus electio bonum quoddam appetere videtur. Ideo bene enunciantur bonum quod omnia appetunt.

Queritur

Secundo utrum omnia bona appetant. et maxime vtrum omnia ars et doctrina appetant ad bonum appetendum. Arguitur primo quod non quia sunt quedam entia que appetit non esse. ut patet de illis qui seipso interficiunt. sed non esse est malum ergo etc. Arguit secundo quod quedam sunt artes prohibite et hoc est quod ordinatur ad malum. ergo non omnia ars appetit bonum. Tercio arguit de doctrina quod sub doctrina comprehenditur scientia speculativa. sed finis scientiarum speculativarum non est bonum. imo vtrum ergo etc. Quarto arguit quod illa predicta quatuor non sunt illa quibus homo ordinatur ad bonum appetendum. quia in homine sunt sensus irascibilis et concupiscibilis et multi alia quorum quoddam appetit bonum. ergo predicta quatuor non sunt omnia quibus ordinatur homo ad bonum appetendum. In oppositum arguit per primum in principio huius libri. Pro responsione

Sciendum primo

Appetitus nihil aliud est quam inclinatio. Neque foris manet vel naturam qua ynaquaque res tendit et inclinat in eius perfectionem. Eadem enim est ratio boni et perfecti. ideo bonum ordinem essendi importat eum modo quo possibile est uniuscuius rei. In omni autem re circa primum primum reperitur entitas siue substantia ipsius que non est simpliciter perfecta. et effectus non est tota similitudo sue cause. sed est quedam participatio sue cause. et ideo in omni re circa primum reperitur. Secundo reperitur quedam naturalis inclinatio ad primum operatum et perfectum. Et tertio reperitur actualis tendentia seu inclinatio in illam perfectionem. Primum ergo sic reperitur in qualiter re creatur. Vocat entitas secundum appetitum et tertium de bonum. Sciendum secundo quod triplex reperitur appetitus. unus est naturalis. que est sine cognitione ipsius particulariter appetentis. dirigit tamen a quodam vltimo cognoscente in suum finem. Et ideo dicitur opus nature est opus intelligentie non errat. sicut sagitta directa tendit ad signum. non quod cognoscat signum. sed quod dirigit ab agente cognoscente signum. Non est tamen omnino simile. quia res naturales a deo naturaliter inclinant ad suos fines. sagitta directa a sagittante non naturaliter. sed violente movetur ad signum. Secundo dicitur quod est appetitus animalis. Et iste est duplex. scilicet quod est animalis ratione carens. et quedam rationem habens. Et ita quedam sunt pure animalia. Alia vero preter sensum includunt rationem. Tamen bruta animalia licet apprehendant finem et cognoscant non tamen cognoscunt rationem finis nec proportionem eorum ad finem ordinant. Ipsa enim quodam instinctu nature. et quodam naturali pulsu tendunt in suos fines. et sic magis aguntur quam agant. et magis ducuntur quam seipsa ducant. propter quod semper operantur vno et eodem modo. Sed habentia rationem prout eligere diversa media ad presequendum finem. ideo non semper eodem modo operantur.

Ad rationes

ante oppositum. Ad primum dicitur licet de moribus. scilicet quod dicitur generat dependent a voluntate humana non sit scientia tamen de ipsis. scilicet quod dicitur sub ratione primum et universalem scientiam. Ad secundum dicitur quod si hec doctrina consideretur ut veritas tunc verum est quod finis parum proficit vel nihil. Sed si consideretur ut docens. tunc eam scire multum valet. Ad tertiam dicitur quod hic non dantur diffinitiones virtutum et aliorum (que in hac scientia considerantur) absolute. sed finem ordinantur ad opus. et ideo hec scientia est simpliciter practica. Ad quartam dicitur quod finis huius doctrine non est cognoscere absolute. sed cognoscere vel scire ordinatum ad aliquod opus. et ideo ista scientia non est scientia speculativa.

Conclusio prima

Omnia bona appetunt. patet quia omnia inclinatur et tendunt in sua propria perfectionem. sed propria perfectio uniuscuius rei est eius bonum. cum tendere in aliquid sit ipsum bonum appetere. sed quia omnia bona appetunt. Item omne ens appetit aliquid primo et in se. quia omne ens dependet a primo. sicut a prima causa effectiva. et uniuscuius est perfectio in principio suo. sed prima causa est summe perfecta et summe bona. ergo omne ens appetit bonum. Sciendum tertio pro se habet quod duo sunt principia humanorum actuum. scilicet intellectus siue ratio. et appetitus. Et ista sunt principia motiva. ut dicitur de anima. Intellectus autem siue ratio dividitur in speculativum et practicum. Et in appetitu rationali considerantur duo. scilicet actio et executio. primum ergo ad intellectum speculativum plus ponit doctrinam quam effundit scientiam magistro in discipulum. Quorum primum ad intellectum practicum ponit artem. quod est recta ratio in nobilitate factibilium. ut habet sexto huius. Et primum ad actum interioris siue elicitum (qui prius ad voluntatem) ponit electio. Sed primum ad executionem siue ad actum exterioris imperatum per voluntatem ponitur actus. Et non facit plus mentionem de prudentia quam sit in ratione practica. sicut et ars. quod per prudentiam proprie dirigit electio. Conclusio secunda. omnia ars et omnis doctrina actus et electio sunt illa quibus homo ordinatur ad bonum appetendum. Patet quia principium operandi in homine est appetitus vel voluntas. et ratio ut dicitur est ista regulantur a quatuor predictis. ergo etc.

Dubitatur primo

Utrum omnia bona sint bona una bonitate. Rndetur quod licet omnia bona dici possint bona effectiva et exemplaria una bonitate. scilicet bonitate divina. a qua bonitate dependet non tamen prout dicitur omnia bona esse bona una bonitate formaliter. imo quodlibet bonum est formaliter bonum per suam propriam formam. que est sua propria bonitas. sed manifestum est quod diverse bonorum diverse sunt forme. ideo etiam sunt diverse bonitates formaliter ipsis inherentes. Dubitatur secundo utrum sit unum bonum quod omnia appetant. Rndetur quod licet sit unum bonum et idem quod omnia appetunt simpliciter et mediate. tamen explicite et immediate diversa entia appetunt diversa bona. Dubitatur tertio utrum bonum tene diffinitur. cum dicitur bonum est quod omnia appetunt. Respondetur quod sic. tamen ista diffinitio est a posteriori et per primum effectum. Nam quod bonum est unum de primis principibus quod convertitur cum ente. ideo non potuit diffiniri per aliquod aliud ipsum. et ita oportuit ipsum diffiniri per aliquod posterius eo. scilicet per proprium eius effectum. Cum ergo bonum proprie sit motum illius appetitus. et ita (ut habet textus) antiqui philosophi bene enunciantur dicentes. Bonum est quod omnia appetunt. ante oppositum. Ad primum dicitur quod (sicut dicitur secundum) do huius. Carere malo est quoddam bonum. ideo aliquid appetunt non esse simpliciter. scilicet non esse in malis et tristitiis. Et ita per se intenditur bonum. licet per accidens appetant malum. Ad secundum dicitur quod que

dam artes sunt prohibite. non quia male sint de se. sed solum quo ad suum usum. Et ita aliquid possent ipsis male uti. Scire enim malum est quoddam bonum. sed facere malum est malum. Ideo dicitur boetius quod scientia malum videtur esse bona. quia malum non potest evitari nisi si recognoscatur. Ad tertiam dicitur quod licet scientie speculative considerate finem se absolute habeant verum pro fine. tamen si considerentur finem quod ordinantur ad fines rationis humane vite appetunt quoddam bonum. et cadunt sub consideratione phie moralis. Quod etiam potest dici quod illud verum quod habent pro fine est quoddam bonum. Ad quartam dicitur quod licet sensus irascibilis et concupiscibilis sint de numero illorum quibus homo ordinatur in bonum immediate per sensum irascibilem et concupiscibilem homo non tendit in bonum. sed mediante quatuor quatuor predictis. ideo sufficienter enumerant illa quatuor. Differentia vero quedam videtur finium. hi quidem enim operatores. hi vero propter has operationes. in his existunt meliora operatores operationes. Multis autem operatores. et artibus et doctrinis multi sunt et fines. Medicinalis quod dem enim sanitas. navifaciunt per navigationem. militaris per victoriam. yconomice per divitiam. Quocumque autem sunt talium sub vna quadam virtute. que admodum sub equestri frenifaciunt. et quecumque alie equestrium instrumentorum sunt. hec autem et omnia bellica operatio sub militari. finem eundem itaque modum alie sub alteris. In omnibus itaque architectonicarum fines omnibus sunt desiderabiliores his que sunt sub ipsis. horum enim gratia illa persequuntur. Differt autem nihil operationes esse fines actuum. aut propter has aliud quoddam. que admodum in dictis doctrinis. Si vniuersus est aliquid finis operabilium que propter ipsum volumus. alia vero propter illud. et non omnia propter alterum desideramus. procedit enim in infinitum. sicque esset vacuum et inane desiderium. manifestum quoniam hic vniuersus erit bonum et optimus. Igitur et ad vitam cognitio eius magnus habet incrementum. Et que admodum sagittatores signum habentes magis vniuersus adipiscimur quod oportet. Si autem a iug

Conclusio prima

sic temptandum est figuratiter accipere illud quod quid est. et cui? disciplinaz aut virtutis.

Queritur

Tercio verum in rebus humanis reperitur unum finis ultimus. Arguit primo quod non. quod si sic non videntur hominibus diversa studia vite. que ordinantur ad diversos fines. ergo in rebus humanis non est unum finis. Arguit secundo. in omnibus que sunt rationis est procedere in infinitum. sed desiderium insequitur apprehensionem rationis. ergo in finibus est procedere in infinitum. Arguit tertio. in actibus voluntatis est procedere in infinitum. quod patet ex hoc quod ego possum velle aliquid. et possum velle me velle. et iterum possum velle me velle. et sic in infinitum. Et ergo bonum et finis sunt obiecta voluntatis. sequitur quod in finibus sit procedere in infinitum. et per consequens in rebus humanis non est aliquis ultimus finis. Arguit quarto bonum non est simpliciter diffusivum. cum ergo finis habeat rationem boni. est diffusivum in aliud bonum. et sic in infinitum. ergo in finibus est processus in infinitum. et non sic est aliquis finis ultimus. In oppositum est phisus in textu.

Sciendum primo

Postquam phisus in prima propositione huius libri ostendit quod omnia habent tendentiam ad bonum. et per consequens ad finem. cum finis habeat rationem boni. Et quia naturalis inclinatio esset inanis nisi posset quandoque terminari. Ideo aristoteles consequenter ostendit quod in finibus non est procedendum in infinitum. Et quod in hac scientia principaliter intenditur de bono humano. ideo principaliter inquirunt de humanarum actionum fine. circa cuius investigationem ponitur aliqua necessaria ad huiusmodi finis manifestationem. Sciendum secundo quod finale bonum quod tendit appetitum est unum. cuius est ultima perfectio eius. Prima autem perfectio rebus habet per modum forme. Secunda vero per modum operationis. ideo oportet esse hanc differentiam inter fines. scilicet quod quidam fines sunt ipse operationes. alii autem sunt ipsa operata. prout operationes. Sciendum tertio quod duplex est operatio. scilicet operatio in se. et operatio in alio. Operatio in se dicitur factio. Et hec est duplex. quod quandoque aliquis assumit solum materiam extrinsecam ad suum usum. sicut equum ad equitandum. et cytharam ad cytharisandum. Quandoque vero assumit materiam extrinsecam. et mutet eam in aliquam aliam formam. sicut cum artifex facit lectulum. vel domum. Prima et secunda harum operationum non habent aliquid operatum. quod sit earum finis. sed utraque istarum operationum est finis. prima tamen melior est. et secunda. et eorum quod manet in operante. Sed tertia operatio est sicut quedam generatio. cuius finis est res genita. Et in operationibus tertiis generis ipsa operata sunt fines. Et finis dominationis est domus facta. Et in illis est talis ordo. quod quando operatum est finis. tunc melius est operatum. quod ipsa operatio. quia finis semper est prior huius que sunt ad finem. quia ea que sunt ad finem habent rationem boni ex ordine ad ipsum finem.

In vita humana sunt multi fines immediati et non simpliciter ultimi. Probatur. quia multe operationes artes et doctrine habent diversos fines immediatos et proximos. Cum ergo sint multe operationes artis et doctrine hominum necesse est quod earum sint diversi fines. et finis et ea que sunt ad finem ad invicem proportionantur. Et hoc manifestat phisus inductive. quia artis medicinalis finis est sanitas. navifacive vero navigatio. militaris vero victoria. et economice vero. id est dispensatione domus divitiarum. Circa quod considerandum est quod phisus hic dicit quod divitiarum sunt fines dispensatione domus secundum multorum opinionem et non secundum opinionem propriam. quia in primo politice ipse probat quod divitiarum sunt finis economice. sed instrumenta. Conclusio secunda. licet in rebus humanis sint multi fines. tamen ad invicem sunt subordinati. Patet quod artes sunt ad invicem subordinatae. ergo et fines. Hinc probat phisus per exemplum. Nam primum habet unum habitum operationum quem vocat phisus virtutem sub alio esse. sicut ars equitativa facit frenum. est sub arte equitandi. quia ille qui debet equitare debet recipere artificis frenifacive qualiter ipse facit frenum. et sic ipse est architector et principalis artifex. Et eadem ratio est de aliis artificibus. qui faciunt alia instrumenta ad equitandum. ut pura phisus calcaria et alia huiusmodi. Quae tres autem ultimus ordinantur sub arte militari. Pro quo notandum quod milites antiquitus dicebantur quicunque pugnatores. qui erant ordinati ad vicendum. ideo sub militari continentur non solum equestres. sed etiam omnis ars ordinata ad aliquam operationem bellicam. sicut ars sagittandi. et sic de aliis. Et per eundem modum alie artes minus principales sub principalibus continentur. et quo ad hoc artes scilicet excedunt. nam illae que sub se alias continentur respectu ipsarum dicitur architectonica. quia ipsa aliis virtus. et alie sunt propter ipsam. et alia habet precipere. Ex quo sequitur quod fines architectonicarum sunt quo ad omnes desiderabiles. et fines artium. que sub principalibus continentur. Quod probat philosophus per hoc quod homines querunt inferiores artes propter fines superiorum. nihil tamen differt quantum ad ordinem finium verum fines sunt operationes. vel aliquid aliud operatum prout operationes. Nam frenifacive finis est frenum factum. sed finis equestris (que est principalior) est equitatio. Sed econverso se habet in medicinali et exercitativa. quod medicinalis finis est aliquid operatum. scilicet sanitas. sed exercitativa (que continetur sub ea) finis est operatio. vel ipsius exercitium. Conclusio tertia. In rebus humanis est unum finis bonus et optimus. Quod probat philosophus. quia quicumque finis talis est quod alia volumus propter ipsam. et non propter aliquod aliud. ille finis non solum est bonus. sed etiam optimus. sed necesse est aliquid quem esse talem in rebus humanis. ergo in rebus humanis est aliquis finis bonus et optimus. Hinc probat philosophus ratione ducente ad impossibile. que talis est. Manifestum est ex premisis quod unum finis desideratur per alium. aut ergo est deuenire ad aliquid quem alium finem. qui non desiderabitur propter alium. aut non. si sic habetur intentum. si non sequens est quod omnis finis desideratur propter alium finem. et sic

oportet procedere in infinitum. sed hoc est impossibile. quod probat philosophus. quia si procedatur in infinitum in desiderio finium nunquam erit deuenire ad hoc quod homo sequatur fines desideratos. sed frustra et vane aliquis desiderat illud quod non potest consequi. ergo desiderium finis est vanum et frustra. sed hoc desiderium est naturale. quia naturaliter omnia bona desiderant. ergo naturale desiderium erit inane. sed hoc est impossibile. quia desiderium naturale non est aliud quam quod inclinatio inherens rebus ex ordinatione primi moventis. que non potest esse vana siue frustra. ergo non est procedere in infinitum in finibus. et per consequens necesse est esse aliquem finem optimum rerum humanarum. Et quo concludit philosophus quod cognitio huius finis magnum auxilium confert ad vitam humanam. quod patet. quod quoad omnes aliquid ordinatur et dirigitur in aliud non potest recte sequi illud nisi ex cognitione eius. per quod dirigitur. quod patet per exempla de sagittante. qui mittit directe sagittas ad signum. ad quod sagitta dirigitur. Sed tota vita humana ordinatur ad illum finem vite humane. scilicet ad beatitudinem. siue felicitatem. ergo ad humane vite rectitudinem necesse est habere cognitionem de ultimo fine vite humane. quia semper ratio eorum (que sunt ad finem) sumenda est ab ipso fine. ut habetur secundo philosophorum.

Ad rationes

ante oppositum. Ad primam. procedit quod diversi sunt fines immediati diversorum studiorum. ordinantur tamen ad unum ultimum finem. Ad secundam. dicitur quod in per se ordinatis ratio incipit ab aliquo naturaliter notis. et ad aliquem terminum proceditur. Et sic est in his que per se conneuntur ad invicem. sed in his que per accidens ad invicem conneuntur nihil per se procedere in infinitum. Ad tertiam dicitur quod in actibus intellectus et voluntatis supra se invicem reflexis non est inconveniens quod secundum potentiam procedat in infinitum. tamen non est procedere in infinitum in actibus directis. modo illi actus reflexi non conneuntur ad invicem per accidens. Ad quartam dicitur quod bonum naturale quod non agit per intellectum et voluntatem est simpliciter diffusivum in quantum potest. sed bonum quod agit per intellectum et voluntatem non diffundit se in quantum potest. sed in quantum vult.

Videbitur autem utique principalissime et maxime architectonice esse talis utique et civilis apparatus. Quas enim esse debitum est disciplinarum in civitatibus et quales unumquodque addiscere et usquequo hec proportionat. Videmus autem preciosissimas virtutum sub hac existentibus. ut puta militarem. et economicam retoricam. Utente vero hac reliquis practicis disciplinarum. amplius autem legem proportionante quid oportet operari et a quibus abstinere. huius finis complectitur utique eos

qui aliarum. Quapropter hic utique erit humanum bonum. Si enim et idem est civi et civitati. maiusque et perfectius quod civitatis videtur et suscipere et saluare. Amabile quidem enim et civi soli. melius vero et divinius genti et civitatibus. Methodus quidem igitur hoc appetit civilis quedam existens. Dicit autem utique sufficienter si secundum subiectam materiam manifestetur. Certum enim non similiter in omnibus sermonibus querendum quod admodum nec in conditis. bona autem et iusta de quibus civilis intendit tantam habent differentiam et errorem ut videantur lege sola esse. natura vero non. Talem autem quendam errorem habent et bona. quia multis contingunt detrimenta ex ipsis. Jam enim quidam perierunt propter divitias. alii vero propter fortitudines. Amabile igitur de talibus ex talibus dicentes grosse et figuratiter veritatem ostendere et de his que ut frequentius et ex talibus dicentes talia et concludere. Eodem utique modo et recipere de bitum est unumquodque dictionum. disciplina enim est in tantum certitudinem inquirere secundum unumquodque genus in quantum natura rei recipit. proximum enim videtur et mathematicum persuadentem acceptare et retoricum demonstratorem expetere. Unusquisque autem indicat bene que cognoscit et bonum iudex est bonus. secundum ergo unumquodque bene iudicat in unoquoque eruditus. simpliciter autem qui circa omnia eruditus est. Idcirco politice non est proprius auditor iuuenis in expertus enim est eorum qui secundum vitam sunt actuum. rationes autem ex his et de his. Amplius autem passionum secutor existens inaniter audiet et inutiliter. quod finis est non cognitio sed actus. Differt autem nihil iuuenis secundum etates aut secundum

Conclusio prima

sic tempus dum est figuratim accipere illud quod quid est. et cui? disciplinaz aut virtutis.

Queritur

Tercio verum in rebus humanis reperitur vni finis vltimus. Arguit primo q non q si sic non pueniret hominibus diuersa studia viuendi. que ordinantur ad diuersos fines. ergo in rebus humanis non est vnus finis. Arguit secundo. in omnibus que sunt rationis est procedere in infinitum. sed desiderium insequitur apprehensionem rationis. ergo in finibus est procedere in infinitum. Arguit tertio. in actibus voluntatis est procedere in infinitum. quod patet ex hoc quod ego possum velle aliquid. et possum velle me velle. et iterum possum velle me velle. et sic in infinitum. Et ergo bonum et finis sunt obiectum voluntatis. sequitur quod in finibus sit procedere in infinitum. et per consequens in rebus humanis non est aliquis vltimus finis. Arguit quarto. bonum est simpliciter diffusiuum. cum ergo finis habeat rationem boni est diffusiuum in aliud bonum. et sic in infinitum. ergo in finibus est processus in infinitum. et non sic est aliquis finis vltimus. In oppositum est philosophus in textu.

Sciendum primo

Postquam philosophus in prima propositione huius libri ostendit quod omnia habent tendentiam ad bonum. et per consequens ad finem. cum finis habeat rationem boni. Et quia naturalis inclinatio esset inanis nisi posset quodammodo terminari. Ideo aristoteles consequenter ostendit quod in finibus non est procedendum in infinitum. Et quod in hac scientia principaliter intenditur de bono humano. Ideo principaliter inquitur de humanarum actionum fine. circa cuius indicationem ponit aliqua necessaria ad huiusmodi finis manifestationem. Sciendum secundo quod finale bonum quod tendit appetitum vniuersum est vltima perfectio eius. Prima autem perfectio reus habet per modum forme. Secunda vero per modum operationis. Ideo oportet esse hanc differentiam inter fines. scilicet quod quidam fines sunt in operationibus. alii autem sunt ipsa operatio. Sciendum tertio quod duplex est operatio. Una est que manet in ipso operante. sicut videre velle. et intelligere. et huiusmodi operatio proprie dicitur actio. Alia est operatio transiens in materiam extrinsecam. que proprie dicitur factio. Et hec est duplex. quod quidam aliquis assumit solum materiam extrinsecam ad suum usum. sicut equum ad equestrandam. et cytharam ad cytharandam. Quandoque vero assumit materiam extrinsecam. et mutat eam in aliquam aliam formam. sicut cum artifex facit lectulum vel domum. Primum et secunda harum operationum non habent aliquid operatum. quod sit earum finis. sed utraque istarum operationum est finis. prima tamen melior est. secundam. et eorum manet in operante. Sed tertia operatio est sicut quedam generatio cuius finis est res genita. Et in operationibus tertijs generis ipsa operata sunt fines. Et finis domificationis est domus facta. Et in istis est talis ordo. quod quando operatum est finis tunc melius est operatum. et ipsa operatio. Quia finis semper est prior. huius que sunt ad finem. quia ea que sunt ad finem habent rationem boni ex ordine ad ipsum finem.

In vita humana sunt multi fines immediati et non simpliciter vltimi. Probatur. quia multe operationes artes et doctrine habent diuersos fines immediatos et proximos. Cum ergo sint multe operationes artis et doctrine hominum necesse est quod earum sint diuersi fines. quod finis et ea que sunt ad finem adinuicem proportionantur. Et hoc manifestat philosophus inductiue. quia artis medicinalis finis est sanitas. nauifaciue vero nauigatio. militaris vero victoria. et conomicae vero. id est dispensatione domus diuitie. Circa quod considerandum est quod philosophus hic dicit quod diuitie sunt fines dispensatione domus finem multorum opinionem et non finem opinionem propriam. quia in primo politice ipse probat quod diuitie non sunt finis conomicae. sed instrumenta. Conclusio secunda licet in rebus humanis sint multi fines. tamen adinuicem sunt subordinati. Patet quod artes sunt adinuicem subordinate. ergo et fines. Hinc probat philosophus per exemplum. Nam pringit vnum habitum operationum quem vocat philosophus virtutem sub alio esse. sicut artem equitatis sub arte equestrandi. quia ille qui debet equitare precipit artificiose facit equitatem. Et eadem ratio est de alijs artificiose. qui faciunt alia instrumenta ad equestrandum. ut pura calcaria et alia huiusmodi. Quae artes autem vltimus ordinantur sub arte militari. Pro quo notandum quod milites antiquitus dicebantur quicquid pugnaturos. qui erant ordinati ad vincendum. Ideo sub militari continentur non solum equestres. sed etiam omnis ars ordinata ad aliquam operationem bellicam. sicut ars sagittandi. et sic de alijs. Et per eundem modum alie artes minus principales sub principalibus continentur. et quo ad hoc artes seinuicem excedunt. nam illae que sub se alias continent respectu ipsarum dicitur architectonica. quia ipsa alijs vltur. et alie sunt propter ipsam. et alijs habet precipere. Et quo sequitur quod fines architectonicarum sunt quo ad omnes desiderabiles fines artium. que sub principalibus continentur. Quod probat philosophus per hoc quod homines querunt inferiores artes propter fines superiorum. nihil tamen differunt quantum ad ordinem finium. vtrum fines sint operationes vel aliquid aliud operatum propter operationes. Nam nefaciue finis est frenum factum. sed finis equestris (que est principalis) est equestratio. Sed econuerso se habet in medicinali et exercitativa. quod medicinalis finis est aliquid operatum. scilicet sanitas. sed exercitativa (que continetur sub ea) finis est operatio. vel ipsius exercitium. Conclusio tertia. In rebus humanis est vnus finis bonus et optimus. Quod probat philosophus. quia quicumque finis talis est quod alia volumus propter ipsum. et non propter aliquod aliud. Ille finis non solum est bonus. sed etiam optimus. sed necesse est aliquid esse talem in rebus humanis. ergo in rebus humanis est aliquis finis bonus et optimus. Hinc probat philosophus ratione ducente ad impossibile. que talis est. Manifestum est ex praemissis quod vnus finis desideratur per alium. aut ergo est deuenire ad aliquid quem alium finem qui non desiderabitur propter alium. aut non. si sic habetur intentum. si non sequens est quod omnis finis desideratur propter alium finem. et sic

oportet procedere in infinitum. sed hoc est impossibile. quod probat philosophus. quia si procedatur in infinitum in desiderio finium nunquam erit deuenire ad hoc quod homo consequatur fines desideratos. sed frustra et vane aliquis desiderat illud quod non potest consequi. ergo desiderium finis est vanum et frustra. sed hoc desiderium est naturale. quia naturaliter omnia homines desiderant. ergo naturale desiderium erit inane. sed hoc est impossibile. quia desiderium naturale non est aliud quod dicitur inclinatio inherens rebus ex ordinatione primi indigentis. que non potest esse vana siue frustra. ergo non est procedere in infinitum in finibus. et per consequens necesse est esse aliquem finem optimum rerum humanarum. Et quo deludat philosophus quod cognitio finis magnum auxilium confert ad vitam humanam. quod patet. quod quodammodo aliquid ordinatur et dirigitur in aliquid non potest recte sequi illud nisi ex cognitione eius. per quod dirigatur. quod patet per exempla de sagittante. qui mittit directe sagittas ad signum. ad quod sagitta dirigatur. Sed tota vita humana ordinatur ad illum finem vite humane. scilicet ad beatitudinem siue felicitatem. ergo ad humane vite rectitudinem necesse est habere cogniciones de vltimo fine vite humane. quia semper ratio eorum (que sunt ad finem) sumenda est ab ipso fine. ut habetur secundo philosophorum.

Ad rationes

Ad primam. Antequam procedat quod diuersi sunt fines immediati diuersorum studiorum. ordinantur tamen ad vnum vltimum finem. Ad secundam. dicitur quod in se ordinatio ratio incipit ab aliquibus naturaliter notis. et ad aliquem terminum proceditur. Et sic est in his que per accidens adinuicem procedunt. sed in his que per accidens adinuicem procedunt nihil potest procedere in infinitum. Ad tertiam dicitur quod in actibus intellectus et voluntatis supra seinuicem reflectis non est inconueniens quod finem potentiam procedat in infinitum. tamen non est procedere in infinitum in actibus directis. modo illi actus reflecti non procedunt adinuicem per accidens. Ad quartam dicitur quod bonum naturale quod non agit per intellectum et voluntatem est simpliciter diffusiuum in quantum potest. sed bonum quod agit per intellectum et voluntatem non diffundit se in quantum potest. sed in quantum vult.

Videbitur autem vtiq; principalissime et maxime architectonice esse. talis vtiq; et civilis apparet. Quas enim esse debitum est disciplinarum in ciuitatibus et quales vniuersum quod addiscere et vsquequo hec ordinat. Videmus autem preciosissimas virtutum sub hac existentes. ut puta militarem. conomicam rethoricam. Attente vero hac reliquis practicis disciplinarum. amplius autem legem proponente quid oportet operari et a quibus abstinere. huius finis complectitur vtiq; eos

qui aliarum. Quapropter hic vtiq; erit humanum bonum. Si enim et idem est vni et ciuitati. maiusque et perfectius quod ciuitatis videtur et suscipere et saluare. Amabile quidem enim et vni soli. melius vero et diuinius genti et ciuitatibus. Methodus quidem igitur hoc appetit civilis quedam existens. Dicitur autem vtiq; sufficienter si finem subiectam materiam manifestetur. Certum enim non similiter in omnibus sermonibus querendum quod admodum neque in conditis. bona autem et iusta de quibus civilis intendit tantam habent differentiam et errorem ut videantur lege sola esse. natura vero non. Talem autem quendam errorem habent et bona. quia multis contingunt detrimenta ex ipsis. Jam enim quidam perierunt propter diuitias. alij vero propter fortitudines. Amabile igitur de talibus et talibus dicentes grosse et figuratim veritatem ostendere et de his que vt frequentius et ex talibus dicentes talia et concludere. Eodem vtiq; modo et recipere debitum est vni quodque ditorum. disciplina enim est in tantum certitudinem inquirere finem vnum quodque genus in quantum natura rei recipit. proximum enim videtur et mathematicum persuadentem acceptare et rethoricum demonstratorem expetere. Vnus quisque autem iudicat bene que cognoscit et bonum iudex est bonus. finem ergo vniuersum quodque bene iudicat in vnoquoque eruditus. simpliciter autem qui circa omnia eruditus est. Idcirco politice non est proprius auditor inuenis in expertus enim est eorum qui finem vitas sunt actuum. rationes autem ex his et de his. Amplius autem passionis secutor existens inaniter audiet et inutiliter. quod finis est non cognitio sed actus. Differt autem nihil inuenis finem etates aut finem

morem iuuenilis. Non em a tempore defec-
tio. sed propter fm passiones viuere z pfe/
qui singula talibz em inuulis cognitio fit
quoadmodum incotinensibus. Scdm au-
tem rōnem desideria facientibz z operātibz
multum vtiqz vtile erit de his scire. Et qd
vniqz de auditoze z qualiter demonstrādus
z quid proponim? pbemialit dicitā s̄ tāta

Queritur Quarto vtz desideratio
optimi finis hominis per-
tinet ad civilem sciam siue
ad politicam. Arguitur primo qd nō. qz sapientia est
optima scientiarum. ergo ad ipsam p̄tinet z desideratio
optimi finis. Secūdo sic. in hac scientia z desideratio
de vltimo fine hominis que est felicitas. cum ergo ista
scia sit alia a politica vt ostēsum est p̄ius. sequitur qd ad
politicam non p̄tinet z desideratio illius vltimi finis.

Tercio sic. finis vltimus hominis p̄tinet in p̄tenti
platoe summi obiecti. cur? z desideratio non p̄tinet ad
politicam scientiā. ergo nec z desideratio illius scientie

Quarto sic. Optimus finis hois siue bonū huma-
num debet puenire auliter homini. sed finis scientie po-
litice p̄tinet in ciuium gubernatione. modo nō auliter
homo est ciuium gubernator. sed est em vnus p̄cellens
alios. ergo tali solū puenit finis politice. z p̄sequens
ad totalem sciam non p̄tinet z desideratio humani boni
qd est p̄mune oibz hoibz. In oppositū ē p̄hs in textu

Sciendum primo

Postqz p̄hs ostendit qd cognitio optimi finis hois
est necēaria ad vitam humanā. p̄sequenter ostendit qd
oportet aspiciere qd sit iste vltimus finis. z ad quā sci-
entiam speculatiuā vel p̄cticā p̄tinet eius z desideratio.
z hoc ostendit p̄hs in p̄hemio huius libri.

Conclusio prima

Optimi finis hois z desideratio p̄tinet ad civilem sciam
qd probat p̄hs qz z desideratio optimi finis p̄tinet ad
p̄ncipalissimā sciam z maxime ad architectonicā. sed
civilem scia videt esse p̄ncipalissimā z p̄fectissimā. cū sit
architectonica. ergo ad eā p̄tinet z desideratio optimi fi-
nis. Maior p̄z ex his q̄ supra ostensa sunt. qz ostensūz
est qd sub scia vel arte (q̄ est de fine) p̄tinet illa que est
circa eā. z q̄ sunt ad finē. et sic oportet qd z desideratio hu-
ius finis p̄tinet ad p̄ncipalissimā sciam tanqz de p̄n-
cipalissimo fine existere. z p̄cipiente alijs q̄ oportet face-
re. Minore probat p̄hs z p̄mo qd scia civilis sit archi-
tectonica q̄sum ad duo. q̄ p̄tinent ad sciam architec-
tonicam. Primum est qd ipsa p̄cipit scientie vel arti (que
est sub ipsa qd debet opari. sicut equestris p̄cipit freni
factiue. Secūdu est qd ad suū finem vraf arte que sub
ipsa est. Primum autē istoz duoz puenit scie politice tā
respectu sciaz speculatiuā q̄ p̄cticāz. aliter tamē
z aliter. qz politica p̄cipit scie q̄sum ad vsum ei. vt
sc̄ sic opetur vel sic et q̄sum ad determinationēz ope-

ris p̄cipit fabrico non soluz qd vrafur sua arte. sed qd sic
vraf faciendo tales cultellos. Sed civilis scia specula-
tiue scie p̄cipit solum quo ad vsum z nō quo ad deter-
minatōem opis. Politica em ordinat qd aliqui hoies
doceat vel edificat. sed nō p̄cipit geometrie qd p̄cludat
de triangulo. qd hoc nō subiacet humane voluntati. sed
alia p̄tinetas architectonice scientie (sc̄z vti inferioribz
bus scientijs p̄tinet ad politicam respectu sciaz poli-
ticarū. Ideo d̄t p̄hs qd videmus p̄ciosissimas. i. nō/
bilissimas virtutes. i. artū optimari esse sub politica
sc̄z militarem z economicā z rethoricā. quibz omnibz vraf
politica ad suū finem. sc̄z ad bonum p̄mune ciuitatis.
Ex his omnibz p̄cludit p̄hs p̄ncipale p̄positum. sc̄z
qd finis politice est aliquid optimum in rebz humanis
Paret qz cū politica (que p̄ctica est) reliquis p̄acti-
cis disciplinis vraf. vt dicitur est in secūda p̄tinate. et
cū ipsa legem ponat dicendo. quid oportet operari. z
a q̄bus abstinere vt dicitur est in prima p̄tinate scie ar-
chitectonice. p̄sequens est qd finis politice sub se p̄tinet
at fines aliarū scientiarū p̄cticarū. et per p̄sequens fi-
nis eius est humanū bonū. Deinde probat p̄hs qd
politica sit p̄ncipalissima. quia illa scia est p̄ncipaliss-
sima cuius finis est p̄ncipalissimus. sed finis politice
est h̄mō. ergo z. Minore probat p̄hs. quia vnaqz
qd causa est prior q̄to ad plures effectus se extendit
cum ergo bonū habeat rōnem casue finalis. tanto pot-
us est q̄to ad plura se extendit. ergo si est bonū vni? ho-
minis z totū ciuitatis. multo videt maius z p̄fectius
illud quod est bonū totius ciuitatis. q̄ qd est bonum
vnius hominis. sed civilis nedum intendit bonū vni-
us hominis. sed etiam totius ciuitatis. et nedum totū
us ciuitatis. imo etiam totius gentis. ergo iste finis ē
p̄ncipalissimus. z per p̄sequens politica est p̄ncipa-
lissima. quod quidem intelligendū est in genere scienti-
arum actiuarum. que sunt circa res humanas. quarū
politica p̄siderat vltimū finem. Itē nota qd d̄t p̄t
losofphus hic in textu qd bonum q̄to p̄munius tanto
melius est z diuinius. Sed obijceret illud quod dicit
Aristoteles in tercio thopicor. vbi d̄t qd bonū p̄munius
est p̄eligendum bono p̄muni. ergo z. Responderetur
distingueno de bono p̄muni. quia tale est duplex. Qd
dam em est quo multi simul vti non possunt. z tale bo-
num p̄muni p̄eligendum est. vt dicit p̄hs in thopicis
Aliud est bonū p̄mune quo plures simul vti possunt.
sicut pax in aliquo regno vel in aliqua patria. z tale bo-
num melius est z diuinius bono p̄prio

Dubitatur primo

Qualiter sit procedenduz in ista scientia. Respondet
p̄hs qd grosse z figuratiter. Cuius assignat ratiōem
qd modus manifestandi veritatem in qualiter scientia
debet esse pueniens ei qd subijcitur in illa scia. qd ma-
nifestat per hoc qd certitudo est similiter inquirenda in
omnibz sermonibz quibz de aliqua re sermo cinatur. s̄
cut etiam in his que fiunt per artem nō est similis mo-
dus operandi in omnibz. sed vnusquisqz artifer opera-
tur ex materia fm modum puenientem tali materic.
Materia autem moralis talis est qd non est ei pueni-
ens certitudo. Hora qd ex isto passu habetur autoritas
p̄muni. videlicet. qd sermones p̄stredī sunt fm ma-
teriam subiectam. Quod manifestat philosophus p
duo genera rerum que p̄tinent ad materiam morālē

Primo ad eam p̄tinet operavirtuosa circa que nō ha-
betur certa scientia homini. Secūdo ad eam p̄tinet
bona exteriora quibz homo vtriusqz ad suum finem. Et
circa h̄mō bona p̄dicus error inuenit. quia nō semp
eodē modo se habet in omnibz. Quidā em occasione
suaz diuitiaz perierit. quidā vero occasione sue for-
titudinis. et eius p̄fidentia magnis periculis se expo-
suerunt. Et sic manifestū est qd moralis scientie mate-
ria est variabilis z diffinis non habēs omnimoda
certitudinē. Et qd fm arte doctrine vel scientie demō-
stratiue oportet p̄ncipia esse conformia cōclusionibz
congruū est de tantis varietatibz tractatū facere. z ex
similibz p̄cedentes grosse z figuratiter z versimiliter
veritatem ostendere

Dubitatur secūdo

Qualis debet esse auditor huius scientie. Pro quo
ponitur conclusio secūda. qd inuenis est insufficientis au-
ditor huius scientie. Paret qd nullus potest habere rec-
tum iudiciū nisi de his que nouit. s̄ inuenis nō habet
naturale experientia necqz noticiā eoz que ad noticiā
moralem p̄tinet. qz p̄pter r̄pis breuitatē est inexpressus
in operationibz vite humane. et quibz p̄cedunt rōnes
moralis scientie. ergo manifestū est qd inuenis est insuf-
ficiens auditor huius scientie. Conclusio tertia. pas-
sionū secutor est inutilis auditor huius scientie. pura se-
cutor ire vel cōcupiscentie Pro cuius declaratione

Notandū

qz moralis scientia docet
nos insequi rōnem et dis-
cedere ab his in que pas-
siones anime naturaliter inclinant. vt sunt cōcupiscentia
gula ira voluptas z cetera h̄mō. in que omnes ten-
dunt. Et homo dupl̄r in ipsis tendere potest. vno mō
ex electione pura cum aliquis p̄ponit sue cōcupiscentie
satisfacere. Et hos vocat p̄hs passionū sectatores.
Alio mō cum aliquis p̄ponit a nociuis delectationibz
abstinere. vincitur tamē interdū impetu passionis et
contra suū intentū sequitur impetus passionū. Pro-
batur cōclusio. qd finis huius scientie nō est sola cog-
nitio. ad que forte possent peruenire passionū sectatores
Sed finis huius scientie est humanus actus p̄tuosus.
ad actus autē virtuosos nō pueniunt qui passiones se-
ctantur. ergo passionū sequutor est huius scientie inuti-
lis auditor. Et quibz infert p̄hs qd pueniens aus-
ditor huius scientie est ille qui fm ordinem rōnis adim-
plet omnia sua desideria. z qui diligeret laborat. Et
em magna veritas est scire moralia. nam bona et in-
clinatio maxime p̄ficiunt p̄ cognitionē morālē (quam
hic tradit) tanqz per vsum ipsoz. qui est finis huius
scientie moralis

Ad rōnes

ante oppositū. Ad primā
et ad secūda dicit qd solu-
te sunt ex dictis Ad ter-
ciam dicit. qd vltimus finis hominis simpliciter et fm
se p̄sideratus nō p̄tinet ad politicā. cum sit summū
bonum simpliciter. sed magis p̄tinet ad aliorū scie-
tiam. tamē vltimus finis hominis simpliciter siue vl-
timū obiectum p̄sideratum fm qd cōparatur ad mo-
res bene p̄tinet ad politicā scientiam seu moralem.
et ideo de felicitate agitur in hoc libro z in politica
Ad quartam dicit. qd sicut analogum per se respicitur

In vno primo. z per illud respicitur in alijs. Ita etiam si-
nis politice primo z p̄ncipaliter respicitur in guberna-
tione ciuū. z p̄sequēter in alijs fm p̄pinqritatē vel d̄-
stantiā ad primū. z sic nullus homo est p̄uatus ta-
li bono. sed vnusquisqz recipit in se tale bonum fm qd
est capax illius boni

Itamus autē refumentes quoniam om-
nis cognitio et electio bonū aliquod
desiderat. Quid est hoc quod civilem dici-
mus desiderare. z quid ē omnīū operatoz
summū bonum. Nomine ergo quidem fe-
re a plurimis confessum est: felicitatē em et
multi z excellentes dicunt. bene viuere autē
et bene operari idem existimant ei quod est
felicem esse. De felicitate autē (que est) alterā
tur. z non similiter multi sapientibz tradide-
runt. Hū quidē apertoz qd z manifestoz
vtputa voluptatem aut diuitias aut bono-
rem. alij autē aliud. multotiens autē z idem
ipse alterum. Egrotans quidem em sanita-
te m̄ mendicans aut diuitias. consciū autē
sibi p̄p̄is ignorantie eos (qui magnum ali-
quid z super ipsos dicunt) admirant. Qui-
dam autem existimauerūt p̄ter bec multa
bona. aliud quidē esse fm seipsum. quod et
omnibz alijs causa est essendī bonū. Om-
nes quidē igitur p̄scrutari opiniones in-
anuis fortassis est. sufficiens autē eas maxi-
me que supficietenus aut apparēt vel existi-
mant habere aliquam ratiōē. Non lateat
aut nos quoniam differunt que a p̄ncipijs
rationes. z que ad p̄ncipia. Bene em et
plato dubitauit hoc. z quesiuit vtrū a p̄n-
cipijs vel ad p̄ncipia est via. quoadmodū
in stadijs ab arbloctecis ad terminū vel ecō-
uerso. Incipiendū quidem igitur a cogni-
tis. bec autē dupliciter sunt. bec quidem em
nobis: bec autē simpliciter. forte igitur

nobis incipiendum est a nobis cognitio. Propter quod oportet consuetudinibus duci bene de bonis et iustis et totaliter civilibus auditorium sufficienter. Principium enim quia. est si appareat sufficienter nihil opus erit eo quod propter quid. talis autem habet vel suscipit utique principia faciliter. Cui enim neutrum existit: bonum audiat que Aristodoti. Iste quidem optimus qui ipse omnia intellexit. bonus autem rursus et ille qui benedicti obedierit: Qui autem neque ipsemet intelligit. nec alium audiens in animo ponet. hic rursus in utilis vir. Hos autem dicamus unde discessimus. bonum enim et felicitatem non irrationaliter videntur ex his que huius vite sunt existimare. multi quidem et gravissimi voluptatem. ideo et vitam diligunt voluptuosam Tres enim sunt maxime excellentes. et que nunc dicta est. et que civilis est. et tertia que contemplativa est. Multi quidem igitur omnino bestiales videntur esse peccatum vitam eligentes. Adipiscuntur autem rationem. quia multi eorum (qui in potestate sunt) similia patiuntur sardanapallo. Qui autem excellentes et operativi honorem. civilis enim vite fere hic finis videtur enim magis sufficienter esse eo quod queritur. videtur enim in honorantibus magis esse quam in honorato. bonum autem proprium quidem et quod difficile auferitur diuinamus Amplius autem videntur honorem querere ut credant se ipsos bonos esse. Querunt ergo prudentibus honorari. et apud eos a quibus cognoscuntur et in virtute: Manifestum autem quoniam secundum hos virtus melior est: Forsitan autem et magis utique finem civilis vite banc existimet: videtur autem imperfectior et hec videtur et enim contingere et dormire beatam vir-

ritatem et non operari per vitam. Et cum his mala pati et infortunatum esse plurimum. Ita autem vivente nullus utique felicitabit nisi positione custodiat. Et de his quidem igitur satis. sufficienter enim in enkididis dictum est de ipsis. Tercia autem est contemplativa. de qua perscrutatione in sequentibus faciemus. Percuriosus autem violentus quis est. et divitiis non sunt quod queritur bonum. Utiles enim sunt et alteri gratia. Ideo magis que priora dicta sunt: fines aliquid existimant: propter se enim diliguntur. Videntur autem neque illa que vis multi sermones ad hoc propositi sunt. hec autem reliquantur

Queritur quinto. verum felicitas hominis consistat in voluptate in honore virtute vel in divitiis Arguitur primo quod consistat in voluptate. Probatur quod in illo maxime consistit felicitas quod propter seipsum et non propter aliud appetitur. sed voluptas est homini. quod secundum Aristoteli. decimo huiusmodi est querere propter quid aliquis vult delectari Arguitur secundo. quod consistat in honore. quod in illo consistit felicitas quod est premium virtutis humane. sed honor est homini. ergo etc. Arguitur tertio. in illo consistit felicitas quod est ultimum consequens humanas operationes. sed virtus est homini. ergo felicitas consistit in virtute Arguitur quarto. in illo (per quod homo potest sibi omnia bona acquirere) consistit felicitas. cum felicitas sit status omnium bonorum aggregatione perfectus ut inquit Boetius. Sed divitiis sunt homini. quia ut dicitur quinto huiusmodi numerus inveniuntur est ad hoc quod sit fidelissimus omnium quibus homo indiget. ergo felicitas hominis consistit in divitiis In oppositum est philosophus in textu. Pro responsione

Sciendum primo quod postquam in problemate dictum est quod est unum ultimum bonum. cuius consideratio ad civilem scientiam pertinet hic consequenter videndum est quid sit illud summum bonum. siue in quo consistat Pro quo sciendum secundo quod homines tam populares quam sapientes (qui de ultimo fine loquuntur) conveniunt in communi nomine illius finis ipsum nominando felicitatem. Secundo conveniunt in communi nomine rationis dicentis bene vivere et bene operari idem esse quod felicem esse. sed multi per diversificationem sunt. Prima diversitas est popularium et sapientium. quia populares ultimum finem constituerunt in aliquo bono sensibili. quia sola sensibilia cognoscunt. sed sapientes ipsum posuerunt in bono intelligibili et separato. Secunda diversitas est popularium inter se. quidam enim posuerunt ultimum finem consistere in voluptatibus. quidam in honoribus. quidam in divitiis. sic de aliis

Tercia est eiusdem ad seipsum. quia idem homo diversimode dispositus ultimum finem ponit in diversis. ut eger arbitratu sanitate esse felicitatem. mendicis vero divitiis. et scientes se ignorare quasi admirantes eos qui dicunt aliquod magnum vel scilicet reputant ipsos esse felices. Sciendum secundo. quod predictarum opinionum quedam modicam vel nullam habent apparentiam: ideo non de omnibus est perscrutandum. sed solum de illis que habent aliquam apparentiam. vel credunt habere rationem per quam credant a multis. Et sic circa modum inquirendi de istis dicit philosophus allegans platonem. bene licet precedere et principibus ad principia. vel e contra. Ideo dicitur quod incipiendum est a nobis cognitio. quare oportet auditorum huiusmodi scire duci bonis consuetudinibus tam in bonis exterioribus quam in operationibus virtutis. Quod si ita sit non erit sibi opus scire propter quid. quia talis scire poterit principia moralia per seipsum. vel ab alio facillime recipiet. Qui autem neutro modo est dispositus audiat sententiam Aristodoti poetae. Nam secundum ipsum primus est optimus. scilicet qui per se omnia intelligit. Secundus bonus est. qui bene suscipit ab alio. Tertius vero (scilicet qui neutro modo est dispositus ad bonum et ad verum cognoscendum) est omnino inutilis.

Conclusio prima.

Felicitas non consistit in voluptatibus. et per voluptatem intelligitur delectatio corporalis. Paret. quod si felicitas consisteret in voluptatibus maxime esset in delectatione cibi et potus. Sed tales delectationes sunt communes hominibus et brutis: ergo felicitas conveniret etiam brutis. quod est impossibile. cum ipsa sit proprium bonum hominis. Unde ratio (qua movebant istos) dicitur quia multi in magnis potestatibus constituti credebantur a vulgo esse felices. eo quod persequerentur istas voluptates. Et tales assimilant sardanapallo regi assirorum qui totam vitam suam consumpsit in voluptatibus. Conclusio secunda. Felicitas non consistit in honoribus. Probatur. quia felicitas est proprium bonum felicitas difficulte ab eo auferibile. Sed honor magis est in honorato. quam in honorato. ergo non est proprium bonum neque felicitas honorati. Secunda ratio. quod felicitas est perfectum bonum quod propter se queritur. sed honor non propter se queritur. quia queritur propter virtutem tanquam testimonium virtutis. ergo felicitas non est in honoribus. Deinde dicit philosophus. quod appetentes honorem maxime querunt a prudentibus aut sapientibus honorari. et etiam a notis. Ex quo sequitur. quod felicitas non consistit in laude et gloria humana vel in fama. nec etiam in bonis corporis. quia ipsa sunt propter aliud. scilicet propter bonum anime. Conclusio tertia. Felicitas non consistit in virtute. Paret primo. quia felicitas est operatio perfecta in vita perfecta. Sed habens virtutem possit esse sine operatione. ut parvulus dormiens. igitur etc. Paret secundo. quia felicitas non permittit secum aliqua mala cum sit summum bonum. Sed virtuosus possit accidere multa mala et infortunia. Conclusio quarta. Felicitas non consistit in divitiis. Paret quia omnes divitiis siue naturales siue artificiales querunt propter aliud. felicitas autem non queritur propter aliud. igitur etc. Item divitiis acquirunt seu possidentur aliquando per violentiam. sed felicitas non est acquiritur taliter. ergo etc. Item felicitas magis videtur cadere in honore vel in virtute quam in divitiis. et tamen non consistit in ipsis. ut philosophus patuit. ergo etc.

Ex predictis sequitur. quod felicitas non consistit in potestate. Tum primo quia potest est indifferens ad bonum et ad malum. felicitas autem est summum bonum. Tum secundo. quia potestas habet rationem principii formalis felicitas autem habet rationem virtutis finis

Ad rationes

ante oppositum Ad primam dicitur quod in illo consistit felicitas quod queritur propter se. et non propter aliud secundum appetitum recta ratione regularum. Sed voluptas non queritur propter se nisi secundum appetitum depravatam Ad secundam dicitur quod honor non est premium essentielle virtutis per se intentum a virtuosus. Sed honor ab hominibus tribuitur virtuosus pro premium. quia non possunt sibi magis tribuere. ideo est signum virtutis et premium accidentale Ad tertia dicitur quod licet virtus sit perfectior operationibus quibus generatur. tamen operationes perfectiores ipsam virtutem (ad quam ordinatur virtus) sunt perfectiores virtute. ideo virtus non est summum bonum simpliciter. Ad quartam dicitur quod omnia bona venalia possunt acquiri per divitiis. sed bona anime (que non sunt venalia) non possunt haberi per divitiis nisi forte per accipis

Quod autem universale melius forte perscrutari et querere quod dicitur. Et si obvia tali questione facta propter amicos viros introducere et deas videbitur autem utique melius esse forsitan et oportere et pro salute veritatis et familiaria destruere. aliterque et philosophos existentes. Ambobus enim existentiis amicis sanctum prebonorare veritatem. Ferentes autem opinionem hanc non faciebant deas. in quibus prius et posterius dicebant. propter quod neque numerorum deas constituerent. bonum autem deum et in eo quod quid. et in quali et in adaliquid. Quod autem est secundum seipsum et substantia prius natura eo quod ad aliquid. Propagini enim hec assilant et accidenti entis. quare neque utique communis erit quedam in his deas. Amplius autem quia bonum equaliter dicitur entem in eo quod quod dicitur. ut puta deus et intellectus. et in quali virtutes. et in quanto mensuratum. et in adaliquid vile. et tempore tpale: et in loco dicta. et altera talia. Manifestum quod non utique erit commune quid universale et unum. Non enim utique diceret in omnibus predicamentis. sed in uno solo. Amplius autem quod eorum quod secundum rationem ydea una est et scia

Et bonorum omnium esset utique quedam scientia una. nunc autem sunt multe. Et eorum que sub uno sunt predicamento reputa temporis. in bello quidem enim militaris. in egritudine enim medicinalis. in laboribus autem exercitativa. Querit autem utique aliquis quid. et volunt dicere per se unum quodque. si et in parte homine. et in homine una et eadem est ratio que bonis. Secundum enim quod homo nihil differret. si autem sic. neque enim quod bonum. Sed neque quidem proprium esse magis bonum erit. sed neque magis quod diurnum est eo quod vnius diei. Probabilius autem videntur pictagorici dicere de ipso ponentes in bonorum coordinatioe unum. quos utique et Leucippus sequi videtur. Sed de his aliis fit sermo. His autem que dicta sunt dubitatio quidam subapparet. propter non de omni bono sermones dici et fieri: Dicit autem enim vnam spiritum que enim seipsa persecuta sunt et dilecta. factiva autem horum vel consensu varia aliqualiter vel contrariorum. prohibitive propter quod et dici et enim modum alium. Manifestum igitur quoniam dupliciter dicitur utique bonum. et hec quidem enim seipsa. utraque autem propter hoc. Dividentes igitur ab utilibus que enim seipsa intueamur si dicantur enim vnam ydea. Secundum seipsa autem qualia ponet quis utique vel quecumque et solitaria persequuntur. reputa scire et videre et voluptates quidam et bonorum. Hec enim est. propter aliud quidem persequimur. tamen enim se bonorum ponet utique aliquid. vel neque aliquid aliud ydeam. quare inanis est ydea. Si autem et hec sunt eorum que enim seipsa boni rationem in omnibus ipsis eandem appare re oportebit. quemadmodum in nune et cerusa eam que albedinis. honoris autem et prudentie et voluptatis. alie et differetes sunt rationes

ita enim quod bona. Non igitur est bonum commune quid enim vnam ydea. Sed qualiter utique dicitur. non enim assimilantur a casu equivoctis. sed certe ei quod est ab uno esse. vel ad unum omnia contendere vel magis enim analogia. Si autem enim in corpore visus. sic in anima intellectus. et aliud utique in alio. Sed forte hoc quidem relinquendum est nunc. certificare enim de ipsis alteri utique erit philosophie magis proprium. Sicut autem de ydea. Si enim et est unum quidem predicatum communiter bonorum vel separabilis quidem ipsum enim seipsum. manifestum quod non utique erit operatum neque possessum homini. Nunc autem tale aliquid queritur: forte autem alicui videbitur utique melius esse cognoscere ipsum ad possessa et operata bonorum. velut enim habentes hoc exemplum magis sciamus. et quod nobis sunt bona. et si sciamus adipiscemur ipsa: Probabilitate igitur quamdam habet sermo. videtur autem scientis dissonare. Omnes enim quoddam bonum appetentes et quo indigent. vel inquirentes derelinquunt cognitionem ipsius. Quis auxilius tale dicimus omnes artifices ignorare. et neque inquirere non est bene rationabile. Inutile autem et quid iuvabitur textor vel faber ad suam artem. sciens ipsum bonum. vel qualiter magis medicus vel magis miles erit. qui ydea ipsam contempletur est. Videtur quidem enim neque ita sanitatem intendere medicus. sed eas que hominis. Magis autem eam forte que huiusmodi enim unum quodque enim medicabilis. Et de his quidem igitur intantum dictum sit.

Queritur sexto. utrum ponenda sit una communis ydea omnium bonorum. que sit per se sufficiens bonum. et in qua consistat hominis felicitas. Arguitur primo quod sic. quod iste mundus est factus a primo rector artifice. ergo oportet quod eius exemplar pensat. iuxta illud Boetij dicitur. Lu cuncta sugno dicitis exemplo. ergo ponenda est eorum ydea

Arguitur secundo. utrum quod est in seipso non est in intellectu diuino. neque in singulari. neque in intellectu humano. Et tamen utrum hoc modo ponendum est. quod est eorum ydea separata unum et omnium aliorum. Arguitur tertio. felicitas consistit in ultimo bono. sed ultimum bonum est bonum separatum quod est eorum ydea omnium bonorum. igitur etc. In oppositum est phus in textu. Pro responsione.

Sciendum primo

quod postquam phus improbat opinionem ponentium felicitatem in aliquo bono manifesto. hic dicitur improbat opinionem platonis ponentis felicitatem in bono separato. Et quod plato fuit amicus Aristotelis. ideo se excusat deo eo quod improbat opinionem eius. Et magis hanc facit hic quod in aliis scientis. quia impugnat opinionem amicorum. non est contra veritatem que in scientis speculativis principaliter intendit. sed forte videtur esse contra bonos mores. qui principaliter in hac scientia tradunt. Sed tamen ut dicit phus non est de bonis mores. quod melius est pro salute veterum familiaritate seu amicitia destruere. licet enim habeantur amicitia ad homines et ad veritatem. tamen ambobus existentiis amicitia sanctum est prohibere veritatem.

Sciendum secundo. quod aristoteles non improbat platonem in hoc quod dicit aliquid bonum esse separatum a quo cuncta bona dependant ut a principio effectivo. et ad quod ordinantur sicut ad ultimum finem. Hoc enim firmiter credendum est. Sed improbat quod ponebat tale bonum esse ydeam communem boni separata ab omni alio bono. pro cuius participatione cetera bona dicuntur. Nec illud bonum ponebat in mente diuina. in qua tamen sunt ydee omnium rerum. que sunt eadem realiter cum prima causa. Sciendum tertio. quod felicitatem consistere in aliquo potest dupliciter intelligi. Uno sicut in obiecto. quod effectivus causat felicitatem. Et isto modo consistit in bono uniuersali ab homine separato. quod est prima causa. Alio modo sicut in illo quod est formaliter ipsa felicitas. Et isto modo consistit in adceptione seu fruitione illius rei que est felicitatis obiectum.

Conclusio prima.

Non est una eorum ydea totius boni. Probat tripliciter primo ex positione platonis. quod enim platonis ubi est phus et posterius ubi non est nec inuenitur una communis ydea. quia non possent ipsam equaliter participare. sed in bonis reperitur phus et posterius. quod bonum reperitur in substantia et accidentibus. substantia autem prior est accidente. igitur etc. Secunda ratio bonorum (que sunt in diversis predicamentis) non est una eorum ratio: ergo neque una eorum ydea. Tercia. omnium (que habent vnam communem ydea) est una scientia. quod plato posuit quod ab ydea derivat scientia in anima nostra. sed non omnium bonorum est una scientia. quia diversorum eorum diversae sunt scientie. igitur etc. Conclusio secunda. si esset talis ydea boni adhuc non esset pro se bonum. Probat phus. quia eadem est ratio hominis iuncti et hominis separati. quod non dicitur enim quod homo. sed accidentaliter tamen. Eadem igitur ratio illud bonum separatum non erit alterius rationis quam hoc particulare bonum. Licet posset esse distantia quantum ad aliqua alia que sunt propter rationem boni. Ergo si particulare bonum non dicitur pro se bonum. nec etiam talis ydea dicitur per se bonum.

Dubitatur primo

Utrum bonum commune separatum possit esse una eorum ydea omnium bonorum. Ad hoc videtur quod non. quod sic probat phus. quod diverse sunt rationes bonorum. nam quidam sunt enim se quecunque et desiderata. alia vero sunt bona factiva bonorum tamen. alia preseruativa bonorum. et alia sunt prohibitive mala tamen. Et sic bonorum sunt diverse rationes ergo ipsorum non potest esse una ydea. Dubitatur secundo utrum (si ponere talis ydea) ultima felicitas hominis in ipsa consisteret. Ad hoc videtur quod non. quia talis ydea non esset operatio hominis. nec aliquid operatum. Felicitas autem est ab homine ut operatio vel operatum. Sed contra hoc obijciunt. quia cognitio istius boni separati ad minimum erit exemplum pro quod sciamus adipisci tale bonum. ergo talis possessio boni non est utilis. Hoc autem improbat phus primo. quod omnis ars habet inquirere illud quo necesse indiget ad suum finem. Sed nulla ars humana inquirit bonum separatum. cum nihil facit ad constitutionem finis aliquid cuius artis. igitur etc. Secundo. textor non iuuat in sui operis executione per contemplationem talis ydee separate. Nec facit nec medicus. quod exemplar debet esse forme exemplar plato et operatio. Sed operatum est particulare. ergo exemplar debet esse particulare. ergo agnitio boni separati (quod est utrum) nihil facit ad acquisitionem finis aliquid cuius artis. ante oppositum. Prima et tertia soluntur ex dictis. Ad secundam dicitur. quod utrum ut est in seipso consideratum sub illo modo considerandi non accipitur ut in singularibus. tamen realiter habet esse in singularibus.

Ad rationes

Utrum autem redeamus ad questionem bonum quid utique sit. Videtur quidem enim aliud in alia operatione et arte. aliud enim in medicinali et militari et reliquis sicut. Quid igitur unicuique bonum est. aut gratia cuius reliqua operata sunt. hoc autem in medicinali quidem sanitas: in militari vero victoria. in edificativa autem domus: in alio vero aliud. In omni autem operatione ratione et electione finis: huius enim gratia reliqua operantur omnes. Quare si quis operatorum omnium est finis. id utique erit operatum bonum. Si vero plura hec transcendens. utique sermo ad hoc ipsum peruenit. Hoc autem magis adhuc explanare temptandum. quoniam autem plures videntur fines. horum autem eligimus quosdam propter alterum: reputa diuitias fistulas et omnino organa. Manifestum igitur quoniam non sunt omnes perfecti. optimus autem perfectus quos videtur. Quapropter siquidem est unum

aliquid solum perfectum. hoc utiqz erit qd queritur. si vero plura perfectissimū bonū. Perfectius aut dicim⁹ quod fm seipm est psequibile eo qd ppter alterū. et qd nunqz ppter aliud eligibile bis q fm seipā. z ppter hoc eligibili⁹ Et simplr utiqz pfectū qd fm seipm eligibile semp et nunqz ppter aliud. tale itaqz felicitas maxime esse videtur. Hanc em eligimus semp propter seipsam et nunqz propter aliud Honorē vero z voluptatē z intellectū z omnē virtutē eligim⁹ quidē et ppter ipsam. Nullo em adueniēte eligeremus vnūquodqz ipm. eligim⁹ autē et felicitatis grā. per bec suspiciates felices fore felicitatē em nullus eligit boz gratia nec omnino ppter aliud. Videtur autē z esse se sufficiens idem accidere. pfectum em bonū p se sufficiens esse videt. per se sufficiens aut dicimus nō ipsi soli viuētī vitam solitariā. s; et parētib; z filiis z vxori z vniuersaliter amicis z ciuib;. quia natura cui le bō. Noz aut assumendus termin⁹ quis excedenti em ad parētes z ppinquos z amicos amicos in infinitū procedit. Sed hoc quidē rursus pscrutandū. Per se sufficiens autē ponimus quod solitariū sufficientē z eligibile facit vitam z nullo indigentē. Tale autē existimamus esse Ampli⁹ autē eligibile omnū maxime nō numeratā. connumerata aut manifestū q eligibilior cum bonoz minimo. supabundātia em bonoz sic qd oppositū est. bonoz aut maius eligibilius semp. Perfectū utiqz qd videtur z p se sufficiens felicitas opatoz existēs finis

Querit seprimo. vtrū felicitas sit maximi bonū. z p se sufficiens. Ar pmo q nō. qz pfectum est cui nihil deest. sed felicitati multa desunt. puta bona exte-

ria. q felicitas nō est pfectū bonum. Sed sic. illis nō est p se sufficiens quo habito indigem⁹ multis alijs. Sed habita felicitate indigem⁹ potu cibo z veste et multis alijs. ergo felicitas nō est bonū per se sufficiens. In oppositū est pbs in textu. Pro respōsione

Sciendum primo

q postqz pbs tractauit opiniones antiquoz de felicitate. h; er determinat de ipsa fm ppriam opinionē. Primo dūredō aliquas cōditiones eius. secūdo inuestigā. finitionē eius. Sciendū secūdo. q duplex est felicitas. qdam est supnaturalis. ad quā bō ex ppijs pncipijs puenire nō potest. nisi iuuetur a primo efficiente p lumen glorie aut gratie. Et qā talis felicitas transcendit hū. tane rōnis inuestigationē. ideo de ista nō est ad ppositū. Alia est felicitas naturalis. quā bō ex pncipijs naturalib; consequi potest. z de talis est ad ppositū. De qua ptingit loqui duplr. q vno mō capitur felicitas p simplici z pfectissimo bono. qd naturaliter est hōi possibile. z qd est essentialr ipsa felicitas. Alio mō capitur p aggregatiōe ex illo pfectissimo bono z omnib; alijs bonis subseruētib; siue sibi subseruiat vt organa vel vt instrumenta vel vt decoro rancia illud pfectissimū bonum. vt sunt bona nature ip sius corporis. vel bona fortune vt sunt diuitie artificiales aut naturales. Sciendū tertio. q triplex est finis siue bonū. quoddā est bonū quod solum appetitur ppter aliud. sicut sunt diuitie vel medicina amara. Aliud est bonū quod appetitur ppter se z ppter aliud vt medicina dulcis. Tertiu est bonum pfectissimū. qd solum ppter seipm appetitur z nō ppter aliud. Et talis le bonum est felicitas

Conclusio prima.

Felicitas est vltimus finis humanoz actū. Patet quia illud est vltimus finis in vnaquaqz arte vel opatione. gratia cuius omnia talia sunt. Sed felicitas in vita humana est huiusmodi. ergo est vltimus finis vite humane. **Conclusio secūda.** felicitas est bonū pfectum. Pz qz felicitas est vltimus finis totū finis naturalis hominis. Sed motus naturalis hominis reryminat ad aliquod bonū pfectum. z desiderium naturale est qdam motus naturalis. ergo felicitas est bonū pfectum. Nam illud est bonū pfectum. grā cui⁹ omnia bona appetunt. sed felicitas est hōi. ergo zc. **Conclusio tertia.** felicitas est bonū per se sufficiens. Probat. quia illud est per se sufficiens bonū qd per se solitarie reddit vitam sufficientē z eligibile non deficit em in aliquo necessario. Sed felicitas est hōi. cum sit pfectum bonū. igit zc. Et notāter d; (necessario) quia felicitas bene potest cōnumerari aliquib; bonis nō necessarijs. z in h fit eligibilior qz sit ipsa fm se sup ta. Ipsa tñ p se accepta nō relinquit appetitū inquietū qz appetit⁹ recta rōne regular⁹ nō inquietat ppter ea que nō sunt necāria. Aduertendū est tñ. q circa hāc pclusionē felicitas d; vltimū bonū z sufficiens p se z solitarie acceptū. nō q sit sufficiens homini solitarie viuēti. s; etiā parentib; filiis amicis z cōciuib;. si aliqz curam habeat. Nec tñ ibi est pfectus in infinitū in parentes z amicos. als nullus possit esse felix. sed possit zc est certus terminus.

Dubitatur primo

Utr ad felicitatem requiratur delectatio. Respondet q quadrupliciter aliqd requiritur ad aliud. Vno mō vt sibi aut vt disciplina requiritur ad sciētiā. Secūdo mō vt essentialiter ipm pficiat. sicut aqua requiritur ad cōminis. Tertio mō vt coadūmētis vt subseruiens vt equus ad ambulādum. Quarto mō vt cōmittas er p se pū aliud. Et isto modo ad felicitatē requiritur delectatio. qz delectatio sequitur ad opationē. Pueni entia. z sic felicitas magis pssistit in ac nesimi boni qz in delectatiōe psequente. **Dubitatur scōdo** vtr ad felicitatē requiratur bona extēria. Respondetur q sic loquēdo de felicitate presentis vite que tñ est duplex. qdam est actiua q pssistit in opatione intel lect⁹ practici fm supremū habitū et que est prudētia. Alia est z templatiua que pssistit in opatione intelle ctus specificū fm supremū eius habitū que est sapi entia. Verum est tñ q pauca bona requiruntur ad felicitatē ptemplatiuā z etiam ad practiciam qz ut ad eius opationē extrinsecā vt est bene velle. vt modera tio passionum

Ad rōnes

ante oppositum. Ad pū mas d; q bona extēria non requiruntur ad felicitatē tanqz ipam essentialiter pficiētia. sed solus vt decorātia vel sibi subseruiētia. ad scōz patuit solu⁹

Sed forte felicitatem quidem et optmū dicere confessum quid videtur. De sideratur aut manifestius quid est ad huc dicit. Forte utiqz fiet hoc si sumatur opus hominis quē admodū dicunt tibicini et statuifici et omī artificii. et omnino quozū est opus aliquoz et actus in opere videtur bonum esse et bene. Ita videtur utiqz et homini si quidem ē aliquod opus ipsi. Vtrū igitur textoris d; dem: et coriariū sunt opera quedā z acc⁹. bo minis vero nullum est sed ociosum natura liter est. Vel quemadmodū oculi et manus et pedis et oīo vnicuiusqz particulariuz videtur aliquod op⁹ ita et hominis preter bec omnia ponet aliquis utiqz opus aliquod. Quid igitur hoc utiqz erit inquam. viuere quidem em cōmune videtur et plantis que ritur ergo pprium. Separandū ergo nutri tiuam et augmentatiuam vitam sequēs aut passiuua quedam utiqz erit. videtur autē et hoc communis et equo boni et omni aiali

Relinquitur utiqz opatiua quedam rōnes habentis. huius aut hoc quidem vt bene per suasibile ratione. hoc vero vt habens et intelligēs. Dupliciter aut et hac dicta caz que fm rationem ponendum. principalius em hoc videtur dici. Si autē est opus anime hominis opato fm rōnes vel nō sine ratiōe. Idem autē dicimus opus esse genere huius z huius studiosi quē ad modū cithariste et studiosi cithariste et simpliciter bec utiqz in omnibus apposita fm virtutem habūdātia ad opus citharisare quidem em cithariste studiosi aut bene. Si aut sic. hominis ponimus opus vitam quādam. hanc autē anime opationem et actum cum rōne. studiosi aut viri bene huius et optime. Unum quodqz aut bene fm ppriam virtutem pficitur. Si aut hoc humanū bonum anime operatio sit fm ptutem. si aut plures virtutes fm pfectissimā et optimā. Amplius aut in vita perfecta. vna em yrundo ver non facit nec vna dies. Ita utiqz nec beatū et felicitatem vna dies neqz paucum tempus

Queritur octauo. vtr diffinitio felicitatis sit bene assignata in qua d; Felicitas ē opatio hominis fm virtutem pfectam z in vita perfecta.

Ar primo q non. qz felicitas est vltima pfectio felicitatis. Sed operatio non est vltima pfectio cui⁹ sit quidam motus z omis motus tendit in aliquam perfectionem igitur zc. Sed sic. opatio ē perfectio rei opate ipm trāsiens. sed felicitas est perfectio ppria felicitatis manens in ipso. ergo felicitas nō est operatio. Tertio sic. operatio fm ptutem aliqz indiget scz ptute. sed felicitas nullo indiget cum sit bonum per se sufficiens. q nō est opatio fm ptutem.

In oppositū est pbs in textu pmo respōsione. Postqz pbs posuit cōditiones felicitatis: confes quentur inquit quid est felicitas. pmo assignandū diffinitionem pmunem felicitatis. scōo ostendēdo qualiter illa diffinitio consonat dictis antiquoz de felicitate.

Conclusio prima

Felicitas est ppria opatio hominis. Patet qz cuiuslibet habentis ppriam opationem suam bonum et

bona prole pulebritudine. Non dnino emi felix qui specie turpissim? vel ignobilis vel solitarius et sine prole. Amplius autem forte felix minus si huic pessimi filij st? vel amici vel boni existentes mortui st? Quoadmodum igitur diximus videtur indigere et tali prosperitate. Unde in idem ordinat quidam bonam fortunam felicitati qdaz po virtutes

Querit nono vtz opationes ptuose sint fm se delectabiles. Arguit pmo q no: qa bonu honestu z delectabile distinguuntur. sed opatio ptutis est bonu honestu. q no est delectabile. Secdo sic ptuosus in opa do tristat z pdit maiora bona que possit habere in vita. qz pdit gaudiu z leticia. q oparoes ptuose no st fm se delectabiles. In oppositu est phus in textu.

Sciendū primo

Q postq phus inuestigauit diffinitioz felicitatis h dicit ipam ondit esse sufficienter ea ex parte modi pcedendi hui? scie q ex dictis antrorum de felicitate Un licet pdicta diffinitio no sit simplr qd dicitaria et ppleta. tn sufficienter explicat naturaz felicitatis put sufficit bd ppositu. qz phus oportet determinare de ali quo figurat in coplete. z postea indrere diffinitioem ppleta. qz cuiuslibet est apponere qd didicit. Et sic prius dicitu est no oportet indrere certitudine sumit in omibz. sed in singulis fm materia subiecta neqz in pclusionibz artiu. neqz etiā in pncipijs. Nam pncipi/ oia quedā pgnosctur inductioe vt quedā materia lia. Quedā p sensum vt naturalia. Quedā p ptu/ tudine vt moralia. Et in singulis oportet retere et pgnosere pncipia eo mo quo nata st? pgnosci quia multū valent ad pgnoscedū seqntia. Nam vt hz tex tus. Pncipiū est pl? q dimidiū toti? Ideo cum in hac scia pcedat grosse z figuratit sufficiebat dare dif finitioz felicitatis phus politā Sciendū scdo. q oia aliquo mo po psonat vt dicit in textu. Ideo phus no tar pdictā diffinitioz p ea q dicit st? de felicitate que oia qdammo pcordat pdicte diffinitioni. Uex em ē bonū in relect? et falsum est malū eius. Et sicut nū hū est ita malū quin aliqd bonū habeat et psonet bo/ no Et ita nihil adeo falsum quin aliqd ptutis inclu dat. et in in h personat po. ideo oia dca antiquoz de felicitate hnt aliqd veri p qd pueniūt in vna diffiniti one felicitatis. Un pnter dcm fuit. q felicitas est op atio aie ronalis. qz fm antiqs sapietes q triplicia st? bona. scz bona exteriora. scz diuitie. honores. amici et alia hmōi. Alia st? bona corporis. vt robur sanitas et hmōi. Alia st? bona aie. vt scia ptus. Et ista sunt bona humana. quoz pma dicuntur exteriora. et alia duo interiora. Et int ipa pfectiora st? bona aie. Luz igitur felicitas sit bonū potissimū hois circa bonum aie. Sz opatio aie est bonū eius. q pueniēt dicit q fe licitas est bonū aie. Sciendū tercio. q pdicte diffi nitioni pcordat cōe dem antiquoz. scz q bene viuere

et bene opari. idem st? ei qd est felices esse. nam bona vita nihil aliud videt esse q bona opatio. z sic cū feli cas sit bona opatio ipa est bona vita. Eō cordat etiā pdicte diffinitioni opiones ponentiū felicitates esse in virtute. Et isti st? triplici? Raz quidē posuerūt q vltter qlibet ptus est felicitas. vel specialit ptus mo ralis q est perfectio appetit? regulari p rectā rōnem Alij posuerūt felicitate ē prudentiaz que est summa pfectio rōnis practice. Alij dixerūt q felicitas est sa pientia que est pfectio rōnis specifice. Nota q neqz sapientia est felicitas pteplaria. neqz prudentia est feli citas actia formalit tn bene causaliter. Sciendum quarto. q scda opio posuit oia ista. vel aliqd istoz cō felicitate z cū hoc adiūxit voluntate Et hec scda opi nio diuidit in duas. Nam qdam posuerūt ptutē cū vo luntate qsi ex eā esse felicitate. alij autē ita posuerūt q felicitas est ptus nō sine voluntate qsi secundario le habere ad felicitate. Tercia po opio cū hīs po oibz pdictis plementū felicitatis adiūxit habūdantiam bonoz exterioroz. Un pmi pueniūt cū vera diffinitioe felicitatis. qz felicitas est opatio ptutis. Sz opatio ptutis est aliq ptus. q illa opio hz aliqd veritatis. h tn differt a ptute. qz meli? est veritate pssistere in opa tione qz in habitu. qz hntem habitū ptingit ociosum esse vt hz textus Sz oportet q ille cui inest bona op atio) opet ideo opatio pfectior ē habitū. sicut in rebz exterioribz vltus rei melior est possessione eiusdē. sicut etiā in mōte olimpho qui est mons altissim? in mace donis. in quo siebāt ludi ad exercitiū pugne qui ludi vocabant olimphia des in qb? nō coronabant aliqui nisi illi q pugnādo deuincebāt. Ita sicut est in vita vir tuosa z illi st? summe felices q recte opant. Scda etiā am) opio q cū ptute posuit voluntate z delectatōez aliq(licet) verū dicit. Et circa h ponit aliq pclusiones.

Conclusio prima

Opationes ptuose st? delectabiles ptuosis. Probat qz cullibet amari aliqd illd (qd amar) est sibi delecta bile. Sz ptuosus amat virtuosas oparoes igitur zē Scda cōclusio. delectatio in opatioe ptutis potior ē et melior alijs delectatōibz. pbat nā qd est fm se de lectabile z fm naturā ptuas est magis delectabile q delectabile fm aliud Sz oparoes virtuose st? delect abiles fm se. alie po sunt solū delectabiles hntibus habit? corruptos igit. Sinorē pbst phus a signo qz in delectatōibz q sequitur habit? corruptos est p trarietas. vt pdig? delectat in suphuu datione pecc niaz. Illiberalis po in suphuu retentoe. z in alijs nō est prieras Tercia conclusio. opatio virtuosa in se habet delectatōem vel de rōne sua. Patet. qz nullus diceret hoitem iustuū qui non gauderet iustis opatio nibz igitur zē. Et quo patet q opatio virtuosa nō re quirat delectatōem quasi aliqd extrinsecū sibi adiū crum. Quarta conclusio. opationes virtuose nos dum secundū se sunt delectabiles. sed etiam pulchre et bone. Patet. quia pulchritudo consistit in debita commenturatione partium. Sed opationes virtutis habent debitam commenturationem circumstantia/ rum. rego sunt pulchre. z etiam bone. quia ordinant ad bonum finem. Et quib? sequitur. q felicitas est opatio optime virtutis que est qd optimū delectatō bilissimū et pulcherrimū. Et referuntur hec tria

ad vnū et idem z non ad diuersa. sicut falsē scriptum erat apud deos in templo appollonis. vbi dicebatur optimū esse iustissimū. desideratim autē esse sanū et delectabilissimū illud q aliqs optat frui. Sed tercia opinio puenit cū pdicta diffinitioe felicitatis. qz bo/ na exteriora deseruiūt felicitati. vt diuitie et amici et pulchritudo corporis. Quia q caret omnibz istis ca/ rer plumbz oparōibz ptuosus que mediantibz plumbz bonis exerceat. Ideo dicit phus q non omnino felix est qui specie turpissimū est quia per hoc ab alijs pcep nitur et despiciatur

Ad rōnes

ante oppositum Ad pma dicitur q bonum quod est formalit delectabile ab vltima eius perfectione distinguitur a bono honesto Sed tamen bonum honestum ptualiter et emine ter includit delectatōem. licet non sit vltima pfectio ideo non denoiatur delectabile. Ad scdaz dicit q licet fortis in opando tristetur fm appetitum sensiti/ uū. tamen fm voluntatem et rationem delectatur in qtu opatur fm habitum. z sic sequitur suū finem et magis bonū qz sit illud qd amittit

Unde et queritur. vtrum est discibile vel assuecibile. vel aliter qualiter exercitabile vel fm diuinam quādam pculam. vel pro pter fortunaz aduenit. Siquidem igitur z aliquod aliud deoz est donam homibz ra/ tionabile et felicitatem dei datuz esse et ma/ xime humanoz quanto optimū. Sed hoc quidem forte alterius erit vtiqz perscrutati onis magis pprium. Videtur autē est non a deo missum est. sed propter virtutem et quandam disciplinaz. vel exercitatione ad uenit diuinissimoz esse. virtutis em premi um et finis optimum videtur et diuinū qd et beatum. Erit autem vtiqz et multum cō/ mune possibile em existere omnibz non oz/ batis ad virtutem per quandaz disciplinaz et studium: Si autem est ita melius qz pro pter fortunam beari rationabile habere sic Siquidez que fm naturam vt possibile op time habere sic nata sunt. Similiter autēz et que fm artem et omnem causam. et maxi me fm optimam. Darimū autem et opti/ mum concedere fortune vaide pnciosum

vtiqz erit. Manifestum autem et ex ratione qd queritur dictū est em anime opatio fm virtutem qualis quodā. Reliquoz aut bo/ norum hec qdem existere necārium. hec au tez caopatiua et vtilia nata st? organice. Eō fessa aut hec vtiqz erit. et hīs que a princi pio. politice aut finē optimuz posuim? hec aut plurimū studiū facit bmoī quales quof dam et bonos ciues facere et opatores bo/ noz Decenter igit neqz bouē. neqz equū: ne qz aliud aiatur aliqō felix ē dicitim? nullū em ipoz possibile est cōmunicare tali opa/ tione. Prop:ter banc causaz neqz puer felix est nondū em opator taliū p etatem. dicti autē ppter spem bificanc. indigēt em quēadmo dum dixim? z ptute pfecta z vita perfecta.

Querit decimo. Vtrū felicitas in se ho mini a causa diuina. vel a causa huana. vel a causa fortuita. Ar guit pmo q non sit a causa diuina. quia si sic seqret q homo frustra operaretur vt felicitatem assequeret Tenet psequētia. quia pma causa est per se sufficiens ad pductionem sui effectus non indigēs aliquo alio Arguitur scdo. q non sit a causa humana. qz effe/ ctus non debet excedere suam causam. cū ergo felici/ tas sit quid diuinū. sedtur q non sit a causa humana Arguitur tercio. q sit a causa fortuita. qz felicitas euenit vt in paucioribz. z raro q est a fortuna. In oppositum est phus in textu.

Conclusio prima

Felicitas in est homi a causa diuina tam qz a causa remota. Probat phus. quia si aliquid inest nobis ex dono deoz rōnabiliter videtur q sit felicitas cū sum mum bonū hois sit dei donum Manifestum em ē q quanto aliquid perducit ad aliorum finē. tanto est ab alioz efficientē. hoc tamē forte est alioz pscrut/ rationis et magis pprium vt dicitur in textu Secuda conclusio: felicitas inest nobis a causa huā na tam qz a causa proxima: Probat phus dupliciter. Primo quia de ratione felicitatis est q sit quid opti/ mum et diuinum Sed hoc nō tollitur si felicitas po natur inest hominibus a deo mouente. mediante ra men labore humano. ergo felicitas est a causa huma na. Secunda ratio. cum felicitas sit finis totius natu re humane debet esse cōmunis omnibus aut pluribz habentibus naturam humanaz. Sed illud saluatur si sit a causa humana. quia sic habetur per quandam disciplinam studium vel assuefactionez in omnibus non habentibz im pedimentū ad opandū fm ptutez

Conclusio tertia. irrationale est dicere felicitatem esse a causa fortuita. pbat pbus duabz rationibz. Pri ma est (illud qd est a causa p se) est dignu illo qd est a causa per accidens. sed felicitas est dignissimum et optimum bonum hominis. ergo melius est ipsam esse a causa per se. siue sic humana: siue diuina. qd a causa per accidens igitur. Secunda ratio. qd felicitas est maxi mum oim bonoz humanoz. qd irrationale est ipsam esse a fortuna. Consequencia tenet. qd si esset a fortuna multo magis alia bona essent a fortuna. z sic cessaret omne studium humanu ad bona humana acqrenda ergo felicitas non inest a fortuna. Tercio probatur hoc per definitionem felicitatis. quia felicitas est op atio fm pntem. Sz opatio virtuosa non est a fortuna quia non fit pter inentionem agentis ergo felicitas no est a fortuna. Nec valet dicere qd felicitas reqrat a liqua bona exteriora. quia illa non st nisi de bene esse er instrumenta ipsius felicitatis. ideo in ipsis non co sistent felicitas. Et dicitur infert pbus qd nulluz aial ir/ rationale habet opationem fm pntem z rationem. Infert scdo qd pueri non st felices ppter eandem cau sam. quia ppter defectum etatis nudum hnt vsuz ple num rationis. Et si aliquando dicatur beati hoc est ppter spem future pfectiois acqrende. vel ppter bona disciplinam a parentibz z magistris. vel ppter bonaz coplexionem.

Ad rones

ante oppositum. Ad pri mam dz qd felicitas depe det a causa humana. z eti am a causa diuina. No ppter insufficientiam vel defi/ cientiam cause diuine. sed hoc congruit fini rez. Ad secundum dz. qd felicitas dicitur aliquid diuinu non quia sit aliquid a deo. sed quia ppter excellentiam siue bonitatis facit aliquem similem deo. Et inter bona hominis felicitas est maius bonum: Ad tertiā dicit qd licet felicitas adueniat raro in ordine ad supposita humana z ad tempus. aduenit tamen semp in ordine ad suam causam. quia homines volentes opari fm pntem et rationem omnes tales pnt assequi felicitate. Et qd aliqui non assequant hoc est. quia magis in se/ quatur appetitum semitium qd rationem.

Multe autem transmutationes sunt oi mode fortune fm vitam et contingit maxie habundantem magnis calamitatibz incide re in senectute queadmod inu ber oydis de priamo narratur. talibus autem vsu for/ tunis et finientem miserabiliter nullus vti qd felicitabit. Verum igitur uillum alium boninum beatificandum: vsquequo vtiqz viuat. sed fm solone autem debitum est sine respicere. Si autem vtiqz et ponendum ita ergo et est felix. tunc cum vtiqz morietur. vt hoc omnino inconueniens. Aliterqz et di

centibus habet operatioem quandam felicitatem. Si autem no dicimus mortuum felicem. neqz solon hoc vult sed quonia tuc vtiqz quis firmiter beatificabit homiez vbi iam extra materiam existentem et infortunia bar bet quedam. et hoc questionem quandam. Videtur enim esse mortuo et malum aliqd et bonum siquidez viuenti non sentienti au tem. puta honores et inuozationes et fili orum et omnino pro nepotum prosperita tes et infortunia. Questionem autez et bec tribuunt etenim qui beate vixerit vsqz ad se nectutem et mortuus est fm rationes. cotin git multas transmutationes fieri circa filio os. et hos quidez ipsozum esse bonos et po tiri vita. que est fm dignitatem. hos autem econuerso. Manifestum autem quonia dis cessionibus ad patres omnifariam habere ipsos contingit. Inconueniens aut fiet vti qd si simul transmutet et mortuus et fiet ali qd quidem felix rursus aut miser. Incoue niens aut z nihil neqz in quodam tempore supuenire que st filioz patribz. Sed reuez rendu ad prius quesitu forsitan em vtiqz in spicietur et quod nunc quesitum est ex illo. Si em vtiqz finem videre oportet et tuc be atificare vnūquenz non vt existentē beatū sed quonia prius erat qualiter no incouen ens. si qn est felix non vere dices de eo existe re. ppter no velle viuētes felicitare. ppter tras mutationes et ppter pmanēs qdem felicitatem existimare. et nequa qd facile transmuta bile fortunas aut multoties recirculari cir ca eosdem. Manifestum qd si sequamur for tunas eundem felicem et rursus miserum z dicimus multoties camelcōra qndam fe licē nūciantes et debilitē firmatū. Vel for

tunas qdem sequi nequa qd rectū no em in bis bn vel male. sed indiget hīs humana vita queadmodū dicitur. Dne aut sunt q fm pntē opatōes felicitatis pparie autez ppariū. Testat aut sermone qd tunc qstū est. circa nihil em sic existit humanoz ope rum pstantia. vt circa opatōnes que st fm virtutem pmanentiores em et disciplinis bec vident esse. earūdem aut honorabilissi me pmanentiores. ppter maxime z maxime pntue viuere in ipsis beatos. hoc em assi milat cause eius qd est non fieri circa ipsa obliuionē. Existet aut vtiqz qd quesitū est felici z erit p vitam talis. semp em vel mart me omniū opabit et speculabit qu e fm vir tute. Et fortunas ferret optime z vtiqz om nino prudenter qd et vere bonū z tetragonus sine vituperio. Multis aut factis fm fortu nam z differentibz magnitudinē z paruita te parua qdem prosperitatū Siliter autē z oppositoz mām qd no faciūt inclinatioem vite Magna aut et multa facta quidē bene beatorē faciūt vitā. et em bec p cordare na ta sunt. et vsus eoz bonus z studiosus fit. Econuerso aut accidētia tribulāt z p turbāt beatū. tristitias em inferūt z ipediūt mul tis opationibz. verū tamen z in bis re/ fulget bonū. Lū em vtiqz ferat qd facili ter multa z magna infortunia no ppter dolo ris insensibilitatē vilis existens z magna ni mus. Si aut sunt opatōes dne vite quem admodū dicitur. nullus itaqz beatorū fiet miser. neqz em aliqū opabitur odibilia z mala. vt em vere bonū z sapientē oēs exi stimamus fortunas decēter ferre z existi sūb semp optima opari: queadmodū ex da tis z ducē bonū pntē exercitu vti vti max

me bellicose z corioz incisor est ex datis co rris optimū calciamentū facere. Eodē mō z alios artifices oēs. Si aut ita miser qdē nequa qd fiet vtiqz felix. neqz vtiqz beatus pte amicis fortunis incidet neqz vtiqz fa/ cile trā smutabilis. Neqz ex felicitate mouē bit facile. neqz a ptingentibz infortunijs. sz a magnis z multis. et ex talibz no vtiqz fiet rursus felix in paruo tpe. sed si qdē in mul to z pfecto magnoz z bonoz in ipso factus habūdās. Quid igit prohibet dicere felicē fm virtutē pfectā operantē z exterioribus bonis sufficienter ditatū: no ptingit tpe. sz pfecta vita. vel apponendus z victurū sit z finiturū fm rōnem. qd futurū imānifestum nobis. felicitatē aut finē z pfectū ponimus oino. Si aut ita beatos dicemus viuētūz quibz existūt z existēt qd dicta sunt. beatos aut vt homines. Et qdē igit de bis in tan tū dcm sit. Pzonepotē aut fortunas z amī coz oim nequa qd qdes pferre valde inamī cabile videret z opinionibz ppariū. Multas aut z oimodas habentibz dntias acci dentibz z bis qdem magis redūdātibz. bis ast minus fm vnū qd qdē diuidere lōgū z infūitū videret. vti aut dcm z typo for san vtiqz z sufficienter habebit. Si vtiqz queadmodū z circa ipsum fortunatū be q dem hnt aliqd pondus z auxiliū ad vitas be aut leuiores videntur Ita z qd circa amī cos similit oēs. Differt aut z passionū vna quaqz circa viuētes z mortuos ptingere multo magis qd iniū sta z mala pexistere in tragedijs vel fieri syllogisanduz vtiqz z ita differentia. Magis aut fortassis inqreduz circa eos qd defecerūt si be no aliquo cōicāt vel oppositis. Videt em ex bis si et redun b iij

Prima est. omne qd laudatur est ordinatum z relatum s; felicitas cum sit vltim? finis no ordinatur ad aliud ergo ipse no est laus sed aliqd melius. s. honor. Seca ratio. illud qd est optimu no est laudabile. qz laus est coz que sunt ad aliud. sed felicitas est optimu ergo no est laudabile. Tercio pbatur auctoritate Hesiodi. qui posuerat felicitate in voluptate dicens q voluptas no debet laudari. quia melior est cunctis laudabilib;

Conclusio secunda. felicitas e de numero bonoz ho norabilium. Probat. quia omne bonu vel est laudabi le vel honorabile. sed felicitas non est bonu laudabile vt pbatur. ergo est bonu honorabile Secudo pro batur. quia pncipium omniu bonaz operationu bus manaz. est de genere honorabiliu z no solum de gene re laudabiliu. sed felicitas est huiusmodi cum sit finis omniu humanoz actuum. ergo est bonum honorabi le z non laudabile.

Dubitatur primo

Utrum honor sit de genere bonoz honorabiliu. Ad dubium breuiter respo datur. q p quarto honor habet rōnem finis est honorabilis. Sed quia no est simplici ter vltimus finis cum qratu propter aliud no est sim pliciter honorabilis sicut felicitas

Dubitatur secundo. vtrum laudes sint eode modo accipiende circa putes corporis z circa virtutes ani me Respo datur q no. quia ad laudem p utis anime sufficit q aliquis tene se habeat ad prium actum vir tutis. quia bonum hois consistit in illo actu. Sed vir tutibus corporis non sufficit q aliquis tene se habeat ad actum prium illius p utis copalis. pura ad curre dum ad lucrandum zc. quia in his non consistit bonum hominis. potest em aliquis currere ppter malum. sicut inuasor vel depredator. Ideo phus loquens de laude virtutu anime dicit. q aliquis laudatur ppter actus z opationes Sed ipse loquens de virtutib; corporalib; dicit. q aliquis laudatur in ordine ad aliquod bonum et studiosum

Ante oppositu. Ad prima dicit. q nos laudamus deū ppter bona opera que facit nobis Et sic illa laus est coz que sunt ad aliud Ad secunda dicit. q illa regula solu habet veritate vbi pre dicatu dicit de ambobus subiectis. s; vbi non dicit de ambobus subiectis no tenet. Sicut no sequitur. terra est calida ppter solem. ergo sol est magis calidus. Sed bene sequitur. ergo in sole est aliqd dignius calore. scz lumen. Neq; sequitur. media sunt vtilia ppter finem. er go finis est magis vtilis Sed bene sequitur q aliqd excel lentius est fini attribuendu scz honestum.

Si autē felicitas operatio est qdam fm virtutem perfecta. de virtute scrutandū est forte em vtiq; ita melius z de felicitate pte plabimur. Videtur aut z fm veritate ciui / lis circa banc maxime insudare. vult et ci / ues bonos facere. z legū obauditozes. Exe plum autē borum habemus cretensiu lace /

demonioz legislatozes. essi qui alijs tales facti sunt. Si vero politice est persecratio bec manifestum qm fiet questio fm eam (q a principio selectione. De virtute aut pscru tandū humana videlicet. etem bonum bu manū querem? z felicitate humanā Vir tutem aut dicimus humanā no eam q coz poris. sed eam q anime. sed z felicitate ani me operationē dicimus Si aut bec ita bnt manifestū qm oportet politicū scire aliqli / ter que circa animā. quemadmodū z cum q oculos curat z omne corpus. z magis quā to honorabilioz z melioz politica medicina li. Sed z medicoz excellentes multa nego ciantur circa cozpis cognitionē premplan dum itaq; z ciuili de anima. Contēplandū aut hoz grā z inquantū sufficiēter habz ad quesita. In plus em certificare opofius for te est ppositis. Dicuntur aut de hac z in exte riorib; fmonib; sufficiēter quedā et vtendū ipsis. puta hoc qdem em irrōnale ipsi esse hoc vero rōem bns. Hec aut vtrum deter / minata sunt queadmodū cozporis picule et omne diuisibile vel rōne sunt indiuisibi / lia apta nata queadmodū in pariferia cure uum z concanū nibū differt ad pns. Irro / nalis aut bec qdem assimilat p muni z plā tatiuo. dico aut cam eius quod est nutrir z augeri. Talem em anime virtutē in oibus que nutriunt ponet aliqs vtiq; z in embzio nib; eandē vtiq; bac z in impfectis. rōnabi lius em q; aliquā aliam. Hec qdē igit cōis virtus qdā z non humana apparet. Videt em in somnis opari maxime picula bec et pns. bon? aut z malus nequaq; manifesti sunt fm somnū Un dicit nihil differre fm dimidiū vite felices a miser; Lōringit at b

decenter. quies em est sompn? aie fm q dz studiosa et praua Verūpm si quo paula tim pranseūt quidem motū. et ita melio / ra fiūt. antasmata studioz q; quozūlibet Sed de hys igitur sufficiēter z nutriuū igi tur relinquēdū. qm humanē vitis expers innata est. Videtur vtiq; et alia quedaz na tura anime irrationabilis esse pncipās qui pen ratione alicqualiter. Incontinentis em et cōtinentis rationem habens laudam?. Rec te em et ad optima de pccatur ratio. Videt aut in ipsis aliud qdem pter rationez inna tam esse qd aduersatur et obuiat rationi fir miter em. queadmoduz dissolue cozporis picule in dextera; ptelegentiū mouere in si nistram prauē feruntur et in anima sic ad p traria em mot? incontinentiū. Sed in coz porib; qdem videm? q puerse motū est. in anima vero nō. videmus fortassis aut nihil minus et in aia existimandū esse aliquid p r ter rationem contrariās huic et obuiās qli ter aut alteirum nihil differt. Ratione autē et bec videt pncipare queadmoduz dicim? obedit igitur rationi qd cōtinentis. Ampli us vnt forsitā subiecti? est qd sobriū z for tis: omnia em consonāt rationi. Videtur vtiq; et irrationabile Dupliciter plātatiuz qdem em neq; cōmunicat ratione. Con / cupiscibile vero z vniuersaliter appetibile pncipat aliqli ter fm q exaudile est ei et ob / audibile Ita vtiq; et patris et amicoz. dicit habere rationem et nō queadmodū mathe matico;. Quoniam suadetur alicqualiter a rōe rationabile nūtiat et suasio et ois incre patio et de pccatio. Si autez opter et hoc di cere habere rationem duplex erit et habens rationem hoc qdem pncipaliter et in seipso

hoc aut queadmodū a patre audibile aliqd Detiatur aut pns fm dīaz bec dicim? em baz has qdē intellectuales has au tē mora les sapientiū qdes et intellectu z prudentiaz intellectuales. liberalitatē aut z sobrietatez morales. Dicētes em de morib; nō dicim? qm sapiēs z intelligēs. s; qm mitis v; sobri us laudam? aut z sapiētē fm habitū. habit tuuz aut laudabiles vtutes dicimus.

Querit decimo tercio. Vtiq; appetit? sen sitiu? aduerset rōni? Rgnitur p mo q nō. q; vt habet in textu. ap petit? sensitiu? natus est audire rōnem et sibi obedire. q non aduersat rationi. Secdo sic. ratio dñatur ap petitiu sensitiuo. vt habetur pmo politice. q appetit? sensitiuus non aduersat rationi In oppositum est phus in textu

Sciendū Qstiq; doctō; phus deter / minauit de felicitate. conse quēter determinat de virtu tib;. Et pmo pbat q ad morale spectat determinare de pture et hoc duplici rōne. Prima est. cuius est p g noscere finē. eius est pgnoscere media ad illū finē S; moralis est pgnoscere felicitatē. q eius est pgnoscere vertutes. que s; media ad felicitatē. Secda ratio. po liticus maxime studet et laborat circa p utem. quia intrēdit facere ciues bonos et legib; obediētes S; pti derario pntis scie pertinet ad politicā. q; in hac scia traditur pncipia politice. ergo ad hac sciam pnter p sderare de p tute. non tū de qlibet. sed de p tute hu mana que est p tute aie. Et istis infert phs. q ad mo ralem spectat pgnitio aie non tū qlitercūq;. sed qstuz sufficit ad ppositū. Primam ptem pbat phus. quia sicut se habet medicus ad p sderandū de cozpote cu ius sanitatem inqrit. sic se habet moralis ad p sde dū de aia cuius p tute inqrit. sed medicus consid rat cozp. q; et moralis p sderat aiam. Secdam ptem pbat phus. q; determinare de aia plusq; reqrat pns intentio esset opofu? illi? q; reqrat pns negotium

Aduertendū q tres s; ptes aie. Una est vegeta tiua seu plantatiua. alia est sensitiua z alia intellectia Et fm h triplex ē appetit? s. naturalis. sensitiu? z in tellectiu? Et sensitiu? didit irascibile z cupiscibile

Conclusio prima

Pōna vegetaria nō est hūana. neq; naru est obedire rōni Prima pars p; q; sola pōna dz humana que est aliquo mō pna homi S; ista pa est p muis omnib; viuētib;. ergo non est hūana. Secda rō text? illa pos tentia non est humana que maxime opatur in somp nis. sed vegetatiua est hūmā. q; recurrēte calore na turali ad interiora dum aial dō mir digestio meli? ce lebrat. ergo illa pōna nō est humana. Ideo. puerbia / liter dicitur. q felices non differunt a miseris nisi fm dimidiū vite qd est sompn? quia in somno illa ps q; elicit ab opatione fm quā homo dz bonus vt malus

In supmo em ligat iudiciuz ronis z sepant sent⁹ ex-
 teriores. opaf em fantasia z vis nutritiva. Coringit
 m per accis. q bon⁹ et malus in supmo differat no
 ppter daz eoz q fit in dormiendo: sed ppter differen-
 tiam que fit in vigilando inqstum scz quidem mor⁹
 vigilantium paulatim ptransiunt ad dormientes p
 vt scz ea que audiuit vel vidit vel cogitauit aliquis
 vigilando occurrunt fantasie. Et per hunc modum in
 dormiendo fiunt meliora fantasimata virtuosoz q
 occupant circa honesta qz quozundoz aliozum. occu-
 pant se vanis z inhonestis. Ideo bon⁹ supremat de
 bonis operibz. z prius de malis. z sic per hoc diffe-
 runt. Secunda pars conclusionis patet. quia ps ves-
 getatiua non est humana vt patuit. z p consequens
 non est particeps virtutis humane. neqz nata obedire
 re rationi. Conclusio secunda. pars sensitua ali
 quo modo nata est aduersari rationi. z aliquo modo
 obedire. Et similiter appetitus sensitiu⁹. pbat philo-
 sophus per ea que accidunt circa continentem et incon-
 tinentem. Quia pntes licet habeat malas pcupiscen-
 tias. non tamen insequitur eas sed ratio ipsas expel-
 lit. Sed incontinens mouetur ad ptraia eozuz. que
 ratio eligit nec se tenet in ratione. ergo in homine est
 aliquid q ptraiatu ratiōi. et etiam sibi obedire. vt
 est appetitus sensitiuus. Item probatur conclusio quo
 ad secundam partem. quia in virtuoso oia psonant
 rationi. eo q ex frequenti operatione appetitus sensiti-
 uus est subiectus rationi. Ergo pars sensitua est
 nata rationi obedire. Tercia pars patet. quia sens⁹
 fertur in bonum p fens et particulare. Ratio po in
 bonum vniuersale. Sed multotiens particulare bo-
 num obuiat bono vniuersali. ergo appetit⁹ sensitiu⁹
 aduersatur rationi. Et dicitur sequitur q duplex est
 rationale: scz rationale per essentiam. z rationale per
 participationem. Sequitur vltimus q in homine est
 aliquid irrationale simplr. scz pars vegetatiua. Et
 aliquid simplr rationale. scz pars intellectua. Et ali-
 quid qdammodo rationale. scz appetitus sensitiu⁹ q
 dicitur rationalis p participationem qui non totalit⁹
 obedire rationi. Ideo dicitur q duo pmi motus ap-
 petitus non sunt in potestate nostra. ideo fm eos no
 laudamur neqz vituperamur. Et dicitur sequitur q
 duplex est virt⁹ humana. scz moralis que perficit ap-
 petitum. z intellectua que perficit rationem. Sa-
 pientia em intellectus z prudentia (vt habet text⁹)
 dicitur esse virtutes intellectuales: Sed liberalitas
 et sobrietates dicuntur morales. Et hoc pbat textus
 per laudes humanas. qz cum volum⁹ aliquid lauda-
 re de suis moribz non dicimus q sit sapiens z intelli-
 gens. Sed q sit sobrius et mitis. Nec solum lauda-
 mus aliquem de moribz. sed etiam m laudamus p reu-
 habitum scientie. vt habet textus. Habitus aut lau-
 dabiles dicuntur virtutes. q pter virtutes morales
 s⁹ alique intellectuales sic sapientia intellect⁹ z hmoi⁹
 ante oppositum. Ad pmas
Ad rones dicitur q sicut appetit⁹ nat⁹ est
 obedire roni. ita natus est si-
 bi aduersari. Ad scdaz dicitur q ratio no dñatur
 appetitui taliter quin possit esse inobediencia seu re-
 bellio. sicut filius non semper obedire patri. licet dicit
 obedire. Unde ratio non dñatur appetitui sensitiuo
 principatu dispositio. S⁹ principatu politico et rega-
 li de qbz dicitur est superi⁹. Et h de p^o libro ethicoz.

Uplici autē virtute existente. hac qdem in-
 tellectuali. hac autē morali. Ea quedā (q in-
 tellectualis) plurimū ex doctrina hz z gene-
 ratōez et augmentū. Ideo experimēto indi-
 get et tpe. Moralis pō ex more fit vnde et
 nomē habuit paz declinās a more. Ex quo
 et manifestū qm neqz vna moralium virtutum
 natura nobis insit. Nullū em existentium
 natura aliter assuescit puta lapidum natura de-
 orsum latus nō vtiqz assuecet sursum ferri.
 Neqz si decies millies assuescat quis euz
 sursum iaciens. neqz ignis deorsum. neqz
 aliud aliqz eoz que aliter innata sunt. aliter
 vtiqz assuescet. Neqz igitur natura. neqz pre-
 ter naturā insunt pntes: sed innatis qdem
 nobis suscipere eas pfectis autē p assuetudies
Circa secundū libz

Ethicoz aristotelis. Querit pmo. vtz pntes mo-
 rales insunt nobis a natura. At pmo q sic. qz illud
 inest nobis a natura qd pcedit a naturalibz potētis
 S⁹ pntes s⁹ hmoi⁹ g. Secdo sic. agens pfectū pficit
 opus qd inceptit. sed natura ē agens pfectū et incho-
 ar pntes q pficit eas. et p pns pplete inest nobis a
 natura. In oppositū est pbs in textu p respōsione.
 primo Q. postqz phus in
Sciendū p libro posuit qdam pām
 bula ad pntē. Lō sequit⁹
 incipit detmiare de pntibz. Et p^o detmiat de ip-
 sis pntibz. z dem de qbusdā psequit⁹ ad pntē. z h
 in septio libro. Et detmiando de pntibz p^o dete-
 miat de moralibz. scdo de intellectualibz. z h in sexto
 Lū⁹ ordis rō est. qz pntes morales s⁹ nob magis
 note. z p eas disponimur ad intellectuales. Detmiando
 autē de moralibz p^o detiat d eis q pueniūt ipis in cōi

Secdo detmiat de vnaquaqz virtute morali in spe-
 ciali. Et hoc in fine terci libri. Sciendum secun-
 do. Q. virtus intellectualis generatur et augetur
 ex doctrina. Lūius ratio est. quia virtus intellectu-
 lis ordinarur ad cognitiones que magis acquiruntur
 ex doctrina qz ex inuentōe. eo q plures possunt p-
 tem pgnoscere addiscēdo ab alijs qz p se inueniēdo
 oportet m hoies multa pgnoscere p se inueniēdo cū
 nō pcedat in ismū. Et qz ois pgnitio nra ortuz hz
 a sensu z ex multoties sentire fit experimētū. Ideo p
 dicitur phus q pntes intellectualis indiget experimēto
 longi tps. Virtus autē moralis fit ex more z puetu-
 dine. Lū⁹ rō est. qz pntes moralis ē in pte appetitia z
 sic importat inclinatioez ad aliqd appetibile. Que qui-
 dem inclinatio. vel ē a natura inclināte in id qd ē sibi
 pueniens. vel ex cōsuetudie qz p se ipsā naturā. Et
 inde ē q nō pntes moralis sumit a more. i. puetu-
 dine. qz hz nō paz declinās a more. Sciendū ter-
 cio. q fuit diuersitas pboz. circa naturā formaz. cor-
 poralium. qui dda dixerūt eā totaliter esse ab extrin-
 sico vt plarouici. Alij totaliter ab intrinico. dicētes
 oēs formas esse in materia fm actū. S⁹ latet nos p
 pter qd dicitur q agentia naturalia solū inducere for-
 mas de occulto adesse manifestum. sicut fabri ducūt
 ferrū in rubiginē. Alij pō posuerūt pntē ex ab extrin-
 sico. z pntē ab intrinico. vt Aristo. z sui seqces. Sic
 etiā fuit diuersitas in pōne sciaz z pntē. Quia qd
 dixerūt eas totalit⁹ ex ab intrinico. Et qz p studiu⁹ et
 exercitiū solū remouebantur impedimēta impedimēta aiaz
 ne p eas opiat. Ideo dicebat q nostrū adiscere nō est
 nisi pteritoz remunera. Alij posuerūt totalit⁹ ab extrin-
 sico z esse qdā dona deoz. Alij posuerūt pntē ab ex-
 trinico. z pntē ab intrinico et hec positio verior est
 Sciendū qrtō. q aliqd pntē esse a natura dupliciter
 Uno a natura indiuidui. Alio a natura spei. Et
 dicit aliqd esse a natura spei qd actū puenit fm formā
 cū vni. qd qz forciat specie a forma. Et illud est a natu-
 ra indiuidui qd aliquid puenit p materia. q qdam ma-
 teria est pntē indiuiduatis. Neqz est m q ois habi-
 r⁹ disponēs ad oparōez. primo est ipius forme. z se-
 cundo corpus p qro bona dispositio corpis iuuat ai-
 mam ad expedite exercendū suas operationes. Et
 adhuc vtroqz mō aliqd pntē dici a natura dupliciter
 Uno mō impfecte. vt qn aliquid est in alio vt impotē-
 tia et in virtute. In pntē scz q ad causalitatem cause
 materialis. Et in pntē q ad causalitatem cause effici-
 entis vel formalis. sic si ponat inchoatio forme in sub-
 iecto. Alio mō fm esse ppletum et perfectum. vt cui⁹
 aliqd hz esse in actu et formaliter.

Conclusio prima

Virtus inest nobis a natura tā spei q indiuidui fm
 esse impfectū z inchoatū. Probat. qz nobis inest bo-
 na inclinatio naturalis ad bonū. vtputa qd nulli est
 nocendū. z q bonū est faciendū. Et tā s⁹ pncipia iu-
 ris que nullus ignorat. Sunt em qdam homines fm
 ppleiones corporis magis dispositi ad vnum qz ad
 aliud. pter quod sunt aliqui quasi a natura temper-
 rati. Alij s⁹ quasi fortes. Alij quasi literales. z cjs.
 Sed quia hec pncipia sunt vniuersalia. et operatio
 est circa singularia necesse est hec pncipia applicari
 ad particularia. in qua applicatione est multus error

ideo non sufficiunt hec pncipia ad recte viuendū
 Sed per studiu⁹ et exercitiū oportet homines ha-
 bituari vt recte viuere possit.
 Secunda conclusio. virtutes morales et intellec-
 tuales non insunt nobis a natura complete et pfecte
 Probatur rationibz phi. Prima est. nihil corum est a
 natura que varintur p assuetudinem z p suctudine
 nem. Sed in his (q pntent ad virtutes) p suctudo
 aliqd facit. ergo virtutes non insunt nobis a natura.
 fm esse completum et pfectum. Maiorē probat phi-
 losophus per exempla. quia cum lapis naturaliter fe-
 ratur deorsum quantumcūqz picatur sursum nullo
 modo assuescit moueri sursum. Et similiter dicitur
 de igne et omnibz hjs que naturaliter mouentur. Se-
 cunda ratio. in omnibz (q sunt a natura) pntē pntē ē
 q opatio qd patet in sensibz. quia ex multoties vis-
 dere non accipimus visum. sed econtra dum habem⁹
 sensum visus multoties videre possumus. Sed op-
 aciones pcedunt habitum pntis. eo q oparō fm
 virtutes efficiuntur virtuosū. sicut cytharistando cytha-
 riste. ergo virtutes non insunt nobis a natura pple-
 te et pfecte. Tercio probat phus per signa. quia le-
 gislatōez per pcepta et penas assuescunt ciues
 ad virtuose operandū. Et legislatōez (qui hoc nō
 faciunt) peccant. Et differt horuz ciuitas. et legis-
 latio a recta legislatione fm differētiā boni z mali
 ante oppositum. Prima
 soluta est ex dictis. Ad
 secundam dicitur q licet
 quandoqz agens naturale perficiat opus quod ince-
 pit. nisi ne pntē non oportet de agente per pgnitōz
 eo q tale agens agit fm q congruit sibi. Et etiam
 fm q congruit effectui. Hodo congruum est q hos
 mo per intellectum acquirat scientiam et virtutem
 et aliquo modo seipsum perficiat.

Adhuc quecumqz quidem natura nobis
 adueniunt potentias horum prius ferim⁹
 Posteriores autem opationes horum red-
 dimus. quod in sensibus manifestū. Ad
 em ex multoties videre. aut ex multoties
 audire accipimus. sed econuerso habentes
 vsumus. non videntes habuimus: Virtutes
 autem accipimus operantes prius. que
 admodum et in alijs artibus. que em opoz-
 tet discētes facere. hec facientes discimus
 puta edificantes fiunt edificatores. et cytha-
 ristantes cythariste. Sic autem et iusta qui-
 dem operantes iusti efficiuntur. temperata
 autem temperati. fortia vero fortes. Testat⁹
 autē z qd fit in ciuibz legislatōez em ciues
 assuesciantes faciūt bonos. et. voluntas qdē.

cuilibet legislatoris hec est. Quicquid ve
ro hec non bene faciunt peccat. et differt horum
civilitas a civilitate ut bona a mala. Adhuc
ex eisdem et peam et sit ois virtus et corrupti
tur. Similiter autem et ars. Ex cytharizare enim et
boni et mali sunt cythariste. proportionaliter
autem et edificatores et reliqui omnes. Ex bene quod
edificare boni erunt edificatores. ex male au
tem mali. Si enim non sic haberet nihil virtus o
pus esset docere sed ois virtus fieret boni et ma
li. Sic virtus et in virtutibus. Operantes enim
quod in mutabilibus que sunt ad homines efficiuntur
hij quod de iusti. hij autem iniusti. Operantes autem
que in particulis et assueti timere vel considerare
hij quod dem fortes. hij autem timidi. Sicut autem et qui
circa cupiditates hnt et iras. hij quod de em te
perati et mites sunt. hij autem intemperati et iracundi
et. hij quod dem ex sic in eis puerari. hij autem ex
sic et omnino et uno virtus sermone et similibus
operationibus habitus sunt. Propter quod oportet
operationes quales reddere secundum. hanc enim dicitur se
quuntur habitus. Non parum igitur differt sic vel
sic ex iuvene confestim assuesci sed multum
autem omne. Quoniam igitur presens
negotium non contemplationis gratia est
quemadmodum alia. non enim ut sciamus quod
est virtus scrutamur. sed ut boni efficiamur
quia nullus virtus esset proficuum eius. Ne
cessarium est scrutari ea que circa operatio
nes qualiter operandum est eas. hec enim sunt
domine. et huiusmodi quales fieri habitus
quemadmodum diximus. Secundum quidem er
go rectam rationem operari esse et suppo
natur dicitur autem et posterius de hoc et
quod est ratio recta et qualiter habet ad ali
as virtutes. Illud autem professum sit. quoniam
am (omnis qui de operabilibus est sermo) ry

po et non secundum certitudinem debet dici. quod
admodum et in principio diximus. quoniam
am sermones secundum materiam sunt appetendi
Que autem in operationibus et qua conferre
tia nihil stans habet. quemadmodum neque sa
na tali autem existente vel sermone adhuc ma
gis (que de singulis sermo) non habet certi
tudinem. neque enim sub arte neque sub ratione
aliqua cadit. Oportet autem ipsos semper ope
rantes ea que ad tempus intendere que ad
modum et in medicinali habet et in gubernati
ua. Sed quamvis existente tali presente
sermone temptandum auxiliari. Primum igitur
tur speculandum quoniam talia innata sunt ab in
digenia et superabundantia corrumpi. Opor
tet enim de in manifestis manifestis signis et
et testimoniis uti. quemadmodum in fortitudi
ne et sanitate videmus. superabundantia enim
signata et deficitur corrumpit fortitudi
nem. Similiter autem et potus et cibi. Am
plius et minus effecti corrumpit sanitatem
que autem commensurata sunt faciunt et sa
gent et salvant. Ita ergo et in temperantia et
fortitudine habet et alijs virtutibus. Qui
enim omnia timet et fugit et nihil sustinet
timidus efficitur. et qui nihil omnino timet
ad omnia vadit audax. Similiter autem et
qui omni voluntate potitur et neque ab una
recedit intemperatus est. qui autem omnes su
git quemadmodum agrestes insensibilis. Cor
rumpitur enim temperantia et fortitudo a su
perabundantia et defectu. a mediocritate autem
salvatur. Sed non solum generationes et aug
mentationes et corruptiones ex eisdem et ab
eisdem fiunt sed et operationes in eisdem er
runt. Et enim in alijs manifestioribus ita ha
bet puta in fortitudine. sit enim et multum et

bum sumere et multos labores sustinere. et
maxime potest hoc facere fortis. Ita autem
et in virtutibus. Et recedere enim a voluptatibus
efficitur temperati. et effecti maxime possu
mus recedere ab ipsis. Similiter autem et in
fortitudine assueti enim temperare terribilia
et sustinere ipsa efficitur fortes. et effecti for
tes maxime poterimus sustinere terribilia

Queritur ^{Utrum virtus moralis ex}
^{operationibus possit generari}
Arguitur primo quod non quod
agens in actum agens non est receptivum. ergo ex actione
agentis in agente nihil generatur. quod idem esset agens et
patientis respectu eiusdem. ergo etc. Secundo sic. si sic
tunc idem esset in actu et in potentia respectu eiusdem. quod
fieri non potest. Tercio sic. agens est nobilius passivo. sed
virtus nobilior est quam operatio procedens virtute. ergo
ex tali operatione non generatur virtus. In oppositum est
phus in textu

Sciendum primo

Postquam phus ostendit quod virtutes non insunt nobis
a natura. Consequenter ostendit quod operationibus
generantur ipse virtutes. et ex quibus et qualibus operationibus
et quibus per operationes generantur. Unde dicitur quod eadem
sunt principia. ex quibus diversimode capris fit et cor
rumpitur omnis virtus. Quod probatur per simile in artibus
scilicet. quod cythariste cytharizando fiunt cythariste: et
bene cytharizando boni cythariste. et male mali. Et edifi
cando fiunt edificatores. et bene edificando boni edi
ficatores. et ex male mali. Ita sicut et bonis opibus ge
neratur virtus. et malis autem generantur vitia. Ideo con
cluditur phus quod ex similibus opibus videntur similes ha
bitus. Et hoc inferunt phus quod oportet studium adhibere
ad operationes quod aliquis facit. quod secundum differentiam ope
rum sequitur differentie habituum: Ultra inferunt phus quod
non parum differt. imo multum iuvene assuesci bene vel ma
le operari. quod quasi tota vita posterior ex isto dependet.

Sciendum secundo quod non ex unica operatione in nobis gene
rat virtus sicut ex unica demonstratione et intellectu ge
neratur scientia. Quibus ratio est. quod intellectus possibilis in quo
recipitur scientia semper est in virtute dispo[n]e ad recipiendum
scientiam. et sic ex unico actu potest in eo generari scientia. sed ap
petitus sensitivus non est coramiter dispositus ad virtu
tem. sed fertur in bonum. primum quod obviat rationi. Ideo
ex unico actu non omnino determinatur a ratione taliter ut
vel prompte obediat rationi. ideo ex unico actu non potest gene
rari virtus moralis. que est subiective in appetitu sensitivo
Sciendum tertio. quod prius negotium non est gratia con
templationis sicut scientia speculativa. quod nos non querimus
hanc scientiam neque quid sit. prout solum ut sciamus. sed ut
boni efficiamur. quod parum proficeret cognitio eius sine
alio. cuius sit circa continentiam. Ideo necesse est scrutari
circa operationes nostras qualiter sint faciende. eo quod ip
se sunt differentie virtutis sic quod ex diversitate illarum

generantur habitus boni vel mali. Et isto inferunt ph
losophus quod ad hanc indistinctionem oportet presupponere
re tanquam aliquid commune quod operatio boni est bona secundum quod
est secundum rationem rectam. mala vero quoniam repugnat rationi recte.
Oportet etiam presupponere quod omnis sermo (qui est de ope
ribus nostris. sicut est iste) debet tradi typico. figuratice
et exemplariter. quod sermones sunt recipiendi secundum materiam
subiectam. sicut dicitur est phus. modo sermo moralium
in vltimo est incertus. et adhuc magis est incertus si fiat de
scntis ad singularia et in speciali. quod talia non cadunt
sub arte et scientia. Et non obstante tali certitudine adhuc
phus aggreditur determinationem de moralibus in vltimo.
vel aliquid auxilium prestat hominibus per quod in suis ope
ribus dirigantur

Conclusio prima

Operationes generatiue virtutis nate sunt corrupte
superabundantia et defectu. Patet per simile in virtutibus
corporis. quod fortitudo corporalis corrumpitur ex super
biantia et deficientibus signatis. i. quibusdam exercitiis
cuius corporalis quibus aliquid certant adinuicem. Sicut si
aliquid nimis sumat de potu et cibo. vel minus quam oportet
teat corrumpitur eius sanitas et recta mensura. Si aliquid
vra exercitiis in eo generabitur fortitudo corporalis et
sanitas augetur. et ita proportionaliter contingit de virtu
tibus. quod ille qui omnia timet et fugit efficitur timidus. sed
qui nihil timet et ad omnia vadit pericula efficitur audax.
Et qui potest qualiter voluptate a natura recedit et ef
ficatur intemperatus. qui autem omnino vitat (sicut facit
agrestes) fit insensibilis. Et ista conclusio sequitur quod
virtus sicut operationes producit hijs ex quibus generatur.
Probat phus per simile in virtutibus corporalibus. que sunt
nobis notiores virtutibus anime. Nam per multos labo
res sustinere fit homo fortis. et qui factus est fortis. prout ista
maxime facere. Ita etiam in virtutibus anime recedendo a
voluptatibus fit homo temperatus. et ipse factus tempera
tus maxime potest recedere a voluptatibus et facere opera
temperata. Conclusio secunda. ex operationibus gene
ratur phus. Patet per simile in artibus. quod homines cytharizando
fiunt cythariste. et edificando edificatores. ergo iustitiam
operantes fiunt iusti. et fortia fortes etc

Ad rationes

Ad prima et secunda
dicitur quod in genera
tione virtutis ratio est principium actuum. et appetitus sen
sitivus passivus. et est in potentia ad habitum. nec est in
conueniens idem esse agens et patientis in actu et in po
tentia secundum diversam. Ad tertiam dicitur quod licet operatio
cedens virtutem non producat illum habitum virtute pro
pria. tamen ipsum producat virtute rectitudinis rationis que
dem rectitudo rationis perfectior est quam virtus

Signum autem oportet facere habitum super
nientem voluptatem vel tristitiam operibus. Qui
quidem enim recedit a corporalibus voluptatibus
et hoc ipso gaudet temperatus. qui autem tri
statur imperatus. et qui sustinet pericula. et
gaudet vel non tristatur fortis. qui autem tristatur

tar timidus? Circa voluptates enim tristitias est moralis virtus. Propter voluptatem quidem enim mala operamur: propter tristitiam autem a bonis recedimus. propter quod oportet duci quod licet pestem ex iuuenibus ut plato ait. quare et gaudere et tristari in quibus oportet. recta enim disciplina hec est. Adhuc autem si virtutes sunt circa actus et passiones. omni autem passione et omni actu sequitur delectatio et tristitia et propter hoc utique erit virtus circa delectationes et tristitias. Demonstrat autem et penes facte per hoc medicine enim quedam sunt. medicine autem per contraria innate sunt fieri. Adhuc si cut prius dicimus omnis anime habitus a quibus innatus est fieri deterior et melior. Adhuc et circa hoc naturam habet. propter voluptates et tristitias pravi sunt in persequendo has et fugiendo: vel quas non oportet. vel quibus non oportet. vel ut non oportet. vel qualitercumque aliter a ratione determinatur. Ideoque determinant virtutes impassibilitates quasdam et quietes. Non bene autem quibus simpliciter dicitur. sed ut non oportet. et quibus non oportet. et quibus alia apponuntur. Supponit ergo virtus esse talis circa voluptates et tristitias optimorum operativa. malicia autem contrariorum. fiet autem utique nobis ex his manifestus. adhuc de eisdem tribus enim existentibus que circa electiones et tribus que in fugis bono preferente delectabili: et tribus contrariis malo nocivo tristi. circa hec quidem omnia bonum directum est malum autem tempeccas. maxime autem circa delectationem communis enim hec aialibus et omnibus que sub electione assequuntur. Et tamen bonum et preferens delectabile quidem videtur. Adhuc autem ex puero omnibus nobis prout. propter quod difficile protere re banc passionem temperata vite. Regula

mus autem et operationes. hi quidem magis. hi autem minus delectatione et tristitia. Propter hoc ergo necessarium est circa hoc esse omnem negotium. non enim parum in operationes bene vel male gaudere et tristari: Adhuc autem difficilius voluptati pugnare quam ire. quemadmodum ait Eraclimus. circa difficilius autem semper et ars fit et virtus. Et tamen bene melius in hoc. quare et propter hoc circa delectationes et tristitias omne negotium et virtutis est politice. quod quidem enim bene his vult bonum erit. qui autem male malus? Quis quidem est virtus? circa delectationes et tristitias. et quibus ex quibus fit ab his et auget et corrumpit non sicut factis. et quibus ex quibus fit circa hec operatur dicitur sit. Queret autem utique aliquid quod licet dicimus. quibus oportet quidem iusta operantes iustos fieri. temperata autem temperata. Si enim operant iusta et temperata iam iusti et temperati. quemadmodum si grammatica et musica grammatici et musici. Ad neque in artibus ita habet. prout enim grammaticum quid facere et a casu et alio supposito. Tunc ergo grammaticus si grammaticum quid faciat et grammaticus. hoc autem est per eam quod in ipso grammatica. Adhuc autem neque simile est in artibus et virtutibus. Que enim ab artibus sunt bene habent in eis. Sufficit ergo hoc quod licet hinc fieri. que autem per virtutes sunt neque si hec qualiter habeat iuste vel temperate operata sunt. Sed et si operas qualiter habes operatur. Primum quidem si scias deinde si eligens et eligens propter hoc. tertiū autem et si firme et immobiliter habeat et operatur. hec autem ad alias quidem artes habere non connumerant propter ipsum scire. at virtutes autem scire quidem parum aut nihil prodest. alia autem non parum. sed omnia possunt que ex multoties operari iusta et temperata adveniunt. Res quidem igitur

iuste et temperate dicuntur quibus sunt tales quales utique iustus et temperatus operabitur. Iustus autem et temperatus est non quod hec operatur. sed et qui sic operatur ut iusti et temperati operantur. Bene igitur dicitur quibus ex iusta operari iustus fit. et ex temperata temperatus. et ex non operari autem hec nullus utique neque curabit fieri bonus. Sed multum hec quidem non operantur ad rationem autem fugientes existimant philosophari. et sic forte studiosi et sicut aliquid facientes laborantibus quod medicos audiunt studiose. faciunt autem nihil bonum quod precepta sunt. quemadmodum neque illi bene habebunt corpus ita curari. neque isti animam ita philosophantes.

Queritur Tercio Utrum omnis virtus sit circa delectationes et tristitias. Arguit primo quod non. quod delectatio et tristitia sunt quedam passiones. sed omnis passio impedit usum rationis. ergo et. Secundo sic. iustitia est quodam virtus. et tamen non est circa delectationes et tristitias cum sit circa actus. quod sunt ad alterum. ergo et. Tercio sic. prudentia est circa agibilia. ergo non est circa delectationes et tristitias. In oppositum est phis in textu

Sciendum primo

Postquam phis ostendit quales delectatio esse operatioes ex quibus causant virtutes. Consequenter ostendit quod est signum virtutis generate dicens. quod signum habitum tam genitorum. siue bonorum siue malorum. accipit ex delectatione vel tristitia quod supervenit operationibus: quod ille qui gaudet recedendo a voluptatibus est temperatus. qui vero in hoc tristat est intemperatus. Sicut quod sustinet pericula delectabiliter. vel ad minus sine tristitia fortis est. quia omnis moralis virtus est circa voluptates et tristitias. non tamquam sicut circa obiectum proprium. quod illud est obiectum virtutis moralis. circa quod ratio ponit medium. Quaedam enim virtutes morales sunt circa operationes sicut circa materiam. ut iustitia. Alie vero circa passiones ut temperantia.

Conclusio Hic virtus moralis est circa delectationes et tristitias vel tanquam circa obiectum. Probat octo rationibus. quarum prime quatuor sumuntur ex his que pertinent ad virtutem. alie vero ex parte virtuosum. Prima ratio est quod propter voluptatem quibus mala facimus. et propter tristitiam a bonis recedimus. ergo ad recte agendum circa voluptatem et tristitiam requiritur virtus. Secunda ratio est. virtus moralis est circa actus vel circa passiones. sed omni omnem passionem vel actum sequitur delectatio vel tristitia ergo et. Tercia ratio est sicut medicine ad sanitatem recurrendam requiruntur quedam portiones amare et prohibere et delectationes subtrahere. Ita dantur alique pene ad recu-

perandum virtutem per subtractionem aliquarum delectationum vel ademptionem aliquarum tristitiarum. Quartam ratio virtus moralis est circa illud quo habitus virtutis naturalis est fieri deterior vel melior. hoc fit per voluptates et tristitias. quod homines sunt pravi sequendo voluptates vel tristitias quibus non oportet vel quibus non oportet. et quibus quibus deviet aliquid a recta ratione. Et occasione huiusmodi dixerunt philosophi esse quedam impassibilitates credentes philosophos auferre omnes passiones. Sed ipsos redarguit phis dicens. quod ad virtutem solus pertinet ut excludat passiones inordinatas a ratione. pro quo appetitus sensitivus homini virtuosus recta ratione regulatus ipsas refugit. Quinta ratio est. tria sunt que cadunt sub electione huiusmodi. scilicet bonum honestum. delectabile. et utile. quibus tria pertranant. scilicet vinum. nocivum. et triste. sed circa hec bonus recte se habet. pravius autem peccat et precipue circa delectationes. quod est communior inter predicta. quod sequitur ad alia duo. quod cadunt sub electione. bonestum enim et utile aliquo modo sunt delectabilia. Sexta ratio est. delectatio puenit hominibus a puericia. ut infantes delectantur lacte. et sic difficile est subiugare passiones hanc quod sic inest a principio vite. ergo circa delectationem maxime est virtus moralis cum sit circa difficile. Septima ratio est. omnes homines regulant suas operationes delectatione et tristitia in tendendo a delectationibus. et abstinendo ab his de quibus tristantur ergo totum negotium virtutis moralis est circa delectationes et tristitias. Octava ratio est. ut dicitur Heraditus difficilius est pugnare contra voluptatem quam contra iram. cum enim pugnare contra iram videatur difficilius propter impetum eius. sed cupiditas delectationis communior est et naturalis oritur et magis durat. ars autem et virtus sunt circa difficile. maxime bene operari in difficultibus reperitur. ergo virtus moralis est circa delectationes et tristitias. quibus bene utens fit bonus. qui autem male fit malus. Circa tertium

Obicitur Sicut est in artibus. ita est in virtutibus ut dicitur textus. sed in artibus nullus operatur operatur nisi habeat artes. ut nullus facit opera grammaticalia nisi grammaticus. ergo sicut quod facit opera iusta est iustus. ergo male dicitur est quod homines iusta operando fiunt iusti. et temperata temperati. Hanc obiectioem solvit phis primo negando minores: nam aliquid per facere opus artis a casu. ut ydeora a casu bene. prout dicitur oronem pergruas prout etiam aliquid bene facere operatur aliquo exemplari pre supposito. Secundo solvit negando maiores. quod non est sicut in artibus et virtutibus. quod opera artis in se habent illud quod pertinet ad bene esse artis. scilicet rationem. Nam ars est recta ratio renetur a nobis factibilibus. facere autem operatio transiens in materiam extrinsecam. et sic factio est perfecti et non facientis ideo in tali operatione bonum consistit in re facta. quare ad bonum artis sufficit quod illa quod fuerit bene se habeat. sed philosophos sunt principia actionum immanentium in agente. et sic sunt perfectiores. ideo bonum illarum actionum consistit in agente. Ideo dicitur phis quod ad hoc quod aliquid fiat iuste vel temperate non sufficit quod opera bene se habeant. sed requiritur quod operans recte et debito modo operetur. Unde ad hoc quod aliquid bene operetur sunt virtutes tria requiruntur. Primum quod operetur sciens. Secundo quod operetur eligens et non ex passione et etiam quod non operetur propter aliud quod propter opus virtutis. puta propter lucrum vel vanam gloriam. Tercio quod firme et constanter operetur. Primum enim istorum pertinet ad intellectum. secundum requiritur ex parte virtutis: et tertium ex parte habitus. sed ad artes non pertinet nisi per

tuum scire ad virtutes autem alia duo magis requiruntur. scilicet electio et perseverantia. Et quo infert philosophus quod non quicquam operatur iusta est iustus. sed solum ille qui iusta operatur cum illis tribus circumstantiis immediate predictis

Ad rationes

Ante oppositum. Ad primam dicitur quod passiones non regulantur recta ratione impediunt usum rationis. sed ille qui recta ratione regulatur non impediunt. sed cum virtute recipiuntur. Alie autem due rationes bene probant quod non omnis virtus moralis est circa delectationes et tristitias tanquam circa materiam propriam

Est bec autem quid est virtus scrutandus quod igitur que in anima sunt tria scilicet passiones. potentie. et habitus. horum utriusque aliquid quod erit virtus. Dicitur autem passiones quidem cupiditatem. iram. timorem. audaciam. invidiam. gaudium. amicitiam. odium. desiderium. zelum. misericordiam. universalius quibus sequitur delectatio vel tristitia. Potentias autem secundum quas passibiles horum dicitur. puta secundum quas potentes irasci vel tristari vel misereri. Habitibus autem secundum quos ad passiones habemus bene vel male. puta ad irasci si quidem vehementer vel remissive male habemus si autem moderate bene. similiter autem et ad alia passiones quidem igitur non sunt neque virtutes neque malicie. quoniam neque dicitur secundum passiones studiosi vel pravi. secundum virtutem autem vel maliciam dicitur. Et quoniam secundum passiones quidem non laudamur neque vituperamur. non enim laudatur qui timet neque qui irascitur neque vituperatur qui simpliciter irascitur. sed qui quodammodo. secundum virtutes autem vel malicias laudamur vel vituperamur. Adhuc irascimur quidem et timemus non sponte. virtutes autem electioes quidam vel non sine electione. Adhuc autem secundum passiones moveri quidem dicitur. secundum virtutes autem vel malicias non moveri. sed disponi qualiter. Propter bec autem

neque potentie scilicet. neque enim boni dicitur propter posse pati simpliciter. neque mali. neque laudamur. neque vituperamur. Et adhuc potentes sumus natura. boni autem vel mali non efficiuntur natura. dicitur autem de hoc prius. Si igitur neque passiones sunt virtutes neque potentie. relinquuntur habitus eas esse. Quid quidem igitur genere est virtus dicitur.

Queritur

Quarto dicitur virtutes habere mane sint passiones. potentie vel habitus. Arguitur primo quod sunt passiones. quod medium est eiusdem generis cum extremis. sed quidam virtutes sunt media in passionibus. ergo quidam virtutes sunt passiones. Secundo sic. virtus est virtutum de potentia. sed virtutum alicuius rei est eiusdem generis cum re cuius est virtutum. sicut punctus qui est virtutum linee est in genere virtutis. et virtus est potentia. Tercio sic solis virtutibus meremur et non habitibus. sed solis actibus. quod dormientes habent habitum non merentur. ergo virtutes sunt actus et non habitus. In oppositum est prius in textu

Sciendum primo

Quod post philosophum determinavit de causa virtutis. Coseque ter inquit quid sit virtus. Et primo per viam divisionis investigat genus virtutis. supponens quod in anima solum sunt tria principia operandi. scilicet passio potentie et habitus. ideo cum virtus sit principium operandi inquit quod illorum est virtus. Sciendum secundo quod passio tripliciter accipitur. Uno modo prout propter quod receptione alicuius forme siue aliquid abiciatur siue non. Secundo modo pro receptione alicuius forme cum abiectione alterius. siue forma sit virtutis siue non. Tercio modo prout pro receptione forme et distinctioe mentis cum abiectione forme virtutis. ut cum aqua calefit vel homo infirmat. et de istis modis passionis non est adpositum. sed inposito capis passio secundum quod passio dicitur operatio appetitus sensitivi. Nota quod custracius sic distinguit passiones de qua est hic adpositum. Passio est motus appetitus sensitivi in fantasia boni vel mali. hoc est ad prosequendum bonum et fugiendum malum. Sciendum tertio quod appetitus sensitivus dividitur in concupiscibilem et irascibilem. Concupiscibilis respicit absolute bonum sensibile (quod est delectabile) et malum sibi contrarium. Sed irascibilis respicit bonum sub ratione ardui. in quantum bonum delectabile est difficile ad prosequendum. ideo passiones (que respiciunt bonum vel malum absolute) sunt in concupiscibili: que respectu boni sunt tres. scilicet amor. qui importat naturalitatem appetitus ad bonum amatum. Et delectatio. qui importat quietem in bono. Et desiderium. quod importat modum appetitus in bonum amatum. Et his tribus pertinetur iste tres passiones. scilicet odium. quod opponitur amori. aversio siue fuga desiderio. et tristitia delectationi. Sed passiones (que respiciunt bonum sub cuiusdam ardui ratione pertinent ad irascibilem. et sunt quatuor. scilicet

spes et desperatio respectu ardui futuri. quod in quantum bonum causat spem. in quantum vero arduum (quod non videtur posse sequi) causat desperationem. et he sunt respectu boni futuri. Alie due scilicet timor et audacia sunt respectu mali futuri. quod in quantum est malum causat timorem. sed in quantum per ipsum vitat maius malum causat audaciam. Et respectu boni presentis non ponit aliqua passio. quod presentis non est difficile. sed respectu mali presentis ponit ira. Et sic patet quod sunt undecim passiones ad quas omnes alie reducuntur. Sciendum quarto quod potentie in materia moralis dicitur secundum quas dicitur potentes pati. scilicet passiones predicte. ut passiones irascibilis sunt secundum quas possumus irasci. sed habitus in moralibus dicitur secundum quos bene vel male nos habemus ad passiones. Habitibus enim est dispositio determinans potentiam pro operari onem ad aliud.

Conclusio prima

Virtutes non sunt passiones. Probatur quatuor rationibus. Prima est. quod secundum virtutes dicitur boni et secundum malicias mali. sed secundum passiones absolute consideratas non dicitur boni vel mali. ergo virtutes non dicitur passiones. Secunda ratio est. secundum passiones absolute non laudamur neque vituperamur. qui enim timet vel irascitur absolute non laudatur neque vituperatur. sed solum quod aliquid timet vel irascitur secundum rationem vel preter rationem. scilicet virtutes et malicias laudamur et vituperamur. ergo etc. Tercia ratio est virtutes vel sunt electioes. et hoc quantum ad actus interiores. vel non sine electione. et hoc quantum ad actus exteriores. quod actus exteriores per virtutem ab actu interiori procedunt. sed passiones aie nobis adveniunt sine electione. quod interdum procedunt delectationem rationis. quod ad electionem requiruntur. ergo etc. Quarta ratio est passiones anime sunt motus secundum quos dicitur moveri. sed virtutes sunt quedam qualitates secundum quas non dicitur moveri. sed disponi ad hoc quod taliter moveatur

Conclusio secunda. virtutes non sunt potentie. Probatur primo. quod nullus dicitur bonus vel malus. nec laudatur vel vituperatur ex hoc quod potest pati. sed secundum virtutes et malicias dicitur boni vel mali et laudatur vel vituperatur. Secunda ratio potentie insunt nobis a natura: non autem virtutes et malicie. ut prius patuit

Conclusio tertia. virtutes sunt habitus. Patet quod cum virtus sit principium quarundam operationum anime et in anima non sunt nisi tria que sunt principia operationum. scilicet passiones potentie et habitus. Et virtutes non sunt passiones neque potentie. sequitur quod sunt habitus. Et sic patet quid sit virtus secundum suum genus. scilicet quod est habitus

Ad rationes

Ante oppositum. Ad primas dicitur quod virtus est medium in passionibus actiue et non passive vel formaliter. quia scilicet reducit passiones ad medium. ideo non sequitur quod sit de passionum genere. Ad secundam dicitur quod ibi capitur virtus pro obiecto potentie. ideo non sequitur quod virtus sit eadem realiter cum potentia. Ad tertia dicitur quod uno modo possumus mereri aliquo tanquam actu merendi: et hoc formaliter. et sic actibus et virtutibus meremur. Alio tanquam principio effectio merendi. et sic actibus meritois dicitur mereri. sicut cursu dicitur currere formaliter. et virtute motiva dicitur currere tanquam

principio effectivo currere. ut etiam aqua dicitur calida a calore formaliter. et ab igne effectiue

Portet autem non solum sic dicere quoniam habitus. sed et qualis quidem. Dicitur igitur quoniam virtus omnis cuius utique fuerit virtus et id bene habens proficit et opus eius bene reddit. puta oculi virtus et oculum studiosum facit et opus eius. Oculi enim virtute bene videmur. similiter et equi virtus equum studiosum facit et bonum ad currendum et ferendum ascensorem et expectandum bellatores. Si itaque hoc in omnibus ita habet et bonis virtus erit itaque habitus ex quo bonus homo fit et a quo bene operatur suum reddit. Qualiter autem hoc erit manifestum si speculati fuerimus qualis quidem est natura ipsius. In omnibus itaque continuo et divisibili est accipere habitus quidem plus. hoc autem minus. hoc vero equaliter. et hoc vel secundum ipsam rem vel quo ad nos. equaliter autem medium quidem superabundantie et defectus. Dico utique rei quidem medium quod equaliter distat ab utroque extremo. quod est unum et idem omnibus. Ad nos autem quod neque habundat neque deficit. hoc autem neque unum neque idem omnibus. Puta si decem multa. duo autem pauca. sex media accipiuntur secundum rem. equaliter enim excedunt et exceduntur. hoc autem medium est secundum arithmetica proportionem. Quod autem ad nos non ita sumendum. non enim alicui si decem minas pro medere multum: duas autem paucas. magister sex minas precipiet. Est enim forte et hoc multum sumenti vel paucum. Diloni quidem enim paucum. Dionatori autem gignasio multum. Sicut et in cursu et in palestrata utique omnis sciens superabundantiam et defectum fugit. medium autem querit et hoc desiderat: medium autem non rei. sed

quo ad nos. Si utiqz omnis scia sic opus p̄ficat bene ad mediū respiciēs z in hoc ducens opa. Un̄ p̄suerūt dicere bene habētibz opationibz. qm̄ neqz auferre est neqz apponere. vt superbabūdātia q̄des z defectu corrip̄ere. bene medietate aut̄ saluāte. boni aut̄ artifices (vt dixim⁹) ad hec respiciētes operantur. Virtus aut̄ omni arte certior z melior est. quēadmoduz z natura medij vtiqz erit p̄iectatrix. Dico aut̄ moralē. hec em̄ est z circa passiones z opatōes. In his aut̄ est superbabūdātia z defect⁹ z mediū. puta z timere z audere z p̄cupiscere z auerti z irasci et misereri. z vlt̄ delectari et tristari est et magis z minus z vtraqz nō bñ. Quā autem oportet et in q̄bz et ad quos et cuius gratia z vt oportet z mediū et optimū qd̄ est in virtute. Sicut aut̄ et circa opationes est supbabūdātia et defectus z mediū. Virtus autēz circa passiones z opatōes est. In quibz qd̄e supbabūdātia vitiosa est z defectus vituperat. mediū aut̄ laudat z dirigitur. hec autem ambo virtutis medietas q̄daz ergo est virt⁹ p̄iectatrix existens medij. Adhuc peccare multis modis qd̄e d̄. malū em̄ infiniti vt pictagorici existimauerūt. bonū autēz finiti. Dirigere aut̄ vno mō. ideoqz hoc qd̄e facile hoc aut̄ difficile. facile qd̄e nō p̄tinge re signū. difficile aut̄ p̄tingere. z p̄pter hoc malicie qd̄e supbabūdātia z defectus virtutis autem medietas. boni quidem eniz simpliciter. multifarie aut̄ mali.

Querit

Utrū virtus moralis p̄sistat in medio. Arguit p̄mo q non. qz sunt aliq virtutes circa extrema sicut magnanimitas circa extremos honores vel magnificencia circa extremos sumpt⁹. nō ois p̄tus p̄sistat in medio. Secdo sic. si p̄tus p̄sisteret in medio tūc tendēdo in extremū corrip̄eret. s̄z aliq virtutes tendūt in extremū. sicut virginitas q fugit omnē delectatōez

Sciendū primo

postq̄ p̄tus on̄dit qd̄ sit gen⁹ p̄tus. Consequēter manifestat eius p̄riā d̄nam. p̄mittēdo tñ q̄ ois p̄tus facit illū cui⁹ est bñ se habere ad aliud z op⁹ ei⁹ reddit bonū. Et quo infert cōis diffinitio p̄tus. s̄z q̄ p̄tus est habitus q̄ habentē p̄ficat z opus ei⁹ bonuz reddit. Qd̄ p̄bat p̄tus p̄sistat. qz p̄tus oculi est q̄ quaz oculis est bonus z p̄ quaz bñ videmus. Sicut p̄tus eq̄ facit equū bonū. z etiā opus suū facit bonū. s̄z vlt̄ lociter currere. suauiter portare ascensores. z expectare detellatores. ergo cū ita se habent in oibz sequitur q̄ diffinitio posita est sufficiens. Sciendū scdo q in omi in diuisibili p̄tingit tria accipere. s̄z plus. qd̄ p̄inet ad supbabūdātia. z minus. qd̄ p̄inet ad defectū. z eq̄le. qd̄ est mediū inter ipsa. Sed mediū dupliciter accipi potest. Vno mō fm̄ absolutā p̄tate rei. purē q̄liter distat ab vtroqz extremozum. z est idem apud omes. Et tale d̄ mediū fm̄ p̄portionem arithmetica. vt sex accipiunt media inter decē. que sunt multa. z duo. que s̄t pauca qz sex eq̄liter excedūt duo. z excedūtur a decē. s̄z in q̄ tuo. Alio mō caput mediū fm̄ p̄portionem ad nos. qd̄ neqz supbabūdātia neqz deficit a debita p̄portione rōnis. et ideo nō est idem apud omes. et tale d̄ mediū fm̄ p̄portōem geometricā. Exemplū ponit in cibis. si enim p̄medere decē minas. i. decē mensuras sit multū. z cōs medere duas sit paucū. nō p̄ter hoc magister (q̄ debz ordinare de cibo alicuius) d̄z p̄cipere q̄ p̄medat sex. q̄ mediāt fm̄ mediū rei inter decē z duo. qz forte sex m̄s ne in p̄partōe ad vnu excedunt. z in p̄partōe ad aliud deficit. Esset em̄ paucū in p̄partōe ad quēdaz q̄ vob̄ catur. Sicut de quo narrat q̄ p̄medebat vnu bouem in vno die. sed hoc esset supbabūdātia illi q̄ vellet exercitari in gignatōis. i. in illis ludis. vel illi qui vellet currere in stadio. vlt̄ qui vellet ludere in palestris. qui erat quidaz ludus exercitatorius apud grecos. oportebat em̄ tales modici sumere cibū vt essent agiliores.

Conclusio

Virtus p̄sistat in medio loquendo de medio quo ad nos. ita q̄ mediat inter duas malicias. Probat p̄tus tribz rōnibz. Prima est illud quo fit hō bonus. z illud quo reddit eius op⁹ bonū p̄sistat in medio rōnis. qz general z p̄suetat per opationes medio mō se habentes fm̄ rōnem. et p̄ excellētes res z deficientes corrumpitur. vt p̄tus dictū est. sed virtus moralis facit hominē bonū z opus eius bonū reddit. vt p̄z ex diffinitione virtutis. ergo p̄tus moralis p̄sistat in medio. Secūda rō est. ois scia opatiua bñ p̄ficat suū opus. eo q̄ fm̄ intentionem respicit ad mediū. z fm̄ exēcutōem sua opa producit in ipsuz. Qd̄ de clarat p̄tus p̄ signū. qz hoies (dū aliq̄ opus bñ se h̄z) p̄suerūt dicere q̄ nihil est addendū neqz auferendū dantes per hoc intelligere q̄ supbabūdātia z defectus corrumpūt bonitatē opis. que saluatur in medio. et ita boni artifices opant respicientes ad mediū. sed virtus est melior z certior omi arte. sicut est natura. qz virtus moralis inclināt ad vnu determinate. i. ad bonū. sicut z natura. per artes p̄o homo potest facere bonū z malū. ergo cū ars intendat mediū. sequit a fortiori q̄ virtus (que est certior omi arte) sit p̄iectatrix mediū et consistat in medio.

Aduertendū tamē est. q̄ (vt h̄z p̄tus) hoc potissimē intelligit de virtute moralī. q̄ est circa passiones et opationes. quibz est accipere supbabūdātia defectū et mediū. Exemplū est in passionibz. sicut cōtingit timere audere p̄cupiscere aduertē. i. fingere irasci misereri. z sic de alijs passionibz magis z minus q̄ oportet quoz vtrumqz nō tenet. Sed si aliq̄s timeat vel auideat q̄ oportet. in quibz oportet. z ad quos oportet. z cuius grā. z eo mō quo oportet. hoc erit mediū in passionibz. Et in tali medio mō se habēt circa obiectum consistit p̄tus. Sicut circa opationes est supbabūdātia defectus z mediū. Est em̄ virtus moralis circa passiones z opationes sicut circa materia p̄riam. in q̄ bus mediū laudatur. z extrema vituperant. Et sic virtus moralis in medio consistit z est cōtractrix. d̄z Tercio p̄bat̄ p̄clusio ex rōne boni. z hoc multo p̄pliciter p̄tingit. qz fm̄ pitagoricos maluz (qd̄ includitur in rōne peccati) ad infinitū p̄inet. bonuz p̄o ad finitū. Ideo rectitudo opationis humane vnico mō p̄tingit. peccatū vero infinitis modis p̄o facile est peccare z difficile bene agere. Quod p̄z p̄ exemplū de sagittantibz. nam facile est deuiare a signo. qz hoc contingit infinitis modis. sed rāgere signū est difficile. quia nō contingit nisi vno mō. s̄z p̄ lineam rectā. z sic supbabūdātia z defectus erant malicie: medians autē virtus. Ideo cōcludit p̄tus. q̄ aliqui sunt boni simpliciter vno mō. sed aliqui sunt mali multifarie seu multipliciter ante oppositū. Ad primā d̄z licet aliq̄e virtutes sint circa hoc qd̄ est absolute extremū. tamē tales fm̄ circūstantias mediant. z sic illud est mediū suppositis debitis circūstantijs. p̄tingit em̄ magnos honores appetere plusq̄ oportet qd̄ est supbabūdātia. z minus q̄ oportet qd̄ est defectus. et vt oportet z quādo qd̄ est mediū. Et sicut dicit de magnanimitate. z p̄ hoc soluitur secūda rō

Ad rōnes

Est igitur virtus hūis electius in medietate existēs q̄ ad nos determinata rōne et vt vtiqz sapiēs determinabit. Medietas aut̄ duaz maliciaz. hui⁹ qd̄e fm̄ supbabūdātia hui⁹ at̄ fm̄ defectū. Et adhuc huic has qd̄e deficere. has aut̄ supbabundare ab eo quod oportet z in passionibz z in opationibz virtutē autē mediū z inuenire eligere. Propt̄ quod fm̄ substantiā quidē z rōnem qd̄ est esse dicentē medietas est p̄tus fm̄ optimū autē z bene extremitas. Non autē suscipit omnis opatio neqz omis anime passio medietatē. Quēdā em̄ p̄festim noiata conuoluta sunt cū malicia. puta gaudiū de malo et inuerecūdia z inuidia. z in opatiōibz fur tum adulteriū homicidiū. hec em̄ omnia z

que talia dicunt fm̄ scipsa mala esse. sed nō supabundantie ipsoz neqz defectus. Non igit̄ est em̄ vnq̄s circa hoc dirigere. s̄z semp peccare. Neqz nō est bene vel nō bene circa talia in eo qd̄ vt oportet z quō z quādo putata adulterari. s̄z simplr̄ facere quodcūqz bonum peccatū est. Sicut igit̄ attribuenti z circa iniusta facere z timere z incōtinentē esse. esse medietatē z supabundantiā z defectus. erit em̄ sic supabundātie z defectus medietas. et supabundātie supabundātia. z defectus defectiōis. Quēadmodū aut̄ temperatē et fortitudinis nō est supabundātia et defectus p̄pter mediū esse aliq̄liter extremū. Ita neqz illoz medietas neqz supabūdātia et defectus. Sed vt vtiqz opatum ē vitiosum est. vniuersalr̄ ergo neqz supabūdātie neqz defectus medietas est. neqz medietatis supabundantia z defectus

Querit

Utrū virtus moralis p̄sistat in medio. Arguit p̄mo q non. qz virtus est inueniēs mediū z operans ipm̄. ergo p̄ueniens dicit̄ inueniens medietatē q̄ dicit̄ in medietate. Secūdo sic. p̄tus est certior omni rōe z arte v̄tus patuit. ergo incōueniēter diffinitur p̄tus per rōem. Tercio sic. sapiēs est cognoscere altissimas causas circa quas nō est virtus. sed est circa agibilia. ergo videtur q̄ mediū p̄tus magis d̄z determinari a prudente q̄ a sapiente. z sic male d̄z hic sapiēs. In opo positum est p̄tus in textu. Pro respōsione

Sciendum primo

q̄ postq̄ p̄tus inuestigauit genus p̄tus z posuit diffinitionē virtutis in p̄muni. hic p̄r̄ p̄cludit aliā diffinitionē p̄riam p̄tus. Pro cui⁹ intellectu. Sciendum scdo. q̄ p̄tus est qdam medietas inter duos habitus vitiosos. qz vnus est p̄ supabundantiā. z alius p̄ defectū. sicut liberalitas ē medietas inter p̄dgalitātē z auariciā. Un̄ tam in passionibz q̄ in opationibz qdam malicie p̄partōe ad aliq̄d deficient. alie vero supabundāt ab eo qd̄ oportet. Sed ista p̄tus ingntū sumit qd̄ oportet d̄z mediū. z d̄z inuenire mediū per rōem. z eligere p̄ voluntatē. Et quo p̄z q̄ p̄tus ē medietas z q̄ ipsa opatur mediū. est em̄ medietas inter habitus vitiosos. Et q̄ infert Aresto. q̄ p̄tus fm̄ suā substantiā z rōem diffinitū est duoz vitioz medietas

Sed inquantū habet rōes optimi in tali genere z ope-
rantis sūm rōnem est extremā. Ad cui⁹ euidentiā
Sciendū terciō. q̄ sūm Thomā tota bonitas sū-
tis moralis dependet ex rectitudine rōnis. id bonū cō-
uenit virtuti morali sūm q̄ sequitur rōnem rectā. malum
vero puenit vtriusq̄ vicio: inquantū a recta rōne recedit.
Et ideo sūm rōnem boni z mali ambo extrema vicia
sunt in vno extremo. sed sūm est in alio. s. in bono qd̄
attendit sūm rectitudinē rōnis. nō tñ ex recessu a rōne
vel p̄fortitate rōnis. z sūm z opata vicia nō consti-
tuunt spēm quā significat diffinitio. quia rō est extrin-
seca vicio z virtuti. nō qd̄ est alicui extrinsecū nō con-
stituit ipm sūm spēm. ideo p̄cludit q̄ p̄hs puenienter
distinguit q̄ sūm sūm spēm z substantiā est in medio
sed sūm rōnem boni est in extremo

Conclusio

Predicta diffinitio virtu-
tis est sufficiens. Paruit p̄
mo q̄ sit habitus. Et q̄
habitus h̄z cognosci p̄ p̄rium actū. z p̄ncipalior ac-
tus sūm est electio vel sūm electionē. ideo puenienter
subiungit (electus). i. sūm electionē opatiū. Et iterū
quia actus cognoscit per suū obiectū. z obiectū virtu-
tis siue termin⁹ actiōis eius est termin⁹ siue mediū
non rei s̄z quo ad nos. ideo debite subiungit (in medie-
tate eius quo ad nos) Et q̄ tota cā bonitatis sūm
tis est ipsa rō. ideo ad denotandū bonitatem virtutis
subiungit (determinata rōe) Et q̄ rō q̄nq̄ est recta
et q̄nq̄ erronea. z mediū virtutis debet terminari per
rōnem rectam. ideo vt hoc denotet subiungit (vt vtrius
sapiens determinabit) Et accipit ibi sapiens nō solū
lum p̄ illo qui cognoscit altissimas cās. s̄z etiā p̄ cogi-
noscente cās humanorū agibiliū. qui cōiter prudens
dicat. Et virtus p̄hs illo termino sapiens in vnaquaq̄
arte. nam ille d̄z sapiens q̄ summus est in illa arte

Dubitatur

Utrū in omnib⁹ ope-
rationib⁹ et passionib⁹
anīme sit respire me-
dium laudabile Rūder p̄hs q̄ non. z hoc manife-
stat ram in passionib⁹ q̄ in actionib⁹. q̄ qd̄z sunt pas-
siones z actiones que in suis noib⁹ impozitā quādā
maliciā inuolutā. ergo in talib⁹ nō contingit recte age-
re. quia qd̄ sūm se est malum nō potest tene fieri. Et
ponit Aresto. primo de passionib⁹. vt gaudiū de malo
et verecūdia de turpi actu. z inuidia de bono p̄oximi
Et de opationib⁹. vt adulteriū furtus z homicidiū
Flex em̄ omnia z sūm mala sūm se z solus ex sup̄-
abundātia ipsoz. sed etiā defectus. ideo nō contingit
circa hoc aliquē recte se habere. sed quicunq̄ opatur ra-
lis contingit s̄z peccare. Ideo dicit p̄hs. q̄ in talib⁹ nō
contingit tene vti. eo q̄ aliq̄s faciat aliq̄s predictoz.
sicut oportet vel q̄nq̄ potest. Sed q̄litercunq̄ opant
habent aliq̄d repugnās ad id qd̄ oportet. Secūdo
manifestat hoc p̄hs dicens. q̄ iste est querere in talib⁹
mediū z extrema. sicut si aliq̄s attribueret malefā-
cere sup̄abundantie. et defectū circa hoc qd̄ est iuste
facere. vt timere vel cōtinentē esse. qd̄ est magnū inco-
ueniens. q̄ cum ista impozitā sup̄abundantiā z defe-
ctum. sequitur q̄ sup̄abundantie esset sup̄abundātia
et etiā defectus. qd̄ implicat p̄radictionē. Sequitur
etiā q̄ sup̄abundantie esset sup̄abundātia. z defectio/
nis defectus. z sic esset p̄cessus in infinitū Tercia
rō est. sicut se habet virtus ad extrema. ita se h̄nt ope-
ra viciosa de se ad mediū. sed in seperantia fortitudi-

ne z in alijs virtutib⁹ nō includit sup̄abundātia z de-
fectus. eo q̄ virtus est aliq̄liter in extremū. Ergo sūm
opatio de se viciosa nō potest h̄re medietatē laudabilē
ante oppositū. Ad primā
dicat. q̄ sūm sūm suam em̄
tiam z substantiā est habi-
tus mediū inter duo vicia. sed p̄ opationē ad rōnem
est operās z inueniēs mediū. z sic melius d̄z existēs
in medio q̄ inueniēs mediū Ad secundā dicit. q̄ vir-
tus diffinit per rōnem tanq̄ p̄ aliquid p̄us generatiōe
posteriorē tñ p̄fectione. sicut diffinit per opationē pro-
priā aliquid tanq̄ p̄ aliq̄d p̄ius p̄fectione. z posteriorē
generatiōe Ad terciā patet solutio ex dictis

Portet autē hoc nō solum vtrū dici. s̄z
in his que sunt sūm singula aptare In
his igit qui circa opatiōes sunt sermonib⁹
vniuersales qd̄em inaniōres sunt. p̄cula-
res vero veriores. Circa singlaria em̄ opa-
tiones. oportunū em̄ in his p̄cordare: Su-
mendū ergo hoc ex descriptiōe. Circa tim-
mores qd̄em igit et audacias fortitudo me-
dietas: sup̄abundantiū autē qui in timidi-
tate qd̄em innoīatus: Multa autē sunt in-
noīata: qui autē in audere sup̄abundat au-
dax: qui vero in timere qd̄em sup̄abundat.
in audire autē deficit timidus Circa delecta-
tiones autē z tristitias nō omnes. min⁹ autē
et circa tristitias. medietas qd̄em t̄pantia.
sup̄abundantia autē int̄pantia. Deficiētes
autē circa delectatiōes nō multū sunt: p̄pter
quod et isti nomen nō sunt sortiti. sint autē
insensibiles. Circa dationē autē pecuniaz
et acceptiōnē medietas qd̄ez liberalitas. su-
perabundātia autē z defectus. p̄dgalitas z
illiberalitas. contrarie autē z he sup̄abun-
dant z deficiunt. Prodigus qd̄em em̄ sup̄-
abundat in tributione. in acceptiōe autē de-
ficit. Illiberalis qd̄em em̄ in acceptiōe su-
perabundat. in tributiōe vero deficit. Plūc
quidem igit typo z in caplo dicim⁹ p̄tenti
hoc ipso. poster⁹ z at̄ cert⁹ de his determina-
bit Circa pecunias at̄ z alie dispōnes sunt

medietas qd̄em magnificētia. Magnific⁹
em̄ differt a liberali. hic qd̄em em̄ circa mag-
na. hic at̄ circa pua. sup̄abundātia at̄ epiro-
calia z banauisia. defectus p̄o p̄uificentia.
Dicit autē hec ab his que circa liberalitatē.
quō autē dicit postea dicit. Circa honorem
autē z in honozationē medietas qd̄em mag-
nimitas. sup̄abundātia autē caymotes q̄
dā dicta. defectio autē pusillanimitas: Si-
cut autē dicim⁹ h̄re ad magnificentiā libera-
litate circa pua differētē. Ita h̄z qd̄am z ad
m̄gnanimitatē circa honozē existētē mag-
nū. hec autē circa parū existētē Est em̄ vt
oportet appetere honozē. z magis q̄ opoz-
tet z minus. Dicit autē qui sup̄abundat q̄
de desiderijs philotim⁹. q̄ autē deficit ap̄bi-
lotim⁹. med⁹ autē innoīatus. innoīate autē
et dispōnes. Verūtamē philotimi p̄loti-
mia. vñ p̄tendunt extremi de media regiōe
Et nos at̄ est qm̄ mediū philotimū vocam⁹
est at̄ qm̄ ap̄philotimū. z ē qm̄ laudam⁹ philo-
timū. est at̄ qm̄ ap̄philotimū. p̄pter quā at̄ cām
hoc facim⁹ in his q̄ deinceps dicent. z nūc
autē de reliq̄s dicamus sūm enarratū modū
Est autē z circa irā sup̄abundātia z defect⁹
et medietas. fere at̄ innoīatis ex̄ntib⁹ ip̄sis
mediū mansuetū dicētes. z medietatē man-
suetudinē vocam⁹. extremoz at̄ quidē sup̄-
abundat iracūdis sit. malicia at̄ iracūdia
qui autē deficit irascibilis qd̄em. defectio at̄
irascibilitas Sūt at̄ z alie tres medietates
h̄ntes qd̄e quādā similitudinē ad inuicē. dif-
ferētes vero ab inuicē om̄es qd̄em em̄ sunt
circa p̄boz z opationū p̄munionē. Differt
autē qm̄ hec qd̄e est circa verū qd̄ est in ip̄sis
hec autē circa delectabile. hui⁹ autē hoc qd̄e
in lusu. hoc autē in oib⁹ q̄ sūm vitam dicēdū

Igit et de his vt magis cognoscam⁹ qm̄
in oib⁹ medietas est laudāda. extrema autē
nec recta nec laudabilia s̄z vitupabilia sunt
Sūt quidē ergo z boz plura innoīata. t̄p-
tandū autē quēadmodū z in alijs ip̄sis noia
fingere manifestatiōis grā z boni qd̄ sequit
Circa verū quidē igit mediū qd̄ez verus
quis. z medietas veritas dicat. Fictio autē
que qd̄em ad mains iactātia. z qui h̄z cam
iactator. que autē ad minns yronia z yron-
Circa delectabile at̄ qd̄ quidē in ludo me-
dius qd̄em eutrapelos. z dispositio eutra-
pelis. sup̄abundātia autē bomolochia. et q̄
h̄z eā bomolochos. q̄ autē deficit agroycos
quis. z habitus agroykeia. Circa reliquū
autē delectabile qd̄ in vita. q̄ quidē vt opoz-
tet delectabilē est amicus: z medietas amici-
cia. q̄ autē sup̄abundat si qd̄e null⁹ grā placi-
dus. si autē vtilitatis alicui⁹ sui blanditor. q̄
autē deficit z in oib⁹ indelectabil⁹ litigiosus
qs et discolor. Sūt autē z in passionib⁹ z in
his q̄ circa passiones medietates. Verecū-
dia qd̄em em̄ virtus nō est. laudat autē z ve-
recūdis. et in his em̄ hic qd̄ez d̄z medius
qui autē sup̄abundat vt carhaplex q̄ ois ve-
recundat: qui autē deficit vel nequaq̄s vere-
cundat inuerecūdis. med⁹ autē verecūdis
Nemesis at̄ medietas inuidie z epychaco-
charcta Sūt at̄ circa tristitiā z delectatiōes
in his (q̄ accidūt primis) sc̄tās. nemetic⁹
autē quidē em̄ tristat de indigne bene ope-
rantib⁹ Inuid⁹ autē supercedēs h̄nt in oib⁹
tristat. epychacocharcos autē em̄ deficit a
tristado vt z gaudeat S̄z de his qd̄e igit z
als temp⁹ erit. de iusticia autē qz nō simplr
d̄z. p̄ hec diuidētes de vtraz dicem⁹ q̄liter
medietates sūt. s̄z at̄ z de rōnalib⁹ p̄tenti

Tribus autem dispositionibus existentibus duribus quidem malicijs. hac quidem secundum superabundantiam. hac autem secundum defectum. una autem virtute medietate omnis omnibus opponitur aliter. extreme quidem enim et medie et ad invicem contrarie sunt. media autem extremis. Quoadmodum enim equale ad minus quidem maius. ad maius autem minus Ita medij habitus ad defectus quidem superabundant. ad superabundantiam autem deficient et in passionibus et in operationibus Fortis enim ad timidum quidem audax videtur. ad audacem autem timidus. Sic autem et temperans ad insensibile quidem immoderatus. ad immoderatum autem insensibile. Liberalis autem ad illiberalem quidem prodigus ad prodigum autem illiberalem. Propter quod et precipiant medij extremaliter ad alterum. et fortiter vocantur timidus quidem audacem audax autem timidum. et in aliis proportionaliter. Sic autem oppositis ad invicem his maior contrarietas est extremis ad invicem quam ad medium longius enim hec distant ab invicem quam a medio. quoadmodum magnam a parvo. et parvum a magno. quod ambo ab equali. Adhuc ad medium quidem quibusdam extremis similitudo quodam videtur. ut audacem ad fortitudinem. et prodigalitati ad liberalitatem. Extremis autem ad invicem plurima dissimilitudo. que autem plurimum distant ab invicem contraria determinant. quare et magis contraria que plurimum distant Ad medium autem opponitur in his quidem magis defectio. in his autem superabundantia. puta fortitudini quidem non audacia superabundantia existens. sed timiditas defectus existens. temperantie autem non insensibilitas indigentia existens. sed immoderantia superabundantia existens propter autem duas causas hoc

contingit. una quidem que ex ipsa re. in essendo enim proximius et similis alteri extremo medio non hoc. sed contrarium opponimus medio magis. puta quod similis esse videtur fortitudini audacia et proximus. et dissimilis timiditas. hac magis opponitur. Distantia enim plus a medio contraria magis videtur esse Una quidem igitur causa hec ex ipsa re. alia autem ex nobis ipsis. Ad que enim ipsi magis nati sumus aliter. hec magis contraria medio videtur. puta ipsi magis nati sumus ad delectationes. ideo facilius mobiles sumus ad immoderantiam quam ad temperantiam. Hec igitur magis contraria dicimus ad que magis augmentum sit. et propter hoc immoderantia superabundantia ex his magis contraria est temperantia

Queritur

seprimo. utrum tunc sint duodecim virtutes morales. scilicet prudentia iustitia fortitudo temperantia liberalitas magnificentia magnanimitas philothimia mansuetudo veritas eutrapelia et amicitia seu affabilitas Arguit primo quod sint pauciores quam duodecim Et hoc patet auctoritate tullij et Senecae. qui omnes dicuntur virtutes ad quatuor reducunt. ergo solum sunt quatuor Arguit secundo. prudentia non est virtus moralis. quia est subiectiva in anima rationali per essentiam. Et confirmatur. quod inter virtutes intellectuales enumeratur prudentia. ut habetur in octavo huius. ergo non sunt duodecim virtutes morales. In oppositum est philosophus in textu. Pro responsione

Sciendum primo

quod postquam philosophus ostendit quid sit virtus in generali. hic sequenter diffinitionem predictam per singulas virtutes in speciali. ostendens quod in singulis est bonum et laudabile. extrema vero mala et vituperabilia Et dicit philosophus hoc esse necessarium. scilicet aptare diffinitionem virtutis ad singulas virtutes. quia inter similes illi qui sunt circa operationes universales sunt magis inanes quam illi qui sunt circa operationes particulares. quia particulares sunt veriores. Quibus rationem assignat philosophus. quia operationes sunt circa singula. ergo similes operationum in universali sunt inanes Sciendum secundo. quod diffinitionem virtutes secundum quosdam modos generales virtutum omnes possunt reduci ad quatuor. sicut loquitur tullius et seneca de virtutibus. tamen quicquid diffinitionem virtutes secundum subiecta sicut eas distinguit Aristoteles. Et secundum eum quatuor virtutes que sunt iustitia prudentia fortitudo et temperantia non dicuntur principales quia sunt generales. sed quod alie virtutes reducuntur ad ipsas aut species ad genera. et ideo dicuntur cardinales.

Sciendum tertio. quod prudentia accipitur dupliciter. uno modo secundum suam essentiam. et sic est virtus intellectualis per se habens intellectum. Alio modo secundum materiam suam. et sic est virtus moralis. quod est circa agibilia que cadunt sub arte. Et ideo philosophus non facit mentionem de iustitia et prudentia. De iustitia quidem. quia habet diversas species in quibus non simpliciter accipitur medium. sed de ipsa dicitur in quinto huius. De prudentia etiam non agit hic. quia non est simpliciter moralis. sed de ipsa dicitur in sexto huius. igitur philosophus in presenti passu agit de temperantia et fortitudine que sunt principales. et de quibusdam alijs virtutibus

Sciendum quarto. quod omnes alie virtutes sunt circa aliquas passiones anime. que quidem passiones respiciunt aliquid quod subiectum quod pertinet ad vitam corporalem hominis vel ad bona exteriora vel ad humanos actus. Si obiecta ea pertinet ad corporalem vitam. sic sumuntur due virtutes scilicet fortitudo et temperantia Fortitudo scilicet circa pericula inremitentia virtutis. et medietas vocatur fortitudo: superabundantia vero audacia. sed defectus vocatur timiditas. Temperantia vero respicit ea que sunt vitiosa ad servandum vitam. sicut cibum potus et venena. et superabundantia in talibus vocatur immoderantia. sed defectus est inmoderatus quod in paucis respicitur. eo quod homines naturaliter appetunt talia Philosophus autem vocat eos insensibiles Si sit circa passiones anime quorum obiecta sunt bona exteriora. hoc est dupliciter aut ergo est circa concupiscentias exteriorum bonorum. aut circa exteriora mala. Si primum hoc est dupliciter. aut circa exteriora bona que sunt divitie. aut circa exteriora bona que sunt honores. Si primum hoc est dupliciter. aut circa mediocres divitias. et sic medietas vocatur liberalitas. que est medietas circa dationem et acceptorem pecuniarum. Prodigalitas est superabundantia. et illiberalitas est defectus. Si sit circa magnas divitias sic magnificentia est medietas. avaro calia vero est superabundantia Et dicitur ab a quo est sine et puros quod est experientia. et calos quod est bonum. quasi sine experientia boni. quod tales multa exponentes non curant quiter exponant. Vel dicitur hannausia a bannos quod est fornax. quod tales ad instar fornacis omnia consumunt. Defectus vero vocatur pusillitas. Si vero respiciat honores hoc est dupliciter. aut ergo magnos aut mediocres. Si magnos sic medietas vocatur magnanimitas. superabundantia vero caumotes. a cauma quod est incendium. eo quod superabundans in talibus ardet in his que pertinent ad appetitum honoris ardentem appetitum bonorum. Defectus autem vocatur pusillanimitas. Si vero sit circa mediocres honores. sic superabundans in desiderio honoris vocatur philothimia. i. amator honoris. Ille vero qui deficit in appetitu honoris vocatur aptholothimia. i. sine amore vel appetitu honoris Ille vero qui medio modo se habet est inmoderatus. possumus tamen fingere nomen. et vocatur medius philothimium. Et medietatem vocamus philothimiam a nomine extremi. quia vero medius est innominatus. ideo illi que sunt in extremis prendunt de medio. quod scilicet vices dicit se esse in medio et ita est fere in omnibus alijs vicijs. quod scilicet vices extreme putat se esse in medio. et putat virtuosum esse in altero extremo. sicut timidus reputat forte esse audacem. audax vero reputat forte esse timidum Si vero virtus respiciat exteriora mala ex quibus homo provocatur ad iram sic medietas est mansuetudo. superabundantia vero iracundia. et defectus irascibilitas. Si vero virtus respiciat humanos actus. sic sunt alie tres medietates que conveniunt in hoc quod sunt circa vitam et opera quibus homines

ad invicem simulantur. sed dicitur quantum ad hoc quod una est circa veritatem que est in dictis vel factis hominum. et hec dicitur veritas. Sed sicut falsum scilicet quod aliquis fingit materia de se que scilicet vocatur iactantia. defectus vero pronia quasi irrisio. et talis fictor seu irrisor dicitur. Alie due sunt circa delectationem verborum et operum. quibus homines ad invicem communicant. quare una est circa delectationem eorum que sunt vel sunt in ludo. et hec vocatur eutrapelia ab eo quod est bonum. et trapello as are quod dicitur est quod verro is cre. quasi bonum vertens in ludo. Qui vero abundat in talibus vocatur homolochus. a homos quod est alrare. olchos raptor. quod sicut milui volabat ad aras ydolorum. (in quibus animalia immolabant) ut aliquid inde raperent ita ille (quod excedit in) ludo se instat ad hoc quod rapiat aliquid. vel factum in ludos convertat. qui autem deficit in talibus vocatur agroticus. i. agrestis. Tercia medietas est circa ea que pertinent ad communem vitam. que dicitur amicitia. Et ille qui in talibus medio modo se habet vocatur amicus. non ab effectu amandi. sed a decenti conversatione. potest etiam vocari affabilis Ille vero qui superabundat et facit solum causa ludendi vocatur placidus. Sed si faciat causa aliam virtutis pura propter lucrum vocatur blanditor seu adulator. qui autem in hoc deficit vocatur vertiginosus et discolor

Conclusio

Tunc sunt duodecim virtutes morales probende do iustitias et prudentiam sub illo numero. Probat per sufficientiam. quod omnis virtus moralis est in ratione aut appetitu. Si in ratione sic est prudentia. Si in appetitu hoc est dupliciter. aut circa passiones aut circa operationes. Si secundum sic est iustitia Si primum hoc est dupliciter. aut tales passiones ordinantur ad res exteriores. aut ad actus humanos. Si primum hoc est dupliciter. aut tales res exteriores directe respiciunt vitam hominis aut non. Si primum hoc est dupliciter. aut sunt circa servantes vitam aut non. Si secundum sic est fortitudo. si primum sic est temperantia. Si vero directe non respiciat vitam hominis hoc est dupliciter. aut sunt respectu boni aut mali. Si secundum sic est mansuetudo Si primum hoc est dupliciter. aut sunt divitie aut honores Si sunt divitie hoc est dupliciter. aut sunt magne aut mediocres. Si primum sic est magnificentia. si secundum sic est liberalitas. Si sunt circa honores hoc est dupliciter. aut sunt magni aut mediocres. Si primum sic est magnanimitas. si secundum sic est philothomia. Si circa actus humanos hoc est dupliciter. aut circa veritatem ipsorum tam in dictis quam in factis. et sic est veritas. Aut circa delectationem ipsorum. et hoc est dupliciter. quia vel est in iocis vel in serio. Si primum sic est eutrapelia. si secundum sic amicitia seu affabilitas. Et predictis per quod sunt duodecim virtutes morales. et non plures nec pauciores. Rationes ante oppositum solvuntur ex dictis

Quoniam quidem igitur est virtus moralis medietas. et quoniam est virtus moralis duas malicias. huius quidem secundum superabundantiam. huius autem secundum defectum. et quoniam talis est quod pietatis medij est quod est in passionibus et operationibus sufficienter dicitur est. Et difficile

Tribus autem dispositionibus existentibus duobus quibus quidem maliciis. hac quidem secundum superabundantiam. hac autem secundum defectum. una autem virtute medietate omnis omnibus opponitur aliter qualiter. extreme quidem enim et medie et ad invicem contrarie sunt. media autem extremis. Quoadmodum enim equale ad minus quidem maius. ad maius autem minus Ita medij habitus ad defectus quidem superabundant. ad superabundantiam autem deficiunt et in passionibus et in operationibus Fortis enim ad timidum quidem audax videtur. ad audacem autem timidus. Sic autem et temperans ad insensibilem quidem dem insipidus. ad insipidum autem insensibilem. Liberalis autem ad illiberalem quidem prodigus ad prodigum autem illiberalem. Propter quod et prout medij extremaliter ad alterum. et fortiter vocantur timidi quidem audaces audaces autem timidi. et in aliis proportionaliter. Sic autem oppositis ad invicem his maius contrarie est extremis ad invicem quod ad medium longius enim hec distant ab invicem quod a medio. quoadmodum magnus a parvo. et parvum a magno. quod ambo ab equali. Adhuc ad medium quidem quibusdam extremis similitudo quod videtur. ut audacie ad fortitudinem. et prodigalitati ad liberalitatem. Extremis autem ad invicem plurima dissimilitudo. que autem plurimum distant ab invicem contraria determinant. quare et magis contraria que plurimum distant Ad medium autem opponitur in his quidem magis defectio. in his autem superabundantia. puta fortitudini quidem non audacia superabundantia existens. sed timiditas defectus existens. temperantie autem non insensibilitas indigentia existens. sed insipientia superabundantia existens. propter autem duas causas hoc

contingit. una quidem que ex ipsa re. in essendo enim proximius et similius alteri extremo medio non hoc. sed contrarium opponimus medio magis. puta quod similius esse videtur fortitudini audacia et proximius. et dissimilius timiditas. hac magis opponimus. Distantia enim plus a medio contraria magis videtur esse Una quidem igitur causa hec ex ipsa re. alia autem ex nobis ipsis. Ad que enim ipsi magis nati sumus aliter. hec magis contraria medio videtur. puta ipsi magis nati sumus ad delectationes. ideo facilius mobiles sumus ad intemperantiam quam ad temperantiam. Hec igitur magis contraria dicimus ad que magis augmentum fit. et propter hoc insipientia superabundantia ex his magis contraria est temperantie

Queritur

Septimo. vtrum enim sint duodecim virtutes morales. scilicet prudentia iustitia fortitudo temperantia liberalitas magnificentia magnanimitas philothimia mansuetudo veritas eutrapelia et amicitia seu affabilitas Arguit primo quod sunt pauciores quam duodecim Et hoc patet auctoritate Tullii et Senecae. qui omnes dictas virtutes ad quatuor reducunt. ergo solum sunt quatuor Arguit secundo. prudentia non est virtus moralis. quia est subiectiva in anima rationali per essentiam. Et confirmatur. quod inter virtutes intellectuales enumeratur prudentia. ut habetur in octavo huius. ergo non sunt duodecim virtutes morales. In oppositum est phis in textu. Pro responsione

Sciendum primo

quod postquam phis ostendit quid sit virtus in generali. hic consequenter diffinitionem predictam per singulas virtutes in speciali. ostendens quod in singulis est bonum et laudabile. extrema vero mala et vituperabilia Et dicit phis hoc esse necessarium. scilicet aptare diffinitionem virtutis ad singulas virtutes. quia inter rationes illi qui sunt circa operationes universales sunt magis inanes quam illi qui sunt circa operationes particulares. quia particulares sunt veriores. Quibus rationem assignat phis. quia operationes sunt circa singula. ergo rationes operativae in universali sunt inanes Sciendum secundo. quod diffinitionem virtutes secundum quosdam modos generales virtutum omnes possunt reduci ad quatuor. sicut loquitur tullius et seneca de virtutibus. tamen puerius diffinitionem virtutes secundum subiecta sicut eas distinguit Aristoteles. Et secundum quatuor virtutes que sunt iustitia prudentia fortitudo et temperantia non dicuntur principales quia sunt generales. sed quod alie virtutes reducuntur ad ipsas sicut species ad genera. et ideo dicuntur cardinales.

Sciendum tertio. quod prudentia accipitur dupliciter. uno modo secundum suam essentiam. et sic est virtus intellectualis per se faciens intellectum. Alio modo secundum materiam suam. et sic est virtus moralis. quod est circa agibilia que cadunt sub arte. Et ideo phis non facit mentionem de iustitia et prudentia. De iustitia quidem. quia habet diversas species in quibus non simpliciter accipitur medium. sed de ipsa dicitur in quinto huius. De prudentia etiam non agit hic: quia non est simpliciter moralis. sed de ipsa dicitur in sexto huius. igitur phis in presenti passu agit de temperantia et fortitudine que sunt principales. et de quibusdam aliis virtutibus

Sciendum quarto. quod omnes alie virtutes sunt circa aliquas passiones anime. que quidem passiones respiciunt aliquid quod subiectum quod pertinet ad vitam corporalem hominis vel ad bona exteriora vel ad humanos actus. Si obiecta pertinet ad corporalem vitam. sic sumuntur due virtutes scilicet fortitudo et temperantia Fortitudo scilicet circa pericula inveniuntur virtutes. et medietas vocatur fortitudo: superabundantia vero audacia. sed defectus vocatur timiditas. Temperantia vero respicit ea que sunt vitiosa ad perveniendum vitam. sicut cibis potus et venena. et superabundantia in talibus vocatur intemperantia. sed defectus est innotatus quod in paucis reperitur. eo quod homines naturaliter appetunt talia Phis autem vocat eos insensibiles Si sit circa passiones anime quorum obiecta sunt bona exteriora. hoc est dupliciter aut ergo est circa concupiscentias exteriorum bonorum. aut circa exteriora mala. Si primum hoc est dupliciter. aut circa exteriora bona que sunt divitie. aut circa exteriora bona que sunt honores. Si primum hoc est dupliciter. aut circa mediocres divitias. et sic medietas vocatur liberalitas. que est medietas circa rationem et acceptationem pecuniarum. Prodigalitas est superabundantia. et illiberalitas est defectus. Si sit circa magnas divitias sic magnificentia est medietas. aperticalia vero est superabundantia Et dicitur ab a quod est sine et puros quod est experientia. et calos quod est bonum. quasi sine experientia boni. quod tales multa experimentes non curant aliter exponant. Vel dicitur bannausia a bamos quod est fornax. quod tales ad instar fornacis omnia plumunt. Defectus vero vocatur pusillitas. Si vero respiciat honores hoc est dupliciter. aut ergo magnos aut mediocres. Si magnos sic medietas vocatur magna mimicas. superabundantia vero caumores. a cauma quod est incendium. eo quod superabundans in talibus ardet in his que pertinent ad appetitum honoris ardentem appetitum honores. Defectus autem vocatur pusillanimitas. Si vero sit circa mediocres honores. sic superabundans in desiderio honoris vocatur philothimiam. i. amaros honoris. Ille vero qui deficit in appetitu honoris vocatur aphilothimiam. i. sine amore vel appetitu honoris Ille vero qui medio modo se habet est innotatus. possumus tamen fingere nomen. et vocatur medius philothimiam. Et medietatem vocamus philothimiam a nomine extremi. quia vero medius est innotatus. ideo illi que sunt in extremis prendunt de medio. quod scilicet veritas dicit se esse in medio et ita est fere in omnibus aliis vitiis. quod scilicet veritas extreme putat se esse in medio. et putat virtuosum esse in alio extremo. sicut timidus reputat forte esse audacem. audax vero reputat forte esse timidum Si vero virtus respiciat exteriora mala ex quibus bonum provocatur ad incontinentiam et defectus irascibilitas. Si vero virtus respiciat humanos actus. sic sunt alie tres medietates que pertinent in hoc quod sunt circa virtutes et opera quibus homines

ad invicem immunitur. sed dicitur primum ad hoc quod una est circa veritatem que est in dictis vel factis hominum. et hec dicitur veritas. Sed fictio falsi scilicet quod aliquis fingit materia de se que scilicet vocatur iactantia. defectus vero protervia que est irrisio. et talis fictio seu irrisio dicitur. Alie due sunt circa delectationem verborum et operum. quibus homines ad invicem communicant. quare una est circa delectationem eorum que sunt vel sunt in ludo. et hec vocatur eutrapelia ab eo quod est bonum. et trapello as are quod idem est quod verro is ere. que est bonum vertens in ludo. Quod vero abundat in talibus vocatur bomolochus. a bomos quod est alitare. olchos raptor. quod sicut inlivi volabat ad aras ydolorum. (in quibus animalia immolabantur) ut aliquid inde rapere ira ille (quod excedit in) ludo se instat ad hoc quod rapit aliquid. vel factum in ludos convertat. qui autem deficit in talibus vocatur agroicus. i. agrestis. Tercia medietas est circa ea que pertinent ad communem vitam. que dicitur amicitia. Et ille qui in talibus medio modo se habet vocatur amicus. non ab effectu amandi. sed a decenti conversatione. potest etiam vocari affabilis Ille vero qui superabundat et facit solum causa ludendi vocatur placidus. Sed si faciat causa aliam virtutis puta propter lucrum vocatur blanditor seu adulator. qui autem in hoc deficit vocatur vertiginosus et discolorus

Conclusio

Unde sunt duodecim virtutes morales comprehendentes iustitiam et prudentiam sub illo numero. Probat per sufficientiam. quod omnis virtus moralis est in ratione aut appetitu. Si in ratione sic est prudentia. Si in appetitu hoc est dupliciter. aut circa passiones aut circa operationes. Si secundum sic est iustitia Si primum hoc est dupliciter. aut tales passiones ordinantur ad res exteriores. aut ad actus humanos. Si primum hoc est dupliciter. aut tales res exteriores directe respiciunt vitam hominis aut non. Si primum hoc est dupliciter. aut sunt circa servantes vitam aut non. Si secundum sic est fortitudo. si primum sic est temperantia. Si vero directe non respiciat vitam hominis hoc est dupliciter. aut sunt respectu boni aut mali. Si secundum sic est mansuetudo Si primum hoc est dupliciter. aut sunt divitie aut honores Si sunt divitie hoc est dupliciter. aut sunt magne aut mediocres. Si primum sic est magnificentia. si secundum sic est liberalitas. Si sunt circa honores hoc est dupliciter. aut sunt magni aut mediocres. Si primum sic est magnanimitas. si secundum sic est philothimia. Si circa actus humanos hoc est dupliciter. aut circa veritatem ipsorum sicut in dictis que in factis. et sic est veritas. Aut circa delectationem ipsorum. et hoc est dupliciter. quia vel est in iocis vel in seriois. Si primum sic est eutrapelia. si secundum sic amicitia seu affabilitas. Et predictis prout sunt duodecim virtutes morales. et non plures neque pauciores. Rones ante oppositum solvuntur ex dictis

Quoniam quidem igitur est virtus moralis medietas. et quod est medie tas duarum malitiarum. huius quidem secundum superabundantiam. huius autem secundum defectum. et quoniam talis est quod pietatis medij est quod est in passionibus et operationibus sufficienter dicitur est. Et difficile

est studiosus esse. In vnoq; em mediū acci-
 peret difficile. puta circuli mediū nō cuiusli-
 bet sed sciētis: Sic autē et irasci cuiuslibet q̄
 dem et facile. et dare argentū et sumere. cui
 aut et quantū et qm et cuius grā et qliter non
 adhuc cuiuslibet. neq; facile qd est bene et ra-
 tum et laudabile et bonū. Propter qd opoz-
 tet cōiectantē mediū primū quidē recedere
 et magis cōtrario. quemadmodū et calipso
 mouebat. hoc extra fumū quidē et vnda cu-
 stodi nauē. Extremoz em hoc qdem est pec-
 catū magis. hoc aut minus. qz igif mediū
 attingere summe difficile. fm scdam aiunt
 nauigatores minima sumendū maioz. hoc
 aut erit maxime hoc mō quo dicim⁹. Intē-
 dere aut opozt et ad q̄ et ipsi facile mobiles
 sumus. alij em ad alia aptati sum⁹. hoc aut
 erit notū ex delectatiōe et tristitia facta cir-
 ca nos. In p̄trariū aut attrahere nos ipsos
 opoztet. multū em abducetes a pctō in me-
 dium veniem⁹. qd tortuosa lignoz dirigē-
 tes faciūt. In omni aut maxime obseruādū
 delectabile et delectationē. Flō em nō acci-
 pientes iudicamus eam. Qd igif plebis se-
 nes patiebant ad helenā. hoc opoztet pati
 et nos ad delectationē. et in omnib; illoz di-
 cere vocē. Sic igif abijciētes ipsam min⁹
 peccabim⁹. h̄ igif faciētes vt in caplo dica-
 mus maxie poterim⁹ mediū adipici. Diffi-
 cile at forsitā h̄ et maxie in singularib;. nō
 em facile determinare qliter et qbz et in qlib;
 et quantū temp⁹ determinandū. Et em nos
 qnq; quidē deficiētes laudam⁹ et māuetos
 dicim⁹. qnq; aut grauātes viriles vocam⁹.
 Sed qui quidē parum et bene transgredit
 nō vituperat. neq; ad maius neq; ad min⁹
 sed q̄ plus. Iste em nō latet. hic aut vsqueq;

et inq̄ntū vituperabil. nō facile smone det-
 terminare. Neq; em aliud aliqd sensibiliū
 talia aut in singularib; et in sensu iudicium
 Hoc quidē igif tantū ostendit qm mediū
 habit⁹ in omnib; laudabil. Declinare autē
 opozt qnq; quidē ad supabundantiā. quā
 doq; aut ad defectū. Sic em facile medium
 et quod bene adipiscemur

Querit

doctus. vtriū extrema vicia p̄-
 trariēt ad inuicē q̄ virtutes
 Ar̄ p̄mo p̄tra suppositū. qz
 prietas est inter ea q̄ maxime distāt. s; virtutū ad ex-
 tremā nō est maxia distātia cū sit maior inter extres
 ma. Extrema vicia nō p̄trariēt ad inuicē. Scdo
 ma. Extrema vicia nō p̄trariēt ad inuicē. Scdo
 sic. si sic sequeret q̄ vni plura p̄trariēt. p̄ns est falsus
 igif. et Tertio arguit p̄tra q̄ntū. qz vicia opponū
 tur virtuti tam fm gen⁹ q̄ fm spēm euz ambō vicia
 sint de ḡnē mali. et p̄ns de genere boni. S; vicia nō
 opponunt ad inuicē nisi fm spēm cū sint eiusdē gēnē
 ris scz mali. ergo plus opponunt virtuti q̄ ad inuicē
 In oppositū est p̄bus in textu. Pro responsione
 Q̄ postq̄ p̄bus applicauit
 diffinitōes p̄tutis ad spēa
 les p̄tutes. p̄r determinat

Sciendū

de oppōne p̄tutis et vicioz. vñ d̄ p̄tutis et viciū p̄nē
 dupl̄r p̄siderari. vno⁹ fm rōem bonitat⁹ et malitiē q̄
 eis p̄ueniūt ex p̄formitate ad rōnem rectā a qua nō
 forsiatur forma nec spēm. vt d̄m̄ est. Alio⁹ fm p̄p̄riā
 spēm et substantiā eozum. vt scz sunt habitus qdam
 accipiētes spēm et naturam ab obiectis.

Conclusio prima.

Loquēdo de p̄tute et vicijs fm rōem bonitat⁹ et ma-
 licie vicia plus opponunt virtuti q̄ ad inuicē. Cōclu-
 sio satis p̄p̄ viciū rōem ante oppositū. p̄ns em nō
 p̄siderauit virtutē et viciū hoc mō. sed fm q̄ sunt qdā
 bitus et fm substantiam eoz. Cōclusio scda. extrema vici-
 a p̄trariēt ad inuicē et etiā mediū fm id qd sunt siue
 fm suā substantiam. Primā p̄em nō p̄bat. Arestor. qz satis
 manifesta est. ex eo q̄ extrema maxime distāt sicut ar-
 guit ante oppositū. Et hui⁹ oppōnis radix et fundas
 mentū est p̄uatiua oppō sicut et cuiuslibet p̄rietas co-
 q̄ viciū p̄uatiue se h̄ ad rectitudinē rōis quā inclu-
 dit p̄tutis in sua rōne. Sed p̄ p̄batione secūde p̄is p̄si
 derandū est. q̄ cum mediū p̄cipiet aliqliter vtriq; ex-
 tremū. inquantū p̄cipiat vni extremū p̄trariat alteri
 sicut eqle qd est mediū inter magnū et puū in p̄p̄tione
 ad paruū et magnū. Et ideo eqle opponit magno fm
 rōem puū. et puo fm rōem magni. Cum igif virtus me-
 diet inter duo extrema vicia. ipsa p̄p̄ta vni h̄z rōem
 alteri. ergo vtriq; illoz p̄riabit. vt foris in p̄p̄tione
 ad timidū et audax. et in p̄p̄tione ad audacē et timi-
 dus. Et ita de p̄p̄tione liberalitate et. Et q̄ insert p̄ns
 q̄ extrema p̄cipiunt mediū alteri ad alterū. vt timidū
 fortem vocat audacē. audax fo vocat forte timidum
 Cōclusio tertia. Accipiedo virtutem et vicia fm
 eoz spēcē et substantiā maior est oppositio vicioz ad

Inuicē q̄ ad p̄tutē p̄z duab; rōnib; textus. p̄ma est
 q̄to aliqua magis distāt tanto plus p̄trariāt. sed
 extrema plus distāt ab inuicē q̄ a medio fm eozum
 substantiā. Scda ratio p̄tutis ad vni extremū ē al-
 qua similitudo sic inter fortitudinē et audaciā et inter li-
 teralitē et p̄dgalitatē. sed int̄ duo vicia est om̄mo
 da dissimilitudo. s; plus p̄trariāt vicia ad inuicē q̄z
 ad me⁹. Cōclusio quarta licet p̄tutis vtriq; extres
 moris p̄trariēt plus in contrariat vni q̄ alteri. p̄ma
 p̄s iā paruit. Et scdo probat rōne supra tacta ex p̄te
 rei: qz vir⁹ maiorē h̄z similitudinē cū vno extremo
 q̄ cum alio sicut dictum est igif et. Scda ratio sumi-
 tur ex p̄te materie et procedit sic. Quia cū ad virtutē
 p̄ncipat repellere vicia. inctio virtut⁹ est magis illa vi-
 cia repellere ad q̄ habent⁹ maiorē inclinacionē: s; ma-
 iorē habent⁹ inclinacionē ad vnum q̄ ad aliud. s; illa
 vicia ad que magis inclinamur s; magis cōtraria
 p̄tuti. Exemplū est vt magis nati sum⁹ ad p̄sequen-
 dum delectatiōes q̄ ad fugiendū eas et sic illa vicia
 sunt magis p̄traria virtuti q̄ magis nata sunt crescere
 in nobis. in aliquib; plus virt⁹ plus p̄trariāt super-
 abūdaciē q̄ defectū et in aliquib; p̄trariāt repit. Et
 si querat quō hoc poterim⁹ scire rōndē q̄ ratio hui⁹
 accipi debet a natura passionū. in passionib; que p̄ri-
 nēt ad p̄secutionē appetit⁹ viciū (qd est in defectib;)
 min⁹ p̄trariāt p̄tuti q̄ viciū qd est supabundantiā. s; in
 passionib; q̄ retrahūt ab eo qd est fm rōnem sic⁹ ti-
 mor viciū qd est in defectu plus p̄trariāt p̄tuti q̄ vi-
 ciū qd est supabundantiā sicut patet circa fortitudinē
 Dubitat q̄ et quoz sunt documēta ab Arestorile
 tradita ad inuestigādū me⁹ virtut⁹. Rōndē q̄ sunt
 tria. Prīmū sumit ex natura rei et est tale qz accipe
 mediū p̄tut⁹ est difficile p̄pter h̄ opozt eum q̄ tendit
 ad mediū puenire p̄ncipalit ad h̄ intēdere vt rece-
 dat ab extremo qd magis p̄trariāt p̄tuti. Et si aliq; q̄
 velit esse fortis d; ad h̄tere studiū vt a timiditate re-
 cedat. Rōne documēti assignat p̄bus qz extremū ma-
 gis p̄trariāt p̄tuti magis mal⁹ p̄tutē et extremū p̄tutē
 silius est min⁹ p̄tutē. Et rō qz attingere mediū ē dif-
 ficile opoztet hoim volentē ad h̄mōi mediū puenire
 maxie vitare vicia p̄tuti magis p̄traria. Scdm docu-
 mentū est et sumit ex p̄te materie qz opozt illi q̄ vult fi-
 eri p̄tutus recedere ab eo cui naturalit est inclināt⁹
 Cōuertēdo se in alterā p̄te. Ponit exemplū Arestori-
 les de illis q̄ dirigūt lingua tortuosa nā torquet eā i
 oppositū p̄te. Et rōndē ea redigūt ad mediū. ad re-
 ctitudinē. Tertiu documentū qd sumit fm id qd est
 cōmūc oib; et est tale qz tendēs ad p̄tutē maxie debet
 cauere a delectabilib;. eo qz hoies naturalit ad delecta-
 tionē inclināt. Et ex ist; p̄z qz attingere mediū est
 difficile. qz sic est difficile inuicē me⁹ sequit q̄ ille
 q̄ p̄z trasgredit recedēdo a medio p̄tut⁹ nō vitupa-
 tur siue excedat supabundantiā. qz modic⁹ recessus
 a medio p̄tut⁹ latet. p̄pter difficultatē mediū. s; ille q̄
 multū excedit vitupat qz tūc recessus nō latet. S; si q̄
 rat qlis et q̄ recessus a medio p̄tut⁹ vitupat Rōndē
 Arestoriles qz h̄ nō p̄t de facili terminari. Rō est qz
 sic sensibiliā (q̄ sensu p̄nosunt) n̄ p̄t facili p̄ rōne d̄
 terminari. ita neq; ea q̄ p̄nēt ad opoztōes p̄tutū in su-
 p̄iorib; circūstantijs faciliē determinari p̄nt. nam
 iudiciū singulariū ad sensum p̄nēt. Rōnes ante op-
 positum soluant ex dictis. Et in hoc finit scdo liter
 ethicozum.

Intute itaq; et circa passiōes et
 opatiōes epistēte et i volūtarijs
 qdē laudib; et vitupijs factis.
 In volūtarijs aut venia qnq;
 aut et misericordia volūtariuz
 et inuolūtariū necessariū forsiā

Determinare de virtute intēdētib; Utile at et
 legū latozib; et ad honores et penas. Uident at
 inuolūtaria esse. que violēta vlt p̄pter ignozitiā
 facta. Violentū aut est cui⁹ p̄ncipiū extra tale
 exis. in quo nil p̄fert operans vel patiens. puta si
 spūs tulerit alicubi vlt hois d̄m̄ exites. Que
 aut p̄pter timorem maioz maloz operata
 sunt. vel p̄pter bonū aliqd. puta si tirān⁹ p̄cipiat
 turpe aliquod operari d̄ns exis parentū et filio
 rū et operāte quidē saluant nō operāte aut mori
 ant. Dubitationē habet vtrū volūtaria sunt vel
 inuoluntaria. Tale aut aliqd accidit et circa eas
 que in tēpstatib; eictiōes. Simpliciter quidē
 nullus eicit volūtari⁹. In salute aut sui et alioz
 oim intellectū h̄ntes. Dixte quidē igif sunt
 tales opatiōes Assimilant aut magis volunta-
 rijs. volūtariē em sunt tunc. cū opatesunt. finis
 aut opatiōis scdm tēpus est. Et voluntariuz
 aut et inuoluntariū qn opat. Dicendū opat aut
 volēs et em p̄ncipiū mouēdi organicas p̄tes i
 talib; opationib; in ipō est. quoz autē in ipō
 p̄ncipiū in ipō opari et non volūtaria. itaq;
 talia simpliciter aut forsiā inuoluntaria. Mul-
 lus em vtiq; eligeret scdm seipm taliū aliqui d̄.
 In opationib; aut talib; qnq; et laudant qn tur-
 pe aliquod vlt triste sustinet. p̄ magnis et bonis.
 cum aut ecouerso vitupant turpissima em sus-
 ferre. p̄ nullo bono vel modico prauī. In aliq;
 bus aut laus quidē non fit venia aut qn p̄pter
 hec opat aliq; . que nō opozt que humanā natū.
 ram excedūt et null us vtiq; sustineret. Que-
 dam aut forsiā non est cogi sed magis moriē
 dum patientē durissima. Et em curipedis aloc

meona terisoria vident cogentia matrē occide-
re Est autē difficile qñq; Judicare quale pro q
li eligendū. r quid pro quo sustinendū Adhuc
autē difficultas immorari cognitio vt em i mul-
tum ē que qdem expectant tristia. q autē cogun-
tur turpia. vñ laudes r vituperia sūt circa coac-
tos vel nō. Qualia vtiq; dicendū violenta vñ
simplr qdem qñ causa in his q exterius est. r q
operat nihil confert. que autē fm scīpa qdez ino-
luntaria sūt. nūc autē r pro his voluntaria. magis
autē assimilant voluntarijs. opationes em in sin-
gularib; hec autē voluntaria qñta autē pro qñ ib;
eligendū non facile tradere. multe em differētie
sūt in singularib; Si quis autē don; r delectabi-
lia dicat violenta eē. cogunt em exterius existen-
tia. omnia vtiq; sic erūt violenta. hoz em gratia
omnes omnia operant. Et qui qdem vi r nolētes
cum tristitia. qui autē propter bonū cum delec-
tatione. Ridiculū autē causari que exterius sed
nō ipm tene venabiles existentē a talibus. Et
bonoz qder scīpm turpiū autē delectabilia. Vi-
detur vtiq; violentū esse cui; pncipium extrin-
secus nihil conferente vim passō

Circa terciuz libzū

ethicoz aristotelis. Querit primo vtrū violentia
causet inuoluntariū. Arguit primo q nō qz volūta-
rium r inuoluntariū dicunt in ordine ad voluntates
sed voluntas non pot fieri violenta cus sit libera. q vio-
lētia nō causat inuoluntariū. Secdo arguit illa (que
sūt a principio extrinseco) sunt violenta. sed oia talia
non sunt voluntaria. cum volūtas moueat ab obiecto
extrinseco. Tertio illud nō est inuoluntariū qd fit
a volūtate. Sed multa violenta sūt a voluntate. sic
hō flectere pot aliquod membz ptra naturā ei; in-
clinationē. In oppositū est phus i textu. p ristiōe.

Sciendum primo

Q postq phus determinauit de virtute in cōmu-
ni in scdo libro. Loquenter in h tertio determinat
de quibusdā principijs actuū voluntarij. s. de volun-
tario r inuoluntario. Et q d; q de ipis hic sit deter-
minandū. qd pbat dupl; r. Primo q; laus r vitupiiū
virtuti r vicio debent. Sed rōnes laudis r vitupij
variant fm voluntariū r inuoluntariū. q determinā-
tem de virtute optet de ist; determinare. Vnozem
pbat. nam opationib; voluntarijs (si bone sint) debet
laus. si pue vituperiū. Sed inuoluntarijs si sunt bo-
ne vñ male nō debet laus vñ vitupiiū. sed magis venia

Secdo de illo est magis h determinādū qd d; cogno-
scit a legilatoze cū iste liber ordinet ad politicā. Sed
cognitio voluntarij r inuoluntarij necaria est legilato-
ri q r. Sicut p; qz legilatoz h; statuere honores te-
ne opantib; si hec faciāt voluntarie. penas pō malefa-
centib;. s. inuoluntarie nō merent honores vñ penas
Sciendū scdo. Q; hic pmo agit de inuoluntario.
qz simplici; est qz voluntariū eo q a simplici cā pcedit
pura ex sola ignorātia vñ sola violentia. Sed ad vo-
luntariū optet p hā pcurrere. r iō voluntariū r inuolu-
tariū non conueniunt brutis.

Conclusio prima

Duplex est inuoluntariū. s. p violentiā r p ignorātiā.
p r. qz inuoluntariū est p uatio voluntarij. s. voluntarij
unū importat motū voluntarij q supponit cognitio-
nē apprehensiuē virtutis. qz bonū apprehensum mouet
voluntate. id d; dupl; inuoluntariū. Vno; p hoc q
excludit motū appetitiuē p r. r hoc est inuoluntariū
p violentiā. Alio mō excludit virtū apprehensiuā. r h ē
inuoluntariū p ignorātiā. Conclusio rī sua ad qñtū
Violētia caput inuoluntariū p r. qz violentū est cui;
pncipiū est extra passō nō pferere vim ad talē motū
vt si ven; intulerit vñ impetrauerit hoies ad aliqūē
locū ptra volūtate ei; motū violentia (cū sit ptra vo-
luntatem causat inuoluntariū igitur

Dubitatur primo

Vtrū scīa ppter metū sint voluntaria. vt si alijs opef
ppter timorē alioz maloz. Pura si alijs tyrān; p cī-
piat p r q circa filios suos aliqd turpe opef. vt puta
q filios occidat. si opef illud turpe ex timore dubiū ē
vñ patiatur voluntarie vñ inuoluntarie Aliud exēplū dat
phus de illis q pncipiū suas res in mari. Rūder phs
q tales res sunt mixte ex voluntario r inuoluntarie ma-
gis rī dicēde sunt voluntarie q inuoluntarie. Probat
qz vñ quod d; magis dicendū est tale qle est d; actū
opaf q nō solū est in potētia vñ in apprehensōe. s. iste
opafōes p r. s. d; considerate sub oib; circumstantijs (s. qñ actu
opant s; voluntarie. q magis dñt dici voluntarie q in-
uoluntarie. s. pncipiū mouēdi ad h mōi opafōes ē
in ipō hoie. s. pncipiū applicādi mēbra ad sic opandū. q
sunt voluntarie. s. rē laus r vitupij debent talib; opa-
tionib;. r nō debent nisi voluntarijs opationib;. q rē

Dubitatur scdo vtrū pncipiū causat inuoluntariū
Rūdet q nō. imo auget voluntariū. Probat qñq; rō-
nib; p h. P r. a est. si bona delectabilia faciēdo pcept
scētiā causat inuoluntariū. qsi cogēdo hoies ad opa-
ri. seqret q oia ab hoie inuoluntarie fieret. qz g rā dele-
ctabilū hoies oia opant. Secda rō qd fit p violentiaz
r inuoluntarie iducit tristitiā. Qd autē fit p r bonū sic
cū delectatiōe. q nō fit inuoluntarie. Tertia rō ridicu-
lū est dicere exteriora cogere r violentare hoiem. qz ex
h se reddidit hō inueniabilē cū discat se supari a talib;
quoz nullū h; rō nē bonū vñ rō sic hō illud libere pot
vñ non pot. Quarta rō incoueniēs est dicere se eē cāz
bonaz opationū r hōa exteriora turpiū cū opafōes
oppo tē in eandē causaz rōnale reducant. Et ita idēz
hō est causa bonaz opationū r turpiū. Vltia rō vio-
lentū ē cui; pncipiū ē extra passō nō pferere vim. s. ille q
agit ppter bona delectabilia cōfert aliqd ad opationē

quis p r i n d i n a s eius voluntate sic extra non tñ
eius opatio est violenta. qz voluntas ad talē motum
habet naturāle inclinationē q non causat inuoluntari-
um. Et per hoc soluitur scda ratio ante oppositū. Ad p r i
ante oppositū. Ad p r i m a d i c i t q d u p l e x e s t
accus voluntarij qdā

Ad ratios

est a voluntate elicit; vt velle r nolle. Et q sunt isto
actus voluntatis non sunt violenti. qz ille actus nihil
aliud est qz iudicatio quēdā pcedens ab interiori p n-
cipio cognoscere. nam violentū est ab exteriori r con-
tra inclinationē voluntatis r sic implicat p r. d i c t i o-
nē q ille act; fiat violentē. Ali; est act; qui fit a volū-
tate rāq; ab impante sed extereet mediāte alia potē-
tia sicut loq; r ambulare r q ad illum actū voluntarij
pōt inferri violentia. qz ptes exteriores pnt impedi-
ri ne exequantur imperium voluntatis. Et si volēs
currere ab alio detineatur. Ad aliam. qz licet illa ste-
crio membri sit mēbro violenta fm q est res quēdam
non tñ est sibi violenta fm q membz est aiatū et ps-
sialis. Vel aliter dicit q licet sit violenta pro vt vio-
lentū opponit naturāle. non tñ pro vt violentum op-
ponitur voluntario.

Uod autē propt ignorantiā nō volūta-
riū qdē oēz Inuoluntariū aut qd trāse r
in penitēdie. qui em propt ignorantiā
opatur quodcūq; nihil trīstiat; in opa tōne. vo-
lens qdez nō opatus ē qd nō sciuit. neq; rursuz
nolens nō trīstatus de eo qd propt ignorantiā
q dē in penitēdie nolens videt. qui autē nō
penitet qz alter sit nō volens. qā em differt me-
litus est hēre nomē propum. Altez autē videt
r propt ignorantiam opari ab eo quod est igno-
rantem facere. Et iua em vel q rascitur nō vi-
detur propt ignorantia operari. sed propt aliqd
eorum que dicit s; non sciens autē sed igno: as
ignorat qdem igitur omis malus. que oportet
opari r a qbus fugiendū r propt tale peccatū in-
iusti r vniuersali; mali sūt Inuoluntariū autē
vult dici nō si quis ignorat qd confert. non em
qm electiōne ignorātia causa inuoluntarij s; ma-
licie. Nam que vniuersal; vituperat em propt
hanc sed que in singularib; in qbus r circa que
opatio. In his em mī r i c o r d i a r venia. hozuz
em aliquod ignorans inuoluntarie opatur

Fortitan autē nō maluz determinare hec r que
r quot sint. r quis vtiq; r quid r circa qd vel in

quo opera. qñq; autē r quo puta instrumento
r gratia cuius puta salutis r qualiter puta de-
te vel vehemēter

Qñia qdez igit nullus vtiq; ignorabit nō
insanus Manifestū autē q neq; operantē qua-
liter em scīpm Quid autē operat ignorabit vti-
q; aliquis. puta dicentes autē exidere ipos vel
non scire. qm ineffabilia erant quēdamodū ay-
stili mīstica vñ mōstrare volens dimittere vt q
telum existimabit. vtiq; aliquis r filiū oppug-
natorē eē. quēdamodū meropem rotūdari ha-
stam lan ceatā vel lapidem punicē esse r in salu-
tem pcutiens Occidere vtiq; r oñdere volens
quēdamodū pugilles pcutiant vtiq; Circa
omnia vtiq; hec ignorātia existente in qbus ope-
ratio qui hoz aliquid i g n o r a t n o l e n s v i d e t u r
operari r maxime in pncipalissimis Pncipi-
palissima autē eē vident. in qbus opatio r on-
gratia Scdm talem vtiq; ignorantiā inuo-
luntario dicto adhuc opat; r opafōem trīstem eē
r in penitēdie.

istente autē inuoluntario qd vi r p: op-
ter ignorantiā voluntariū vtiq; videbi-
tur cuius pncipiū est in ipō sciente singularia
in qbus est operatio. Fortitan em nō bene d;
inuoluntaria esse que propt iram vel cōcupiscen-
tiam Primū qdem em adhuc nullū aialium
alioz voluntariū operat neq; pueri Deinde
vñ nihil voluntarie opatur eoz q propt cōcu-
piscētiā vel irā vel bona qdē voluntarie mala sūt
nō voluntarie. sed ridiculū vna cā exīte Incōue-
niēs at forte inuoluntaria dicē q optet appetē. opz
autē r irasci in qbusdā r pncipiū qdā puta sāmī-
tate vñ disciplinā Vidēt autē inuoluntaria qdē
tristia eē. q at fm cōcupiscētiā delectabilia Ad-
huc autē qd dñt in eēndo voluntaria q fm cogi-
tationē vel irā peccant. fugiēda em sbo Vidē
r it at nō mīn; hūane eē irrōnabiles passiōes
quaz r opafōnes hois ab ira r cōcupiscētiā in-
cōueniens itaq; ponē inuoluntaria hec.

Querit scdo vtz ignorãtia causet inuoluntariu. Arguit primo q non. qz inuoluntariu meref venia z mia. sed qd agit p ignorantiam non meref venia. f ignorãtia no causet inuoluntariu. Scdo omne peccat est cu ignorãtia. qz vt dicit text? ois peccãt est ignora. f si ignorãtia causet inuoluntariu. sequit q de peccat erit inuoluntariu. Tercio sic voluntariu est cum tristitia. Sed qdã ignorãtes sunt sine tristitia. puta si aliqs occidat hoste credendo occidere sociuz ergo ignorantia non causet inuoluntariu. In op/ postu est phus in textu. Pro responsione.

Sciendum primo

Postq phus determinauit de inuoluntario p violentia. hic pnter determinat de inuoluntario p ignorãtia. Un qz ignorãtia cognitiõne (q pzequirat ad voluntariu) id ignorãtia priuat cognitiões requisitam Sciendũ scdo. Ignorãtia triplr se hz ad actuz voluntari. s. cõcomitant. pnter z antecedent. Cõcomitant se hz qn est ignorãtia de illo qd agit. Et tñ si sciret nichilomin? agēs oparet. vt in exẽplo dato an oppo. Et tñc ignorãtia no causet inuoluntariu. qz no causet aliqd qd sit repugnãt volũtati. Cõsequẽter aut se hz qn ipa ignorãtia est voluntaria. Qd sit duplr. Vno mō qz actuz voluntari fundat in ignorãtia. sicut cum aliqs vult ignorare vt habeat excusationẽ peccati. Et d: hec ignorãtia affectata. Alio mō d: ignorãtia voluntaria illi? qd aliqs pot. z debet scire. Et tunc est ignorãtia male electõis vlx passiõis vlx habitũ pueniẽs. Sic tuz ē aliqs ignorans vltã pncipia iuris. Et ist? modis ignorãtia no causet inuoluntariu. tñ causet inuoluntariu fm q peccat mo/rũ voluntari. ad aliqd agendũ. Sed antecedent se hz ignorãtia ad voluntari. qz no est voluntaria. z tñ est cã volẽdi. qz als non veller aliqs. vt cũ aliqs ignorat aliqũ circumstantiã act? quã non tenebat scire. z ex h? agit aliqd qd no faceret si sciret. vt cũ aliqs adhibita diligẽtia nesciẽs aliqd trãfire p viã pñctã sagitã qua interficit trãseuntẽ. Et tñc ignorãtia causet inuoluntariu simpliciter

Conclusio

Ignorãtia aliquaz singulãriũ circumstantiarũ causet inuoluntariu. Prz ex dictis Sed ad videndũ q sint ille circumstantie quaz ignorãtia inuoluntariu est Sciendũ primo Qd p dicitõnes sunt q sunt extra substantiã actuz humani. et tñ qd imō arriqũt actũ ille circumstantie dicunt. qz sunt extra rem hãm. z tñ sunt circa subam actuz. vt accidẽtia eoz. Un Tull? septẽ ponit circumstantias q i hīs versibz pntent. Quis qd vbi quibz auxilijs cur quõ qu. Est tñ considerandũ in actibz qd fecit qui fecerit vbi fecerit qbus instrumẽt? fecerit z etiã qn. et quare fecerit z quõ fecerit. Sed Aristotiles in pñti textu addit vnã. s. circa qd q tñ a Tullio cõprehẽdit sub qd sicut Aristotiles cõprehẽdit duas sub vno noie. s. z em dicit in quo cõprehẽdit z quãdo z vbi Sciendũ scdo. Non est possibile oēs circumstantias p dicitis ignorare nisi qd sit totaliter insan? vn inanimatũ est q non pot ignorari quis sit opans. qz sic ignoraret seipm qd est impossibile. Pãt em aliqs ignorat illud qd opat cum aliquis ignorat qualis

sit sagitandũ. Discipulus emittens sagittam nescit quid facit nescit se dimittere telũ p sagittam. potest etiam ignorare circa quid. vt patuit in exemplo ante oppositum. Tercio potest ignorare quo instrumẽto sicut aliquis in ludo vtratur lancea ferrea et acuta quam credit esse rotundam z sine ferro. Quarta potest ignorari finis. vt si medicus percussus hominem ppter sanitatem z magister discipulum ppter salutem spirituales. z occidat illum habet ignorantiam finis. qz ignorat suum opus venire ad talẽ finem. Quinto potest ignorari modus actõis sicut si aliquis ducat leuiter manum ad ostendendum alii cui qualiter sit pcutiendum. z ledat illum cui ostendebat tunc ledit ignorans. Unde ignorãtia p dicitõrum omnium causet inuoluntariu. veruz est tamẽ q ad hoc q ignorãtia p dicitõrum est inuoluntariu. opret q ad operatões sequat pnia vel tristitia. qd sit inuoluntariu. Res

Dubitat

sponder phus q inuoluntariu est qd sit ppter vim illã laram vel violentiam. Sed voluntariu est cuius pncipiũ est in ipõ operante sciente singulares circumstantias que cõcurrunt ad operatões. Per hoc q dicit (cui? pncipiũ est in ipõ operante) excludit violentiam. Et per hoc q dicit sciente singulares circumstantias (que cõcurrunt ad operatões) differt ab ignorantia que causet inuoluntariu. Ex qua distinctiõne sequit pluralitas erroris ponentiũ q omne illud cui? pncipiũ est intra zc. cum scientia circumstantiarũ est voluntariu. qz potest contingere q pncipiũ qd inter nos est sit voluntariu. Sed passio appetitus sensitui puta ira vel gaudij est illud pncipiũ. Et istam errorẽ im probat phus quinqz rõnibus que satis possunt videri in textu.

Ad ratiões

ante oppositũ. Ad pñtã dicitur q procedit de ignorãtia eorum que hõ tenet z debet scire. Scdã procedit de ignorantia electionis que est quodãmodo voluntaria vt dicitur est. Et tertia procedit de ignorantia que cõcomitantur se habet ad voluntatem

Terminatis aut voluntario z inuoluntario de electõne sequit ptransire. Maxie autẽ videt propum esse virtuti z magis mores indicare opatõibus. Electio vtiqz voluntariu esse videtur. no idem autẽ sed in plus voluntarium. Voluntario qdẽ em z pueri z alia animalia cõicant. electõne aut non. Et repẽtina qdẽ voluntaria esse dicim?. fm electõem aut no dicentes autẽ ipam cõcupiscẽtia vel iram vel voluntatem. vel quandã opinionẽ no recte videntur dicere. no em cõmune electio z irrationabilis cõcupiscẽtia aut z ira Et incõtinens cõcupiscẽtia qdẽ paratur. eligens aut non. cõtinens

aut cõuenio eligens qdẽ. cõcupiscens aut no Et electõni qdẽ cõcupiscẽtia contrariat. cõcupiscẽtia aut cõcupiscẽtie no. Et cõcupiscẽtia aut z delectabilis z tristis. electio aut neqz tristis neqz delectabilis Ira aut ad huc minus. nequa qz em que propf iram fm electõem esse videt Sed ne qz volũtas quãnis propinqua esse videtur Electio qdẽ em no est impossibiliũ. z si qdẽ dicit eligi videbit insipiens. volũtas autẽ est impossibiliũ puta immortalitatis. Et voluntas qdẽ est z circa ea que nequaqz p ipm operatã. vtiqz puta ypocritã aliqũ vincere vlx athletam. eligi autẽ talia nullus. sed quecuqz existeri p ipm. Ad huc autẽ volũtas qdẽ finis est magis aut electio eoz que ad finẽ putãtã nitate volum? eligim? aut p que sanerimus z felices quidẽ esse volum? z dicim? eligim? aut dicere no pgruit. Uniuersalitẽ aut videt electio circa ea q nobis esse. Neqz iam opinio vtiqz erit Opinio em qdẽ videt circa oia eẽ z nichilominus circa eterna z impossibiliã ea q in nobis Et falso z vero diuidit. no bõno z malo. electio aut hīs magis. vniuersalitẽ quidẽ igit opinionẽ no idem forstã neqz dicit aliqs. Sed neqz cui dã in eligẽdo em bona vlx mala qles quidẽ sumus in opinãdo aut non. z eligim? qdẽ accipe vel fugere vlx aliqũd talũ. opinamur aut qdẽ vel cui pferet vel qualiter. accipe aut vlx fugere no multũ opinamur. Et electio qdẽ laudat i essentia. opinamur aut q no multũ scim?. Et videt no idẽ z eligere optima z opari s; qdã z opinari qdẽ meli? ppter maliciã aut eligere no q optet Si aut pñt opinio electioni vel subsequat nihil difert. non em hoc intendimus. sed si idẽ est opinioni cui dam. Quid igit vel quale quidẽ quoniã dicitõrum nihil. voluntarium quidem videt. Voluntariu aut non omne eligibile s; certe

possibilitatũ. Electio em cum rõne z intellectu. subsignare aut videt. z non vt ens p alijs eligibile.

Querit tertio vtz electio sit act? volũtatis vlx rõnis. Arguit pmo q no sit act? volũtatis s; rõnis Electio importat collatões q vnũ pferat alteri. sed cõferre est rõnis. f z electio. Scdo arguit eiusdẽ potentie est silogizare z pcludere. S; silogizare in opabilibus est rõnis cũ electio sit pclusio in opabilibus vt habet se primo hui? videt q sit act? rõnis Tercio ignorãtia no pñnet ad volũtatẽ s; ad vim pgnitiuã qz est quedã ignorãtia electõis vt dicitur est. f electio non pñnet ad volũtatẽ sed ad rõnẽ. In opposituz est phus in textu. Pro responsione.

Sciendũ primo

Postq phus determinauit de volũtario et inuoluntario. pnter determinat de electõne cui? p dicitõne pñnet ad hãc sciaz. qz mores pot? iudicant ex electõne qz ex opatione. qz aliq quõs opant bona sine electõne puta ppter timorẽ vel aliã passiõnẽ. Sciendũ scdo q voluntarium est gen? electõis. qz vlx potest vlx de electõne z est in plus q electio. Probãt pñmo qz pueri z bruta cõicant volũtari inqũt aliqd sponte opant. Scdo ea q repente faciunt dicim? esse voluntaria. qz sunt ad intra. sed no dicim? esse fm electõne. qz non sũt ex deliberatiõne. Sciendũ tertio q oia pncipia humanorũ actuum reducunt ad quatuor. q sunt. ratio volũtas appetit? cõcupiscibilis et appetit? irascibilis. Et fm hoc de electõne quoz sũt rõnẽs. Nam qdã dixerunt electõz esse vnã cõcupiscẽtia. aliã irã. aliã volũtatẽ. aliã opinionẽ q pñet ad rõnẽs

Conclusio prima

Electio no est cõcupiscẽtia. pbat phus quattuor ratiõibus. Prima est cõcupiscẽtia inuenit in hoibz z brutis z no electio. f zc. Aliẽ rõnes patet i textu. Cõclusio scda. Electio no est ira. pbat Nam electio magis videt esse cõcupiscẽtia vt patuit. f zc. Maior pñt qz q facim? ppter irã sunt maxie repentina ppter velocitatẽ mor? ire. iõ ira maxie excludit deliberatõz q reqrit ad electõz. Sed cõcupiscẽtia no ita repente opat. f ea (q sũt fm cõcupiscẽtia) no sũt ita remota ab electõne sicut ea q sũt ab ira. Cõclusio tertia. Electio no est voluntas quãnis videat propinqua volũtari qz vtrũqz pñnet ad vnã potẽtiã. s. ad appetitũ rãtionale. Et hic caput voluntas no p potentia volũtaria. sed p actuz qui fert in bonũ absolute. Et electio nominat actũ eiusdẽ potẽtie in bonũ relatu fm qz pñnet ad rõnem nãm z ordinate ad finẽ. Probãt pñmo pclusio. Electio non est impossibiliũ. si quis em eligat impossibile dicit esse stult?. Sed voluntas est impossibiliũ sicut si aliqs veller cõimmortal. Scunda rõ volũtas est de hīs q p aliũ opata sunt. sed hõ solũ electõne habet respectu eoz q p ipm opant. f electio no est volũtas. Tercia rõ voluntas magis est finis q eius qd est ad finẽ. sed electio solũ f eoz que sunt ad finẽ z non ipius finis. f zc. Cõclusio quarta. Electio no est opinio. Probãt pñmo q electio non sit opinio vlx sumpta. qz opinio potest

esse circa oia. sed electio solū est circa ea que in nobis sunt...

Dubitatur vtrū opinio precedat vlt sequat electionem. Hanc dubitatioem soluit phus...

Ad rationes an oppositū. Ad primā dicitur qd electio supponit quādā collatioem...

Consiliant aut vtrū de oibz rōne consiliabile ē aut de qbusdā nō est consiliū. Dicendū aut forisā...

mur aut de his que in nobis r opabilibus. Nec aut r sunt reliqua. cause em vident esse natura r necessitas r fortuna...

Conclusio prima

Consiliū est inquisitio. p r qz consiliū est qd pcedit elec tōem. s; qd pcedit elecōem est inquisitio...

Queritur quarta

Vtrū consiliū sit inquisitio eoz que ordinant in finē. At quā p r qz n. qz consiliū videt p r nēre ad appetitū...

Sciendū

Sciendū qd postqz phus definitur vlt de elecōe. Cōsequēter de elecōe nēz qz electō supponit iudiciū...

Consiliū est inquisitio. p r qz consiliū est qd pcedit elec tōem. s; qd pcedit elecōem est inquisitio...

Dubitatur primo

Vtrū sit star? i consilio Rūdet q duplex ē star? i consilio. s; ex p r p r p r qz h duplicat vno...

Ad rōnes Ante oppositū. Ad primā dicitur qd consiliū pncipalit nō p r nēre ad appetitū...

elcone que est acc appetit? Ad terciam dicitur qd in d... sicut est de his que sunt dubia pmo s; sunt certa p in quationes. Ad terciam et ad quartam patet solutioes ex dictis. Ad quintam dicitur qd in qualibet opatione de de agibilibus p; supponitur aliquis finis et sic finis inquam hmo no est inquisitio nec dubitatio m si vn' finis ordinat in aliu. Tunc de fine pr esse in d; sico

Voluntas aut qm quide finis est dictu est. Videtur autem his quide bonis se esse. his autem appetitis boni. Contingit aut voluntabile p se bonis dicentibus no esse voluntabile qd vult qui no recte vult. Si em voluntabile et bonu erit at si sit contingit malu. Rursus at apparet bonu voluntabile no esse dicentibus natura voluntabile sed vnicuiq; qd videt. alii at aliud videtur et si sit contingit contrariu. Si vtiq; aut hec no placet. ergo dicitur simplr quidez et fm veritate voluntabile esse bonu per se vnicui qd videt. Studioso quide ergo qd fm veritate est prauo at qd contingit qucadmodu et i cor porib' bn dispositis. sana sunt quide fm veritatez talia existantia. infirmis at altera. sicut at et amara. et dulcia. et calida. et grauiata alioz singula. Studiosus em singula iudicat recte et in singulis. et verum apparet fm vnicuique em habitum propria sunt et bona et delectabilia et distert plurimu forsitan studiosus hicere in singulis videre qucadmodu regula et mensura ipoz epistens. Multis at receptio fieri propter delectationem. videt no em ems bonis videtur desiderat ergo delectabile vt bonu. tristitia at vt malu fugiunt. Existente vtiq; voluntabili quide finis. p; libilibus at et digibilis eoz que ad finem que circa hec opationes erit fm. electioez vtiq; et volutarie sicut at opationes circa hec in nobis aut et virtus. Sicut autem et malicia in quibus em opari in nobis et no opari. et in quibus non et etia. quare si operari bonu ems in nobis est et no opari in nobis erit malu ems. et si non opari bonu ems in nobis et opari malu ems in nobis. Si at in nobis bona opari et mala. Sicut at et no

opari hoc at erat bonos et malos ee in nobis erit. decentes et prauos esse. Dicere aut qd nullus volens sit malus neq; nolens bnis assimilatur hoc quide mendaci hoc at veraci. bnis qd nullus nolens malicia at voluntarius. Vel in nuda dicit dubitandu et hoiez no dicitur pncipiuz esse neq; genitoru opationu qucadmodu et naturuz. Si at hec videntur et no hactm' in alia pncipia deducere preter ea qd in nobis qd. et pncipia in nobis et hec in nobis et voluntaria. His aut videt testificari et propria qd a singulis et ab ipis legislatoribus. Puniant em et cruciant obrantes mala quotquot no vi aut propter ignorantiam cui' no ipi causa. bona at opantea honorat velut hos quide prouocantes. hos at prohibentes quis ad ea qd neq; in nobis s; neq; voluntaria nullus prouocat opari. vt nihil ante opus existens suadere puta no calefieri. vel dolere vel elurire vel aliud qd cu nq; taliaz. nihil ei min' patiemur hec. Et em in ipso ignorare pmiunt. si causa videt ee ignorantie. puta ebrijs duplites increpatioes. pncipiuz em in ipso dñs em est eius inebriari. hec at ignorantie ca et ignorantes aliqd eoz qd i legibus qd o; scire et no diffialia s; puniunt. Sicut at et alijs qd qd p; negligentia ignorare videt vt in ipis existete no ignorare et em qd et diligentes ee dñi. Sed forsitan talis aliquid est vt no diligens sit. Sed et est tales fieri ip causa viuentes remisse et eius qd et iniustos vel incontinentes ee hi qd mala facientes. hi at in potationibus et in talib' vegetes. Que em circa singula opationes tales faciunt. hoc at manifestum et meditatib' ad quacuq; agonia vel opationes pficiunt et opantes. ignorare qd ee igitur quonia et opari circa singula habit' fiut pene insensibilis.

Queritur quinto

Utrum voluntas sit boni appetitis aut boni simpliciter. Arguitur primo qd sit boni appetitis. qd voluntas no fertur nisi in bonu appetentiu. s; bonu appetit' ee

sum est bonu appens. ergo voluntas em boni appetitis. Sed sic. qd no sit em boni appetitis aut boni simpliciter s; etia mali. qd est eade potentia appositioz sicut vultus albi et nigri. s; boni et mali s; opposita. et voluntas no semp fertur in bonu s; etia in malu. Tertio arguit ens et bonu. pueruntur. s; voluntas no solum est entiu s; etia no entiu. qd qd voluunt? qd a qd non sunt. ergo voluntas no est em boni. In oppositum est phus in textu. Pro responsione.

Sciendum est primo qd postq; phus determinat de voluntariis inuoluntariis de electioe et co; silio. Consequenter determinat de voluntate. Et accipit h voluntas no pro potentia volutia qd qua voluunt? s; p actu ipi' voluntatis mediate quo ipa p se et directe fert in finem et sic voluntas est solum finis et medior ordinatio ad finem ratione finis. vtz in electioe. Sciendum secundo qd de obiecto voluntatis. (vt narrat phus) due fuerunt opinioniones. Quidam em dixerunt qd voluntas solum fert in illud qd est p se et simplr bonu. Alij vero dixerunt qd voluntas solum fert in bonu appens. S; istas opinioniones reprobat phus et pmo pma. qd si voluntas solum ferat in illud qd est p se bonu sequit qd volutu ab aliquo no recte no sit volutu. qd p; opioes eoz. si est; volubile eet bonu simplr. mo manifestu est qd qd est malu. Sed qd opioes sic probat si o; qd est volubile sit appens em sequitur qd nihil erit vtz naturaliter. s; vnicuiq; erit volubile qd sibi videt hoc at est inconueniens. Hanc dubitationem soluit aresto. p distinctionem. qd si in appoe immediate illa no pcedatur. Dñm est qd illud qd est simplr et p se bonu. s; p respem ad huc hoiem. vel illud illud est volubile qd videt bonu sive sit bonu fm naturam sive non.

Conclusio prima

Voluntas est em boni veri vel apparentis. p; qd voluntas est qd a inclinatio in bonu. ergo voluntas et em boni. Secunda conclusio. Simplr volubile est qd et fm virtute bonu. p; qd sicut se hnt sana in corpibus sic et volubilia i anima. s; illa s; simplr sana que fm se et pitate s; talia. ergo illa s; simplr volubilia qd s; veritate bona sunt et volubilia. Tercia conclusio. Illud et volubile vnicuiq; qd sibi apparet bonu. p; qd nihil vult aliquis qd no videt sibi bonu. ergo nihil et volubile alicui nisi videatur et appareat sibi bonu sive sit realiter bonum sive non. Conclusio quarta. Virtuose volubile est qd et simplr. volubile. Probatur. qd illud et volubile p; uolo qd sibi videtur bonu s; simplr et p se bonu solum videt p; uolo. ergo illud et p se sibi volubile. Quinzo patet. qd appetitus seu voluntas p; uolo s; regulatur rca ratione. Quarta conclusio. Primo volubile est qd sibi apparet bonu sive sit bonum fm veritatem sive non. p; p simile. Quia licet indispotio fm gustum aliqua apparet amara que fm veritatem sunt dulcia. ita indispotio fm affectum aliqua videtur bona que fm veritatem s; mala. Et causa huius deceptionis est mala electio. Ante oppositum. Ad

Ad rationes

Uno modo vt illud dicatur apparet bonum sive non et sic voluntas est em boni appetitis. Alio modo

dicatur bonum apparet qd licet sit apprehensum sub ratione boni em non est simpliciter bonu sicut est delectatio sensitua qd est bonu fm sensum. s; non fm rationem. Ad secundam dicitur. qd eadem est ratio oppositioz vni' de p se et alterius de p accidens. Et voluntas bene se habet ad bonum apprehendendo ipsum et ad malum fugiendo illud ita qd sicut actus appetitus boni dicitur voluntas pro vt nominat actum voluntatis. sic etiam fuga mali dicitur voluntas. Ad terciam dicitur. qd illud (quod est non ens) qd a ratione accipitur vt ens et sic sunt non entia rationis p; vt apprehenduntur. s; pro vt apprehenduntur sub ratione boni possibilis sic voluntas fertur in ipsa.

Adhuc autem irrationabile iniusta facientes non velle iniustum esse. aut stuprantem incontinentem. si autem non ignoras aliquis operat ex quibus erit. iustus vtiq; erit. Non tamen si velit iniustus existens requiescet et erit. Non em qui egrotat sanus et si sic contingit volens egrotat incontinenter viuens et inobediens medicis. Tunc quidez igitur inerat ei no egrotare ems s; au: non adhuc. qucadmodum neq; vni ite ti lapides adhuc ipm possibile resumere. Sed si in ipso mittere et proicere pncipiuz ei in ipso. Sicut autem et iniusto et incontinenti ex pncipio quidem enim inerat tales non fieri propter qd voluntates sunt factis autem non adhuc inest non esse. Non solum autem anime malicie voluntarie est. sed quibusdam et que corporis qd et increpamus propter naturam. quidem enim turpes nullus increpat. sed eos qd propter desidia et negligentia. Sicut at et circa inbecillitate et turpitudine et orbitatem. Nullus em vtiq; improperabit ceco natura vel ex infirmitate. vel ex plaga sed magis miseretur. Lu autem qd et viui potatione vel alia continetia omnis vtiq; increpabit. Datum autem que circa corpus maliciarum que in nobis. increpantur. que autem in nobis. non. Si at sic et in alijs que increpantur vtiq; malicie in nobis quide vtiq; erit. Si autem qd dicit qm oes desiderat apparet bonu fantasie at non dñi sed qualiscuq; vni quiscuq; et alis et finis videtur ei. Si quide igitur vni quiscuq; sibi et habit' qualiter causa et fantasie erit qualiter causa ipse.

timidus est neque si audeat flagellandus. fortis
ca qualia igitur terribilium fortis vel circa ma-
xima Nullus enim magis sustinet pericula. ter-
ribilissimum autem mors. terminus enim et nihil ad-
huc mortis videtur neque bonum neque malum esse

Uidebet autem utique neque circa mortem quae in omni
fortis esse puta in mari vel in egritudinibus. In
quibus igitur vel in optimis tales aut qui in bel-
lo In marino enim et optimo periculo Locor-
des autem et his sibi honores in civitatibus et apud
monarchias Principaliter autem videtur utique
fortis. qui circa bonam mortem impavidus et que-
cumque mortem inferunt repentina existentia. talia
autem maxime quae secundum bellum Sed adhuc et in
mari et in egritudinibus intimidus qui fortis non
sic autem ut marinarius. hi quidem enim desperant salu-
tem et mortem tale aspiciunt. hi autem bene sperantes sibi
propter experientiam Similiter autem et viriliter a-
gunt in quibus fortitudo est vel bonum mori. In
talibus autem corruptionibus neutrum existit Ter-
ribile autem non omnibus quod dicitur idem. dicimus autem quid
et super hominem. hoc quidem igitur omnino terribile intel-
lectus habenti Quod autem secundum hominem differt mag-
nitudine et in eo quod magis et minus. sicut autem
et ausibilia Fortis autem instupescibilis ut homo.
Timebit igitur quidem et talia ut oportet autem
et ut non sustinebit boni gratia. hoc enim finis virtu-
tis Est autem magis et minus hoc timere et ad-
huc non terribilia ut talia timere sit autem peccator
hoc quod quoniam quod non oportet. hoc autem quoniam non ut
oportet. hoc vero quoniam non quoniam vel aliquid talium. si-
militer autem et circa ausibilia. Qui quidem igitur
que oportet et cuius gratia sustinet et timet et ut
oportet et quoniam similiter autem et audeat fortis secun-
dum dignitatem enim et ut utique ratio pariter et o-
peratur fortis finis autem omnis operationis est. quae
secundum habitum et fortis autem fortitudo bonum. talis autem
et finis determinatur enim unumquodque sine boni
utique gratia fortis sustinet et operatur quae secundum for-

titudinem Suphabundantiam autem qui quidem
in impaviditate innominatus. dicitur autem
nobis in fortibus quoniam multa sunt innominata. Erunt
autem utique aliquis insanus vel sine sensu dolo-
ris si nihil timeat neque tremotum neque inundationis
quodadmodum autem celtas. qui autem in aude-
to suphabundat circa terribilia audax Uidebet
autem et superbus esse audax et fictor fortitudinis ut
igitur ille circa terribilia habet iste vult videri.

In quibus igitur potest mutatur propter quod
sibi et multi ipsorum audaces timidi in his enim au-
dentes terribilia non sustinent Quia autem in ti-
mendo suphabundat timidus etiam. que non o-
portet et omnia talia sequuntur ipsum. deficit autem
et in audendo sed in tristitibus suphabundans ma-
gis manifestus est. Desperans utique quis timi-
dus omnia emittet. fortis autem utque contrarius in-
audendo enim bone spei est. Circa haec quidem
igitur est et timidus et audax et fortis. differet
autem habent ad haec quidem enim superha-
bundant et deficiunt hic autem medio modo ha-
bet et ut oportet Et audaces quidem praerolan-
tes et volantes ante pericula. In ipsis autem de-
cedunt fortes autem in operibus acuti prius autem
quieti sunt. quemadmodum igitur dictum est
fortitudo medietas est circa ausibilia et terribi-
lia in quibus dictum est et quoniam bonum desideras
et sustinet vel quoniam turpe non Mori autem fugi-
entem inopiam vel cupidinem vel aliquid tri-
ste non fortis sed magis timidi Mollicies enim
fugere laborioso et non quoniam bonum sustinet et fru-
giens malum Est quidem igitur fortitudo ta-
le quid Dicitur autem et alie secundum quinque modos. pri-
mus quidem politica maxime autem assimilatur. vi-
dentur enim sustinere pericula ciues propter ea sicut
et legibus increpatioes et opprobria et propter ho-
nores et propter hoc fortissimi videntur esse apud
quos timidi in honore autem fortis honore. Tales
autem et homerus facit puta diomedem et hectora po-

lidamas primum mihi redargutiones re-
ponit et dyomedes hector enim aliquando dicit
in troianis periculis sibi tides autem a me. Assi-
milatur enim haec maxime ei que prius dicta
est. quoniam propter virtutes sit. propter verecundiam
enim et boni desiderium. honoris enim gratia et
fuge opprobrii turpis existentis Ponet autem
utique aliquis et a principibus coactos in idem
deteriores autem quanto non propter verecundiam
sed propter timorem id operatur et fugientes non
turpe sed triste. cogunt enim domini quemadmo-
dum hector. quem autem ego sine bello timetem
intelligam non sibi sufficiens erit fugere canes
Et qui precipiunt et si recedant praeruptes idem
operantur. et qui ante muros foueas et talia pra-
ordinant. omnes enim cogunt. oportet autem non pro-
pter necessitatem fortis esse. sed quoniam bonum
Uidebet autem et experientia quae circa singula forti-
tudo esse. Unde socrates existimavit sciam
esse fortitudinem. tales autem alij quidem in alijs
In bellicis autem milites. videntur autem multa
esse inania belli. que maxime praespererunt isti
videtur utique fortes quoniam non sciunt alij quae
sunt. deinde facere sed non pati maxime praer-
er experientia et custodire et praerere potentes
ut armis et talia habentes qualia utique erunt
et ad facere et ad non pati fortissima. quemad-
modum igitur inermibus armati pugnant et at-
lete. ydionis etiam in talibus agonibus non fortis-
simi pugnatissimi sunt. sed maxime potentes
et corpora optima habentes. Milites autem timi-
di sunt quoniam superextendit periculum et deficiunt
multitudine in quibus et praeparationibus. primi enim fugi-
unt. ciuilia autem praerantia moriuntur. quod et in
hermeon praerit. his quidem turpe enim fugere
et mors tali salute eligibilior. hi autem et ex praer-
cipio periclitantur ut meliores existentes

cognoscentes autem fugiunt mortem magis
turpi timentes. fortis autem non talis. et furo-
re autem super fortitudinem inferunt. fortes enim esse
videntur et qui propter furorem quemadmodum
fere in vulnerantes feruntur. quoniam et fortes fu-
roris spiritum habent. impetuosissimus enim fu-
ror ad pericula. Ubi et homerus. virtutem im-
mitte furore et virtutem et furore erige. et auster
ram autem per singulas nares virtutem et ebulli-
uit sanguis. omnia enim talia videntur significa-
re furoris erectioem et impetum. Fortes quidem
igitur propter bonum operantur. furor autem coopera-
tur eis. Fere autem propter tristitiam. propter vul-
nerari enim vel propter timere. quod si in silua vel
in palude essent non aduenirent. non utique sibi
fortes a dolore et furore impulse ad pericu-
lum nihil periculorum praeridentes. quod sic et asi-
ni fortes essent esurientes. percussis enim non de-
sistunt a pascua. Sed et adulteri propter praer-
piscientiam et audaciam multa operantur. non utique
sibi fortia pro dolore vel furore impulse ad pe-
riculum. Naturalissima autem videtur que propter
furorem esse et praericiens electioem et cuius
gratia fortitudo Et homines utique irati quidem
dolent. punientes autem delectantur. Qui autem pro-
pter hoc pugnant quidem non fortes autem. non
enim propter bonum neque ut ratio. sed propter passio-
nem: sicut autem habet aliquid. Neque utique bone
spei differentes existentes fortes. propter mul-
titudine enim et multos vicisse praeridant in pericu-
lis: Consilium autem quoniam audaces ambo. sed for-
tes quidem propter praerdicta audaces: hi autem pro-
pter estimare meliores esse et nihil praerpati.
tale autem faciunt et inebriati bene sperantes enim
sunt. Quando autem ipsis non accidit talia fu-
giunt. fortis autem erat terribilia homini existe-
tia et non apparentia sustinere. quoniam bonum et

turpe nō. Porter quod fortioris videt esse in repentinis timoribz et impaviduz et inturbatum esse q̄ in p̄manifestis. ab habitu em̄ magis vel qm̄ minus ex preparatione. p̄manifēsta q̄dē em̄ et si ex rōne et cogitāōe aliq̄s pelīgat. repentina autē fm̄ habitum Fortes autē vidētur et ignozantes: et sunt nō longe ab his q̄ bone spei. deteriorēs autē qm̄ nullā dignitatē hnt Illi autē ppter qd̄ et p̄manēt p̄ aliq̄d tempus. hī autē decepti si cognouerūt qm̄ aliud est q̄ suspicantur. fugiūt qd̄ argei patiebant incidentes latronibz vt sic bonis et fortes vtiqz dicti sunt. q̄les q̄dem et existimati fortes. Circa a udacias q̄dē et timores fortitudo existens nō s̄līter circa ambo est sed magis circa terribilia. In his enī impurbatus et circa bec vt o portet h̄is fortis magis q̄ circa audacias. In sustinēdo vtiqz tristia (vt dictū est) fortes dicunt. propter qd̄ et triste fortitudo et iuste laudat. difficilīus em̄ tristia (vt dictuz est) sustinere q̄ a delectabilibz abstinere. Sed adhuc videtur vtiqz ita esse qui fm̄ fortitudinē finis delectabilis. ab his em̄ q̄ circa finē euanescere. q̄le in gymnastitis agonibz sit. pugilibz em̄ finis. q̄dem em̄ delectabilis cuius gratia corona et honores. percuti autē dolorosū si carnales. et triste om̄is labor. ppter multa autē bec esse parū existēs. cui⁹ grā nibil delectabile videtur habere. Sic vtiqz tale est et qd̄ circa fortitudinē. mozs q̄dē et vulnera tristia forti et nolenti erunt. sustinet autē bec qm̄ bonū vel qm̄ turpe nō. Et qm̄ vtiqz magis virtutē habeat omnem et felicioz sit magis in morte tristior erit. tali em̄ maxime viuere dignū. et iste maximis bonis priuatur sciens Triste autē hoc. sed nibil min⁹ fortis

fortitan autē et magis qm̄ in bello bonū pro illis eligit. nō vtiqz autē in omnibz virtutibz delectabiliter opari existit ppter q̄ in quantum finē attingit. Milites autē nihil fortitan p̄ biber nō tales esse optimos. sed eos q̄ min⁹ q̄dem fortes. Aliud autē nullū bonū habentes. parati q̄dem em̄ isti ad pericula et vitas ad parua lucra permutāt. De fortitudine q̄ dem igit in tantū dictū sit. quid autē est non difficile typo accipere ex his q̄ dicta sunt

Queritur ^{Utrū fortitudo sit virtus moralis p̄sistēs circa timores et audacias periculozū mortis que sunt in bello. Arguit q̄ non. q̄ d̄ p̄hs q̄ fortitudo q̄nq̄ est ex passione. pura ex ira. sed nulla virtus opatur ex passione. imo ex electioe. ergo fortitudo nō est virtus. Secūdo sic. om̄is virtus moralis est in medio. sed pericula mortis s̄t in extremo. cū sint maxima pericula. ergo circa ipsa nō est fortitudo. Tercio sic. mozs (cū sit finis presentis vite) tollit om̄e bonum et inducit malū. sed nulla p̄tus tollit bonū inducendo malū. ergo fortitudo nō est circa timores mortis. In oppositū est p̄hs in textu.}

Sciendum primo

Postq̄ p̄hs determinauit de p̄tutibz in cōmuni. Consequenter determinat de ipsis in particulari. Et p̄mo de fortitudine que est mediocras circa timores et audacias. Fortitudo em̄ importat quādā firmitatez animi per quam animus stat immobilis p̄tra periculozū timores. Nā ois virtus moderans passiones h̄z idēz obiectū. sicut est obiectum illaz passionū. cū igit fortitudo moderet passiones timoris et audacie. vt postea p̄babit. obiectū timoris et audacie est obiectū fortitudinis. Q̄is autē timor est circa aliq̄d terribile siue circa aliq̄d malū. ideo aliqui descriperūt timorē dicētes q̄ est expectatio mali. Eadem autē sunt obiecta timoris et audacie. qd̄ p̄ timorem aliq̄s refugit p̄ audaciam aggredit̄. Sic igitur fortitudo est circa terribilia. timores et audacias. Sciendū secūdo. q̄ fortitudo firmat animū ne desistat a bona rōnis opatiōe propter pericula cuiuscūq̄ boni copalis. Et huius rō est. q̄ bona copalis sunt. ppter bona rōnis. et ita bonuz rōnis excedit qd̄cunqz bonū coporale. ideo propter timorē amissio nis cuiuscūqz boni coporale. homo nō debet a bono rōnis desistere. Quapropter necesse est esse aliquā virtutem firmātem hominē in bono rōnis. ne propter q̄cunqz pericula ab h̄mōi bono desistat. et talis virt⁹ est fortitudo. et licet mozs sit priuatio vite et homines appetant viuere. virtus tñ vitam extollit. vnde melius est ppter virtutem et bonuz rōnis mozi. q̄ turpiter viuere desistendo a bono rōnis

Conclusio prima
Fortitudo est virtus moralis p̄sistens circa timores

et audacias. Prima pars p̄. q̄ fortitudo p̄ficiat hoīem et eius opus bonū reddat. perficit em̄ p̄tem irascibilem et eā reddit obediētē rōni: et reddit etiaz opus ipsius bonū. q̄ firmat hominē in opibz. q̄ sunt circa difficilia. Secūda pars p̄. q̄ fortitudo est p̄fectio p̄tis irascibilis: in qua sunt timor et audacia. timor em̄ dicit passionē appetitus succumbentis ppter aliq̄d terribile vel malū. sed audacia d̄t motū appetitus p̄surgentis circa aliq̄d terribile vel malum. q̄ ergo fortitudo firmat appetitū. sequitur q̄ est circa timores et audacias.

Conclusio secūda. fortitudo p̄ncipaliter est circa pericula mortis in bello: q̄uis scōario possit esse circa alia. Prima pars p̄. q̄ fortitudo firmat appetitū circa pericula ppter bonū. ergo maxime p̄ncipaliter firmat circa maxime pericula ppter maximū bonū. sed pericula belli sunt maxima et maxime eminentia. q̄ oportet in bello vincere vel vinci. bellū etiaz si sit iustū est propter maximū bonum. q̄ est pro salute rei publice. qd̄ est maximū bonū. Nam q̄to bonū est p̄muni⁹ tanto est diuini⁹. Q̄nq̄ tñ est bellum singulare et nō vniuersale. vt cū vna singularis p̄sona (ne desistat a iudicio rationis) pericula mortis aggredit̄. et in isto p̄sistit etiā fortitudo. Secūda pars p̄. nam licet aliqua sint que aliq̄ timenda sunt. sicut terre motus et inundatiōes maris. que sunt terribilia circa hominē. q̄ ipsi h̄o resistere nō potest. tñ si ex aliqua necessitate cōtingat fortem ista pati. ea patiet sicut rō recta dicitur. ne ppter talē timorem desistat aliq̄liter a bono rōnis. et ita secūdario s̄t in istis fortitudo p̄sistere

Dubitatur primo

Utrū fortitudo maxime sit circa pericula repentina. vti dicitur q̄ non. q̄ virtus ex electioe opatur. sed repentis nā nō cadit sub electione. ergo circa ipsa nō p̄sistit fortitudo. Respondet p̄hs q̄ in fortitudine duo sunt. Prīmū est electio in opibus. p̄ quam fortis pelīgit sustinere pericula qm̄ iminebūt. Secūdū est magnitudo habitus fortitudinis. et quo ad hoc in repentinis maxime p̄sistit fortitudo. et nō quo ad p̄mū. Et p̄ hoc soluitur rō dubij. Utrū nō oportet p̄tioso in quocūqz ope virtutis in sp̄ali p̄deliterare. sed bñ in generali

Dubitatur secūdo. que sunt vitia opposita fortitudi ni. Respondet q̄ fortitudo est moderatiua timoris et audacie. Contingit autē timere et audere p̄tra rectam rōnem multipliciter. Vtrū qui sup̄habundat in timendo d̄: timidus. et qui deficit seu nihil timet est timoiar⁹. eo q̄ pauci sunt tales. imo nulli sunt nisi sint infanti. talis tñ potest vocari impallidus. sed qui sup̄habundat in timendo. q̄ stat aliq̄d nihil timere et tñ non aggredi velociter terribilia. Contingit etiā deficere in audendo. et iste nō distinguitur ab illo qui sup̄habundat in timendo. et sic talis est timidus. Et sic p̄ q̄ sunt alio quo mo quatuor vitia opposita fortitudini. Reducuntur tamen ad tria. vt dictū est. Et adhuc reducunt ad duo. scz ad sup̄habundantiā et defectum

Dubitatur terciō. quot sunt modi fortitudinis sic se vel s̄titudinarie. Respondetur q̄ sunt quinqz modi Pro quo sciendū: q̄ ad rōnez vere fortitudinis tria requiruntur. Prīmū est notitia periculi. Secūdū est electio ipsius. Tercium est q̄ sit propter bonum honestuz p̄tingit tamen aliquam aggredi pericula. et in hoc imi⁹

tanti fortem. deficere tñ a nō forti ppter aliquod istozū trium: Et hoc p̄tingit quinqz modis. Prīmo quando aliquis aggreditur pericula. et hoc propter honore vel propter bonum virtutis. et talis dicitur fortitudo posititica siue ciuilis. multum tamen assumulatur vere fortitudini. Secūdo modo quādo aliquis aggreditur pericula ppter scientiam vel experientiam tunc se habendo in talibz periculis. et hec aggressio fit ppter lucrū. et talis fortitudo dicitur militans. Tercio modo quādo aliquis aggreditur terribilia ex ira vel timore et non ex electioe et tales multotiens franguntur. quia qm̄ iminent pericula passio cedit violentie. et ista est fortitudo ex furore. Quarto modo quādo aliquis aggreditur pericula propter spem. quia se sperat euadere et vincere. et hec dicitur fortitudo spei. Quinto modo quādo aliquis aggreditur periculum ignozans ipm̄ vel illa que in tali periculo accidit. et hec dicitur fortitudo ignozantie.

Dubitatur quarto. an expectare sit p̄ncipalioz actus fortitudinis aut aggredi. Respondetur q̄ expectare et sustinere terribilia est p̄ncipalioz: actus fortitudinis q̄ aggredi terribilia Ratio est quia difficilīus est expectare q̄ aggredi. ergo est virtuosius. Ans̄ pater. quia per expectationē moderatur timor. per aggressum vero audacia. sed difficilīus est moderare timores q̄ audaciam. eo q̄ homines p̄muniter sunt magis timidi q̄ audaces. et go rō: Et quo sequitur q̄ quando fortitudo sit circa timores et audacias non similiter e circū ambo. sed magis circa timorem. Rationem p̄o alij signat sanctus Thomas. quia timor procedit ab alijs quo fortiori supra ipsum insurgente. Audacia vero ex eo q̄ aliquis existimat eum quem inuadit non euadere posse suam potestatem. sed difficilīus est insurgere i maius q̄ in equale vel minus. ergo difficilīus est expectare q̄ aggredi. Et sic patet q̄ fortitudo plus opponitur timori q̄ audacie. et audax plus assumulatur fortitū q̄ timidus. Dubitatur quinto. vtrum fortis delectatur in actu vere fortitudinis aut tristatur. Pro quo dubio sciendum. q̄ tristitia et timor habent idēz obiectum. scz malum. Differunt tamen. quia malum preteritum seu presens est obiectum tristitie. futurum vero timoris. ad fortitudinem autē pertinet non soluz stare p̄tra timores futurozū periculozū. sed etiaz ab ipsis periculis s̄stere. cum igitur illa pericula presentis aliter insint puta percussiones et vulnera. ideo euz non possint esse sine dolore et tristitia. oportet q̄ fortis in actu fortitudinis habeat tristitiam adiunctam. et in hoc laudatur. quia non recedit a bono virtutis fugiendo tristitiam. quia sustinet huiusmodi tristitiam propter magnum bonum. potest tamen delectari fm̄ rationez q̄uis non fm̄ sensuz. Dubitatur vltimo quot sunt que augent tristitiam hominis in amissione alicuius boni. Dicitur q̄ duo sunt. Prīmo quando priuatur bono quo dignus erat. Secūdo propter magnitudinē boni quo priuatur. et vtrumqz accidit in virtuosio et p̄sertim in forti. quia maxime dignuz est q̄ fortis viuat. Priuatur etiaz fortis scienter maximis bonis scz optima vita et virtutibz. quas amittit quantum ad vsum vite presentis. et in hoc p̄fertur ei tristitia. Et p̄ dicitur patet q̄ licet operationes virtutum sint delectabiles vt dictum est in primo libro et in secūdo huius tamen in nullo operatio est delectabilis nisi fm̄ q̄ attingit finem. sicut patet in opere fortitudinis. Vltimis patet quid sit fortitudo. quia est virtus medio mo

do se habens circa timores et audacias propter magnitudinem boni. et sic patet solutio ad dubium. Rationes ante oppositum solvuntur et iam dicitur

Est hec autem de temperantia dicamus videntur enim irrationabiliu partiu hec virtutes. Quoniam quidem igitur medietas circa delectationes temperantia dicitur est nobis. minus enim et non similiter est circa tristitias. in his autem et intemperantia videtur. Circa quales igitur delectationu nunc determinemus: Determinantur autem aiales et copales. puta amor honoris. amor discipline. uterque enim horum gaudet cuius amatus est nihil patiente corpore sed magis mente. Qui autem circa tales delectationes neque temperati neque intemperati dicitur. Similiter autem neque circa alias quecumque non corporales sunt. amatores enim fabularum et narratores et de contingentiis perterentes dices garrulos. intemperatos autem non dicimus neque tristatos in pecunijs vel amicis. Circa corporales erit utique temperantia. Non omnes autem neque has. Qui enim gaudet his que per visum. puta coloribus et figuris et scriptura neque temperati neque intemperati dicuntur. Quibus videatur utique esse et ut oportet gaudere et his et secundum superabundantiam et defectum. Similiter autem et his que circa auditum. superabundantem enim gaudentes melodijs et ypocristi nullus intemperatos dicit. Neque eos qui ut oportet temperatos. neque eos que circa odorem propter secundum accidens: gaudentes enim malorum vel rosarum vel tyriamatum odoribus non dicimus intemperatos. sed magis eos qui vnguentorum et pulmentorum. gaudent enim his intemperati. quoniam per hec rememoratio fit eis concupiscibilium. Videbitur autem utique alijs et alios quoniam esuriunt gaudentes ciborum odoribus. talibus autem gaudere intemperati huic enim concupiscibile hoc. Non est autem neque

in alijs animalibus secundum hos sensus delectatio propter secundum accens. neque enim odoribus leporum canes gaudent. sed cibatione. Sensus autem odoris fecit neque leo voce bouis: sed domesticatione. Quoniam autem prope est per vocem sensit et gaudere utique hac videtur. Similiter autem neque videns neque inueniens ceruicem vel agrestem capram. sed quoniam cibum habebit. Circa igitur tales utique delectationes temperantia et intemperantia est quibus reliqua animalia communicant unde serviles et bestiales videntur he autem sunt tactus et gustus. Videntur utique et gustu in parvis vel nihil utique. gustus enim est iudicium saporis. quod faciunt qui vina probant et pulmenta prodiunt non multum gaudent his vel non intemperati sed versus. qui sit. omnis per tactum et in cibis et potibus et venereis dicitur. Propter quod et oravit quidam phylozenus ericyus pulchriorum existens guttur ipsius longius gravis fieri ut delectatus tactu. Quod munissimus autem tactus sensuum secundum quem intemperantia. Et videbitur utique iuste exprobrabilis. quoniam non secundum quod homines sumus existit sed secundum animalia. Talibus itaque gaudere et maxime diligere bestiale. Etenim liberalissime earum que per tactum delectationu ablate sunt puta que in gymnasijs per circuitum et calefactionem facte. Non enim circa omne corpus intemperati tactus. sed circa quasdam partes. Concupiscentiarum autem de quidem communes videntur esse. he autem proprie et apposite. puta que sibi quidem naturalis. omnis enim concupiscit (quoniam indigens fuerit) siccum vel humidum cibum. quoniam autem ambos et lectus inquit homerus iuuenis et crescens. Tale autem vel tale non ad hoc omnis neque eosdem. propter quod videntur nostra esse. Sed adhuc habet aliud naturale. Alia enim alijs sunt delectabilia et quaedam quibusdam delectabilia

tabilioza contingentiis In naturalibus quidem igitur concupiscentijs pauci peccant et in unum in plus comedere quidem enim que contingunt vel bibere vsqueque utique superimplent superabundantie est secundum naturam multitudinem. Repletio eius indigentie naturalis concupiscentia. propter quod dicitur isti castrimerigi. ut propter indigentiam eam replentes. tales autem sunt qui multum bestiales. Circa proprias autem delectationes multi et multipliciter peccant. Eorum enim qui amatores talium dicitur. vel in gaudendo quibus non oportet. vel ut magis. vel ut multi. vel ut non oportet. secundum autem omnia intemperati. superabundantem etiam gaudent quibusdam quibus non oportet. Quibusdam enim et si quibusdam oportet gaudere talium magis que oportet et ut multi gaudet. Circa delectationes quidem igitur superabundantiam quoniam in temperantia et vituperabile manifestum. Circa tristitias autem non quemadmodum in fortitudine in sustinendo dicitur temperatus neque in temperatus in non sustinendo. Sed intemperatus quidem in tristando magis que oportet quam delectabilia non adipiscit. et tristitia autem facit delectatio ei. temperatus autem in non tristari absentia et in abstinere a delectabili. In temperatus quidem igitur concupiscit delectabilia omnia vel que maxime. et ducit a concupiscentia ut per alios hoc elegisset propter quod et tristat et adipiscens et concupiscens cum tristitia enim concupiscentia. Inconuenientem autem assilatur propter delectationem tristari. Deficientes autem circa delectationes et minus que oportet gaudentes non multum sunt. Non enim humana est talis insensibilitas. Etenim reliqua animalia discernunt cibos. et his quidem gaudet his autem non. si autem huic nihil est delectabile neque differt alter ab altero. longe utique erit ab hominum natura esse. Non sortit autem est

talium nomine propter non multum fieri. Temperatus autem medie circa hec habet. neque enim delectat quibus intemperatus maxime sed magis tristat. neque ut quibus non oportet neque vehementer tali nullo modo. neque absentibus tristat. neque concupiscit. vel mensurate. neque magis que oportet nullo: neque quoniam non oportet. neque ut talium nullo. Quocumque autem ad sanitatem sunt vel ad bonam habitudinem delectabilia existunt hec appetet mensurate et ut oportet. et talia delectabilia non impedimenta his existuntia vel propter bonum vel super substantiam. Sic enim habens magis diligit tales delectationes que dignum sit. temperatus autem non talis. sed ut recta ratio. Voluntario autem magis assimilatur intemperantia que timor. hec quidem enim propter delectationem. hic autem propter tristitiam. quorum hoc quidem propter delectationem hoc autem propter tristitiam. quorum hoc quidem desiderabile. hoc autem fugibile. Et tristitia quidem dem stupescit et corrumpit naturam habentis delectatio autem nihil tale facit. magis autem voluntarium. Propter quod et exprobrabile etiam assueti facile ad hec. Multa enim in vita talia et assuetudines sine periculo. in terribilibus autem conuerso. Videbitur autem utique non sicut voluntarium timor esse his que secundum singula. hec quidem enim sine tristitia. hec autem propter tristitiam stupesciunt. ut arma percipiant et alia deformiter faciant. propter quod et videntur violenta esse. Intemperata autem conuerso. Que quidem secundum singula voluntaria. concupiscenti enim et appetenti. totum autem minus nullus enim concupiscit in temperatus esse. Nomen autem intemperantie et ad puerilia peccata ferimus. hinc enim quaedam similitudinem. virtus autem ab vtro vocatur. nihil ad ea que nunc differt. manifestum autem quoniam posterius a priori. Non male autem videtur transire

Virtutis enim magis bene facere quam bene pati. et bene operari magis quam turpia non operari. Non inmanifestum quidem sequitur benefacere et bona operari. sumptionem autem bene pati vel non turpe operari. Et gratia danti et non accipienti. sed et laus magis. Et facilius autem non accipere quam dare. proprium enim minus emittit magis quam non accipiunt alienum. Sed liberales dicunt qui dant. qui pro non accipiunt non in liberalitate laudant. sed non minus in iusticia. qui autem accipiunt neque laudant multum. Amant autem maxime liberales eorum in salute. vtilis enim hoc autem in datione. Que autem secundum virtutem operationes bone et boni gratia. et liberalis igitur dabit boni gratia et recte. quibus enim oportet et que cumque et quando et alia quocumque sequuntur recte dationi. Et hoc delectabile vel sine tristitia. quod enim secundum virtutem delectabile vel non triste vel minime triste. Qui autem dat quibus non oportet vel non boni gratia sed propter quandam aliam causam non liberalis sed alius dicitur. Neque qui triste. magis enim utique eliget pecunias bona operatione. hic autem non liberalis. Neque accipiet unde non oportet. neque enim est non honoratis pecunias talis acceptio. non utique erit neque petitum. non enim est beneficiis beneficiari facilius. Unde autem oportet accipiet puta a propriis possessionibus. non ut bonum sed ut necessarium ut habeat dare. neque enim non curabit propria volens per hoc quibusdam sufficere. neque quibuslibet dabit ut habeat dare quibus oportet et quando et ubi bonum. Liberalis autem est vehementer et supabundare in datione ut derelinquat sibi ipsi minora. non respicere enim ad seipsum liberalis. Secundum subam utique liberalitas est. non enim in multitudine dationis quod liberales sed in dantis habitu. hic autem secundum

subam dat. Nihil autem prohibet liberaliore esse minora dante si a minoribus det Liberaliores esse vident non qui accipientes. sed qui susceperunt subam. Inexperti enim indigentie et oes magis diligunt sua opera ut parates et poete. Ditari autem non facile liberalis neque acceptivum expitem neque custodivum. emissivum autem et non honorantem. propter ipsas divitias sed gratia dationis. Propter quod et accusant fortunam quam maxime digni expites nequaquam dicitur. prout igitur autem non irrationabiliter hoc. Non enim possibile pecunias habere non curantem ut habeat quemadmodum neque in alijs. Non enim dabit quibus non oportet. neque quando non oportet. neque quocumque alia talia. Non enim utique adhuc operabitur secundum liberalitatem. et in hoc presumens non utique habebit in que oportet presumere. quemadmodum enim dicitur est liberalis est quod secundum subam expendit. et in quod oportet

Circa initium quarti

libri ethicoz. Aristotelis. Quoniam primo. utrum liberalitas sit virtus circa pecunias existens. Arguit primo quod non sit virtus. quia liberalitas plus intendit alijs quam sibi ipsi quod est contra naturalem inclinationem. ergo liberalitas non est virtus. Tenet contra quia nulla virtus est contraria naturali inclinationi. Secundo arguit. liberalitas non ordinatur ad felicitatem. ergo non est virtus. Tertio arguit. liberalitas non est virtus. sed est circa passiones vel circa operationes. ut habet tertio huius. sed pecunie non sunt operationes vel passiones igitur. In oppositum est philosophus in textu. Pro ratione

Sciendum primo

quod postquam philosophus in tertio libro determinavit de fortitudine et temperantia que respiciunt ea que conservant vitam humanam hic contra in quarto huius agit de virtutibus que respiciunt secula varia bona vel mala. Et primo agit de liberalitate propter convenientiam eius ad temperantiam. quia sicut temperantia temperat cupiditatem delectationis tactus. ita liberalitas temperat cupiditatem acquirendi vel possidendi res exteriores. Sciendum secundo. quod aliquid virtus potest esse circa aliquid multum. Uno modo tanquam circa proprium actum. ut liberalitas est circa dationem et acceptionem pecuniarum. Alio modo virtus est circa aliquid tanquam circa materiam. et hoc dupliciter. vel tanquam circa materiam propriam. et sic cupiditas vel amor pecuniarum est id circa quod est liberalitas. vel tanquam circa materiam remotam. et sic liberalitas est circa pecunias intelligendo nomine pecuniarum omnia illa que sunt pecunia operari. ut domus equus.

Conclusio prima.

Circa pecunias est aliquid virtus. pro quod circa pecunias prout supabundare et deficere. et ex medio modo se habet ergo circa ipsas est aliquid virtus. Conclusio secunda. virtus est circa pecunias est liberalitas. pro quod liberalis non laudat eo quod bene se habet in actibus bellicis vel in iudicijs sed laudat in datione et acceptione pecuniarum. Liberalitas est circa pecunias. Et hoc sequitur quod circa pecunias sunt vicia opposita. scilicet prodigalitas et illiberalitas. nam circa ea de sunt extrema et medii. Conclusio tertia. liberalitas est bona versus pecunias. pro quod quocumque aliquid quod tunc accipit tunc circa tale materiam expensum est bonus versus illud rei. sed divitiae sunt vtilis ad aliud. et ipsis contingit bene vel male uti. igitur et.

Dubitatur primo

Quis est potior actus liberalitatis. utrum dare vel accipere. Respondet philosophus quod dare. Probat quatuor rationibus. prima quod ad virtutem magis pertinet benefacere quam bene pati sed hoc datur benefacere. et hoc accipit bene pati. igitur et. Secunda ratio. laus et gloria debent virtuose operari. sed ista magis attribuuntur tunc danti quam bene accipienti. Tercia ratio. virtus est circa difficile. sed difficile est bene dare quam bene accipere. Quarta ratio. inter oes virtuosos maxime amantur liberales quod sunt alij viles. sed sunt alij vtilis per hoc quod dant. igitur

Dubitatur secundo. quis debet esse actus liberalis. Respondet philosophus quod actus liberalis est dare cum recta ratione quibus oportet quod oportet. secundum quod oportet. et que oportet. et sic de alijs circumstantijs et etiam dare delectabiliter. et non tristari in datione. Et sicut de acceptione. liberalis enim accipit non querens sed unde oportet. ut puta a propriis possessionibus. nec ad hoc ista capit. propter amorem pecuniarum. in se. sed ut habeat quod oportet dare. et ut det alijs quibus oportet et quando oportet. Dubitatur tertio. quod sunt proprietates liberalis. Respondet quod quatuor. prima est quod supabundare in datione. hoc est quod placet sibi retineat nisi ea quibus indiget. Secunda est quod liberalis habet dare secundum facultatem suam substanticam. id est possessionem quod aliquid propter minora dante esse liberaliore dante maiora. nam aliquid non debet liberalis ex multitudine dationis sed ex habitu dantis. Tercia est quod divites a natiuitate. id est a parentibus ut in plurimum sunt liberaliores acquirunt divitias per suos proprios questus. Et huius ratio est. quod divites a natiuitate sunt in experti indigentie. ideo non timet ea. Et ratio quod oes diligunt sua opera. ideo quod acquirunt pecunias per sua opera magis retinet. Quarta est. quod non est facile liberalis multum ditari. putat contra loquimur de divite. quia non est possibile illi (qui parum amat pecunias et parum est retinens et custodius eas) multum abundare pecunijs sicut non est possibile quod aliquid habeat ab homine de quo homo non curat. sed liberalis parum curat de pecunijs. igitur et. an oppositum. Ad primum dicitur

Ad rationes

liberalis meliora sibi intendit. scilicet bonum virtutis. alijs autem bonum vtilis. et istud est propter inclinationem naturam libere ratione regulare. Ad secundam dicitur quod liberalis non habet presumere bona exteriora plus quam oportet. id non consumit ipsa nisi secundum quod talis sumptio subservit felicitati. et ideo ipsam ordinat ad felicitatem. Ad tertiā dicitur solutio ex dictis.

Qui autem supabundat prodigus: propter quod tyrannos non dicimus prodigos. multitudine enim possessionis non videtur facile esse dationibus et expensis supabundare. Liberalitate utique medietate est circa pecuniarum dationem et acceptionem. liberalis et dabit et expendet in quod oportet et quod oportet. sicut in puis et magnis. et hoc delectabiliter. Et accipiet unde oportet et quocumque oportet. prout enim circa ambo est medietate utraque faciet ut oportet. Sequitur enim decenti dationi talis acceptio. non talis autem contraria est. Sequentes quidem igitur sunt sicut in ipso. contrarie autem manifestum quod non. Si autem propter optimum et bene habens contingat ipsum presumere tristabiliter. Moderate autem et ut oportet. prout enim et delectari et tristari quibus oportet et ut oportet. Sed et bene concitatus est liberalis in pecunijs. prout enim iniusta pari non honorans pecunias. Et magis grauat si quidem quod oportet non presumit. quam tristari si non oportet aliud presumit. et simonidi non placeat. Prodigus autem et in his peccat. neque enim derelictus in quibus oportet. neque ut oportet. neque tristatur ut oportet. erit autem precedentibus manifestum. Dicitur est autem nobis quoniam supabundantia et defectus sunt prodigalitas et illiberalitas. et in duobus in datione et acceptione: et expensas enim in datione ponimus. Prodigalitas quidem igitur in dando et in non accipiendo supabundat. in accipiendo autem deficit. Illiberalis autem in dando deficit. in accipiendo autem supabundat nisi si in parvis. Que quidem igitur prodigalitate non multum coangatur. Non enim facile est ex nulla parte accipientem oibus dare. velociter enim derelinquit suba dantes ydeotas esse: quod et videtur prodigi esse. quare talis videbitur utique non paruo melior esse illiberali. bene sanabilis est enim et

ab etate et ab egestate. et ad mediū potest ve-
nire. habet enim que liberalis. etiam dat et non
accipit. neutrum autem ut oportet neque bene. Si
vitiis hoc assuescat vel quālibet aliter transmu-
tet. erit vitiis liberalis. dabit enim quibus oportet
et non accipiet vni non oportet. propter quod et vi-
detur non esse prauus secundum morem. non enim ma-
li neque iniuriis superabundare dante et non
accipientem. insipientis autem. Secundum autem hunc
modum prodigus esse videtur melior multum et illibe-
ralis esse. et propter ea que dicta sunt. et quoniam hic quod
dem potest multis. hic autem nulli sed neque sibi
ipsi. Sed multi prodigoz quemadmodum dicitur
est et accipiunt vni non oportet et sunt secundum hunc illi-
berales. Acceptiui autem sunt. propter velle consu-
mere. facile autem hoc facere. velociter enim dere-
linquit eos suba. cogunt igitur aliunde acquirere.
Sicut autem et propter nihil boni curare indif-
ferenter et vndique accipiunt. dare enim cupif-
cunt. quālibet autem vel vni nihil eis differt. propter
quod neque liberales eorum dationes sunt. neque est
bone neque huiusmodi ipsi gratia. neque vti oportet
quod oportet indigere bono diuites faciunt. et mode-
ratis quod est secundum morem nihil vitiis daret. adu-
latoribus autem vel secundum aliquam aliam voluptatem
tribuunt multa. Propter quod intpati ipsorum
multi sunt. facile enim presumptus et in intpan-
tias presumptiu sunt. et propter non ad bonum
vivere ad voluptates declinat. Prodigus quod
dem igitur inducibilis effectus in bec transit. po-
tius autem studio in mediū et ad id quod oportet
adueniet vitiis. Illiberalitas autem insanabilis
est. videtur enim senectus et omnis impotentia illibe-
rales facere. et magis conaturalis hominibus prodigalitate. multi enim amatores pecuniarum ma-
gis que datores. Excedit autem in multum et mul-
tiforme. multi enim modi videntur illiberali-

tatis esse. In duobus enim vitiis et defectu da-
tionis et superabundantia acceptiois non omnibus in-
tegra aduenit. sed quoniam diuiditur. et huiusmodi quod dem
acceptiois superabundat. huius autem datione deficit
Qui quod dem in talibus appellationibus puta-
parci tenaces hinc nobiles omnes datione defi-
ciunt. aliena autem non appetunt. neque volunt acci-
pere. huiusmodi quod dem propter quādam moderantiam et re-
uerentiam turpium. Videntur enim quidam vel dicitur
tur propter hunc custodire. ut non aliqui cogant
turpe aliquid operari. Quorum autem et cimini vendi-
tor. et omnis talis notatus est a superabundantia
eius. quod est nulli vitiis dare. Huius rursus pro-
pter timorem abstinent ab alienis ut non facile
ipsum que aliorum accipere. quod autem ipsi alios non
placet igitur eis neque dare neque accipere. Huius
autem rursus secundum acceptionem superabundat vni-
dique accipiendo et omne. puta illiberales opa-
tiones operantes. et de meretricio pasci. et om-
nes tales et usurarii et pua in multos. Deos
enim isti vni non oportet accipiunt. et quantum non
oportet. cōe autem in ipsis turpis lucratio ap-
paret. Omnes enim gratia lucris et huiusmodi parui op-
probria sustinet. eos enim qui magna non vni
oportet accipiunt. neque quod oportet. non dicimus
illiberales. puta tyrannos ciuitates desolan-
tes et sacra predantes. sed pnciosos magis et
impios et iniustos Aleator quod dem et mortuorum
spoliator et latro illiberalium sunt. turpes lu-
cratores enim lucris enim gratia vtriusque negociantur
et opprobria sustinet. et huiusmodi quod dem pericula mari-
ma gratia lucris. huius autem ab amicis lucratur quibus
oportet dare. vtriusque vitiis vnde non oportet
lucrari volentes turpes lucratores. et om-
nes vitiis tales sumptiones illiberales. Et
grue vitiis liberalitati illiberalitas contra-
rium dicitur. maius est malum prodigalitate.

et magis in hanc peccat quam fuit dictam pro-
digalitate. De liberalitate quod dem igitur et op-
positis maliciis tanta dicta sunt

Querit secundo. verum prodigalitas sit mi-
nus viciū quam illiberalitas. Et
arguit primo contra suppositum pro-
bando quod prodigalitas non sit viciū. quia secundum viciū ali-
quis dicitur malus. sed secundum prodigalitate homines non dicitur
tur mali. ut dicitur in textu. ergo prodigalitas non est viciū.
Secundo arguit contra questum. maius malū est no-
cere sibi quam aliis. sed prodigus sibi ipsi nocet. eo quod mul-
tum consumit quibus debet vivere. illiberalis autem non sibi
sibi ipsi nocet. igitur et Tercio arguit. prodigus (quod om-
nia dat sine ratione) multa cogit accipere propter rationem que
ad illiberalitatem pertinent. ergo prodigalitas includit illi-
beralitate. et ei superaddit aliquam maliciam. igitur et. In
oppositum est plus in textu. Pro responsione

Sciendum quod quodam est simpliciter et
totaliter prodigus. qui
scilicet superabundat in dan-
do et deficit in accipiendo. Alius est prodigus mixtus. qui
scilicet abundat in dando et erit in accipiendo. et ex hac pre-
aliquid habet liberalitatis. ex hoc scilicet quod abundat in acci-
piendo. Et hoc enim quod tales prodigi multum volunt consu-
mere et dare. etiam oportet quod propter rationem multa accipiant
nam facilliter derelinquit eos substantia eorum. Et tales
cōter dant his quibus non deberet dare. puta adularo-
ribus lasciuis et huiusmodi. Sed duplex est illiberalis. quia vnus
est simpliciter illiberalis. qui scilicet deficit in dando et superabun-
dat in accipiendo. Alius est mixtus. et hic est duplex. qui
dam enim superabundat in accipiendo et non deficit in dan-
do. et talis coincidit cum prodigo mixto. Alius est pro
positum qui scilicet non superabundat in accipiendo. sed deficit
in dando. et hoc propter multiplicitatem contingere. quia aliquid deficit
in dando aliquid ne propter indigentiam cogat aliquid tur-
pe operari. et tales vocantur primum tenaces. et tales etiam
deficiunt in accipiendo ne cogant aliquid dare. id non vo-
lunt aliquid ab aliis accipere. Alii vero sunt illiberales qui
superabundant in accipiendo. quorum aliqui turpia opera-
tur gratia parui lucris. sicut meretrices et usurarii et similes
qui propter paruum lucrum turpia operantur. Sed illi qui
propter magni lucrum turpia operantur sicut tyranni et
predones non dicuntur propter illiberales sed pnciosos. et ad
homines: impii vero quo ad deum. et iniusti quo ad legis
transgressionem. Alii vero superabundant accipiendo iniu-
stia et operando iniusta. qui secundum leges debent puniri. sicut al-
leator. quoniam ab amicis accipit. et omnes tales accipien-
tes dicitur illiberales. Istis notatis ponitur

Conclusio prima
et responsio ad questum. illiberalitas est viciū. Probatur
quia omnis habitus inclinans homines ad magis quam oportet
ter. vel ad minus quam oportet est viciū. sed illiberalitas
est huiusmodi. igitur et. Et eodem modo posset probari quod prodiga-
litas sit viciū. verum est tamen quod prodigalitas non est vi-
cium totaliter. Et ad huius certitudinem aliqui allega-
bant textum sicut argutum est in prima ratione ante oppositum
Sed melius pro dicitur quod est viciū sicut probatum est. vel
non est tamen quod prodigalitas pro se sumpta est paruum viciū nisi
aliquid mali sit cum ea admixtum. Et quod quod paruum est. pro
nihil reputat. id dicitur plus non videtur prodigus esse ma-

lus secundum morem. Oculusto secunda. illiberalitas est viciū
cum maius prodigalitate. Et hoc accipiendo prodigalitate
tatem et illiberalitatem absolute. quia nihil propter prodigalitate
galitatem annexam intpantie peiorē esse illiberalitate.
Probatur conclusio tribus rationibus. Prima est. illiberalitas
potest difficilius sanari quam prodigalitas. ergo et. An-
probatur. quia illiberalitas propter duo difficilius sanatur. scilicet
propter egestatem et propter etatem. propter etatem quod dem quā
quāto aliquis plus accedit ad senectutem. tanto magis
efficitur pronus ad retinendum. Propter egestatem vero
sanatur prodigalitas plus quam illiberalitas. quia prodigal-
litas causat egestatem. illiberalitas vero non. Secunda
ratio. illiberalitas magis distat a medio quam prodigalitas
igitur et. An-ter patet. quia liberalis magis est dare quam ac-
cipere. et exponere quam custodire. Sed in hoc prodigus cum
eo conuenit. licet non debito modo faciat. sed illiberalis non
conuenit aliquo modo cum eo. Tercia ratio. prodigus per
suam dationem multis prodest. sed forsitan in dando in-
ordinare sibi nocet. sed illiberalis nulli prodest nisi sibi
sibi ipsi in quantum deficit in dando. igitur et.

Dubitatur An prodigus magis
gis peccet in non dan-
do quam oportet quam da-
do quam non oportet. Dicitur quod sic simpliciter. quia non dare
ex peiori principio procedit quam dare. quia non dare quibus
oportet. puenit ex eo quod aliquis preferat utilitatem pecu-
niarum bono rationis. sed dare quibus non oportet non puenit
ex tali causa. scilicet ex illicito amore pecunie. sed ex appetitu
habet rationem finis quam bonum vtile

Ad rationes ante oppositum. Ad primam
patet solutio ex dictis. Ad
secundam dicitur. quod illiberalis sibi
nocet in hoc quod non dat exponendo quando oportet et vbi
oportet. et sic de aliis. Et nocet etiam multis aliis. Sed
prodigus multis prodest et sibi non nocet nisi in quantum
presumit pecunias quibus deberet vivere. Tercia ratio
arguit de prodigo mixto. quem nihil prohibet peiorē esse
illiberali. ut dicitur est.

Idetur autem vitiis consequens esse et de
magnificētia pertransire. videtur enim et ip-
sa circa pecunias quodam virtus esse. Non quod
admodum liberalitas excedit circa omnia que in
pecuniis operatioes. sed circa sumptuosas so-
lum. In his autem supercellit liberalitatem magni-
titudine. quemadmodum nomen ipsum signifi-
cat. in magnitudine enim decens sumptus est
Magnitudo autem ad aliquid. non enim idē sumptus
tus triarche et architheoro. decens vitiis ad
ipsum et in quod circa quod Qui autem in pauperibus i mo-
deratis secundum dignitatem expedit non dicitur magnifi-
cus. puta si multoties tantum dare. sed qui in magni-
nis iste magnificus quod dem liberali liberalis

ab etate et ab egestate. et ad mediū potest ve-
nire. habet enim que liberalis. et em dat et nō
accipit. neutrum autē ut oportet neque bonū. Si
vtriq; hoc assuecat vel aliter aliter transmu-
tet. erit vtriq; liberalis. dabit enim quod oportet
et nō accipiet vñ nō oportet. propter quod et vi-
detur nō esse prauus secundum morem. non enim ma-
li neque iniuriis supabundare dante et non
accipientē. insipientis autē. Secundum autē hunc
modū prodigus eē videt melior multū et illibe-
rali esse. et propter ea quod dicta sunt. et quoniam hic quod
dem. potest multis. hic autē nulli sed neque sibi
ipsi. Sed multi prodigorum quoadmodū dicitur
est et accipiunt vñ nō oportet et sunt secundum hō
berales. Accipienti autē sunt propter velle consu-
mere. facile autē hoc facere. velocitē enim dere-
linquit eos suba. cogunt igitur aliunde acquirere.
Sic autē et propter nihil boni curare indif-
ferenter et vndique accipiunt. dare enim cupif-
cunt. aliter autē vel vñ nihil eis differt. propter
quod neque liberales eorum dationes sunt. neque ei
bone neque hōi ipsi gratia. neque vti oportet sed quoniam
quod oportet indigere hos diuites faciunt. et mode-
ratis quod secundum morem nihil vtriq; daret. adu-
latoribus autē vel secundum aliquā aliam voluptatē
tribuunt multa. Propter quod impati ipsorum
multi sunt. facile enim presumpti sunt. et propter nō ad bonum
vivere ad voluptates declinat. Prodigus quod
dem igitur inducibilis effectus in hoc transit. po-
tius autē studio in mediū et ad id quod oportet
aduenit vtriq;. Illiberalitas autē insanabilis
est. videt enim senectus et oīs impotentia illibe-
rales facere. et magis conaturalē hōibus prodigalitate.
multi enim amatores pecuniarum magis
quod datores. Excedit autē in multū et mul-
tiforme. multi enim modi vident illiberali-

tatis esse. In duobus enim et defectu da-
tionis et supabundantia acceptiois nō oīs in-
tegra aduenit. sed quoniam diuidit. et huius quod dem
acceptioe supabundat. huius autē datione deficiunt
Qui quod dem in talibus appellationibus puta
parci tenaces kynnibiles oēs datione defi-
ciunt. aliena autē nō appetunt. neque volūt acci-
pere. huius quod dem propter quādā moderantiā et re-
uerentiā turpiū. Vident enim quidā vel dicitur
tur propter hō custodire. vt non aliqui cogant
turpe aliquid operari. Hō autē et cimini vendi-
tor. et omnis talis notatus ē a supabundantia
eius. quod est nulli vtriq; dare: Huius rursus propter
ter timore abstinent ab alienis vt nō facile
sibi que aliorum accipere. quod aut ipsi alios nō
placet igitur eis neque dare neque accipere. Huius
autē rursus secundum acceptioem supabundat vñ
dique accipiēdo et omne. puta illiberales opa-
tiones opantes. et de meretricio pasci. et om-
nes tales et usurarii et pua in multos. Dēs
enim isti vñ nō oportet accipiunt. et quantum nō
oportet. cōe autē in ipsis turpis lucratio ap-
paret. Omnes enim gratia lucri et huius parui op-
probria sustinet. eos enim qui magna nō vñ
oportet accipiunt. neque quod oportet: nō dicimur
illiberales. puta tyrānos ciuitates desolan-
tes et sacra predantes. sed pniciosos magis et
impios et iniustos Aleator quod dem et mortuorum
spoliator et latro illiberaliū sunt. turpes lu-
cratores enim lucri enim gratia vtriq; negociant
et opprobria sustinet. et huius quod dem pericula maxi-
ma gratia lucri. huius autē ab amicis lucratur quod
oportet dare. vtriq; vtriq; vnde nō oportet
lucrari volentes turpes lucratores. et om-
nes vtriq; tales sumptiones illiberales. Cō-
grue vtriq; liberalitati illiberalitas contra-
rium dicitur. maius est malum prodigalitate.

et magis in banc peccat quod secundum dictam pro-
digalitate. De liberalitate quod dem igitur et op-
positis malicijs tanta dicta sunt

Querit

secundo. vtrū prodigalitas sit mi-
nus viciū quod illiberalitas. Et
arguit primo contra suppositū p-
bando quod prodigalitas nō sit viciū. quia secundum viciū ali-
quis dicitur malus. sed secundum prodigalitate hoies non dicitur
tur mali. vt habet in textu. ergo prodigalitas nō est vi-
ciū. Secundo arguit contra questū maius malū est no-
cere sibi ipsi quod alijs. sed prodigus sibi ipsi nocet. eo quod mul-
tum consumit quibus debet vivere. illiberalis autē nō sibi
sibi ipsi nocet. igitur et Tercio arguit. prodigus (quod om-
nia dat sine ratione) multa cogit accipere propter rationem que
ad illiberalitate pertinet. ergo prodigalitas includit illi-
beralitate. et ei supaddit aliquā maliciā. igitur et. In
oppositū est phus in textu. Pro responsione

Sciendum

quod quod dem est simpliciter et
totaliter prodigus. qui
sed supabundat in dā-
do et deficit in accipiēdo. Alius est prodigus mixtus. quod
sed abundat in dando et etiā in accipiēdo. et ex hac pte
aliquid habet liberalitatis. ex hoc sed quod abundat in acci-
piēdo. Et hoc enim quod tales prodigi multū volunt consu-
mere et dare. etiā oportet quod propter rationem multa accipiat
nam facilius derelinquit eos substantia eorum. Et tales
cōter dant his quibus non deberet dare. puta adularo-
ribus lasciuis et ceteris. Sed duplex est illiberalis. quod vnus
est simpliciter illiberalis. qui sed deficit in dādo et supabun-
dat in accipiēdo. Alius est mixtus. et hic est duplex. quod
dam enim supabundat in accipiēdo et nō deficit in dan-
do. et talis coincidit cum prodigo mixto. Alius est quod op-
positū qui sed non supabundat in accipiēdo. sed deficit
in dando. et hoc propter multipliciter contingere. quod aliquid deficit
in dando aliquid ne propter indigentia cogat aliquid turpiter
operari. et tales vocantur primi tenaces. et tales etiam
deficiunt in accipiēdo ne cogant alijs dare. id non vo-
lunt aliquid ab alijs accipere. Alij vero sunt illiberales quod
supabundant in accipiēdo. quorum aliquid turpia opera-
tur gratia parui lucri. sicut meretrices et usurarii et similes
qui propter paruum lucrum turpia operantur. Sed illi (qui
propter magnū lucrum turpia operantur sicut tyranni et
predones) nō dicuntur proprie illiberales sed pniciosi quod ad
hoies: impij vero quo ad deū. et iniusti quo ad legis
transgressionē. Alij vero supabundat accipiēdo iniu-
st. et opando iniusta. quod secundum leges debet puniri. sicut alij
leator. quoniam ab amicis accipit. et omnes tales accipien-
tes dicitur illiberales. Istis notatis ponitur

Conclusio prima

et responsiua ad questum. illiberalitas est viciū. Probat
quia oīs habitus inclinans hoies ad magis quod oportet
ter. vel ad minus quod oportet est viciū. sed illiberalitas
est hōi. igitur et. Et eodē modo posset probari quod prodiga-
litas sit viciū. verū est tamē quod prodigalitas nō est vi-
ciū totaliter. Et ad huius certitudinē aliqui allega-
bant textū sicut arguitur est in prima ratione ante oppositū
Sed melius pro dicitur quod est viciū sicut probatur est. ve-
riū est tñ quod prodigalitas pro se sumpta est paruum viciū nisi
aliquid mali sit cum ea admixtū. Et quod quod paruum est. p-
nihilō reputat. id dicitur phus nō videt. prodigus esse ma-

lus secundum motem. Oculio secūda. illiberalitas est vi-
ciū maius prodigalitate. Et hoc accipiēdo prodigali-
tatem et illiberalitate absoluit. quia nihil prohibet prodigi-
galitate anneram impantie peiorē esse illiberalitate.

Probat conclusio tribus rationibus. Prima est. illiberalitas
potest difficilius sanari quod prodigalitas. ergo et. An-
probatur. quod illiberalitas propter duo difficilius sanatur. scilicet
propter egestatē et propter etatem. propter etatem quod dem quā
quāto aliquis plus accedit ad senectutē. tanto magis
efficatur pronus ad retinendū. propter egestatē vero
sanatur prodigalitas plus quod illiberalitas. quia prodiga-
litas causat egestatē. illiberalitas vero nō. Secūda
ratio. illiberalitas magis distat a medio quod prodigalitas
igitur et. Anis parer. quia liberalis magis est dare quod ac-
cipere. et exponere quod custodire. Sed in hoc prodigus cū
eo cōuenit. licet nō debito modo faciat. sed illiberalis nō
conuenit aliquo modo cum eo. Tercia ratio. prodigus per
suam dationē multis prodest. sed forsitan in dando in-
ordinate sibi nocet. sed illiberalis nulli prodest nisi sibi
sibi ipsi in quantum deficit in dando. igitur et.

Dubitatur

Utrū prodigus magis
gis peccet in nō dan-
do quod oportet quod da-
do quibus nō oportet. Dicitur quod sic simpliciter quod dare
ex peiori principio peccat quod dare. quia nō dare quibus
oportet. puenit ex eo quod aliquis preferit vtilitatē pecun-
iarum bono rationis. sed dare quibus nō oportet. nō puenit
ex tali causa. sed ex illicito amore pecunie. sed ex appeti-
tu honoris vel voluptatis vel delectationis. que magis
habet rationem finis quod bonum vtile

Ad rationes

ante oppositū. Ad primā
parer solutio ex dictis. Ad
secundam dicitur. quod illiberalis sibi
nocet in hoc quod nō dat exponēdo quādo oportet et vbi
oportet. et sic de alijs. Et nocet etiā multis alijs. Sed
prodigus multis prodest et sibi nō nocet nisi in quantum
sumit pecunias quibus deberet vivere. Tercia ratio
arguit de prodigo mixto. que nihil prohibet peiorē esse
illiberali. vt dicitur est.

Debitur autē vtriq; sequens esse et de
magnificētia ptransire. videt enim et ip-
sa circa pecunias quādā virtus esse: Nō quē
admodū liberalitas excedit circa oēs (quod in
pecuniarum) operationes. sed circa sumptuosas so-
lum. In his autē supercellit liberalitate magni-
titudine: quoadmodū nomen ipsum signifi-
cat. in magnitudine enim decens sumptus est
Magnitudo autē ad aliquid. nō enim idē sumptus
tus triarcho et architheo. decēs vtriq; ad
ipsum et in quod et circa quod Qui autē in puis vltimo
deratis secundum dignitatē expedit nō dicit magnifi-
cus. puta si multoties tāti dare. sed quod in magni-
nis iste magnificus quod dem liberali: liberalis

Magnanimitas autē circa magna quod
dem et ex nomine videtur esse. Circa qua
lia autem est proprium accipiamus. Differt autē
nihil habitū. vel eum qui secundum habitū intēde
re. Videtur autē magnanimitas esse qui mag
nis seipsum dignificat dignus existēs. Qui
enim non secundum dignitatem id facit insipiens. Eo
rū autē (qui secundum fortitatem) nullus insipiens neque
stultus. Magnanimitas quidem igitur qui dicitur
est. Qui enim quis dignus et huius dignificat
seipsum prout magnanimitas autem non. In mag
nitudine enim magnanimitas quemadmodum et
pulchritudo in corpore magno. parui autē for
mosi et commensurati. pulchri autē non. Qui
autē magnis seipsum dignū facit existis in dig
nus charitatis. Qui autē maioribus quibus dignus
non ois charitatis. Qui autē minoribus quibus dig
nus pusillanimus siue magnis siue mode
ratis siue quis dignus existēs. Adhuc minor
ibus seipsum dignificet. et maxime utique vide
bitur qui si videatur magnis dignus. quid enim
utique faceret nisi talibus esset dignus. Est autē
magnanimitas magnitudine quidem extremis
eo autē quod ut oportet medius. eo enim quod secundum di
gnitatem seipsum dignificat. huius autē superbū
dāt et deficiunt. Si autē utique magnis seipsum
dignificat dignus existēs. et maxime maximis
circa vniuersū erit utique maxime dignitas autē di
citur ad ea quae exteriora bona. Maxime autē hoc
utique ponentur quod diuis attribuitur. et quod
maxime desiderat quod in dignitate et quod in opti
mis proprium tale autē honor maximū enim uti
que hoc eorum quae exteriora bonorum. Circa hono
ris utique et inhonoratōes magnanimitas est
ut oportet. Et sine ratione autē videtur mag
nanimitas circa honorem esse honore autē maxime
magni dignificant seipsum secundum dignitatem

Pusillanimus autē deficit et ad seipsum. et ad
magnanimitas dignitatem. Charitatis pro et ad se
ipsum quodam superbū dāt non tamen ad magnanimitas
mū. Magnanimitas autē siquidem maximis dig
nus: optimus utique erit maiori enim siue melior
dignus et maxime optimus. ut vere ergo oportet
magnanimitas bonū esse. Videbitur autē esse ma
gnanimitas quod in vnaquaqueque fortitudo magnū. Et
nequaquam utique congruit magnanimitas fugere
commouentē: neque iniusta facere. Cuius enim
gratia operabitur turpia cui nihil magnum.
Secundum singula autē intentati omnino derisibilis
lis utique videbitur magnanimitas non bonus existēs.
tens. non erit autē utique neque honore dignus
prauus existēs. fortitudo enim premium bonorum et
attribuitur bonis. Videbitur quidem igitur mag
nanimitas ut ornat quod dā esse fortitudo maiores
enim ipsas facit et non fit sine illis. propter hoc
difficile secundum veritatem magnanimitas esse. non
enim possibile sine bonitate. Maxime quidem igitur
tur circa honores et inhonoratōes magnanimitas
nimitas est. Et in magnis et studiosis moderata
re delcabitur ut propria ad ipsos vel minora il
lis. virtuti enim perfecte non utique fiet dignus ho
nor. sed tamen adhuc recipiet in non. habēdo ip
sos maiora ipsi tribuere. Cui autē quod in contin
gētibus et in quis omnino qui perdet non enim
huius dignus. Si autē et inhonoratōe non enim
erit iuste circa ipsum. Maxime quidem igitur et quae
admodum dicitur est magnanimitas circa bono
res. Sed adhuc et circa diuitias et potentia
tū. et omnes bonā fortunā. et infortunium mo
derate habebit quomodo cūque fiant et neque bonis for
tunatus utique gaudiosus erit. neque infortuna
tus tristis. neque enim circa honorem ita huius ut ma
ximū ens. poterat enim et diuitie propter bono
re fiet delcabilia. huius igitur ipsa bonorare p

ipsa volunt. Cui autē et honor paruum est huius
et talia. propter quod et despectores videntur esse.
Videntur autē et bonae fortunae proferre ad magnanimitas
dignitatem. nobiles enim dignificantur honore et po
tentes vel ditantes. in superexcellētis enim bo
no aut supercellens omne honorabilis. propter
quod et talia magnanimitas faciunt. honoran
tur enim a quibusdam. secundum veritatem autē bonus
solus honorandus. cui autem ambo existunt
magis dignus sit honore. Qui autē sine virtute
talibus bona habent neque iuste magnis seipsum di
gnificant neque recte magnanimitas dicuntur. Si
ne virtute enim perfecta non sunt haec despectores
aut et iniuriatores et talia habentes mala efficiuntur.
Sine virtute enim non facile ferre moderate
bonas fortunas. Non potentes autē ferre et existi
mantes alios supercellere illos quidem premunt
ipsi aut quodcumque utique continget operantur. Imi
tant enim magnanimitas non siles existēs. haec autē
operantur in quibus sunt. Quae quidem igitur secundum
virtutem non operantur contempnunt autem et alios.
Magnanimitas autē iuste contempnit glorificat ei
vere. multi autē contingenter. Non est enim micro
kindinos neque philokindinos. propter pauca ho
norare megalokindinos autē. Et cum picidetur
non parcēs vite ut non dignū existens omnino
vivere. Et potens benefacere. benefaciatus autē
verecundat. hoc quidem enim supercellētis. hoc autē
supercessi. Et retribuitur plurium ita enim erit debi
tor quod incepit et erit bene passus. Videntur autē et in
memoria habere eos quibus utique faciāt bonū a qui
bus aut utique patiantur bene. non minor enim qui pa
titur bonū. eo quod facit vult autē supercellere. Et hoc
quidem delectabiliter audit hoc aut indelectabili
ter. propter quod et theti non dicere beneficia ioui. neque
latones ad athenienses sed quae passi sunt bonū. Ma
gnanimitas autē et nullo indigere vel vix. multare
aut prompte. Et ad eos quidem qui in dignitate
et bonis fortunis magnū esse ad medios aut mo

derati. Nos quidem enim superexcellere difficile
et venerabile. hos aut facile. Et in his quidem ve
nerari non inuicibile in humilibus aut onerosum.
Quemadmodum ad intercalles forte esse et ad hono
rabiles non ire vel ubi peccant alij. Et ociosum
esse et tardū pigru. Sed vel ubi honor magnus
vel opus et pauco quidem operatiū magnorum
aut et nominabiliū. Necessariū autē manifestum
oditorem esse et manifestū amatorem. latere enim timi
di. Et curare veritatem magis quam opinionem. Et
dicere et operari manifeste liber. pro palato enim quod
contemptius est. contemptiu autē. propter quod li
bere. pro palatiū et libere. pro palatiū enim. propter quod
contemptius. Et veridicus veritatem quae quae
non propter yroniam. yronia autē ad multos. Et ad
aliū non posse vivere sed vel ad amicū. Servi
le enim. propter quod et oēs blanditores obsequiosi
seruiles et humiles blanditores. Neque admirati
uus nichil enim magnū ipsi est. Neque memor ma
li. non enim magnanimitas recordari aliterque et ma
la sed magis despiciere. Neque humaniloquus. ne
que enim de seipso loquitur neque de alio neque enim ut lau
datur cura est ipsi. neque ut alij vitupentur. neque rur
sus laudatur est. propter quod neque maliloquus
neque de inimicis nisi propter iniuriā. Et de ne
cessariis vel paruis nequaquam planctiu et de peccati
uus studentis enim sic habere circa haec. Et potēs
possedisse magis bona et infructuosa fructuosa
et vtilibus sufficientis enim magis. Sed et motus gra
uis lentus magnanimitas videtur esse et vox grauius
et locutio stabilis. non enim festinus quod circa pau
ca studet. neque contentiosus quod nichil magnū cri
stimat. Acumen autē vocis et velocitas per haec ta
lis quidem igitur magnanimitas. Deficiens autem
pusillanimitas. superabundans autē caymus. Non ma
li quidem igitur videtur esse neque isti non enim ma
lifactores sunt peccatores sunt autē. Pusillanimitas
quidem igitur dignus existēs bonis seipsum pri
nat quibus dignus est. Et videtur malum huius
f. q

aliquod ex non dignificare seipm bonis. sed et ignorare seipm. Appeteret em vtiqz quibus dignus erat bona existantia. non tamē insipientes tales vident esse sed magi pigri. Talis aut opinio videt et deteriores facere. Singuli em appetunt bona que scdm dignitatem discedunt aut ab operationibz bonis et ab inuentionibz. vt digni existentes. Similiter aut et ab exterioribus bonis. Chaymi autē insipientes et seipso ignorantes et hoc manifeste. vt em digni existentes ad honorabilia conant deinde redarguunt et veste ornant et figura. et talibus volūt bonas fortunas manifestas esse ipsoz et dicunt de seipsis. vt p hec honorandi. Opponit aut magnanimitati pusillanimitas magis qz chaymotis. et sit magis et deterius est. Magnanimitas qui rem igitur est circa honorem magnum quemadmodum dictum est.

Querit quarto vtum magnanimitas sit virtus circa magnos honores existens. Arguitur qz non quia nulla virtus contrariatur alteri. sed magnanimitas contrariatur humilitati. igitur. Secundo arguitur nullius virtutis proprietates sunt vituperabiles. Sed proprietates magnanimitatis sunt vituperabiles. Dicitur pater. quia (vt habet i textu) magnanimitas est memor beneficii dati et inemor beneficii accepti. Est etiam ociosus et piger igitur. Tertio arguitur qz non sit circa honores. nam omnis virtus moralis est circa passiones et operationes. sed honor nullam est horum igitur. Quarto arguitur magnanimitas perficit partem irascibilem honor autē concupiscibilem cum sit delectabilis. ergo magnanimitas non est circa honores. In oppositum est philosophus in textu. Pro responsione.

Sciendum qz postqz philosophus determinauit de virtutibus que sunt circa pecunias. consequenter determinat de illis que sunt circa honores. Et primo de magnanimitate que est circa magnos honores. vt patet ex suo nomine. Unde magnanimitas est qui magnis et dignis seipsum dignificat dignus existens. Si enim non existeret dignus his (quibz se dignificat) esset insufficientes et excederet ad baymum. Ille enim qui se dignificat paruis et est dignus paruis non dicitur magnanimitas. sed dicitur temperatus prout temperantia nominat quemadmodum dicitur in textu.

Conclusio prima

qz magnanimitas est virtus circa maxima existens

Secunda pars patet. quia circa honores contingit debere vult indebitare se habere. ergo circa huiusmodi est ponenda aliqua virtus que facit honorem circa se dicere se habere debere. tunc autem est magnanimitas ergo magnanimitas est virtus. Unde super habuit dans in talibus vocatur chaymus et non presumpsuosus. deficiens vero vocatur pusillanimitas. vnde chaymus non excedit magnanimum in hoc qz magnis honorificat se maioribus qz magnanimitas. Sed in hoc qz dignificat se plus qz oportet. et etiam in hoc qz chaymus dignificat se maioribus qz sit dignus. sed pusillanimitas deficit a seipso. quia dignificat se minoribus qz sit dignus. Et quo patet qz licet magnanimitas sit rem sit extremum respectu tamen ratio nis est medium. Conclusio secunda magnanimitas est circa honores. Probatur. quia magnanimitas est circa maxima. sed maximum inter omnia bona exteriora exhibetur est homini igitur. Dicitur pater quia honorem deo tribuimus non habentes aliquid maius sibi attribuendum. Attribuimus etiam honores hijs qui sunt constituti in dignitatibus igitur. Et hac conclusione sequitur qz chaymus appetit multum maiores honores qz sit dignus et pusillanimitas multum minores. Et dicitur notanter multum quia difficile est attingere medium. quia non est liber recessus a medio facit vultum. sed oportet qz sit recessus nature. Ulterius sequitur qz magnanimitas est perfectus fm omnes alias virtutes morales. et est optimus patet. quia quanto aliquis est melior tanto melioribus et maioribus dignus est. sed magnanimitas optimis et maximis dignus est. ergo est optimus. et per consequens fm omnes virtutes perfectus ita qz circa vnamquamqz virtutem operatur magnanimitas. vnde magnanimitas est quidam ornatus aliarum virtutum. quia magna intendit in omni virtute. Et hic si inferat qz tunc non est virtus specialis negatur consequentia. quia habet specialem materiam et specialem finem distinctam ab alijs virtutibus. Dicitur etiam magnanimitas virtus generalis non quidem per priuationem vt virtus in communi aut per operationem sicut iusticia legalis. Sed dicitur magnanimitas virtus generalis. quia cooperatur quodammodo omni virtuti non tamen necessario sic cur prudentia. Conclusio tertia magnanimitas est etiam circa bona exteriora. vt puta circa diuitias et potestates. secundario tamen et per accidens. Patet conclusio quia magnanimitas appetit magnos honores et maxima opera virtutum. sed ad illa iuuant bona exteriora. igitur. Unde vulgus iudicat eos esse felices quibus hec insunt. sed fm veritatem non est idem nisi sint cum virtute. vnde qui sine virtute habet ista non est honorandus nec dici debet magnanimitas sed spernit alios existimans per huiusmodi bona alios excellere. sed quando hec bona insunt homini ex virtute redditur honorabilior et eius opus est famosum.

Dubatur primo

Que sunt proprietates magnanimitatis. Respondetur enim qz circa materiam fortitudinis sunt due.

prima est qz magnanimitas non microkidios puit p idicis nec est philokindios. i. amator piculorum sic qz de facili se exponat piculis sed est magalahidios. i. p magni qz piculosis qz exponit se magnis piculis et magnis rebus. Secunda est qz magnanimitas se exponit piculis. h. facit ita vehementer qz non parcat vix sue. na magis diligit mori ppter magna bona qz viuere et non plequi illa. Deinde ponunt quinqz proprietates qz accipiunt p comparatione ad materiam liberalitatis. Prima est qz magnanimitas est pmprius ad beneficia largienda et verecundat accipere beneficia ab alijs. Secunda est qz si beneficia accipiat semper studet maiora retribuere. Tertia est qz hz eos in memoria quibus dat non auit eos a quibus recipit. Quarta est qz sic dispositus est qz delectat dare beneficia. ea vero qz nos delectat frequenter cogitamus et p oppo in contraria habemus. Sed ea qz non sunt delectabilia raro cogitamus et p pleques qz hz contraria tenemus et istud puer magnanimitas non inqstiu magna nim? siue virtuosus. sed ex sua dispositione. Quarta est qz magnanimitas delectabiliter audit beneficia que ipse prulit. non autem delectabiliter audit beneficia que recipit. nam delectari pot in hoc qz amat ab illo cui beneficia prulit. id dicit textus qz quida cives lacones au pliu arthenisuluploraes sacres eos ee magnimos no dixerut eis beneficia que fecerat. sed qz ab ipis accepant. Quinta est qz magnanimitas ostendit se nullo in digere. qz no posat aliquid neqz accipit. Deinde ponunt vna proprietatem magnanimitatis p paroz ad honores qz est qz ad magnanimitatem pnter vt se exhibeat magni et honorabile ad excelleres. sed ad mediocres non vnt magnanimitatem sua. qz vire? circa difficile. Deinde ponit alia proprietatem qz puenit magnanimitas fm actus humanos inqstiu ad seipm. s. qz magnanimitas e ociosus tardus et piger. ociosus quide qz non multos negocijs se ingerit. Tardus ho qz non de facili. imo raro se ingerit negocijs. Deinde ponit quattuor proprietates puenientes magnanimitate p comparationem ad alios. Et tu ad veritate prima est qz magnanimitas est manifestus amicus vel manifestus inimicus eo qz nichil celat. Secunda est qz magis curat de veritate qz de opinione homin. qz ppter opiniones homin non recedit ab eo qz debet facere fm virtute. Tertia est qz manifeste loquitur et opaf eo qz ipse est incotentiu? non rii qz alios despiciat. sed qz no appreciat eos plus qz debet. Quarta est qz non dicit falsum sed vep. nisi loquat p ronice ludendo in societate multoz. Deinde ponit vna proprietatem de magnanimitate. circa delectatione in puctu. s. qz magnanimitas no est familiaris vt viuat cu alijs. nec cum amicis. Et em alijs non sit familiaris. p qz esse familiare oibz est serul ca. Deinde ponit alias proprietates puenientes magnanimitate fm eius dispositione. Prima est admiratiu? qz amirari est de rebus magnis. mo magnanimitas no est aliqd magnu eoz que exteri? pcurrit. Secunda est qz no multum verecundat nec recodaf multoz que passus est. Tertia est qz non multu loquit de hoibz nec de seipo nec de amicis nisi ppter iniuria ab ipis sibi illatam. Quarta est qz de necessarijs ad vita vel de quibusdam alijs rebus non co querit vel murmurat si ei de sunt nec deprecatur ea ei exhibeant. quia studet circa magna. Quinta est qz magis diligit possidere bona honorabilia et instructuosa qz lucrosa et vilia. Quarta est qz magnanimitas habet motum lentem et grauem

quia intendit ad pauca operandu. ideo motus eius non est festinus. Septima est qz vor eius grauis est et loquitur tarde. qz non est contentiosus eo qz nichil exterioru bonorum existimat esse magnum et sic nullis contemdit nisi p aliquo magno. modo acuties vocis et velocitas locutionis accidunt ppter contentiosum. Dubitat scdo vtum pusillanimitas magis contrariat magnanimitatem qz chaymotes. Respondetur qz sic. et ratio huius est. qz sicut dictu est i scdo huius viciu (qz magis accidit ppter maiorem inclinatione nature in ipm) magis opponit virtuti que ordiatur ad hoc qz reprimunt male inclinationes a malo. Item pusillanimitas facit hoim deteriore curacidaat ppter pigritiam. sed qz peius est magis opponitur virtuti. ergo pusillanimitas magis opponitur magnanimitati.

Ad rationes

ante oppositu. Ad prima dicitur qz bene rat sua bona qz magna sunt possz reputare se dignum magnis. et in hoc est magnanimitas. Sed ex alia parte ex ipso qz insipit o aliqua parua considerat pot esse humilis et sic bene est humilis et magnanimitas. et ista non opponunt. Secunda soluta est ex dictis. Ad tertia dicit qz magnanimitas est circa passiones sicut circa materiam ppinquam. et circa honores sicut circa materia remotam. Ad quartam dicitur qz magnanimitas inqstiu habet magnu animum pnter ad irascibile. ita etiam honor siue passio causatur ab ipso inqstiu ei annexatur mansuetudo quidam. Et hec de questione.

Idetur aut et circa hunc esse virtus que da quemadmodu in primis dictu est. que videbit vtiqz similiter habere ad magnanimitatem quemadmodu et liberalitas ad magnificentiam. Ambe em iste aut magno quide distant circa moderata aut et pua disponut nos vt optz quemadmodu aut in acceptione et datione pcurariu est medietas et supabundantia et defectus. ita et in honore appetitu magis qz optet et minus et vnde optet. et vt optet. Philotimu em vituperamus. vt magis qz oportet et vnde non optet honorem appetentem et non amatorem honoris. vt neqz in bonis eligentem honestari. Est aut quado amatorem honoris laudamus vt virilem et amato rem boni et non amatorem honoris vt moderatu et tempatum quemadmodu et in primis diximus. Manifestum aut. quoniam multipliciter amatore taliu dicto non in id ipsum ferimus semper amatorem honoris. Sed laudantes quide in magis qz multi. vituperantes

nū in magis q̄ oportet. Innominata aut̄ existē
te medietate vt deferta videntur esse dubia extre
ma. In quibus aut̄ superabundantia r defectus
r medium appetunt aut̄ honorem r magis q̄
oportet r minus r iam. r vt oportet. Laudatur
igitur habitus hic medietas existēs circa hono
rem innominatus. Videtur aut̄ ad amorem ho
noris quidem non amor honoris. Ad nō amo
rem honoris aut̄ amor honoris. Ad vtrāq; aut̄
vtrāq; qualiter. Videtur aut̄ r hoc esse r circa a
lias virtutes. Opponi hic extrini videtur p
pter non esse nominatum medium.

Querit quinto vtrum circa honores sit
aliqua virtus distincta a mag
nimitate. Arguitur q̄ nō
quia distinctio virtutū est ex distinctione obiectoꝝ
sed honor est vnum obiectū. ergo circa ipm̄ est tantū
vna vna virtus r per consequens cum magnanimita
tas sit circa honores. ergo circa ipsum non erit alia
virtus. Et confirmatur. q̄ sicut in naturalibus cir
ca eandem materiam non possunt simul esse forme di
uerfarū rōnum. ita videt̄ in moralib; q̄ circa idē ob
iectum non possunt esse due virtutes. Item si circa
honores esset virtus distincta a magnanimitate ma
gime esset philotimia. sed hoc nō imo magis accedit
ad viciū. ergo circa honores est virtus distincta a
magnanimitate. In oppositum est phus in textu
Pro responsione sciendum q̄ postq̄ phus determinā
uit de magnanimitate que est circa magnos ho
nores. consequenter determinat de quadam virtute
innominata que est circa mediocres honores. vnde
sicut in datione r acceptione pecuniarum mediocrū
vel paruarum. cōtingit sup̄abundare r deficere et me
dio modo se habere. sic r in appetitu honoris medio
cris continet superabundare r deficere r medio mo
do se habere. quia cōtingit appetere honores plus q̄
oportet. et p̄ consequens contingit appetere vt opor
tet r quando oportet. in quibuscūq; em̄ reperitur su
perabundantia r defectus in illis etiam reperit̄ me
dium. Et in quibuscūq; superabundantia r defe
ctus sunt vituperabilia. in illis medium est laudabi
le. tunc sic hec

Conclusio responsiva ad questuz
circa honores absq; ma
gnitudine considerat
ponenda est aliqua virtus distincta a magnanimitate.
Prima ps iam paruit. r scda pars probatur. quia
magnanimitas respicit honores sub quadam ma
gnitudine annexa. ideo videt̄ pertinere ad vim irasci
bilem. sed virtus (de qua nunc loquimur) respicit
honores absolute r absq; quacūq; magnanimitate.
r sic videt̄ pertinere ad vim cōcupiscibilem. Et quo pz
q̄ ista virtus se habet ad magnanimitatem sicut libe
ralitas ad magnificentiam. vtrāq; em̄ differt ab alia
quadam magnitudine. Et etiam circa p̄sentē mate

ria sit aliqua virtus ostendit Aristoteles ex cōi vsu loq
quendi. nam quāq; vitupamus philotimū vt amato
rem honoris. q̄ plus appetit q̄ oportet. Quādoq;
etiam vitupamus a philotimū vt non amatoꝝ
honoris. horūq; etiam laudamus amatoꝝ em̄ ho
noris quasi virlem. Et quando laudamus nō ama
toꝝ honoris quasi seipsum moderatiū. r sic mul
tipliciter contingit amare honorem r non amare. Et
sic manifestum est q̄ circa amorem honoris est virtus
specialis. Aduertendū est hic. q̄ vt habet phus
hec virtus est innominata r sic videtur esse quasi de
ferta. quia non designatur aliquo nomine. Et viden
tur extrema esse dubia. inq̄tūm quandoq; laudatur
r quāq; vituperant. vnde quia medi⁹ habitus est in
nominat⁹. nominat⁹ noib; extremoz. inq̄tū p̄ copati
onē ad vni extremoz. videt̄ habere similitudinē cum
alio extremo. nā iste habit⁹ medius p̄ comparatōz ad
sup̄tuum amorem honoris videt̄ esse contemptiuus
honoris. Per comparatōz aut̄ ad contemptū hono
ris videt̄ esse amor honoris. r p̄ comperationem ad
vtrūq; videtur esse vtrūq;. r ita etiam est in alijs vir
tutibus. Nam fortis p̄ comparatōz ad timidū vis
det̄ esse audax. r p̄ comparatōz ad audacē videt̄ esse
timidus. Sic ergo in p̄posito extrema fm̄ se cōsides
rata vitupant. sed fm̄ q̄ attribuunt medi⁹ laudant
r sic extrema vicia solum videntur opponi ad inuicē
r non ad medium virtutis. propter hoc qd̄ est inno
minatum. Aduertendum tamen q̄ licet non sint
sibi nomina imposita. possumus tamen ipis nomina
imponere. vt scz mediuz vocet̄ philotimia. i. amator
honoris. Extremuz vero indefectū potest vocari a
philotimia. i. sine amore honoris. r sicut nominant
isti habitus ita possunt nominari habentes tales ha
bentes habitus. Aduertendum etiam. qd̄ nō est
intelligendū q̄ hec virt⁹. i. magnanimitas r hec vir
tus scz philotimia sint circa honores solum foꝝmas
liter acceptos r p̄ o ipis honoribus. sed etiam mag
terialiter scz pro rebus honorabilibus.

Ad ratiōes ante oppositū. Ad
primā p̄z solutio ex di
ctis. nam ostensa ē dif
ferētia int̄ hāc virtutē r magnanimitatē nec st̄ circa
idē obiectū formalit̄ acceptū. imo sua obiecta st̄ foꝝ
malit̄ distincta. nā magnitudo annexa honori addit spe
cialē difficultatē ad op̄adū p̄tuoze circa ipm̄ hōrez s
h̄ bñ variat spēm h̄it⁹. i. magnitudo non variat spe
ciē in naturalib;. Et ad p̄firmatōz d̄ q̄ nō est sile
q̄ virtutes nō st̄ in obiecto scz in appetitu. sed forme
naturales st̄ in materia. scz vtra d̄ q̄ bñ st̄ diuerse
forme acc̄tales circa eadē materiā sic st̄ diuerse vir
tutes circa idē obiectū materialit̄ acceptū. Ad vl
timā p̄z qd̄ sit dōm. nā hec virt⁹ nō p̄p̄t d̄ philothi
mia nisi inq̄tū cōpat̄ ad affectū i amore honoris. scz sic
dictū est p̄t vocari euphilotimia. r tm̄ de q̄stione.

Ansuetudo aut̄ est qui dem medietas
circa iras. Innominato aut̄ existēte me
dio fere aut̄ r extremis ad medium mansuetudi
nem ferimus. ad defectum radinantem innomi
natū existētē. Sup̄abundantia aut̄ iracūdia q̄

dā dicere vtiq;. Passio qd̄ em̄ est ira faciētia ac
quidez enim est ira faciētia autem multa r dif
ferentia Qui quidem igitur in q̄bus oportet r
in quib⁹ nō oportet irascitur Adhuc autē r vt
oportet r quando r quāto tempe laudat̄ Man
suetus aut̄ vtiq; ille erit Si quidez mansuetu
do laudatur. vult em̄ mansuetus imperturbat⁹
esse r non duci a passione. sed fm̄ q̄ vtiq; ratio
ordinabit. ita et in his r in tm̄ tpa irasci Pecca
re aut̄ magis videtur ad defectum. nō em̄ puni
tiuus mansuetus sed magis cōdonati⁹ Defec
tus autem sine irascibilitas quedā est sine qd̄
cūq; vituperatur. Nō irasci em̄ in q̄bus opoz
tet insipientis videtur esse r qui vt non oportet
neq; qñ neq; quib⁹ oportet. videtur autē non
sentire neq; trīstari. Et non iratus nō esse vindi
catus Iniuriantem aut̄ sustinere r familiares
despicere fuisse. Sup̄abundantia aut̄ fm̄ omia
quidem sit r in quibus non oportet r magis q̄
oportet r velocius r pluri tpe non tm̄ oia eadem
existunt. non em̄ vtiq; possit esse. Maluz enim
r scipm̄ destruit r si integrū sit importabile sit.
Qui quidem igitur iracundi. velociter quidez
irascunt r quib⁹ nō oportet. r in quib⁹ nō opoz
tet r magis q̄ oz Quiescunt autē velociter qd̄
et optimū habent Accidit autem ipsis hoc qm̄
nō retinent iram sed reddūt fm̄ q̄ manifesti st̄
propter velocitatem rinde requiescunt Insup
habundantia aut̄ st̄ atrociori acuti r ad omne
iracundi r in omni vnde r nomen. Amari au
tem difficile solubiles r multo tempore irascū
tur retinent enim iram Quies autem sit cum re
tribuunt puniō enim quietat̄ impetum ire di
lectationem pro tristitia faciens. hoc autem nō
effecto graue habent. propter non manifestū em̄
esse neq; suadebit ipsis aliquis In ipso aut̄ di
geri ira tpe indiget Sunt aut̄ tales sibi ipis mo
lestissimū r maxime amicos Difficiles aut̄ dicim⁹
in q̄bus non oportet irascētes r magis q̄ opoz

tet r pluri tpe r nō cōmutatos sine cruciati ve
puniōne Mansuetudini aut̄ magis sup̄ba
bundantiam opponimus etenim magis sit hu
manius em̄ est magis punire r ad viuere diffi
ciles r teriores Quod aut̄ in priorib⁹ dictum
est r ex dictis manifestū Non em̄ facile determi
nare qualiter r in qualibus r quibus r quanto
tempore irascendū r vsq; quo recte facit vel pec
cat Qui quidem enim parum transgredit̄ non
vituperatur. neq; in magis neq; in minus Qu
q; enim deficientes laudamus r mansuetos di
cimus r irascētes viriles vt potētes principa
re Quantum autem r qualiter transgrediens
vituperabilis non facileratōz reddere In sin
gularibus autem r sensu iudicium Sed quod
quidem tale manifestum qm̄ quidem medius
habitus laudabilis fm̄ quem quibus oz irasci
mur r in quibus oportet r vt oportet r omnia
talia Sup̄abundanti autem r def. eius vitu
gabiles r in p̄num quidem face quietabiliter
in plus autem magis. in multum vero valde.
Manifestum igit̄ qm̄ medio habitū adherē
dum. qui igitur circa iras habitus dicti sunt

Queritur sexto

Utrum mansuetudo sit virtus circa iras existē
tes Arguitur primo q̄ non. q̄ clemencia non est
virtus cū non enumeratur inter virtutes Scz clemē
cia est idem cum mansuetudine. ergo mansuetudo nō
non est virtus. Dicoz parer per tullium dicentem.
q̄ clemencia est qua alius alicuius in odium alteri⁹
exc̄ iratus benignitate retrahitur Secundo sic sup
habundantia r defectus corrumpunt virtutem Scz
defectus causa saluat mansuetudinem ergo mansue
tudo non est virtus. Deinde arguitur q̄ non sit cir
ca iras. quia ira est appetitus vindicte. ergo mansue
tudo est principalit̄ circa vindictas r non ē circa iras
In oppositū est phs in textu Pro ratiōe

Sciendū primo

Postq̄ phus determināuit de virtutibus res
picientibus bona exteriora. scilicet diuicias r hono
res. Consequenter determinat de mansuetudine q̄ respicit
exteriora mala ex q̄b; aliq; puocat̄ ad iras. Sci
endū scdo. q̄ sicut paruit in libro hui⁹ q̄ aliq; st̄ que

in seipis mala sunt et non pnt bñ fieri sicut...

Conclusio prima

Non omnis ira est illicita imo est aliqua laudabilis. Probatu...

diurnitas ire ex sola retentione vt possit tempore...

Conclusio quarta. Iracunda magis opponitur...

Ad rones

Ante oppositum. Ad primam dicitur. q omnis...

Et colloquijs autem et conuiuere et sermonibus...

omnia ad delectationem laudantes et nihil contrarietates...

net Nomen autem non redditur ipsi aliqd Al similatur...

Queritur

Septimo. Utz amicitia seu affabilitas...

lectationes in seriosis actib? hoim vtputa in conu...

Sciendum primo

Postq phs determinauit de pcurib respicientiu...

Conclusio prima

Circa delectoēs et tristitias q st in cōtactōib hūa...

in amicitia solus est ad aliquos et non ad omnes et etiam cum quadam passionis amoris delectationis. Sed hec virtus non est cum passione et delectatione seu amoris nec solum est ad amicos sed ad omnes veros et ad ignotos vel notos et invidiosos. Nam per hanc virtutem aliquis accipit aliqua deum vel facta ab alijs sicut oportet sine hoc quod hoc officium odio vel amore ad eos. sed sic dispositus est secundum habitum. Potest etiam vocari talis virtus amicitia propter amicitiam quam habet cum ea. potest etiam vocari affabilitas ab alijs vero urbanitas vel curiositas. quia conversantes in verbis et curijs ditione sciunt gratiose et delectabiliter vivere. Ab alijs vero etiam vocatur facecia et inde dicitur facetus.

Dubitat

De proprietatibus huius virtutis. Rndet quod sunt quinque. Prima est quod affabilis colloquitur omnibus in vltimo oportet. Secunda est quod affabilis tendit ad hoc ut sine delectatione et tristitia cum alijs vivat hoc referendo ad bonum finem. Tercia est quod affabilis quicquid refugit delectare alium imo elegit pro se ipsum. Et hoc dupliciter primo si non sit sibi honestum ut si tamen alijs loquatur in nocentem et detrimendum. Alio modo si dicat vel faciat aliquid quod propter ad magis ignominiositatem illius cui dicitur. Quarta est quod affabilis diversimode loquitur et conversatur cum his quibus sunt in dignitate constituti et cum personis privatis et etiam diversimode non magis et minus notis. quia singulis attribuit quod conveniens est. Quinta est quod affabilis suis amicis se se delectari et remittit sibi. Aliquid in parte dicitur sicut considerando futuram sibi subiecta. Postquam.

Ad rationes

bus amabiliter vivit. Alter tamen amicus et alijs nec hoc facit ut fingat amicum. sed magis ut manifestat proprium habitum. Ad secundam dicitur quod licet vivere alijs sit commune omnibus hominibus et facile. singule tamen circumstantie ponunt difficultatem circa huiusmodi materiam. quia difficile est vivere alijs sicut oportet quod oportet. et sic de alijs circumstantiis. Ad tertiam dicitur quod affabilitas amicitia et veritas bene respiciunt eandem materiam communem veritatis actus seriosos hominum. sed tamen respiciunt diversas materias proprias et diversificantes cum eis. quia sicut dicitur est in primo notabilis affabilitas est circa delectationes et tristitias in actibus seriosis. Sed alia virtus est circa veritatem illam. Et tamen de questione.

Ira eadem autem fere et iactantia dicitur. Innomina autem et ipsa non malum autem et tales praesumere. Magis enim utique sciens que cetera mores. singulos pertransientes. Et mediocritas esse virtutes credendum utique in omnibus sic habens conspicientes. Inconvivere utique qui quidem ad delectationem vel tristitiam colloquuntur dicitur sunt. de viridibus autem et falsidicis dicamus. similiter in sermonibus et operationibus et fictione. Uidet utique

et iactator similiter gloriosum esse et non contentum et maiorem quam existunt. Lyron autem econverso negare que existunt vel minora facere. medius autem antiphetas quis existens verax et vita et sermone existens confitens esse circa ipsum neque maiora neque minora. Est autem horum singula et gratia alicuius facere et nullius unius quicquid autem qualis est talia dicit et opatur et sic vivit si non alicuius gratia operetur. Per se autem mendacium primum et fugiendum. verum autem et bonum et laudabile. Sic autem et verax qui tamen medius existens laudabilis. qui autem mendaces ambo quidem vituperabiles. magis autem iactator. de utriusque autem dicemus prius autem de veraci. non enim de veridico in confessionibus dicitur. neque quicquid ad iustitiam vel iustitiam contendunt alterius enim erunt hec virtutes. Sed in quibus nullo tali differente et in sermone et in vita verum dicitur eo quod talis est secundum habitum. Ubi dicitur utique talis moderatus esse amor enim veri et in quibus non differt verum dicens. verum dicit et in quibus differt adhuc magis ut enim turpe mendacium veretur quod et secundum se veretur. talis autem laudabilis. In minus autem magis a vero declinans prudentius enim videbitur propter onerosas suphabundantias esse. maiora autem existens fingens nullius gratia pravo quidem assimilatur. Non enim utique gauderet mendacio. vanus autem videtur magis malus. Si autem gratia alicuius qui quidem glorie vel honoris non valde vituperabilis sicut iactator. qui autem argenti vel quecumque in argentum deformior. Non in potentia autem est iactator sed in electione. Secundum habitum enim et in eo quod talis est iactator est queadmodum et mendax hic qui tamen mendacio ipso gaudet. hic autem gloriam appetens vel lucrum. Qui quidem igitur glorie iactant talia fingunt in quibus laus vel felicitas. qui autem lucri quorum voluptas est proximus quo latere est non existens puta medicum vel divinatoris

sapienter. propter hoc plures fingunt talia et iactant. sunt enim in ipsis quod dicitur. Lyrones autem et minus dicentes gratiosiores quod dicitur mores videntur. non enim lucri gratia videntur dicere sed fingentes molesti et timidi. Sed et maxime autem et isti gloriosa negant. ut socrates fecit. Qui autem pura et manifesta fingunt baucopamir et chon dicitur et facile correptibiles sunt et quicquid iactantia videntur. puta laconiorum vestis etenim suphabundantia et valde defectiva iactantia. Qui autem moderate vivunt epyronea. et circa que non valde prompta et manifesta epyronia sunt gratiosi videntur. Opponi autem videtur iactator veridico deterior enim.

Queritur octavo. Ut sit aliqua virtus que medium teneat quod non ad veritatem que possit vocari veritas. Ad primum non quod non. quia veritas est finis propter speculationem. Sed omnis virtus moralis est in parte appetitiva. Secundo arguitur. Nulla virtus contra bonos et malos. sed veritas est huiusmodi. quia sicut per veritatem aliquid potest ostendere suam iustitiam bonam deis et factis. Ita aliquid potest ostendere suam malam iustitiam. Tercio autem sic. omnis virtus respicit bonum. sed opus veritatis quicquid est nocivum. Quia ut dicitur poetarum. et quicquid nocet omnia vera loquitur. In oppositum est probus in textu.

Sciendum primo

Quod postquam probus dicitur de veritate et tunc medium in actibus humanis quod non ad delectationem vel tristitiam in vivo ut loquitur de homine. Et sequitur determinat de veritate que tenet medium in eis de actibus humanis quod tunc ad veritatem. Sciendum secundo. quod veritas capit quadrupliciter. Quicquid enim capit. puta est ad quod rei ad intellectum. et de ista non est hic ad positum. Alio modo capit. pro sermone qui fit in iudicio. puta cum aliquid interrogatur a iudice et dicit quod verum est. Et de ista non est ad positum. Tercio modo capit. pro veritate iusticie. et iteque de tali non est ad positum. Quarto capit veritas. pro quod dicitur habitu quo dicitur seipsum manifestare deis factis et operibus. puta recta ratio demonstretur. nec fingit se esse alium in deo vel factum que realiter sit. Et isto modo est hic ad positum veritas. et ab hac veritate dicitur hoc verum. Quia talis dicitur verum non solum in iusticia sed servanda. sed magis propter dispositiones sui habitus. Et quid pro veridico non habet omnes veritates de seipso manifestare. sed ut oportet et ut recta ratio dicitur. imo stat aliquid aliquid quod dicitur veritatem de seipso est iactator. Sciendum tertio. quod circa veritatem (quod est in iusticia) seu actibus humanis) dicitur dare extremam virtuosam. quod pro. quod aliqui sunt de seipso plura dicunt quod veritas habeat. Et tales dicunt iactatores a iactando quod est vicium

in suphabundantia. Alii vero dicitur. quod non dicunt nec manifestat ea que in ipsis sunt. sed minus dicunt quod veritas habeat. Et tales dicuntur ironici. vel yrones ab yronia que est vicium in deo. yronia vero grece dicitur est quod de risu latine. Dicunt autem derisores. eo quod dicitur aliqua opposita eis inde. tamen inde non sunt. Sciendum quarto quod contingit minus dicere quod veritas habeat dupliciter. Uno modo negando maius. cum tamen secundum veritatem insit. et hoc est committere mendacium et hoc facit yronice. Alio modo contingit de seipso dicere minus non negando maius. Et hoc modo verax vel veridicus de seipso dicitur minor a maioribus. nec hoc ipse mentis. quod si alicui inest maius. inest minus. Ideo dicitur in textu. quod difficile est attinere medium in divitiis licet verax maius inclinatur ad minus quam ad maius. Unde dicitur verax non potest esse sine mendacio. dicere pro minus potest esse sine mendacio. Et hoc pro quod tamen iactatores sunt ironici sunt viciosi. quod sunt mendaci siue iocosi siue officiosi siue pueri. ideo in omni mendacio siue iocoso siue officioso est abusus et frustratio finis. Quia ad hoc dicitur est primo ut pro ipsum veritas manifestet a quo sine frustrata sermo in mendacio. unde dicitur mendacium. Mendacium est est falsa vocis significatio cum intentione fallendi. unde dicitur mendacium non dicitur de tribus deis mendacium. In diffinitione enim mendacii est aliquid materiale scilicet falsa vocis significatio. et aliquid formale. scilicet intentio fallendi. cum autem talis fallacia fiat per vocem. et vox est significatio rei. ideo potest esse deceptio. vel dicitur ad voces vel dicitur ad rem secundum quod significat per vocem. In mendacio enim mendacium est falsa vocis significatio et deceptio et dicitur ad vocem in dicitur intendit facere et credere id quod significat per vocem apud intentionem dicitur. Est etiam ibi deceptio dicitur ad rem secundum quod tale mendacium aliquid ledit. aut in dicitur propter corpus. aut in re. amissio. Et sic in mendacio mendacium est per se mendacium. quod respicit materiale et formale mendacium. Unde mendacium mendacium est cum aliquid per sua propria materia intendit alteri nocere. Et in mendacio officioso est falsa vocis significatio. et est intentio fallendi per vocem. unde dicitur scilicet aliquid intendit aliquid facere credere aliud quod sit. sed ibi nulla est deceptio. pro re. quod nullus hoc ledit illo mendacio. et ideo dicitur a per se mendacium est. Unde mendacium officiosum est cum aliquid intendit facere credere alicui aliud quod sit bonum alicui. Si in mendacio iocoso est tamen falsa vocis significatio. et nulla intentio fallendi. quod non intendit facere credere illud quod dicitur. sed ludere tamen. ideo minus habet de mendacio. et sic est minus malum quam officiosum. et officiosum malum quam mendacium. Et nullus istorum cum fiat in voce opponit veritatem prout est probus. et tale mendacium quod non fit. pro aliquid sine sed pro delectatione qua habet aliquid in mendando.

Conclusio

Veritas est virtus specialis. Daretur quod ubi reperitur extrema vituperabilia ubi reperitur medium laudabile quod est probus. Uterque est etiam quod res sunt spes iactantie. quod aliquid se iactat ut videantur gloriosi et honorabiles et ceteris. Alii causa lucri ut alij qui fingunt meliores se esse medicos. aut divinos. Alii vero non causa alicuius istorum sed solum quod tales sunt. patet etiam quod due sunt spes yronie. quod aliquid negat ea sibi iactat propter ad excellentem gloriam. sicut socrates negabat se esse scientem. Alii figuratua et modica in ipsis. ut sunt yronice.

Ad rationes

Ad primam partem et solutio ex dictis. Ad secundam dicitur quod nulla virtus contra bonos et malos. sed veritas est huiusmodi.

moralis hinc s; pot sequi malos fm quid no inquit est snt mali Ad tercia d; q aliqui dicere vtz de aliq est qngz mali p accns. s; adequari sua dicta z pfecta couersacioni z dispo ni pprie semp est bonum.

Existete aut requie in vita et in hac conuersione cuius ludo videt. z hic esse colloquio quedam consona z qualia oportet dicere z vt oportet Silr autz et audire differt at z in dicendo in talibus vel talia audire. Manifestu autem z q circa hoc est. z sup habundantia qdē z defectus mediū Qui quidez in derisione sup habundant bomolochi vident esse z onerosi desiderantes oio risuz z magis coniectantes risuz facere qz dicere deco: z non contristare derisuz conuiciatus Qui aut neqz ipsi vtiqz dicūt ali qd ridiculuz z dicentibz molesti. sunt agrioi et duri videntur esse Moderate aut ludentes eutrapeli appellantur puta bene vertentes Doris enim tales videntur motus esse quoadmodum aut corpora ex motibus iudicantur. ita z mores Redūdante aut risu z pluribus gaudentibz ludo z ipso conuiciari magis qz oportet z bomolochi eutrapeli appellantur z gratiosi. quonia aut differunt z nō parū. ex his que dicta sunt manifestuz Medio at habituz propriuz z epydesiotis est epydesij aut et talia dicere z audire qualia modesto z liberali congruūt Est em qdā decencia talz dicere in ludi pte z audiri z liberalis ludus differt ab eo qd seruilis z disciplinati z in disciplinati Videbit at vtiqz aliquis z ex pme dijs veterū z modernorū. his quidez em erat derisio turpiloquiuz his at suspicio. differunt aut non parum hec ad honestatem. Utrū igitur bñ conuiciantē determinādo in dicendo nō q decet libealem. vel in nō tristando audientem vel in delectando vel ad tale quidem in determinatuz Aliud em aliū odibile ē em sustinet audies hec z facere videtur Non enim omne vtiqz faciet conuicium z stumelia quedam est leguz positores autem quedam contumeliosa dicere prohibent

Oportebat autz forti z conuiciari gratiosus vti qz z liberalis sic habebit puta lex ems sibi ipsi talis quidez igitur medius est siue epyditus siue eutrapelus dicitur Bomolochus autz minor est derisore z neqz a seipso ab alijs recedens si risum faciat. z in talia dicens quoz nullum diceret vtiqz gratiosus quedam autem neqz audiret Agrios autem ad tales colloquutiones inutilis Nihil em conseruus in omnibus tristatur Uidetur autem requies z ludus in vita esse necessarii Tres igitur (que dicte sunt in vita) meditates Sunt autem omnes circa sermones quorundam z operum communicationem differunt autem quoniam hec quidem circa veritates est hec autem circa delectabile. earum autem (qz circa delectationem) hec quidem in ludis. hec autem in his que fm aliam vitā colloquijs.

Queritur nono

Utrū eutrapelia sit virtus circa ludos existens. Ad quid primo q non sit virtus. qz virt est circa diffi cile S; ludi homi s; faciles qz circa ludos nō ē ptus Secdo sic. omne opus ptus est pelet. i. ex pco siluati sed ludi sunt sine electōe z p silio cum multotiens sit velocitas cursu in ludo. aut mor? sine deliberatione Tertio sic. illud vrimur derisione cū vicio z ridiculo sed omia ista sunt mala igitur in ludis non est ptus. In oppositum est pbus in textu.

Sciendum primo

Qs postqz pbus determinauit de virtutibz que sūt circa actus humanos seriosos. Esequēter determinat de quadā ptute que est circa ludos. siue circa ludibziam que d; eutrapelia Sciendū scdo. qz circa illud (qd fm se est malū. et nō potē habere rōnez boni) nō ē ptus si igitur ptus nullaz rōem boni possit habere circa ludū nūqz esset ptus. s; manifestuz ē qz ludus habet aliqz rōem boni in quantum est vitis vite humane. qz sicut homo indiget quietere a laboribus corporalis. ita etiam indiget quietere ab intentione anime z hoc fit p luduz qz remouet z inducitur recreatio.

Conclusio prima

Requies mentis z seriosis opationibz est necessaria vite humane Probatuz conclusio. qz sicut se hz requies es corpis ad vitam corpale ita se hz requies anime ad vitam aie. s; requies corpalis necessaria ē vite corpali. ergo requies anime necessaria ē ad vitam aie. Sinor probatur. qz p opatōes corpales diminiuit

caloz naturalis z spūs. z per consequens diminiuitur virtutes corpales restaurantur p quietem interuenientem z potentie in sompno. Ita etiaz similiter seriose opatōes frangūt quodāmodo ptutes aie: cum anima nō ogetur sine ministerio corpis. ideo indigent quiete ad eam restauratōem. ppter quod etiā p dōtores legū ordinant certos dies quibz hoies ad hilaritatē z gargarant z cessarent ab alijs opationibz. ergo hmoi requies est necāria. Ex quo patet q ludus est necārius. qz talis requies potentie fit p ludū Conclusio secūda. defictus a ludo vitiosus est Parz qz deficere a ludo est deficere ab eo qd necārium est vite humane. ergo est vitium. vñ sunt aliqui qui in nullo ludo delectant nec aliq ludicra volūt audire. imo alijs ludentibz tristant. z tales Aristoteles vocat agrios. i. agrestes. qsi in agro videntes vel stantes z ignozantes cōicatos hominum

Conclusio tertia sup habundantia in ludo est vitiosa. parz quia ludus fieri debet ppter refumptionem z restauratōem viriū mentis. sed sup habundantia in ludo magis corrumpit vires qz restaurat. ergo talis sup habundantia vitiosa est. Et est aduertendū q aliq sunt ludi qui fm se sunt mali. in talibz nūqz homo debet insistere. Alij s; sunt ludi qui licet bñ possint fieri in ipsis tñ sup habūdare est vitiosum Itē aduertendum q aliq sunt qui omia dicta aut facta alioz volūt vertere in risum z ludū. nec curant si alios tristant vel turbant. imo magis volūt dicere aliqua turpia de qz bus aliq potius turgentur qz ad risum mouent. z tales vocat Aristoteles bomolochos. Bomolochus autē dicitur a bomos qd est altare z olchos qd est raptōiū: qz sic dicebant raptōes miluozuz qz volabant circa rēpla seu altaria vt raperent intestina aialium moziuz im molaroz. Ita etiā bomolochi insidiant ad hoc qz ex verbis vel factis alioz possent aliquid rape qd puerant in derisiones. ideo tales vocat Aristoteles onerosos. Qnqz etiam peccant dicendo iniurias psonales. hoc est dicendo aliqua que tangit famā vel benozem persone singularis: z tales proprie vocantur derisores z sunt peiores bomolochis Ultima conclusio. circa ludos est aliqua virtus moralis. Patet quia ptingit ibi sup habundare z deficere vitiose. ergo ptingit medio: critet se habere z laudabiliter. ille em (qui ludat ludo liberali vt oportet z quādo oportet z sic de alijs) est virtuosus. z vocatur eutrapolus: ab eu qd est bonū z trapelon grece. qd est vto latine. quasi bene vertens. Si militer etiam vocatur apedicius. qsi bene aptus ad ludendum Aduertendū circa p dicta. qz ludus liberalis est qui in dictis seu factis nullū affert preiudiciū facienti. verum est tñ q ad eutrapoluz pertinet puicia re alios z dicere qdam puicia de ipsis. nō tñ puicia contumeliosa. que prohibentur a p dōtoribz legū. sed aliqui dicere puicia ppter delectationem z emendatōem hominū. dūmodo hoc facit absqz infamia. et ille qui sic se habet in puiciando d; gratiosus z vir liberalis. dū s; p piam electionē agit fm pcepta legis

Ad rationes

Ante oppositum Ad primam dicit q licet ludere sit facile tamen ludere vt oportet z qn oportet est difficile. Ad secundam dicitur q ludi sunt cum electōe z cōsilio. licet verum sit q modi qui sunt in ludo sunt absqz

qz electōne vel consilio. s; tales modi sunt ex bona aptitudine ad ludum Ad tercia dicitur q licet eutrapelus in ludo quādoqz vtatur conuicio. tamen hoc est yronice. id est merapboice. nec vitur illis vt inferat nocuentū alijs. sed magis vt proficiat sibi. z alijs afferat iocūditatem mentis

E verecūdia aut vt quadā virtute nō puenit dicere. passioni aut magis affimilatur qz habitui. Determinat qdē igitur timor vigilationis. Perficitur verecūdia aut circa pericula timori psumilit. rubescūt em verecūdanti. mortē aut timētes palecūt. Corpalia vtiqz vident esse vtraqz qd videtur passionis magis qz habitus eē. Nō omni vtiqz etati passio pgruit: s; iuuenili. Est mamus enim oportere tales verecūdōs eē eo q fm passiones viuentes multa peccāt a verecūdia aut pbibentur. Et laudamus qdem iuuenū verecūdōs. Senē autē vtiqz nullus laudabit quoniam verecūdabilis. nihil enī existimam oportere ipsum opari in quibz est verecūdia. Neqz enī studiosi est verecūdia. siquidē sit in prauis. nō enī operandū talia. Si enī sunt hec qdem talia fm veritate turpia. hec autē fm opinionē nihil differt. neutra enī operanda: quare neqz verecūdā. prauū aut z esse talem qlem opari aliquid turpiū. Sic aut habere vt z si operetur aliquid talium verecūdari. z ppter b existimari studiosum esse incōueniens. In uolūtarijs enim verecūdia. volens aut studiosus nūqz opabitur praua Erit aut vtiqz verecūdia ex suppositōe studiosum. si enim ogetur verecūdabit vtiqz. nō est autz hoc circa virtutes. Si autē inuerecūdia prauū z nō verecūdari turpia opari nihil magis talia operatē verecūdari studiosum Nō est aut neqz cōtinentia virtus. sed quedam mixta. ostendetur aut de hac in his que posterius. Hunc aut de iusticia dicamus.

Queritur Decimo Tritum verecūdia pueniat vere virtuoso.

Arguitur primo q sic. quia magnanimus est tene virtuoso. sed verecūdia puenit magnanimo. quia magnanimus tene verecūdia datur. vt dictum est. ergo verecūdia puenit virtuoso: Secūdo sic. non verecūdari de turpi actu viciolus est. ergo nō verecūdari de turpi operatione viciolum est. ergo cum virtuoso turpe operetur sequitur q verecūdia puenit virtuoso. In oppositum est phibitio sophus in textu

Sciendū primo

Postq phus determinauit de medietatibz que sūt virtutes. Consequenter determinat de quadam medietate (que non est virtus) scz verecūdia. Et licet fecerit prius mentionem (scz in secūdo huius) de quadam alia passione laudabili. scz de venesi. que non est virtus. tamen iterum facit mentionem de verecūdia quia determinare de passionibz magis pertinet ad rethorem. non em̄ determinat hic de verecūdia nisi vt ostendat eam non esse virtutem Sciendum secūdo q de verecūdia possumus loqui multipliciter. Vno modo potest large accipi pro erubescētia vel tristitia. Alio modo pro naturali inclinatione z dispositōe ad actum verecūdum. z sic qui habet frontem teneruz et sanguinem superbū dantem z calorem fortem est naturaliter dispositus ad verecūdiā Tercio modo accipitur verecūdia pro actu fm quem verecūdari dicitur. et solet diffiniri q est timor de turpi actu vel malo perpetrato. z ita verecūdia p̄munit̄ p̄sistit in illo timore qui est de turpi actu. et isto modo de verecūdia est hic ad propositum.

Conclusio prima

Verecūdia est passio z non virtus. Probat̄ per diffinitionem verecūdie datā a philosopho. que est. Verecūdia est timor ingloriationis. id est phusionis. q̄ op̄ponitur glorie. sed timor est passio quedam. ergo z verecūdia. Secūdo probatur. quia om̄is motus appetitus sensit̄ factus cum quadam transmutatōe corporali est passio. sed verecūdia est talis motus. cū fit at cum transmutatione coloris. ergo est passio.

Conclusio secūda. verecūdia est passio laudabilis in ietate iuuenili. Probat̄ quia iuuenes propter furorē eratis viuūt fm passioēs. ideo prom̄ sunt ad mala. sed aliter patitur verecūdiā per quā timēt turpitudinem. ergo zc. Secūdo probatur per humilitatē z suauitatem. quia p̄sueuimus laudare iuuenes verecūdos. quia sicut vitiosus per iudicium rationis prohibetur a malo. ita iuuenes per passionem verecūdie a malo prohibentur. Unde in iuvene verecūdia est signum ardue mentis z tendentiē ad bonum z ad honestatē. sed iuuenis (qui non verecūdatur de turpi actu) quasi in malo p̄firmatus dicitur. Aduertē tēdum est tamen in hoc q̄ in iuvene potest perdi verecūdia dupliciter. Vno modo per accessum ad inuerecūdiā. quod fit vel ex appetitu diuitiarum vel delectationū. Diuitiarum quidem. quia illi qui vehementer appetunt diuitias amittūt habitum boni honesti. z sic non habent plus verecūdiā. Et ita etiā

delināt a verecūdia ex delectationibz. quia ex verecūdiā p̄munit̄ z pudicissimis puellis efficiuntur quādo q̄ propter delectationem inuerecūdiā meretricis Alio modo aliquis perdit verecūdiā propter accessum ad virtutem perfectam. quia qui habet virtutem perfectam non timet reprehendi de turpi operatione. Et quibz patet q̄ iuuenis verecūdus in opere turpi descendit ad inuerecūdiā. sed per cessationem ab opere turpi propter verecūdiā peruenit ad virtutem perfectam. ergo conclusio vera Conclusio tertia. verecūdia non est laudabilis in senibz. quia senes nō debent esse experti z p̄sueti in bonis operationibz. nisi eis proueniat ex corrupta voluntate. et sic propter passionem non debent aliquod turpe operari. sed verecūdia est eis de turpi actu. Conclusio quarta. verecūdia non puenit virtuoso. quia verecūdia est respectu prauorum. sed virtuoso nō operatur praua. quia virtus reddit opus eius bonum. ergo verecūdia nō conuenit virtuoso. Sed posset aliquis dicere q̄ verecūdia nō solum est de his que sunt fm veritatem turpia. sed etiam de his que sunt turpia fm opinionem hominum. et illa verecūdia virtuoso potest esse verecūda Respondet philosophus q̄ non pertinet virtuoso de quocūq̄ verecūdari. z ita non pertinet ad ipsum q̄ erant aliquod turpe. siue fm veritatem siue fm opinionem.

Ad rōnes

Ante oppositum Ad primam dicitur q̄ verecūdia magnanimit̄ non est verecūdia proprie dicta. que scz est de turpi actu vel malo perpetrato. sed est quedam erubescētia proueniēs ex bono zelo Ad secūdam dicunt aliqui q̄ virtuoso potest verecūdari de turpibz actibz siue operationibz aliorum z non sui. quia caret omni turpi actu. Et melius videtur dicendum q̄ virtuoso in quantum huiusmodi nullo modo verecūdatur de turpi actu. hoc est inceptum est vnus z eiusdem animi cum alijs amicis. Et hec de questione z per p̄sequens de toto libro quarto ethicoz Aristotelis

Et iusticia aut z iniusticia intendendum. z circa quales sunt existentes opatiōes. Et q̄lis medietas est iusticia z iustū. Quorū medietas: Intentio aut nobis sit fm eandē methodū his que p̄dicta sunt Videmus vtiq̄ om̄es talē habitū volētes dicere iusticiam a quo opatiui iustoz sunt z a quo iusta operant̄ z volūt iusta. Eodē aut mō z de iniusticia. a quo opatiui iniustoz sūt z a quo iniusta faciūt z volunt iniusta. p̄pter qd̄ z nobis primū vt in typo supponatur hec. Hec qz em̄ eūdē bz modū z in scientijs z in potentijs z habitibz. potentia q̄dem em̄ z scia videt̄ p̄trarioz eadē esse. habitus aut cōtrarius p̄trarioz non. puta a sanitate nō cōtraria sed sana solum. dicimus em̄ sane ambulare qm̄ ambulat vt vtiq̄ sanus existens Multoties q̄dem igit̄ cognoscit̄ p̄trarius habitus a p̄trario Multotiens aut igit̄ habitus a subiectis. Si em̄ sit manifesta euencia z cachecia manifesta sit z ex bene habentibz euencia z ex hac bene habentia Si em̄ est euencia densitas carnis. necariuz z cachecia esse raritatē carnis z bene habēs factiuum densitatis in carne. Consequitur autem vt in multū si alterū multipliciter dicit̄ z reliquū

multipliciter dici. puta si iustus z iniustum Videt̄ aut multipliciter dici iusticia z iniusticia. Sed p̄pter p̄pinq̄ eē equiuocatio nem ipsoz latet. z nō que admodū bis q̄ de longe manifesta magis. Differentia em̄ multa que fm ydeam. puta qm̄ vocat̄ clavis eque uoce. z que sub collū aialitū z qua ostia claudūt. Sumat̄ aut iniustus quoties dicit̄. videtur aut illegalis iniustus esse z auarus z inequalis. quare manifestuz qm̄ z iustū erit z legalis z eqlis. Iustū q̄dē igit̄ legale z egle. iniustū aut ineqle illegale. Quia aut auarus iniustus circa bona erit nō oia. sed circa q̄cunq̄ bona fortuna z infortunū. Que sunt aut simpliciter semp bona. alicui autē nō semp. homies aut bec orāt z p̄sequūtur Dporet aut nō sed orare q̄dē bona simpliciter z ipsis bona esse. eligere aut que sūp̄is bona Iniustus aut nō plus semp eligit. sed z minus in simpliciter malis. Sed qm̄ videtur z minus malū bonū aliquoliter eē. boni aut est auaricia p̄pter hoc videtur auaricia esse. est aut inequalis. hec em̄ p̄tinet z p̄mune. Et illegalis bec aut illegalitas aut ineq̄litas p̄tinet omnē iniusticiam z p̄mune est omnis iniusticie

Circa initiū quinti

libri ethicoz Aristotelis Querit̄ p̄mo. vtrū iusticia sit p̄tus moralis circa opatiōes p̄ncipaliter existens Arguit̄ p̄mo q̄ non sit p̄tus. qz iusticia est circa res extrinsecas a nobis factibiles. sed habitus circa factibilia existens est ars. ergo iusticia nō est p̄tus moralis Secūdo arguit̄ q̄ iusticia p̄sistat circa passiones. qz de phus in sc̄do huius. q̄ ois p̄tus est circa delectationes z tristitias. hec aut sunt passiones. ergo iusticia ē p̄ncipaliter zc Tercio sic. iusticia p̄ncipaliter p̄sistit circa illud qd̄ impedit vel remouet iustū ab opere. s; illud est passio nos trahēs ad hoc qd̄ est vnicuiq̄ red dere qd̄ suū est. ergo iusticia est circa passiones In oppositū est phus in textu

Sciendū primo

Quod postquam philosophus determinavit de virtutibus moralibus que sunt circa passiones. sequenter determinat de virtute. scilicet de iusticia. que est circa operationes. Que dicitur iusticia differt ab alijs virtutibus supra dictis tripliciter. Primo quod virtutes et vicia (de quibus supra dictum est) sunt principaliter circa passiones. et ex sequenti circa operationes sed iusticia et iniusticia sunt principaliter circa operationes et ex sequenti circa passiones. per quod aliquis iustus vel impeditur circa operationes vel passiones. Secunda dicitur quod in predictis virtutibus accipitur medius terminus et non rei. vel plus paritur. sed in iusticia accipitur medius rei vel postea paritur. Tercia dicitur quod dicitur virtutum predictarum est medius duorum virtutum. sed iusticia non est medius duarum maliciarum. Sciendum secundo. quod iusticia a iurisperito sic diffinitur. Iusticia est constantis et perpetua voluntas quod suum est unicuique tribuere. A nullo sic diffinitur in sua rethorica. Iusticia est habitus animi cum iustificatione servatus unicuique tribuere sua dignitate. A philosopho sic diffinitur. Iusticia est habitus a quo habentes tale habitum operantur iustis et quo iusta faciunt et volunt. Et in predicta diffinitio tria tanguntur. quod causant in homine habitum iusticie. Primo tangit inclinatio ad opus iusticie. propter quod dicitur in diffinitioe (operantur iustis) Secundo tangit operatio iusta. Et tertio quod habeat voluntatem operandi iusta. Et proportionabiliter dicendum est de iniusticia

Sciendum tertio. quod non est eodem modo in scientijs habitibus et potentijs. quod eadem est potentia erroriorum. sicut albi et nigri pertinent ad potentiam visivam. Similiter ad eandem scientiam pertinent erroria. sicut sanus et egri ad medicinam. sed habitus non se habent ad erroria. imo cuiuslibet habitus est virtus actus determinat respectu obiecti determinati. sicut ab habitu sanitatis non procedit ea que sunt erroria sanitatis. sed solum ea que sanitati congruunt. Unde licet scientia per se est quidam cognitio ad contraria se habeat in quantum virtus erroriorum est ratio cognoscendi alteri. in quantum quodammodo scientia est habitus se habet tamen ad virtum. que est cognoscere veritatem. et non se habet ad erroria. scilicet ad erroriorum. Et sic bene dicitur est quod secundum iusticia homines sunt operantur iustis et non iniustis. Sciendum quarto. quod si virtus oppositorum dicatur multipliciter. ita et reliqua. Iniusticia autem dicitur multipliciter. ideo et iusticia. Unum in iniustis dicitur multipliciter. Uno modo iniustus dicitur illegalis. quod scilicet facit contra legem. Secundo dicitur iniustus avarus. quod scilicet vult plus habere de bonis quam deceat ipsum. Tertio modo dicitur iniustus iniquus. quod scilicet vult habere de malis plus quam deceat ipsum. Et sicut iniustus multipliciter dicitur. Uno modo legalis. quod scilicet est observator legis. Secundo modo dicitur iustus equalis. quod scilicet vult habere equaliter de bonis et malis. nam equaliter opponitur ei quod est in plus. et quod est in minus. et sic ille modus comprehendit duos modos. quod opponitur secundo et tertio modis iniusti. qui dicitur duo modi iniusti reducuntur ad unum. scilicet ad iniquitatem. et sic duplex est iusticia. scilicet legalis et equalis. et similiter duplex est iniusticia. scilicet iniqua et illegalis

Conclusio prima

Iusticia est in voluntate sicut in subiecto. Pars prima communis dicitur. quod dicitur dicitur quod quatuor virtutes cardinales precipue sunt quatuor potentias. scilicet prudentia rationem. iusticia voluntatem. fortitudo appetitum irascibilem. temperantia concupiscibilem. Conclusio secunda. iusticia est circa operationes et non circa passiones. Patet quod est in appetitu intel-

lectivo. in tali autem appetitu non sunt passiones. imo est principium operationis. ergo iusticia primo respicit operationes verum est tamen quod ex sequenti est circa passiones. Conclusio tertia. Iusticia est virtus moralis. Quod sit virtus moralis patet. quod acquiritur per motum et consuetudinem et doctrinam talis autem est virtus moralis. ergo etc.

Ad rationes

Ante oppositum Ad prima dicitur quod licet iusticia sit circa extrinsecas res scilicet dicitur et ex consequenti. tamen primo et principaliter est circa usum earum. Ad secundam et tertiā dicitur quod licet omnis virtus moralis sit circa delectationes et tristitias scilicet dicitur et ex sequenti tamen circa aliquid consequens actum virtutis tamen primo et principaliter iusticia est circa operationes tamen circa materiam proportionatam

Quia autem illegalis iniustus erat. legalis autem iustus. manifestum quod omnia legalia sunt aliquantulum iusta. determinata autem a lege positiona legalia sunt et unumquodque horum iustus esse dicimus. Leges autem dicuntur de omnibus preceptantes vel communitate conferentes omnibus et vel optimis. vel dominis. vel secundum iustitiam. vel secundum aliquem alium modum talium. Quare secundum unum quodammodo iusta dicimus factiva et prescriptiva felicitatis. et particulariter ipsius politica communicatione. Precipit autem lex et fortis operari facere. puta non derelinquere acies neque facere neque abijcere arma et que temperati putata non mechari neque puicari. et que mansueti. puta non contendere neque percutere. Similiter autem et secundum alias virtutes et malicias. hec quodammodo iusta recte. deterior autem apostediafmenos. Ipse quodammodo igitur iusticia virtus quodammodo est perfecta sed non simpliciter sed ad alterum. Et propter hoc multoties preclarissima virtutum videtur esse iusticia. et neque hesperus neque lucifer ita admirabilis et proverbum dicentes aimus. In iusticia autem simul omnes virtutes est. et perfecta maxime virtus: quod perfecte virtutis usus est. Perfecta autem est quodammodo bene ipsam et ad alterum potest virtute virtus. sed non solum ad seipsum. Multi enim in propriis quidem virtute

possunt virtus. In his autem que ad alterum non possunt. Et propter hoc bene videtur habere hoc biantis. quod principatus virtus ostendit. Ad alterum enim et in dicatione iam princeps. propter hoc ipsum autem et alienum bonum videtur esse iusticia sola virtutum. quod ad alterum est. Aliquod enim preferentia operatur vel principum vel communis: pessimus quidem igitur quod et ad seipsum et ad amicos virtur malicia. optimus autem non quod ad seipsum virtute sed qui ad alterum. hoc enim opus difficile: Hec quidem igitur iusticia non pars virtutis. sed tota virtus est neque contraria iniusticia pars malicie sed tota malicia. Quid autem differt virtus et iusticia hoc est manifestum ex his que dicta sunt. Est quidem enim eadem. esse autem non idem sed secundum quod ad alterum quidem iusticia. secundum autem quod talis habitus simpliciter virtus

Queritur

Secundo. Unum iusticia legalis sit omnis virtus per se sententiam. aut habitus essentialiter distinctus. Arguitur primo quod sit de essentia particularium virtutum: quod vult esse de essentia particularium. sed iusticia legalis est communis et vult esse in textu. Et etc. Secundo sic illa virtus non est distincta ab alijs virtutibus actus non est distinctus ab actibus aliarum virtutum. sed actus iusticie legalis est huiusmodi. ergo etc. In oppositum est philosophus in textu.

Sciendum primo

Quod postquam philosophus distinguit iusticia. sequenter determinat de iusticia legali. Primo determinando de iusto legalis. quod est obiectum iusticie legalis. Unum iusta legalia sunt que sunt determinata per legis preceptum que veniunt legalibus. unumquodque enim ipsorum legalium sic determinatorum dicitur esse aliquantulum iustum. Et dicitur (aliquantulum) quod non omnis policia est recte gubernata. ideo legalia (que statuantur per huiusmodi leges) non recte sunt simpliciter iusta. Unum leges recte semper intendunt ad utilitatem totius civitatis. Unum quod omnis utilitas humana ordinatur ad felicitatem. ideo iusta legalia dicitur esse que sunt factiva et prescriptiva felicitatis et participativa ipsius. et eorum que ordinantur ad felicitatem. vel principaliter sicut virtutes vel instrumentaliter sicut bona exteriora. Sciendum secundo quod lex precipit ea que pertinent ad singulas virtutes. Precipit enim facere opera fortitudinis. puta quod miles non derelinquat aciem neque fugat neque proiciat arma. Et similiter precipit quod nullus mechatur quo ad temperantiam. et quod unus non percutiat alterum ex ira. quod pertinet ad mansuetudinem. Et similiter de alijs virtutibus. quarum lex actus

tus virtutum iustit. et actus maliciarum prohibet. et hoc si lex recte ponatur. alio si non sit recte posita dicitur apostediafmenes. ab a quod est sine. et possedians quod est scia. et menes percuratio. quasi lex posita sine percuratioe scie. Unum lex potest sic diffiniri. Lex est quedam ratio ordinario propter bonum ab eo qui curam habet civitatis promulgata. promulgatio enim est de ratione legis

Conclusio prima

Iusticia legalis est quidam virtus. Probat philosophus. quod dicitur riget actioes nostras ad alterum ut oportet. ergo est virtus. et est quedam spes iusticie. quod iusticia legalis est species boni rationis quod est in iusticia in communi accepta.

Conclusio secunda. iusticia legalis est quidam virtus preclarissima omnium virtutum et maxime perfecta. Patet quod ille (qui habet iusticia legale) potest virtute ad alterum et non solum ad ipsum. quod contingit de alijs virtutibus. ergo est preclarissima. quod clarum est quod lucet alijs et illuminat. Ideo dicitur textus (quod neque hesperus neque lucifer) id est stella matutina preclarissima ita refulget sicut iusticia legalis. Probat etiam per dicitur biantis que fuit vnus de septem sapientibus: dicit enim quod principatus virtutum ostendit virtus sit perfectus per iusticiam. et voluit habere quod iusticia legalis videtur esse bonum alienum et alie virtutes intendunt bonum proprium. Et quo patet quod ille est pessimus qui virtur malicia non solum ad seipsum. sed etiam ad alios. Sicut ille est optimus qui virtur virtute non solum ad seipsum. sed etiam ad alios. sed iustus est huiusmodi. ergo iusticia est virtus perfectissima. Conclusio tertia. virtus legalis non est species alius virtutibus. imo includit omnes alias virtutes. Patet quia ad eam pertinet virtus virtute ad alium. sed qualiter virtute non potest aliquis virtus ad alium. ergo etc.

Conclusio quarta. iusticia legalis est habitus essentialiter distinctus ab alijs virtutibus. Patet quia habet virtus distinguitur per actus. et actus per obiecta formaliter accepta. modo est alia ratio secundum se. et alia ratio eius. ut habeat ordinem ad bonum commune. et alia est ratio continentie secundum se. secundum quam respicit temperantiam secundum quod est particularis virtus. et alia est ratio boni ut habet ordinem ad bonum publicum

Ad rationes

Ante oppositum Ad prima dicitur quod duplex est virtus universalis in predicando. et illud est idem cum particularibus de quibus predicatur. Aliud est universale in causando. Et tale est distinctum ab effectibus suis particularibus: Dicitur ergo quod iusticia legalis est quoddam universale in causando. in quantum scilicet dirigit actum cuiuslibet virtutis in bonum commune. et sic quodlibet virtus particularis potest dici iusticia legalis secundum quod ordinatur ad bonum commune. Ad secundam dicitur quod aliqua bene distinguitur specie. que tamen non distinguitur numero. et ita est in proposito. actus iusticie legalis est singularium virtutum que ab invicem specie differunt sed non numero loquendo de numero secundum actus

Querimus autem eas que in parte virtutis iusticiam: est enim quedam ut dicimus. similiter autem et de iniusticia que secundum partem. Signum autem quod est secundum alias quodammodo malicias qui

operatur iniuste quidē facit auare. facit autē nihil. puta qui abiecit clipeū ppter timores vel qui maledixit propter iram. vel qui non adiuuit pecunijs p: opter illiberalitates. qm autē auare facit multotiens neq; fm salium vnā. sed tm neq; fm omnes. fm autē maliciā qndāz vituperamus em̄ 2 fm iniusticiam Est ergo alia qdaz iniusticia vt pars qdam totius. 2 iniustū quoddā in parte totius iniusti eius qd preter legē Adhuc si hic qdem lucrandi gratia mecbaſ 2 accipiat. hic autē apponens 2 iacturā patiens ppter cupiscentias. iste qdem luxuriosus videbit vtiq; esse magis q̄ auarus. ille autē iniustus. luxuriosus autē non Manifestus em̄ ergo qm ppter lucrari. Adhuc circa alias qdē omnes iniustificatōes sit relatio ad quādā maliciā semp. puta si mecbarus est ad luxuriā. si de reliquit ducē exercitus ad timiditatē. si percussit ad iram. si autē lucrat⁹ est ad neq; vnā maliciā. sed vel ad iniusticiā. Quare manifestū qm qdā iniusticia pter totā. alia in pte Aniuoca qm diffinitio est in eodez genere Ambe em̄ in eo q̄ ad alterū hnt potentiam Sed hec qdem circa honores vl' pecunias vel salutē vel si quodā habeamus vno no mine p̄bendere hec oia 2 ppter delectationem q̄ a lucro. hec autē circa oia quecūq; studiosus. Qm̄ qdem igif sunt iusticie plures. 2 qm̄ est qdaz 2 altera pter totā p̄tatem manifestū que autē 2 qualis sumendū. Determinatū est vtiq; iniustus. 2 illegale. 2 inequale Iustus autē 2 legale 2 equale. Scdm̄ qdem igif illegale p̄us dicta iniusticia est. qz autē inaequale 2 plus non idem sed altez vt pars ad totū. Qm̄ autē inaequale 2 illegale non idē sed alterū vt pars ad totū. Inaequale em̄ om

ne illegale. Illegale autē nō omne inaequale plus quidem igitur omne inaequale Ineq; r le non omne plus. Iniustū 2 iniusticia non eadem. sed altera ab illis. hec qdem vt pars hec autē vt tota. pars em̄ hec iniusticia totū iniusticie. similiter autem 2 iusticia iusticie Itaq; 2 de ea (q̄ in pte est) iniusticia dicēdū 2 de iusto. 2 de iniusto similiter Scdm̄ qdē igif totam virtutem ordinata iusticia 2 iniusticia. hec quidē totū virtutis existēs vsus ad aliū ad hec autē malicie dimittat 2 iustus 2 iniustus. Scdm̄ has em̄ manifestū quō determinandū. fere esse multa legalia a tota virtute precepta sunt. fm vnāquāq; em̄ virtutem precipit viuere. 2 fm vnāquāq; maliciam prohibet lex. Factiua autem totū virtutis sunt legalium quecūq; lege posita s̄ circa disciplinam que ad p̄mune. De ea autem que fm vnāquāq; disciplinam fm quam simpliciter vir bonus est vtrum politice est vel alterius determinandum. nō em̄ forte idem 2 viro bono esse. 2 ciui bono

Queritur Tercio vtrūq; preter iusticiam legalez (que est generalis virtus) sit quedam particularis iusticia distincta essentialiter a iusticia legali 2 ab alijs virtutibus particularibus. Arguitur primo q̄ non. quia in virtutibus nihil est superfluum sicut nec in naturalibus. sed iusticia legalis sufficere ordinat hominem ad alterum. ergo nō est alia species iusticie preter iusticiam legalem Secundo arguitur sic. inter vnā personam particularem et p̄munitates ciuitatis mediat domestica multitudo. ergo si preter iusticiam legalem (que ordinat ad bonū 2 p̄mune) sit quedam iusticia particularis ordinans ad bonū 2 p̄mune sit particularis persone. pari ratiōe erit aliqua iusticia p̄cononica ordinans hominem ad bonū multitudinis p̄conomice seu domestice. sed nulla ponitur talis iusticia. ergo neq; (preter iusticiam legalem) ponenda est alia iusticia particularis In oppositum est philosophus in textu. Pro responsione

Sciendū Postq̄ philosoph⁹ ostendit qualiter sit iusticia legalis (que est virtus) generalis per causalitatem. 2 specialis fm essentia

tiam. hic p̄r ostendit q̄ preter eam est qdam p̄cularis iusticia. q̄ immediate ordinat hominem ad aliam perfectionē singularem. qz iusticia legalis immediate ordinat ad bonum cōmune

Conclusio Preter iusticiā legalem et etiā preter iniusticiā est qdam p̄cularis iusticia et etiā iniusticia. Probat p̄s trib⁹ rōnib⁹. Prima est. illud qd inuenit sine alijs virtutibus 2 eōuerso distinguitur ab eis. s̄ inuenitur quedā iusticia 2 iniusticia sine alijs virtutibus 2 in alijs. 2 eōuerso. igif rē. Vtrūq; p̄z qz ille qui opatur fm alias p̄culares malicias facit iniuste fm iniusticiā legalem. nō tamē facit amare accipiens aliqd de alieno. sicut miles abiecit clipeum in bello. ppter timiditatē. vel si hō dicat alteri opprobriū ppter iram. aut qui nō prestat auxilium amico suo. ppter illiberalitatē. nam iste malicie p̄r esse sine auariciā q̄ est specialis iniusticia. Sed qnq; aliq; peccat p auariciam tollēdo aliena. 2 tm̄ non peccat fm aliquā aliam maliciā. nec fm omes. sed fm quandā maliciā 2 ppter hoc vituperatur qm̄ iniustus Et sic p̄z q̄ est qdā iniusticia q̄ non est tota malicia sed ps malicie. 2 per p̄s est qdam iusticia que non est omnis p̄tus sed ps virtutū. Secūda rō. manifestū est q̄ actus virtutū et viciōz sumunt spēm a fine. Si ergo actus vnus viciōz ordinet ad aliquē finem indeterminatū ex hoc ipse sortitur quandā nouā spēm malicie. ergo si aliq; ad ulterius p̄mittat causā lucri. vt scz aliqd accipiat a muliere p̄reloquēdo nō est luxuriosus. qz nō intendit in finem luxurie q̄ ordinat ad satisfaciendū cupiscentie Sed est iniustus qz p̄ra iusticiā facit. ergo iniusticia est qdam specialis malicia. 2 per p̄s iusticia est qdā virtus. Tercia rō. sicut nihil sit in genere qn̄ sit in aliquo eius specie. ita nihil sit fm iusticiā legalem quod nō ordinetur ad aliquā aliam maliciā. sicut si q̄s inordinatē lucratus est surripicns bona aliena. hoc nō reducitur ad aliquā aliam maliciā. Sed ad solam iniusticiā. Et sic sequitur q̄ est qdam iniusticia p̄cularis pter iniusticiā q̄ est tota malicia. Et eadē rōe ē alia iusticia p̄cularis pter iusticiā legalem. q̄ est tota p̄tus

Dubitatur Quō pueniunt 2 differunt iusticia legalis et particularis Dicit q̄ cōueniūt in nomine iusticie. inq̄ntum vtracq; est in eo qd est ad alterū Sed dicit dupl. p̄ q̄ iusticia legalis ordinat ad id qd est bonū p̄mune. s̄ iusticia p̄cularis attendit in ordine ad alterū qd p̄tinet ad bonū alicuius persone priuate. Secūdo dicit. qz iusticia p̄cularis est circa illa fm q̄ attendit cōicatio inter hoies. sicut hois noz 2 pecunia. 2 etiā circa delectationē que sequitur ex h Sed iusticia legalis est circa totā materiā morālē. scz qualitercūq; p̄t dicit studiosus seu p̄uosus. Ex p̄dicis p̄z q̄ de iusticia legali nō intendit p̄tus hic determinare. qz ad eā p̄tinet totus vsus virtutū ad alterū sed de iusticia equi q̄ est p̄cularis iusticia postea dicit. ante oppositū. Ad p̄mā dicit qz iusticia legalis sufficere ordinat ibis q̄ ad alterū sit tanq; ad bonū p̄colare mediare. ideo o3 etiā esse alia virtutē que sufficere ordinat immediate ad bonū p̄cularis persone. Ad scdmā dicit. sicut dicit p̄s in p̄mo politice. q̄ domestica multitudo distinguit fm p̄iugationes. i. vxoris 2 viri. p̄ris 2 filij. dñi 2 serui. qz p̄rio

Ad rōnes p̄ iusticia legalis sufficere ordinat ibis q̄ ad alterū sit tanq; ad bonū p̄colare mediare. ideo o3 etiā esse alia virtutē que sufficere ordinat immediate ad bonū p̄cularis persone. Ad scdmā dicit. sicut dicit p̄s in p̄mo politice. q̄ domestica multitudo distinguit fm p̄iugationes. i. vxoris 2 viri. p̄ris 2 filij. dñi 2 serui. qz p̄rio

nam vna sp̄s est ad alterā. vxor em̄ est viri. suus dñi. et filius p̄ris. ideo nō oportuit esse aliquā iusticiā p̄cularē la rem ppter bonū alicui⁹ multitudinis pter iusticiā p̄ricularē. q̄ ordinat ad bonū persone priuate. Sed respectu illius multitudinis domestice est solū vna sp̄s iusticie p̄cularis. que vocatur iusticia p̄cononica

Eius autē (q̄ fm p̄tem) iusticie 2 fm ipsā iusti vna qdē est sp̄s. q̄ in distributōib⁹ honoris vel pecuniaz vel alioz q̄cūq; p̄bilia cōicantib⁹ vrbānitate In his em̄ est 2 inaequale h̄e et equale alterū ab altero. Una autē que in cōicationib⁹ directiua. Hui⁹ autē p̄s due. cōicationū em̄ he qdē voluntarie sunt. he autē inuolūtariē. Volūtariē qdē tales puta emprio. veditio. mutuatō. fideiussio. vsus. depositio. ductio. volūtariē autē dicunt qm̄ principiū cōicationū hāz volūtariū. Inuolūtariāz at he qdē occulte puta furtū. mechia. veneficiū. pagogia. serui serductio. doli occasio. falsus testimoniū. De autē violēte puta verberatio. vinculū. mors rapina. orbatio. accusatio. iniuriatio

Querit quarto. vtrū iusticie p̄cularis cōueniūt assignentur due sp̄s. s. iusticia p̄mutatiua 2 distributiua Ar̄ p̄mo q̄ nō. qz distribuere bona cōia multoties est p̄ra bonū cōe. qz p̄ tale distributōz p̄sumunt opes et etiā corrumpunt mores hoim. s̄ iusticia distributiua nō p̄t esse sp̄s iusticie Sed sic. actus iusticie ē red dere vnicuiq; qd suū est. s̄ in distributōe p̄munitū bonoz nō reddat vnicuiq; qd suū est. s̄ rē. Et p̄rnat qz tale distributū bonoz p̄munitū est iustū. s̄ cōia bona p̄tinet ad iusticiā legalem. s̄ talis distributō bonoz est sp̄s iusticie legalis 2 nō p̄cularis Tercio sic. iniusticia nō solū est in p̄ncipe. immo etiā in subditis. s̄ distributō bonoz p̄munitū solū p̄tinet ad p̄ncipē et nō ad subditos. s̄ rē. In oppositū est p̄s in textu

Sciendum primo q̄ postq̄ p̄s distinguit iusticiā legalem a p̄culari. p̄r agit de iusticia p̄culari p̄termittit legalem. p̄mo diuidēdo iusticiā p̄cularē in duas sp̄s. qz vna est iusticia distributiua. q̄ p̄tinet in distributōib⁹ aliq; bonoz p̄munitū. s̄ q̄ sunt diuidēda iter eos q̄ cōicant cōl cōtatiōe. vt s̄ hōies vel pecunie. vel q̄cūq; ad bona exteriora p̄tinet. vel etiā ad mala. vt s̄ labores 2 expēse et alia h̄mōi. Et sic attendit hec sp̄s fm̄ q̄ transfert aliqd a cōi ad singulos. siue sit bonū siue malū. Alia sp̄s dicit p̄mutatiua. q̄ p̄tinet rōez iusticie in cōicationib⁹. fm̄ q̄s transfert aliqd ab vno in alterū Sciendum scdo. q̄ p̄s subdividit iusticiā p̄mutatiuā in duas p̄s fm̄ dñam p̄mutatiuā. qdā em̄ sit volūtariē. 2 qdā inuolūtariē Volūtariē dicit ppter h̄ q̄ p̄r

operatur iniuste quidē facit auare. facit autē nihil. puta qui abiicit clipeū ppter timores vel qui maledixit propter iram. vel qui non adiuuit pecunijs propter illiberalitates. qm̄ autē auare facit multotiens neq; fm̄ salium vnā. sed tm̄ neq; fm̄ omnes. fm̄ autē maliciā quāda; vituperamus em̄ 2 fm̄ iniusticiam. Est ergo alia q̄da; iniusticia vt pars q̄dam totius. 2 iniustū quoddā in parte totius iniusti eius qd̄ preter legē. Adhuc si bic q̄dem lucrandi gratia mebat 2 accipiat. bic autē apponens 2 iacturā patiens ppter p̄cupiscentias. iste q̄dem luxuriosus videbit vtiq; esse magis q̄ auarus. ille autē iniustus. luxuriosus autē non. Manifestus em̄ ergo qm̄ ppter lucrari. Adhuc circa alias qd̄ omnes iniustificatōes fit relatio ad quādā maliciā semp. puta si mebarus est ad luxuriā. si dereliquit ducē exercitus ad timiditātē. si percussit ad iram. si autē lucrāt est ad neq; vnā maliciā. sed vel ad iniusticiā. Quare manifestū qm̄ qdā iniusticia p̄ter totā. alia in pte. Aniuoca qm̄ diffinitio est in eode; genere. Ambe em̄ in eo q̄ ad alterū hnt̄ potentiam. Sed hec q̄dem circa honores vl̄ pecunias vel salutē vel si quodā habeamus vno no; mine p̄prehendere hec oīa 2 ppter delectationem q̄ a lucro. hec autē circa oīa quecūq; studiosus. Qm̄ q̄dem igit̄ sunt iusticie plures. 2 qm̄ est q̄da; 2 altera p̄ter totā p̄tutem manifestū que autē 2 qualis sumendū. Determinatū est vtiq; iniustus. 2 illegale. 2 inequale. Iustus autē 2 legale 2 equale. Scdm̄ q̄dem igit̄ illegale p̄us dicta iniusticia est. q̄ autē inequale 2 plus non idem sed altez vt pars ad totū. Qm̄ autē inequale 2 illegale non idē sed alterū vt pars ad totū. Inequale enī om-

ne illegale. Illegale autē nō omne inequale plus quidem igitur omne inequale. Inq; r̄ le non omne plus. Iniustū 2 iniusticia non eadem. sed altera ab illis. hec q̄dem vt pars hec autē vt tota. pars em̄ hec iniusticia totū iniusticie. similiter autem 2 iusticia iusticie. Itaq; 2 de ea (q̄ in pte est) iniusticia dicēdū 2 de iusto. 2 de iniusto similiter. Scdm̄ qd̄ igit̄ totam virtutem ordinata iusticia 2 iniusticia. hec quidē totū virtutis existēs vsus ad aliū ad hec autē malicie dimittat 2 iustus 2 iniustus. Scdm̄ has em̄ manifestū quō determinandū. fere esse multa legalia a tota virtute precepta sunt. fm̄ vnāquāq; em̄ virtutem precipit̄ viuere. 2 fm̄ vnāquāq; maliciam prohibet lex. Factiua autem totū virtutis sunt legalium quecūq; lege posita s̄ circa disciplinam que ad p̄mune. De ea autem que fm̄ vnāquāq; disciplinam fm̄ quam simpliciter vir bonus est vtrum politice est vel alterius determinandum. nō em̄ forte idem 2 viro bono esse. 2 ciui bono

Queritur Tercio vtrūq; preter iusticiam legale (que est generalis virtus) sit quedam particularis iusticia distincta essentialiter a iusticia legali 2 ab alijs virtutibus particularibus. Arguitur primo q̄ non. quia in virtutibus nihil est superfluum sicut nec in naturalibus. sed iusticia legalis sufficēter ordinat hominem ad alterum. ergo nō est alia species iusticie preter iusticiam legalem. Secundo arguitur sic. inter vnā personam particularem et p̄munitates ciuitatis mediat domestica multitudo. ergo si preter iusticiam legalem (que ordinat ad bonū p̄mune) sit quedam iusticia particularis ordinans ad bonū singularis persone. pari ratiōe erit aliqua iusticia p̄conomice seu domesticē. sed nulla ponitur talis iusticia. ergo neq; (preter iusticiam legalem) ponenda est alia iusticia particularis. In oppositum est philosophus in textu. Pro responsione

Sciendū Postq̄ philosophus ostendit qualiter sit iusticia legalis (que est virtus) generalis per causalitatem. 2 specialis fm̄ esse;

tiam. hic p̄ ostendit q̄ preter eam est q̄dam p̄cularis iusticia. q̄ immediate ordinat hominem ad aliam p̄fectionē singularē. q̄ iusticia legalis immediate ordinat ad bonum cōmune

Conclusio Preter iusticiā legalem et etiā preter iniusticiā est q̄dam p̄cularis iusticia et etiā iniusticia. Probat p̄s trib; rōnib;. Prima est. aliquid qd̄ inuenit sine alijs virtutib; 2 cōuersio distinguitur ab eis. s; inuenitur quedā iusticia 2 iniusticia sine alijs virtutib; 2 in alijs. 2 cōuersio. igit̄ r̄. Vt notat p̄z. q̄ ille qui opatur fm̄ alias p̄clares malicias facit iniusticiā fm̄ iniusticiā legalem. nō tamē facit amare accipiens aliqd̄ de alicno. sicut miles abiicit clipeum in bello. ppter timiditātē. vel si hō dicat alteri opprobriū ppter iram. aut qui nō prestat auxilium amico suo ppter illiberalitātē. nam iste malicie p̄r esse sine auaricia q̄ est specialis iniusticia. Sed q̄nq; aliq; peccat p̄ auariciam tollēdo aliena. 2 tñ non peccat fm̄ aliquā aliam maliciā. nec fm̄ omnes. sed fm̄ quandā maliciā 2 ppter hoc vituperatur q̄si iniustus. Et sic p̄z q̄ est qdā iniusticia q̄ non est tota malicia sed ps malicie. 2 per p̄s est qdā iusticia que non est omnis p̄s sed ps virtutū. Secūda rō. manifestū est q̄ actus virtutū et viciō; sumunt sp̄m a fine. Si ergo actus vnus viciō; ordinat ad aliquē finem indereminatū ex hoc ipse sortitur quandā nouā sp̄m malicie. ergo si aliq; ad ulterū p̄mittat causa lucri. vt scz aliqd̄ accipiat a muliere p̄prie loquēdo nō est luxuriosus. q̄ nō intendit in finem luxurie q̄ ordinat ad satisfaciendū p̄cupiscentie. Sed est iniustus q̄ p̄tra iusticiā facit. ergo iniusticia est qdā specialis malicia. 2 per p̄s iusticia est qdā virtus. Tercia rō. sicut nihil est in genere q̄ sit in aliqua eius specie. ita nihil sit fm̄ iusticiā legalem quod nō ordinetur ad aliquā aliam maliciā. sicut si q̄s inordinare lucratu; est surriprens bona aliena. hoc nō reducit ad aliquā aliam maliciā. Sed ad solam iniusticiā. Et sic sequitur q̄ est qdā iniusticia p̄cularis p̄ter iniusticiā q̄ est tota malicia. Et eadē rōe ē alia iusticia p̄cularis p̄ter iusticiā legalem. q̄ est tota p̄tus

Dubitatur Quō pueniunt 2 differunt iusticia legalis et p̄cularis. Dicit q̄ cōueniūt in nomine iusticie. inq̄ntum vtrāq; est in eo qd̄ est ad alterū. Sed dicit duplici. p̄ q̄ iusticia legalis ordinat ad id qd̄ est bonū p̄mune. s; iusticia p̄cularis attendit in ordine ad alterū qd̄ p̄inet ad bonū alicuius persone p̄uare. Secūdo dicit. q̄ iusticia p̄cularis est circa illa fm̄ q̄ attendit cōicatio inter hoies. sicut bonor 2 pecunia. 2 etiā circa delectationē que sequitur ex h̄. Sed iusticia legalis est circa totā materiā morale. scz qualitercūq; p̄ dici studiosus seu p̄uolus. Et p̄dic/ris p̄z q̄ de iusticia legali nō intendit p̄us hic determinare. q̄ ad eā p̄inet totus vsus virtutū ad alterū sed de iusticia equi q̄ est p̄cularis iusticia postea dicit. ante oppositū. Ad p̄mā dicit q̄ iusticia legalis sufficēter ordinat i bis q̄ ad alterū sit tanq; ad bonū p̄cularē mediate. ideo o; etiā esse aliā virtutē que sufficēter ordinat immediate ad bonū p̄ricularis persone. Ad scdā dicit. sicut dicit p̄s in p̄mo politice. q̄ domesticā multitudo distinguit fm̄ iugationes. s; vporis 2 vtri. p̄is 2 filij. dicit 2 seruū. q̄ p̄o

Ad rōnes Quō pueniunt 2 differunt iusticia legalis et p̄cularis. Dicit q̄ cōueniūt in nomine iusticie. inq̄ntum vtrāq; est in eo qd̄ est ad alterū. Sed dicit duplici. p̄ q̄ iusticia legalis ordinat ad id qd̄ est bonū p̄mune. s; iusticia p̄cularis attendit in ordine ad alterū qd̄ p̄inet ad bonū alicuius persone p̄uare. Secūdo dicit. q̄ iusticia p̄cularis est circa illa fm̄ q̄ attendit cōicatio inter hoies. sicut bonor 2 pecunia. 2 etiā circa delectationē que sequitur ex h̄. Sed iusticia legalis est circa totā materiā morale. scz qualitercūq; p̄ dici studiosus seu p̄uolus. Et p̄dic/ris p̄z q̄ de iusticia legali nō intendit p̄us hic determinare. q̄ ad eā p̄inet totus vsus virtutū ad alterū sed de iusticia equi q̄ est p̄cularis iusticia postea dicit. ante oppositū. Ad p̄mā dicit q̄ iusticia legalis sufficēter ordinat i bis q̄ ad alterū sit tanq; ad bonū p̄cularē mediate. ideo o; etiā esse aliā virtutē que sufficēter ordinat immediate ad bonū p̄ricularis persone. Ad scdā dicit. sicut dicit p̄s in p̄mo politice. q̄ domesticā multitudo distinguit fm̄ iugationes. s; vporis 2 vtri. p̄is 2 filij. dicit 2 seruū. q̄ p̄o

na; vna sp̄ est ad alterū. vtrū em̄ est vtri. fuis dicit. et filius p̄is. ideo nō oportuit esse aliquā iusticiā p̄cularē p̄ter bonū alicui; multitudinis p̄ter iusticiā p̄ricularē. q̄ ordinat ad bonū persone p̄uare. Sed respectu illius multitudinis domesticē est solū vna sp̄s iusticie p̄cularis. que vocatur iusticia p̄conomica

Eius autē (q̄ fm̄ p̄tem) iusticie 2 fm̄ ipsā iusti vna qd̄ est sp̄s. q̄ in distributōib; honoris vel pecuniaz vel alioz q̄cunq; p̄uib; licā cōicantib; vrbānitate. In his em̄ est 2 inequale h̄e et equale alterū ab altero. Vna autē que in cōicationib; directiua. Vtrūq; at p̄es due. cōicationū em̄ he qd̄ voluntarie sunt. he autē inuolūtariē. Volūtariē qd̄ tales puta emptio. veditio. mutatio. fideiusio. vsus. depositio. p̄ductio. volūtariē autē dicunt qm̄ p̄ncipiū cōicationū hāz volūtariū. Inuolūtariāz at he qd̄ occulte puta furtū. mechia. veneficiū. pagogia. serui serductio. dolū occisio. falsus testimoniū. he autē violēte puta verberatio. vinculū. mors rapina. orbatio. accusatio. iniuriatio

Querit quarto. vtrū iusticie p̄cularis cōueniēt assignent due sp̄s. s; iusticia p̄mutatiua 2 distributiua. Ar. p̄mo q̄ nō. q̄ distribuere bona cōia multoties est p̄tra bonū cōe. q̄ p̄ tale distributō; p̄sumunt opes et etiā corrumpunt mores hoim. s; iusticia distributiua nō p̄r esse sp̄s iusticie. Secūdo sic. actus iusticie ē red dere vnicuiq; qd̄ suū est. s; in distributōe p̄muniū bonoz nō reddat vnicuiq; qd̄ suū est. s; r̄. Et p̄firmat q̄ tale distributō bonoz p̄muniū est iustū. s; cōia bona p̄inet ad iusticiā legalem. Tercio sic. iusticia nō solū est in p̄ncipē. immo etiā in subditis. s; distributio bonoz p̄muniū solū p̄inet ad p̄ncipē et nō ad subditos. s; r̄. In oppositū est p̄s in textu

Sciendum primo

q̄ postq̄ p̄s distinguit iusticiā legalem a p̄culari. p̄r agit de iusticia p̄culari p̄termittit legalem. p̄mo diuidēdo iusticiā p̄cularē in duas sp̄s. q̄ vna est iusticia distributiua. q̄ p̄sistit in distributōib; aliq; bonoz p̄muniū. s; q̄ sunt diuidēda iter eos q̄ cōicant ciuili cōicatiōe. vt s; bores vel pecunie. vel q̄cunq; ad bona exteriora p̄inet. vel etiā ad mala. vt s; labores 2 expēse et alia h̄mōi. Et sic attendit hec sp̄s fm̄ q̄ transfert aliqd̄ a cōi ad singulos. siue sit bonū siue malū. Alia sp̄s dicit p̄mutatiua. q̄ p̄sistit rōez iusticie in cōicationib;. fm̄ q̄s transfert aliqd̄ ab vno in alterū. Sciendum scdō. q̄ p̄us subdividit iusticiā p̄mutatiuā in duas p̄es fm̄ orām p̄mutatiōnū. qd̄ em̄ sit volūtariē. 2 qd̄ inuolūtariē. Volūtariē dicit p̄ter h̄ q̄ p̄o

mutacionis est voluntariū ex vtraq; pte. sicut decla-
 rat phs sex modis. Primo mō in emptōe et venditōe.
 quib; vnus transfert dominū rei in alium ppter p̄ciū
 inde acceptū. Secūdo patet in mutacione fm quā
 aliq; rem suā tradit alteri vt equalens suscipiat. Ter-
 cio patet in fediūssione. p quā aliquis voluntarie se p
 alio pstituit debitorē. Quarto p̄t in vsu seu accōmo-
 datione qua aliq; vsū rei sue alteri gratis pcedit re-
 tinendo sibi dominū rei. Quinto p̄t in dispoñe seu cu-
 stodia. p quā aliquis dispoñt rem suā ad alium in cu-
 stodia. Sexto p̄t in p̄datione. p quā aliquis vsū
 aliene rei accipit. p p̄cio. et omēs ille p̄dationes sunt
 voluntarie ex vtraq; pte. Sciendū t̄t̄o q̄ p̄mura-
 tiones inuoluntarie dicunt ppter hoc q̄ p̄ncipium com-
 mutatiōis non est voluntariū ex vtraq; pte. Et hec s̄t
 duplices. q̄dam em̄ sunt occulte. q̄s fieri septē modis
 declarat phs. Primo sicut furtū. quo aliq; rem alte-
 rius accipit eo inuito. Secōdo sicut est mechā. i. adulte-
 rium. quo aliq; occulte accedit ad v̄tōe alterius. Ter-
 cio sicut est veneficiū. quādo sc̄z aliq; occulte venenū
 tribuit alteri. vel pcurat. i. ad occidendū vel ledendū
 qualitercūq;. nā aliqui dicitur venefici p quāto per
 aliqua maleficia hoi nocuētia pcurant. Quarto si-
 cut est p̄agogia. q̄ sc̄z aliq; nō soluit debitū in ter-
 mino quo p̄misit soluere. Quinto em̄ p̄agogia a p̄o et
 gogos q̄d est ductio. q̄si p̄ductio seu extorsio. Quinto
 sicut est feruū seductio. cum aliq; feruū alteri seducit
 vt ad sua nō fugiat. Sexto sicut est dolosa occasio que
 fit p vulnera dolose et adulter illata. Septimo sicut ē
 falsum testimonū quo aliq; veritatē occultat mēda-
 cio. Alie hō sunt inuoluntarie mutaciones nō occulte.
 que sc̄z sunt p violentiā manifestā

Conclusio prima.

Due sunt spēs p̄cularis iusticie. sc̄z iusticia distribu-
 tiua et mutatiua. Patet quia iusticia p̄cularis ordi-
 natur ad p̄cularē p̄sonam q̄ p̄atur ad ciuitatē sicut
 pars ad totū. Sed alicui p̄tis duplex est ordo
 vnus q̄dem fm quē vna pars p̄atur ad aliam p̄tem
 et huius ordinatiōis filius est ordo vnus p̄sonē p̄cula-
 ris ad aliam. Et hunc ordinē dirigit iusticia p̄mura-
 tiua. que dirigit in mutacionib; q̄ sunt inter p̄sonas
 p̄culares ad inuicē. Alius est ordo p̄tis ad totū. et
 huius ordinē assimilaf ordo eius q̄d est cōmune ad p̄-
 sonam p̄uatā. que ordinem dirigit iusticia distribu-
 tiua distribuēdo p̄mune fm p̄porcionē in p̄sonas p̄ua-
 tas. ergo due sunt spēs p̄cularis iusticie. sc̄z p̄mura-
 tiua et distribuētiua. **Conclusio secūda.** iusticia p̄mu-
 tatiua et distribuētiua ab inuicē specie distinguunt. p̄-
 batur. quia habent obiecta formaliter distincta. sc̄z cō-
 mutaciones et distribuētiōes rez. ergo rē.

Dubitatur primo

de modis mutacionū inuoluntariarū non occultarū.
 Ad dubium dōm est. q̄ phs ponit septē modos ip-
 sarū. q̄ sunt verberatio ligatio occasio rapina orbario
 accusatio de aliq; turpi. et iniuria seu infamia. **Du-
 bitatur secōdo.** vtrum voluntariū et inuoluntariū in cō-
 municacionib; possint diuerficare spēs iusticie. Ad du-
 bium r̄ndetur q̄ sic. q̄ in cōicacionib; voluntarijs fit
 frustratio solū rei quā oportet recōpensari fm eq̄litas

rem iusticie. sed in cōicacionib; inuoluntarijs cū frustra-
 tione rei fit etiā quedā iniuria. ideo raptor non solum
 cogit reddere rem quā rapit. sed etiā ad hoc punit p̄-
 ter iniuriā quā intulit. Et q̄ inuoluntariū est duplex
 sc̄z p violentiā et p ignorantia (vt als dōm est) iō phs
 diuidit in retri inuoluntarias cōicaciones in occultas
 quasi p ignorantia factas. et in eas q̄ manifeste sunt
 per violentiā. Et sic p̄t q̄ p̄t elici due spēs iusticie
 cum cōmutacione sicut dōm est

Ad rōnes ante oppositū. Ad primā
 dicit. q̄ sicut in distribu-
 tiōib; p̄culariū bonorū cō-
 mendat comestio et culpaf effugio in distribu-
 tiōe p̄muniū bonorū modestia est supanda. et
 in hoc dirigit iusticia distribuētiua. Ad secūdam d̄t q̄
 sicut est idem esse totū et p̄tis in aliquo cōposito. ita q̄
 si ps accipit esse a toto accipit quodammodo q̄d suū est
 et ibi p̄seruatur iusticia. Ad t̄t̄ia d̄t q̄ omnis mos-
 tus accipit spēm a termino ad quē. et sic ad iusticiā les-
 galem (q̄ p̄muniū est) p̄tiner ordinare p̄culares p̄so-
 nas. et sic iusticia distribuētiua h̄z p̄ termino ad quē p̄tis
 culare bonū. iō est spēs iusticie p̄cularis et nō legalis q̄
 habet p̄ termino bonū p̄mune. Ad p̄firmationē d̄t
 q̄ tene verū est q̄ actu distribuere bona cōmuniā solū
 p̄tinet ad p̄ncipē in cuius custodia sunt illa bona. Sed
 nihilominus iusticia distribuētiua est etiā in subditis. q̄
 recipiūt pro quāto sunt p̄tenti sub iusticia distribuēti-
 ua. Et p̄t dicit q̄ distribuētiō bonorū p̄muniū non quā-
 dem p̄muniū ciuitati sed alicui familie potest p̄tinere
 ad p̄sonam p̄uatam.

Quia at et iniustū ineq̄litas et iniustū ineq̄-
 le manifestū. qm̄ et mediū aliq̄d est iniusti.
 hoc at est eq̄le In q̄li em̄ opatiōe est plus et
 min⁹ est et eq̄le Si igit iniustū ineq̄le. iustū
 eq̄le. qd et sine rōne videt oib;. qz aut eq̄le
 mediū iustū. mediū qdōdā vtiq; erit. Est at
 eq̄le vt i minimis duob; necēriū. igit iustū
 et mediū et eq̄le esse et ad aliq̄d et quibusdā et
 fm qd quidē mediū aliq̄z. hec at sunt plus
 et min⁹. fm qz aut eq̄le est duob;. fm aut qz
 iustū aliq̄z et ad aliq̄s. ad alios em̄ est. Ne-
 cessariū igit iustū in minimis esse q̄tuor. q̄
 bus em̄ iustū p̄tigit ens duo sunt. et in q̄b;
 res due et eadem erit eq̄litas quib; et in q̄b;
 vt em̄ illa hnt que in quib;. sic et illa habēt
 que q̄b;. Si em̄ nō equales nō eq̄litas habe-
 bunt. sed hinc pugne et accusatiōes quādo
 vel equales non equalia. vel non equales
 equalia habent et in distribuētiōe suscipiūt

Adhuc ex eo qd fm dignitatē hoc manife-
 stum. iustum em̄ in distribuētiōib;. p̄siden-
 tur em̄ omnes fm dignitatē quādam opoz-
 tere esse dignitatē quidem. non eandem di-
 cunt omnes existere. Sed democratici q̄-
 dem libertatē. obgaribici aut diuitias. qui-
 dam aut generis nobilitatē. aristocratici au-
 tem virtutē. Est autē iustum p̄porcionale
 quidē. p̄porcionale em̄ non solū est mona-
 dici numeri. p̄prium. s; totaliter numeri. p̄-
 porcionalitas em̄ equalitas ē. p̄porcionis
 Et in q̄tuor minimis disiuncta q̄dem igit
 qm̄ in quatuor manifestū. Sed et cōtinua
 vno em̄ vt duob; vtetur. et bis dicitur puta vt
 que a ad eam que b. ita que b ad eam que g
 bis igit que b dicta est. Quare si que b po-
 natur bis q̄tuor erunt p̄porcionata Est at
 et iustum in q̄tuor minimis et p̄porcio ea-
 dem: diuisa em̄ sunt s̄l̄r et quib; et que. erit
 ergo vt a termin⁹ ad b. ita g ad d. Et p̄mu-
 tatiū ergo vt a ad g. b ad d: quare et totum
 ad totum. quod distribuētiō p̄iungit. et si sic
 p̄ponat iuste. p̄iungit ergo a termi cum g. et
 b cum d. p̄iunctio in distribuētiōe iustū est et
 mediū iniustū. hoc est p̄ter p̄porcionale. p̄-
 porcionale em̄ mediū. iustum aut p̄porcio-
 nale. Vocant aut talē p̄porcionalitatē geo-
 metricā mathematici. In geometria em̄ ac-
 cidit et totū p̄parari ad totū. qd q̄dem ps al-
 terum ad alterū. Est aut et nō p̄tinua bec p̄-
 porcionalitas. nō em̄ sit vnus numero ter-
 minus cui et qd. Iustum q̄dem igit hoc p̄-
 porcionale. iniustū aut qd p̄ter p̄porcio-
 nale. fit ergo hoc q̄dem plus. hoc aut min⁹
 qd et in opationib; accidit. Qui q̄dem em̄
 iniustū facit plus h̄z. qui at iniusta passus
 minus boni. in malo aut ecōuerso In boni

em̄ rōne fit minus malū ad malum maius
 Est em̄ minus malum magis digibile ma-
 iori. quod aut eligibile bonum et magis ma-
 ius. Spēs q̄dem igit vna iusti bec est. Re-
 liqua aut vna directiū. quod fit et in volū-
 tarijs et in mutacionib; et in inuoluntarijs.
 Hoc aut iustū aliam spēm h̄z a p̄ori. distri-
 butū quidē em̄ iustū p̄muniū sp̄ fm p̄por-
 cionalitatē est dicta. Et em̄ a pecunijs cōi-
 bus si fiat distribuētiō erit fm p̄porcionē eā
 dē. quā hnt ad iniuicē illata. et iniustū oppo-
 sitū iusto huic p̄ter p̄porcionale est. In cō-
 mutacionib; aut iustū est q̄dem eq̄le quid et
 iniustū ineq̄le. s; nō fm p̄porcionalitatē illā
 sed fm arimetricā. Nihil em̄ differt si stu-
 diosus p̄riauit p̄raū vel p̄uus studiosus
 Neq; si mechar⁹ est studiosus vel p̄uus. s;
 ad nocumētū d̄ram solū respicit lex. et vtitur
 vt eq̄lib;. Si quidē hic iniustū facit: hic at
 iniustū patit. et si hic q̄dē lesit. hic aut lesus
 erit. q̄re iniustū hoc ineq̄le existens equare
 tēptat index. Et em̄ cum hic q̄dē vulneret
 hic aut pcutiat vel occidat. hic aut moriat
 diuisa est passio et actio in ineq̄litas Sed tēp-
 tat dāno equare auferēs a lucro: Dicit em̄
 vt simplr dicere in talib;. et si nō aliq̄b; pro-
 priū nomē erit lucrū: puta pcutienti et dam-
 nū patenti. Sed qm̄ quidē mēsurata est pas-
 sio. hoc q̄dē damnū vocat. hoc aut lucrum
 Quare q̄ pluris q̄dem q̄z et minoris equale
 mediū. lucrū aut et damnū hoc q̄dē plus h̄z
 aut min⁹. Cōtrarie q̄dē em̄ boni plus: malū
 aut min⁹ lucrū. p̄trariū aut damnū. q̄z erat
 mediū equale qd dicitur esse iustū. q̄re dire-
 ctiū iustū vtiq; erit mediū damni et lucrū.
 Propter quod et quādo dubitāt ad iudicē
 refugiūt. ad iudicem aut ire est ad iustum.

Judex em̄ vult esse velut iustū animatū z q̄
runt iudicē mediū. z vocāt quidā mēsi-
cos tanq̄ si mediū attingāt iustū adipiscē-
tes. mediū ergo aliq̄d iustū siquidē z inde
iudex aut̄ adequat. Et quēadmodū linea in
eq̄lia secta quo maior sectio medietatē sup̄
excedit. hic abstrulit z minori sectioni appo-
suit. Lū aut̄ dica diuidat̄ totū tūc auunt h̄e
quidē ipsi? cum accipiāt equalē. equalē aut̄
mediū est maioris z minoris fm̄ arismetri-
cā pporcionalitatē. Propter q̄d et noiatur
dykayon q̄n dica est. quēadmodū si q̄s di-
cat dykayon z dykastēs dykastē. Si enim
duobz eq̄libz auferat̄ ab altero. ad alterū au-
tē apponat̄. duobz bis supercedit alterū. si
em̄ ablatū quidē sit nō sit at̄ appositū vno
vtriq̄ solū excelleret. Mediū ergo vno z me-
diū a q̄ ablatum est vno: hoc ergo cogno-
scim?. z q̄d auferre oportere a plus h̄ntē et
q̄d apponere minus h̄nti. quo q̄d em̄ me-
diū supercedat h̄ apponere oz minus h̄nti
quo aut̄ supercedit̄ auferre a maio. Equā-
les aut̄ in q̄bz aa bb gg ad innicē. ab aa au-
ferat̄ ac. z apponat̄ gg. q̄d in q̄bz g d. q̄re to-
ta d gg eam q̄ est ac supercedit eo q̄d est g d
et eo q̄d est g z eā ergo q̄ est bb eo q̄d est g d
Est aut̄ z in alijs artibz hoc. destruent̄ em̄
vtriq̄. Si em̄ nō fecit faciēs z q̄tum z q̄le. z
paties patere hoc z tantū z tale. Venerūt
aut̄ noiā bec z damnū z lucrū ex volūtaria
pmutatiōe. Plus q̄d em̄ habere q̄ q̄ suūp-
sius lucrari d̄. minus at̄ bis q̄ ex pncipio
dānificari. puta in vendere z emere z in q̄n-
tis alijs licentiā dedit lex. Quādo aut̄ neq̄
plus neq̄z min? sed ipsa p seipsa fiunt vel ea-
dem p eadē. que ipsoz auunt h̄e. z neq̄z dā-
nificari neq̄z lucrari: quare lucri cuiusdā et

damni mediū iustum est. q̄d preter volūta-
rium equalē habere z prius z posterius
quinto. vtrū in iusticia distribu-
tione z pmutatiua accipiat̄ eodē
mō mediū. Arguit̄ primo
q̄ sic. qz vtracq̄ p̄inetur sub iusticia p̄iculari. sed in oī-
bus p̄icularibz p̄antie aut fortitudinis eodē mō ac-
cipitur mediū. ergo ita erit in omnibz p̄ibz iusticie p̄-
cularis. Secūdo sic. forma siue rō virtutis moralis
p̄sistit in medio. sed tale mediū distinguit̄ fm̄ rōnem
cum ergo vnus p̄rtis sit vna forma. sequit̄ q̄ eodē
mō sumitur mediū in vtracq̄ p̄e iusticie p̄icularis
Tercio sic. in iusticia distributiua accipit̄ mediū
attendēdo ad dignitatē p̄one. sed ista sit in iusticia cō-
mutatiua. nam q̄ p̄curit̄ p̄ncipē magis p̄curit̄ q̄
p̄curit̄ p̄sonā p̄iuatā. ergo mediū non eodē mō sumit̄
in vtracq̄. In oppositū est p̄hs in tertio. dicens q̄ fm̄
pporcionē geometricā accipit̄ mediū in iusticia distri-
butiua. Et fm̄ arismetria in iusticia pmutatiua.

Sciendum primo

q̄ postq̄ p̄hs diuisit̄ iusticiā p̄icularē in distributiua
et pmutatiua. hic p̄nter ostēdit qualiter mediū ac-
cipiatur in p̄dictis. Et p̄mo qualiter in distributiua.
et secūdo qualiter in cōmutatiua. Sciendū secūdo
q̄ pporcionalitas nō solum attendit̄ in numero vni-
tati. qui a p̄ho vocatur numer? mono dicitur. Et vtr̄
reputat̄ pporcionalitas in oībz in q̄bz inuenit̄ nume-
rus. nā pporcionalitas est p̄ditio seu h̄itudo pluriū
pporcionū adinuicē. Cum igit̄ sicut se h̄z hoc ad h̄. ita
illud ad illū fm̄ eandē h̄bitudinē. pporcio em̄ est h̄z
h̄itudo vni? q̄ritatis ad aliā. primo z pncipalr̄ repit̄
in numeris. Sciendū tertio. q̄ oīs pporcionalitas
ad min? p̄sistit in q̄tuor. Est tñ duplex pporcionalit̄
tas. s. p̄tina z discreta. Discreta est h̄itudo duarū p-
porcionū nō pueniētū in aliq̄ tertio. vt sicut se h̄nt lex
ad tria. ita decē ad q̄nq̄. S; pporcionalitas p̄tina
est h̄itudo duarū pporcionū pueniētū in vno tertio. vt
sicut se h̄nt octo ad q̄tuor. ita q̄tuor ad duo. vū iste ter-
minus q̄tuor bis ponit̄. z sic tenet locū duorū. Sciē-
dum q̄rto q̄ duplex est pporcionalitas siue sit conti-
nua siue discreta. nam quedā est geometrica. z alia est
arismetria. Arismetria ē illa in qua attendit̄ eq̄litas
q̄ritatis excessus z nō eq̄litas pporcionis. sicut fm̄ p-
porcionē arismetria lex mediāt̄ inter octo z q̄tuor. qz
excedunt ab octo in duobz. z excedunt q̄tuor in duobz
Sed nō est eadē pporcio vtroubz. nā se h̄nt ad q̄tuor
in pporciōe sesquialtera. octo at̄ ad lex in pporciōe ses-
quitercia. in q̄ totū p̄inet oēm z terciā p̄em. s; in ses-
quialtera totū p̄inet oēm z mediā p̄em ei?. S; ppor-
cio geometrica est eq̄litas duarū pporcionū z nō quā-
tariū. Q̄tia fm̄ pporcionē geometricā mediū excedit z
excedit fm̄ mediā pporcionē. sed nō fm̄ eandē quātitā
rem. vt lex est mediū in q̄tuor z nouē. vtroubz em̄ in-
uenit̄ pporcio sesquialtera. sed nō est eadē quātitas. qz
nouē excedit lex in tribz. lex vero q̄tuor in duobz.

Conclusio prima.

Iusticia distributiua accipit̄ mediū fm̄ pporcionē geo-
metricā. Parz qz in iusticia geometrica datur pporcio

res ad psonas. vt scz sicut vna psona excedit aliā. ita
res (q̄ datur vni psonē) excedit rem q̄ datur alteri. ta-
le em̄ mediū est fm̄ pporcionē geometricā in qua attē-
ditur eq̄le non fm̄ q̄ritatē sed fm̄ pporcionē. iustū em̄
p̄sistit in q̄tuor in q̄bz attendit̄ eadē pporciō. qz scz fm̄
eandē pporcionē diuidunt̄ res qua diuidunt̄ z p̄one
quibz distribuunt̄. Q̄d p̄z in figura. sit em̄ a vnus ter-
min? vrpura due libze. b at̄ sit vna libra. g aut̄ sit vna
psona pura fortes q̄ duobz diebz laborauit. d at̄ sit pla-
ro q̄ vna die laborauit. Sicut g se h̄z a ad b. i. due li-
bre ad vnam libzā. ita se h̄z g ad d. i. ille q̄ laborauit
duobz diebz ad illū qui laborauit vna die. ergo p̄locū
a trāsmutat̄ a pporcionē. sicut se h̄z a ad b. i. due libze
ad illū qui laborauit duobz diebz. i. se h̄z b ad d. i. vna
libzā ad illū qui laborauit die. Tūc sit mutatio rei
dupl̄ cum psona dupla. z dimidia cū dimidia ē iustū
distributiū. z tale iustū est mediū fm̄ pporcionē geo-
metricā. ergo p̄clusio est. iustū veni est. q̄d preter
hanc geometricā sit vel in plus vel in minus q̄ existat
eq̄litas pporcionis. Q̄ dictis p̄z q̄ pporcionalitas
que attendit̄ in iusticia distributiua nō potest esse cōti-
nua. Parer qz ex vna p̄e sunt res. z ex alia sunt p̄one
ergo nō potest accipi aliqd q̄d sit terminus cōis. q̄ sit
psona cui datur. z res q̄ datur. Conclusio secūda
in iusticia cōmutatiua accipit̄ mediū fm̄ pporcionē
arismetria z non geometricā. Probaf. nam in cōmu-
tationibz reddit̄ aliquid alicui p̄one singulari. p̄ter
rem eius q̄ accepta est vt maxime p̄z in emp̄tiōe z ven-
ditōe. in q̄bz rō pmutatiōis p̄mo inuenit̄. z ideo oportet
ad eq̄re illud rei. vt quāto iste plus habet q̄ suū sit
de eo q̄d est alteri? tantundē rei restituat̄ cui? est Q̄
sic sit eq̄litas fm̄ arismetria pporcionē. que attendit̄
fm̄ excessum q̄ritatis p̄one. Ex? p̄ dari. sicut q̄nq̄
sunt mediū inter lex z q̄tuor. qz in vnitatē excedit z ex-
cedunt. Si g a pncipis vtracq̄ habeat q̄nq̄. z vn? eoz
accipiat vni de eo q̄d est alteri? tunc vnus accipiens
habet lex. z alteri reliquunt̄ quatuor. Erit g iusticia si
vtracq̄ reducat̄. z accipiat vnus ab eo q̄ h̄z lex. z detur
ei q̄ h̄z q̄tuor. z sic vtracq̄ habeat q̄nq̄ q̄ sunt mediū
Est tñ hic aduertendū. q̄ in iusticia pmutatiua nō
p̄siderat̄ diuersa pporciō psonaz. nihil em̄ differt quā-
tum ad iusticiā pmutatiua si aliq̄s bon? p̄ furtus vel
rapinā p̄iuauit aliq̄ malum re sua vel excoersio. nec
differt si bon? vel malus p̄miserit defectū. S; lex solū
attendit̄ ad d̄am nocumētū. vt scz q̄ plus inculit̄ de
nocumēto plus recōpenset. cuiuscūq̄ p̄ditio sit. Q̄
quo p̄z q̄ si vn? iniustū faciat z alius patiat̄. lex vtr̄
istis duobz eq̄libz q̄ntumcūq̄ sint eq̄les. ideo iudex h̄
est minister. lex d̄ esse q̄li quod dā iustū aiari vt h̄bz
p̄hs. vt scz mens eius totalr̄ possideat̄. Vñ illi q̄ refu-
giunt ad inuicē vidēt̄ querere mediū inter psonas li-
tigātes. z ideo vocāt̄ iudices mediatores. Q̄ q̄ parz
q̄ in iusticia pmutatiua mediū accipit̄ fm̄ pporcionē
arismetria. Q̄clusio terciā. in iusticia accipit̄ me-
diū rei z nō fm̄ rōem siue q̄ ad nos Parer. qz alie vir-
tutes morales pncipalr̄ p̄sistunt̄ circa passiōes. quaz
rectificatio nō attendit̄ fm̄ pporcionē ad ipm̄ habentē
cui? sunt passiōes. z fm̄ q̄ irascit̄ vel p̄cupiscit̄. pur-
oportet fm̄ diuersas circūstantias. z ideo mediū ra-
lium virtutū non accipit̄ fm̄ pporcionē vnus rei ad
aliā. sed fm̄ pporcionē ad ipm̄ p̄tuosum. z p̄ter h̄ in ip-
sē solū est mediū fm̄ rōem siue q̄ ad nos. Sed mare-
tia iusticie ē exterior opatio. fm̄ q̄ ipsa opatio vel res

cui? est vnus debita h̄z pporcionē ad aliam psonā. ideo
mediū iusticie p̄sistit in quadā equalitate pporcionis
rei exterioris ad psonam exteriorē. equalē aut̄ est me-
diū realr̄ inter maius z minus. g iusticia h̄z mediū.
ante oppositum. Ad primā
d̄. q̄ in alijs p̄rtibz morāz
libz accipit̄ mediū fm̄ rō-
nem z nō fm̄ rem. s; in iusticia accipit̄ mediū fm̄ rem.
ideo fm̄ diuersitatē rez diuersimode accipit̄ mediū
in p̄ibz iusticie. Ad scdam d̄. q̄ generalis forma ius-
ticie est eq̄litas. in q̄ puenit̄ distributiua cū pmutati-
ua. cū hoc tñ stat q̄ in distributiua inuenit̄ equalitas
fm̄ pporcionē geometricā. Ad terciā d̄. q̄ in actio-
nibz z passiōibz p̄ditio p̄one facit quantitatē rei. ma-
ior em̄ est iniuria si p̄curat̄ p̄ncipis q̄ si p̄curat̄ perso-
na p̄iuata. z ita cōditio p̄one in iusticia distributiua
attendit̄ fm̄ se. in iusticia aut̄ pmutatiua attenditur
fm̄ q̄ res diuersificantur

Debitur aut̄ aliq̄bz z p̄trassum esse
simplr̄ iustū. vt pitagorici dixerūt. de
terminabāt em̄ simplr̄ iustū p̄trassuz aliq̄
Lōrtrassum aut̄ nō p̄gruit. neq̄z in distri-
butiū iustū neq̄z in directiū. q̄uis volue-
rūt hoc dicere. z radamātis iustū si patiat̄ q̄
fecit vindicta recte fit. Multis em̄ in locis
disonat. p̄nta si p̄ncipatū h̄ns p̄cussit nō
oz rep̄cuti. z si p̄ncipē p̄cussit nō p̄cuti sor-
lum oz s; z puniri. Adhuc aut̄ inuolūtariū
et voluntariū differt multū. sed in pmuta-
tionibz q̄dē pmutatiuis p̄inet tale iustum
p̄trassuz fm̄ pporcionalitatē z nō fm̄ eq̄-
litarē. Per p̄trafacere em̄ pporcionale p̄ma-
net ciuitas. vel em̄ hoc male q̄runt. Si at̄
nō fuitus vidēt̄ esse si nō p̄rafaciat vel q̄
bene. si at̄ nō. retributio nō sit. Retributiōe
aut̄ p̄manet. p̄p̄ q̄d et grāz sacriū. p̄mpte fa-
ciūt vt retributio sit. hoc em̄ p̄ziū grē. refa-
mulari em̄ oz ei q̄ grāz fecit. z rursus incipe
ipm̄ grām faciētē. Facit ei retributiōez eam
q̄ fm̄ pporciōalitatē fm̄ dyametrū piuga-
tio. p̄nta edificator in q̄ a. coziarius in quo
b. domus in q̄ g. calciamentū in q̄ d. oportet
aut̄ accipere edificatorē a coziario illius
opus. z ipm̄ illi retribuere q̄d ipsi? Si igit̄

primū sit fm pporcionalitatē equale. dem̄
 ptrapassum fiat erit qd̄ d̄. si aut̄ non: nō eq̄
 le neq; cōmanet. Nihil em̄ pbibet melius
 esse alteri^o opus q̄ alteri^o. oportet igit̄ hec
 vtiq; equari. Est aut̄ hoc et in alijs artib;.
 Destrueret em̄ si nō fecerit faciēs z q̄tum z
 q̄le. et paties b̄ z tāū z tale. nō em̄ ex duob;
 medicis sit cōicatio sed ex medico z agrico
 la. nō alteri^o z non eq̄lib; sed hos oportet
 equari. Propter qd̄ oīa p̄pata oportet aliq̄
 liter esse quoz est cōicatio. ad qd̄ nummis/
 ma venit. z fit aliq̄liter mediū: Omnia em̄
 mēsurat. quare z supabundantiā z defectū
 Quāta quedā vtiq; calccamēta equale do/
 mui vel cibo. Oportet igit̄ q̄ edificator ad
 coziariū tanta calccamēta ad domū vel ci/
 bum. si em̄ nō hoc non erit p̄mutatio neq; cō
 icatio. hec at̄ si nō equalia sunt aliq̄liter
 nō erit. Oportet ergo vno aliq̄ omnia men
 surari quēadmodū dem̄ est p̄us. hoc at̄ est
 fm veritatē indigētia que qd̄ oīa p̄tinet
 Si em̄ nihil indigerēt vel non sūt vel non
 erit cōicatio vel nō eadē indigētia. que pu
 ta p̄pter cōicationē necessitatis nūmīma
 factū est fm p̄positionē. z p̄pter hoc nomē
 b; nūmīma qm̄ nō natura s; nōmo est. z
 in nobis transmutare z facere inuile. Erit
 vtiq; p̄trapassum qm̄ equata sunt. quare qd̄
 agricola ad coziariū. hoc opus coziarij ad
 quod agricole. In figurā aut̄ pporcionalit
 tas opera oportet ducere qm̄ p̄mutabūtur.
 si aut̄ non vtrasq; habebit supabundantiā
 alteruz extremū. sed cum habeāt que ipoz
 sic equales z cōicantes. quoniā hec equali
 tas potest in ipsis fieri. Agricola a. cibus
 g. coziarius b. opus ipsi equatū d. Si aut̄
 sic nō erat p̄trapati non vtiq; erat cōicatio

Quoniā aut̄ indigētia p̄tinet quēadmodū
 quidē ens ostendit. qm̄ cum nō in necessita
 te sunt adinuicē. vel vtrez vel alter nō cō
 municāt. quēadmodū cum quo habet ipse
 nō indiget quis. puta vino dātes frumenti
 educōez. oportet ergo hoc equari. Pro fu
 tura aut̄ p̄mutatione si nunc nihil indiget
 qm̄ erit si indigeat nummīma fideiussoz ē
 nobis. Oportet em̄ hoc ferenti esse accipe.
 Patitur qd̄em igit̄ ex hoc idem. non em̄ sp̄
 equale potest. verūtamen vult manere ma/
 gis. Propter qd̄ oportet oīa appreciari. sic
 em̄ erit semp cōmutatio. Sic aut̄ hec cōi
 catio nūmīma vtiq; quēadmodū mensu/
 ra p̄mēsurata faciēs equat. Neq; em̄ vtiq;
 non existēte p̄mutatione cōicatio erat. neq;
 cōmunicatio equalitate nō existēte. neq; eq̄
 litas nō existente cōmensuratione. Scdm̄
 veritatē quidem igit̄ impossibile tantū dif/
 ferentia cōmensurata fieri ad indigentiā. s;
 cōuenit sufficiēter vnum vtiq; aliqd̄ opoz
 tet esse. hoc aut̄ ex suppositiōe. Propter qd̄
 et nummīma vocatur. hoc em̄ omnia facit
 cōmensurata. mensurant̄ em̄ omnia num/
 mimate. Domus in quo a. mna; qnq; lec
 tus in q̄ b. vnius minus dign^o: lectus autē
 quinta ps dom^o vtiq; erit. manifestū itaq;
 quāti lecti equale domui qm̄ quinq;. Qm̄
 aut̄ sic p̄mutatio erat anteq̄ nūmīma erat
 manifestū. differt em̄ nihil vel lecti qnq; p
 domo vel quāti vel qnq; lecti. Quid qd̄ez
 igit̄ iustū z quid iniustū est dem̄ est: Deter/
 minatis at̄ his manifestū qm̄ iusta opatio
 mediū est ei^o qd̄ est iniustū facere z iniustū
 pati. hoc qd̄em em̄ plus h̄e. hoc at̄ min^o Ju
 sticia at̄ medietas ē nō fm eundē modū pre
 dictis p̄rutib; s; qm̄ mediū est. iniusticia at̄

extremoz. Et qd̄ iusticia est h̄ius fm̄ que
 iust^o d̄ opati^o fm̄ electōez iusti. z distribu
 tiu^o. et ipsi ad aliū et alteri ad alce; . iniust^o
 aut̄ sic nō. vt eligibilis quidē plus ipi min^o
 aut̄ p̄mo. nociui aut̄ econuerso. sed eq̄lis
 ei^o qd̄ fm̄ pporcionalitatē. sūt aut̄ et aliq̄ ad
 aliū. Iniusticia aut̄ cōtrariū iusti hoc aut̄ ē
 supabundātia et defect^o vtilis vel nociui
 p̄ter pporzionale. p̄pter qd̄ supabundātia
 et defect^o iniusticia: qm̄ supabundātie et de
 fectus est. In seipso qd̄em supabundantie
 simpliciter vtilis defect^o aut̄ nociui. In ali
 is aut̄ totū qd̄em similt̄ qd̄ aut̄ p̄ter pporzio
 nale qualit̄ p̄tingit. Iniustificatiōis aut̄ qd̄
 qd̄em min^o iustu m̄ pati est qd̄ aut̄ ma^o in/
 iustū facere. De iniusticia qd̄ā igit̄: et iniusti/
 cia (q̄ vtriusq; ē natura) dicitur sic fm̄ hunc
 modū. Similt̄ aut̄ z de iusto vlt̄. Quia aut̄
 est iniustum faciētē nōdū iniustū ē. quales
 aut̄ iustificatiōes iniusta faciēs iaz iniust^o
 est fm̄ vnāquāq; iniusticia. puta fur vel me
 chus vel latro vel sic qd̄em differt. Etenim
 vel vtiq; cōmiscbit mulieri sciēs cui. s; nō
 p̄t̄. electōis p̄ncipiū sed. p̄pter passiōē fa
 cit iniustū. Iniust^o aut̄ nō est velut iniust^o
 est. neq; fur furatus est autez. neq; mechus
 mech^o ē autē. sūt autē et in alijs. Qualit̄
 qd̄em igit̄ hoc cōtrapassus ad iustū dicitū ē
 p̄us. Oportet aut̄ nō latere qm̄ qd̄ queritur
 est et simpliciter iustū. et politicū iustū. Hoc
 aut̄ ē cōicatiuū vite ad eē p̄ se sufficiētā in li
 beris et eq̄lib;. vel fm̄ pporcionalitatē. ve
 fm̄ num̄ e;: Quare quantis non est hoc nō
 est h̄is ad inuicēz politicuz iustum. sed qd̄
 dam iustum et fm̄ similitudinē. Est enim
 iustum quib; et lex ad ipsos. lex autem inq̄/
 bus iniusticia. vindicta enim iudicium iu/
 sti et iniusti in quib; aut̄ iniusticia. et iniustū
 facere. in quib; aut̄ iniustū fecere. nō oib; in
 iusticia. et hoc aut̄ est plus ipsi tribuere sim
 plicit̄ bonoz. minus aut̄ simpliciter maloz.
 Propter qd̄ non suim^o p̄ncipari hominē
 sed fm̄ rationem qm̄ sibi ipsi hoc facit et fit
 tyrannus. Est autē princeps custos! iusti. si
 aut̄ iusti et equalis. Quia aut̄ nihil ipsi p̄
 esse videt. si qd̄ez iustus nō em̄ tribuit plus
 simpliciter boni ipsi si nō ad ipm̄. pporzio
 nale est: Ideo altiri laborat z p̄pter hoc ali
 enū aiunt esse bonū iusticiā quēadmodum
 dictū est prius. Merces ergo qd̄az danda:
 hec aut̄ honor et gloria. quib; aut̄ nō suffici
 entia hec isti sunt tyranni. Dominatiuum
 aut̄ iustū. et paternū nō idēz h̄is. sed similit̄
 Non em̄ est iniusticia ad que ipsius simpli
 citer possessio aut̄ et filius vsq; vtiq; sit pe/
 licon. et separetur quēadmodū pars ipsius
 Sibi ipsi aut̄ nullus eligit nocere. p̄pter qd̄
 non est iniusticia ad se ipsuz. non ergo iniu
 stum. Neq; iustū politicum est: fm̄ legē em̄
 erat et in quib; natum erat esse lex. Isti em̄
 erant quib; existit equalitas eius qd̄ est p̄
 ci pari et subici. Propter qd̄ magis ad vxo
 rem est iustum q̄ ad natos et possessiones.
 hoc em̄ est yconomicū iustum. Alterum au
 tem est et hoc a politico

Querit̄ Sexto. vtruz iustum simpliciter
 sit idem qd̄ p̄trapassum. Argui
 tur q̄ sic. qz in vtraq; parte iusti/
 cie datur aliquid alicui fm̄ d̄ qd̄az equalitatem. sed
 iniusticia distributiua per respectum ad dignitatem
 persone. que quidam dignitas persone videtur at̄
 di fm̄ opera. quib; seruit aliquis cōitari. In iusticia
 vero p̄mutatiua per respectū ad rem p̄ quā aliquis
 dampnificabilis est. sed fm̄ eandem equalitatē p̄pa
 tur fm̄ q̄ fecit et reconpensat. Iustum simplr̄ est idē
 q̄ p̄trapassum In oppositū At̄ p̄ p̄m in textu

Sciendū primo

postq̄ p̄us ostendit qualiter mediū accipiat
 b l

in vtraq; parte iusticie. Et sequenter excludit falsas opi...

Sciendū scđo. qđ p̄rapassum impoitat eq̄lem res...

Conclusio prima

Contrapassum nō est iustū distributū. Probat. qđ...

Conclusio secūda. p̄rapassum non est dīno idem...

Conclusio tertia. in p̄mutatōib; voluntariis iustum p̄mutatū...

est nūmīssa. i. denarius p̄ quem mensuratur p̄cisi tali...

Dubitatur primo

Utrum iusticia sit mediū inter duas malicias. Re...

Dubitatur scđo. qđ est iusticia. Rēditur. qđ ē ha...

Ad rōnes

beneficio impenso non esset hoc modo iniusticia di...

Politici autem iusti hoc quidem naturale est. hoc autem legale. Natural e quidem qđ...

qđ qđdem natura imobile et vtiq; ea n dez b...

Queritur

septimo. Utrum iustum po...

go nullum est iustum legale. Tercio sic ius siue iustuz...

Sciendū primo

Qđ postq; philosophus determinavit de iusticia et...

Scienduz secundo. qđ aliquid dicit esse adequatū...

Conclusio

Iustu politici (qd est im plicat iustu) sufficienter di uidit in lege et natura...

Ad rones

an oppositiu. Ad pmam dicitur qd est naturale fm naturam imutabilem...

Existentiis aut iustis et iniustis dicitis i iustum facit qdem et iustu opatur...

patrem esse. huc aut qm qdem homo vel p sentia aliqs cognoscit qm aut pater ignorat...

ciunt qdem et iniustificatões sunt no quia non opatur ppter iusticiam...

Queritur

octravo vtrum aliqs dicat iniustus eo q facit iniustu...

Sciendu primo

postq phus determinauit de iusticia et iniusticia absolute...

Conclusio

Facere iniustu ex intentione et electioe est ppter iniustu...

Ad rones

an oppositiu. Ad pmam dicitur qd abiectum p se et formalit...

Dubitabit autem utrumque aliquid si sufficere debet /
 minantur est de iniusto pati et iniustum facere. p /
 mum quidem igitur si est quoadmodum euripe /
 des dixit dicens inconuenienter matrem oc /
 cidit meam breuis sermo volens volentem /
 vel volentem non volens: Utz enim ut vere est /
 volentem iniustum pati vel non sed inuoluntari /
 um esse quoadmodum et iniustum facere vel om /
 ne voluntarium vel hoc quidem voluntarium. hoc /
 aut inuoluntarium. similiter autem et iniustum pati. /
 Iustum operari enim omne voluntarium. Quare /
 rationale quidem opponi similiter utrumque /
 et iniustum pati et iustum pati secundum voluntarium /
 et inuoluntarium omne. Inconueniens autem /
 utrumque videbitur. et iniustus pati si omne est vo /
 luntarium. Quidam enim iniustum patiuntur /
 non volentes. Quia et hic dubitabit aliquis /
 utrum iniustum passus iniustum pati omis /
 Vel quoadmodum et in operari et in pati est secundum /
 accens. pringit enim in utrumque transsumere ius /
 tis. Similiter autem manifestum quoniam et iniustis /
 Non enim idem et iniusta operari ei quod est iniu /
 stum facere. neque iniusta pati ei quod est iniu /
 stum pati. Similiter autem et iniustum operari et in /
 iustum pati impossibile. Impossibile enim in /
 iustum pati non iniustum facere aliquo. vel ius /
 tum pati non iustum operari. Si autem est simpli /
 citer iniustum facere nocere volentem aliquem /
 volentem autem scientem et quem et quo ut /
 inconueniens autem volens nocet ipse sibi ipsi volens /
 utrumque iniustum patitur et contingit ipse sibi /
 iniustum facere. Est autem et hoc unum du /
 bitatorum aliquod si contingit ipsum sibi /
 iniustum facere. Adhuc volens si quis pro /
 pter incontinentiam a b alio ledatur volente /
 quare utrumque erit volentem iniustum pati. /
 Ad non recta definitio. sed apponendum

ei quod est nocere scientem et quem et quo ut /
 preter illius voluntatem. leditur quidem igitur /
 tur aliquis volens et iniusta patitur. Iniu /
 stum autem patitur nullus volens. Nullus /
 enim vult neque incontincens sed preter volun /
 tatem operatur. Neque enim vult nullus quod /
 non existimat esse studiosum. Incontincens /
 autem quod non existimat oportere operari. op /
 atur. Qui autem (quod ipsius) dat quoadmodum /
 homerus ait dare glaucum dyomedis aurea /
 pro creis et centum boues pro noue bobo /
 non iniustum patitur in ipso enim est dare. in /
 iustum pati autem non in ipso sed iniustum facien /
 tem oportet existere. De iniustum pati quidem /
 igitur quoniam non voluntarium manifestum est. /
 Adhuc autem quo periculum duo est dicere /
 utrum quidem iniustum facit qui tribuit propter di /
 gnitatem plus vel qui habet at si est ipse sibi /
 ipsi iniustum facere. Si enim contingit propter di /
 ctum et distribuens iniustum facit sed non ha /
 bens plus si quis plus alteri quam sibi ipsi tri /
 buit sciens et volens iste ipse sibi iniustum fa /
 cit quod vident moderati facere. Modestus /
 enim minoratus est. Vel neque hoc simplici /
 ter altero enim bono si contingat super habere /
 dat. puta gloria vel simplicitate bono. Adhuc /
 soluitur secundum definitionem eius quod est iniustum /
 facere. nihil enim preter ipsius patitur volun /
 tatem. Quare non iniustus patitur propter /
 hoc sed si quidem nocentum patitur so /
 lum. Manifestum autem et quoniam distribuens /
 iniustum facit sed non plus habens semper /
 Non enim cui iniustum inest iniustum facit /
 sed cui volentem hoc facere. hoc autem unde /
 principium actionis quod est in distribu /
 ente sed non in accipiente. Adhuc multi pluri /
 ter facere dicitur et est ut inanimately occidunt

et manus et famulos sapientis non iniustum /
 facit. facit autem iniusta. Adhuc si quidem igno /
 rans iudicauit non iniustum facit secundum legale /
 iustum neque iniustum est iudicium. est autem ut /
 iniustum alteri enim legale iustum et primum. Si /
 autem cognoscens iudicauit auare et iniuste fa /
 cit et ipse vel gratia vel pena. quoadmodum et /
 si quis patiat iniustificationem et qui propter /
 hoc iudicauit iniuste plus habet. et enim in il /
 lis (qui agrum iudicauit) non agrum sed ar /
 gentum accepit. Homines autem in seipsis ex /
 istimant esse iniustum facere propter quod et inius /
 tum esse facile hoc autem non est commiseri. qui /
 dem enim ei qui vicinij et percutere. primum et da /
 re manu argentum. facile et in ipsis sed sic ha /
 bentes hoc facere neque facile neque in ipsis. /
 Similiter autem et cognoscere iusta et iniusta /
 nihil existimat sapientes esse quoniam de quibus leges /
 dicunt non difficile intelligere sed non hec sunt /
 iusta sed secundum accens. sed quoniam operata qualiter /
 distributa iusta. hoc autem opus plus quam sana /
 scire quod et illic mel et vinum et elleborum et vstio /
 ne et incisionem scire facile. sed quoniam oportet /
 ter distribuere ad sanitatem et cui et quoniam tantum /
 opus quantum medicum esse. Propter ipsum autem /
 hoc et iniustum existimat esse nihil minus iniustum /
 facere quoniam nihil minus iniustum sed et magis potest /
 utrumque unum quod operari horum. Etenim commiseri /
 mulierem et percutere et fortis clipeum dimittere /
 et conuersus in qualemque currere sed timere /
 et iniustum facere non hoc facere est tamen secundum acci /
 dens. sed sic habentem facere quoadmodum et /
 medicari et sanare incidere vel non incide /
 re vel farmacum dare vel non farmacum dare /
 est sed sic. Sunt autem iusta in hijs quibus in /
 sunt simpliciter bona habet autem et superba /
 bundantiam in hijs et defectum. hijs quidem

enim non est superabundantia ipsorum pu /
 ta forte. dicitur hijs autem nulla particula utri /
 lis insanabilibus et malis sed omnia nocent /
 hijs autem utrumque ad hoc. hoc autem humanum est

Queritur

nono. utrum aliquis possit /
 pati iniustum volens. Ar /
 guitur primo quod sic. quod inius /
 tum est inaequale. sed aliqui credendo sibi ipsi recedit /
 ab equalitate. sicut et credendo alium. puta si aliquis /
 det alteri de suo voluntario plus quam debeat. et aliquis /
 sibi ipsi pro facere iniustum. Sed quicumque facit iniustum si /
 sibi ipsi facit volens. et aliquis volens pro pati iniustum et /
 maxime a seipso. Secundo autem sic. nullus punitur secundum legem /
 nisi quia aliquid facit contra leges. sed illi (qui interimunt /
 seipso) puniuntur secundum leges. et aliquis pro sibi facere in /
 iustum volens. Tercio arguitur sic. nullus facit in /
 iustum nisi alicui facienti iniustum. sed contingit quod alius /
 quis facit alicui iniustum hoc volenti. puta si vendat /
 rem carnis quam valeat. Aut si alius propter cupiditatem /
 ciam patiat expoliari a meretrice. et pringit aliquem /
 volentem iniustum pati. In oppositum arguitur. quod /
 iniustum pati est oppositum ei quod est iniustum facere. /
 sed nullus facit iniustum nisi volens. et pro oppositum /
 nullus patitur iniustum nisi volens.

Sciendum primo

Quod postquam plus ostendit secundum quales iustificationes aliquis /
 dicatur iustus vel iniustus. Et sequitur mouet qualis /
 datur dubitationes. quod prima est quod sit opus. Sciendum /
 secundo. quod actio. procedit de sua ratione ab agente. sed actio /
 secundum suam propria rationem est ab alio. ideo idem secundum idem /
 non potest esse agens et patiens. ut habet secundo philosophorum et /
 etiam in octauo. Manifestum est autem quod prima principium /
 um agendi in hominibus est voluntas. et tamen illud homo pro /
 prie et se facit quod voluntas facit. et conuerso. illud /
 non proprie patitur quod preter suam voluntatem patitur. quod /
 in quantum est volens principium est in ipso. et ideo in qua /
 tu homo magis est agens quam patiens.

Conclusio

Nullus pro facere iniustum /
 et per se et formaliter nisi /
 volens. nec pati nisi vo /
 lens. sed pro accens et quasi materialiter aliquis pro illud quod /
 est de se iniustum facere volens sicut cum aliquis operatur pro /
 ter intentionem vel pati volens. sicut aliquis dat plus al /
 teri de sua voluntate quam debeat. Prima pars pro rationem /
 post oppositum. Secunda pars pro rationem ante oppositum. /
 Dubitatur. quod duorum facit iniusticiam circa distribu /
 tiones. vel ille qui recipit. vel ille qui dat aliquid propter dignita /
 tem. Respondet philosophus. quod ille qui distribuit propter dignitatem /
 facit iniustum et non ille qui recipit propter dignitatem nisi /
 ad hoc operatur. Probat philosophus triplici ratione. Prima est /
 illud quod est principium actionis est quod voluntarie facit iniu /
 stum. sed recipiens non est principium actionis. nec se pro /
 literate facit. Secunda ratio. in distribuere distribuens se habet /
 ut principium agens. Recipiens vero ut instrumentale pro /
 modum obedientis. sed actio attribuitur principali agenti et /
 non instrumenti. Tercia ratio. distribuens se habet in distribu /
 tione sicut iudex in commutationibus. Sed iudex sciens magis /
 le iudicis iniustum facit. et ille qui iniuste distribuit.

Ad rōnes

ante oppositū. Ad primas dicitur qd cum aliqis sua voluntate dat alicui aliquid qd dare non debet non facit iniusticiam. nec iniquitatem sed qm homo per suam voluntate possidet res et ita non est per suam voluntatem subtrahitur et ab alio. Ad scd az dicitur q aliqua persona singularis potest considerari dupliciter. Uno modo sicut se. et sic si aliqis confert aliquid nocuum hoc potest habere rationes aliquas cuius vicij. Alio modo potest considerari aliquis homo in quantum est aliquid civitatis. scilicet pars. aut etiam aliquid dei scilicet creatura eius. et sic qd occidit seipsum non facit sibi iniustum sed civitati. Ad tertiam dicitur q passio est effectus actionis exterioris. in hoc enim qd est facere et pati iniustū illud qd materialiter attendit sicut illud (qd est exterius) agitur. puta psequitur in se. Sed illud quod puenit sibi formaliter sicut attenditur sicut voluntates agentis et patientis ut dictum est

Epicykeia vero et epicykeia quod dicitur hinc epicykeia quod dicitur ad iusticiam. epicykes autem ad iustū proximum est dicere. Neque enim ut idem simpliciter neque ad alterum genere videtur intendenti. Et quoniam enim epicykes laudamus et virtutem talis quare et ad talia laudantes transferimus pro bono magis epicykes quam melius ostendentes quoniam autem ratione sequenti videtur inconueniens si epicykes propter iustū quod dicitur exis laudabile est vel enim iustū non sit diosum vel epicykes aliud vel si ambo studiosa idem sunt dubitatio quod dicitur in gaur fere accidit propter hoc circa epicykes. Habent autem omnia sicut modum quodam recte et nihil subcontrariū sibi ipsi epicykes enim iusto quod dicitur ens melius est iustum et non ut aliud quod dicitur genus existens et melius est iusto. Idem ergo iustū et epicykes et ambobus studiosis existentiibus melius epicykes. Facit autem dubitationes quoniam epicykes iustum quod dicitur et non sicut leges autem sed directio iusti legalis. Causa autem quoniam lex quidem vniuersaliter omnis de quibusdam autem non possibile est recte dicere vel necariū. Non possibile autem recte hoc ut in plus accipit lex non ignoras qd pecca

mus est. Et est nihil in iusto recta. peccat enim non in lege neque legispositore sed in natura rei est. Quod est enim opabiliū natura talis est. Cui igitur dicat lex vel accidit autem in hoc velle tunc recte hinc relinquitur legispositore et peccat simpliciter dicens dirigens quod deficit et legispositore sic utique diriget illic pensum et si sciret legem posuisset propter quod iustum quod dicitur est quod dicitur melius iusto non eo quod simpliciter autem sed eo quod propter simpliciter peccatum et est hec natura que epicykes directio legis ubi deficit propter particulare. hec enim causa et eius quod non omnia sicut legem esse quoniam de quibusdam impossibile ponere legem quare sententia indiget. Indeterminati enim indeterminata et regua est. quoniam dicitur et lege sicut edificatiois pluribus regula. ad figuram enim lapidis transmutat et non manet regula et sententia ad res. Quid quod dicitur igitur est epicykes et quoniam iustum et quod dicitur melius iusto manifestum. Manifestum autem et hoc et epicykes quis est talium enim electiuus et operatiuus et non a cribodyliatis ad deterius sed minoratiuus quamuis habens legem adiuuantes epicykes est. Et habitus epicykeia iusticia quedam existens et non alter quidem habitus. Verum autem contingit sibi ipsi iniustum facere vel non manifestum ex hijs que dicta sunt. Quedam quidam enim sunt iustorum sicut omnem virtutem a lege ordinata. puta non iubet seipsum interficere lex. que autem non iubet prohibet. Adhuc autem cum propter legem nocet non contra nocens volens iustum facit. Volens autem

hoc sciens et quem et ut. Qui autem propter iram seipsum occidit volens hoc opat propter rectam egerit quod non sicut lex iniustum facit ergo. Sed cui vel civitati sibi ipsi autem non. volens panitur. Iniustū autem pati nullus volens. Propter quod et civitas dampnificat et quedam in bono ratio adest seipsum corrumpenti ut civitati iniustū facienti. Adhuc sicut quod iniustū quod solus in iniustū facies et non totaliter prauus non est in iniustū facere sibi ipsi. Hoc enim aliud ab illo. est enim aliqui alii iniustus sic malus quod admodum invidus non ut tota bobens malicias quare neque sicut hanc iniustum facit. Simul enim utique eide erit auferri et adiacere eide hoc autem impossibile sed sicut in pluribus necariū est iniustū et iniustū. Adhuc autem voluntarium et electione et prius. Qui enim quod passus est et idem contra faceret non videtur iniustū facere ipse autem a seipso eadem simul et facit et patitur. Adhuc erit utique volentem iniusta pati. Cum hijs autem sine sicut partem iniustificatio nibus nullus iniustum facit. mecha autem nullus ea que sui ipsius neque suffodit sui ipsi murū. neque furat que sui ipsius. Totaliter autem soluitur sibi ipsi iniustū facere sicut diffinitione ea que de voluntarie iniustum pati. Manifestū autem et quoniam ambo quod dicitur praua et iniustum pati et iniustū facere hoc quidem enim minus hoc autem plus habere est mediū. et quedam duo dicitur quod dicitur sanum in medicinali bene habitū est in exercitativa. Sed in deterius iniustum facere. iniustū. facere quidem enim cum malicia et vituperabile erat et malicia vel perfecta et simpliciter vel proxime non ei omne voluntarium cum iniusticia. Iniustū autem pati sine malicia et iniusticia. Secundum ipsum quidem igitur iniustum pati minus

prauum. Secundum accidens autem nihil prohibet maius malum. sed nihil cura est arti sed pluresim dicitur maiorem egritudines offensione pedis. Quis fiat utique aliquando alterum sicut accens si offendente propter cadere accidat ab aduersarijs capiet mori. Secundum methaphoram et similitudinem est non ipse ad seipsum iniustus sed eorum que ipsius aliquibus. non omne autem iniustū sed dominatū vel dispen sariū. In hijs rationibus distat ratio habens pars anime ad irrationalem. In quibus utique respiciunt. et videtur esse iniusticia ad seipsum quoniam in hijs est pati aliquod preter eos qui sui ipsius appetitum. Quod admodum igitur imperanti et imperato esse ad iniustum iniustum aliquod et hijs. De iniusticia quidem igitur et alijs moralibus virtutibus determinatum sit sicut hunc modum:

Querit ^{decimo. ut epicykeia sit prus g} ^{tinens ad iusticiam rang ps ci} ^{Argitur primo q non sit virtus} ^{quia nulla prus auferat aliam virtutem. sed epicykeia} ^{auferat aiam prutem. q. auferat id qd est iustum sicut} ^{legem q non est prus. Scdo arguit q non sit pars} ^{iusticie. quia vel esset pars iusticie particularis vel le} ^{galis. Non particularis quia se extendit ad omnes} ^{virtutes. nec iusticie legalis. quia operatur iuxta illud} ^{quod est legi positum. ergo non est pars iusticie.} ^{Tercio arguitur epicykeia est supra iusticiam. ergo} ^{non est pars ei. Maior patet. qui dicitur ab epi qd} ^{est supra et keyon qd est iusticia quasi supra iusticiam.} ^{In oppositum est phus in textu}

Sciendū primo ^{post philosophus determinauit de iusticia. Et} ^{sequenter determinat de epicykeia que est adiectiua ius} ^{sticie comunis. cuius obiectum est pkeyon. i. defectus} ^{tus Circa quod obiectum accidit dubitatio. quia vi} ^{detur ex vna parte q non sit idem q iustus. quia lau} ^{damus ipsum ut quod dicitur melius q iustus sit. Sed} ^{ex alia parte videtur q sit idem cum iusto. quia illud} ^{(quod est preter iustum) non est bonum nec laudabile} ^{ut dictum est. sed in hoc non est contrarietas. quia ius} ^{tum quo vtuntur ciues diuiditur iniustum natura} ^{le et legale sic q epicykeia continetur sub iusto natura} ^{li Sed melius est sub iusto legale. quod oritur a natu} ^{rali. quia epicykeia est quedam directio iusti legalis.} ^{Flam vnum quod dicitur natum est dirigi sicut principij} ^{q dicitur. mo iustū legale orit a naturali ut dictū est.}

Sciendū scđo. qđ iustū legale indiget directōe. Lu
ius ratio est. qđ lex dā vtr̄ eo qđ particularia sūt iūmīta
Facta autē particulariū hōim (de quibz dant leges) sūt
variabilia. qđ non possunt sp̄ omnia eodem mō se habe
re. et sic in ipis nō pōt dāri regula vtr̄ lex certa quo ad
omnia et per p̄ns taleius legale siue lex in ipis indi
get dire ctiōe. Et de peregrinis. qui p̄tra statuz le
gis quā ignorabāt ascenderūt muros ad repellendū
hostes ciuitatis. quīs em̄ tales ascendēdo muros fa
cerent p̄tra p̄cepta legis. tñ erat p̄tra ius naturale
vtr̄ ipis benefaciendū pena reddat. et sic op̄ret qđ fiat
ep̄keya seu directio legis in tali casu. Un̄ ep̄keya
est habitus directiū legis vbi lex deficit p̄pter aliquos
casum particularem

Cōclusio

Ep̄keya est p̄tus ad ius
niam p̄mens sicut ps est
Sic p̄tus ps. qđ vtr̄ ostē
sum est in alijs casibus particularibz. malū est sequi le
ges politia. bonū est autē p̄remisssis p̄bis legis sequi
illud qđ requirit iustū rō. et cōis vtilitas. ad hoc ordi
natur ep̄keya et dirigūt in istis casibus particularibz qđ
virtus. Sic ps iusticie ps. qđ iusticia legalis dirigūt
fm̄ ep̄keya. legalis p̄o iusticia p̄rinet ad cōmūnem
iusticiam. Ep̄keya que est respectū ciuidē. predicat
em̄ iusticia cōiter dicta siue cōis de ep̄keya et iustici
cia legali nō tamē gen̄. sed qđdam analogū. p̄ p̄
em̄ dī de ep̄keya qđ de legali iusticia

Dubitatur primo

Utr̄ alijs sibi p̄li possit facere iniustū. Rñ dicit qđ
hsat ps ex p̄cedētibz. qđ vtr̄ dēi est in q̄stione p̄cedēti
nō ē possibile aliqūē pari iustū volūtariē. Lū igit sic
iustū facere sit qđdā volūtariū. vtr̄ etiā ostēsum est.
sequitur qđ nullū iustū facit sibi p̄li. Sequitur etiā qđ idē
mīn̄. et plus habere de bonis et sicut de malis. Lū
iniustū facere sit p̄li habere de bonis. et iustū p̄li sit
mīn̄. Nec est iusticia de illis qđ occidūt seipos vtr̄ ostē
sum est pus. Dubitatur scđo. vtr̄ iustū facere sit p̄
ius. qđ iustū pari. Rñ dicit qđ iustū pari simplici et p̄
se dicitur est qđ iustū facere. sed tñ p̄ accūs nihil p̄b̄
bet iustū pari et p̄ius malū qđ iustū facere. Prima
ps iā patuit. qđ iustū facere ē volūtariū. et iustū pas
si ē volūtariū. mō nō est malū nisi sit volūtariū. Scđ
cūda ps ps. qđ qñqđ p̄tingit p̄ accūs qđ ex h̄ qđ alijs
patit iusticia p̄moueat ad maiores iusticias facien
das et retribuendū. sed tñ de eo (qđ ē p̄ accūs) nō cu
rat ars siue scia. Dubitatur 3o vtr̄ alicuius ad seipm̄
possit cōstitua. Rñ dicit qđ alicui⁹ totū hōis ad ali
as pres p̄t ē iusticia et iusticia nō qđē simp̄ sed qđ
si qđdā iustū disp̄atū siue yconomia aut dñariū
an oppositū. Ad p̄mā dī
qđ ep̄keya nō aufert bo
nū simplici nec iustū. sed

Ad rōnes

iustū qđ ē legi determinatū. Ad scđam dī. qđ ep̄keya
p̄prie correspondet iusticie legali. qđ qđam mō p̄rinet
sub ea. et qđam mō eā excedit. Hāz si iusticia legalis
dicat qđ ob̄t̄perat legis sine q̄ntū ad verba legis. siue
q̄ntū ad iusticiam legalis. sic ep̄keya est ps iustici
cie legalis. Si iusticia legalis dicat solū qđ ob̄t̄perat
rat legi fm̄ p̄ba legis. sic ep̄keya nō est ps iusticie le
galis. sed est ps iusticie cōit diuise p̄tra iusticiam le
galem. Et sic patet resp̄m̄io ad tertiā ratiōnem.

Via autē existim⁹ prius dicen
tes qm̄ oportet mediū eligere
neqz sup̄habūdantiā neqz de
fectū. mediū autē est vtr̄cā ra
tio dicit hoc diuidam⁹. In oibz em̄ dictis
habitiū quēdamodū et in alijs est qđdā si
gnū ad qđ respiciēs rōnē hñs intendit et re
mittit. et qđ est termin⁹ medietatū quas int
mediū dicim⁹ eē sup̄habūdantiē et defectus
existentes fm̄ rectā rōnē. Est autē dicere qđ
sit verus. nihil autē manifestū et ei et in alijs
studijs circa quecūqz est scia. hoc vtr̄ qđ dēz
dicere. qm̄ neqz p̄tra neqz minora oportet
aborare neqz negligere sed mediā et vtr̄ rec
ta rō. hoc autē solū hñs vtr̄qz alijs. nihil vtr̄
qđ sciet. ampli⁹ pura q̄lia oportet afferrī ad
corpus si qđ dicat quecūqz medicinalis in
bet et vtr̄ qui hāc habeat. Propter qđ opoz
ret et circa aīe habitus nō solū verus eē hoc
deinde sed et determinatū et qđ est recta ra
tio et hui⁹ qđ termin⁹. Anime autē virtutes
diuisim⁹ et has qđem esse moris dīpimus.
has autē intellet⁹. de moralibus quidem igi
tur per transiūimus. de reliquis autē de ani
ma primum dicentes dicimus sic. Prius qđ
dem igitur dictum est duas esse partes aīe
et rationem habens et irrationale. Hunc
autem de rationem habente fm̄ eundēz mo
dum dicendum. Et supponantur duo rati
onem habentia. vnum quidem quo specula
mur talia entium quozum p̄ncipia nō cō
tingunt aliter habere. vnum autem quo cō
tingentia. Ad ea enim que genere altera et
anime particulariz alterū genere ad vtrū
qđ aptum natum. Siquidē fm̄ similitudine
neqz quādā et p̄prietate cognitio existit ip̄ius

Dicatur autē hoz hoc quidē sciēficiū. hoc
autē rōnariū cōsiliari em̄ et rōnari idēz. nu
lus autē cōsiliat de non p̄tingentibz alieba
bere. quare rōnariū est vna quedā ps rōnē
hñis. Sumendū ergo vtr̄qz hoz quis
optimus habit⁹. hic em̄ virtus vtr̄qz. vir
tus autē ad op⁹ p̄p̄tū. Tria autē sūt in aīa do
minatia. actus et veritatis sensus. intellet⁹
et appetitus. Hoz autē sensus neqz vnus
p̄ncipiū act⁹. Manifestū autē eo qđ bestie
sensus qđem habēt. actū autē non p̄muni
cāt. Est autē qđ in mente affirmatio et ne
gatio hoc in appetitu et p̄secutio et fuga.
Quare qđ moralis virtus habit⁹ electiūz
electio autē appetit⁹ cōsiliariū. oportet qđ dēz
p̄pter hoc rōnē verā esse et appetitū rectum
Siquidē electio studiosa. et eadē hāc qđem
dicere. hūc autē p̄sequi. bec quidē igit mēs et
veritas practica. Speculatiō autē mentis et
non practice neqz factiue bene et male verus
est et falsum. hoc em̄ est oīs intellectiui op⁹
p̄ncipiū aut et intellectiui veritas cōfesse ha
bēs appetitū recto. Act⁹ qđem igit p̄nci
piū electio vā nō? sed nō cui⁹ gratia electi
onis aut appetit⁹ et ratio qđ gratia alicuius
Propter qđ neqz sine intellectu et mente ne
qz sine morali est habitū electio bona actio
em̄ et p̄rariū in actione sine mēte et more
non est. Mēs autē ip̄a nihil mouet sed que
gratia huius et practica. bec autē et factiue
p̄ncipiat gratia em̄ huius facit omnis fa
ciens et non finis simplicit. sed ad aliqd et
alicuius factū sed non actū. bona actio em̄
finis. appetit⁹ autē hui⁹. Propter qđ vel ap
petitū⁹ intellet⁹ electio vel appetit⁹ intel
lectiū⁹. et tale p̄ncipiū bō. Non em̄ est elir
gibile nihil factūz pura nullus eligit ylion

captam fuisse. neqz em̄ cōsiliat de facto. s3
de futuro et cōtingenti factū aut non cōtin
git non fieri. p̄pter qđ recte agathon. So
lo em̄ ip̄o et deus p̄riatur inge nita facere
que vtr̄qz sunt facta. Utr̄qz vtr̄qz intel
lectiūz p̄ncipiaz veritas opus. Scđm qđ
igitur maxime habitus verus dicit vtr̄qz
ip̄i p̄ntes ambabz incipientes igit. superi
us rursū de ip̄is dicamus.

Circa sextum libz

Et hocorum aretoreis. Queritur p̄mo. vtr̄ ratio
sufficienter diuidatur in scientiam seu intellectū spe
culatū quo speculant necessaria. Et rōcinatū seu in
tellectum practiū. quo p̄gnosctus p̄tingentia
Arguitur p̄mo qđ nō. qđ rā intellet⁹ agens qđ intel
lectus possibilis ad omnia intelligibilia se extendit. qđ
esset p̄tra ratiōnē vtr̄qz intellet⁹ si alia pars aīe
esset. que intelligit necessaria. et alia que intelligit ne
cessaria. An̄ est phi tertiō ne aīa. Scđo sic. verus ne
cessarium. et verū p̄tingens vidēt se habere sicut p̄
fectum et imp̄fectum in genere vtri. Sz eadem pone
aīe sensitīue p̄gnosctū p̄fecta et imp̄fecta in eodem ge
nere. sicut vīus p̄gnosctū lucida et tenebrosa multo
magis eadem pōtia intellectiua p̄gnosctū continen
tia et necessaria. Tercio sic. vīus p̄gnosctū corp⁹
lia. quibus insunt necessarium et contingens. qđ mul
tom. agis eadem pōtia actiua cū sit alior vīus p̄gnosctū
cit cōtingentia et necessaria. Quarto sic. pōtie solum
distinguitur p̄ obiecta formaliter accepta. sed qđdā
tas rei materialis (qđ est obiectū nostri intellet⁹) eo
dem mō regitur quātum ad esse formale in cōtingen
tibz et necessarijs. qđ ad eandē pōtiāz p̄gnitiaz p̄rinet.
In oppositum est p̄bus in textu.

Sciendū

Sciendū est qđ postqđ p̄bus deter
minatur de p̄tutibz morali
bz que p̄ficiunt p̄rem iract
bilē siue rationalem per participacionem. Cōsequē
ter in hoc sexto determinat de intellectibz. et quia rā
tio rectificat fm̄ virtutes intellectuales. ideo ad cog
noscendū istas p̄tutes intellectuales oportet p̄tū ali
quid p̄gnosctere de rōne. que vocatur rōcinatū p̄ es
sentiam. Unde sufficit ad p̄positum. qđ ip̄a diuidat in
duas partes. qñaz vna est qua speculamur necessa
ria. et hec pars a p̄ho vocatur sciēficiū gen⁹ anis
me. quia scia est de necessarijs. Alia est ps p̄ qua spe
culamur cōtingentia. et hec pars vocat rōcinatū si
ue p̄siliatua. qđ rō et p̄siliū sunt de p̄tingentibz

Cōclusio

P̄dicta diuisio p̄ris rati
onalis est sufficientis. Pas
ret. qđ ad obiecta (qđ disse
rūt) opoz qđ diuersa gñā p̄tū aīe addit. ps. qđ pōtie
ad obiectū vtr̄qz p̄tū. Sz p̄rigēs et necessariū dif
ferūt genere. et etiā decimo meth. p̄p̄hice. qđ corrupti
bile et incorruptibile ḡ dicit. qđ opoz qđ sit diuersus ge
n⁹ p̄tū aīalis. ergo p̄gnosctū contingentia et necaria

Sed contra predicta obicit qd phus tertio de anima distinguit specularium et practicum intellectum non p...

Dubitatur primo

Quomodo proportionatur ratio et appetitus. Responde tur qd sic proportionatur spiritum ad suos actus. quia in...

tur deus. ut non possit preterita facere non fuisse non...

Ad rationes

Ante oppositum. Ad primum dicitur qd contingit...

Ante utriusque quibus verum dicit anima affirmando vel negando...

quinque sunt numerum. hec autem sunt ars. scientia. prudentia. sapientia. intellectus. Super...

ipsi sunt principia scilicet. Si enim non magis condicione...

Queritur

Secundo dicitur qd virtutes intellectuales ab invicem distincte...

Sciendum primo

postquam philosophus investigavit rationem finem quam accipit de...

plura ratione aliquid habet? et virtus? Uno modo quod facit fa...

Ad rationes

Ante oppositum. Ad primum dicitur qd duplex est opus...

De prudentia aut sic utiq; assumam? specu-
lantes quos utiq; dicim? prudentes. Videtur
autem prudentis esse posse bene consilium circa ipsi bo-
na et conferentia non secundum primum puta quia ad sa-
nitatem vel fortitudinem sed ad bene vivere totum.
Signum autem quoniam et circa aliquid prudentes dicim? quoniam
ad finem aliquem studiosi bene rationabunt. quorum non
est ars. Quare et totaliter utiq; erit prudentes con-
siliarius. Consilium autem nullus de impossibilibus ali-
ter habere neque non contingentibus ipsi agere. Qua-
re si scia quidem cum demonstratio quorum aut prin-
cipia contingunt aliter habere horum non est demon-
stratio. omnia enim contingunt et aliter habere. et non est
consilium de his que ex necessitate sunt. Non utiq;
erit prudentia scia neque ars. Scia quidem quoniam con-
tingit actibile aliter habere. ars autem quoniam aliud ge-
nus actionis et factiois. Relinquit ergo ipsam
esse habitum utique circa rationem actuum circa bonum
et mala. factiois quidem est finis altere actiois aut
non semper est cum ipsi cuparia finis. Propter hoc
pudica et tales prudentes existimamus esse. quoniam ipsi
bona et aliis prout speculari esse aut tales existima-
mus disprofanos et politicos. Dicitur et temperantiam
hoc appellamus nomine. velud saluante prudentiam.
saluat autem tale existimatores. Non enim omnem cri-
stianitatem corrumpit neque pervertit. delectabile et
triste puta quoniam trigonum duos rectis equales habet.
vel non habet sed eas que circa opabile. Principia
quidem enim opabilia quod enim gratia opabilia cor-
rupta autem propter delectationem vel tristitiam con-
fessim non apparbit principium. neque oportere
huius gratia. neque propter hoc eligere omnia et
opari. est enim malicia corruptia principium. Qua-
re necesse prudentiam habitum esse cum ratione ve-
rum circa humana operativum. Sed in artis qui
tunc est virtus prudentie autem non. Et tamen arte qui
tunc volens peccans eligibilior. circa prudentiam
autem minus quemadmodum et circa virtutes. Ma-
nifestum igitur quoniam virtus quedam est et non ars

Duabus autem entibus partibus anime ratio-
nem habentium alterius utiq; erit virtus opi-
native. Opinio enim circa contingens aliter
habere est et prudentia sed tamen neque habi-
tatio cum ratione solum. Signum autem quoniam
oblivio talis quidem habitus est. prudentia au-
tem non est. Quia autem scientia de universa-
libus est existimatio. et de necessitate entibus.
Sunt autem principia demonstrabilium. et
omnis scientie cum ratione enim scientia prin-
cipium scibilis. neque utiq; scientia erit neque ars.
neque prudentia. Scibile quidem enim demon-
strabile. hec autem sunt existentes circa contin-
gentia aliter habere. neque utiq; sapia horum est. Sa-
pientiam enim de quibusdam habere demonstratores est. Si
utiq; quibus utique dicim? et nequaquam metimur circa
non contingentia vel et contingentia aliter habere scia et pru-
dentia est et sapia et intellectus. horum autem trium nullum
contingit esse. dico autem tria prudentiam sapiam et sciam.

Querit relinquitur ergo intellectum esse principiorum.
ars et prudentia sunt due virtu-
tes ab invicem et ab aliis distincte.
Ars quod ars non sit per se quod per se
tenemo male utitur. ars per se male utitur. per se aliquid
artifex secundum statum sue artis male operari. ars non est per se.
Secundo quod non distinguuntur a virtutibus intellectuales spe-
cularias. quod quidam artes. libales sunt speculatives. si ars
sit per se intellectus debet dici per se intellectus. In
oppositum est per se in textu. Pro responsione.

Sciendum primo
quod ars et prudentia perficiunt intellectum per se circa contingentia.
Contingens autem dividitur in duo. scilicet in agibile et facti-
bile quod dicitur sic actio et factio. Actio enim dicitur operatio ma-
nes in agere ut intelligere. factio est operatio transiens in
materiam exteriori. ut edificare. et sic actio non est factio.
nec e contra. et per se agibile non est factibile nec e contra. Et
cum hinc distinguuntur per obiecta. sequitur quod prudentia (quod est cir-
ca agibilia) distinguuntur ab arte que est circa factibilia.
Sciendum secundo quod habet non considerant contingentia nisi secundum
subiectum operati. scilicet arti et prudentie. Ars est sic distincta a
pho. ars est habitus factiois cum per se ratione. et circa materiam
ars est duo considerare. scilicet ipsam operati artificis quod dividitur
per arte. et opus quod per arte manifestum est. Est autem triplex opa-
ars. Prima est que sit factio. Secunda est opera circa ma-
teriam exteriori. Tercia est per se in se. scilicet ex pre-
cipio operati arte facti est duo considerare. Primum est ea que sunt
per arte humana sunt contingentia et non est. Secundum est quod per se
gnarioris artificialium est in solo faciente quod extrinsecum ab eis
et non est in factio. quod extrinsecum Sciendum secundo quod ars dicitur
a scientiis divinis et a mathematicis. quod sunt de his que

sunt de necessitate vel sunt de quibus non est ars. Dicitur
enim a scientiis naturalibus. quod sunt de his que sunt secundum
naturam. de ipsis enim non est ars. cum in ipsis habeatur per se
cipium motus. Differt enim a prudentia quod ars est factio-
nis directiva et non actiois. cum est directiva prudentia
alteri per se ars invenit in materia cum prudentia cum
vtriusque est circa ea que sunt per intellectum et circa contingen-
tia. sed differunt. quod ars est cum ratione. prudentia vero sine
ratione. Per se uterque. quod sicut ars est habitus factiois cum
vera ratione. ita inertia e contra est habitus factiois cum
ratione falsa non contingentia aliter se habet. Sciendum quod
eo quod ille dicitur prudentes quod ex facilitate sui habitus potest bene
consilium circa bonum et mala. sed quidem in aliquo
particulari negotio solum pura scia sunt bona vel mala ad
sanitatem vel egritudinem corporalem. sed circa ea que pertinent
ad vitam humanam. id est illi dicuntur prudentes solum secundum quod
et non simpliciter qui bene prout rationari et consilium de his
que sunt bona et vicia ad sanitatem vel egritudinem corpora-
lem. sed circa ea que pertinent ad vitam humanam. id est illi dicitur
cuncti prudentes solum secundum quod et non simpliciter quod bene prout
rationari et consilium de his que sunt bona et vicia ad ali-
quod finem determinatum. dum tamen ille finis sit bonus et ratio-
cinari de his que pertinent ad manifestum finem prout est
scie et etiam prudentie. dum non habet enim sit circa ea
quorum est scia. quod rationari circa bonum et prout ad artem
Et quibus per se prudentia non est scia. quod agibilia (de quibus
est consilium) sunt circa contingentia et de talibus est pru-
dentia et non scia cuius sit circa necessaria. Et sic per se pru-
dentia est habitus cum vera ratione actiois circa bona et mala
bonis. Per se uterque quod finis actiois sit ad altere. sit igitur
ars et prudentia sunt virtu-
tes intellectuales ab invicem
et aliis distincte. sed

Conclusio
ars tamen solum habet rationem virtutis in se facit facultatem
boni operandi et non in se virtutem boni. Sed prout
dentia habet rationem completere virtutis secundum vtriusque mo-
dum. Primum patet quod bonum ipsius factiois non
est in factioe sed in re facta. non enim pertinet ad rationem
artificis qua voluntate opus faciat. sed quale sit opus
quod facit. et sic convenit in aliquo cum habitibus specula-
tibus. quod ad ipsos pertinet solum qualiter se habeant
res que et non qualiter se habeat appetitus humanus
ad illas. Et ideo ars eo modo habet rationem virtutis si-
cut et habitus speculativus. in se nec ars nec habitus
speculativus faciunt bonum opus secundum ad facultatem boni
agendi. Secundum patet. quod oportet virtutes distinguere ubi
reperitur diversa ratio virtutis. sed prudentia non solum facit
facultatem boni operis sed etiam facit bonum usum. quod
respicit appetitum rationis presupponens rationem
cum igitur prudentia et alie virtutes intellectuales so-
lum faciunt facultatem boni operis sequitur quod distinguuntur ab
arte. Et ab aliis potest etiam per se per se prudentiam.

Ad rationes
an oppositum. Ad primum
ma dicitur quod cum aliis habitibus
arte operatur malum artificis
cium. hoc non est opus artis. imo est contra naturam. ut
si quis scias verum mentiat non debet secundum suam sciam
sed contra sciam. Et ideo sicut scia semper se habet ad bo-
num ita et ars. sed tamen deficient a perfecta ratione virtutis
quia non faciunt bonum usum. sed ad hoc requiritur
voluntas perfecta ad virtutem moralem. Ad se-
cundam conceditur quod artes liberales sunt simpliciter
scientie. et sub ipsa continentur. Sunt tamen artes

secundum quid et per quandam similitudinem in se cum opus
dinatur ad aliquod opus rationis. et sic conclusio per
cipaliter intelligitur de aliis artibus.
Prudentia autem in artibus certissimis. ar-
tes assignamus puta phisicam latomum sa-
pientem solidam statum hinc quidem igitur nichil
aliud significantes sapiam. quod virtus artis est.
Esse autem quod sciam sapientes existimamus totaliter.
non secundum primum. neque aliud aliud sapientes quod ad-
modum homerus aut in margite. hinc autem utiq; neque
fossore dicitur posuerunt. neque arator neque alii quod
sapientem. Quare manifestum. quoniam certissima utiq;
sciam erit sapia. Oportet ergo sapientem non solum
quod ex principibus scire. sed et circa principia verum di-
cere. Quare erit utiq; et sapia intellectus et scia. Et
quod admodum ea putat hinc sciam honorabilissimum
Iucouenies enim si quod sciam politicam vel pruden-
tiam studiosam existimat esse si non optimum eorum quod in
mundo habet. Si utiq; sanum quidem et bonum alte-
rum hominum et piscium. alium autem et rectum idem ipse et
sapientem idem omnes utiq; diceret prudentis et alterum
Circum seipsum enim singula quidem bene speculans dicit
res utiq; esse prudentes. et huic concederet ipsa propter
quod et bestiarum prudentes quod ad esse autem. quod circa
ea ipse vita vident potentiam habere prout suam.
Manifestum autem utiq; erit quoniam non utiq; erit sa-
pientia et politica eadem. si enim est (quod circa vicia ip-
sis) dicitur sapiam. multe erunt sapie. Non enim vna
circa omnes bonum animalium. Sed altera circa singula
Si non et medicinalis vna de omnibus entibus
Si autem quoniam optimum habet aliorum animalium. nihil dif-
fert enim hinc alia multum diviniora. secundum natu-
ram puta manifestissima ex quibus mundus con-
stat. Et dicitur utiq; manifestum. quoniam sapia est et scia.
et intellectus honorabilissimum natura. Propter
quod anaxagoras et thales et tales sapientes quod pru-
dentes autem non autem esse cum videant ignorant
tes conferentia sibi ipsis. et superflua quidem et mirabi-
lia et difficilia et divina scire ipsos autem. Inpu-
lia autem quoniam non humana bona querunt

prudencia aut circa humana z de quibus est co-
siliari. prudens em maxie hoc opus esse dicim?
bene psiliari. Cosiliat aut nullus de imponibili
bus aliter habere neqz de quibuscuqz non suis
aliqs est z hic opabile bonu. Simpliciter aut
bonus psiliator est optimi hoi opabiliu pecta
tiu? scdm rōcinatōz. Neqz ē prudētia vniuersa
liū solum. sed optet z singularia cognoscere. acti
ua em actio aut circa singularia. ppt qd z qdā nō
sciētes qbus dā sciētib? magi actiui z i alijs epti
Si ei sciat qm leues bñ digestibiles carnes z sa
ne qles aut leues ignorat nō faciet sanitate. sed
sciēs qm que volatiliū leues z sane faciet magi
prudētia aut actiua. Quare optet ambas habe
re vel hanc magis.

Querit vtz sapia sit maxima virt? in
relectualis. Arguit pmo q n
q impās est mai? eo cui impa
tur. sed prudētia impar sapie. qz dī in pbenio hui?
q politica q ad prudētia pnter. ipar z pordinat dī
sapinas z vlcqz quo debitu est vniūqz adducere.
Lū hīnt dīsciplias sapia pūgat sequit q prudētia ē
maior q sapia. Sed sic de rōne virtutis est ordinare
ad felicitatē. s; prudētia est hmoi z nō sapia cū nō cō
siderat ac? hūanos. s; prudētia est maior qz s; s;
piētia. Tertio qto cognitio ē pfectior tāto ē ma
ior. s; pfectiorē cognitōz possum? h;e de reb? hūanis
er de reb? natur. lib. de quib? est scia. qz de reb? diuis
de qb? est sapia. s; scia est maior qz s; sapia. Quar
ro sic cognitio pncipioz est dignior qz cognitio pclusi
sionis. s; sapia pcludit ex pncipijs demōstrabilib? q
rū est intellect? sic z alie scie. s; intellect? est maior vir
tus q sapia. In opp? est pbs dicēs q sapia se h;
quemadmodum caput inter virtutes intellectuales
Pro responsione ad questum.

Sciendum primo

postq pbs determinauit de singul? virtutib? intelle
ctualib?. pnt ondit q sit pncipalissima int oēs. Et p/
mo ondit sapiā esse pncipalissimā. Sed ondit pru
dentia ē pncipua in gñe agibilū humanoz. de pmo
aut videbit in pnti qōne. de scdo in qstioe sequenti.
Sciendū scdo q sapia nō est d qbuscuqz scia. s; est
scia rez hōrabilūsumaz. z diuinaz. qre est hūis rōnez
capit? inter oēs alias scias. Sicut ei p sensus (q s; i
capite) dirigit mor? z oparōes oīuz alioz. mēbzorū.
Ita sapia dirigit oēs alias scias. qz ab ea oēs alie scie
sua pncipia psupponūt. Sciendū tertio q pur dī
i ph emio pmi d aia q vna scia d; honorabilior z me
lior altera. eo q est melioris z honorabilioris obiecti
z sic err. abāt illi (q inter oēs scias pncipalitate attri
buebāt politicē q quā gubernat multitudine) vel pū

dentie p quam aliqs seipm gubernat. Tales em ar/
tendūt magis ad vtilitatē q ad scie dignitatē. Si ei
tra esset opteret q hō est optm? hoz q sunt in mudo.
qz politica z prudētia s; circa hūana. bona mō mai
festū est. qz qdā sunt nobiliora aie. z sic neqz prudens
na neqz politica sunt pncipalioz scia. Pz aliunde q
sapia nō sit idē q politica aut prudētia. qz opteret
q essent multe sapie. mō est tm vna sapia. qz ad eam
pnter psiderat ea q sunt oib? entib? cōia. Relinquit
s; q politica (q est gubernatiua hūane multitudis)
nō pot esse sapia. similit z multomin? sapia cōmūi
ter dicta que est gubernatiua vnius. sit igitur hec.

Conclusio sapia est maxima int oēs pū
tes intellectuales. qz obiectū
sapie pcedit int oia obiecta
virtutū intellectualū. qz psiderat virtutē altissimā.
z qz p cām iudicat de effectu. z p cām supiorē d cau
sis inferiorib?. iō sapia h; iudiciū de cōib? alijs pū
tib? intellectualib? z ei? est ordinare oēs alias virtu
tes z est architectonica respectu oīuz. s; pclusio vera.
Et pdictis pz q prudētia est circa bona hūana. et
sapia circa ea q sunt meliora. iō hoies dicebāt amas
ragorā. z quēdā aliū pmi. (qui vocat Tales) eēsa
pientes z non prudēs eo q videbant eos ignora
re ea q sibi erant vtilia. z scire diuina z difficilima. q
dicebant esse inuulnia eo q nō cōferebant ad vitam
humanā. Pz vltērius q prudētia nō solū est circa
vtilia. sed etiā circa singularia. pz qz est pmi agendē
mō actio ē circa singularia igit zc. Et nō ē q qdā nō
hūis sciaz vliū s; magi acri qz illi q hnt sciaz vliūz
an oppo? Ad pū

Ad rationes mā d; q prudētia nō
nmpat sapie. sed magi
gis ecōtra. qz prudētia min? se habet intermittere
de altissimis q psiderat sapia. sed bñ psiderat de his
q pntent ad sapiam. s. quō hoies debeāt puenire ad
sapiam. z s; est mīstra sapie. qz est ad eam pparans
viā. Ad scdam d; q prudētia psiderat ea que p
parant ad felicitatē. sed sapia cōsiderat ipm obiectū
felicitatis qd est altissimum intelligibile. Et si esset
pfecta consideratio sapie respectu sui obiecti esset p
fecta felicitas. z sic pncipius se habet ad felicitatēz
qz prudētia. Ad tertā d; q vna noticia pferat al/
teri ex eo q est nobilioris obiecti aut ppter certitudi
nem. pcedendū. si q obiecta sunt equalia in nobilitate
z bonitate illa que est certior est melior. sed tm illa q ē
minus certa z est de altiorib? z maiorib? pferat ei q
est magis certa z de minorib? rebus. Ad quartā
d; q veritas z cognitio pncipioz demōstrabilū des
pender ex rōne terminoz. Cognoscere em rōnem en
tis z nō ent? totū? z pris z alioz (q sequunt ad ens
ex quib? sicut ex terminis psituunt pncipia indemon/
strabilia) pnter ad sapiam. qz ens cōmune est pzi?
effectus altissime cause. z iō sapia nō solū vlt est de
pncipijs indemonstrabilib? quoz est intellectus cons
cludēdo de eis sic alie scie de ea. z sic sapia est altior
virtus qz prudētia vel intellectus.

Erūt autē quedam vtiqz z hec architectonica.
Est aut z politica z prudentia idē quidē habi
tus. esse quidē nō ipis idē. Eius aut (que circa
ciuitatē) hec quidē vt architectonica prudētia

legispositiua. hec aut vt circa singularia cōe ha/
bet nomē politica ipa aut actiua z psiliaria. Se
tentia em opabilis quare extrema vel extremi. p
pter qd ciuilitate pu erfari hos solū dicit. soli ei
opant isti quēadmodū chirotegnie. Uidet aut
z prudētia maxime esse que circa ipm z vnum z
habet ipa cōie nomē prudētia. Illaz at hec qui
tem yconomia. h; ec aut legispositio hec aut poli
tica z hui? hec quidē psiliaria. hec aut iudica/
tina. Spēs qdē igit quedā vtiqz erit cognitōis
sibi pū scire. sed h; differentia multam. Et vide
tur q circa seipm sciēs z exercitās prudēs ē poli
tica aut polipragmone. Propter qd z euripe/
tes. Qualiter aut vtiqz prudēs essem cui aderā
innegociose. In mult? numeratū milicia equa
li pncipare. Supfluos em z aliqd opates apli?
Quert em sibi pū bonū. z existimāt optere opa
ri. Et hac igit opinioe venit hos prudēs esse.
Quāuis forte nō est. qz ipsius sine yconomia.
neqz sine v. banitate. Adhuc aut q ipius qliter
disponere optet imanes hū z intēdēdū. Signū
aut est ei? qd dicitū est. z qz geometriā qdem iu
uenes z disciplinati sūt z sapientes talia. prudē
tes aut non vident fieri. Causa aut qm z singu
lariū est prudētia. q sunt cognita ex experientia.
Iuuenis aut exptus nō est. multitudine em tps
faciet experientia. Quia z hoc vtiqz aliqs inten/
tet. ppter qd mathematicus quidē. puer fiet vti
qz. sapiēs aut v? phisic? n. vel qm hec qdē p ab/
stractionē sunt. hoz aut pncipia experientia. et
hec qdem non credūt iuuenes. sed dicit. hoz at
q qd est non manifestū. Adhuc pntm vel circa
vniuersale in cōsiliando. vel circa singulare vel
em qm oēs ponderose aq prauē vel qm hec pō.
derosa. Quon iā aut prudētia nō est scia. ma
nifestum extremū em est. quēadmodum dicitur
est opabile em tale. Attingibiles sunt quidem
vtiqz intellectū. intellect? qdem em terminoz
quoz nō est ratio. hec aut extremi cuius non

est scientia sed sensus. non q p: opiorum sed q/
lūstima. qm in mathematicis extremum tri
gonuz. stabit em z illic. sed iste magi sensus p: u
tentia. ille aut alia species. Querere aut z consi
liari differūt. Psiliari em querere quoddam est.
Quert? quinto vtrū prudētia (que ē re
spectu boni pū q solet vocari
mō astica) sit eadē cū yconōica
que ordinat ad bonū cōe dom?. Et cū politica q or/
dinat ad bonū ciuitatis z regni. Arguit q sic. qz
dicit pbs iu rectu q politica z prudētia sunt idē has
bit? esse aut eozū nō est idē ipis igit zc. Sedo argui
tur dicit pbs tertio politice. qz eadē est virt? boni ve
ri z pncipis. sed politica est maxie in pncipe. Cum s;
prudētia sit virt? boni veri videt q sunt idē habitus
prudētia z politica. Oppo? arguit. qz diuerse sci
entia sunt politica. q ordinat ad bonū ciuitatis. z yco
nonica q est de his q pntent ad bonū cōe dom? vel
familie. z monastica q est de his q pntent ad bonuz
vni? psone. ergo pari rōne prudētia sunt diuerse spe
cies fm hanc diuersitatē mediū. Pro responsione.

Sciendum primo

q postq pbs ondit q sapia ē pncipua inter oēs virtu
tes intellectuales. pnt ondit que sit pncipua circa res
humanas. Sciendū scdo q tres sunt scie cōit dīz
etc. s. politica. yconōica z monastica. q pueniūt in h
q qliter est recta rō rez a nobis agibilium circa bōa
humana vel mala. Et fm hoc dicit pbs q politica
prudētia sunt idē habitus fm substantiā z in cōi. s;
tm differūt fm speciales rōnes. qz prudētia est recta
rō rez circa bona vel mala vniūscuiusqz hoīs v? sui/
ipius. Politica vero est recta rō rez circa bona vel
mala totū multitudinis. Et ita sic se h; iusticia lega
lis ad virtutes pncipales. ita politica ad prudētia z
s; yconōica (q mediat in politica z prudētia) est re
cta rō agibilū circa bona vel mala dom? vel fami
lie. Sciendū scdo q politica diuidit in duas pres.
Una est q d; legis positua z est qli prudētia archi/
tectonica. qz determinat qd sit agendū in alijs z nō
est aliud qz recta rō fm quā pnceps leges rectas po
nit suis subditis. Alia est ps politica q cōi noie dicit
politica z retinet nomē cōe. z ita psilit circa singla/
ria opabilia. ita q sicut legis positua est pceptiua.
ita politica est actiua z pseruatiua eoz q lege ponunt
tur. z sic est executiua legi posituē. z ad eam pnter
sciam q nichil aliud est q applicatio legi politice vni
uersalis ad singulare opabile. Et sic pz q legis pos
situa pncipalē est in pncipib? z politica in subditis.
z legis positua diuidit in psiliariā z iudicatiua. qz
optet primo in agibilib? p inquisitionē consiliū aliqd
inuenire z de inuentis iudicare. Sciendū quarto
q prudētia nō solum est in rōne sed habet aliqd in
appetitu. z in hoc differ ab alijs virtutib? intellectu
alib?. Ethica yconōica z politica in tm sunt specis
es prudētie cōiter dicte inqritum nō solū in rōne cō
sistunt. sed hnt aliqd in appetitu. nā inqritū sunt in sō
la rōne dicunt scie practice. sed inqritū aliquid sui hnt
in appetitu sunt species prudētie cōmuniter dicte

Sciendum quinto q totu principalis est pte et p nis civitas principalior est q domus z domus q vn ho id optet q pcedentia politica sit principalior q yconoica z yconoica est supius directiva z sub nativa q vocat prudencia retinet em sibi ede nomen prudencie qz alie presprudencie hnt alia pzia noia q bus noiant. Adhuc aut inf pres politice legis politice ua e pncipalior. Ex q sequit q prudencia simplr est p cipua circa omnia agibilia humana patet satis per ea que dicta sunt. Tunc sit hec.

Cōclusio prudencia simplr dicta q res spicit bonuz vnus hois vt yconoica z politica que res spicit bonum civitatis specie differunt. patet quia spēs habituum diuersificat fm diuersa obiecta. q quide diuersitas obiecti arte dicitur pnes formale rōez spī obiecti. rō aut formalis oīuz (q sit ad finē) arte dicitur pte finis. z id optet q ex relatōe ad diuersos fines diuersificat spēs hīe. diuersi aut fines sunt bonū nū pūū vni? z bonū familie seu dom? z bonū ciuitatis seu regni. optet q prudencie distigant fm dist ferentiā oīuz finū. Ex dicit p q dicere politicos n esse prudētes. s de aliis se itromittētes deficiūt. qz cōe bonū pferēdū ē bono pnculari. imo ptece nō p hī bonū pnculare sine bono cōi. Dubitat vtz prudencia solū sit circa pncularia aut vltia. Rndit p q prudencia nō solū est circa vltia. s etā circa pncularia h pbat duplici rōne. Prima est q iuuenes fiunt geometrici z sapientes in scientijs mathematicis. z tū non fiunt prudentes. huius aut non est alia causa nē si q prudencia est circa singularia q sunt nobis cognita p expētiām. nō iuuenes non pnt esse expēti. quia ad expētiām reqrit temporis multitudo. q prudencia est circa singularia. Et si querat quare iuuenis p fieri in arithmetic nō aut metaphisic? aut phisic?. Rō est qz principia naturalium (que nō sunt abstracta) a singularibz p expētiāz pnculari ad quā reqrit rōis multitudo metaphisicalia nō s pure intelligibilia a nobis. qz excedūt sensum z ymaginatio nē mathematicalia vero s ymaginabilia nec reqrit expētiām igit rō. Et sic p q iuuenes sunt pmo in struēdi in loy calibz. scdo in mathematicis. tertio in naturalibz. quarto in moralibz. qnto in diuinis. Scda rō est qz opus prudētis est bñ consiliari. sed in bene cō siliano ptingit peccare duplicif. Vno mō circa vlt puta an hoc sit vtz q oēs aque ponderose sine pue. Alio circa pnculare puta an hec aq pōderosa sit pua q prudencia n est solū circa vltia s etā circa singularia

Ad ratōnes an oppositū Ad p mā patuit solutio in scdo notabili. Ad scdam dicit q in virtute boni viri includit virt? pncipis. sic q viri boni z tū virtuosi non solum est bene subici suo principi. s etā posse bene principari. si ad hoc assumere. nō tū inde sequit q virtus subditi distiguit a virtute principis inqntum huiusmodi.

Portet aut assumere de eubulia quid est vtrū scia quedam vel opinio. vel eustochia vel aliud quoddam genus. Scientia

qdem vtiq non est. non em qmunt de qbus scia. eubulia aut p siliu qdā p silians aut qrit z rōci nat. Szm neqz eustochia. sine rōne em z veloz qdē eustochia p siliant aut multo tpe. z aut opta ri qdem oportere velociter p siliat. cōsiliari aut tarde. Adhuc solertia alter z eubulia. est aut eustochia qdam solertia. Neqz vtiq opinio eubulia neqz vna. Sed qz q quidē male p siliat pccat. q aut bene recte p siliat. manifestū qm rectitudo qdam eubulia est. Neqz scie aut neqz opinio nis. Scie qdem em non est rectitudo neqz etiā patm. Opinonis aut rectitudo veritas. Sil aut z determinatū est iam omne cuius opinio est Sed tū neqz si nerōne eubulia. a mente ergo de ficit. hec em nondū est. enūciatio etem opinio n qntio. sed enūciatio quedā iam. p silians aut si ue bñ siue male p siliet querit aliqd z rōcinatur. Sed rectitudo qdam est eubulia p silij p p qd p siliu querendū primū qdē z circa qd. Quia at rectitudo multiplicif. manifestū qm nō oīs. In pncēs em z p rāu qd p pōit optere ex rōcinati one ordinabit. quare recte erit consilians. Malum aut magnum assumēs. videt aut bonū qd dam bene consiliari. talis em rectitudo consilij. eubulia q boni adeptiua. Sed est z hoc falso illogismo sortiri. z qd quidem oportet facere sortiri. p quod aut non. sed fallum mediū terminū esse. Quare neqz ipsa aliquantiter eubulia. scdm quam qd oportet qdem adipiscitur non qdez p qd oportuit. Adhuc est multū tempus p siliantem sortiri hunc aut velociter. igit neqz illa aliqualiter eubulia sed rectitudo. que scdm vtile z cuius oportet z vt z qm. Adhuc est simpliciter bene consiliari. z ad quendam finem hoc quidē simpliciter vtiqz que ad finem simpliciter dirigenz. quedam autem que ad quendam finem. si vtiqz prudentiū bene p siliani. eubulia erit vti qz rectitudo que scdm conferens ad finem. cui? prudentia vera suspicatio est.

Queritur Sexto vtrum eubulia sit virtus adiuncta prudencie z ab ea disticta. Arguitur primo q nō. qz eubulia est bene consiliari vt dicitur in textu. s prudentis est bñ p siliani z etiaz pari vt dicit in textu. ergo eubulia non distiguit a prudencia. Scdo ar. q n sit p r. qz p r utē null? male vtiqz ali quis male vtiqz p silio qd p rinet ad eubuliaz. ergo eubulia nō est virtus. Tertio sic p rutes s cō nere adin uices. s eubulia pōt fieri sine alijs cū aliqui sint bene p siliani circa negocia agibilia q tū nō hnt alias virtutes. s eubulia nō est virtus. Oppositū ar. p p m.

Sciendū primo Post p h s determinat de prudencia z alijs virtutibz pncipalibz. Cōsequenter determinat de qbusdam virtutibz adiunctis prudencie. Sciendū scdm p. q (vt sufficit ad ppositū). triplex est pars. scz integralis subiectiua z potenti. alis seu p rāia. Tribz igit modis p r assignari ptes aliquid p rutes. vno mō ad similitudinē p ruz integraliuz vt scz ille dicitur p rutes aliquid p rutes quas necesse est p ringere ad p r actum p rutes z sic p rinet octo ptes prudencie qli integralis que s intellectus circūspectō p ruidens. rā doctitas cautio memoria z excoīa siue solertia. Et itaz octo partibz quinqz p rinet ad prudenciam fm qz prudencia est cognoscitiua scz memoria rāto z intellectus doctibilitas z solertia. Tres vero alie p rinent ad prudenciā fm qd est p rceptiua applicādo p ruitōem ad opus scz p ruidencia circūspectio z cautio. Sciendū tertio. q oīm istorū rō diuersitatis potest sic haberi. qz circa p ruitōem tria s cōsideranda. Primo ipa cognitiō q si sit p rteritōz est memoria. Si sit p rntū siue sit p rgentiū siue necessarioz vocat intellectus seu intelligentia. Scdo p ruidenda da est ipius p ruitōis inquisitio que fit p disciplinā z ad hoc p rinet doctitas. vel p ruitōem z ad h p rinet excoīa. q est bona p ruitōis rō auiscūz. Et hū solertia est p r que est vera p ruitōis mediū. vt dicit in pmo p rteritōz. Tertio p ruidendus est vltus p ruitōis fm qz ex p ruitōis aliqz p rcedit ad aliq alia iudiciādo vel dicēdo z h p rinet ad rōem. Ad h ar q rō rē p rciat. rnia d3 habere. Primo qz ordinet aliquid ad finē z hoc p rinet ad prudenciā. Scdo vt attendat circūstātiāz negociū qd p rinet ad circūspectōez. Tertio vt euitet impedimētia qd p rinet ad cautionez. Et sic p r de p ruz integralibus prudencie. Sciendū quarto qz ptes subiectiue prudencie siue spēs ei? s prudencia simpliciter dicta fm quā aliquis regit se ipm z prudencia p quam aliquis regit multitudinē. Que diuiditur in diuersas species fm diuersas species multitudinis. Est enim quedam multitudo ordinata ad aliquod speciale negocium sicut exercitus congregatur ad pugmandū. cuius multitudinis est regulatiua prudencia militaris. Quedam vero est multitudo ordinata ad totam vitam sicut multitudo vnus domus vel familie cuius regulatiua ē prudencia yconoica. Est etiam multitudo ciuitatis vel regni. que multitudo est regulatiua prudencia seu legis positua in subditis aut politica simpliciter deā. Sunt etiam alie ptes prudencie subiectiue. scz dialectica rethorica z p bica. Per p bica intelligendo omnes

scias rōtinariuas. Qm prudencia qm qz ratiocinat ex necessarijs. et sic p bica ponitur pars eius. Qm qz ex probabilibz z fm hoc dialectica est pars eius. Qm qz ex cōiecturis z fm hoc rethorica est pars eius. Et sic p r qz possunt assignari octo ptes prudencie. que s prudencia simplr dicta. prudencia militaris. prudencia yconoica. prudencia legis positua seu regulatiua que est in principe z politica que est in subiectis dialectica rethorica z p bica z sic patet de p ruz subiectiuis prudencie. Sciendū quinto. q aliq s p rutes adiuncte prudencie que dicuntur potētiāles ptes eius. qz ordinantur ad aliquos actus scdm d rios quasi nō habētes totā potētiām pncipalis virtutis z prudentie. Et fm hoc ponuntur tres partes prudencie. scz eubulia que est circa consiliū z syne sis que est circa iudiciū eorum in quibz oportet qm qz a cōmuni lege recedere z gnomū que ipozit qz dam p p ruitatem iudiciū. ipa vero prudencia est circa pncipalem actum qui est p ricipere. Et sic p r qz sunt ptes pncipales prudencie. de duabus aut vltimis videbit in questione sequenti. Szm p r declaratiōne. Sciendū sexto. q eubulia sic distiguit. q est rectitudo consilij ad finem bonum simplr per vias congruas z tempore cōuenienti. Et quo p r qz non est bonum cōsiliū neqz rectus qm aliquis in consiliando p rciuit malum finem sicut fur dicitur consiliari z inquirere vias ad quas possit latrocinari. non est etiā rē si aliquis adipiscatur bonum finem per viam per quam non oportet. sicut cum aliquis furatur vt subueniat paup. Patet vltimus qz ad bñ cō silian dum non solum requiritur adinūctio siue excoīa ratio eorum que sunt oportuna ad finem. Szm etiam alie circūstātie scz tempus congruum vt scz nec sit nimis tardus nec nimis veloz in consilio. Requiritur enim modus consiliandi. vt scz sit firm? in consilio suo z alie debite circūstātie.

Conclusio Eubulia est virtus disticta a prudentia z sibi adiuncta. qz facit actus hominis bonū scz consiliū. Eubulia em importet bonitatem z rōtinānem cōsiliij. Eubulia dicit ab eu qd est bonū z bolou qd est consiliū qm bona consiliatio. Qz distiguit a prudentia p r qz ordinatur ad diuersos actus hntes diuersas rōnes bonitatis. Eubulia em ordinat ad bñ p silian dum prudencia vero ad rē impandū. Qz aatez adūgat ad prudenciā. p r qz bonū cōsiliū p ruit z ordinant ad bene opandū.

Ad rōnes An oppositū Ad p m az qz ad prudenciā p rinet bñ p siliani nō imediare s mediāte eubulia z ita ad prudenciā p rinet bñ p siliani ad eubulā ar elicē. Ad scd az d r qz illd cōsiliū (quo aliqz male vtiqz) n ē eubulia nec ad ipaz p rines. s p r tē viciū sibi p r rarie oppositū. Ad scd az d r qz cō silij (qd ordinat ad prudenciā seu ad aliā p r rē) hēat sine alijs p r ruz. tū nō est illud cōsiliū qd ordinat ad prudenciā seu ad aliā p r rē. mō illd ē eubulia. Et aut z sine sis z asuectia fm qz dicitur? sinecos z sinecos neqz totalit idem scie vt opioni. oēs ei eēt sinechi. neqz aliq vna eaz q

ptem scientiarum puta medicinalis. de lanis enim utiq; esse vel geometria circa magnitudines neq; em de serpentibus et immobilibus. Quis est neq; de factis cuiuscumq; sed de quibus dubitabit utiq; aliquis et consiliabitur. Propter qd circa eadem quidem prudentie est. Non est autem idem sineis et prudentia. prudentia quidem est preceptiva est. Quod em oportet agere vel non finis ipsius est. Sineis autem iudicativa solus. Idem enim sineis et euseis et em sineis et euseis nescit. Est autem neq; habere prudentiam neq; sineire sineis. sed quemadmodum discere dicitur symenay quando utitur scientia sicut in uti opinione in iudicare de hijs de quibus prudentia est alio dicente et iudicante bene. Est em ei quod est bene idem et hinc venit nomen sineis sicut quia euseineti ex ea que est in discere dicimus enim discere symenay multotiens. Nota autem gnomen sicut quam eugnomonas et habere ayimus gnomen epykeios est dictum rectum. Signum autem epykeia enim maxime ayimus esse signomoniam cum et epykes habere circa quod. Iam signomen Signomen autem est iudicativa epykeos recta. recta autem veri. Sunt autem omnes habitus rationabiliter in idem tendentes. dicimus enim gnomen et sineis et prudentiam et intellectum in eodem inferentes gnomen habere iam et intellectum et prudentes et sinecos omnes em potentie hee extremorum sicut et singulariam. Ut in eo quidem qd iudicativus est de quibus prudentes sinecos eugnomonum vel signomonum. Epykeia coia bonorum omnium sicut in eo qd ad alium. Sicut aut singularium et extremorum omnia opabilia et em prudente oportet cognoscere ipsa et sineis et gnomen circa opabilia hec autem extrema. Et intellectus extremorum in utraq; et em primorum terminorum et extremorum intellectus est et non rohic quidem sicut demonstratioes imobilium terminorum et primorum hic aut in practiciis extremi et contingentiis et alterius proponis principia em eius qd est eius

gratia hec et singularibus em univrsale horum oportet igitur habere sensum. hic autem est intellectus. propter quod videntur naturalia esse hec et natura sapiens quidem nullus gnomen autem habet et sineis et intellectus. Signum autem quoniam et etatibus existimamus sequi et hec aliquid etas intellectum habet et gnomen ut natura causa existente. Propter qd et principium et finis intellectus ex his em demonstratioes et de his. Quare oportet attendere et partem et finem vel prudentiam in demonstrabilibus enunciationibus et opinionibus non minus demonstrationibus propter habere enim experientia visus videntur principia. Quid igitur est prudentia et sapientia. et circa quod utraq; existens et quoniam praevalde alterius et nime virtus utraq; dictum est.

Queritur septimo

Utrum sineis et gnomen sunt virtutes distincte ad iuncte prudentie. Arguitur qd non et primo de sineis qd nunq; est defectus in precipiendo nisi sit aliquid defectus in iudicando sicut in particulari opabili in quo omnis malus errat. Si ergo sineis ponatur virtus ad bene iudicandum sequitur qd non erit necessaria alia virtus ad precipiendum. et sic prudentia erit sicut virtus. Arguitur secundo de gnomen qd sineis sineis aliquid dicitur bene iudicativum. ut dicitur in rectum. sicut nullus potest dici iudicativus nisi in omnibus bene iudicet. ergo sineis se extendit ad omnia iudicanda et per se non est virtus bene iudicativa que dicitur gnomen. Tertio sic. iudicativus est medium inter consilium et preceptum. sicut vna virtus est in bene consiliativa sicut eubulia et vna em preceptiva sicut prudentia. sicut etiam vna virtus iudicativa que dicitur sineis. Opus politum. Arguitur per philosophum in textu. Pro ratione

Sciendum primo

Postquam philosophus determinavit de eubulia per quam fit rem consilium. Losequeretur de determinat de sineis et gnomen per quam fit certum iudicium. Et primo de sineis eo qd est prima virtus. Sciendum secundo qd sineis importat iudicium rem non quidem circa specialissima. sicut circa particularia opabilia circa quod est prudentia. vna sineis dicitur aliquid in greco sineis. i. sensati vel sineis. i. hoies boni sensati vel boni iudicij sicut e contra (q; caret hac virtute) dicitur a sineis et in sensati. Ex quo patet qd sineis distinguitur ab eubulia qd est qd sineis dicitur actum (q; non reducunt in eandem causam) sicut etiam diversitas effectuum. modo bonitas consilij et bonitas iudicij reducuntur in eandem causam. Nam multi sunt hoies bene consiliativi qui tamen

non sicut bene sensati tanquam recte iudicantes. vna rectum iudicium in hoc consistit qd vis cognitiva apprehendit aliquam rem sicut qd est in se. Et si provenit apprehendendo rem sicut qd in se est ex recta dispositione virtutis appensive sicut in speculo si fuerit bene dispositum imprimuntur forme corporum sicut qd si si speculum fuerit male dispositum apparent ibi imagines distorte et male se habentes. Autem virtus cognitiva sicut bene disposita ad recipiendum res sicut qd si hoc contingit radicaliter ex natura. sicut propter contingit ex exercitio in recta doctrina quoniam sicut aliquis non est in virtute in pravis perceptioibus. sicut veris et rectis et hoc pertinet ad sineis. Sicut pro apertione declaratione. Sciendum est tertio qd iudicativus non reperitur actio sicut solus duplex operatio. sicut invenire requirendo et de inventis iudicare. Et hec duo opera sineis opera rationis practice. Eius inquisitio est sineis qd pertinet ad eubuliam. Iudicium autem de sineis pertinet ad sineis. Nam illi dicitur sensati qd pertinet iudicare de agendis. in hoc autem iudicio non stat ratio pratica sicut ulterius procedit ad agendum. ideo necessarium est tertium opus finale et complementum duorum aliorum operum sicut precipere et procedere ad actum et hoc prope pertinet ad prudentiam. Et quibus partibus prudentia est eminentior sineis et sineis qd eubulia. partibus qd inquisitio seu sineis (q; pertinet ad eubuliam) ordinatur ad rectum iudicium qd pertinet ad sineis et ipsum rectum iudicium ulterius ordinatur ad preceptum qd pertinet ad prudentiam. et sic patet qd in omnibus agendis humanis per eubuliam recte iudicamus per sineis recte iudicamus. Per prudentiam recte precipimus bene operari propter bonum sineis. Sed videndum quid sit gnomen et quo se habeat ad sineis. Sciendum est quarto qd ad gnomen oportet necessario scire distinctioem epykeia et iusticie legalis de qua distinctioem videtur esse in quodam huius. In iusticia legale dicitur sineis qd in pluribus contingit sicut iustum est et reddere depositum. sicut epykeia est obiectum habens. et est iusticie legalis directum eo qd necessarium est. Et quoniam leges pates deficiente in paucioribus sicut in aliquo casu particulari non est convenienter reddere depositum. puta reddere gladium sicut riosi repetenti aut hosti. Sicut autem sineis importat rectum iudicium circa ea que contingunt. sicut circa iusta legalia. ita gnomen importat rectum iudicium circa directioes iusti legalis. Et ita sicut iusticia legalis est iusticia ex equitativa illi cui sineis est iudicativa ita epykeia est exequutiva illius cui est gnomen iudicativa. Sic igitur. Conclusio sineis et gnomen sunt virtutes distincte ad iuncte prudentie. qd sunt virtutes. partibus distinctioem virtutis. Autem sineis distincte inter se et ab eubulia et estiam a prudentia. partibus qd ordinantur ad diversos actus habentes diversas rationes bonitatis. ergo sineis distincte. Partibus partibus qd eubulia ordinatur ad bene iudicandum in his que deficiunt a lege seu a regula communi et prudentia ordinatur ad bene precipiendum seu imperandum igitur recte. Si qd sine virtutes secundarie et adiuncte prudentie. patet quia actus eorum ordinantur ad actus prudentie que sunt precipere quoniam ad principem sicut iam ostensum est. ergo ille virtutes ordinantur ad prudentiam tanquam ad principem apertorem.

Ad rationes

Ante oppositum. Ad prima dicitur qd contingit quibus qd illud (qd est bene iudicativum) dicitur. Ideo post virtutem (q; est bene iudicativa) necessaria est finalis virtus principalis que sit bene preceptiva. sicut prudentia. Ad tertiam dicitur qd sineis est bene iudicativa de omnibus que sineis regulas communes sunt. sicut preter communes regulas sunt alia iudicanda ad que requiritur gnomen ut dicitur 2. Ad tertiam dicitur qd iudicativus sumitur ex proprijs principijs rei. sicut inquisitio fit per communia et ideo specialissime dialectica (que est inquisitiva) procedit ex proprijs et ideo eubulia ad quam pertinet inquisitio consilij est vna de omnibus sicut et vna dialectica. Sicut non est tamen vna virtus iudicativa sicut etiam in logicis non est tamen vna resolutoria sicut due preceptiva precipit in omnibus vnam rationem boni et ideo non est vna prudentia.

Ubitabit autem utiq; aliquis de ipsis quid vtilis sunt. sapientia quidem enim nihil speculatur et quibus erit felix homo. neq; vnius enim est generationis prudentia autem hoc quidem habet sed cuius gratia hoc opus est ipsa. Si quidem prudentia est que circa iusta et pulchra et bona homini. hec autem sunt que boni est viri operari. nihil autem magis operari in eo quod est sci re ipsa sumus. Si quidem habitus virtutes sicut quemadmodum neq; sana neq; bene habentia quecumq; non in eo qd est facere. sed in eo qd ab habitu esse dicuntur. Nihil enim magis operari in eo qd est habere medicinalem et exercitativam sumus. Si autem non horum gratia prudente ponendum. sed eius quod est fieri existantibus studiosis nihil utiq; erit vtilis. Ad huc autem neq; non habentibus. nihil enim differret ipsos habere vel alijs habentibus persuaderi insufficienter qd habeat utiq; nobis quemadmodum et circa sanitates. volentes em sani esse tamen non discimus medicinales. Adhuc autem incoveniens utiq; esse videbitur si deterior sapientia; existens principalior ipsa erit faciens em principaliter et precipit circa singula de his autem dicitur. nunc autem

dubitatum est de ipsis solū. Primum quidem
 igitur dicim⁹ qz fm seipos necessariuz digibiles
 ipsas esse virtutes exites vtriusq; vtriusq; pti-
 le z si nō faciunt nihil neutra ipsaz Deinde z fa-
 ciunt quidem nō vt medicinalis autz sanitatē
 sed vt sanitas sic sapiēcia felicitatē. pars enim
 existens boni virtutis in haberi facit z in opari
 felices. Adhuc opus pficit z fm prudentiā z mo-
 rales pntes virtus quidē em intētionē facit rec-
 taz prudentia at que ad hanc Quare aut pti-
 le anime nō est virt⁹ talis nutritiue. nihil em in
 ipsa opari vel nō opari De eo at qd est nihil eē
 magis opatiuos propter prudentiā bonoz z iu-
 stoz paz superius in capiēdū sumētes pncipiū
 hoc Quēadmodū em z iusta dicim⁹ oprates
 quosdā nequaq; iustos esse puta a leg⁹ ordi-
 nara facientes vel nolentes vel propter ignozā
 tiam vel propter alterū quidē z nō propter ipa
 quāuis operatur quidē que oportet z quecumq;
 oportet studiosuz sic vt videt eē qualiter habent
 tem opari singula vt sit bonus dico autem puta
 propter electōem z ipoz gratia opatoruz electi
 onē quidē igit rectā facit pntes Quēcūq; autem
 gracia illi⁹ nata sūt fieri nō sūt pntes sed alteri⁹
 us potentie. Dōm at sciētib⁹ manifesti⁹ de ipis
 est vtiq; quedā potēcia quā vocāt dēnoticiā hec
 at est talis vt ad suppositā intētionē pntētia
 possit. hec opari z sortiri ipi⁹ Siquidē igit in-
 tentio sit bona laudabilis est. si at praua astucia
 propt qd z prudētēs dēnotos z astutos aym⁹ eē
 Est at prudētia nō potētia sed nō sine potentia
 hac habit⁹ at visui huic sit aie nō sine pntētia z vt
 boni ē z manifestū Sillogysmi em opabiliuz
 pncipiū hntes sūt quā talis finis z optim⁹ qū-
 cūq; ens Sic em pmonis grā qd cūq; hoc at
 nisi bono nō apparet. puerit em malicia z men-
 tiri facit circa practica pncipia Quare manife-
 stuz qm impossibile prudentē eē nō entē bonuz
 Intēdedū vtiq; rursus de pntētia em sūt sūt hz
 vt prudentia ad dēnoticiā. nō idē qdē sūt autē

sic z naturalis sūt ad pntētia pntes. Dōm em vide-
 tur singulos mox existere natura aequaliter et
 em iusti z temperati z fortes z alia hēm⁹ pntētia a
 narinitate Sed tū querimus alterū pncipalit
 bonū eē z talia fm aliu⁹ modū existere et em pne-
 ris z virtijs naturales hntes existūt sed sine intel-
 lectu nocui vidētur existētes Verūp̄m tū vt
 videt qm quēadmodū corponi forti sine vi-
 sione moto accidit falli forti⁹. ppter nō hēre visū
 sic z hic si at accipiat intellectuz in opari differt
 hntes at sil em tūc erit proprie pntes qre quēad-
 modū in opinatio due sūt spēs dēnotos z pru-
 dentia sic in morali due sūt hec qdē sūt natural
 hec at pncipalis z haz pncipalis nō sit sine pntē-
 dētia Propt qd aut oēs pntes prudētias esse
 z socrates sic qdē recte qrebat. sic autz peccabat.
 Quonia qdē em prudētias existimabat eē oēs
 pntes peccabat Qm at nō sine prudētia bñ dē-
 cebat Signū at em nūc oēs qm diffiniūt pntē-
 tes apponūt habitū dicētes z ad q fm rectā rōez
 recta at q fm prudentiā vidēt vtiq; diuinare.
 qualiter oēs. quonia talis hntē sūt est q fm pntē-
 dētia Oportet aut parū transcendere non enim
 solum qui fm rectam rōnem. sed qui cum recta
 ratōne habitus virtus est. recta at ratio de talib⁹
 prudentia Socrates quidē igitur rōnes virtu-
 tes existimabat eē Sciens em esse oēs nos autē
 cum rōne Manifestuz igitur ex dicis qm nō
 possibile bonū esse pncipaliter sine prudētia ne-
 q; prudentē sine morali virtute. S; z rō sic dis-
 soluetur vtiq; qua disputat qd. qm sepantur ab
 inuicem virtutes Non enim idē optime natuz
 ad oēs quare hanc quidem scit. hanc autē ne
 q uaq; assumens erit Docem fm naturales q/
 des virtutes oringit fm quas aut dē simplicif
 bonus non contingit. Simul enim prudēcie
 vni existenti omnes inerunt. Manifestum au-
 tē qm si nō practica est qm idigeret vtiq; ipa
 ppter pti- cule. pntētia eē z qm nō erit electio rē si
 ne prudētia neq; sine virtute. hec quidē enim

finem hec aut (q ad finē) facit opari Sed tū ne-
 q; et pncipalis est sapientie neq; melioris pti-
 cule. quēadmodum neq; sanitatis medicinalis
 Nō em vtiur ipsa sed videt qualiter fiat illa cu-
 sus gratia pncipit sed non illi Adhuc sūt z si qd
 politica dicat pncipari dūs qm pncipit circa
 oia que in ciuitate.

Et sic est finis septi libri Ethicorū

Queritur octauo

Utrum prudentia sit virtus necessaria requisita
 ad bene viuendum z virtuose operandum. Ar-
 guitur primo q non. quia sicut se habet ars ad facti-
 bilita ita prudentia ad agibilia. s; ars non est necessa-
 ria factibilib⁹ postq; facta sūt. ergo nec prudentia ē ne-
 cessaria hoi postq; pntes ē. Secōdo prudentia est per
 quā rē pntemur. s; hoi pōt bene agere pntem alieno
 ergo ad bñ viuēdū sufficit hoi q prudentiā pntem infu-
 quitur In oppositū est pbs in textu pro rōne

Sciendum primo

Postq; pbs determinauit de pntētia intellectua
 libi tam pncipalib⁹ q; adiunctis. Cōsequēter in hac vl-
 tima pte hui⁹ libri mouet quasdam qstiones z postea
 soluit Int qd pntētia ē vna. Pro cō solutioe ponit
 Cōclusio Prudentia est virtus necessaria ad bñ
 viuendū. Pz nā bñ viuere pntem in bñ opari. bene
 opari aut nō est ex impetu aut passioe. s; ex recta elec-
 tōe. nō ad rectā electōem pntem rōnem pntem et
 debita inquisitio eoz q sūt ad finē. nō tale cōsiliuz et
 inquisitio sūt actus rōnis. ergo necesse est in rōne esse
 aliquā pntētia q quā pficiat ipa rō ad hoc q; pntem
 se hēat ad ea que sunt ad finē. hec aut pntes est pru-
 dentia. vt pz pntētia diffinitōem. ergo prudentia ē vir-
 tus hoi necessaria ad bñ viuendū

Dubitat primo

Utrum prudentia possit esse sine pntētia morali Rōdit
 pntes q; alie pntes intellectuales pntētia esse sine pntētia
 morali S; prudentia sine pntētia morali esse non pōt.
 Cui⁹ rō ē. q; debita fines (ad quos dirigit hō p pntē-
 tiam morali) sūt pncipia practica nullus enim pntētia
 directe sylogizare si errat aut officiat circa pncipia. cū
 ergo ad prudētia pntem rē sylogizare de agibilib⁹.
 impossibile est esse prudentē qui nō est pntes. q; si
 ne pntētia ignoraret pncipia practica. sicut nō pōt esse
 scīs q errat circa pncipia demfatis Dubitatur
 scōdo Utrum virtus moralis possit esse sine prudentia.

Arguit q sic q; pntes moralis pficit inclinatioem
 ad bñ opandū absq; rōis iudicio. s; pntes morales
 pntētia esse sine prudentia. Oppositū tū dicit pbs. Ad
 dubiuz rōdit q; pntes moralis pōt esse sine scia sapia
 z arte S; nō pōt esse sine intellectu z prudentia. S;
 nō possit esse sine prudentia. pz q; pntes moralis ē ha-
 bitus elici⁹ z faciens bonam electōem. vt dēnotē
 in secundo hui⁹. Ad hoc q; electio sit bona duo req-
 runtur. Primo vt sit debita intētio finis z hoc fit p
 pntētia morales que inclināt vim appetitiuā ad bonū
 pntem rōni qd qdem bonum est finis debiti⁹ Se-
 cundo requirit q; homo rē accipiat ea q; sūt ad finē. vt
 hoc nō pōt esse nisi p rationem rē pntem indicā-
 tem z pntem qd pertinet ad prudentiam z ad
 virtutes sibi annexas vt dictum est. ergo pntes mo-
 ralis nō potest esse sine prudentia Ex quo sequitur
 q; nec sine intellectu. pz q; p intellectu cognoscunt
 pncipia tam in speculatiuis q; in op; itis ideo sicut
 recta ratio in speculatiuis i quāru procedit ex pntē-
 tijs naturaliter cognitis presupponit intellectum
 pncipioz ita z prudentia que est recta ratio agibilib⁹
 Et tunc ad rationem dubij dicit q; naturalis incli-
 natio ad bonū virtutis (q; est qdā inclinatio virtus
 ris) potest esse sine prudentia. s; talis inclinatio ad
 bonum non est virtus moralis perfecta. s; vocatur
 virtus naturalis z hntem naturalis inclinatio ad bo-
 num quanto est fortior tanto potest esse pfectior nisi
 recta ratio adiungatur s; prudentia p quam fit rē
 electio eoz que pntem ad finem debitum. Sicut
 equis currens si sit cecus q; fortius currit tanto
 fortius leditur qm reperit obstaculum. ita etiam si q;
 habeat fortē intentionem ad opus alicuius virtus
 ris moralis z non adhibeat discretōnem que fit per
 prudentiam est quasi cecus⁹ accidit grauis lesio. vt
 corpis proprii sicut ille que inclinatur ad abstinenti-
 am sine discretione vel accidit grauis lesio rerum ex
 teriorum sicut ille qui inclinatur ad liberalitates sine
 discretione Ex quo patet q; licet virtus moralis nō
 sit recta ratio vt dicebat socrates Dicebat em pntes
 res morales esse prudētias non tamen virtus mora-
 lis solū est fm virtutem rectam in pntem inclināt in
 id quod est fm rationem rectam vt posuerunt. S;
 etiam oportet q; sit cum rectam ratione vt de pntes
 in textu. Dubitatur tercio Utrum virtutes mo-
 rales sint ex necessitate ad inuicem connexę. Arguit
 q; nō. q; si sint cōnexę. s; ē q; vniunt i prudentia. s; hoc
 non. q; alqs pōt esse prudens circa agibilia pntem
 ad vna pntētia sine hoc q; sit prudens in his que per-
 tinent ad aliam. q; aliquis potest habere artes circa
 aliqua factibilia sine hoc q; habeat artē circa alia Itē
 pntes intellectuales non sūt cōnexę. ergo nec virtu-
 tes morales Item pntes quarto hui⁹. q; inops nō
 potest esse magnificus qui tū potest habere alias vir-
 tutes. Dicit etiā in eodē libro q; aliquis intēperatus
 est qui nō est magnificus. ergo virtutes morales nō
 sūt cōnexę Rōdit q; duplex est virt⁹ moralis. qdam
 est simpfecta q; nihil aliud est q; aliqua inclinatio i nos
 bis ems ad aliqd opus bonū faciēdū. sive talis idē
 natio sit in nobis a natura sive ex alius actōez hō mō
 accipēdo pntētia morales ipē pntes nō sūt cōnexę pz
 q; videm⁹ alique ex rali pntem ex aliqua pntem
 dūe pntem esse ad opera liberalitaz que tamen

no est promptus ad opa castitatis. hoc etiam patet per rationes...
viciam dubij Alia est virtus moralis per quam est promptus in...
dinans ad bonum operandum Ethice non accipiendo...
virtutes morales sunt per se proba. et quia nulla est...
morales potest esse sine prudentia et sic oportet virtutes mo...
rales presupponunt prudentiam per quam est prudentia aut...
est una cum ad prudentiam per quam est prudentia aut...
circum omnia agibilia. et sequitur quod virtutes morales sunt per se...
propter virtutem prudentie. Adverendum est tamen quod per...
tingit alicuiusmodi alias virtutes morales quod dicitur alicui...
virtus deest propter defectum materie sicut pauper virtuosus...
deest deest magnificentia quod non habet nisi faciat magnos sumptus...
Ex ipsa tamen prudentia quam habet virtuosus est ut...
promptus magnificus est si materiam habet et ita si ei...
suphabundet abundantiam pecuniarum modico exercicio...
habet magnificentie habitum quod secundum illam arte dicitur...
quod est in proprio ut ipam habeat secundum illud philosophi scilicet...
philosopho dicitur quod pauper deest quod nihil deesse videtur Et...
per hoc soluitur tertius argumentum dubij Ad primum argu...
mentum dubij dicitur quod virtutes morales se habent ad prudentiam...
sicut principia factibilia aut non se habent ad arte sicut per...
cipua. sed solum sicut materia et sic potest esse recta ratio agibi...
lium si sit defectus cuiusdam principij sicut si aliquid erraret...
circa illud principium oportet totum est magis sua parte non possit...
habet sciam geometrice quod in sequentibus multum recederet...
a veritate ita etiam defectus prudentie circa unam partem agibi...
lium inducet defectum circa alia agibilia quod tamen in se habet...
non contingit quod non sunt ordinata ad invicem Ad secundum dicitur...
quod virtutes intelligibiles sunt circa diversas naturas ad...
invicem non ordinatas in ipsis non est per se que iue...
nitur in virtutibus moralibus etiam circa passiones et opa...
rationes quod habent ordinem ad invicem Nam quodammodo passiones quibus...
busdam principijs procedunt scilicet ab amore et odio ordinata...
tur ad aliquid scilicet delectationem et tristitiam Dubitatur quod...
tertium virtutes intellectuales consistunt in medio Rndetur...
quod sic non bonum alicuius rei consistit in medio quod performat...
regule vel mesure quam contingit transcedere si ab ea de...
ficeret et sic bonum virtutis intellectualis speculative consistit...
sistit in quodam medio per proportionem ad ipsam rem sed quod...
dicitur esse quod est vel non est quod non est in quo consistit...
ve...
ri quod est bonum intellectus Sed excessus est per affirmaciones...
nam per quam dicitur esse quod non est defectus etiam accipit per ne...
gationem falsam per quam dicitur non esse quod est etiam intellectu...
tualis virtutis practice operati ad rem habet rationes mesurati...
et relati et eodem modo accipit medium per proportionem ad rem...
in virtutibus intellectualibus practicas sicut in specularibus...
Sed respectu appetitus habet rationes regule et mesure idem me...
dium virtutis moralis etiam medium prudentie scilicet ratio rō...
nis sed est prudentie ut regularis et mesuratis virtutibus aut...
moralibus ut regulari et mesurati.

Ad rationes

Ad primum dicitur quod bonum artis consideratur in ipso...
artificiato et non in artifice...
quod ars est ratio factibilium Facto autem transit in re extrinsecam...
causam bonum prudentie attenditur in ipso agente cuius perfectio...
est ipsum agere et ideo prudentia est necessaria homini ad bene vivere...
et non solum ad bene vivere sed etiam ad bene vivere...
vivendum homini artifice sed solum ad faciendum artificium bonum...
Ad secundum dicitur quod quod non bonum operari non secundum propria intentione...
sunt motus ex consilio alterius non est operatio operatio ipsius...
operari ad rationem dirigentem et operari ad appetitum moverem...
Et ideo si operari bonum non tamen operari simpliciter bonum quod est bene vivere...
nere Et in hoc sunt expresse libri ethicorum.

Est hec autem dicendum al...
ud facientes principium quod...
circa mores fugiendorum tres...
sunt species malicia incontinencia...
bestialitas. Contraria autem...
duobus quibus manifesta.

hec quidem enim virtutes hec autem continentias...
vocamus Ad bestialitatem autem maxime vitiosum...
gruit dicere super nos virtute heroyca quamdam et...
divinam Quoad modum homerus et hector se...
cit dicentem priamum quod valde erat bonus neque vi...
debatur viri mortalis puer existere sed dei Qua...
res quoad modum aiunt quod homines sunt divini pro...
pter supercellentiam virtutis talis quidem vitiosus...
erit videlicet bestialitati oppositus habitus Ete...
nim quoad modum neque bestie est malicia neque vir...
tus sic neque dei Sed hoc quidem horribile est vir...
te hoc autem alterum genus quod dicitur malicie quod ante...
rarum et divinum virum esse quoad modum latones...
consueverunt appellare quod admirantur valde ali...
quod (divinus est vir) ayunt sic et bestialis in ho...
minibus rarus maxime autem in barbaris est...
sunt autem quidem et propter egritudines et...
orbitates et propter maliciam autem hominum...
supercedentes sic supinsamamus. Sed de hac...
quidem dispositione postea faciendum quan...
dam recordationem de malicia dicitur est prius de...
incontinencia autem et mollitie et delicis dicitur...
dum et de continencia et perseverentia neque enim ut...
de eis habitus virtuti et malicie vitiosus ipsarum...
suscipiendum Neque ut alterum genus oportet au...
tem quoad modum in alijs ponentes que appa...
rent et primum dubitantes sic ostendere maxi...
me quidem omnia probabilia circa has passio...
nes Si autem non plura et principalissima si...
enim solvantur difficilia et derelinquentur proba...
bilis ostensum vitiosus erit sufficienter.

Arca initium septimi

mi libri ethicorum Aristotelis Queritur primo utrum...
post determinationem virtutum moralium et etiam intellectu...
aliu in tractatu separato ethice determinandum sit de...
continentia. Arguit primo quod non quod determinatio vie...
determinatione finis precedit sed continentia est via ad...
virtutem eo quod quis sine continentia bona opera cum dif...
ficultate operatur ergo prius determinandum fuit de prin...
cipio de virtutibus moralibus Secundo arguit quod in...
ethicis non sit determinandum de continentia quia nego...
tium ethicum consistit circa virtutes sed continentia non...
est virtus sed aliquid minus virtute ut de temperantia. Et in...
ethicis non est determinandum de continentia. Tertio...
arguit consideratio perfecti et imperfecti pertinet ad eundem...
tractum sed continentia est quid imperfecti respectu virtu...
tis moralis ut de temperantia ergo in eodem tractatu deter...
minandum est de continentia et virtute moralis In oppo...
siti est prius in eodem.

Sciendum primo

postquam prius determinavit de virtutibus moralibus...
et intellectualibus. Consequenter determinat de virtutibus...
dam sequentibus ad virtutes et primo de continentia quod...
est quoddam imperfectum in genere virtutis. Secundo de ami...
cicia que est effectus virtutis et hoc in octavo et nono...
huius. Et finaliter de fine virtutis videlicet de felicitate...
et hoc in decimo libro huius. Determinans autem...
tem de continentia et eius opposito primo distinguit eam...
ab alijs que sunt eiusdem generis et etiam eius oppositum...
Et primo dicit quod post ea que dicta sunt de virtutibus mora...
libus et intellectualibus oportet primo dicere de illis que cir...
ca mores sunt fugienda ut nihil pretermittat quorum...
sunt tres scilicet malicia incontinentia et bestialitas

Sciendum scdo quod (ut in sexto dicitur est) actio vera...
hois est cum ratione practica vera et appetitu recto. Et per...
hoc quod aliquid bonorum duorum queritur contingit aliquid esse...
fugiendum in moralibus. Si igitur sit pueritas et pre appe...
titus ratione preterita remanente recta erit incontinentia...
que est quod aliquis habet rectam estimationem de eo quod...
est faciendum vel fugiendum sed propter impetum appetitus...
in contrarium trahitur. Si autem pueritas appetitus in...
tantum prevaleret ut rationi dominetur tunc ratio sequitur id...
in quod appetitus corruptus inclinatur sicut principium quod...
dam estimans illud ut finem et optimum et tunc operatur

et electione perversa. et qua aliquis est malus. et talis...
dispositio dicitur malicia

Conclusio prima

In ethicis determinandum est de continentia et incontinencia...
ria. Prima pars probatur quod ad ethicum pertinet determi...
nare de habitibus quibus quis laudatur vel vituperatur...
circa delectationes et tristitias sed continentia per continentiam...
laudatur in hoc quod operatur bona et vituperatur in hoc quod...
difficultate operatur ergo in ethicis determinandum...
est de continentia. Sed de incontinentia probatur conclusio...
quia oppositorum eadem est disciplina Conclusio secunda...
cuncta et responsiva in eodem tractatu determinanda est...
de continentia et de virtutibus moralibus. Probatur quia quod...
cuncta habent diversa principia pertinentia ad diversa in...
diversis tractatibus sunt determinanda sed virtutum...
moralium et intellectualium et continentie sunt diversa prin...
cipia ut patet per philosophum in principio huius septimi dicitur...
(Post hoc autem dicendum est aliud principium facientes...
nam circa mores fugiendorum tres species malicia incontinencia...
et bestialitas ergo conclusio vera et hec de primo...
Quartum ad secundum

Dubitatur primo

In quo consistit pueritas enunciatio. Rndetur quod puer...
sitas in vnaquaque re contingit et eo quod corrumpitur trans...
ita debita illi rei sicut egritudo corporalis in aliquo homi...
mine provenit et eo quod armonia humorum illius hominis...
corrumpitur ideo consistit pueritas appetitus (que in...
dum rationem pueritatis) consistit in hoc quod corrumpitur p...
mensuratio affectionum humanarum que quidem mensuratio...
non consistit in indivisibili sed habet quendam latitudinem...
cut etiam patet de temperantia humanarum in corpore...
humano Nam saluatur virtus et natura humana cum...
maiori caliditate et cum minori in eodem homine. Et similit...
ter continentia humane vite saluatur secundum diversas maner...
es affectionum Dubitatur secundo quare aliqua per...
ueritas appetitus vocatur incontinencia aliqua malicia...
et aliqua bestialitas Rndetur quod causa est quod dupliciter...
potest corrumpi predicta mensuratio affectionum hu...
manarum et ideo dupliciter contingit pueritas in tali co...
tinentia. Uno modo contingit non excedendo limites vite hu...
mane et tunc hec pueritas vocatur incontinencia vel mal...
icia aut humana egritudo. Alio modo per corruptam tempe...
rantiam humanarum affectionum ita quod progreditur extra li...
mites humane vite secundum similitudinem affectionum alicuius...
bestie puta leonis in fortitudine porci in gulositate et...
ita bestialitas vocatur sicut si ex parte corporis p...
plexio alicuius hominis mutaretur in p...
plexionem leoninam...
vel porcineam

Ad rationes

Ante oppositum. Ad prima dicitur...
tur quod continentia...
non est via per quam pervenitur ad virtutes sed est ex...
ercitium et consuetudo ut patet per philosophum in secundo hu...
ius Ad secundam dicitur quod negotium ethicum non...
solum versatur circa virtutes sed etiam circa ea que ad...
virtutes habent attributionem modo licet continentia...
non sit virtus perfecta tamen habet convenientiam cum...
virtutibus et attributionem ad ipsas Ad tertiam dicitur...
tur non oportet semper perfectum et imperfectum...
k i

Ad rationes

Anre oppositum
Ad primam di
citur qd plus cōdi
 nitur p̄tinentiam virtuti q̄tum ad hoc qd deficit a vir
 tute. Ad secundam dicitur qd ille solus dicitur vere
 p̄tinentis qui tenet se ab eo qd est fm̄ ratōem peruersas
 rationi autem rete non opponitur p̄cupiscentie bone.
 et ideo proprie z vere p̄tinentis est qui persistit in rati
 one recta abstinens a p̄cupiscentiis prauis. non autem
 qui persistit in ratione peruersa abstinens a p̄cupiscenti
 is bonis. sed hic magis potest dici obstinatus in ma
 lo. Ad terciā dicitur qd virtus perfecta abstinere po
 test a quibusdam licitis bonis inq̄tuz sunt minus bo
 na vt totaliter intendat perfectiōibz bonis. et fm̄ hūc
 modum p̄tinentia primo modo accepta non soluz ab
 stinet ab illicitis sed etiam a licitis modo iam dicto.
 sed p̄tinentia secūdo modo accepta (de qua est hic ad
 propositum) nullum retrahit a licitis bonis.

Dubitabit aut vtrius aliquis qualiter exi
 stimans recte incontinentis est quis. scientē
 quidem igitur nō aiunt qdam possibile esse
 Durū em̄ scientia existente vt estimabat so
 crates aliud qdem imperare z trahere ipm̄
 quemadmodū seruz. Socrates qdem em̄
 totaliter pugnabat ad ratōem vt nō existen
 te incontinentia. Nulluz em̄ existimantem
 operari p̄ter optimū. sed propter ignoran
 tiam. Iste qdē igitur sermo dubitat de ap
 parentibz manifeste et optimū querere cir
 ca passionem si propter ignorantiam quis
 modus sit ignorantie. qm̄ enim nō existimat
 qdem incōtinens existens ante in passione
 fieri mām. Sunt autē quidam qui hoc qdē
 p̄cedunt. hoc autem non. Scientia quidez
 em̄ nihil esse melius p̄tinentur. nullum aut
 operari p̄ter opinatum melius non p̄fitē
 tur. z propter hoc incontinentem aut non
 scientiam habentēz imperari a voluptatibz
 sed opinionem. Sed tñ si qdez opinio z nō
 scientia neqz fortis suspicatio p̄tratendens
 sed quicquid. quēadmodum in dubitantibus
 venia ei qd est nō manere in his ad p̄cupi
 scentias fortes: malicie aut non venia neqz
 alioz. nullū vituperabiliuz. Prudentia ergo

p̄tratēdente hoc em̄ fortissimū: Sed incon
 tinens erit em̄ idem simul prudens z incon
 ueniens: dicet aut vtrius null⁹ prudentis eē
 operari volentem prauissima. Cum bis au
 tem ostensum est prius qm̄ actiuus quidez
 prudens. extremoꝝ em̄ aliquis z habēs ali
 as virtutes. Adhuc siquidem in eo qd est cō
 cupiscentias habere fortes z prauas p̄tines
 nō erit tēperatus p̄tinentis neqz p̄tines tem
 peratus. neqz em̄ qd valde tēperati neqz pra
 uas habere. sed tñ oportet qdem. Si qdem
 em̄ bone p̄cupiscentie prauas prohibēs ha
 bitus nō sequi. quare p̄tinentia nō omnia
 studiosa. si aut infirme z nō prauē nihil ve
 nerabile. neqz si prauē z infirme nihil mag
 num. Adhuc si omni opinioni p̄mansuum
 facte p̄tinentia praua. puta si z false. Et si ab
 omni opinione incōtinencia egressiuuz erit
 aliqua studiosa incontinentia. puta sopho
 clis. neoptolemus. inphilote. laudabilis
 em̄ nō p̄manens. Quibz suauis est ab vlti
 propter tristarī menties. Adhuc sophistic⁹
 sermo mentiens dubitatio propter inopina
 bilia em̄ velle arguere vt sapientes sint cuz
 attingunt factus sillogismus dubitatio sit
 ligata est em̄ mens cuz manere nō velit pro
 pter nō placere p̄clusum: procedere autē nō
 possit. p̄pter soluere nō habere sermonē. Ac
 cidit aut ex quodā sermone imprudentia cuz
 incōtinencia virtus. p̄traria em̄ operatur q̄
 rum opinatur propter incontinentiā. opi
 natur autem bona mala esse z non oportet
 re operari. quare bona z nō mala operabit.
 Adhuc in persuaderi operans z p̄sequens
 delectabilia z eligens. melior vtrius videbit̄
 eo qui nō propter ratiocinationem sed pro
 pter incontinentiā. Sanabilior em̄ propter

dissuaderi vtrius. incōtinens autēz reus pro
 uerbio. in quo aimus quando aqua suffo
 cat quid oportet adhuc bibere. Si quidem
 em̄ persuasus esset que agit dissuasus vtrius
 quiesceret. nūc aut non suauis nihil minus
 talia agit. Adhuc si circa omnia incontinē
 tia est z p̄tinentia quis simpliciter incōtinēs
 nullus em̄ omnes habet incōtinentias: ay
 mus aut quasda esse simpliciter dubitatio
 nes qdem igitur tales qdam accidunt. hoz
 aut bec qdem interimere oportet. bec autem
 relinquere. Solutio aut dubitationis in
 uentio est. Primū qdem igitur intendendū
 vtrū scientes vel nō. et q̄lit er scientes. Dein
 de circa qualia p̄tinentem z incontinentem
 ponendū. Dico aut vtrū circa omnē delecta
 tionem z tristitiam vel circa quada segrega
 tas z p̄tinentem z perseveratiū vtrū idem
 vel alter est. Similiter aut de alijs quecuqz
 p̄gnata speculatiōis sunt hui⁹. Est aut prin
 cipium intentionis vtrum p̄tinentis z incon
 tinens sunt in circa que vel in q̄lter habent
 tes differentias. Dico aut vtrū in circa hoc
 soluz esse incōtinens vel nō. vel in vt vel nō
 sed in ex ambobus. deinde si circa omnia est
 incōtinencia z p̄tinentia vel non. Neqz em̄
 circa omnia simpliciter est incōtinens. sed
 circa q̄ intempat⁹. Neqz em̄ in ad hoc sim
 pliciter habere. idē em̄ vtrius esset intempan
 tie sed in sic habere. hic em̄ qdem ducit eli
 gens estimans semper oportere p̄sens dele
 ctabile persequi. hic aut nō existimat qdem
 p̄sequitur aut. De eo qdem igitur qd est opi
 nionem veram sed nō sciam esse p̄terqz in
 continenter agit nihil differt ad rationem
 Quidā em̄ opinariū nō dubitant. sed exi
 stimant certe scire. Si igitur propter quiete

credere opinantes magis scientibus p̄ter
 opinionē agit nihil differt scientia ab opi
 nione. Quidā em̄ credūt nihil minus quibz
 opinantur q̄ elteri quibz sciūt. Manifestat
 aut eractius. Sed quia dupliciter dicim⁹
 scire etēz habens qdez nō vtens aut scien
 tia z vtens dicitur scire. Differt habentē q̄
 dem non speculante aut z speculantez agere
 que nō oportet agere ab eo qd est habitam
 z speculantem. hoc em̄ videt durum. s3 non
 si non speculans. Adhuc qz duo modi pro
 positionū quibz oportet habentē vti qdem
 vtriusqz nihil prohibet operari que p̄ter sciē
 tiam vtentē qdem vniuersali. sed nō ea que
 fm̄ partes. operabilia em̄ singularia. differt
 aut z vniuersale. hoc qdez em̄ in seipso. hoc
 aut in re est. puta qm̄ omni homini cōferūt
 sicca. z qm̄ iste homo vel qm̄ sicuz qd tale
 Sed si hoc tale vel non habet vel nō opat̄
 Scdm̄ vtriusqz hos differt modos impossi
 bile tñ vt videatur. Sic qdez scire nihil in
 cōueniēs. aliter aut admirabile. Adhuc ha
 bere sciam fm̄ alium modum a nūc dictis
 existit hominibz. in habere qdem em̄ nō in
 vti aut differentem videmus habitum qua
 re z habere aliquo modo z non habere. puta
 dormientē z maniaz patientem z vinolentū
 Sed tñ sic disponūtur in passionibz existi
 tes. Ire em̄ z p̄cupiscentie vnerioꝝ z qdam
 talium manifeste z corpus transmutat. qui
 busdam aut z insanias faciūt. Manifestuz
 igit quoniam similiter habere dicendū in
 continens his. Dicere autē sermones eos
 quia scientia nullū signū. etēz in passionibz
 bis existentes demonstrationes. z verba di
 cat empedoclis z primuz dicentes p̄lectū
 tur qdē sermones. sciunt aut nequa q̄. opoz
 k iij

ter em̄ nasci. hoc autē tēpore indiget. quare quādamodū similes sic existimādum dicere et incōtinēs. Adhuc autē sic naturalit̄ utiq; aliquis respiciet cām. hec qdē em̄ vniuersalis opinio. altera autē de singularibus est quorū sensus iam proprius. cum autem vna fiet ex ipsis necessariū conclusum hic dicere animā. in factiuis autē operari p̄festimputa si omne dulce gustare oportet. hoc autem dulce vt vinū aut aliquod singularium necessarium potentem et non prohibitu; si mal hoc et operari. Quando quidem igitur vniuersalis insit prohibēs gustare. hoc autē quoniam omne dulce delectabile. hoc autē dulce hoc operatur. si forte p̄cupiscentia existente insit. hec qdē dicit fugere hoc. p̄cupiscentia autem ducit em̄ mouere vnā quā p̄t particularum quare accidit a ratioe aliq̄ liter et opinione incōtinenter agere. Nō cōtraire autē fm̄ seipsam sed fm̄ accidens. concupiscentia enim contraria. sed non opinio recte ratioi. quare et propter hoc bestias nō incōtinentes. quoniam nō habent vniuersalem opinionem. sed singulariū fantasiam et memoriā. Qualiter autē soluitur ignorātia et rursus fit sciens incōtinens eadez ratio que et de vinolēto et dormiēte et nō p̄pria huius passionis quam oportet a phisio- gis audire. Quia autē vltima p̄positio et opinio sensibilis et p̄ncipalis actionum hāc vel nō habet in passiōe ens. vel sic habet vt non erat in habere scire. sed dicere quēdam modū vinolentus que empedoclis et p̄pter nō vniuersale. neq; scientificū similit̄ esse videri extremū terminū vniuersalius. et videt̄ qd̄ querebat socrates accidere. non em̄ p̄ncipaliter esse visa sciētia presente sit passio ne

et ipsa attrahitur propter passiones sed sensibili de eo quidem igitur qd̄ est sciente vel non et qualiter scientem p̄tingit incōtinēter

Queritur Quarto Utrum aliquis possit operari incōtinēter p̄tra suam scientiam. ratio ne in eo recta permanente. Arguitur p̄mo q̄ non quia sic volūtas et ratio ab appetitu sensitivo traheretur. sed hoc non potest fieri. q̄ appetitus est materialis et materiale nō potest ad se trahere immateriale. cuius modi sunt ratio et volūtas. Et p̄firmatur. q̄ agēs voluntarium non agit nisi illud qd̄ appetit. sed nihil appetit nisi bonum. ergo ratione p̄manente recta nullus incōtinenter agit. Secūdo arguit. si aliquis ageret p̄tra suam scientiam hoc esset propter passionem. sed hoc non potest esse. q̄ passio non potest trahere scientiam: nam in homine nihil videtur fortius scientia. modo fortius nō vincitur a debiliore. Et p̄firmatur. quia dignius natum est trahere et vincere minus dignū. et go si ratio recta manserit in continēte ipsa in opere impedit incōtinenter. Tercio arguitur sic. incōtinens tempore quo incōtinenter agit emittat se malū agere. ergo in eo ratio nō p̄manet recta. In oppositū est philosophus in tertio. p̄mo videbitur de questio. secūdo erūt dubia. Quārum ad p̄mā

Sciendū p̄mo

postq̄ philosophus posuit quedāz probabilia circa p̄ncipiā et incōtinētiā. hic p̄sequenter mouet dubitationes circa ipsa probabilia. Quārum p̄ma est questio p̄sens que mouetur circa tertium probabile de actu p̄ncipiā et incōtinētiā. Secūda dubitatio est circa quintum probabile. quod est de p̄paratioe p̄ncipiā ad p̄udentiam. que talis est. vtrum incōtinens habeat p̄udentiam p̄tradicentem. id est que in p̄rarium tendit. Tercia dubitatio est circa quartū probabile. quod est de p̄paratioe p̄ncipiā ad temperāperantiam. et est. vtrum p̄ncipiā sit temperatus. et in continens in temperatus. Quarta dubitatio est circa secūdum probabile. qd̄ est de diffinitione continētiā. et est vtrum sc̄ p̄ncipiā sit idem q̄ permansiuus in ratione. Quinta dubitatio est circa p̄imum probabile quod erat de bonitate et malicia p̄ncipiā et incōtinētiā. et est vtrum p̄ncipiā sit bonorum et laudabilium et incōtinētiā p̄uorum et vituperabilū. Sexta dubitatio est circa sextū probabile. quod est de materia p̄ncipiā et incōtinētiā. et est. vtrum p̄ncipiā et in continētiā non solum sint p̄cupiscentiarum. sed etiaz ire lucri et aliorum huiusmodi. Et harū dubitationū solutiones ponit p̄bus in hoc septimo. nō tamen eodē ordine quo probabilia posuit. nec quo dubitationes insiduit: s; fm̄ q̄ epigra rō doctrine. p̄out sc̄ solutio vniū dubitationis ex altera dependet. Pro solutione p̄me dubitationis. que est questio p̄sens Sciendū est secūdo. q̄ incōtinens et in temperatus diuersimodose habent circa eandem materiam. sc̄ circa delectationes tactus. incōtinens em̄ habet ratioem nō rectā vtputa q̄ fornicatio est p̄mittenda. et ideo nō electioe sed ex passione sequitur p̄uās p̄cupiscentias. Et in temperatus h; rationem p̄ueriam: et ideo ex electioe

et determinato p̄posito exequitur delectationes. Et hoc igit est dubitatio p̄sens mora. sc̄ vtrū recta rō p̄manente ster aliquid incōtinēter agere. Pro cuius solutione p̄mittuntur aliqua p̄ambula. P̄mā est q̄ duplex est syllogismus. sc̄ speculatiuus q̄ ordinatur ad ostendendū conclusioē esse veram. et p̄cticius q̄ ordinatur finaliter ad ostendendū conclusioē esse opabilē a nobis. Aliud p̄ambulū est. q̄ due sunt p̄pōnes syllogismi p̄ctici. sc̄ maior et minor. quaz qdē minor de necessitate est p̄cticius cum opatio sit singularium. P̄ore est igit r̄culus questionis fm̄ tres diuersitates cognitionis intelligi tripl̄. P̄mo sic. vtrum cōtingat aliqd̄ operari p̄tra sciam p̄pōnis vltis rōne recta p̄manente. Est em̄ quedā cognitio vltis. vt cognitio huius p̄pōnis. hoc delectabile quod est inordinatum nō est p̄sequendū. Alius sensus est. vtrum cōtingat aliqd̄ operari p̄tra sciam habitualē sine actuali cōsideratione. Alia est actualis que est cum actuali p̄sideratione. Et quia in habitu dupl̄r habetur sciētia. vno modo in habitu libero et expedito. alio mō in habitu ligato. Et differunt iste due cognitiones habituales. q̄ in cognitione habituali libera habens qm̄ vult actualiter desiderat sine mutatione aliqua. Sed hūc habitū ligatum nō ex̄t in actum qm̄ vult sine mutatioe aliqua in co facta. vt ebrius in fantasia ligatus p̄pter motum fumoz nō est natus speculari nisi post p̄sumptionē fumoz impediētū eius fantasiam. Et sit̄ dementiā patiens nō potest actualiter p̄siderare nisi remora turbatione quam patitur

Conclusio p̄ma.

Recta rōne p̄manente et integra quo ad maiore et minorem fm̄ actum nō potest quis incōtinenter agere. s; rōne recta p̄manente fm̄ actum quo ad maiore tm̄ potest quis incōtinenter opari. P̄ma ps pater. quia sic p̄raria oparetur. maior em̄ et minor. i syllogismo p̄ctico conclusioē habet in opere. Si igit minor debite sumat sub maiori necētia conclusio cognoscitur. sicut in syllogismo speculatiuo cognita maiori et minori. et minori debite subsumpta sub maiori sit cognoscit̄ conclusio. Exēplū de syllogismo p̄ctico q̄ potest sic dari nulla fornicatio est faciēda. s; aliqua fornicatio est delectabilis. ergo nō omne delectabile est faciendū. Secūda ps p̄bat̄. q̄ hūc talem cognitionē non actualiter subsumit minore sub maiori. ergo p̄t opari actualiter et iudicare conclusioē repugnantē conclusioi syllogismi p̄ctici esse bonā. Conclusio secūda. incōtinens habet rectam rōem cum cognitione maioris fm̄ actum et habitu. tamē non liberum sed ligatum. P̄obatur conclusio. quia bestie nō dicunt p̄ncipiā neq; in continētes. quia rōem non hnt. vnde incōtinens est q̄ habet rōem sed ei nō immanet. ergo incōtinenter op̄rans habet rōem rectam cum cognitione maioris fm̄ actum et fm̄ habitu. vt dicat actu et p̄sideret nullū delectabile esse. p̄sequendū. et habet cognitioez boni in habitu ligato. vt potest cognoscere aliquā delectationē inordinatā (puta illam quā p̄sequitur) nō esse. p̄sequēdam. hanc tñ actualiter nō p̄siderat esse delectationē inordinatā. Et quo p̄t q̄ in incōtinente nō corraliter ex̄tinguit ratio. qm̄ sc̄ in vniuersali habet sciam ves-

ram. vtputa si ex p̄te rōnis hec p̄positio vltis nullū dulce est gustandū. Et vtra p̄cupiscentia dicat. omne dulce est delectabile. tunc passio appetitus absortet iudicium rōnis quo ad maiore. et subsumit sub vniuersali appetitus et nō sub vniuersali rōnis. et sic sequitur opatio incōtinētiā. Et hec de p̄mo articulo

Dubitatur p̄mo

Utrum aliqd̄ possit firmius adberere debili opinioi qm̄ alter sue scientie. R̄ndetur ad dubium q̄ non. si vterq; credat se esse taliter habituātū sicut est. Sed si habens opinioē debilem h̄maginet se habere eam p̄pōnes vltis necessarias et credat eam ee sciam potest firmius vel eq̄liter vel fortiter adberere sue opinioi si aut alter sue scientie. Et huc concordat dcm Auerrois. q̄ fides vel opinio vulgi fortior est scia vel eque fortior. et hoc etia dicit textus. Dubitatur secūdo. vtrum possit impedire actualē p̄siderationē eiusdem fm̄ habitu. Ad dubium respondetur q̄ sic. et hoc contingit multip̄l̄. Vno modo impeditur aliquis si non velit considerare. quod contingit quādo voluptas ad aliud inclinat. vnde passio multotiens trahit voluntatē. Alio modo impeditur aliqd̄ ab actuali cōsideratione. p̄pter passiones imūrates corpus. sicut in ebrio vel demente. Sit̄ multis modis contingit q̄ appetitus sensitiuus passionatus extinguit iudicium rōnis. Vno mō quādo appetitus vebemēter fertur in suum appetibile tanq̄ in finem: vnde appetitus inq̄us tum corruptibilis est naturalis est. et sic nō est obediēs rōni. sed inquārum ab anima est obediēs rationi. igitur p̄m̄ motus nō sunt criminosi. Allicitur igit voluntas appetitu sensitivo tanq̄ vebemēter moto ex pulsu passionis. et sic ei cōsentit. et auertit se a iudicio rōnis. nec vult audire rōnem. Secūdo modo contingit hoc ex p̄te fantasie. quēdamodū em̄ organum sensitiuū ebriū impeditur p̄ motum fumoz. sic in incōtinente impeditur p̄ motum passionū. Et hec de secūdo articulo

Ad rōnes

Ante oppositum Ad p̄mā dicit. q̄ appetit̄ trahit voluntatem mediante rōne p̄uersa et per appetitum corrupta. licet hoc nō possit facere appetitus virtute propria. Ad cōfirmationē p̄stet solutio ex dictis. Ad sc̄dam dicitur. q̄ licet scientia sit fortior passione et opinioe si sit in actuali cōsideratione. tamē habens habitum scientie et nō actum potest operari p̄tra suum habitum. impossibile est tamen habentē actualem et habituale cōsiderationē rō de maiore qm̄ de minore cōtra suam sciam operari. Ad cōfirmationē eius dicitur. q̄ nō ex̄tinguntur ratio sciētiē que est circa vniuersalia. sed que est circa iudicium particulare. quod pertinet ad p̄tem sensitiuā quodāmodo impeditur. tamē p̄o omnib; h̄magis nandum est q̄ omnes virtutes anime radicātur in eadem essentia anime. Ideo quādo virtus sensitiuā vebemēter expulsat trahit virtutes virtutum superiorū et eas in opere impedit. Ad tertiam dicit. q̄ aliquis potest dicere aliquam p̄pōnem et eam non intelligere vel habere affirmatōez eius in corde. Multi em̄ (vt dicit p̄s) pronunciat verba empedoclis tradētis suā philosophiam metricē. qui tamē eam nō intelligunt.

Un videtur q licet incotinens veru dicat. z id qd est rectu. m oppositu eius (qd dr) iudicat esse malum

Trum aut est aliquis incotinens simpliciter vel omnes fm ptem. et si est. circa qualia est dicendu deinceps. Qm quide igif circa delectationes z tristitias sunt et cotinentes z p'euerantes z incotinentes et molles manifestu Quia aut sunt hec qdem necessaria facientiu delectatione. hec aut eligibilia qdem fm seipsa. hntia aut supabundantia necessaria qdem corporalia. Dico aut talia z q circa cibum z venereoz oportunitate. z talia corporaliu (circa que intpantia posuimus z temperantia) necessaria qdem non eligibilia aut fm seipsa. Dico aut puta victoria honoz diuitias. z talia bonoz et delectabiliu. Eos qdem igitur qui ad huc preter rectam rone supexclunt eam que in ipsis qdem simplr non dicimus incotinentes. apponetes aut pecunia z incotinentes et lucri z honozis z ire. simpliciter aut non vt alteros z fm similitudine dictos. que admodu homo q olimpia vicit. illi aut comunis ratio a propria paru differebat. sed tamc altera erat. Signu aut. incotinencia qdem em vitupatur no vt peccatu solum sz vt malicia qdam vel simplr existes vel fm quandam ptem. hoz ar nullus. Eoz aut que circa corporales voluptates circa qs dicimus temperatu z intpatum. vel qui no eligendo in non eligere delectabiliu pseques supabundantias z tristiu fugiens esurici z sitis z caloriz z frigozis. z omnia q circa tactum z gustum. si pter electione z intellectu incotinens dicif. non fm appositione. qm circa hec queadmodu ire. sed simplr solum Signu aut etem molles dicunt circa bas. circa illaz aut nullam

Querit

quinto. vtrum continentia z incotinencia sint circa cupiditatis delectationu gustus z tactus. Ar primo q no. qz pines est pmasuus in rone. et incotinens est egressiu a rone. ergo continentia z incotinencia sunt circa ea q maxime abducit hoiem a rone. sed ira z timiditas magis abducit hoiem a rone qz delectationes gustus z tactus. vt error piculoz multoz q stupescit hoiem. igif. Secdo ar (vt dr textus) continentia z incotinencia sunt circa delectationes venereas sz no omnis delectatio gustus z tactus e venerea. sz continentia z incotinencia no sunt generalr circa delectationes gustus z tactus Tercio ar. delectationes fm tactum sunt in multiplici dca. nam qda sunt humane et quedam bestiales. sed continentia z incotinencia no sunt circa delectationes bestiales. sz no debet generalr dici circa delectationes gustus z tactus In oppositu est phus in textu. pmo videbit de questo. secudo erunt dubia Quantu igitur ad primum

Sciendum primo

q postq phus ost edit q pter sciam aliquis pr prave opari. p quod pr sciri qd sit continentia z qd incotinencia hic pnt determinat de materia continentie z incotinencie sz de delectationibz z tristitijs. Pro q notat phus q eoz (q faciut delectatoez ho) qda sunt necaria ad vitam humanam. que sunt qda corporalia. q sunt rpancia z intpantia. z hec sunt duplicia. nam qdaz sunt necaria ad pseruatoez indiuidui. vt cibus z potus. Alia sunt necaria ad pseruatoez spci. vt coitus. Alia vero sunt necaria hmoi que no sunt necaria ho. sed considerata fm se sunt eligibilia boni. quus in eis possit esse supabundantia z defectus. sicut sunt victoria diuitie honozes z alia hmoi bona delectabilia Sciendu secudo. q nome continentia importat quandam refrenatione inqntu sz aliqs se pmet ne insequat passiones. Et io continentia dicif esse circa illas passiones q impellit ad aliqd psequendu. in qd laudabile est vt ro retrahat hoiem a tali psequitoe. nec pzie est continentia circa illas passiones q importat quandam retractoz. sicut sunt timor z alia hmoi. nam in his laudabile est firmitate seruare. psequedo quod ro dicat. Un cum naturales inclinationes sunt pncipia oim supuenientiu. sedur q passiones tato vehemētius impellit ad aliqd psequendu quanto magis insequunt inclinationes nature. que picipue inclinat ad ea q sunt necaria vel ad cōseruatione speciei sicut sunt actus venereoz. quoz delectationes ad tactum pinent

Conclusio prima.

Continentia z incotinencia non sunt circa cupiditatis delectabiliu non necarioz Probat phs. qz in talibz delectationibz no dicimus hoies simplr incotinentes. sed cum aliq additione. puta incotinentes pecuni. z lucri honozis vel ire z cjs. sz continentie aliqd addedo. igif zc. Secdo pbat phs cum signo. qz incotinentes no solum vt peccates vitupam? sz etia vt malos. sz nullus supabundans in delectationibz delectabiliu no necarioz. vitupat vt malus qz ei appetit? redit in bonu. sz solum vitupat vt peccas. qz vltra qz oz redit in bonu. sz continentia z incotinencia n sz circa delectatoez delectabiliu no necarioz

Conclusio scda. continentia z incotinencia sunt simplr circa cupiditatis delectabiliu necarioz q sunt delectabilia fm gustu z tactu. Probat. qz continentis simplr noiatu qli tenes cum roe resistes cupiditatis magis delectationu gustus z tactus. Et incotinens dr ptra rom insequis cupiditatis talu delectationu gustus et tactus. Et io dicit phus q illi sunt incotinentes simplr z no cum aliq additoe qui male se hnt circa voluptates corporales. circa qs est rpancia z intpantia. no ira qz ex electioe. psequit supabundantias delectationu. et fugiat tristitias vt fame aut sitim z sitia. q pmet ad gustu z tactu. Sed qz pter recta electione qua hnt. et pter intellectu rectu qui in eis est. psequunt z figunt predicta. Secdo pbat phs idem p signu. qz mollicies e ppinqua continentie z incotinencie. sed mollicies est circa cupiditatis haz delectationu z tristitias. na molles dicunt hoies q non pnt pati fame aut sitim aut aliqd hmoi. z qui no pnt sustinere pauprate. ergo conclusio ha ite p? ex scdo notabili Et hec de p? Quantu ad scdo

Dubitatur primo

circa signu phi ad pbandu prima conclusionem. quod dicit peccatu z malu. Ad dubiu videtur pur sufficit ad ppositu q sic dr. ut. qz peccatu potest ptingere cu aliqs pfectur aliqd bonu sz inordinare. sed malicia est per qua tendit in aliqd malum pura cum ro z appetit? redunt in malu. z hec malicia opponit virtuti Alia e malicia fm prem quandam. qz sz appetit? tendit in maluz no aut ro. sicut ptingit circa incotinencia Dubitat scdo. vtrum incotinencia debeat venia. Ad dubiu rident q no. qz licz ppter passionem opeatur. hec tm passio no debet eum excusare. qz no omnes apponit sufficientia dilige ad repellendu id (qd agit) esse malu z ptra roez rectam qua bz de vniuersali. Et hec de secudo ante oppositu. Ad pma dr

Ad rones

q licet timiditas z ira magis abducit hoiem a rone qz alique delectationes gustus z tactus. suis tm noibz importat quandam retractoz z no refrenatoez. z io circa eas sunt alie putes vt fortitudo z mansuetudo. Ad scdam dr. qz continentia z incotinencia pfectius hnt esse circa alias delectationes venereas qz circa delectationes gustus z tactus. tm delectationes venereas no sz materia adqtra Ad tertia dr. qz circa delectationes bestiales no sunt continentia z incotinencia simplr. cui? ca est. qz continentia est bonu ronis humane. Ideo attendit circa passiones hoim generales. ideo continentia z incotinencia no sunt circa delectationes bestiales

Et ppter hoc in idem incotinente z intemperatu ponim? z continentie z intpatum. sed no illoz nullu ppter circa eadem aliqliter voluptates z tristitias esse. Hui aut sunt qdem circa hec sz no snt sunt. sz hui qde eligut. hui aut no eligut. ppter qd magis intpatu vtiqz dicem? qm neqz cupiditatis vel quiete psequitur supabundantias z fugit moderatas tristitias.

cias. qz bunc q ppter cupiditatis valde. qd em vtiqz ille faceret si adesset cupiditatis iuuenilis. z circa necarioz indigentias tristitia fortis: Quia aut cupiditatis z delectationu be qdem sunt genere bonoz z sturdioz. delectabiliu aut quedam natura eligibilia. qdam aut ptraia hoz. qda aut intermedia queadmodu diuisim? primo. puta pecunie z lucri z victoria z honoz. Ad oia s it z talia z intermedia no in pati z cupiditatis z amare vitupant. sz in aliqliter et supabundare ppter qd quati qui pter roez vel dnanf vel psequunt coz que natura aliqd pulchroz z bonoz. puta circa bonoz z magis qz oportet studetes. veluti circa filios et paretes. Et em hec bonoz z laudatur q circa hec studet. sz tm est qdam supabundantia z in his si qs queadmodu nyobe rebellet z ad deos. vel queadmodu satirus philopator cognouit circa patrem valde em videbat desipere Malicia qdem igit nulla circa hec est ppter id qd de em est qm natura eligibiliu vnuquodqz est ppter seipm. prave aut est. fugiede sunt ipsoz supabundantie Silt aut neqz incotinencia. incotinencia em no solu fugiedoz. sz et vitupabiliu est ppter similitudine aut passionis apponetes ad incotinencia circa vnuquodqz dicunt. puta malu medicu z malu hypocrita que simplr vtiqz no diceret malum. queadmodu igit neqz bic. ppter no malicia ee vna quaqz ipsaz. sz in fm analogu simile sic videlicet z illic estimadu sola incotinencia et continentia esse q e circa eadem rpancie z intpantie. circa ira aut fm similitudine dicim?. ppter qd z apponetes incotinente ire quoz admodu bonozis z lucri aimus

subdiuidit. nam naturalis delectationis quedam sunt delectabilia boi habenti gustum. alia vero quibusdam differtentis animalium. nam alij cibi sunt delectabiles aialibus comedentibus carnes. et alij aialibus comedentibus fructus. Et colericis delectabilia sunt naturaliter frigida. que temperant eorum plethorem. fleumaticis vero calida. Sicut delectabilia non naturalia quedam sunt propter egritudines corporales superuenientes. aut etiam propter tristitias aialis. ex quibus transmutatur natura ad aliam dispositionem. ut propter furiam vel aliquid humorum. sicut de quodam legitur quod sacrificauit matrem suam. et comedit eam. et etiam occidit seruum suum et eundem comedit. Alia sunt delectabilia non naturalia propter malam consuetudinem. que fit quasi quodam natura. sicut quodam propter consuetudinem delectabatur sibi euellere pilos. corrodere ungues. et comedere carbones et terram. et vni coitu masculorum. que omnia sunt contra naturam delectabilia. Alia sunt delectabilia innaturalia propter pncipiosas naturas. ut cum homines hnt corruptas et pueras plethiones corporis. ex quibus sequuntur diuerse appetitiones. nam iste potestis sunt corporales plethione. proportionate. Exemplificat philosophus de istis delectationibus vtriusque. sicut de quodam homine dicebatur. quod scindebat vteros mulierum pregnantium ut pueros in vtero pntentos deuozaret. Et est sicut si quis delectaretur in his in quibus dicuntur delectari quedam homines siluestres qui morantur circa mare ponticum. quorum quidam comedunt carnes crudas. quedam carnes humanas. quedam vero sibi iniungunt ad celebrandum conuiuia filios suos accommodant. Et filia sunt que dicuntur de phalacro crudelissimo tyranno. qui in talibus cruciatibus hominum delectabatur. Sciendum secundo. quod omnia delectabilia innaturalia predicta possunt ad duo reduci. quod vel accidunt hominibus ex natura corporalis plethionis que accipiuntur a principio vel ex consuetudine. quia scilicet affluunt ad hominem a puericia. Et sicut est in his que in hoc accidunt ex egritudine corporali. nam prava consuetudo est quasi quedam egritudo aialis. Et dicitur sequitur quod quedam sunt habitus naturales et quedam non naturales. Patet quod secundum diuersitatem obiectorum diuersificantur habitus. ideo subiectis predictorum delectabilium cor respicitur quedam habitus. et sic sunt quedam habitus naturales et quedam non naturales. Et habitus habitus non naturales sunt quasi bestiales propter corruptelam plethionis. et propter alias causas predictas assimulantur bestias

Conclusio prima.

Circa delectationes bestiales siue naturales non est continentia simpliciter. Probat conclusio duplici ratione philosophi. quod prima sumitur ex cognitione eorum que delectant. que rationalis est. bestie non sunt continententes vel non continententes eo quod non habent vltimam opinionem sed singularem memoriam et fantasiam. sed homines bestiales non sunt sicut bestie. ergo conclusio vera. Secundo probatur. quod homines bestiales cum habeant apprehensionem vltis hoc est tamen valde modicum. eo quod non est in eis oppressa. vel ex malicia plethionis siue cur opprimitur in infirmis propter indispotionem corporalem. vel propter malitiam habitus. Sed illud (quod est modicum) quasi nihil reputatur. non enim contingit de facili. quia modica vis rationis repellit concupiscentias fortes. ergo modum vera. Secunda ratio sumitur ex predictioe delectabilium. Circa quam considerandum est. quod excessus malicie potest esse

circa vicia omnibus virtutibus opposita. ut circa incontinentiam que opponitur prudentie. nam quedam naturaliter sunt irrationales. non quia nihil habent rationis sed quia valde modicum. circa singularia que sensu apprehenduntur. ita quod vltimum solum secundum sensum. et tales sunt quasi secundum naturam bestiales. quod precipue accidit circa quosdam barbaros in finibus india. vbi propter aeris intemperiam homines sunt male dispositi. ex qua impeditur usus rationis. Quidam vero irrationales propter aliquam egritudinem. ut propter epilepsiam. et isti sunt egritudinaliter insipientes. Item excessus malicie potest esse circa timiditatem que opponitur fortitudini. nam alijs est naturaliter sic dispositus ut omnia timeat etiam somnum mortis. et talis est timidus bestialiter. Quidam vero propter egritudinem incidit in talem infirmitatem scilicet timiditatis quod timuit mustelam. Item accidit excessus crudelitatis que opponitur mansuetudini. et circa singula eorum que sunt dispositi bestiales propter pncipiosam naturam. sed quod supponit exempla circa temperantiam et crudelitatem. ideo hic non exemplificat de ipsis. Tunc sic arguitur pari concupiscentiam predictam delectationem in naturalium seu bestialium excedit terminos humane malicie. sicut facit ipsa bestialitas. Sed hoc non est verum de incontinentia. ergo circa delectationes bestiales siue innaturales non est incontinentia simpliciter. Conclusio secunda. circa delectationes bestiales est incontinentia secundum quid et sititudinaliter siue secundum metaphoram. Probat philosophus quia contingit quod bestie habeat quosdam predictorum passionum innaturalium. et non sepe ab eis. et circa est sititudinaliter incontinentia. puta si phalaris tyrannus puerum concupiscat vel ad usum interfectiois vel ad incongruam delectationem venerat. ad neutrum tamen ea vtriusque. Et sicut quod contingit quod homo non solum habeat hominum concupiscentias. sed etiam ab eis superatur. hoc autem est simile incontinentie ergo conclusio vera. Secundo probatur philosophus. quod malicia que est secundum humanum modum est simpliciter malicia. sed illa que est innaturalis homini dicitur cum ad dirione malicia bestialis vel egritudinalis. et non malicia simpliciter. ergo a simili incontinentia bestialis siue innaturalis est secundum quid incontinentia siue cum ad dirione. puta bestialis vel egritudinalis. Et hec de primo. Quam ad secundum

Dubitatur primo

Que incontinentia est simpliciter incontinentia. Raderetur quod illa sola est incontinentia simpliciter (ut dicit textus) que est secundum intemperantiam humanam. Et ideo concluditur philosophus quod continentia et incontinentia simpliciter sunt solum circa que est temperantia et intemperantia. circa alia vero (ut dicitur) est quedam alia species incontinentie. que est secundum metaphoram et non simpliciter. Dubitatur secundo. vtrum mulieres sunt incontinententes. Et videtur quod sic. quod ille (cuius ratio de facili potest trahi) ut sequitur delectationes gustus et tactus) est simpliciter incontinentens. sed sic est de mulieribus. igitur. Ad dubium raderetur cum textu. quod mulieres simpliciter non sunt incontinententes sed potius molles. Patet quod in mulieribus modicum viget ratio propter imperfectionem corporalis nature. et ideo ut in pluribus non ducunt affectus suos secundum rationem sed magis ab affectibus suis ducunt. Et quoque per mulieres raro inveniuntur sapientes et fortes. ideo non simpliciter debet dici continententes vel incontinententes. Et ea de dispositione est de illis qui habent corruptam dispositionem propter malam consuetudinem que etiam opprimit iudicium rationis ad modum

peruerse nature. Ad rationes dubias que ratio mulierum propter eius imperfectionem cito concupiscentijs trahitur. id mulierum non est incontinentens simpliciter sed solum secundum quid. Et istud adducit philosophus ad probandum quod bestiales homines non sunt simpliciter incontinententes. eo quod in eis non manet simpliciter iudicium rationis. sed solum secundum quid. et secundum ad hoc. ut dicitur sicut est de mulieribus. et hec de secundo articulo.

Ad rationes

Ad rationes que opponuntur. Ad primam raderetur quod quis nomen temperantie potest coniter accipi in quacumque materia. sed temperantia dicitur in illa materia in qua operatur est hominem refrenare. ita etiam continentia proprie dicitur in illa materia in qua operatur et difficilium est continere se a delectabilibus tactus. sed coniter et secundum quid potest dici in quacumque alia materia. et sic vult ambrrosius nomine continentie. et sedam dicitur quod etiam tulli vult conueni nomine continentie. putat comprehendit sub se continentiam secundum quod vult accipit concupiscentiam improprie pro concupiscentia delectabilium tactus. Ad tertiam patet solutio ex dictis.

Unia autem et minus turpis incontinentia que ire est que concupiscentiarum speculabimur. Uidet enim ira audire secundum quid rationem obaudire autem quemadmodum veloces mistros putat ante audire omne dictum excurrunt. deinde peccant in actione et canes ante intendere. si amicus. si solum sonitum faciat latrant. sic ira propter caliditatem et velocitatem nature. audiens quidem non preceptum autem audiens mouet ad punitionem. ratio enim quidem vel fantasia. quoniam iniuria vel contemptus manifestant. hec autem quemadmodum filogifans. quoniam oportet talem oppugnare. Irascitur confestim concupiscentia autem si solum dicat quoniam delectabile ratio vel sensus mouet ad fruitionem. quare ira quidem in consequitur rationem aliquam liter. concupiscentia autem non turpior. igitur in continens quidem enim ire a ratione aliquam liter vincitur. qui autem concupiscentie et non a ratione. Adhuc naturalibus magis veniam conserui appetitibus. quia et concupiscentijs talibus magis quante communes omnibus. et in quibus communes. ira autem naturalius et difficultas concupiscentijs. his que superabundantie et non necessarijs. quemadmodum reides quoniam patre percutit etiam iste dicitur qui suipsum et ille cui qui suipsum et puerum ostendens. et ille me di

rit cum vir fiat cognatum enim nobis et tractus a filio. qui dicitur iussit. apud hostia etenim ipse trahere patrem visque huc. Adhuc iniustiores magis insidiantes. iracundus quidem igitur. non insidiator neque ira. sed manifestus. concupiscentia autem quemadmodum venerem aiunt. dolose autem dem oppigene et variam corrigiam. et homerus deceptio que furata est intellectum spisse sapientie. quare siquidem iniustior et turpior incontinentia hec ea que circa iram est. et simpliciter incontinentia. et malicia aliquam liter. Adhuc nullus iniuriat. tristatus. qui autem ira facit omnis facit tristatus. iniurians autem cum delectatione. Si igitur tur quibus irasci maxime iustum hec iniustiora et incontinentia que propter concupiscentiam non enim est ira iniuria. Quod quidem igitur turpior que circa concupiscentias et continentia ea que circa iram et quoniam continentia. incontinentia que circa concupiscentias et delectationes corporales manifestum

Queritur

Queritur octavo vtrum incontinentia ire sit peior quam incontinentia concupiscentie. Arguitur quod sic quod quanto difficilius est resistere passioni tanto incontinentia est leuior et secundum eradicatum difficilius est pugnare contra concupiscentiam quam contra iram. Genuior est incontinentia concupiscentie. Maior patet. quod dicit philosophus in hoc libro quod non est admirabile sedodonabile si quis naturalibus cogitationibus vincat. Secundo passio pro suam vehementiam totaliter auferens iudicium rationis excusat a peccato. sicut patet de illo qui incidit ex passione in iniuriam. sed plus manet de iudicio rationis in incontinentie ire quam in incontinentie concupiscentie. quod iratus aliquam liter audit rationem non autem concupiscentis ut dicit philosophus incontinentia ire peior est incontinentia concupiscentie. Tertio arguitur tanto amplius peccatum est grauius quanto est piculiosius. sed incontinentia ire est piculiosior cum ducatur ad maius peccatum puta ad homicidium quod est grauius peccatum quam adulterium ad quod ducit incontinentia concupiscentie. In oppositum est philosophus in textu pro primo videbitur de querito. Secundo cruit dubia. quod ad primum.

Sciendum primo

quod postquam philosophus ostendit diuersum modo quod incontinentia est circa diuersa. propter comparat diuersas incontinentias ad idem. Et primo comparat incontinentiam concupiscentiarum tactus que est incontinentia simpliciter ad incontinentiam ire. que est incontinentia secundum quid. de qua in predicto quoniam videtur dicitur etiam comparat incontinentiam humanam ad incontinentiam bestialem. et si sequenti questione. Sciendum secundo quod peccatum incontinentie potest dupliciter considerari. Uno modo ex parte passionis ex qua ratio superatur. Alio modo ex parte

ad mulierem in qd quis incidit a ratione discedens ppter dominium passionis supra rationem. Tunc sic

Conclusio prima

Incontinentia concupiscentie turpior est et peior qm incontinentia ire. si primo modo consideret in ipsis de ordinem. quia motus concupiscentie habet maiorem inordinacionem qm motus ire. pbat qd dicitur quatuor rōnibus phi. Prima rō est ibi e maior turpitudine ubi minus est d rōne. sed in incontinentia concupiscentie e minus d rōne qm in incontinentia ire q. Dicitur pbat i textu qz motus ire aliquantū picipiat rōnem inq̄rū irat⁹ redit ad vindictā iniurie sibi facte qd rō aliquantū dicit sed non pfecte. qz non incedit debitū mo⁹ vindicte. sed mot⁹ concupiscentie totalit⁹ est fm sensum. et nullo mō fm rōnem. Et id dicit phs q irat⁹ aliqua liter audit rōnem inq̄rū. s. sylogizat q ppter iniuriā sibi factā debet inferre vindictā. Sed obaudit i impfecte audit rōnem. qz non expectat totū iudiciū in actione q̄ritatē r modū vindicte. Et ppter hoc sepem in circulo peccat. Secda rō nam illud est magis turpe qd est min⁹ naturale. nam illud qd puenit ex naturali cōpōsitōe corpis reputat magis vicia di gnū. sed incontinentia concupiscentie est min⁹ natural qm incontinentia ire. qm incontinentia concupiscentie turpi⁹ or est qm incontinentia ire. Dicitur p qz concupiscentia rōis cōbit. puta cibi r pot⁹ magis dat veniā. qz sunt naturales. r si accipiant inq̄rū sunt cōes. naz li/ cer concupiscentia cibi r potus sic cōis r naturalis. nō tū concupiscentia cibi sic vel sic pparat. Dicitur pbat qz motus ire magis psequit corpis cōplexionem naz ppter velocitatē motus colere aliq̄s videt incedi ad iram r ideo pm prius irascit ille qm fm corpis cōplexione disposit⁹ e ad irascēdū qm concupiscat ille q disposit⁹ est ad concupiscēdū. Et q sequit q ex iracūdis magis nascunt iracundi qm ex concupiscentib⁹ concupiscentes. Et igit sic ad moze. Illud e natural⁹ qd magis s. quif ad cōplexione corpis puracalidū r frigidū r sic de alijs s h magis puenit ire qm concupiscentie. qm moze ha. Q. aut sensualitas ad irā de facili pagat a pte i filii qm pns naturalē cōplexione ondit phs duo bus exēplis. Prīmū est qz quidā ptem pcuriens sup hoc reprehensus. r dicit q pater suus percussisset seniore ptem r ostēso filio dixit. r iste qm veniet ad virilē erare me pcuriet h em generi nro r naturale est. Secdm exēp est de vno alio q cum traheret a filio suo pcepit sibi vt desereret qm pueniret ad hostiū. qz ipse vlt⁹ ad illū locum patre suū traxerat. Et qbus p qz ira est magis naturalis qm concupiscentia cōis q est necessaria r naturalis circa quā nō multū peccat. S h intelligit de concupiscentia qua quedā supflua concupiscunt. circa q concupiscentia sunt tempantia r intempantia. Tertia rō. turpius est latenter insidiare qm manifeste. sed incontinentia concupiscentie latenter insidiatur qrendo latebras r dolose subintrādo. iratus p querit manifeste opari. qm incontinentia concupiscentie turpior est incontinentia ire. Dicitur pbat qz insidiates latenter agunt ex depurata rōne. Et cum hoc q ledunt etiam decipiunt. Dicitur pbat qz irat⁹ nō esset cōtentus nisi lesus ab eo sciret se esse lesum co q ipsum offenderat neqz etiam ira insurgit latenter r i/ sidiose sed cum quodam impetu. sed concupiscentia in/

surgit latenter r quasi insidiosam quia delectabile p se natū est mouere appetitū statim cū apprehēsus fuerit nisi rō phibeat. r id vocat ven⁹ cy pigena. In cypro genita. qz ven⁹ fuit regia cy pti r dicit dolosa r habere variā corrigiā p quam intelligit concupiscentia que mentes ligat. Et ppter hoc dicit homer⁹ q deceptio venenis est furata intellectu spisse. i. multū sapientis. i. ligat iudiciū rōnis in eis. Quarta rō concupiscentis cum delectatio male operat. iratus autem male opat quasi quadā tristitia pcedente coact⁹ sed ille est peior q facit cum delectatione. qz qui facit cum tristitia. qm maiorem habet inordinacionē in concupiscenti incontinentie qm ire. Dicitur pbat qz nullus cum tristitia agēs iniuriat. r ppter hoc supra in quāto dicitur est q quicqd inuoluntarie facit p se loquendo non facit iniuriā nisi p accūs inq̄rū accidit illud qd agit esse iniuriā. sed id qd cum tristitia agimus i uoluntarie facere videmur. qm inoza vera. Hō tū est intelligendū q iratus tristet de vindicta quā infert s r tristat d iniuria sibi illata r ex h mouet ad irā. Ad est etiā intelligendū q irat⁹ sit oino inuoluntari⁹. qz sic nullo mō vituparet qd facit. sed habet voluntatē mētū cum inuoluntario. Et p dicitur p qz irato mētus impurat qd facit inq̄rū. puocat⁹ facit. ille autē qui infert iniurias quasi p se iniuriā facit opat uoluntarie r cum delectatione. Et ideo in ipso est pmo iniuria que ad irā puocauit ppter illud minus iuste irascimur ptra iratū qui puocat⁹ cum tristitia peccat qz ptra concupiscentē qui peccat totaliter voluntarie r cum delectatione. Et quibus oibus p qz incontinentia simpliciter est circa cōcupiscentias r delectationes. Conclusio scda incontinentia ire est turpior qm incontinentia concupiscentie si considerant q̄ritū ad id qd p accūs sequit ex ipis. Probat cōclusio. qz incontinentia ire ducit id qd p̄ner ad p̄mi nocumentū. non aut incontinentia concupiscentie. qz dicitur ha. pbat etiā p tertiā rōez an oppo⁹ r hec de pmo. Quātū ad scd⁹

Dubitat primo

de exēplis phi ad ducris ad manifestatōz pme rōnis pme q̄ritōis. Ad dubiū r̄idē q sunt duo. p̄mū e de mīstr. velocib⁹ q anq̄s audiāt totū (qd eis dicitur) ad exequēdū r sic peccāt in exequōe mandati. Secūndū exemplum est de canib⁹ q ad primū sonitum pulsan⁹ ad hostiū latrāt anteq̄ intendant an sit pulsus de amicis vel familiarib⁹. r ita consimiliter irat⁹ audit in aliquo rationē. sed ppter caliditatē r velocitatem colere mouentis ad iram nunq̄s audiāt totum pceptū rōnis mouet ad puniendū. Cum em manifestat hoi q sibi facta sit iniuria vel contemp⁹ vel p rōnem qm verum est vel p fantasiam qm videt. licz non sit hō iratus sylogizat q oportet iniuriantem opugnare r determinat modū audiētū. r sic statim mouet ad vindictā anteq̄ determinet ei a rōne motus vindicte. sed sic non est de concupiscentie qz apphēsus delectabilis p rōnem vel p sensum mouet ad psequēdū absq̄ aliquo sylogismo rōnis. Et huius distēntie ratio est. qz delectabile habet rationem finis p se appetibilis qui est sicut principius in sylogismo sed nocumentum alteri inferendum non est per se appetibile vt finis. sed sicut vile ad finem. qd rationes habet conclusionis in agibilibus. r ideo concupiscentia

non mouet sylogisans sicut iratus r in est q irat⁹ aliter psequit rōnem r non concupiscens qui sequit impedimentū p̄ritū. Sed dicitur dubiū est circa scdam rōnem pme p̄clusionis vtz passio ire sit naturalior qm passio concupiscentie. vt dicit text⁹. Et videt q non. qz illa passio est naturalior cui⁹ obiectū est naturalē. Sed obiectū concupiscentie naturalē est oblecto ire. qz ubi pot⁹ r veneria sunt magis naturalia hoi qm tristitia q est causa ire q̄rit. Irē illud est innaturale cui⁹ oppo⁹ est naturale. sed māuetudo est naturalis hoi qm opponit ire. qz ira est innaturalis. Ad dubiū r̄idē q naturalitas ex duob⁹ accipi pot⁹. Vno ex obiecto r sic passio concupiscentie delectabilis naturalis un nēarioz est naturalior qm passio vt bñ pbat p̄ma rō dubi⁹. Alio mō ex hiectione in quo est. r illo mō passio ire naturalior est qm passio concupiscentie. qz passio sequēs naturalē cōplexione naturalior est non sequeūte illā. s. ira sequit naturalē cōplexione r a pte p̄ pagat in filios vt dicitur est igit. Ad primā rōnem dubi⁹ p̄ solutio. Ad scdam dicit q in hoi est duplex natura. s. intellectiua r sensitua. vnde mansuetudo fm naturam intellectiua est naturalis nō tū hō sensitua de q est hie sermo. non tū fm q natura sensitua e in hōte rōnem. Et ppter h aialia irrōnabilia non dicunt iracunda nisi similitudinarie inq̄rū p instinctū nature puocant ad iniurias puniēdas. Vt pot⁹ dicit vt dicit h scrius Thomas q fm cōem naturā spēt hō naturalitē aial mansuetū inq̄rū est aial sociale r gregale s fm naturā alicui⁹ indiuidū q in corpis cōplexione consistit qm sequitur magna p̄ortas ad irā. p caliditatē r subtilitatē humorū facit flāmabilis. sed concupiscentia supfluoꝝ vt cibi delicate pparari sequit imaginatōz r est passio aialis magis qm natura lem cōplexionem sequens. r sic p̄ d secundo. ante oppo⁹. Ad p̄mā m̄ dicit q difficult⁹ e aliquid pugnare p concupiscentiā ppter diuturnitatē p̄tinuitatē concupiscentie. sed ad hoiā difficult⁹ est resistere ire ppter eius imperiū qui est maior qm incontinentia. Ad scd⁹ dicit q concupiscentia dicit esse sine rōne non q totaliter auferat iudiciū rōnis. sed qz in nullo psequit iudiciū rationis. Et ex h est turpior. Ad tertiā dicit q solum pcedit ex parte eorum que sunt in incontinentie.

Ad rationes

Planum aut harū differentias assumēdum quemadmodū em dicitur est scdm principia. hec qdem hūane sunt r naturales. et genere r magnitudine. hec aut bestiales. hec aut orbitates r passiones r egitudines. Naz autē circa primas tēpantia r intempantia est solum ppter quod r bestias. neqz tempatas neqz intēpatas dicimus. sed vel fm metaphorā. r si alio quo totaliter aliud ad aliud differt genus aiali um cōtumelia r sinomozia. r in om̄i vocat esse non em habet electionē neqz ratiocinationē. sed dicitur a natura. quemadmodū insanis hoi

minus. Minus aut bestialitas malicia. terribilius aut non em corruptū est optimū quemadmodū in hoi. sed corruptū est r nō habet. Simile aut igit quemadmodū inanimatū compare ad animatū. vtrū peius. Innocetior em prauitas lump que nō habētis principium. intellectu aut principii. Simile igit compare intus ficiā ad hoiem iniustū. est em vt vtrūqz peius decies milies. plura enim vtrūqz mala faciet hoi mo malus bestia.

Querit nono vtz incontinentia bestial sit min⁹ mala qm incontinentia hūana. Secundo ar. bestialitas e terribilior malicia hūana vt dicit text⁹ r maiora mala facit. qm bestialitas est peior in malicia hūana. Tercio ar. qz sicut e bestia hoi cōpare i malicia. sic cōpare inanimatū animato vt dicit text⁹. sed inanimata sunt peiora aiat⁹. qz plures ledere pnt sic cū ignis aut lapis p̄terit. qz bestie sunt peiores hoi b⁹ r p pns malicia siue incontinentia hūana. In oppo⁹ r phs in textu pmo videbit de q̄rito duo erūt dubia Quantum ad primū.

Sciendum primo

q postq̄ phs cōpare incontinentiā concupiscentiaz tact⁹ q e incontinentia simp̄r ad incontinentiā ire. p̄r cōpar incontinentiā hūana ad incontinentiā bestialē vel egitudinē. Et pmo refumit d̄ram concupiscentiaz. et egitudinū r delectabilū. Secdo p̄dit circa quas haz sint p̄tinentia r incontinentia. r̄pantia r intempantia. Tercio cōpar hūana maliciā seu incontinentiā bestialē. Circa p̄mū. Sciēdū e scdo qz p̄tinentia r incontinentia sunt circa delectatōes corpales opter assuetudine eaz differētias fm easdē delectatōes. Vbi dicit text⁹ q vt dicit e p̄t. qdā sunt delectatōes hūane r naturales q. s. sunt p̄sone hūane nature q̄ritū ad gen⁹ qd p̄siderat fm ea q appetunt r q̄ritū ad magnitudinē q attribuet fm mo⁹ appetēdi v̄l inēsum. v̄l remissū. Aliē hō sunt delectatōes nō naturales s bestiales q adueniūt ppter p̄nciosaz naturā v̄l p̄t orbitates v̄l ppter egitudines int⁹ qz cōputant etiā pue p̄suerudies. Circa scdm (qd hic pōt phs) ponitur

Conclusio prima

ep̄antia r intempantia solū p̄t sunt circa delectatōes hūanas r naturales. Probat p̄clo. qz p̄t loquēdo bestias nō dicim⁹ neqz r̄patas neqz inr̄patas. s. hō s mines dicim⁹ r̄patos r inr̄patos. qz vera. Dicitur p qz nulla bestia h̄ electōz neqz p̄t rōcinan. s. est r̄pat⁹ a natura. sic etiā dicim⁹ de hoi b⁹ insanis q carent vsu rōnis. sed vt dicitur est sup r̄pat⁹ r inr̄pat⁹ agūe ex electōe. qz r̄pantia r inr̄pantia nō sunt in bestijs neqz etiā in bestialib⁹ hoi b⁹ neqz etiā circa bestiales concupiscentias vel delectationes. Conclusio scda r̄idē

na malicia siue incontinentia testialis est minus mala qm incontinentia siue malicia humana. pbat pbs q ibo no id qd est oprimū. s. intellectus non remanet corruptus...

Dubatur primo

circa primam conclusionem vtrum teste possint aliquo modo dici rpare. Ad dubium rñdet q licet pnie loquendo non dicat temperare vel inrpare...

Ad rones

minus mala qm malicia humana. sed si consideretur in ipsa ratio hominis testialis sic ipsa est peior quacumqz alia malicia humana...

Ira cas aut que per tactum et gustu delectationes et tristitias et concupiscentiam

as et fugas circa quas et intemperantia et temperantia determinata est prius. est quidem sic habere. vt vinci et qbus multi meliores est aut supare...

Querit

decimo vtrum perseverantia sit virtus. Arguitur primo q non virtus est perseverantia. sed continentia est virtus pfecta...

Sciendum primo

postquam pbs ostendit materiam continentie et incontinentie simpliciter dicere. hic pñt qd ar eas ad aliam continentiam...

Conclusio prima

licet perseverantia primo modo accepta non sit virtus pfecta sed qddā imperfecta in genere virtutis tñ perseverantia...

as pccarias et molles. Supra aut circa illas tristitia et pfectura. et vt dicit tertio. p dicitur hirus pñt esse medij int plura...

Dubatur primo

circa textum quod differunt continentia et incontinentia per seuerantia et mollicies a rpancia et intempantia. Et af q hic non debeat poni illa differentia...

Ad rōnem dubij dicit q supius pbs determinat do materiam continentie ne error surrigit ex incidenti terit gite differentia inrpati et incontinentie...

quia in modo magis conuenit cum fortitudine inq[ui]t
tum seruat firmitate contra difficultatem duritiam
tas. et in h[oc] magis ponit ps fortitudinis. et sic d[icitur] scdo.

Ad ratiões

ante oppo[si]t[um]. Ad pri[m]am p[ro]solutio ex dicit[ur]
Ad s[e]c[un]dam dicit[ur] q[uo]d
virtuti p[ro]uenit aliquid dupliciter. Uno m[od]o ex p[ro]p[ri]a
intentione finis. et illo m[od]o diu p[er]sistere vsq[ue] in finem i
bono prin[ci]p[io] et ad specialem virtutem que dicit[ur] p[er]seueran
tia que in hac intendit sicut speciale finem. Alio m[od]o
ex comparat[i]o[n]e habit[us] ad subiectu[m]. et sic immobiliter p[er]
sistere consequit[ur] qualiter virtute inq[ui]t[ur] est qual
tas de difficult[ate] mobilis. Ad t[er]ciam dicit[ur] q[uo]d p[er]
seuerantia (de qua loquimur hic) no[n] moderat aliq[ui]s
passiones. sed co[n]sistit solū in quadam firmitate ratio
nis et voluntatis. sed p[er] se uerantia (q[ui] est virtus) mo
derat aliquas passiones. scilicet timorem fatigationis aut
defectus propter duritiam. et ideo hec virtus pos
nitur in irascibili sicut et fortitudo.

Omni no autem utiq[ue] videbitur deterior esse
si quis non concupiscens vel quiete operat[ur] q[uo]d
turpe q[ui] si vehementer concupiscens et si non ira
tus percutit q[ui] si iratus q[uo]d em utiq[ue] faceret i pas
sione existens propter quod intemperatus dete
rior incontinenti dicit[ur] q[uo]d hec utiq[ue] mollitiei
species magis aut hic intemperatus. Apponit[ur]
aut incontinenti quidem continens. molli aut
perseuerantius. Perseuerare quidem em est i eo
q[uo]d est contra tenere. Continentia aut in eo q[uo]d
est superare. quemadmodum et non vincit. eius
q[uo]d est vincere. propter quod religibilis con
tinentia perseuerantia est. Deficiens autem ad
que multi et contra tendunt et possunt iste mol
lis. et delicatus et em delicia mollitiei quedam e
qui trahit vestimentum ut non laboret fm ea
que eleuare tristitiam vel et imitans laborantes
no[n] existimatur miser esse. misero similis existens
similiter autem habet et circa continentiam et inco[n]
tinentiam. Non em si quis a fortibus et super
cellentibus delectationibus vincit vel tristitias
Admirabile sed condonabile si contratendens
quemadmodum theodecti philoctetes a vipera
percussus vel a kerkino in alapekerkion. et quem
admodum continere temprantes risum repen
te effundunt quale coaccidit cenophando. S[ed]
si quis ad quas multi possunt abstinere ab his

vincitur et non potest contendere non p[ro]p[ri]a
naturam generis vel propter egritudinem. p[ro]
ta instarū regibus mollitiei propter genus et
ut feminū ad masculinum distat. Uidet[ur] em et
lusuus intemperatus esse. est autem mollis. lusuus
em remissio est. si quidem igitur quies. ad hanc at
supabundantia est lusuus. Incontinentie autem
hoc q[uo]dem puolatio. hoc autem rebilitas. Nū qui
tem em p[ro]siliantes non immanēt quibus p[ro]silia
ti sunt p[ro]pter passionem. h[uius] autem propter non co
siliari dicunt a passio[n]e. Quidam em qu[od] emadmo
dum pretitantes non titilantur. sic et presentio
tes et p[ro]siliantes et p[ro]siliantes seipos et rōcinatōz
non vincunt a passione. neq[ue] si delectabilis sit.
neq[ue] si tristis. Maxime autem acuti et melancolici
scdm effrenatam incontinentiam sunt inconti
nentes. h[uius] quidem em p[ro]pter velocitatem. h[uius]
autem propter vehementiam non expectant rationē
propter sequentes esse fantasie.

Querit[ur] vndecimo vtrum mollitiei op[er]
ponat perseuerantie. Arguitur
q[uo]d non. quia molles dicuntur ho
mines muliebria patientes. sed hoc opponit castita
ti. ergo mollitiei non opponitur perseuerantie. Se
cundo arguitur delicia est quedam mollitiei ut di
cit textus. sed esse deliciosum prin[ci]p[io] ad intemperantia
q[ui] mollitiei magis opponit temperantie q[uam] p[er]seueran
tie. Tertio arguit lusuus est mollis ut etiam di
cit textus. sed esse inordinare lusuus opponitur eu
trapelie que virtus est circa ludos. ut dicitur est in
quarto. ergo mollitiei non opponitur perseuerantie
In oppositum est p[ro]p[ri]us dicens mollitiei opponit[ur]
tur perseuerantia. Primo videbitur de questo. secū
do erunt dubia. Quantum ad primū.

Sciendum primo

q[uo]d postq[ui] p[ro]p[ri]us distinguit continentia et incontinentiaz
a temperantia et intemperantia et etiam a perseueran
tia et mollitiei. Sic consequenter comparat predictos
habitus fm bonitatem et malitiam. et primo compe
rat incontinentem et mollem intemperato secundo i
continentem molli. Notandum secundo q[uo]d ut dicit[ur]
textus. intemperatus est deterior incontinenti et etis
am peior q[uam] mollis. sed incontinentia e[m] melior q[uam] p[er]se
uerantia et mollitiei est peior incontinentia. Dico
patet. quia deterior est qui operatur turpe non p[er]cu
piscens q[uam] ille qui op[er]at[ur] p[er]cupiscens vehementer sic dete
rior est q[ui] p[er]cutit non iratus q[uam] qui p[er]cutit irat[us]. Sed
enim faceret passione superueniente. qui absq[ue] pas
sione peccat. Sed intemperatus non vincitur ex

passione s[ed] ex electione peccat. incontinentis autem a cōri
nentia vincit. ergo intemperatus deterior est incontinenti
Secda ps probatur q[uo]d ad mollitiei prin[ci]p[io] vincit rōne
scilicet fuge tristitiei. S[ed] ad intemperatum prin[ci]p[io] ex electio[n]e
peccare. ergo deterior est temperatus q[uam] mollis. Tertia
pars ps. q[uo]d perseuerans d[icitur] qui tenet se contra aliq[ui]d
ipellens et compinens dicit[ur] ex eo q[uo]d id e[st] superare. naz
q[uo]d p[ro]tinem? in nostra potestate habem[us] q[uo]d e[st] via d[omi]ni
q[uo]d delectationes s[ed] refrenande vel cohibende s[ed] contra
tristitias est standum. ergo p[er]seuerans ad incontinentem
tem p[ro]paratur in no[n]a. q[uo]d melior est p[ro]tinem
tia q[uam] perseuerantia. Quarta ps. q[uo]d licet mollitiei
et incontinentia consistit in hoc q[uo]d est. vici t[ame]n inconti
nens vincitur a fortiori passione q[uam] mollis. Licet sit.

Conclusio prima

Et responsiva Mollitiei opponitur perseuerantie.
Probatur conclusio. q[uo]d laus p[er]seuerantie p[er]sistit in hoc
q[uo]d non receditur a bono propter duritiam tollerant
tiam difficultatum et laboriosor[um]. S[ed] huic opponit hoc
quod de facili receditur a bono propter aliqua diffi
luna que sustinere non possunt. s[ed] hoc pertinet ad ra
tionem mollitiei. Nam molle dicitur quod facile ces
dit tangenti. naz non iudicatur aliquid molle ex hoc
q[uo]d cedit fortiter alicui ipellenti sicut cedit paries per
curientem. et ideo non reputatur aliquid molle si cadat
ab aliq[ui]b[us] valde grauit[er] impellentibus. Secunda
conclusio pertinacia opponitur perseuerantie sicut. ex
tremū suphabundans. Probatur conclusio. q[uo]d sicut
dicit[ur] Isidorus in libro ethimologiarum pertinax e[st]
qui in proposito suo ad victoriam perseuerat. Et
tunc dicitur vincia quod id e[st] q[uo]d victoria. Et hos
homines vocat p[ro]p[ri]us p[ro]tinaces fortis sine vel p[ro]
prie sine. quia s[ed] perseuerant in sua smia plus q[uam] oportet.
ergo p[er]seuerantia laudatur sicut in medio existens
et pertinax vituperatur sicut extremum fm excessus
a medio et perseuerantie opponitur. mollis vero vi
tuperatur fm defectu a medio. Et t[er]tiu[m] de p[ro]p[ri]o Quā
tum ad secundum.

Dubitatur primo

Qualiter se habeat delicia ad mollitiei. Ad du
bium respondet textus q[uo]d delicia est q[uo]d a species mol
litiei. Nam mollitiei refugit ior dinare omnem tristi
ciam. Sed delicia proprie refugit tristitiam laboris. il
le enim qui trahit vestimentum suum per lutum ut
non laboret se tingendo quod pertinet ad delicituz
vincitur fm illa tristitiam quam reputaret sibi eue
nire si leuaret vestimentum et licet imitetur laboran
tem in hoc q[uo]d vestimentum trahit et per hoc no[n] vide
atur esse miser t[ame]n habet similitudinem cum misero inq[ui]
tum fugiens laborem sustinet labore. Et simile de in
continentia e[st] et incontinentia. nam no[n] est mirabile si q[ui]
vincatur a fortibus et supercellentibus delectationibus
et tristitias nec propter hoc debeat dici incontinentes vel
mollis s[ed] magis ei condonaf[ur] si t[ame]n nitatur resistere et
nou statim cedat. dat exemplū de phylotreto de quo
narrat Teodoci[us] poeta dū percussus a vipera grauem
dolorem pateret nitet[ur] t[ame]n continere placu[m] s[ed] no[n] po
tuit. et est simile de quadam muliere a quoda[m] homie
kerkino percusso ut dicit[ur] p[ro]p[ri]us. Sic de his q[ui] se tenent a

risu volūt et t[ame]n vincuntur ve repente et diffuse rideat
ut accidit seopharo. S[ed] t[ame]n dicitur incontinentis cū
vincitur a talibus delectatōib[us] et tristitias cōtra quas
multi possunt s[ed] t[ame]n non resistit h[uius]m[od]i delectationibus
et tristitias propter naturam generis ex quo sibi est
grauē q[uo]d aliq[ui]d e[st] leue vel propter egritudinem. Aliq[ui]
prouenit ex aliqua p[ro]suetudine sicut mollitiei propt[er]
naturam generis inuenitur in regib[us] strarum qui de
licare nutriti s[ed] no[n] possunt labores et tristitias ferre
Et sicut est defectus p[ro]p[ri]us opationem ad masculos p[ro]
p[ri]us nature q[uo]d alicui posset videri q[uo]d lusuus qui
nimis amat ludere sit rpatus eo q[uo]d in ludo est q[uo]dam
modo. ideo consequenter excludit p[ro]p[ri]us hoc dis
tinctio q[uo]d lusuus est magis mollis. q[uo]d ludus est quedam
quies et remissio ai quas suphabundanter querit. lusu
sus? S[ed] mollis est fugere difficultates et labores. er
go lusuus? continetur sub molle. Secundū dubium
est de speciebus p[ro]tinencie quor[um] sint. Ad dubium
r[ati]o[n]e cū textu q[uo]d sunt due scilicet puolatio et debilitas de
bilitas habet fieri in incontinentibus q[ui] supueniente
p[ro]p[ri]us p[ro]tinencia p[ro]siliantur. S[ed] no[n] p[ro]manet in consiliatis
p[ro]pter passionem a qua vincunt[ur]. S[ed] puolatio. habet
fieri q[ui] incontinentis vincitur a passione eo q[uo]d non con
siliatur. s[ed] statim concupiscencia superueniente eā p[ro]
sequitur. Unō tales dicuntur p[ro]uolantes q[ui] p[ro]p[ri]us
suam velocitatem anticipant consiliū. Nam si con
silia consiliarentur non vincerentur a passione sicut
em quidam p[ro]p[ri]us titillat seipos et non mouentur
ab alijs t[ame]n titillat. Sic illi q[ui] p[ro]siliunt motum concupis
centie et p[ro]siliunt quid sit illud in quod concupiscen
tia inclinat prouocant seipos p[ro]p[ri]us p[ro]tinationez suaz
ad resistendum concupiscētie. et propter hoc no[n] vici
cuntur a passione sicut incontinentes nec a passione
tristitiei sicut mollos. Et ut dicit[ur] textus hec inconti
nentia (q[ui] dicitur p[ro]uolatio) maxime conuenit acu
tis. i. colericis. quia tales non expectant rationez cō
siliantem s[ed] sequuntur p[ro]uolant fantasiam concupis
centie. Colericis s[ed] propter velocitatem motus colere.
Et melancolic[us] propter vehementiam. motus melā
colie accense cuius impetum non de facili potest ho
mo scire. nam terra accensa vehementius ardet. eō
tra sanguinet et fleumatica h[ab]et incontinentiam debi
litate propter hūiditatez p[ro]p[ri]us q[ui] no[n] e[st] fortis ad
resistēdū ipetui passionis et hec de scdo

Ad ratiões

Ad oppositū Ad p[ro]p[ri]am
q[uo]d q[uo]d mollitiei caput du
pliciter. Uno m[od]o ex p[ro]sue
tudine. Nam cū aliq[ui]s p[ro]suetus e[st] delectatōib[us] aliq[ui]b[us] diffi
cili[us] se p[er]t ab eay abstinētia sustinere. Alio ex natura
li dispo[n]e p[ro]p[ri]us. quā alie? aīm? est mīn? p[ro]stās et sic ve
dēt e[st] cōpant fere ad masculos. Et t[ame]n illi q[ui] muliebria
pariunt molles dicit[ur] q[ui] muliebres effecti. Ad s[e]c[un]
dū dicit[ur] q[uo]d voluptati corpali opponit labor. Et ideo
res laboriose impediunt voluptate. delicia si autē de
cuntur q[ui] no[n] p[er]t sustinere aliquos labores ne aliq[ui]d
al voluptate dimuat. et t[ame]n delicia q[uo]d mollitiei est.
S[ed] mollitiei respicit defectū delectatōis. Delicia autē
eā impeditiua delectatōis puta labore vel aliquid
h[uius]m[od]i. Ad t[er]cia d[icitur] q[uo]d i ludo duo p[ro]sideranda s[ed]. scilicet
inordinatio et q[ui] ad h[uius]m[od]i inordinare lusuus opponit
europolo. Aliud est ipa remissio sine des q[ui] opponit
labore et t[ame]n sicut no[n] posse sustinere laboriosa prin[ci]p[io] ad
mollitiei tra ad eandē etiā prin[ci]p[io] nis appetere remissio
one ludi vel q[ui] aliq[ui]d d[icitur]

Statu inepatus quidez (quedamodum dicitur) non penitus immanet em dlectioni Incontines aut penitus ois propter qd no quedamodum dubitamus sic r habet. sic igitur hic quide insanabilis. hic aut sanabilis. Assimilatur aut malicia egritudinis velut ydropi r ptili. Incontinentia aut epilenticis. hec qd em cotinua. hec at non continua malicia. Et omnino aut alteruz genus incontinentie et malicie. malicia quidem enim latet. incotinencia aut no latet. Ipo r aut hoz meliores excessivi qd rom habentes quidem no immanentes autem a minori em passione vincunt r no inprecollia. hinc quedamodum alteri similes em incotinens velociter inebriatis r a panco vino r minori qd vt multi. Qm quide igitur malicia incontinencia no est manifestuz. sed quo forte hoc quidem est preter electoz. hoc at e fm electoz est. Insuper r simile quidez fm actoes quedamodum qd demodoki ad milesios milesij em stulti quidem em non st. opantur autem qualia quide stulti r incotinens iniusti quide no st iniusta at faciunt. Quia aut hic quide talis qualia no propter suavis esse psequi eas que fm suphabudantiam r preter rectaz rodem corpales delectationes. hic at psuasus est propt talē eē quales pseq ipsas ille quide igit facile trasgredibilis. iste aut no. p em r malicia principuz. hec qdē corrupt. hec at saluat. In actionib at q cui gra pncipuz quedamodum in ma thematicis suppositi ones neqz vtiqz illic ratio edoctrina pncipiozū neqz hic sed virt vel naturalis. vel assuefactiva ei qd est recte opinari pncipiū tpatuz qdē. igit talis. inpat at rtrari. Est hā aliqs ppt passio neqz excessivus preter rectam rom que ppter quem non agere scdm rectam rom superat passio vt aut sit talis qualis psuasus hz psequi inprohibite oportere tales delectationes non superat. Iste autem incontinentis melioz inemperato et

neqz pravius simpliciter saluatur enim optimū principium aliud autem contrarius immanis unus r non excessivus propter passionē. Manifestum vtiqz hoc qm hic quidem studiosus habuit. hic autem pravius.

Queritur duodecimo. Vtrum inepat sit peior incotinente. Arguit primo q non. qd magis altis peccat qro ptra sua psciaz magis agit. s; incotinens magis agit contra suam psciaz q inepatus. qd vt dicitur supra q psciaz scies prava esse que cupiscit nihilominus agit ipa ppter passionem. s; inepatus iudicat ea que agit esse bona. igit. Secdo agitur incotinencia est insanabilior inepantia. ergo incotinens est peior inepato. Pns p. qd peccm sanatur p amonicoem r correctioem. s; ista nihil cofe runt incotinencia q scit se male agere r nihilominus male agit. s; inepato valz monito. qd sibi videtur q se ne agat. Tercio arguitur incotinens et maiori libidine peccat q inepatus. Pns p. qd incotinens habz vehementes concupiscencias quas no habet sp inepatus. ergo incotinens magis peccat q inepatus. In oppositu est pbs in textu pmo videbit de questione. Secdo erit dubia. Quaru ad pma.

Sciendum primo

Postq pbs ostendit diam incotinens r inepat. Cōsequenter ostendit quis eoz sit peior p qd soluit quita dubitatio sup? mota cōtra primū probabile. Et licet supius ostenderit pbs q inepatus peior est incotinente. hoc tamen fecit breuit r ex incidenti. s; hic ostendit idem pfecti r ex pncipali intentione pmo declaratione breui eoz. que in hac questione st. vidēda. Sciendū est secudo. q peccatum pcepit in voluntate consistit. nam voluntas est qua peccatur r rē vitur. Et ideo vbi est alia inclinatio voluntatis ad peccandū ibi est graui peccm. s; in incotinente voluntas inclinatur ad peccandū ex aliq passione. Et qz passio cito transit r habitus est qualitas de difficili mobilis a subiecto in e q incotinens statim penitet tras eūte passione. Qd no accidit de inepato qui potius gaudet se peccasse eo q opatio peti e sibi facta equalis fm habitum ideo de ipsis dicitur q delectantur cum male fecerent r expulcant in rebus pessimis. Et quo sequitur

Conclusio prima

Et responsiva. inepatus est peior incotinente. Probat pbs tripliciter. Prima ratio est. qz inepat no penitet cum peccat. qd peccat ex electione i qua e p rina. eo q elegit delectationem tanqz finem. s; incotinens statim penitet cessante passione. qua vincebat ergo conclusio vera. Ex quo p r q inepatus est insanabilis. incotinens vero est sanabilis vel inepatus e peior incotinente sicut morboz cozporalis incurabilis alio deterior est. Secunda ratio cotinuum maluz peius est non cotinuo. s; inepantia est continua cum habeat habitum pmanentem per quem eligit mala. Incontinentia autem est non continua. qz incotinens

mouetur ad peccandū ppter passiones que cito transit. ergo r. Et ppter hoc dicit textus. Incontinenti assimilatur egritudini ppter qd continue in sunt homini sicut sunt ydropis r rylis. s; incotinencia assimilatur egritudinibz que no continue vadit sicut epi/leptic. Tercia ratio. malum latens est periculosi r insanabilius non latente. s; inemperantia latet eum cui inest qui capitur est deceptus vt dicitur bonum illud quod facit. incontinentia autem no latet eum cui inest. Sic em incotinens per rationem malū esse id quod opatur ex passione. ergo inepata est peior incotinencia. Conclūdo. Inter incontinentes peiores st debiles q excessivi sive p uolantibus. Probatur pbus duabus rationibus. Prima est q debiles vincuntur a minore passione excedere vel fm velocitatem vel fm vehementiam. ergo sunt peiores p uolantibus. Et per hanc etiam rationem possent probari q inepatus est peior incotinente. Secunda ratio debiles non sunt inpreconculiati sicut sunt p uolantes. ergo sunt peiores p uolantibus. Et ponit pbus exemplum qdā q debilis incotinens similitis est illi qui facilliter r velociter inebriatur paruo vino. et minor q multi. Et sicut isti prius st dispositi fm corpus. ita debiles qui a minori passione vincuntur sunt peiores fm animaz. Et hec de pmo articulo. Quantum ad scdm.

Dubitatur primo

Quod modis conuenit incotinens r inepatus. Rndet textus q conueniunt dupliciter. Primo. quia incotinencia r si notat maliciā simpliciter. est em malius fm quid. Et ideo dicitur q est malicia non continencia. Qd autem incotinencia notat maliciā simpliciter. p r qz incotinencia peccat preter electionem. malicia aut peccat cum electione. Secda pueniēcia incotinencie r inepantie est in actione sicut quis d am censori populi dicit ad milesios raprehendens eos. nulli non sunt stulti. s; opantur similia opera opibus stultozum. Similiter etiā incotinentes no st mali. vel iniusti vel inemperati. s; faciunt opera mala r iniusta. Secundum dubium. Quare inemperatus non penitet sicut incotinens. Respon detur primo in textu. q incotinens prosequitur sup habundantem corpales delectationes non quasi dispositus vt sit ei psuasum q tales sint bone. inemperatus est psuasus ad tales delectationes eligēdas r propter hoc dispōnem quam habet ex habitu r incotinens facilliter recedit a sua credulitate passione cessante. quia non sequitur delectationes ex suasionē aut ex habitu ali dispositione. s; eorum per passione. s; inepatus non de facili recedit a sua credulitate. qz sequitur delectationes ex habitu ali dispositione. Lutus rationem assignat philosophus in textu. qz virtus et malicia respiciunt principium opabilium qd malicia corrūpit r virtus saluat. s; principium in actionibus est finis. quia se habet in agibilibus sicut principia prima in demonstrabilibus mathematicis. Ille igitur (q hz rectam estimationem de fine eoz) est inepatus. r ille qui habet conetarias estimationem propter habitum malicie est inepatus s; ille qui errat circa principia no potest de facili rano

cari ab errore. Et ideo inepatus non penitet nisi forte fm qd p longam consuetudinem contrariam colatur. causam erroris. Qd autem incotinens sit penitens ostendit pbus. quia ipse cessante passione manet in certa estimatione finis. Et ideo non est pravius simpliciter. quia remanet in eo oppositum principium. s; certa estimatio finis. s; solum est pravius fm quid inest in aliquo particulari estimat operandum esse preter rationem rectam. Cotinens autem est cotrarius incotinenti. quia pmanet in ratione et nullo modo excedit eam propter passionem etiaz quā tum dicitur. Et quo patet q est bonus habitus qui pmanet in ratione. s; incotinens est pravius. quia recedit a ratione in agendo r hoc erat primum probabile quod nunc cōcludit. solum quinta questione que circa hoc proponebat.

Ad rones

Ad oppositu. Ad pma. qz ignorantia intellectus qz precedit inclinatioes appetitus r causat eam r sic quanto maior est ignorantia tanto plus dirimit peccatum vel totaliter excusat inestum causat inuoluntarium. Alio modo ignorantia rationis sequitur inclinationem appetitus r quanto maior est talis ignorantia tanto peccatum est grauius. Ignorantia autem tam incotinencia q inepari prouenit ex hoc q appetitus inclinatur in aliquid sive per passionem sive per habitum. Quoz autem ignorantia causatur in inemperato qz in incotinente. quia in incotinente durat illa ignorantia durante passione. s; accessio febris terciāne durat durante cōiunctioe humoruz. Ignorantia autem temperantie durat assidue propter permanentiam habitus. ergo etiam non est maior ignorantia inepari quantum ad id quod ignoratur. s; qz ad ipsum finem vt declaratum est in secunda dubitatione. Ad scda dicit. q ad sanationem incotinencia no sufficit sola cognitio. s; adhibetur exercitius remedium ammonitionis r correctionis. Qz quibus aliquis incipit concupiscencie resistere. Et eodē modo potest sanari inepatus. s; difficilior est eius sanatio propter duo. Primo quia in eo corrupta est ratio recta circa estimationem vltimi finis qui se habet sicut principium vt dictum. Secundo propter inclinationem appetitus que est in inepato ex habitu q difficult tollitur. Inclinatio aut incotinencia est ex passione q facilliter tollitur. Ad tercia dicit q libido voluntatis (q auget peccatum) maior est in inemperato qz in incotinente. s; libido concupiscencie appetitus sicut in incotinente. s; inepatus non peccat nisi a graui concupiscencia. s; inepatus etiam ex leui concupiscencia peccat.

Trum igit contingens est qui qualicunq rationi r qlicunqz electioni immanet vel q recte r incotinens aut qui qualicunqz no immanet rationi r delectoi qualicunqz vel qui false rationi r delectoi non recte. quemadmodum dubitatum est prius.

Conclusio prima

Continens p se solum imanet rationi rē z elcōni ve... Continens p accidens qualicumq; rationi immanet z incōtinens qualicumq; rationi per accidēs non imanet.

Uel fm accōis qui qualicumq; fm seipsum aut qui vere rationi z recte electioni hic quidē imanet. hic autē non immanet Si em quis propter hoc eligit vel prosequit fm seipm hoc qdem eligit z prosequitur fm accōis autem qd prius simpliciter aut dicitur qd fm seipm.

Queritur

decimo tertio Utrum incōtinens sit imāsumus qualitercūq; rōni z elcōi vel solum rōni rē z incōtinens egressiuus a quacūq; ratione aut solus a rōne recta.

Sciendū primo

postq; phus soluit dubitacōem p quam scit An scz cōtinētia z incōtinētia sint. Et etiam soluit materias circa quā sunt. Consequēter soluit z terminat dubitacōem p quā scitur que sit incōtinētia.

Dubitatur primo

Quare accipiens fel loco mellis per se eligit mel z p accidens eligit fel. Rūdet q; causa est. q; in appetibilibus illud est per se in quod fertur intentio appetens.

Ad ratōes

Utrū aut quidē imāsumi opinioni. s; at q; vocat i schirognomōes puta difficile

persuasibiles et non facile transuassibiles qui simile quidem aliquid habent continenti quod prodigus liberaliter audat p̄sidi s; at alteri fm multa. hic qdē ei p̄t passioēs z cupiditētia nō transmutat p̄tinens. q; facile p̄suasibilibus cōtinētiā erit p̄tinens. hic aut nō a rōne. q; p̄cupitēntias assumit z ducunt multā a delectationib; aut i schirognomones i diognomones z i disciplinati z agrestes idiognomones quidem propter delectacōem z tristitias. gaudēt em vincentes si nō transuadeantur. z tristant si infirma que ipoz sint quēadmodū sentencie quare magis incōtinenti assimilantur q; continenti.

Queritur decimo

quarto. Utrum pertinacia sit viciū alicui virtuti morali oppositū. Arguitur. p̄mo q; nō quia si sic maxime opponeret p̄seuerancie. vt snie tullius in sua rethorica. Et etiā sicut sup̄ius dicitur est hoc nō. q; dicit gregorius in moralib; q; p̄tinacia quē ex inani gloria. s; inanis gloria non opponit p̄seuerancie. s; magis magnanimitati.

ficio ad religionez. S; suspicio opponitur religionez. Quātum ad p̄mū.

Sciendum primo

postq; philosophus ostendit cui rationi continens laudabiliter imanet z a q; incontinens vituperaliter egreditur. Consequenter ostendit qualiter aliquis vituperaliter immanet sue rationi seu opinionis. et primo ostendit qui sint tales. et secundo quomodo se habeant ad continentes. dicit ergo p̄mo q; quidam sunt qui nimis immanet proprie opinionis quos vacat fortis snie siue pertinaces qui saliter appellantur. quia ipsis cum difficultate p̄suetur aliquid. Et si fuerit aliquid eis persuasum non de facili transmutantur ab illa persuasione. quod maxime accidit melancholicis. qui de difficili recipiunt. s; recepta fortiter tenent ad modum terre.

Conclusio prima

Pertinaces magis assimilantur incōtinenti q; cōtinenti. Probat textus. quia continētes sunt proprie snie siue proprii sensus. s; tales nō s; disciplinabiles nolentes ab alijs instrui. Et sicut etiā agrestes. quia dum semp volunt etiam sequi proprium sensum nō de facili possunt cum alijs cōmorari. Vocantur etiā hoies proprii sensus eo q; aliquam delectationē nisi mis querunt et aliqua tristitiam nimis fugiunt. nāz gaudent q̄ conferendo cum alijs vincūt. Si s; nō transmutentur per aliquam suasionem a sua propria opinione et tristantur si sue snie appareant infirmes. ita q; oporteat eas dicerere. S; sup̄ abundante appetere delectationes et fugere tristitias est proprium incontinentis. z mollis. ergo p̄tinaces magis assimilantur incōtinenti q; continenti.

Acta post oppositum. probatur etiam ex supradictis. quia ad secundum patet. Si prima pars adhuc probatur. quia continentia est virtus. ergo continentia est virtus. ergo continentia est virtus. ergo continentia est virtus.

Dubitat primo

Utrum aliquis a ratione laudabiliter possit discedere. Respondetur ad dubium cum recte sic hoc non est propter incontinentiam sed propter amorem carnis sicut narrat de neophylino qui non permanit in his que ei dicebant non propter incontinentiam sed quia hoc fecerit propter aliquos delectationes non male sed bonum. appetebat enim dicere verum et hoc erat ei delectabile. sed persuasum erat ei ab opere quod diceret sibi in utilitate patrie cui persuasione non in malis propter delectationes. Nec tamen propter hoc fuit incontinentia quia non omnis qui propter delectationes aliquid operatur est pravus vel irparus. Si solus ille qui propter turpem delectationem aliquid operatur. Dubitat secundo. Qualiter a causa et hoc est quod aliquis nimis persistit in propria sententia quod vult suam excellentiam manifestare et hoc oritur ex inani gloria tanquam a causa.

Ad rationes

Prima causa. Si prima pars significatio est. igitur negatur prima. Ad secundam dicitur quod prima pars creditur hoc quod nimis persistit in aliquo contra multas difficultates habet tamen aliquam delectationem in fine sicut et fortis et perseverans quod tamen talis delectatio est vitiosa ex hoc quod eam appetit et fugit contrariam virtutem assimilatur incontinenti vel molli. Ad tertiam dicitur quod licet alie virtutes persistunt contra impetus passionum. tamen laus earum non est propter persistentiam. sicut perseverantia. laus enim continentie videtur esse in vitio delectationes et ideo prima pars recte opponitur perseverantie.

Talia autem aliquis est et talis qualis minus quod oportet corporalibus gaudens et non immanens rationi talis huius et incontinentia medius continens. Incontinentia quidem enim non immanens rationi propter maius quid

Iste autem propter minus ad continens autem immanet et non propter alterum transmutat. Oportet autem si quidem continentia studiosum utrosque contrarios habitus prave esse que admodum et apparent. sed propter alterum in paucis et raro esse manifestum quemadmodum temperantia irparantie videtur contrarium esse solum sic et continentia incontinentie. Quia autem secundum similitudinem multa dicuntur et continentia

que temperantia secundum similitudinem consecuta est. continentia potens nihil preter rationem propter corporales delectationes facere et temperans. Sed hic quidem habens. hic autem non habens prave concupiscentias. et hic quidem talis qualis non delectari preter rationem. hic autem qualis delectari sed non reduci. similes autem et incontinentia et irparantia alteri quidem existens utriusque autem corporalia delectabilia persequuntur. sed hic quidem et existimans oportere. hic autem non existimans.

Queritur

decimo quinto. Utrum continentia sit subiectiva in appetitu concupiscibili. Arguitur primo quod sic. quia subiectiva virtus est proportionatum sue materie. sed materia continentie est concupiscentia delectabilium tactus. que patet ad vim concupiscibilem. ergo continentia est in vim concupiscibilem. Secundo arguitur. opposita habet fieri circa idem. sed incontinentia (quod opponitur continentie) est in vim concupiscibilem cuius passiones superant rationem. ergo incontinentia est in vim concupiscibilem. Dimoz pars. quod dicitur Andronicus quod incontinentia est malicia concupiscibilis secundum quam prave eligit delectationes prohibente rationabili. igitur Tercio arguitur subiectiva virtus est in vim concupiscibilem et tamen quod dividitur in voluntatem concupiscibilem et irascibilem. sed continentia non est in ratione. quod sic est. virtus intellectualis. nec etiam in voluntate cum sit circa passiones que non sunt in voluntate. nec etiam in irascibilibus. quod non est proprie circa passiones irascibiles ut dicitur in libro. quod non est proprie circa passiones irascibiles ut dicitur in libro. ergo relinquitur quod sit in concupiscibili. In oppositum arguitur. omne est in aliqua potentia non aufert malum actum illius potentie. sed continentia non aufert malum actum concupiscibilis. quod continentia habet concupiscentias prave. ut dicitur supra. ergo continentia non est in concupiscibili. Primo videbitur de questo. secundo erunt dubia. quantum ad primum.

Sciendum primo

Postquam prius ostendit quomodo continentia se habeat ad primam rationem que attenditur secundum quod est in manere rationi. Consequenter ostendit quomodo se habeat ad omnem rationem virtutis. que attenditur secundum quod est in medio esse. Et per hoc ostendit qualiter continentia se habeat ad rationem virtutis. Et primo ostendit quod continentia est in medio sicut et temperantia. Dicit ergo primo philosophus quod continentia persistit in medio duorum vitiorum extrinsecorum. Quod pars. quod aliquis inveniatur sic dispositus quod minus gaudet in corporalibus delectationibus quod oportet non propter bonum finem. sed propter fastidium propter quod non permanet in ratione iudicante quod oportet talibus delectationibus uti secundum quod necesse est et talis est vitiosus in deficiendo et potest vocari insensibilis. Si incontinentes est extremus superabundans. quod non immanet rationi propter

hoc quod gaudet talibus delectationibus plus quod oportet. hoc autem duo. medius est continens. nam continens non immanet rationi propter aliquod malum. alter autem propter aliquod minus. sed continens immanet rationi et non transmutat ab ea nec propter maius nec propter minus. Sciendum secundum quod modo ex parte rationis cui inheret continentia. et secundum hoc ex extrema sua sunt prave et instabilitas ut dicitur est supra. quod pertinet immanet rationi plus quod oportet. Et ideo dicitur philosophus supra quod temperantia se habet ad continentem sicut aliquis ad liberales. Instabilis autem minus immanet rationi quod oportet. Nam propter prave rationem a sua sententia discedit. Alio modo assignatur extrema ex parte concupiscentie qua vincit. et sic concupiscentia est medius inter extrema nunc posita. Nam qui magis virtutem delectationibus corporalibus quod oportet dicitur incontinentes sed qui parum delectantur dicitur insensibiles.

Conclusio prima

Utriusque habitus continentie oppositi secundum plus et minus sunt mali. Probat philosophus. quia continentia est aliquid studiosum. id est bonum. ergo utriusque habitus ei sunt contrarii mali. Teneat sequentia. quod bonum non contrariatur bono sed malo dumtaxat. ut dicitur in predicamentis. Item probatur. quod tales non immanet rationi. sed accipiunt aut plus aut minus. ergo sunt vitiosi. sed continens est virtuosus ergo etc. Conclusio secunda et responsiva. concupiscentia non est subiectiva in appetitu concupiscibili. nec in ratione. sed subiectiva est in voluntate. Prima pars probatur quod omnis virtus in aliquo subiecto existens facit ipsum virtuosum sed concupiscentia eodem modo se habet in continens et in incontinentem. quod in utroque propter in concupiscentias prave vehementes. ergo continentia non est in concupiscibili ut in subiecto. Secunda pars probatur. quod sicut se habet ratio in continens et in incontinentem. quod utriusque habet rationem rectam. et utriusque extra passionem existens gerit in proposito non se quod concupiscentias illicitas. Tercia pars probatur. quod continentia est in virtutem sicut in subiecto. cuius actus est delectatio. sed talis est voluntas. ergo continentia est in voluntate subiectiva. Maior pars. quod prima dicitur continentia et incontinentia in electione. nam continens quibus partitur vehementes concupiscentias. tamen eligit non se quod propter rationem. sed incontinentes eligit se quod eas non obstantes dicitur one rationis. ergo maior vera. Minor pars ex tertio libro. huius.

Dubitatur primo

Quare sola incontinentia dicatur esse continentia contraria. cum habeat duos habitus contrarios ut dicitur est. Respondetur te prave ad dubium. quod hoc contingit quod alterum extremum in paucis accidit. sed quod aliquis egrediatur a ratione in minus. et ideo non est tamen manifestum sicut alterum extremum. Nam in pluribus accidit quod circa delectationes corporales fiat egredius a recta ratione in plus. Et propter hanc rationem in temperantia videtur esse contraria sola temperantia. quod insensibilitas non est manifesta eo quod in paucioribus accidit. Dubitat secundo utrum continentia possit dici temperantia. Dicitur tertia quod sic. et sicut incontinentia potest dici irparantia. propter similitudinem. Primum pars. quod continens habet facultatem ut nihil propter rationem operetur propter corporales delectationes. et hoc idem potest facere temperans. Differunt tamen dupliciter. ut dicitur

prave. quod continens habet prave concupiscentias. temperatus autem non. quod est concupiscibilis per habitum continentie ordinat. Secundo differunt. quod temperans est dispositus per habitum temperantie sic quod non delectatur propter rationem. sed continens sic dispositus est ut delectetur propter rationem. sed non ducit a passione. Secunda pars. quod incontinentes et irparans persistit delectabilia corporalia. ergo quantum ad hoc tunc pervenit. Sed etiam differunt. quod irparans estimat quod oportet bonum delectationes prosequi propter habitum temperantem iudicium rationis de fine. sed incontinentes non estimat hoc. quod saluat principium. ut patuit supra.

Ad rationes

Ante oppositum. Ad primum dicitur quod continentia non est circa delectationes tactus. sed est eas moderans. sicut temperantia que est in concupiscibili. et quia si eis resistens. ideo oportet quod sit in alia virtute resistens. tamen est virtus ad alterum. Ad secundam dicitur quod voluntas media est inter rationem et concupiscibilem per ab utroque movetur. in continente autem movetur a ratione. sed in incontinentem a concupiscibili. et ideo potest attribui rationi. sicut primo movetur in continentia concupiscibilis. quibus utraque immediate pertinet ad voluntatem sicut ad proprium subiectum. Ad tertiam dicitur quod licet passiones non sint in voluntate. tamen in potestate voluntatis est eis resistere. et hoc modo voluntas continentis resistit concupiscentiis.

Nec simul prudentem et incontinentem contingit esse eundem. simul enim prudens et studiosus secundum morem ostensum est ens. Adhuc non in scire solum prudens. sed in eo quod practicus incontinentens autem non practicus. deynum autem nihil prohibet incontinentem esse. propter et videntur quibus prudentes esse quidam. Incontinentes autem propter deynoticam differre a prudentia secundum dicitur modum in primis sermonibus. et secundum eundem rationem potest esse. differre autem secundum electionem necque utriusque ut sciens et speculans. sed ut doctus miens vel vinolentus et volens quidem secundum modum enim quedam sciens et quod facit et cuius gratia. malus autem non. electio enim epieykes. quare resemimalus et non iniustus: non enim insidiatos: hic quidem enim ipsorum non immanens quibus utriusque consiliabitur. melancolicus autem necque consiliativus totaliter. Et assimilatur utriusque incontinentes civitati cui calculatur omnia necessaria et leges habet studiosas. ut autem nulla. quemadmodum anaxandrides dicitur est civitas tas volebat cui legum nihil est cure. malus

aut videnti qdem legibz malis aut videnti est aut incotinencia z continentia circa supercellas multoz habitū. hic qdez em magis imanet hic aut minus pluriū porētia. Sanabilior aut incotinenciaz fm quaz melācolici incotinenter agūt. p̄siliantiū aut nō. imanentius aut z per p̄suetudinē incotinentes naturalibus. Facilius em p̄suetudinē transmutare natura. propter hoc em p̄suetudo difficilis qm̄ nature assimilaf. quēadmodū z euenus dicit. ayo diuturnā meditationē immanere amice z vtiqz bāc hominibz finientē naturā esse. Quid qdē igit ē incotinencia z qd̄ continentia z p̄seuerantia z mollities. z qualiter habent habitus bi adinuicem. dicitū est.

Queritur ^{Utrū sit incotinencia e prudentem. Arguitur primo q sic qz stat rōnem esse rectam in incotinēte. ergo stat ipm esse prudentem} ^{Secūdo sic incotinēns nō est malus siue viciōsus. ergo stat cum esse prudētē. Tenet p̄na. qz omnes p̄tutes morales prudentie sunt cōnere. vt pz in sexto huius. z aīs pz. qz nullū peccat in eo qd̄ vitare nō p̄t. sed incotinencia nemo p̄t ex seipso vitare. fm̄ illud sapiētē. nō possunt esse p̄tines nisi deus det. ergo incotinēns nō est viciōsus. Tercio sic. omnis bonus p̄t esse prudēs. iuz ta dicitū sexto huius. Impossibile est prudentē esse nō entem bonū. sed incotinēns est bonus. ergo p̄t esse prudēs. Quarto pz qz in rōne omne peccatū z p̄sistit. sed in incotinēte vincit iudiciū rōnis. ergo incotinēns nō est viciōsus. z p̄sequens est bonus. In oppositum est p̄bus in textu.}

Sciendum primo

Postqz p̄bus ostēdit qm̄ p̄tines z incotinēns imaneat vel nō imaneat rōni. p̄sequēter ostēdit vtrū p̄tinentia gar prudentiā (q̄ est recta rō agibiliū) esse cū p̄tinentia. Ergo hoc soluit sc̄da dubitatio supius mota circa qm̄ tum p̄babile. Et circa hoc p̄mo ostēdit qz prudentes nō p̄tingit esse incotinētes. Sc̄do ostēdit qm̄ se habet aut incotinēns ad prudentiā. Sciēdū sc̄do. qz vt d̄t rextus) difficultas istius q̄stiois puenit qz nihil p̄hibet diuinū ingeniosum siue industriosum esse incotinēte et ex hoc p̄tingit qz qm̄ prudentes vidēt esse incotinētes. qz sc̄ls diuinū repurant prudentes. sed hoc non oportet qz licet incotinēns habeat rōnem rectā. nō tū immanet rōni. sicut dicitū est supra. Ergo hoc soluitur p̄ma rō ante oppositum

Conclusio prima

Et responsiua. nō p̄tingit aliquē incotinēte esse prudē

dentem. Probat p̄bus duabz rōnibz. Prima est qz prudentia simul est cū virtute morali. ergo simul aliq̄s est prudens z virtuosus fm̄ p̄tutem morālē. sed nullū virtuosus est incotinēns. qz virtuosus nō d̄t a passionibz. nō stat aliquem incotinētem esse prudentē. Sc̄da rō ē aliq̄s d̄t prudens qz opatiuus est. z nō solū qz sc̄ies est nam prudentia est p̄ceptiuā operationū. z nō solū in p̄caritiā z p̄siliantiā. vt dicitū est in sexto. sed incotinēns deficit in operando. qz nō opatur fm̄ rōnem rectā. ergo prudens nō p̄t esse incotinēns. **Conclusio sc̄da.** incotinēns in aliquo puenit cū prudente. z i alit quo differt ab eo. Prima pars pz. qz vterqz hz rōnem rectā. nō tū hoc p̄tingit ita qz incotinēns sit sicut sciens in habitu z speculat in actu particularia agibilia. s̄ se habet sicut dormiens z vinolentus in q̄bz est habitū rōnis ligatus. vt supra expositum est. Sc̄da pars p̄clusiois p̄bat. qz prudens sumit electōem. incotinēns aut nō. et ideo d̄t rextus qz incotinēns peccat volēter. nam sc̄t quodāmodo in vti id qd̄ facit z cuius gratia facit z alias circūstātiās. ergo volūtariē facit. nō tū est malus. qz nō agit ex electōe. qz electio ei est epickes. id bona qm̄ est extra passionem. sed qm̄ supuenit passio cor rumpit eius electio. qz vult malū. ergo fm̄ electōem incotinēns differt a prudente. qz prudentis electio nō cor rumpit. incotinēns aut corripit. Et dicitū infert philosophus qz incotinēns est semimalū. incotinēns sc̄z vult malū. z nō est iniustus neqz malus simpliciter. qz nō ē infidiatōz quali et p̄silio z electōe agens malū. sed quēdam incotinēntia sc̄z debiles p̄siliātū sed nō imanēt p̄siliantis. sed melancolia z acuti (quos p̄bus vocat p̄uolantes) totaliter nō p̄siliātū. Et quo patz qz nullū p̄tinetes ex electōe z p̄silijs agūt malū. Consequenter infert p̄bus qz incotinēns assimilaf civitati cui omnia necessaria dispensant. z que hz leges bonas. sed nulla eorum vti. sicut anaxandrides puiciā do d̄t qz ciuitas q̄dam voluit leges habere cui nō erat cura de obseruantia legū. Et sicut incotinēns nō vti recta rōne quā hz sed nullus intemperatus assilatur ciuitati vrenti legibus malis. Patet. qz nō q̄libet excessus a recta ratione facit incotinēns. sed p̄tinentia z incotinēntia dicunt fm̄ illud qd̄ excellit facultatē multoz. naz p̄tinentis manet magis in ratione recta qz multi possunt. quia vincit p̄cupiscentiās a q̄bz multi superant. sed incotinēns minus imanet qz multi possunt. z vincitur a p̄cupiscentijs quas multi vincit.

Dubitatur primo

De p̄p̄tōe incotinēnti adinuicē. Respondet rextus qz inter incotinēntiās illa est sanabilior fm̄ quā melācolici incotinenter agūt. sc̄z nō p̄cōsiliādo. sed incotinēntia eoz que p̄siliātū z manent est peior. Causa huius est quia p̄tinenti adhibito p̄silio vidēt posse sanari. alij aut nō vt supra ostensum est. **Dubitaf secūdo.** Utrum incotinēns fm̄ p̄suetudinē sit sanabilior in continenti fm̄ naturam. sicut dicit rextus. et videtur qz nō sint aliqui incotinētes fm̄ naturam. qz natura ordiatur ad vniū determinate. z nō ad p̄raria. sed (vt dicitū in sc̄do huius) virtutes in nobis a natura ipsa generantur. ergo natura ad virtutes z nō ad incotinēntiā ordinat. Respondet rextus qz incotinēns a natura est minus sanabilis qz incotinēns per p̄suetudinē. Patet quia facilius potest mutari p̄suetudinem.

do qz natura. quia propter qd̄ vnūquodqz tale z illud magis. sed p̄tinentido difficulter immutatur propter h̄ qz assimilaf nature. sicut iuuenalis poeta dicit. Ayo diurnam me vitatōem. id est p̄tinentidū studium immanere amice. id est amicebiliter p̄formiter z dicere hāc quādo perficitur omnibus esse naturam. Ad rātem dubij dicitur qz bene aliquis dicitur incotinēns fm̄ naturam sensitiuam. eo qz naturaliter inclinatus ad incotinēntiam. nam natura sensitiuā hominis in se nō est magis inclinās ad virtutes qz ad vicia. sed tū aliqui (qui ex incotinēntia nō sanant) monitionibz aut vertebz ab incotinēntia sua expellōtur. z ideo credūt se nō posse sanari. Consequenter dicitur. qz maior illius rātionis nō habet veritatem vti natura in se tenet ordinata p̄siderat. Et minor habet veritatem a tota specie sed nihil repugnat naturam. Individui aliquid corru p̄tē ordinare a d̄ aliud qz natura. Et p̄dictis ergo patet quid sit p̄tinentia z incotinēntia. p̄seuerantia z mollities. z qualiter se habeat adinuicem

Ad rationes

Ante oppositū. Prima soluta est ex dicitis in p̄ncipiō. Ad sc̄dam dicit qz homo potest vitare z face re bonū nō tamē sine diuino auxilio. sed per hoc qz homo indiget diuino auxilio vt sit p̄tines nō excluditur qz incotinēntia sit peccatum. quia vt dicitū est in tercio huius. Que per amicos possumus aliquāter per nos possumus. Ad tertiam dicit qz in incotinēte vincit iudiciū rātionis. nō quidem ex necessitate qd̄ aufert rationem peccati. sed ex negligētia quādā hoīs nō firmi incōdētis ad resistēdū passioni p̄ iudiciū rōis

De delectatione autem z tristitia speculatiue qui p̄sticam philosophatur. Iste enim finis architecton ad quem respiciētes vnūquodqz. hoc quidē malum hoc autem bonum simpliciter dicam. Ad hoc autem necessarios intendere de ipsis etem virtutem z maliciam morālē circa delectationes z tristitias posuimus z felicitatem plures cum delectatione esse aiunt: propter qd̄ z beatum nominauerūt a gaudere

Querit

Decimo septio vtrū ad morālē p̄m p̄tineat determinare de delectatōe z tristitia. Arguit qz nō qz si sic maxime determinaret de passionibz circa q̄s cōsistit p̄tinentia z incotinēntia. sed h̄ nō. qz vt d̄t p̄bus in q̄nto z decimo huius delectatio nō ē passio. Sc̄do sic pari est moueri. vt d̄t 3° phisicoz. sed delectatio nō cōsistit in moueri sed in motū esse. cū causaf ex bono a delectatōe nō est passio. qz a morali p̄bo nō p̄siderat vt passio. Tercio sic. delectatio p̄sistit in qdā p̄fectōe delectati. nā p̄ficat delectatōez. vt d̄t 1° huius. sed p̄fici nō est pari vel alterari. vt d̄t vij^o phisicoz. z ij^o de aia. qz non est passio. In oppositū est p̄bus in textu.

Sciendū

Primo qz postqz p̄bus determinat de p̄tinentia z incotinēntia ostēdens qz

sc̄t circa delectatōes z tristitias. p̄nter determinat de delectatōibz z tristitijs. Primo ostēdens qz hec p̄sideratio p̄tinet ad p̄titem intentōem. Deinde exequitur p̄positūz dicit qz p̄mo. qz p̄siderare de delectatōe z tristitia p̄tinet ad illā qz circa sc̄iam politicā philosophaf ad quā tota morālis doctrina reducitur. sicut in p̄mo huius pz. Sciendū sc̄do. qz morā appetitū sensitiuū p̄tinet passio noīal affectio aut q̄cūqz ex cognōe p̄cedes est morā appetitū sensitiuū. z hoc p̄tinet delectatōi. qz sicut d̄t p̄bus p̄^o rethorice. delectatio est qdā morā aie z p̄tinentio s̄ mul tota z sensibilibz i natura p̄sequēte. In sicut i rebz naturalibz p̄tingit aliqz p̄fectōes p̄fectōes naturales ita h̄ p̄tingit in aialibz. z quis moueri ad p̄fectōem nō sit totū simul. tū p̄fectō naturalē p̄fectōem est totū simul. Nec autē est d̄na int̄ aialia z alias res naturales. qz cōsistit in idē qd̄ puenit eis fm̄ naturā ipm nō sentit unē. s̄ aialia h̄ sensitū. z ex illo sensu causaf qdā morā aie in appetitu sensitiuo. z ille morā est delectatio. **De hoc qz qd̄ p̄bus d̄t qz delectatio ē morā aie** ponit in genere. et p̄ h̄ qz d̄t p̄sideratōez inexistere naturā. ponit cā delectatōis. sc̄z p̄ntia boni naturalis. Per h̄ autē qz d̄t si mul tota. ostēdit qz p̄sistit nō d̄t accipi. p̄t est in p̄stitūte. s̄ in p̄stituro z q̄si in termino morā. nō em delectatio est generatio. vt plato posuit. qz magis p̄sistit in factōe. Per hoc autē qz d̄t (sensibilibz) excludit p̄fectōes rēni insensibilibz. in q̄bz non est delectatio

Conclusio

Prima. Delectatio est passio aie. Probat qz oīs motus em̄ in aiali p̄fectōes app̄hensionē ei est sensibilibz passio. s̄ delectatio est h̄mōi. qz delectatio est passio aie. Sc̄da p̄clusio. ad morālē p̄m p̄tinet determinare de delectatōe z tristitia. Probat tribz rōnibz. Prima est. qz sicut se h̄nt fines ē ferioz. ad finē architectonice sc̄ie sic se h̄nt p̄siderata ē morālibz. qz h̄nt respectū ad delectatōem z tristitia. sc̄z ad p̄fectōem vniū z fugā alteri. Quoz pz. qz sicut ad finē architectonice respiciūt tanqz ad quādā mēsurā oīa qz sub illa arte p̄tinent. ita in morālibz respiciēs do ad delectatōem z tristitia dicim. aliqd̄ esse malūz z aliqd̄ esse bonū. nā illud dicim. bonū qd̄ a malis d̄st uertit. Et idē iudiciū obseruaf in his mala delectatōe. p̄cedit. bonū autē qd̄ ex bona. z eouerso. Posset em̄ sic for̄mani rō. qz in oī sc̄ia p̄siderādū est illud qd̄ habet p̄regula. sed delectatio in morālibz habetur p̄ regula. qz sc̄da rō. p̄bat qz necē est morālē p̄m determinare de delectatōe z tristitia. z ē Virtus z vitia sunt circa delectatōes z tristitias. sicut parit sc̄do huius. s̄ ad morālez p̄tinet determinare de p̄tutibz z vicijs. qz Tercia rō est ad morālē p̄m p̄tinet determinare z p̄siderare felicitatē tanqz vltimū finē. s̄ plures posuerūt felicitatēz eē cū delectatōe. sicut ipse aristoteles. ideo apud grecos beat^o noīabaf a gaudendo. qz ad naturālē p̄m p̄tinet determinare de delectatōe

Dubitaf

Primo. quot fuerūt opinōes antiquoz de delectatōe. Rndet qz tres. Prima fuit quozūdā dicitū qz nulla delectatō eēt bōa neqz p̄ nec p̄ accōis z si p̄tingat aliqd̄ delectabile eēt bonū. nō tū est in eo id qd̄ est bonū. z id qd̄ est delectabile. Sc̄da fuit dicitū qz delectatōem qdā h̄t bonē. sed multe s̄t p̄raue. Tercia fuit dicitū qz si oēs delectatōes essent bonē. non tū p̄tingeret aliquā esse optimā. Dubitaf sc̄do. q̄ntez p̄cedit p̄bus circa has opinōes. Rndet qz p̄mo p̄ponēs

uno qd dicitio s3 alicne. qz q a spectari dicitur...

Querit r. vtrū aliq delectatio sit bona. Et q no rōmbo...

appetit in bono. si id in q dicit appetit sit simplr...

Ad rōnes

ante oppositiā. Ad pma dicitur delectatio...

Optimū autē nihil p̄hibet delectatōs ali quā eē...

delectatōs psequunt eandē oēs. delectatōs in omēs...

Querit

vicesimo. vtrū aliq delectatio sit optimū...

Sciendum primo

q postq p̄hs oñdit q aliq delectatio ē bona. p̄nt oñdit...

Conclusio prima

Aliq delectatio humana e optimu inter bonu... bat pbs duab ronib. Prima. vniuersu p hitus sit opationes n impedire. felicitas at est opatio n impedi/ ta vel oim bonoz habituu vt aliau ipso q nec est opationes no impediras esse p se delectabiles. na opa tio n impedita e delectio. q pns est q aliq delectio sit optimu. illa scz in q pnsit felicitas. Et dicitur infert pbs rria correlaria. p est. oes existunt vt vna felice ce delectabile. Et ronabilr aduungit felicitati delecta/ tionem. q nulla opatio imperfecta e perfecta. felicitas at est psem bonu z opatio n impedita. q delectatoez causat scdm correlariu. felix indiget bonis corpis puta in/ columitare. z bonis exteriorib. q dicunt bona fortu/ ne vt p eoz defectu no impediatur felix in sua opatione Illi aut d dicit q si bo est ptiouus ipse e felix. etia si circulerat z subdat magnis ifortunjs. nihil ronabile dicit. siue h dicant inter? huic dicto assentiens. siue dicit hoc nolentes. i. p roez coacti id qd eis dcm videt cum stois qz erat hec opinio. Terciu correlariu est. felicitas indiget fortuna bona. io quibusda vsum est q id e felicitas z fortuna bona: qd n no est veru. qz supbundaria bonoz fortune e impeditua felicitatis in qntu scz aliq impediunt ab ope ptiuris. in q pntit fe licitas Et talis supercelleria no dz vocari fortuna bo na. qz finit vel ro bone fortune est p patione ad felici tate. Scda ro. oes psequunt delectatoez. q sedur q aliq delectio e optimu. Illud em in qd oes vel ples pntiunt no p roino esse flm. io de text. fama no oino deperditur qua pnt multi famar. Cur? ro est. qz natura no deficit neq in oib neq in plurib. sz solu in paucio rib. Sed illd qd inuenit aut in oib aut in plurib vi/ det esse ex inclinatioe nature. q no inclinatur neq ad ma lum neq ad flm. io no pditur oino fama q apud mul/ tos plos diuulgat. Et sic p3 q delectio (in qua cos currit oim appetit) sit aliq optimu. Conclusio les/ cida. hoc qd est oes no appetere eand delectatoz no impedit aliq delectatoez esse qd optimu. pbat pbs pmo qz n est eade natura z hitus optim? oim. neq fm veru neq fm apparentia. na alia e optima dispo bois alia equi alia iuuenis z alia senis. Sz vniuersu e dele ctabile id qd est sibi puenies. q no oes appetit eand delectatoez. qz delectio e optimu oib. sz no eade. sicut nec eade dispo nature e oib optima Scda ro. licet no oes boies appetat eand delectatoz fm pntiu iudiciu tñ pnt appetere eand fm naturale appetitu. qz ois no oes estimet corde. neq dicat eand delectatoez esse op rimum nature. tñ oes inclinatur ad delectatione tanq ad optimu. puta in p patione intellectuali veritat. fm q oes boies natura scire desiderat. z h ptingit qz oes hnt in seipsis naturalr qd d a diuini. i. inclinatioz natu re q dependet ex pmo pn. vel etia ipas forma q est in clinationis hmoi principiu. Quantu ad scdm

Dubitatur

Primo cu textu. quare aliq opinari sit delecta/ tionem no esse bonu op/ timu. Rñ q io. qz delectatoez corpales vsurpauerit qsi hereditarie no delectatois. eo q frequitius indina mur in eas. vtpura adiunctas necarijs vite. et etia qz oes papiunt eas vtpote sensibiles z oib notas. qz igif ipse sole sunt note coiter oib. z ppter h has estimar so las esse delectatoes. Et qz qz hmoi corpales delecta tiones no sunt optime estimar quida q delectio non

sit optimu. Dubitat scdo circa pma roem an oppo/ sit. z etia circa pma roem pcedentis qstionis. vtru dif/ finitio delectatiois posita ab antiqs sit sufficiens. in q delectio est qda sensibit generatio in natura. Rñ q no. qz sensibit gnatio puenit imperfectis delectationib. Io meli est dicere. q est opatio p natural iam exntis Et loco hui? q posuerit (sensibilis) ponat (no impe/ ditua hitus q nature hitus puenit) Et illa diffinitio puenit delectationib perfectis. Io aut qbusda vsum est q delectio est gnatio. qz delectio e circa opatione. qua estimar ide esse gnationi. cum tñ no sit ide. sz aliqd po sterior. na gnatio e via in natura. delectio aut e vltus natural forme aut hitus. Et sic p3 q delectatio fm pbn est opatio no ipeditua hit? p natural ia exntis an oppositu. Ad pma de q delectio (vt ia patuit) no est ide qd gnatio. sz ois de

Ad rones

lectatio p sedur gnatoez. licet aliq delectatoes psequi tur opationes pfectas. z io nihil pbitur aliq delecta tionem esse optimu. etia no ois sit talis. Ad scdam de q ipsa pcedit de optimo simplr. p cur? ptiopatoz oia sunt bona. qd ex nulli? additioe fit melius Sz in oib alijs nihil pbitur q bonu ex additioe alien? sit melius Ad tertia dz q delectatio no hz q sit optimu ex h q est delectatio. sz ex hoc q est pfecta quies in optimo Io non o3 q omis delectatio sit optima aut etia bona sicut etia aliq scia est optima no tñ ois vt dcm est

Corpalib vtiq delectationib interd e du dicentib qm qda delectoies eligibi

les valde puta bone. sz no corpales z circa qe supatus. Propter qd igif p rarie tristi cie male. malo ei bonu p rariu. vel sic bone vt necarie. qm z no malu bonu est vel vsq ad h bone. habituu qd e em z motuu qrum cuqz no e meliozioris supabudatia neq de lectatois. qntozicuqz at est z delectatiois e Corpaliu at bonoz e supabudatia. et puus psequendo supabudantia est puus. sz no neci tas Des ei gaudet aliqlit z pulmetis z vino et veneris sz no vt oz. p rie aut in tristitia. no ei supabudantia fugit sz totalit. no ei su pabudantie tristitia p ria. sz psequenti supabu dantia. Quia at no solu oz veru dicere. sz et cam falsi. h em pferat ad fide cum ronabile appareat. ppter qd videtur veru. no ens ve rum facit credere vero magis

Querit

vicesimo pmo. vtru delectatoes corpales et sensibiles sint bone. Ar pmo q sic. qz oim honestu et vtile est bonu. qz ois delectio siue corpalis siue intel lectual est bona eo q bonu z honestu vtile dz z delecta bile Scdo sic. illd est p se bonu qd non dicitur ppter aliud. vt p3 pmo h. sz delectatio corpalis non dicitur

pter aliud. na ridiculu est q rere ab aliq ppter qd vel lit delectari. qz corpales delectatio e p se bona. Tercio sic. illd qd ab oib desiderat videt p se esse bonu. na bonu est qd oia appetit. vt p3 pmo h. sz oes appetit delectatione corporeale. etia pueri z bestie. qz. In oppositu est pbus in textu. dices q delectatoies sunt eligibiles valde puta bone. sed no corpales

Sciendum primo

q postq pbs determinauit de delectatioe z tristitia in generali. h pnt tractat de corpaliu delectatoib. circa qz est p rinentia z incotinencia. Et pmo dz. q post ea q dca sunt de delectatoe in generali dcm est nuc de cor/ poralib. vt videtur q qda sunt delectatoies valde eli gibiles. sille q sunt naturalr bone. Et ille corpales (cir ca qz sit in p rancia) no sunt tales. Dem mouet pbus quanda dubitatione circa pdicta. Pro qua Scien du scdo. q pbs sup ad pbandu delectatione esse bona assumpsit argumeta a malicia tristitie. Et qz nuc dicit corpales delectatoes no esse bonas resumit idem me duu p obiectione arguens sic. malo p rariat bonu. sz cor porales delectatoes dicunt esse no bone. z p pns ma le. q tristitie eis opposite vident esse bone. qd est falsu

Pro solutioe hui? dubitatiois ponunt due conclusio nes. qz pma est. Delectatoes corpales sunt aliqliter bone. Probat. qz sunt necarie ad pellendas p rarias tristitias. qz. It e id qd no est malu in sua natura p r aliqliter esse bonu. sed sic e de corpaliu delectationib. igif. Conclusio scda. delectatoies corpales no sunt bone simplr z absolute. Probat. qz ois delectatio sed tur habituu aliqz z motu siue opatione. si qz habituu motuu seu opationu no possit esse supercellus a bono sedur qz neq delectoies p rias p r esse excessus. sicut co t riplationis p ratis non pnt esse excessus meliozes. qz quato plus aliqz veritate p r emplat tanto meli? Et go delectatio psequens ipsam est bona absolute. z non vtiqz aliqz mensura. Si aut habituu motuu z opa tionu sit supercellus meliozis. ita se debet circa delecta tionem psequere. sz circa corpalia bona p r esse supercel sus meliozis. na aliqz dz puus q boz bonoz supabun dantia querit. etia si nulli alteri noceat. no tñ est aliqz p rarius ex h q querit corpalia bona z delectat in eis qz oim boies aliqliter gaudet pulmeto z vino z ves nereis. Sz in hoc vitupant antiq. qz gaudet in eis no fm q oportet. Et q p3 q delectatio corpalis est bona vtiqz ad aliqz mensura. supabudantia aut ipst? e ma la. Couerto aut fit in tristitia. qz p riuosus no solum fugit sua tristitia sed vtr omne tristitia. tristitia at no est p raria. supabudantie delectatiois corpalis. qz sic aliqz no tristat. nec de maximo recessu a supabunda tia delectabiliu queda tristitia non multu vitupabilis esset. sz aliqliter toleranda Sed magis tristitia inheret ei qui psequit supabundantia delectabiliu. ex hoc em p rinqit qz ex modico defectu delectabiliu tristat. z in/ de est qz sicut supabudantia delectationu corpaliu est mala. ita z tristitia. Quantu ad scdm.

Dubitatur primo

Quare delectatoes corpales vident multis esse eligi biliores alijs delectationib. cu tñ alie sint bone sz ab solute. corpales aut soli vsqz ad aliqz mensura. Et hui? qstionis assigt pbs rones. qz no solu oportet dice

re soluta delectoies. sz etia oz assignare cam falsita cia qz gratia p rior. qz vt dz text? hoc multu pferre ad hoc qz ad hiteat veritari. Cu em p3 qz vsqz delectatio qd no est veru hoc facit magis credere veritari. qz pns dubiu hz hic locu. Ad dubiu igif rñdet pbs qz sunt due cause. pma. qz ipse expellit tristitia. qz cap. supabundantia sunt medicine p risti sticia. non em qz delectatoe tollit tristitia sz vehe ment. In est qz boies qruunt delectatoes supabunda/ res qz tristitia p riat. Delectatio aut intellectuali non p rariat aliq tristitia. qz no est in fieri sed in facto esse. Et h aut ipso q delectatoes corpales sunt medicine p rta tristitias vident esse vehebetes. qz no melurant ex sua natura tñ. sz etia ex p rno qd repellit. Et inde est qz valde p riant ppter h qz magis apparet iuxta sua p rariu posse vt dz text?. vt sicut delectio pot? magis apparet si apparuerit sitis. z io illi dgerit delectatoz potus pparant sibi sitim p coctione falsoz. vt magis in potu delectent Scda ca. na delectatoies corpa les (q sunt vehebetes) qruunt ab eis q no pnt alijs de lectationib gaudere. s. ab hoib q solis sensibilibz inhe rent. z delectatoes intellectuales no pceptit. z inde e qz tales pparat sibi quada sitim taliu delectationu. dñ scz seipos sponte incitat ad cap. z capiscitias. sic dcm est de pparantib sibi sitim. Et io (qz pdicti boies no hnt alia delectabilia qz recreent) non est increpabile si delectatoes corpales accipiat. du tñ nec eis nec alijs noceat. Si aut sint nocue h est p rariu z increpabile. si cut p3 de delectatioe adulteri vel cibi nocui. Du bitat scdo. qre delectatoes non vident bone vtr. Rñ det text?. qz ppter delectatoes corpales vsum fuit qz busda q delectatio non eet aliqz bonu. In delectatio nib aut corpaliu due inueniunt. queda sunt pue natu rali. vtpura psequentes puas opationes. q quibusda hz appetibiles a naturate. vt testijs z testiaibz hoib. que busda aut sunt appetibiles p puenidine. vt delecta/ tionis p ranoz. qda vero sunt medicine qda in aliqz defectu. Et hui? signu est. qz non sit nisi indigertis. no em aliqz delectat qui n indiget. z sic delectatio cibi e medicina p risticiam famis. Imoi aut delectationes qz dicim? mediciales accidunt bis q ia sunt pfecti. Cau/ sant em ex h. qz p h q sumunt tollit nature indigertia. Sic igif p3 qz non sit bone fm se. sz p accis inqntu sit necarie ad aliqd. Et has rones sup terigit pbus in duab solutionib. na ille delectationes excedit mensura debita q psequunt opationes puas. qz corpales de lectationes non sit fm se bone cu tñ vident magis appeti biles. io qda estimauerit delectationes vtr n esse bonas an oppositum. Ad pma p3

Ad rones

scdo ex dictis. Ad scdam dz q delectio non qritur ppter aliud. qz e quies in fine. sine aut p rinqit ee bonu z ma lum. qz ois nunqz sit finis nisi fm q e bonu q ad huc. z ita etia est delectabile. Ad tertia dz. q oia appetit bo num z delectatione. cum delectatio sit quies appetitus in bono. Sz sicut p rinqit non esse bonu qd appetitur p se z vere bonu. ita non ois delectio est p se bona.

Quare dicendū ppter qd vident corpa/ les eligibiliores. primū quidē vtiqz qm ex pellit tristitia. et ppter supabundantias tri/ sticie vt exite medicina delectatoez psequi

tur supabundantē z totaliter corporalē. vel benētes aut sunt medicine. ppter qd ex q runf ppter iuxta pstrariū apparere. Et nō studiosum utiqz videt delectatio ppter duo hec. quēadmodū dcm est. qm be qdē prave nature sunt opatiōes. vel ex natiuitate quē admodū bestie. vel ppter p̄suetudinē quē modū prauoz boim. De aut medicine qm indigētis et h̄re melius q̄ fieri. he aut accidunt h̄is q̄ pficiunt fm accūs igif studio se. Adhuc p̄secute sunt ppter vehemētēs eē a nō potentibz alijs gaudere. ipsi igif sib̄p sis sitim quan. iā preparāt. qm quidē igif in nocuas nō increpabile. qm aut nocuas prauum. cū nō habeāt alterā in quibz gaudēt. Neutrū etenim multīs triste. ppter naturam sp̄ em laborat aial quemadmodū z natura les f̄mones testant. videre audire dicentes triste esse. s; iā afflucti sumus vt aiunt. Sitr aut̄ erin iuuētute q̄dem ppter augmētatiōez quēadmodū vinolēti disponunt. z delectabile iunētus Delācolici aut̄ fm naturā indigent sp̄ medicina. Et em corpus corrosu rā patēs p̄suerat ppter p̄plexionē. z sp̄ in appetitu vehemēri sunt. Expellit em̄ delectatio tristitias z q̄ p̄traria z q̄ p̄tingēs si sit fortis. z ppter hoc inpati z prauū sunt.

Querit vicisimosecūdo. vtrū inter delectatiōes corpales ille q̄ sunt fm tactū sunt meliores. Ar̄ p̄tio q̄ nō. qz illa delectatio videt maxima q̄ excludit oē gaudū cessat. sed talis ē delectatio fm visum. iuxta illud Thobie. v. Quale gaudū mibi erit q̄ in tenebris se/ deo z lumē celi nō video. q̄ delectatio q̄ est q̄ visum ē maxima inter delectatiōes corpales. Secūdo sic. vnicuiqz sit delectabile id qd amat. vt p̄z p̄mo rhetorice. s; int oēs sensus maxime diligit visum. p̄mo metaph. igif delectatio fm visum ē maxima. Tercio sic. p̄m̄ amicitie delectabilē est maxime delectabile. s; cā talis amicitie est visio z delectatio. q̄ delectatio fm visum est maxima. In oppositū est phus in textu

Sciendum primo

q̄ postq̄ phs ostēdit q̄ delectatiōes corpales multis vident eligibiles. hic p̄n̄ assignat cam cuiusdā qd

sepe posuit. s. q̄ oēs hoies indigeāt delectatiōe recreari. dicens q̄ nō est increpabile q̄ aliq̄ vrant delectatiō n̄bz corpaly cum nō habeāt alias. z ipsi indigeāt eis veluti medicina p̄tra tristitias. qm multa tristitia aduenit hoī ppter naturales opatiōes z motus. semp em aial vigilas est in labore. sed labor est p̄tristatius sic naturales leniores cessant. dicētes q̄ audire z videre ingerit tristitia. ergo z labor. Et rōne illi? aial indiget quiete somni. vt d̄z in d̄ somno z vigilia. s; iō nō p̄cipi mus h̄mōi tristitia q̄ p̄sueti sumus eam p̄tinere pati. Quāuis em̄ videre z audire habeāt laborē z tristitia naturalē ex p̄te organoz corpaly. h̄re tñ delectatiōe animalē rōe cognitiōis sensibilū. iō mora est q̄stio p̄is ad videndū in cui? sensus opatiōe est maior delectatio. Secūdo sic. q̄ vnicuiqz inq̄ntū amat efficitur delectabile. s; sensus aie (vt d̄z p̄mo metaph) diligunt ppter duo. s. ppter cognitiōe z ppter vtilitatē. z ideo vtrōqz mō p̄tingit eē delectatiōe fm sensuz. sed p̄tie delectatio seq̄ns vtilitatē in p̄posito vocat corpaly. s; seq̄ns cognitiōe vocat aial. Sed qz app̄chēdere ip sam cognitiōe est tanq̄ bonū qd est. p̄m̄ hoīs. iō delectatiōes sensuū inq̄ntū diligunt ppter vtilitatē sunt cōmunes omnibz animalibz.

Conclusio prima.

Loquēdo de delectatiōe sensus q̄ est in rōe vtilitatis maxia delectatio sensibilē est fm sensum tactū. Probat qz vtilitas sensuū attendit fm ordinē nature aialis. s; ad hāc vtilitatē p̄p̄ndus se h̄re sensibilia tactus q̄ al teri? sensus. s; d̄z p̄z qz tactus ē cognitiō eoz ex q̄bz p̄sistit aial. s. calidi frigidū humidū z siccū. igif. Et sic p̄z q̄ delectatiōes tactus s; maiores iter sensibiles qm finit s; p̄p̄ndoz. Et ppter h̄ etiā aialia q̄ nō h̄nt delectatiōe fm sensuz nisi rōne vtilitatis nō delectant fm alios sensus nisi in ordine ad sensibilia tactus. nō em̄ odoribz leporis canes gaudēt. neqz leo voce bouis s; cōfessione vt dcm est. Conclusio sc̄da. loquēdo de delectatiōe sensus q̄ est in rōe cognitiōis fm visum ē maior delectatio q̄ fm aliū sensuz. Probat qz visum inq̄ntum cognitiū est dignior alijs sensibz. z plus diligit a nobis vt dcm est. s; p̄siderādo delectatiōe in rōe cog nitiōis cognitiō q̄ est fm visum h̄z digniorē delectatiōz aialē sibi amera. Et dicitis p̄z q̄ delectatio tactus ē maxima rōne vtilitatis. sed delectatio visus est maxi ma rōne cognitiōis. Sed si quis vtrāqz cōparare ves lit inueniet simplr delectatiōe tactus eē maiorē delectatiōe visus fm q̄ p̄sistit infra lūm̄tes sensibily delectatiōis. P̄z qz illd̄ qd est naturale in vnoqz est potis sumū. s; delectatiōes tactus s; naturales. ad ipsas em̄ ordinant p̄cupiscētie naturales. s. cibi z potus z vene reoz. S; si p̄siderem̄ delectatiōes visus fm q̄ visus deseruit intellectui sic delectatiōes visus erūt potiores ea rōe qz delectatiōes intellectuāles s; potiores sensibi libz. z sic p̄z q̄ delectatio intellectuāle maior ē corpall

Dubitatur primo

Quare iuuenes maxie indigēt delectatiōe Rūdet tex tus q̄ iō. qz in iuuenibz ppter augmētū sunt z motōes sensuū. z sic etiā in vinolētis vt d̄z tert. iō ppter h̄mōt laborē iuuenis maxime querit delectatiōe. Du bitat sc̄do. q̄re melancolici magis indigēt delectatiōe q̄ alijs. Rūdet q̄ iō. qz corpus eoz patit tristitia quan

dā ppter siccitatē p̄plexionis. z iō h̄nt vehemētē ap̄ petitū delectatiōis p̄ quā h̄mōi tristitia repellat. Dele ctatio em̄ nō solū repellit tristitia p̄traria. puta delectatio cibi tristitia famis. S; si delectatio sit fortis ex pellic quāciqz aliā tristitia. qz oibz tristitijs p̄trariat fm gen? licet nō fm sp̄em. Et qz melācolici appetit vebemēter delectatiōes in est q̄ multoties s; inpati

Ad rōnes

Ante oppositū. Ad primā d̄z q̄ gaudū significat ani male delectatiōz. z h̄ max me pertinet ad visum. sed delectatio naturalis vel cor poralis maxime pertinet ad tactum. Ad sc̄dam d̄z citur. q̄ visus maxime diligitur ppter cognitiōez eo q̄ multas rerum differēcias nobis ostendit. Ad tertiam dicit. q̄ alio mō delectatio est causa amoris car nalis. z alio mō visus. nam delectatio z maxime q̄ est fm tactum est causa amicitie delectabilis per moduz finis. visio aut̄ est causa sicut vnde motus. inq̄ntum p visum imp̄rimunt species rei visibiles amabilis. q̄ al licit ad amandū z p̄cupiscendū eius delectatiōez

Que at sine tristitia nō h̄nt supabundā tiā. hec at̄que natura delectabilū z nō fm accūs. Dico aut̄ fm accūs delectabilia me dicātia. Qm̄ em̄ accidit sanari sustinēte sa no opante aliqd. ppter hoc delectabile vi detur esse. Natura at̄ delectabilia q̄ faciūt actū talis alicui? nature. nō sp̄ aut̄ delecta bile nullum idem. ppter nō simplicē esse no stram naturā. sed esse aliqd z alterum fm q̄ corruptibilia. Quare si qd alterū agar hoc alteri nature p̄ter naturā. cum at̄ appropet neqz triste videt neqz delectabile qd agitur. Quare si h̄mōi natura simplex sit. sp̄ eadez actio delectabilissima erit. Propt̄ qd deus sp̄ vna z simplici gaudet delectatiōe. nō em̄ solū motus ē opatio. s; imobilitatis. z delectatio magis in h̄ere est q̄ in motu. Trans mutatio aut̄ oim dulcissimū fm poetā p̄t maliciā quandā. quēadmodū em̄ hō facile trāsmutabilis q̄ malus. z natura q̄ indiget trāsmutatiōe. nō em̄ simplex. neqz epyeikes. De p̄tinētia qdē igif z in cōtinētia z delectatiōe z tristitia dcm est. z qd vnicuiqz q̄ liter hoc qdē bonum ipsoz est. hec at̄ ma la. Jam aut̄ et de amicitia dicemus.

Querit

vicisimotercio. vtrū delectatiō nes corpales et sensibiles sint maiores delectatiōibz intellectuālibz z spiritualibz. Arguit primo q̄ sic. qz omnes delectatiōes aliqū opatiōe sequuntur vt hic d̄z phs et etiā in decimo hui? sed plures sequuntur delectatiō nes corpales z sensibiles q̄ intellectuāles. q̄ sensibiles sunt maiores. Secūdo sic. magnitudo cause et effectus cognoscit. sed delectatiōes corpales h̄nt fortiores eff ectus. trāsmutāt em̄ corpus. qz in q̄busdā infantijs faciunt. vt p̄z in p̄mo libro hui?. ergo sunt maiores

Tercio sic. delectatiōes corpales oportet refrenare et temperare ppter eaz vehemētiam. intellectuāles at̄ non. igif corpales sunt maiores intellectuālibz. In oppositū est phus in textu Pro rōpōsiōe

Sciendum primo

q̄ postq̄ phs assignauit rōes quare delectatiōes cor porales vidētur multis magis appetibiles. hic p̄nter assignat cam quare intellectuāles fm veritatē rei s; meliores z maiores alijs. Pro quo Sciendū sc̄cu? do. q̄ delectatio puenit ex p̄iunctiōe obiecti puenit t̄is quod cognoscitur. tria em̄ requirunt ad delectatiōe. primo ipsa potentia. sc̄cu?do ip̄m obiectum con ueniens. z terciō cōiunctio obiecti cōuenientis cū pos tentia. In opibus aut̄ anime precipue sentitue z intel lectiue est hoc p̄siderandū. q̄ cum nō trāleant in mas teriā extrinsecā sunt actus vel p̄fectiōes opantis. s. sen tire intelligere velle z c̄is. nam actiōes trāleantes in materā extrinsecā magis sunt actiōes z p̄fectiōes ma terie trāsmutate. qz motus est actus mobilis a mouē te. Si igif p̄dicte actiōes aie sentitue z intellectuē sine quodā bonū opantis. z sunt etiā cognite per sen sum vel p̄ intellectu. ideo ex ipsis p̄surgit delectatio. et nō solum ex eoz obiectis.

Conclusio prima.

Si p̄parent delectatiōes sp̄uales z intellectuāles delectatiōibz corpaly z sensibily. fm q̄ delectam̄ in ip sis. s. in cognitiōe sensus z in cognitiōe intellectuālis. delectatiōes intellectuāles maiores sunt sensibily. Probat qz plus delecta hō in hoc q̄ cognoscit aliqd intelligē do. q̄ in hoc q̄ cognoscit aliqd sentitudo. qz intellectuā lis cognitiō p̄fectior ē. z etiā magis cognoscit. nā intel lectus magis fleuit supra actū suū q̄ sensus. igif zē Itē cognitiō intellectuāle ē magis delecta q̄ sentitua. null? em̄ est q̄ nō magis velle carere vīu q̄ intellectu fm quē modū bestie. z stultū carēt. q̄ ex p̄te actionū sen sus z intellectuālis delectatiōes intellectuāles sunt maiores sensibily. Conclusio sc̄da. delectatiōes intellectuāles simplici z absolute sunt maiores sensibily. Probat cō clusio fm tria q̄ ad delectatiōe requirunt. que s; h̄z nū p̄iunctū. q̄ cui p̄iungit. z ipsa p̄iunctio. Pro ex p̄te p̄iuncti. qz bonū sp̄iale est magis z magis dilectū q̄ bonū corpale. ergo delectatio intellectuālis est mas ior q̄ corpalis. Ans p̄z. quia hoies abstinent a maxi mis voluptatibz corpaly. Secūdo p̄bat cōclusiō ex parte sc̄cu?di. quia pars intellectuāle est multo no bilior z magis cognoscit vīu q̄ pars sensitiua. Tercio p̄bat cōclusio ex parte terci. quia cōiunctio p̄is in intellectu cum obiecto est intimior p̄fectior z firmior

q̄ delectatiōes intellectuāles. q̄ p̄m̄ d̄z. s. p̄m̄ p̄m̄ p̄m̄. 2. 2. 2.

conuincio sensus cum suo obiecto. intus idem est. quia sensus consistit circa extrinseca accidentia rei. Sed intellectus penetrat usque ad rei essentiam. quia obiectum intellectus est quod quid erat esse. Perfectior quidem. quia coniunctio sensibilis ad sensum adiungit motus qui est actus imperfectus. ideo delectationes sensibiles non sunt rote simul. sed in eis aliqd transire et aliqd expectatur presumendi. ut patet in delectationibus ciborum. et actuum venereorum. Sed delectationes intellectuales sunt absque motu. et ideo sunt rote simul. Et etiam firmiores. quia delectabilia corporalia sunt corruptibilia. et cito deficiunt. bona vero spiritualia sunt incorruptibilia. Sed quo ad nos delectationes corporales sunt magis vehementes propter tria. Primo quia sensibilia sunt magis nota quo ad nos quam intelligibilia. ideo pauci eleuant se ad cognitionem intellectuam. Rone cuius si cur quidam ceci negat solem lucere. sic populares negat delectationes spirituales et intellectuales esse maiores corporales. Secundo quia cum delectationes corporales sint passiones appetitus sensitivi. sic sunt cum aliqua transmutatione corporali. quod non pringit in delectationibus spiritualibus nisi per quadam redundancia superioris appetitus ad inferiora. Tercio quia delectationes corporales appetuntur ut medicine quidam contra corporales molestias vel tristitias. ex quibus quedam tristitie consequuntur. ideo delectationes corporales huiusmodi tristitiis superuenientes peius sentiuntur quam delectationes spirituales. que non habent tristitias contrarias. Item probatur conclusio rone philosophi. quia delectationes spirituales non habent tristitiam contrariam quam expellunt. ergo non habent superabundantiam ex qua reddantur viciose. sed sunt circa delectabilia secundum sui naturam et non secundum actum. Quod dupliciter exponit philosophus. primo quidem quod sit delectabile secundum actum. dicens quod illa sunt delectabilia secundum actum siue secundum actum que delectant in quantum sunt medicatiua. quia dum aliquis patitur sanatione accidit quod sanum ibi aliquid operatur. et propter hoc videtur esse delectabile secundum actum. Et inde est quod quando querunt huiusmodi delectabilia ultra necessitatem medicine sunt inordinata. Alio vero dicit philosophus. delectabilia secundum naturam sunt que faciunt operationem talis nature vniuersalem nature delectabilis. et talis est operatio propria. cum sit eius perfectio. et ideo homini delectabilis est operatio rationis. Et hec de primo. Quantu ad secundum

Dubitatur primo

Quare nihil idem est spiritus homini delectabile. Respondeo dicitur textus quod ideo. quia natura nostra non est simplex. sed ex multis est composita. et ex vno in aliud. Et quod corruptioni subiacet transmutabilis est. ideo si homo secundum aliquam sui dispositionem agat aliquam operationem sibi delectabilem. hec delectatio est preternaturalis homini secundum aliam dispositionem eius. sicut contemplantur est homini naturale secundum eius intellectum. sed est preternaturale homini ratione organorum. huiusmodi et aliarum virtutum sensitiuarum que laborant speculando. et ideo contemplatio non est homini semper delectabilis. Et est simile de sumptione cibi. qui est naturalis homini indigentia. sed est preternaturam corpore iam repleto. Et aut homo appropinquat ad contrariam dispositionem tunc id quod erat primo delectabile secundum precedentem dispositionem nec adducitur videtur triste. quia non dum contra

ria dispositio sibi totaliter aduenit. neque videtur delectabile. quia iam fere prior dispositio recessit. Et dicitur philosophus quod si natura alicuius delectantis esset simplex et immutabilis. eadem operatio esset sibi semper delectabilissima. puta si homo ipse solus per intellectum contemplaretur semper delectaret. Et inde est quia deus est simplex et immutabilis semper gaudet vnicuique simplici delectatione. ut dicitur textus. quia scilicet habet in contemplatione superius. non enim operatio (que delectatione causat) est solum in motu exteriori. etiam in immobilitate. sicut etiam patet de operatione. et illa delectatio que est absque motu est maior illa que est in motu et in fieri. Illa autem que est in quiete est in esse perfectio. Oubi dicitur secundo. quare transmutatio secundum dicitur cuiusdam potest maxime delectabilis hominibus. Respondeo dicitur textus quod hoc est propter quandam malitiam et defectum nature. que non potest semper in eadem dispositione consistere. sicut enim mali hominis est de facili transmutetur. et non habeat firmitatem fixam in vno. Ita etiam est de natura eius quod indiget transmutatione. eo quod non sit simplex. neque perfecte bona. quia motus est actus imperfectus. et ratio philosophorum. Et pilogando condidit philosophus dicitur esse in primo libro de potentia et incontinencia. delectatio est tristitia. quid vniuersum eorum sit. qualiter sunt bona vel mala. Ideo dicendum est in sequentibus de amicitia.

Ad rationes

Ante oppositum. Ad primam dicitur quod ideo plures sequuntur passiones corporales. quia bona corporalia sunt magis et pluribus nota. et etiam quia homines indigent medicinis contra multiplices et diversos dolores et tristitias. Et cum homines non possint pringere ad delectationes spirituales sicut plures que sunt proprie virtuosorum. Sequens est quod declinat ad corporales. Ad secundam dicitur quod transmutatio corporis magis pringit ex delectationibus corporalibus in quantum sunt passiones appetitus sensitivi. Ad tertiam dicitur quod delectationes corporales sunt secundum premissum sensitiua que aduerfatur rationi. ideo indigent refrenari et temperari per rationem. Sed spirituales delectationes sunt secundum mentem. que de seipsa est regularis. Unde sunt secundum ipsam sobrie et moderate. Et in hoc finitur septimus liber ethicorum Aristotelis.

De hac autem de amicitia sequitur vniuersum transire. est enim primum quidam vel cum virtute ad huc maxime necessarium in vita. si ne amicis enim nulli vniuersum eligeret vivere habens reliqua bona omnia. Et enim ditantibus et principibus et potentibus possidentibus videtur maxime amicis esse opus. Que enim utilitas talis bonorum ablato beneficio quod sit maxime et laudabilissimum ad amicos. Vel qualiter vniuersum seruabit quod et saluabit si ne amicis. quanto enim maior tanto minus secura. Inopiaque et reliqua infortunij solum existimant refugium esse amicos. Et iuuenibus autem ad ipseccabile. et senioribus ad famulatum et ad deficientiam actiois propter debilitatem adiutorij. hisque qui in summo ad bonas actiones simulque duo venientes etenim intellegere et agere potentiores. Naturaque inesse videtur ad id quod genuit genito non solum in hominibus sed in volatilibus et plurimis animalium et his qui vniuersi gentis ad inuicem et maxime hominibus. vniuersum et philanthropos laudam. Videbit autem vniuersum aliis et in erroribus ut familiare omnis homo homini et amicis. Videtur autem et ciuitates prouincere amicitia et legipositores magis circa ipsam student quam iustitiam. Concordia enim simile aliqd amicitie videtur. hanc autem maxime appetunt. et contentione inimica existentem maxime expellunt. Et amicis quidem existentibus nihil opus est iusticia. Iusti autem existentes indigent amicitia et iustorum quidem maxime amicabile esse videtur. Non solum autem necessarium est sed et bonum. Philophilos enim laudamus philophiliasque videtur aliquid bonorum esse et quodam eisdem existimant viros bonos esse et amicos.

cos Dubitantur autem de ipsa non pauca. hi quidem enim similitudinem quandam ponunt ipsam et similes amicos unde simile autunt ad similem et caloyu et quecuque talia. hi autem ex contrarietate singulos tales omnes ad inuicem autem esse. Et de his ipse superius querunt et naturam euripedes quidem dicens. Desiderare autem venerabile celum impletum pluuia cadere in terram. Et eracitus primum prouincens et ex differentibus optimam armoniam et omnia secundum litteram fieri. ex contrarietate autem his alij et empedocles. simile enim simile appetit. Naturalia quidem igitur que stionum relinquuntur: non enim presentis intentionis. quecuque autem sunt humana et conuenientia ad motus et passiones hec intedamus. Puta vtrum in omnibus sit amicitia vel non possibile malos existentes amicos esse. et vtrum vna species amicitie est vel plures. Vnam quidem enim existimantes quam recipit quidem maius et minus non sufficienti crediderunt signo. recipiunt enim maius et minus et altera specie. dicitur est autem de ipsis superius.

Circa initium octaui

libri ethicorum. Queritur primo. vtrum moralis philosophus habere tractare de amicitia. Arguitur primo quod non. quia ipsa est communis animalibus brutis et hominibus. ergo de ipsa determinare pertinet ad librum de animalibus. in quo fit mentio de naturalibus moribus animalium. Secundo arguitur. ipsa maxime valet ad conseruationem. ergo ad politicum (qui omnia ordinat ad bonum ciuitatis) pertinet de amicitia determinare. Tercio arguitur. de ipsa sufficienter est determinatum in quarto huius sub nomine affabilitatis. ergo et. In oppositum est philosophus in textu.

Sciendum primo

postquam philosophus determinauit de virtutibus moralibus et intellectualibus. et potentia et incontinencia. que est quod imperfectus in genere virtutis. Sic sequenter dicitur.

minat de amicitia que sup virtutem fundata est tanq̄
q̄dam virtutis effectus Sciendū sc̄o q̄ postq̄ p̄s p
hemialiter ostendit de quo est intentio in hoc libro. et
deinde incipit de amicitia tractare: ostendens primo
q̄ ad morāle p̄m p̄tinet de amicitia tractare. dicens
q̄ post p̄dicta considerandū est de amicitia. sed tñ p̄rā/
sc̄i dum est de ea que p̄tinet ad p̄siderandem morālis
p̄hie p̄termissis istis q̄ p̄tinent ad p̄siderandem na/
turalis p̄hie.

Conclusio prima

Et responsiva ad morāle p̄m p̄tinet de amicitia tra
ctare. Probat p̄s sex rōn ibi. Prima est q̄ p̄sidera
tio p̄tinet ad morālem p̄m. sed amicitia est
p̄tus inq̄tum sc̄z est habitus electivus. vt infra dicit
aut saltem est cū p̄tente inq̄ntū est p̄tus z cā vere am
icitie. Secūda rō est. morālis p̄s habet p̄siderare
omnia necessaria ad vitāz humanā. sed inter talia ma
xime necēria est amicitia. ergo. Sinor p̄z. q̄ nullus
tene dispositus eligeret viuere sine amicis q̄uis habe
ret omnia alia bona. illis em̄ (qui maxime possidet po
steriora bona). sc̄z diuinitibz. p̄ncipibz. z p̄latis maxime
videtur amicitia necēria. primo ad vsum illoz bonoz
tūm. q̄ nulla est vtilitas bonozz fortune nisi ex ipsi
maxime z laudabilissime fiat ad amicos beneficiū. Se
cūdo ad p̄seruandem taliū bonoz. q̄ nō p̄t p̄seruari
sine amicis. nam fortuna quāto est maior tanto est mi
nus secura. quia habet plures insidiatores. nec s̄z ami
ci solū vitales ad bona. sed etiā ad p̄traria. q̄ in paup̄
rate existentes existimant hoies amicos esse singulare
refugiū. Et sic p̄z q̄ in omni fortuna amici sunt necēsa
riū. similiter etiā in omni erare. In iuuentute em̄ vt iu
venes p̄ amicos cohibeant a peccato. cū sint passionuz
secutores z fm̄ sc̄ipos p̄oni ad p̄cupiscentias delect
ationū. Similiter senibz vitales sunt amici ad subfer
uendum p̄pter defectus corporales. naz q̄ senes de
ficiūt in suis opationibz p̄pter debilitatē vitū natura
lium requirunt amicos in adiutorium. Illis etiam q̄ s̄z
in perfecta erare vitales sunt amici ad bonas actōes ex
equendas. nam qñ duo p̄ueniūt illi sunt potentiores. q̄
ope intellectualis speculatiōis q̄ vn̄ sol̄. q̄ vn̄ videt
q̄d alī videre nō p̄t. et etiā in ope exterioris actōis in
quo vnus auxiliat̄ alteri: Et in signū omnīū p̄dictozū
dicit. vt solū. quia si ceciderit non habet subleuātem se.
Tercia rō est de illo q̄d est bonuz inmatum h̄z morālis
p̄s determinare. cūz de omni bono morāli morālis
p̄s se intermitterat. sed amicitia est bonū naturaliter
inmatū. ergo Sinor p̄z in volatilibz. videmus em̄ q̄
multo tpe studiū adhibet ad educatōem plū. et idem
etiā est in alijs animalibz: z hoc est ex amicitia tanq̄ ex
quodā bono naturaliter inmatū. Similiter inrer eos q̄
sunt vnus generis z natiōis est quedā naturalis ad i
uicem amicitia inq̄tum p̄municant in moribz z p̄uic
tu. et maxime est naturalis amicitia illa que est omnīū
homīnū ad inuicem. p̄pter similitudinem nature speci
ei. et ideo laudantur philantropos. i. amatores hoim
q̄si implentes id quod est homīni naturale. q̄d maxi
me p̄z ex erroribz vitāz vbi quilibet reuocat aliū etiam
ignotū z extraneū. quasi omīs hō sit familiaris z ami
cus omni homīni Quarta rō est. de illo q̄d habet morālis
p̄siderare q̄d maxime intēdūt legislatores. q̄ tota mo
ralis p̄hia videtur. or̄dinari ad bonū cuius. sed amicitia

est h̄mō. ergo Minor probatur. q̄ ad hoc q̄ ciuiz
rates p̄seruent amicitiam legislatores maxime studie
ad amicitia inter ciuēz magis etiā q̄ ad iusticia quā
qñq̄ p̄mittit. pura p̄ncis inferendis. ne dīctio
eriat. Etā probat minor. q̄ p̄cordia maxime assimila
tur amicitie. sed legislatores appetūt p̄cordiā z exp̄s
lunt p̄cordem ciuiz q̄si inimicaz salutis ciuitatis. er
go minor est vera. Quinra rō est. morālis h̄z de iustis
cia p̄siderare vt patuit supra. ergo a fortiori de amicitia
cia. Tene p̄na. q̄ vbi est iusticia ibi est amicitia. sed
non econtra. nā aliqui sunt amici qui in nullo egent iu
sticia saltem p̄rie dicit. q̄ h̄c omnia tanq̄ p̄munita. cū
amicus sit alter ipse. sed si aliqui sunt iusti ad huc indit
gent amicitia ad inuicē. q̄ iusti est p̄seruariū z repa
rariū amicitie. Sexta rō est. de omni bono humano
honesto h̄z morālis determinare. q̄ tale bonū est ma
ximuz inter bona. sed amicitia est h̄mō. ergo. Sinor
p̄z. q̄ laudamus philop̄bimos. i. amatores amicitia
arum. z philop̄bimā. i. multoz amicitiaz. q̄ videt esse
bonū honestū z laudabile in tanuz q̄ aliqui estimant
idem esse viros bonos z viros amicabiles. ergo amicitia
nō solum est bonū vitale. sed erimū bonuz laudabi
le z honestū Conclusio secūda. de amicitia non
paucā dubitant. Probat. quia de ea faciūt diuerse
opiniones. co q̄ fm̄ quosdam ipsa est quedam similitu
do. eo q̄ plures sint sibi inuicem amici. Ad quod ad
ducit hoc p̄ncipiū. q̄ sile suū sile nō odit. vt eoloz
ne ad colozniū. que sunt q̄dam aues gregales. S̄z fm̄
alios amicitia magis est p̄trictas q̄ similitudo. q̄
figuli p̄trariātur sibi inuicem inq̄tum vnus impedit
lucrum alterius. vbi veritas est q̄ simile est p̄ se ama
bile. sed habetur odio per accidens inq̄tum sc̄z est im
pedimentū p̄riū bonū. Et sic p̄z q̄ diuerse fuerūt opī
nōes de amicitia in rebz humanis fuerūt em̄ diuer
se opiniones de eadem re in rebz naturalibz. sicut eruz
pedes dixit q̄ terra desiccata indiget pluuiā q̄si amās
sibi p̄trariū. i. celū venerabile q̄d impletum pluuiā de
siderat cadere in terram pluuiā emittendo. q̄d est con
trariū eius altitudinē. Heraclitus etiā dicit q̄ p̄trariū
um p̄fert p̄trario sicut homīni calefa cro conferūt frigi
da. Sed p̄trariū illius dixerunt alī vt empedocles: q̄
dixit q̄ simile appetit suū simile. Et soluit hoc dubita
tio sicut p̄cedens. nam simile p̄ se est delectabile z na
turaliter amabile. sed per accūs desiderat suū p̄trariū
inq̄tum est p̄ferens z medicinale. sicut de delectatio
nibz corporalibz supra patuit.

Dubitatur primo

Que dubitatōes sint determinande de amicitia. Re
spondet textus q̄ naturales sunt relinquēde. q̄ nō s̄z
p̄sentis intentionis. sed ille que p̄tinent ad mores z
actus humanos sunt determināde. vt sc̄z si possit esse
amicitia in omnibz homīnibz. vel vtrum nō possit esse
in malis. vel vtru sit vna species amicitie vel plures
Dubitatur secūdo vnde mouent dicentes vnam so
lam amicitie speciem. R̄ndetur ex co q̄ omēs species
amicitie sunt p̄pabiles fm̄ magis z minus. pura cum
dicim̄ q̄ maior est amicitia honesti q̄ vitlis. S̄z p̄hi
losopus h̄c errozē excludendo dicit q̄ tales nō credi
derūt sufficienti signo. quia etiāz ea que differūt specie
suscipiūt magis z minus. inq̄tum sc̄z p̄ueniūt in gene
re. puta si dicamus. q̄ albu est coloratū nigro vel fm̄

analogiā. puta si dicamus q̄ actus est melior potētia
et substantia accidentē:

Ad rationes

Ante oppositūz Ad
primā dicitur q̄ in
brutis non est vera
amicitia q̄ ibi nō est tenuentia q̄ procedit ex volūta
te quā bruta nō p̄cipiāt. sed est ibi amicitia fm̄ q̄d
sc̄z q̄dam naturalis amor. de quo in libro de animalibus
determinat. Ad secūda z q̄ differētē hic z in po
litis dēterninat. q̄ hic dēterninat vt est bonū rela
tum ad personā dēterninatam z particularē. ibi autē
vt est bonū relatiū ad totā bonitatem p̄munitatis po
litiē Ad terciā d̄z q̄ bec amicitia (de qua dēterni
natū est in quarto hui⁹. et ea de qua hic) differūt. q̄ il
la p̄sistit in affectu quo vnus aliū diligit. z p̄t cōsequi
quācūq̄ virtutem. Alia autē p̄sistit in solis exterioribz
verbis vel factis fm̄ quā q̄s dēcenter se habet ad ali
as cum quibz p̄uerlat. z fm̄ talem amicitia hō ordina
tur ad multos. pura ad notos z ignotos. sed fm̄ illā
de qua hic ad paucos.

Fortē autē vtiq̄ de ipsis fiet manifestum
cognito amabili videtur em̄ nō omni ama
ri sed amabile. hoc autē esse bonuz vel delect
abile vel vitale. videbitur autē vtiq̄ vitale eē
per quod sit bonum aliquod vel delectatio
quare amabilia vtiq̄ erūt z bonū delectabi
le vt fines. Vtrū igitur bonū amant vel q̄d
ipsis bonū. dīsonant em̄ quandoq̄ bec. sit
milititer autē z circa delectabile ipsum. Vide
tur autē z q̄d ipsi bonum amare vnusquisq̄
z esse simpliciter q̄dem bonuz amabile vni
cuiq̄ aut q̄d vnicuiq̄. Amat autē vnusquis
q̄ non ens ipsi bonuz sed apparens. differt
autē nihil. erit em̄ amabile apparens. Tribz
autē entibz per que amantur inanimatoz
q̄dem amatione non dicitur amicitia. non
em̄ est readamatio neq̄ volūtas illoz boni
Ridiculum em̄ forte vno velle bonū. sed si
q̄dem saluari vult ipm̄ vt ipse habeat. ami
co autē autē oportere velle bonum illius gra
tia Volentes autē sic bona beniuolos dicit
si nō idem z ab illo fiat. beniuolentiā em̄ in
p̄trapsis amicitia esse. Vel apponendum
nō latentē. multi em̄ sunt beniuoli quibz nō
vlderūt. existimant em̄ epicykes esse vel vti

les. hoc autē idem. z si aliquis illoz patiatur
ad hūc. beniuoli quidem igitur isti vidēt
adinuicem. Amicos autē qualiter vtiq̄z ali
quis dicat latentes vt h̄nt sibiipsis. Opor
tet ergo beniuelle ad inuicē. z velle bona nō
latentes p̄pter vnū aliquod dictoz.

Queritur

Sc̄o. vtru diffinitio am
icitie in textu posita (qua dī
citur est tenuolentia sup
suis gratia qua bonū volumus alteri gratia z nō las
rens sit sufficiens Arguit q̄ nō. q̄ si per amicitiam
vellemus alteri bonū suipsius gratia. vel vellemus et
bonū honestū delectabile aut vitale Non p̄mū q̄ pater
diligit filiū etiam si sit p̄rauus. Nec secūdu. q̄ sepe s̄z
lius (que pater amat) damificat z nihil vtilitatis is
fert sibi. Nec terciū. q̄ talis infert patri cūsticia. ergo
illa diffinitio nō p̄uenit amicitie quā habet pater ad fi
lium Secūdo sic. ipsa nō p̄uenit ei quā p̄uenit ad in
uicem habent. q̄ tales qñ sunt separati non volūt sibi
mutuo aliq̄d bonū vel honestū. q̄ possibile est neutruz
esse bonū vel delectabile nec vitale. q̄ tūc ipsi pater
tis amicitia cessaret. q̄d est falsum Patet p̄na. q̄ post
separatōem nō p̄ferunt sibi mutuo nec delectationem.
nec vtilitatem. quibz tñ cessantibz cessant ille amicitie. vt
dicit p̄s. ergo zc̄ Tercio sic. alia est bona diffinitio
ab ista. pura est amor tenuolus mutuz z manifestus
ergo p̄s est supflua In oppositū est p̄s

Sciendum primo

Q̄ postq̄ p̄s p̄hemialiter ostēdit q̄ de amicitia
est hic determināda. z que de ipsa sunt determināda.
Consequēter incipit de ea determinare Et p̄mo quid
sit. z quoz sint eius spēs. z hoc in isto libro. et deinde in
nono de eius p̄rietatibz. Ad ostendendū autē quid sit
amicitia inuestigat or̄dinem fm̄ quentendū autē quid sit
diuisione ipsius positas. Quariū prima est ex p̄e obie
cti amationis a qua dicit amicitia. rōne cuius dicit tes
trus q̄ ex p̄dictis questionibz fieret aliquid manifest
tum si cognoscamus qd sit amabile. Sc̄o a autē parti
cula in qua d̄z (supflus gratia) p̄tinet ad qualitatē.
amationis. Tercia p̄ricula qua dicit (mutua) p̄tinet
ad vicissitudinē amandī. Quarta sc̄z (non larens) su
mitur per p̄ditionem mutui amoris. P̄o quoz omni
um declaratione Sciendū secūdo. q̄ amor z amicitia
differūt. quia amor est passio q̄dam appetitus sens
itiu. vt dicitū est in secūdo huius. sed amicitia est que
dā habitus. Amor autē est duplex. sc̄z amicitie quo q̄s
vult bonū illius q̄d amat. Alius est amor p̄cupiscent
tie quo quis amat aliquid gratia ipsius amantis z nō
gratia amati. sicut fortes amat suū equū. z iste amor l
cet fundetur in voluntate. tñ incipit in appetitu sensiti
uo. Sed amor amicitie licet quādoq̄ incipiat in vol
untate. tamen perficitur in appetitu sensitiuo. q̄ nul
lus potest habere amorem absq̄z transmutatiōe corpo
rali virtutis appetitiue Patet ergo existis quid sit ge
nus amicitie. quia est tenuolentia qua alteri bonū vo
lumus. S̄z aliquis vult alteri bonū dupliciter. Vno
modo supflus gratia. Alio modo gratia tenuolētie

Ita dicitur est de amore cupiscencie. ideo amicitia ad dit tenuolentie qd est suppius gratia. nullus videtur amicus illius quem amat gratia volentis z no gratia amati. Et inanimata non habent amicitiaz no dicitur quia suigratia non amantur. Sed adhuc dupliciter aliquis vult alteri bonu suppius gratia. Uno modo cum redamacione mutua. Alio modo sine ea. ideo amicitia addit tenuolentia q sic mutua. na dicimus amicitiam esse tenuolentiam z ptra passus. Sed adhuc dupliciter ptingit redamacione fieri. Uno modo q sic latens. Alio mo q sic probata opib. ideo amicitia ad dit tenuolentia q sic non latens. Veritamen ista conditio difficulter habet. qz vt dicit seeca omnia sunt discutienda cum amico. sed primo discutiendus est amicus. Et qz omnib colligit pdicta diffinitio amicitie

Conclusio prima

Obiectu amationis est bonu. Probat qz maluz fm qz hmoi non amatur. ergo qd amatur est bonum. z potest esse per se bonu. scz honestum. delectabile. z vtile. sed vt dicit textus vtile est per qd venitur ad bonum honestuz z delectabile. qd est per se amabile sicut finis sed vtile est amabile propter alteru scz finem. Conclusio secunda. pdicta diffinitio est sufficiens Probat primo q sic tenuolentia ipa amicitia qua alteri bonu volumus ex precedenti clusione. naz omis amicitia est gratia alicuius boni honesti vel delectabilis. ergo omnis tenuolentia est amicitia. Secunda particula p baratur. qz in illa amatione qua qd dicitur amare inanimata. vt vinu seu aurum non dicitur amicitia. ergo amicitia debet esse suppius gratia. scz amari. Ans probat textus dupliciter. Primo qz in tali amatione non dicitur esse redamatio. que requiritur ad amicitia. no em vinu amat hominem sicut homo vinu. Secundo patet ide. qz no sicut amamus inanimata vt insit nobis voluntas boni illoz. nam ridiculu est dicere q aliqd vel let vino bonu. sed hoc bonu qd est vint vult sibi. nec p hoc q homo amat vinu ho est tenuolus vino. sed sibi ipsi. Tercia particula pbat sic in textu. qz si aliqui velint sibi bona alicui illius gratia dicimus ipsos tenuolos sed no dicimus eos amicos nisi ide fiat ab illo. vt scilz amatus velit bonu amati eius gratia. qz amicitia z tenuolentia sicut in ptrapassis. f. qz amas amem fm quada pmutacionem amoris ad modu pmutacione iusticie. ergo amicitia est tenuolentia mutua. Quarta particula pbat a pho. qz multi tenuoli sunt aliquib quos nuq videntur ingrum ex auditu eos estimat piores. i. ptuosos vel vtilis sibi. sed tales no sunt amici. cum latear eos qualiter se habeat ad inuice. et ad ppenda rones amicitie requiritur q sic tenuolentia mutua z no latens. Et ideo finaliter cludit phus q ad rone amicitie requirit qz p eam aliqd sibi inuice bene velint. z q hoc non latear eos. z q hoc sit ppter aliqd pdictoz bonoz. scz ppter honestu. delectabile. seu vtile

Dubitatur primo

Verum hoies amant id qd est bonuz simpliciter vel id qd est bonu ipse. hec em ad inuice qnqz diffonat. sicut philosophari est bonu simpliciter. no tm indigenti necessariis. Et eadem dubitatio est circa fm delectabile. naz aliquod est delectabile simpliciter. sicut dulce qd

no est delectabile habenti gustuz infectum Respondet textus. qz dicitur amar qd est sibi bonu. qz omis poteria est in obiectu sibi proportionatum. vt visus cuiuslibet videt qd est sibi visibile. ita simpliciter amabile est id qd est sibi bonu. Et si dicat q ho no soluz amat id qd est sibi bonu sed etia qd appareat sibi bonu. naz appetitus no fertur in aliqd nisi prius est apprehensum. ergo no vniciqz est amabile id qd est sibi bonu. Respondet textus q hoc nihil est ad ppositum. qz cuz amat aliqd apparens bonu. amat ab aliquo vt sibi bonu. ideo etia potest dici q amabile est apparens bonu Dubitat secundo vtra vtru sit qd dictum est. scz ho no vult vino bonu. Videt q no. qz homo vult vt vinum pferat in esse. ergo vult vino bonu. Rndet textus q ho vult vinu seruari vt ipse habeat illud. z ita no vult salutes esse ingrum est bonu vino. sed ingrum est bonu suppius qd est ptra rone amicitie. qz oportet amicu velle bonu gratia ipsius. z no ppter bonu amantis.

Ad rationes

Ante oppositum. Ad prima dicit qz patet naturalit de ligat filiu ppter bonu delectabile etia si filius sit prau qz vt dicit nono hui. Sctire filiu viuere delectabile e sed pater qsi viuat in filio. sunt em filij quasi parentes Unde in isto octauo dicit q parentes diligunt filios qst seiplos. z ideo sentire filiu viuere est delectabile patri z sup hoc fundat amicitia patris ad filiu Ad secunda dicit q nutriti ad inuicem sunt multoz moxuz si miliu. vt dicit seneca. moxuz sumuntur a pueracionibz qui aut sunt p similia moxuz sunt ad inuicem delectabilis. ppter qd sup bonu delectabile fundat amicitia sicut mul pmutacione dicitur vltra. qz ipsi separatis remanet amicitia habitualis fm quam delectarent se inuicem si iterum puenirent. et etia aliqn inter eos separatos remanet amicitia actualis. naz delectant actu de se inuicem ppter memoriā bonoz pteritoz Ad tertia dicit q illa diffinitio no differt a presenti nisi i phis

fferunt aut bec ad inuice specie z amationes ergo z amicitie. tres ci species amicitie eqles numero amabilibz. Scdm vnu qd qz em est redamatio non latens. amates aut ad inuicem volunt bona ad inuices sic fm qz amant. Qui quidez igitur propter vtile amant ad inuice non fm seiplos amat sed fm qz sit aliquod ipsis ad inuice bonuz Similiter autem z qui ppter delectationem Non em in eqles quosdam esse diligunt eu trapelos. sed qm delectabiles sibi ppsis. qz ppter vtile amant propter sibi ppsis bonuz diligunt: z qui ppter delectationem ppter sibi ppsis delectabile. z no fm qz amatus est sicut fm qz vtilis vel delectabilis. et fm accidens

vtiqz amicitie be sunt. no em fm qz est amatus quicunqz sic amatur. sed fm qz tribuntur hi qdem bonu aliqd. hi autem delectationem facile solubiles vtiqz tales sunt no pmanet sibi ipsis similibz. Si em no adhuc delectabiles vel vtilis sunt quiete amantes. vtile aut no pmanet sed alias fit aliud Dissoluto ergo ppter qd amici erant dissoluit z amicitia: vt existente amicitia ad illa Maxime aut in senibz talis videt amicitia fieri. non em in delectabile tales psequuntur sed vtile Et eoqz in adolescentia z iuenu quicunqz pferens psequuntur. Non omnino aut tales neqz puiunt ad inuicem. qnqz em neqz sicut delectabiles neqz vtiqz indigent tali societate. si em vtilis sint in tantu em sunt delectabiles ingrum spsz habent boni In hac aut z peregrina ponit. iuenu aut amicitia ppter delectationem esse videtur. fm passionem em isti viuunt z maxime psequuntur delectabile ipsis z presens. Et tate aut transcendente z delectabilia sunt altera: ppter qd velociter sunt amici z desunt. simul em cum delectabili amicitia trascindit. talis aut delectatio nis velocitudo transmutatio. Et amatiui aut iuvenes fm passionem em z ppter delectationem qz multuz amatiue ppter qd amant z cito qdesunt multotiens eadem die transcendentes pmanere aut p diem z p iuerecisti volunt: fit em ipsis qd fm amicitiam sic

Queritur Tercio Vtru amicitia (q est inter personas equales) bene diuiditur in amicitiam ppter honestu. vtile. z delectabile tanqz in spsz amicitie Arguit q non. qz membra illius diuisionis coiucludit. nam bonu honestu est vtile z delectabile. qz malus includit minus. ergo zc. Secdo sic. amicitie propter vtile z delectabile sunt p accis. vt dicit textus. z amicitia ppter honestu est p se. sed ens p accidens cum em te per se no ponit in numeri specieru. qz spsz equaliter debent pmanere sub genere. zc Tercio sic. amor cois

venit per diuiditur in amorem cupiscencie z amicitie. scz amario ppter delectabile est ipsius cupiscencie. et no pmanet sub amore amicitie: que est ide cum amicitia In oppositi est phs in textu

Sciendu primo

qz phs fm triplex genus boni triplice distinguit amicitiam. eo qz bonu est obiectu amicitie z habitus distinguitur accis z obiectis. Postqz ergo phus ostendit qd est amicitia. psequitur distinguit spsz eius. Et pmo distinguit spsz amicitie que est equum psonaruz Et deinde spsz amicitie que inter ineqles seruat per sonas. Et adhuc pmo distinguit spsz amicitie. Sed cudo de eis determinat p pparacionem ad actu z obiectum. Circa pmo Sciendu secudo. qz omnis amicitia est gratia alicuius boni. Qd p qz amicitia est gratia amabilis. sed nihil est amabile nisi sit bonum. eo qz luntas z appetitus sensitiuus no fertur nisi in bonuz Et quo patet q fm spsz boni diuersificandz sicut spsz cles amicitie. Qd qdem bonu est triplex. vt patuit. qz bonu hz ordines ad appetitu. appetitus aut fertur in duo scz in finem z ad ordinata ad ipsum. ordinatum autem in finem vocat vtile. Sed finis est duplex. Vn in quez fertur appetitus sensitiuus z vocatur bonu delectabile. Alius est in quem fert appetitus intellectiuus. z vocat bonu honestu. Quod fm tullius sic diffinit. est qd sua vi nos trahit z sua dignitate nos allicit.

Conclusio prima

Triplex est amicitia Probat qz tria sunt amabilia. f. honestum. delectabile. z vtile. que distinguntur specie vt dicit textus. non tm sicut tres species diuidentes aliquid quod genus. sed fm prius z posterius. sed per distinctionem illoz diuersificantur accis. ergo amatores fm hec tria vnt specie. vt scz amicitia sit vna spsz amati omis qua amatur aliquid ppter honestu. sed acc? amicitie est amario. ergo tres sunt species amicitie equales numero amabilibz: scz amicitia propter bonuz honestum. qd est bonu simpliciter. z ppter vtile amicitia. similiter z ppter delectabile. Item probatur. quia fm vnu quodqz horum trium potest esse redamatio no latens amantes. talis autem est amicitia. ergo conclusio vera. Scdm aut bec tria possunt amantes velle bonum sibi inuice fm qz se amat. puta si amant se. ppter stuz volut sibi inuicem bonuz virtutis. si aut propter vtile volut sibi inuicem vtilis: si aut propter delectabile volunt delectabilia: Et dicitur sequitur q amicitia bene diuiditur in predictas tres amicitias non tanqz in p pias species. sed tanqz in pmane analogus. Patet qz ipsa per prius dicitur de illa que est propter honestuz qz de alijs. quia verius puenit illi diffinitio amicitie. et similiter prius puenit amicitie ppter delectabile qz propter vtile propter eandem rationem. Et inter predictas amicitias phus pmo determinat de amicitia vtilis z de ea que est delectabilis que per posterius rationem amicitie participant. et secudo determinat de amicitia honesti. qd est bonum simpliciter cui primo p se puenit ratio amicitie quasi procedendo de imperi. secro ad perfectum. Circa duas primas amicitias ponitur Conclusio secunda. amicitie propter vtile z propter delectabile sunt amicitie imperfecte. Probat textus

ea pinguunt omnia que requiruntur ad amicos. Nam in eis est amicitia, propter bonum vel propter delectationem et hoc simpliciter. puta id quod amatur est simpliciter bonum; delectabile amantem. hoc est esse bonum et delectabile secundum similitudinem quandam solum ad id quod est vere bonum et delectabile. in hac autem amicitia omnia predicta existunt per se vera. illi qui sunt similes propter hanc amicitiam habent fructus et alia bona. quod est simpliciter bonum et est etiam delectabile. et sic quod homo amicitiam habet omnia bona que ad amicitiam requiruntur non defacili dissolvit. Illud enim permixtum est fructu in quo defecit aliquid inveniunt. Quarto probatur conclusio. quod in quibus coniunguntur omnes rationes amandi sunt maxime amabilia. sed talia sunt bona honesta. que et sunt bona simpliciter et delectabilia et utilia. ergo amicitia boni honesti est maxima et perfectissima. Quinto probatur conclusio. quod amicitia propter honestum est rara. sed hoc est signum perfectionis. nam perfecta in quolibet genere raritas inveniuntur. ergo talis amicitia est perfecta. Sexto probatur per philosophum dupliciter. primo quod hec amicitia est virtuosa sed pauci sunt virtuosus propter difficultatem attingendi medium. ergo tales amicitie sunt rare. Secundo quia talis indiget longo tempore et diuturna experientia. et etiam mutua consuetudine ut se invicem possint cognoscere et fructuosos et amicos. quod secundum philosophum dicitur in puerbio Non contingit quod aliqui se invicem cognoscant antequam simul comedant modicum salis. ut dicitur textus. Non autem oportet quod unus accipiat alteri amandus. et tamen debet ita esse. Sed secundo modo contingit quod aliquis per longam consuetudinem et diuturnitatem experientie possit de amicitia cum aliis experiri. ergo tales amicitie honeste sunt rare. Et hoc de primo. Quantum ad secundum

Dubitatur primo

Utrum amicitia propter honestum sit rara ut dicitur. Et videtur quod non. quia aliqui sunt cito amici propter talem amicitiam. Rursum dicitur textus. quod qui cito exhibent sibi opera amicitie mutuo ostendunt se esse amicos. non tamen adhuc sunt quousque sciant quod sunt amabiles sibi invicem. Et sic patet quod cito fit in homine voluntas amicitie. sed non ita est de ipsa amicitia. Dubitatur secundo. utrum verum sit illud quod dicitur. quod unicuique est delectabile quod sibi est bonum et amabile. Et videtur quod non. quia sic amicus non diligit alterum gratia sui sed gratia illius boni. Rursum dicitur quod omne honestum est bonum simpliciter et bonum unicuique. Tunc igitur virtuosus cum sit de numero honestorum sequitur quod virtuosus diligens fructuosum diligit ipsum propter se et etiam diligit id quod est sibi bonum.

Ad rationes

Ante oppositum. Ad primam dicitur quod licet virtus sit accedens. tamen radix virtutis est homini propria voluntas. et ideo qui diligunt se in virtute propter bonum honestum diligunt se in eo propter quod homo est homo. sed propter bonum voluntatis et intellectus. non autem propter aliquid bonum accidentale. sed propter pulchritudinem corporalem aut propter divitias aut propter aliqua homini bona. Et ideo diligens virtutem diligit principium virtutis. Sed propter principium virtutis homo virtuosus est homo. ergo diligunt se propter se. Ad secundam dicitur quod non est perfecta similitudo in habitu virtuosus sicut in habitu virtutis. quia non est contrarius nature. et sibi ferret ut postea dicitur. Ad tertiā dicitur quod licet perfecta amicitia sit intransmutabilis. non tamen cito et facilliter.

Que autem propter delectabile similitudinem huiusmodi habet. etiam boni delectabiles ad invidiam. sicut autem et que propter utile. etiam tales ad invidiam boni. Maxime autem in his amicitie permanent. cum equale fiat ad invidiam. puta delectatio: et non solum sic sed et ab eodem. quale eutrapelis et non ut amatori et amato. non enim in eis delectantur isti. sed hic quidem videns illum. hic autem famulatum recipiens ab amatore. Finiente autem bona quibus et amicitia finitur. huiusmodi quidem enim non est visio delectabilis huiusmodi aut non fit famulatus. Multi autem rursum permanent si ex consuetudine mores divulgantur similes consuetudinis existentes. Qui autem non delectabile commutant. sed utile in amabilibus. et sunt minus amici et permanent. Qui autem propter utile existentes amici similes cum commutante dissolvuntur. non enim ad invicem erunt amici. sed utilis propter delectationem quidem igitur et propter utile et prava contingit ad invidiam amicos esse. et epicykes pravis. et neutrum quodcumque propter se ipsos aut palam. de quibus solos bonos. mali autem non gaudent seipsum si non aliqua utilitas fiat. Et sola autem bonorum amicitia intransmutabilis est. non enim facile nulli credere de eo quod in multo tempore ab ipso probatus est. et credere in his et nunquam utique iniustum facere et quecumque alia in ea que ut vera amicitia significantur in aliis autem nihil prohibet talia fieri. Quia enim homines dicunt amicos et propter utile quemadmodum civitates. videntur enim pugnationes civitatum fieri gratia preteritis. et eos qui propter delectationem ad invicem diligunt. quemadmodum pueri. Forte quidem oportet dicere et nos amicos tales.

Queritur quinto. utrum amicitia propter delectabile sit maior et permanentior ea que est propter utile. Arguitur

primo quod non. quia amicitia propter utile maxime invenitur in minoribus et minus iuvenibus. ut patet. sed amicitia in invicem est permanentior amicitia iuvenum. quod scilicet propter excessum spiritus fortificat. Contra autem amicitia remittit quod advenit senectuti. igitur etc. Secundo sic. illa est permanentior cuius obiectum est minus mutabile. sed utile est minus mutabile quam delectabile. quod patet quia in omni etate sunt utilia puta pecunie vestimenta domus agri et similia. sed in alia et alia etate altera et altera sunt nobis delectabilia. igitur. Tercio sic. amicitia propter delectabile fit propter passionem cito variabilem. ut etiam dicitur textus. quod iuvenes (quod cito persequuntur delectabile) minime manent in amicitia. cuius signum est quod modo adunantur irascuntur modo odium in pacem non amicitiam servant. In oppositum est philosophus in textu.

Sciendum primo

postquam philosophus determinavit de tribus speciebus amicitie: hinc patet per eas ad invicem. primo ostendens in quibus speciebus amicitie sunt similes perfecte de quibus in primo articulo. secundo ostendit in quo differunt. de quibus in secundo. Et primo ostendit similitudinem aliarum amicitiarum ad perfectam quantum ad eam amandi. dicens quod ea (quod est propter delectabile) hinc similitudine cum perfecta in quantum virtuosus sunt sibi invicem delectabiles. sicut amicitia propter utile. in quantum ipsi sunt sibi in mutuo utiles. Et sic habet illa similitudinem ad invicem quantum ad permanentiam amicitie. Sciendum secundo quod duobus modis amicitia utilis et delectabilis sunt permanentes in quo habent similitudinem cum amicitia perfecta. Primum est cum idem et equale sibi invicem correspondent. puta delectationem per delectationem. Et quod secundum diversa delectabilia sunt diverse delectationes sicut gratiare differentes hinc et permanentiam amicitie non solum repetat delectatio. sed etiam ab eodem delectabili. sicut accidit in eutrapelis. quorum unus delectatur in ludis alteri non autem oportet sic esse sicut accidit inter duas personas se amantes amore venero. quod quibus tales non delectantur in eis delectationem quibus unus delectatur in videndo alium propter eius pulchritudinem. Sed amator delectatur in eo quod recipit servitium ab amatore. quibus cessantibus cessat amicitia. dum scilicet ex una parte cessat visio. et ex alia parte cessat servitium. Secundus modus est si unus diligit mores alteri virtuosos. vel unus cupidus lucris mores alteri cupidi lucris non quod tales mores sibi sunt delectabiles. sed ex consuetudine. in quantum scilicet ambo sunt similes in consuetudine. Similitudo autem est per se causa amicitie nisi per accidens impediatur privatum bonum. Cum igitur sint mores consuetudines acquiruntur sequitur quod talis amicitia est permanentior.

Conclusio prima.

Licet amicitia utilis et delectabilis sint quodammodo permanentior quibus deficiunt in permanenti in sua amicitia. Prima pars patet ex dictis. Secunda probatur. quod quibus amici in illa amicitia non recipiunt delectabile per delectabile. sed tales deficiunt in permanenti in sua amicitia. et propter hoc minor habent similitudinem cum perfecta amicitia. Conclusio secunda et responsiva. amicitia propter delectabile permanentior est amicitia propter utile. Probatur a similitudine. quod illi (qui sunt amici propter utile) separantur ab amicitia utilitate cessante. quod non in quibus propter utile.

amici erant. Sed delectatio magis invenitur ab ipso amato secundum seipsum quam utilitas. quod est quibus secundum aliquam rem extrinsecam. ergo amicitia igitur est propter delectabile est permanentior ea que est propter utile. Secundo probatur conclusio. quod illa amicitia est permanentior et potior. quia magis amant boni. sed delectabilis est homo. unde quibus indiget delectatione nihil vellent pati alios. non autem indigent utilibus. Tertio probatur conclusio. amicitia patris ad filios vel fratrum inter se ipsos vel in nutu propter delectabile. Sed iste sunt valde permanentior nisi aliqui impediantur propter bonum utile. igitur etc. Quarto probatur conclusio. quod illa est permanentior et potior. quod est potioris amabilis. sed delectabile est potius quam utile. cum primo quod bona fortune sive utilia sunt magis mutabilia et magis fortune subiecta quam bona delectabilia. tum secundo. quod bonum utile habet rationem amabilitatis non tanquam ordinatum in finem. sed delectatio est ipsius finis quod est potior in ipso ordinata. Quinto probatur conclusio. quod amicitia illa potior est et permanentior. quod fundat super naturam illam quod fundat super indigentiam. quia nullus querit eam nisi indigeat. aut secundum rem aut secundum eius opinionem. igitur etc. Sexto probatur conclusio. illa est potior et permanentior in qua pauciores sunt accusationes et querelae que odium efficiunt et amicitia dissolvunt. sed amicitia delectabilis est huiusmodi et non utilis. igitur etc. Quantum ad secundum

Dubitatur primo

de veritate inter istas duas amicitias et perfectam. Rursum dicitur textus quod dupliciter differunt. quod secundum illam bonis amicitias potioris potest fieri amici. sed mali malis. boni bonis. mali bonis. et hinc nec virtuosus sunt nec viciosi. Sed secundum perfectam amicitiam non potest fieri amici nisi boni. quia in malis non invenitur aliquid in quo possent se invicem hac amicitia amare aut in se delectari. Secundo dicitur quod amicitia perfecta est de se intransmutabilis. quod patet quod amicitia transmutatur maxime per hoc quod unus amicorum invenitur in aliquo quod amicitie contrariatur. sed hoc non potest contingere in amicitia bonorum. quod hoc de facili non creditur aliquid malum de eo quod longo tempore probatur. et quod nunquam invenit facere iniustum. et in quo invenit omnia que reputantur digna ad veram amicitiam. tum quod est per se et non per accidens. et quod est perfecta continens in se omnia que ad veram amicitiam requiruntur. et rationes sunt sunt super positae. Tum etiam quod non potest impedimentum amicitie secundum quod tunc in ratione inducitur. Sed in aliis amicitias nihil prohibet quod in multum faciat alteri. ideo secundum has amicitias magis non sunt aliquid dicendi amici. Sed quod homines virtuosos tales vocare amicos oportet propter utile se amare. sicut debet esse amicitia inter civitates propter utilitatem pugnationis inimicorum. Sicut etiam inter eos qui diligunt se invicem propter delectationem. sicut patet de pueris. ideo insequendo consuetudinem coiter loquuntur tales vocando amicos. Et omnibus dictis concludit philosophus tales sunt species amicitie. amicitia bonorum in quantum boni sunt. et alie duae dicuntur secundum similitudinem amicitie perfectae. Nam delectabile videtur esse quod dicitur boni amatori delectationem. Et amicitia delectabilis hinc similitudinem illius amicitie est propter bonum simpliciter. et eadem est ratio de amicitia utilis. non tamen in quantum coniunguntur illae due amicitie vicime. ut scilicet sunt eadem propter utile et delectabile. quod ea que sunt per accidens non semper coniunguntur. Patet etiam ea quare in potioribus speciebus dividat. mali enim potest sibi invicem esse amici propter delectationem vel utilitatem. quod ab invicem habent boni.

vero ppter seiplos. scz inqntm sunt boni sunt simpfr. amici ppter similitudine. Inqntum assmiliant bonis. Dubitatur scdo. vtrum veru sit quod dcm est scz q nullus querat amicitia vtilis nisi ppter indigena. Et videtur q no. diuites em eam querit qua no indigent. Rndetur q diuites sepe sunt indigetes et vere paupes. quia p Seneca non est paup qui pari habet sed plus cupit. Et pbs dicit in pmo rheroz/ coz duplr sunt indigetes. aut em vt neccarium sic egres. aut vt excessus vt diuites.

Ad rones

Ante oppositu Ad prima vna psona pt alteri ee delectabilis duplr. vno mo ppter puenientia eoz in materia vel in aliquo alio. vt sunt amici p sanguine. et copatriore. maritus vxor. co nutriti. cocaranei. que qdem ocs amicitie fundant sup delectabile. licet aliqn z sepe concurrat vtilitas. Alio mo p exhibitione alicuius actus desiderati vni ab alio. z sic sunt delectationes iuuenum ppter exercedos actus venereos. sicut amali z amalead actus suos sicut in chorcis z luctis z p similib. z no solu iuuenes sunt amici isto modo. sed etia differetes in statib. vt iuuencule senib. lujuriosis. z hiltiones diuitib. ociosis aut ppter alias cas. Et ca ppter qua pmo mo psona sunt amici z sibimice delectabiles est pmanencia. cu ipsa sit puenientia qdam habitualis. aut ppter natura aut ppter mores. Sed ca ppter qua psona sunt sibimicem delectabiles secudo mo no est diuturna. cu ipsa sit actus qdam transitorio. vel passio variabilis. qbz eaduu cito sedur z tristitia. z sic pty q amicitia ppter delectabile fm pmanit modu est pmanentioz amicitia ppter vtile. Dicit quide adhuc q vtraq istaz amicitiaz est valde transitoria. vna ppter acculationes pmanentes. z voluntate fortune. alia vero ppter variatoez actuu z passionu. z ppter mutacione psonaz delectantiu. z sic impossibile est talia pfecte z articulatim ppare. quia fm q circumstantie variant. sic z vna e labilior alia z e couerso. Ad scdam dicit q ipsa pcedit ex delectabili scdo mo accepto. z no pmo mo. Et p idem solunt alie. Ddm est em q pecunie z vestes licet in omni tpe sint vtilis. em sepe ptingit variatio in hoc q psona inhiates ad pecunias acqredas deficiunt z mutant.

Spes aut amicitie plures. z pmo qdem et principalr bonoz fm q boni. reliqs aut fm similitudine. fm q em bonu aliquid et et simile aliqd. sic amici et em bonum aliqd delectabile amatozibo delectationu. No omnino aut he copulant. neq sunt amici ppter vtile z delectabile. Non em omnino couinguntur que fm accidēs. In has aut species amicitia distributa. p rati qdem erunt amici ppter delectatione. vel vtile sic filies exites. boni aut ppter seiplos amici. fm q em boni. Ita qdem igit simplr amici. illi

aut fm accidēs z in assmiliari his. Quoad modu autē in virtutib. hū qdem fm habitum. hū aut fm opationē boni dicunt. sic z in amicitia. hū qdem em puietes gaudēt ad inuicem z tribuūt bona. hū aut dormiētes vel locis nō opant quidē. sic aut hnt. vt opari amicabilr. ioca em nō dissoluūt amicitia simplr sed opationē. Si at diuturna absentia fiat z amicitie videt obliuionē facere. Un dictū est multas vtiq amicitias nō appellatio dissoluit. No vident em neq senes neq seueri amatiui esse. breue em in ipsis qd delectatiois. Nullus aut potest p die p morari cum tristia neq cum nō delectabili. maxime em natura videt triste qdem fugere. appetere at delectabile. Qui aut rectiunt ad inuicē non puietes aut benigno uolis assmiliant magis q amicitia. Nihil ei sic est amicitia vt puiere. vtilitate quidē ei indigētes appetūt. Lō morari aut sil p diem et beati. solitarijs qdes em esse bis nequa q puenit. Lō uersari aut ad inuicē nō est non delectabiles exites neq gaudētes eis dē. qd pnutritiua videtur bte. Maxime qdē igit est amicitia q bonoz. que ad modū multo rones dcm est. Videt em amabile qdē z eligibile qd simplr bonū. vel delectabile. Un cuiq autē quod ipsi tale. bonus aut homo propter ambo hec.

Querit

scro. vtrum amicitia bonoz sit maxima. Arguit primo q nō qz ipsa est variabilis z corruptibilis sicut alie. ergo nō est alijs maior. An pater. quia corruptis amantib. amicitia z coz corrupit. Secundo sic. ipsa p diuturnā absentia amicor. dissoluit sicut z alie p absentia bonoz z delectabilū dissoluit ergo ipsa nō est maior alijs. An pater qz actus amicitie est delectabilr puiere. ergo cum hoies p absentia non puiant sedur q eoz amicitia dissoluit. Tertio sic. amicitia bonoz habet p ratiū. i. odium. sed qd habet p ratiū est facilliter corruptibile. ergo amicitia bonoz est facilliter corruptibilis. z per pns non est maior nec pmanentioz alijs duab. amicitijs. In oppositum est pbs in textu.

Sciendum primo

q postq pbs distinxit spes amicitie. hic pnter de eis determinat p opationē ad actum p ratiū. Et pmo distinxit amicitia z habitum. scdo ostēdit quō quidā puiant amicitia p actus defectum. Et respondendo ad qstum ostēdit amicitia bonoz maximā esse ex rōne actus amicitie. Dicit igit p ratiū. qz sicut est in alijs virtutib. q qdam dicunt boni fm habitū. etia qn actum p ratiū non exercent. z qdam fm q actu exercent actum p ratiū. Ita etia est in amicitia. q qdam dicuntur actu amici inqntum puiunt delectatioē ad inuicem. z sibimice benefaciūt. Et hec duo pntent ad actum amicitie. Alii aut nō exercent opera amicitie fm actum. nō sic sunt dispositi fm habitū vt inclinetur ad operandū hmoi opera p ratiū. sicut p ratiū de amicis qn dormiūt vel quādo ab inuicē per locum segantur. nō em simplr dissoluitur amicitia p locoz distantia. sed dissoluit sola opatio. Et sic patet q amicitia remanet in habitu etia opatio cessante. Sciendū secudo q in quibusdā deficit amicitia ppter defectuz actus. qd ostēdit pbs circa tria genera hominū. primo circa illos q diu ab inuicē segantur. ppter quod dicit q si absentia amicor. ab inuicē sit diuturna videt facere obliuionē pcedētis amicitie. z alij habitus p dissuetudinē opandi debilitant z tandē destruunt. sicut em habitus per ope p suetudinē acquirunt. sic etia p idem pseruant. nam vniquodqz pseruatur p suam cam. Et ideo puerbiallyter dicit. q multe amicitie dissoluntur per hoc q vnus alium nō appellat. i. p hoc q vnus alteri nō colloquit neq conuiscit. et hoc dicitur. Dulcitas igit amicitias nō appellatio dissoluit. Secudo autē circa senes z seucros. i. inuictos. dicens q neq seueri in verbis z puctu vident esse amatiui. Et hoc est ideo qz nō sunt apti ad actum amicitie q est puiere. nā parum inuenit in eis de delectatōe. z ideo nō possunt de facili couiure alijs. qz nullus p ratiū per lōgum tempus p morari cū tristi. vel cum illo q cum alijs nō vult delectari. maxime em naturale est hoib. z alijs animalib. q fugiant tristitia z appetat delectationē. que est appetitua in bono desiderato. Tertio ostēdit idem circa tertium genus hoim. qui recipiūt se inuicē in hoc scz q vnus accipiat mores z puerfationes alteri. Et tamē ppter aliam cam nō pueniunt. q sunt magis siles tenuolis q amicitia. Et p dictis p ratiū licet amicitia fm habitū nunqz vel cum difficultate cesset. nō aliquādo cessat inqntum ad vnus: mē z frequentem puctū z intergrum bonoz exteriorum.

Conclusio prima.

Coniure requiritur ab habitu amicitie z ad amicitia sicut actus eius p ratiū. Probat textus. qz nihil est ita p ratiū amicis sicut puiere. qz puiere requirit ad amicitia sicut actus p ratiū. licet cū hoc p ratiū ad amicitia retribuere bona ad inuicē. hoc est p ratiū vtilitate amico. nō iste secudus actus est minus pncipalis. qd p ratiū. qz nō omnes in amicis q runt vtilitate. sed solum indigētes. Sicut p morari sil cum amicis p longū tempus appetant. hoies etia beati quib. puenit q nō sint solitarij. nec pnt sil ad inuicē hoies puerfari si nō sint sibi mutuo delectabiles. z si nō gaudeāt in eis dē. que duo inueniunt in amicitia commutatioz. z sic p ratiū p ratiū

cipit actus amicitie est puiere amico. Conclusio secunda z responsua. amicitia bonoz est maxima. Probat textus. qz hoc est amabile z eligibile fm se z simpliciter qd est fm se z simplr bonū z delectabile. Sed vnicuiqz est amabile z eligibile qd est bonum quantum ad ipsum. Sed bonus z p ratiū est amabilis z eligibilis alteri vtroqz mo. quia scz vtroqz est bonus z delectabilis simplr. Et vtroqz est delectabilis alteri. ergo virtuosū sive boni pnt maxime delectabilr ad inuicem puiere. sed ille actus p ratiū est amicitie. igit z cū quantum ad secundū

Dubitatur primo

de modis quib. amicitia cessare potest mo p ratiū. Rndetur q tribo modis. Primo ppter sublimitate status. vt si ad papatū vel prelaturā aliqz amicos assuatur. tūc em inter amicos etia bonos cessat bonoz comunicatio integritas z vniuersitas. qz amplr nō decet sic p muncare sicut p ratiū. non em decet subditū se equare pncipi. sed decet semp ei debita impede re reuerentia. Secudo potest cessare amicitia p ratiū mo p impotentia senectuz z egritudinis ppter cam dicta. Tertio potest fieri per diuturnā amicor absentia. qui tūc nec conuiscunt nec sua bona perfecte comunicare pnt. immo impossibile est q post longā moram reuertant insimul. ita q pfecte possint puenire. qz p ratiū ratiōnabilr ad alios p ratiū amicitias couiscinales z comunicatūas. Dubitatur secudo circa p ratiū rōnem ante oppositu. vtrum amicitia bonoz et etia alie p ratiū moales erunt in patria. Et videtur q nō. quia hoies erunt similes substātijs separatis. sed ridiculū est in substātijs separatis ponere amicitia. vt habetur decimo hui. igit z cū. Rndetur q in hmoi p ratiū tibus est aliqd quasi formale. z aliqd quasi materiale. Un materiale est inclinatio p ratiū appetitue ad passiones vel opationes fm aliquē determinatū modū fm q iste modus determinat a rōne. Iō formale in oibus virtutib. est ipse ordo positionis. Est ergo ddm q virtutes nō manent in patria q ratiū ad materiale in eis quia nō habent locum p ratiū p ratiū z delectatiois ei boz z venereoz. neq timores z audacie piculoz mortis. neq etia distributioes rerum. q contingūt in vlt p ratiū vire. Sed q ratiū ad formale manebūt in beatis p ratiū p ratiū. inqntum rō vniuersaliūz rectissima erit circa ea que ad ipm p ratiū fm statum illum. z vis appetitua omnino regulara fm rōnis ordinem in his que ad statum illum p ratiū. Un erit pudētia sine vlt p ratiū ratiū. fortitudo sine omni molestia tollendoz maloz. ratiū sine repugnātia libidinis. De iusticia aut manifestū est q actum ibi habebit. scz esse subditū deo. Et etia in hac vita ad iusticia p ratiū esse subditū ante oppositu. Ad prima p ratiū solutio q dicitur in secundo dubio. Ad scdam dicit. q licz diuturna absentia tollit amicitia quantum ad habitū. Et hoc est qd dicit textus. q loca nō dissolunt amicitia simpliciter sed opationē. licet em aliq qui amici non pnt se inuicē visitare. tamē ambo remanent boni z faciunt se esse tales. z ideo amant se z bene volunt sibi. licet forte ex ratiū nō pnt sibi esse benefia. Ad tertia dicit. q odium nō habet introitū inter p ratiū bonos. z ideo p ratiū est corruptiuū amicitie eoz. scz inter alios ratiū corruptiū amicitia dicitur q ratiū ad iusticia

Assimilatur autem amatio quidem passioni. amicitia autem habitui. Amatio enim non minus ad inaiata est. redamatur autem cum dectione. electio autem ab habitu. Et bona volunt amaris illorum gratia. non secundum passionem. sed secundum habitum. Et amantes amicum quod ipsis bonum amant. bonus autem amicus factus bonum fit cui amicus. Uterque igitur amat. et quod ipsi bonum et equale retribuit voluntati et specie. dicitur enim amicitia equalitas. maxime itaque ei que bonorum hec existunt In seueris autem et senibus minus fit amicitia. quanto magis discolori sunt et minus colloquiis gaudent. hec enim maxime videntur esse amicabilia et factiva amicitie. propter quod iuvenes quidem sunt amici cito. senes autem non. non enim amici quibus utique non gaudent. Sicut autem neque seueri. sed tales beniuoli quidem sunt ad inuicem: volunt enim bona et obuiant ad necessitates. Amici autem non omnino sunt propter non commorari. neque gaudere ad inuicem que utique maxime esse videntur amicabilia

Queritur primo. utrum amicitia sit virtus. Ar. primo quod sic. quod quod potest medium circa aliquam passionem (circa quam pringit abundare et deficere) est virtus ut per definitionem virtutis secundo dicitur. sed amicitia est habitus. Et dicitur. Quia amor est passio. sed pringit amare minus quam oportet. sicut per de illo qui pariter interficit. in quo nullum pater amicitie vestigium. Secundo sic. amicitia tribuit vnicuique quod suum est. et ad hoc quod suum vnicuique tribuat inclinatur amicitia. ergo amicitia est quodam iusticia. sed iusticia est virtus. Ergo amicitia est virtus. Tercio sic. nullus habitus est magis necessarius et opus ceteris civili quam amicitia. quia ipsa est magis opus quam iusticia que est quodam virtus. Et hinc videtur sentire Eustratus. Seneca Tullius et scilicet Thodas qui de in principio pringit capli. quod sicut in alijs virtutibus quidam dicunt boni secundum habitum et quodam secundum actum. ita etiam pringit in amicitia. Et eustratus dicit. quod amicitia est vna virtus. Et tullius in libro de amicitia profert eam omnibus bonis humanis. Sed nullus habitus (qui non est virtus) profertur omnibus bonis humanis. igitur et. Sicut seneca in epistola ad lucillum vocat amicitiam virtutem. dicens quod sapiens vult exercere amicitiam ne tanta virtus pereat. In oppositum arguit. quod per in principio octauo dicit quod amicitia autem est virtus vel cum virtute. ibi coiter dicunt oppositores. quod amicitia non est virtus. sed

sequitur virtutes. Primo igitur videbitur de questione secundo erunt dubia. Quorum ad primum

Sciendum primo

quod postquam phus distinguit amicitiam per habitum et actum. hinc probat quod supposuerat. scilicet quod amicitia non solum de secundum actum sed etiam secundum habitum. dicens quod amor videtur importare passionem sed amicitia habitum. Et quod est sicut habitus probat textus dupli. primo quod amatio simpliciter potest esse ad inaiata. sicut dicitur amare vinum vel aurum. Sed redamatio (quod prinet ad dectionem) est solum rationalium. Quod autem est ex dectione non fit ex passione. sed magis ab habitu. quod amicitia est habitus. Secundo patet. quod boies sunt volentes bona amici. propter ipsos amicos secundum amicitiam. scilicet amare alios eorum gratia non est ex passione. quod passio non excedit primum bonum amantis cum prinet ad appetitum sensitivum. ergo hoc fit secundum habitum. et sic amicitia est habitus. Sed quod dicitur est supra quod amabile est vnicuique quod sibi est bonum. pringit quod videtur esse. quod bonum amicitiam illius gratia. Rident phus quod ille (quod amat amicum) amat id quod est bonum sibi ipsi. nam quoniam ille (quod est bonum in se) factus est alicui amicus sit amico suo. et sic vterque dum amat habitum amat id quod est sibi bonum. et vterque retribuit eque amico suo. et primum ad voluntatem in quantum vult ei bonum. et quantum ad spem voluntatis in quantum vult ei bonum non sibi sed illi gratia. quod amicitia est quedam equalitas in quantum requirit mutuam amationem et hoc videtur amicitie addere bonum virtutis. nam in omni virtute sufficit actus virtuosus. sed in amicitia non sufficit actus vnus sed oportet concurrat actus duorum mutuo se amantium. Et ideo non dicit phus supra quod amicitia sit virtus. sed accidit cum virtute. quod videtur aliquid addere supra rationem virtutis. Quia igitur phus dicit hinc quod amicitia est habitus. et supra dicit quod est virtus vel cum virtute. et ideo videtur que per illi distinctione sit vera. et quis habitus sit amicitia. mora est questio prioris. Pro cuius declaratione sciendum secundo. quod amicitia multum tripliter accipitur. vno modo per passionem appetitum. et sic secundo habet inter passiones enumerantur amicitia et odium. Et ideo apparet secundo rhetorice. vbi sic amicitia diffinitur. Amicitia est passio appetitum inclinans ad bene viuendum et bene faciendum amico. Et hec amicitia non est virtus. quod vnde dicitur secundo habet passiones non sunt virtutes neque malicie. Alio modo capit amicitia per omni habitum refrenare istas passiones que sunt inimicitia et odium. et inclinare ad ea que ratio circa ea diffinit. et sic amicitia per vocari mora. Tercio modo capitur per excellentissimo et maximo actu virtutis qui est se donare totaliter amico in ipsum profectum suam voluntatem transferendo secundum dicitur. me recte rationis. ut exinde fiat omnino idem velle et nolle amicorum. et sic amicitia non est habitus sed assimilatur habitui. quod puenit ab habitu virtutis. sicut amatio puenit ex impetu passionis et ideo amatio assimilatur passioni. Vnde quoniam ille actus est se donare amico et se transferre in amatum puenit ex impetu passionis. quoniam puenit ex habitu virtuosus et secundum dicitur me recte rationis pringit vocat amicitia. et amicitie sic accipere videntur puenire conditiones que assignat phus in hoc octauo. Ad hoc autem quod recta ratio dicit se totaliter condonandum esse amato et secundum voluntatem et secundum operationem necesse est quod amatus sit plenus virtute. et quod remaneat in amante. Et hoc fit vterque manifestum. et per longum tempus et per conuictum et per experimentum

aliquis esset periculum se sic donare amico. et sic pater quod phus in isto octauo libro sepe loquitur de amicitia accepta pro tali actu. et sic amicitia non est virtus

Conclusio prima

Amicitia secundo modo accepta est virtus moralis. Probatur conclusio. quia circa has passiones que dicuntur amicitia et odium pringit superabundare et deficere et mediocriter se habere secundum dicitur me recte rationis. si cur contingit circa alias passiones. ergo circa ipsas oportet esse aliquam virtutem moralem. predictarum passionum imperio refrenantes et ad ea que recta ratio discernit inclinantes. quia hec est tota ratio quare circa alias passiones ponitur virtus moralis. et hec virtus est amicitia. Anis patet. quia plures vultis pringit virtutem amorem sicut emittit in decener. vel gestus vel modum amittere. tanquam modo imperu passionis absorbetem vnum rationis. Et inter dicitur vultis sunt propter amorem fuisse ipsis per modum desperationis causa mortis. ergo circa amorem pringit superabundare et deficere et contingit deficere. patet. quia aliqui citius quam debeant extraneos ad amicitiam recipiunt. et tamen sepe decipiuntur. et idem patet circa odium. Et ista conclusio ponitur secundum buridanum. Sed secundum alios: amicitia nullo modo est virtus. sed est defectus virtutis. Et hinc opinio videtur fuisse sanctus thomas qui in principio huius octauo dicit. quod amicitia super virtutem fundatur. Et in primo capitulo dicit. quod amicitia addit aliquid supra rationem virtutis et phus non dicit quod amicitia est virtus sed addit aliquid vel est cum virtute. ex quo videtur sanctus thomas velle quod amicitia non sit virtus

Conclusio secunda. amicitia primo et tercio modo accepta non est virtus. patet de primo. quia dicitur secundo huius. passiones non sunt virtutes. sed de amicitia tercio modo accepta. patet. quia illud non est virtus cuius generatio presupponit omnes virtutes sed generatio amicitie illo modo accipere presupponit generationem omnium virtutum. Vnde patet. quia pringit supponit aliquas virtutes morales scilicet prudentiam et omnes. quod patet per connexionem virtutum moralium et prudentie ut patet in sexto. Vnde autem amicitia tercio modo capta presupponit aliquas virtutes morales. nec esse amicus antequam appareat amabilis et credatur. sed non sunt amabiles perfecte et pringit nisi si virtuosus ut supra dicitur est. Secundo probatur eodum modo. quia nulla virtus moralis aufertur ab aliquo propter vitium in altero. sed amicitia sic accepta si amatus fuerit fuerit viciosus aufertur. quia amicitia perfecta est solum bonorum. Tercio probatur conclusio quia nulla virtus moralis subest fortune. Sed amicitia sic accepta subest fortune ut dicitur est. quod ille (ad quem est amicitia) possibile est per casum fortune mori. Et secundum hoc dicitur. quod predicta diffinitio arestorelis habet veritatem pro secunda parte scilicet quod amicitia sic accepta non est sine virtute. Item phus hic determinat de amicitia sic accepta. scilicet solum postquam de omnibus virtutibus determinauit. Item secundo magno modo pringit se iam de singulis virtutibus determinasse. Item probatur auctoritate tullii dicens. Vos autem horum per istam virtutem vocetis sine qua amicitia non potest ut ipsa excepta. quod amicitiam prestantiam pure

tis. quasi diceret amicitia non est virtus sed post virtutem est prestantissimum bonum. Item alibi in eodem libro dicit tullius de amicitia. vna enim est amicitia in rebus humanis. de cuius vtilitate vno ore conseruunt a multis ipsa virtus contempnitur. Item probatur. quia cum ratio est perfecta per habitum virtutis et passiones sunt refrenate suis habitibus. tunc homo est liber ut non gratia amantis. sed gratia amati. aliquid diligit. ergo amicitia sequitur virtutem. et per consequens non est virtus. sed effectus virtutis. Si tamen aliquis per illas auctoritates istas alligat voluntatem per barre quod amicitia nullo modo sit virtus quod est contra primam conclusionem. Rident sed buridanum primo quod de amicitia tractat phus post tractatum de alijs virtutibus. eo quod ipsa non erat posita ab omnibus quod esset virtus. vel quia tractatus de ea egebat longiori processu quam aliarum virtutum. ideo dicit quod sic intelligitur dictum arestorelis secundo moralium. Ad autem virtutem tullii dicitur. quod non intendit simpliciter omnem virtutem excipere sed sapienciam tamen vel virtutes intellectuales tamen. Ad aliam eius auctoritatem dicit quod vna virtus potest esse effectus alterius. ut sapiencia vel prudentia quodammodo generat in nobis. alias virtutes pariformiter soluentur rationes alie adduce et tantum de primo articulo.

Dubitatur primo

Utrum amicitia sit distincta a iusticia. et videtur quod non. quia dicit phus sexto huius. quod circa eadem est amicitia et iusticia. igitur. Item primum videtur iusticie esse ad alterum. sed hoc conuenit amicitie igitur et

Sciendum

si amor accipitur specialiter pro affectu non ad pecunias delectationes et honores. nec ad aliquid quod redundat in nos vel in nostros tunc est passio generalis. Sed si capiatur pro affectu ad alium vel ad alios ipsius gratia. tunc est passio specialis circa quam proprie est virtus amicitie de qua principaliter tractatur in isto octauo ut dicit buridanus. Tunc respondetur ad dubium. quod licet amicitia multum conueniat cum iusticia. tamen est ab ipsa distincta. Primum patet. quia amici student communicationem et mutuam recompensam amoris quod fit in iusticia. In signum cuius contempro et his oritur quoniam vnus amicus non redamatur tamen quantum alter amat. Et quia signum dilectionis est operis exhibitio. ideo quoniam non fit mutua exhibitio inter amicos oritur pugna et contentio. Secunda pars patet. quia iusticia est quando fit mutua exhibitio boni per modum debiti amicitia autem quando hoc fit per modum gratulati. Tunc ad primam rationem dubij dicitur. quod licet amicitia et iusticia sunt circa eadem obiecta materialiter. sed circa quecumque bona que per alter alteri impendere. tamen habent diuersa obiecta formaliter. quod sunt circa passiones diuersas et diuersorum modorum. Et per ideo patet solutio ad secundam

Dubitatur secundo utrum amicitia distinguatur a liberalitate. Arguitur quod non. quia libera est pringit actus liberalitatis. sed hoc maxime pertinet ad amicum igitur. Item est amicitia amico subuenire non per modum commutationis bonorum quod pertinet ad mercatores extraneos. sed magis eis bona propria commu

nicatio. sed hoc pertinet ad liberalitatem. quia ipsa e...

Ad rationes ante oppositum. Ad prima dicitur. q...

Multis autem esse amicum sibi perfectam amicitiam non contingit quemadmodum neque amare multos simul.

si triste ipsi erit. Propter quod amicos delectabiles...

Queritur octavo. Vtrum possibile sit eundem esse amicum pluribus sibi perfectam amicitiam...

Horandum secundo. Quod sensibus quam roni...

me mirum est qd senex qm in termino existens tot z...

Conclusio prima

Non contingit eundem esse multis amicum sibi perfectam amicitiam...

Dubitatur primo

Que amicitia inter duos vltimas est perfectior...

Delectatio. sed hoc non est qm ex vna parte exhibetur delectatio...

Dubitatur secundo. Vtrum contingat eundem esse tenentem multos virtuosos...

Ad rationes

Ante oppositum. Ap primas dicitur qd vnus non est tota causa...

num perfectum et in plures imperfecte. Ad tertiam dicitur quod plus in illa auctoritate loquitur de amicitia vulgariter accepta quia non dum ostenderit quod sit vera et perfecta amicitia.

Qui autem in potentibus diversis videtur uti amicis alij enim ipsis sunt utiles et alteri delectabiles. ambo enim idem non omnino. Neque enim delectabiles cum virtute querunt neque vales in bona sed hos quidem eutrapelos delectabile appetentes. hos autem deinos oportet quod preceptum est. hec autem non omnino fiunt in eodem. Delectabilis autem et utilis similiter dicitur quoniam studiosus sed super excellens non fit talis amicus si non et virtute super excellatur. si autem non aequat secundum annum logum super excessus. non omnino autem consueverunt tales fieri. Sunt autem igitur dicte amicitie in equalitate eadem enim fiunt ab amboque et volunt ad invicem vel alterum pro altero commutari puta delectationem pro utilitate. Quoniam autem et minus sunt hec amicitie et manent dicitur est. videntur autem et propter similitudinem eiusdem et esse et non esse amicitie. Secundum similitudinem enim est que secundum virtutes videntur amicitie. hec quidem enim delectabile habet. hec autem vtile hec autem existunt et illi. In eo autem quod est hanc impermutabilem et mansuram esse has autem velociter transcidere alijque diffinitione multis non videntur amicitie propter dissimilitudinem illius.

Queritur

nono. Vtrum similitudo causet et saluet amicitiam. Arguitur primo quod non quod figurus odit figurum et medicus medicum et res res propter rethor. et ceteris. ergo similitudo non saluat amicitiam. sed potius eam dissolvit. Secundo sic. differentibus sonis fit optima armonia. et differentibus saporibus optima salsa. et ex contrariis elementis mixtura. Et similiter ex differentibus personis fit optima communicatio domestica. sed amicitia in communicatione consistit. ergo dissimilitudo magis causet amicitiam

similitudo. Tertio sic. amicitie est succurrere amico. sed similis simili non succurrit. Vnde dicitur pauperes et indigenti seruitio igitur. Et confirmatur. quod amicitie non est destruere amicum. sed secundum medicos contraarium est contrarium. Plurimum est simile est similis destructio. Nam ut dicunt contraria contrariis curant et simile simile appositum facit ipsum furere igitur.

In oppositum est plus qui postea determinavit de aptitudine et in eptitudine quorundam ad amicitias et etiam de multitudine amicorum. Consequenter determinat de divisione amicorum. dicens quod homines in potentibus constituti videntur diversis amicis. ita scilicet quod aliqui amicorum sunt eis viles. aliqui delectabiles. non enim contingit de facti quod ceteris homines sint eis amici vtroque modo. Et autem potentes habeant deos viles amicos propter plus: qui ipsorum nullus querit delectationem propter virtutes. neque querunt viles ad bona honesta. sed ad delectationem appetunt dicitur dicitur eutrapelos. Illud vero pura hystiones. Causa vero vilitatis amicos industrios ad exequendum quicquid preceperint siue sint bona siue mala. Et industria et iocularitas non sunt in eodem. quia homines industrii non dant se iocari sed seruis. ergo potentes habent amicos diversos. Et quod aliquis potest dicere quod eide sunt amici viles et delectabiles potentibus eo quod plus est similiter vtilis et delectabilis. Ideo ad hoc respondet plus dicens quod virtuosus non fit homini super excellenti in potentia. vel divitiis amicus. non enim virtuosus super excellitur a potentiori. qui est super excessus in virtute. aliter enim non recompensaret virtuosus secundum proportionem. ut patet quod sicut virtuosus defert ei ut potentiori. ita ipse defert ei ut meliori. Plurimum enim homines in quantum excedunt in potentia et divitiis tanto existimant se meliores inveniri tales potentes. qui etiam in virtute excedant. aut etiam virtuosus defertant tanquam melioribus. Notandum scilicet per predicta te amicitie in equalitate consistunt. et quia de amicitia que est propter bonum. hoc est manifestum. Ideo hoc probat plus tantum in amicitia vtilis. et hoc scilicet tales amici vel eadem volunt et faciunt sibi recipere sanctas delectationem delectationi aut vilitatem. vtilitati. vel commutare alterum pro altero. scilicet vilitatem pro delectatione vel econtra. Et predictis conclusio dicit plus quod iste due amicitie minus sunt amicitie et minus permanent. Et amicitia perfecta que est bonorum secundum eius similitudinem et dissimilitudinem ille videntur esse amicitie et non esse. In quantum enim habet similitudinem ad perfectam amicitiam videntur esse amicitie. puta scilicet vna eorum habet delectabile et alia vtile. et perfecta habet vtroque. Sed quantum ad alia scilicet dissimiles propter scilicet perfecta amicitia est immutabilis et permanentis et alie velociter transmutantur. Omne etiam in multis alijs ut ex predictis patet. et propter hanc dissimilitudinem non videntur esse perfecte. et vere amicitie.

Conclusio prima

Similitudo persone causet amicitiam. Probatur quod quantum ad alij scilicet similiores in virtute tantomagis scilicet amicitia. Item vera amicitia est inter solos bonos sed boni scilicet similes ad minus secundum amicitiam. licet non secundum corpora exteriora. Sunt enim ambo prudentes. et per se signis virtutibus moralibus habitari. et sic scilicet similitudo morum. non enim

vnus deficit et alter excedit ut contingit in viciosis. scilicet omnes ad medium rediguntur. Sunt etiam similia voluntaria. quod omne quod est turpe fugiunt et ignantur. et omne quod est honestum volunt et amplectuntur. Item probatur conclusio. quia ad veram amicitiam requiritur delectabiliter vivere multo tempore. sed non potest competere habentibus mores dissimiles. Et veri amici scilicet similes et per se similitudo saluet amicitiam. Concedendum est tamen amicos veros non esse similes secundum dicitur corporales. vel secundum divitias cum altero amicum habuissent ante in bonis exterioribus. alterum necessarium indigere. quod primum est amici bene velle et bene facere ad amicum.

Conclusio scilicet a similitudo per actus dissolvit amicitiam. quod illa similitudo aliquando privatur alterius amicum aliquo bono. nam ex eo quod aliquis secundum habitum artis magis practicat quod alter. ideo acquirit sibi bona vtilia quibus alter indiget. ergo per actus similitudinem dissolvit amicitiam scilicet per hoc quod per opus similitudinarius in aliqua arte lucrui alteri diminuitur. quantum ad secundum

Dubitat primo

Utrum amicitia fundetur cum super similitudines. Respondetur quod perfecta solum fundatur super simile per se sicut patet in prima conclusione. sed amicitia propter vtile vel delectabile potest fundari super valde dissimiles et ita ratione dissimilitudinis propter quod inter tales et inter amicitiam propter honestum talis est differentia quod amicitia propter honestum fundatur super perfectum enim. quia super virtutem qua propter tales amicitia in agis intendunt bene facere quod bene pati et malum quod amico benefaciat quod ut ab amico bene recipiat. Sed alie amicitie fundatur super defectum et indigentiam. et ideo tales magis honeste paliter et pro non volunt bene facere sed ut eis bene fiat possibile est igitur quod tales amici eisdem indigent. et quod ista possunt assequi se invicem coadiuvando sibi in eadem operatione. ubi gratia si navigatorum lucro indigent quod lucrum nati scilicet assequi per navigium quod vni solus exercere non potest sed simul possunt. in tali casu amicitia fundatur super similitudinem et super eisdem indigentibus et eisdem sibi tribuere. vel ad ipsum procurandum cooperari potentes. Si in alio casu possibile est quod amici non eisdem sed diversis alijs indigent. et quod vterque id quo alter indiget pro se sibi conferre. ubi gratia divites ratione divitiarum indigent seruitoribus et pauperes nati scilicet hoc eis conferre. pauperes vero econtra indigent victu et quibusdam alijs que consequi non possunt nisi recipiant a divitibus. Similiter forte vir antiquus et divites occupavit venerea et pauper iuencula pulchra et formosa occupavit pecuniis et pulchras vestes. inter tales per contrahi amicitia et sic talis amicitia fundatur super dissimiles. sed inter amicos tales requiritur debita proportio que scilicet est inter actum et passivum. Nam actum debet esse natum tribuere id quo passivum indiget. Requirit etiam quod predicta proportio sit reciproca ut scilicet vni amicum habeat in vno passivum ad alium. Si quis autem tale proportioem actum ad passivum velle attendere secundum similitudinem potest alie actum ad passivum propter quod passivum est in potestate ad formam actum. tunc potest concedi quod talis amicitia fundatur super similitudinem non tamen actualis sed potentialis. et ita vtriusque potest quod omnis amicitia fundatur super similitudinem. Dubitat scilicet. vtrum amicitia sit alterius. Respondetur quod sic. patet quod amor est transformatio amicitie in amatum. sicut enim calor transformat

ferrum in ignem ut amplius ferrum non videatur ferrum sed igitur nunc sic etiam amor quod dicitur transformat amicum in amatum et econtra ut sunt vni videlicet in affectu et non licet corpore dicitur. et per hunc modum est alterius quod ad modum huius diligat se ita amicum diligat eum quod in affectu sit amicus sicut alterius.

Ad rationes

Ad primam. Ad primam patet solutio. Ad secundam. Ad secundam patet solutio. Ad tertiam. Ad tertiam patet solutio. Ad quartam. Ad quartam patet solutio. Ad quintam. Ad quintam patet solutio. Ad sextam. Ad sextam patet solutio. Ad septimam. Ad septimam patet solutio. Ad octavam. Ad octavam patet solutio. Ad nonam. Ad nonam patet solutio. Ad decimam. Ad decimam patet solutio. Ad undecimam. Ad undecimam patet solutio. Ad duodecimam. Ad duodecimam patet solutio. Ad tredecimam. Ad tredecimam patet solutio. Ad quattuordecimam. Ad quattuordecimam patet solutio. Ad quindecimam. Ad quindecimam patet solutio. Ad sedecimam. Ad sedecimam patet solutio. Ad decemseptimam. Ad decemseptimam patet solutio. Ad octodecimam. Ad octodecimam patet solutio. Ad novemdecimam. Ad novemdecimam patet solutio. Ad viginti. Ad viginti patet solutio. Ad viginti unum. Ad viginti unum patet solutio. Ad viginti duo. Ad viginti duo patet solutio. Ad viginti tres. Ad viginti tres patet solutio. Ad viginti quatuor. Ad viginti quatuor patet solutio. Ad viginti quinque. Ad viginti quinque patet solutio. Ad viginti sex. Ad viginti sex patet solutio. Ad viginti septem. Ad viginti septem patet solutio. Ad viginti octo. Ad viginti octo patet solutio. Ad viginti novem. Ad viginti novem patet solutio. Ad triginta. Ad triginta patet solutio. Ad triginta unum. Ad triginta unum patet solutio. Ad triginta duo. Ad triginta duo patet solutio. Ad triginta tres. Ad triginta tres patet solutio. Ad triginta quatuor. Ad triginta quatuor patet solutio. Ad triginta quinque. Ad triginta quinque patet solutio. Ad triginta sex. Ad triginta sex patet solutio. Ad triginta septem. Ad triginta septem patet solutio. Ad triginta octo. Ad triginta octo patet solutio. Ad triginta novem. Ad triginta novem patet solutio. Ad quadraginta. Ad quadraginta patet solutio. Ad quadraginta unum. Ad quadraginta unum patet solutio. Ad quadraginta duo. Ad quadraginta duo patet solutio. Ad quadraginta tres. Ad quadraginta tres patet solutio. Ad quadraginta quatuor. Ad quadraginta quatuor patet solutio. Ad quadraginta quinque. Ad quadraginta quinque patet solutio. Ad quadraginta sex. Ad quadraginta sex patet solutio. Ad quadraginta septem. Ad quadraginta septem patet solutio. Ad quadraginta octo. Ad quadraginta octo patet solutio. Ad quadraginta novem. Ad quadraginta novem patet solutio. Ad quinquaginta. Ad quinquaginta patet solutio. Ad quinquaginta unum. Ad quinquaginta unum patet solutio. Ad quinquaginta duo. Ad quinquaginta duo patet solutio. Ad quinquaginta tres. Ad quinquaginta tres patet solutio. Ad quinquaginta quatuor. Ad quinquaginta quatuor patet solutio. Ad quinquaginta quinque. Ad quinquaginta quinque patet solutio. Ad quinquaginta sex. Ad quinquaginta sex patet solutio. Ad quinquaginta septem. Ad quinquaginta septem patet solutio. Ad quinquaginta octo. Ad quinquaginta octo patet solutio. Ad quinquaginta novem. Ad quinquaginta novem patet solutio. Ad sexaginta. Ad sexaginta patet solutio. Ad sexaginta unum. Ad sexaginta unum patet solutio. Ad sexaginta duo. Ad sexaginta duo patet solutio. Ad sexaginta tres. Ad sexaginta tres patet solutio. Ad sexaginta quatuor. Ad sexaginta quatuor patet solutio. Ad sexaginta quinque. Ad sexaginta quinque patet solutio. Ad sexaginta sex. Ad sexaginta sex patet solutio. Ad sexaginta septem. Ad sexaginta septem patet solutio. Ad sexaginta octo. Ad sexaginta octo patet solutio. Ad sexaginta novem. Ad sexaginta novem patet solutio. Ad septuaginta. Ad septuaginta patet solutio. Ad septuaginta unum. Ad septuaginta unum patet solutio. Ad septuaginta duo. Ad septuaginta duo patet solutio. Ad septuaginta tres. Ad septuaginta tres patet solutio. Ad septuaginta quatuor. Ad septuaginta quatuor patet solutio. Ad septuaginta quinque. Ad septuaginta quinque patet solutio. Ad septuaginta sex. Ad septuaginta sex patet solutio. Ad septuaginta septem. Ad septuaginta septem patet solutio. Ad septuaginta octo. Ad septuaginta octo patet solutio. Ad septuaginta novem. Ad septuaginta novem patet solutio. Ad octoginta. Ad octoginta patet solutio. Ad octoginta unum. Ad octoginta unum patet solutio. Ad octoginta duo. Ad octoginta duo patet solutio. Ad octoginta tres. Ad octoginta tres patet solutio. Ad octoginta quatuor. Ad octoginta quatuor patet solutio. Ad octoginta quinque. Ad octoginta quinque patet solutio. Ad octoginta sex. Ad octoginta sex patet solutio. Ad octoginta septem. Ad octoginta septem patet solutio. Ad octoginta octo. Ad octoginta octo patet solutio. Ad octoginta novem. Ad octoginta novem patet solutio. Ad nonaginta. Ad nonaginta patet solutio. Ad nonaginta unum. Ad nonaginta unum patet solutio. Ad nonaginta duo. Ad nonaginta duo patet solutio. Ad nonaginta tres. Ad nonaginta tres patet solutio. Ad nonaginta quatuor. Ad nonaginta quatuor patet solutio. Ad nonaginta quinque. Ad nonaginta quinque patet solutio. Ad nonaginta sex. Ad nonaginta sex patet solutio. Ad nonaginta septem. Ad nonaginta septem patet solutio. Ad nonaginta octo. Ad nonaginta octo patet solutio. Ad nonaginta novem. Ad nonaginta novem patet solutio. Ad centum. Ad centum patet solutio. Ad centum unum. Ad centum unum patet solutio. Ad centum duo. Ad centum duo patet solutio. Ad centum tres. Ad centum tres patet solutio. Ad centum quatuor. Ad centum quatuor patet solutio. Ad centum quinque. Ad centum quinque patet solutio. Ad centum sex. Ad centum sex patet solutio. Ad centum septem. Ad centum septem patet solutio. Ad centum octo. Ad centum octo patet solutio. Ad centum novem. Ad centum novem patet solutio. Ad centum decem. Ad centum decem patet solutio. Ad centum undecim. Ad centum undecim patet solutio. Ad centum duodecim. Ad centum duodecim patet solutio. Ad centum tredecim. Ad centum tredecim patet solutio. Ad centum quattuordecim. Ad centum quattuordecim patet solutio. Ad centum quindecim. Ad centum quindecim patet solutio. Ad centum sedecim. Ad centum sedecim patet solutio. Ad centum decemseptem. Ad centum decemseptem patet solutio. Ad centum octodecim. Ad centum octodecim patet solutio. Ad centum novemdecim. Ad centum novemdecim patet solutio. Ad centum viginti. Ad centum viginti patet solutio. Ad centum viginti unum. Ad centum viginti unum patet solutio. Ad centum viginti duo. Ad centum viginti duo patet solutio. Ad centum viginti tres. Ad centum viginti tres patet solutio. Ad centum viginti quatuor. Ad centum viginti quatuor patet solutio. Ad centum viginti quinque. Ad centum viginti quinque patet solutio. Ad centum viginti sex. Ad centum viginti sex patet solutio. Ad centum viginti septem. Ad centum viginti septem patet solutio. Ad centum viginti octo. Ad centum viginti octo patet solutio. Ad centum viginti novem. Ad centum viginti novem patet solutio. Ad centum triginta. Ad centum triginta patet solutio. Ad centum triginta unum. Ad centum triginta unum patet solutio. Ad centum triginta duo. Ad centum triginta duo patet solutio. Ad centum triginta tres. Ad centum triginta tres patet solutio. Ad centum triginta quatuor. Ad centum triginta quatuor patet solutio. Ad centum triginta quinque. Ad centum triginta quinque patet solutio. Ad centum triginta sex. Ad centum triginta sex patet solutio. Ad centum triginta septem. Ad centum triginta septem patet solutio. Ad centum triginta octo. Ad centum triginta octo patet solutio. Ad centum triginta novem. Ad centum triginta novem patet solutio. Ad centum quadraginta. Ad centum quadraginta patet solutio. Ad centum quadraginta unum. Ad centum quadraginta unum patet solutio. Ad centum quadraginta duo. Ad centum quadraginta duo patet solutio. Ad centum quadraginta tres. Ad centum quadraginta tres patet solutio. Ad centum quadraginta quatuor. Ad centum quadraginta quatuor patet solutio. Ad centum quadraginta quinque. Ad centum quadraginta quinque patet solutio. Ad centum quadraginta sex. Ad centum quadraginta sex patet solutio. Ad centum quadraginta septem. Ad centum quadraginta septem patet solutio. Ad centum quadraginta octo. Ad centum quadraginta octo patet solutio. Ad centum quadraginta novem. Ad centum quadraginta novem patet solutio. Ad centum quinquaginta. Ad centum quinquaginta patet solutio. Ad centum quinquaginta unum. Ad centum quinquaginta unum patet solutio. Ad centum quinquaginta duo. Ad centum quinquaginta duo patet solutio. Ad centum quinquaginta tres. Ad centum quinquaginta tres patet solutio. Ad centum quinquaginta quatuor. Ad centum quinquaginta quatuor patet solutio. Ad centum quinquaginta quinque. Ad centum quinquaginta quinque patet solutio. Ad centum quinquaginta sex. Ad centum quinquaginta sex patet solutio. Ad centum quinquaginta septem. Ad centum quinquaginta septem patet solutio. Ad centum quinquaginta octo. Ad centum quinquaginta octo patet solutio. Ad centum quinquaginta novem. Ad centum quinquaginta novem patet solutio. Ad centum sexaginta. Ad centum sexaginta patet solutio. Ad centum sexaginta unum. Ad centum sexaginta unum patet solutio. Ad centum sexaginta duo. Ad centum sexaginta duo patet solutio. Ad centum sexaginta tres. Ad centum sexaginta tres patet solutio. Ad centum sexaginta quatuor. Ad centum sexaginta quatuor patet solutio. Ad centum sexaginta quinque. Ad centum sexaginta quinque patet solutio. Ad centum sexaginta sex. Ad centum sexaginta sex patet solutio. Ad centum sexaginta septem. Ad centum sexaginta septem patet solutio. Ad centum sexaginta octo. Ad centum sexaginta octo patet solutio. Ad centum sexaginta novem. Ad centum sexaginta novem patet solutio. Ad centum septuaginta. Ad centum septuaginta patet solutio. Ad centum septuaginta unum. Ad centum septuaginta unum patet solutio. Ad centum septuaginta duo. Ad centum septuaginta duo patet solutio. Ad centum septuaginta tres. Ad centum septuaginta tres patet solutio. Ad centum septuaginta quatuor. Ad centum septuaginta quatuor patet solutio. Ad centum septuaginta quinque. Ad centum septuaginta quinque patet solutio. Ad centum septuaginta sex. Ad centum septuaginta sex patet solutio. Ad centum septuaginta septem. Ad centum septuaginta septem patet solutio. Ad centum septuaginta octo. Ad centum septuaginta octo patet solutio. Ad centum septuaginta novem. Ad centum septuaginta novem patet solutio. Ad centum octoginta. Ad centum octoginta patet solutio. Ad centum octoginta unum. Ad centum octoginta unum patet solutio. Ad centum octoginta duo. Ad centum octoginta duo patet solutio. Ad centum octoginta tres. Ad centum octoginta tres patet solutio. Ad centum octoginta quatuor. Ad centum octoginta quatuor patet solutio. Ad centum octoginta quinque. Ad centum octoginta quinque patet solutio. Ad centum octoginta sex. Ad centum octoginta sex patet solutio. Ad centum octoginta septem. Ad centum octoginta septem patet solutio. Ad centum octoginta octo. Ad centum octoginta octo patet solutio. Ad centum octoginta novem. Ad centum octoginta novem patet solutio. Ad centum nonaginta. Ad centum nonaginta patet solutio. Ad centum nonaginta unum. Ad centum nonaginta unum patet solutio. Ad centum nonaginta duo. Ad centum nonaginta duo patet solutio. Ad centum nonaginta tres. Ad centum nonaginta tres patet solutio. Ad centum nonaginta quatuor. Ad centum nonaginta quatuor patet solutio. Ad centum nonaginta quinque. Ad centum nonaginta quinque patet solutio. Ad centum nonaginta sex. Ad centum nonaginta sex patet solutio. Ad centum nonaginta septem. Ad centum nonaginta septem patet solutio. Ad centum nonaginta octo. Ad centum nonaginta octo patet solutio. Ad centum nonaginta novem. Ad centum nonaginta novem patet solutio. Ad centum quinquaginta. Ad centum quinquaginta patet solutio. Ad centum quinquaginta unum. Ad centum quinquaginta unum patet solutio. Ad centum quinquaginta duo. Ad centum quinquaginta duo patet solutio. Ad centum quinquaginta tres. Ad centum quinquaginta tres patet solutio. Ad centum quinquaginta quatuor. Ad centum quinquaginta quatuor patet solutio. Ad centum quinquaginta quinque. Ad centum quinquaginta quinque patet solutio. Ad centum quinquaginta sex. Ad centum quinquaginta sex patet solutio. Ad centum quinquaginta septem. Ad centum quinquaginta septem patet solutio. Ad centum quinquaginta octo. Ad centum quinquaginta octo patet solutio. Ad centum quinquaginta novem. Ad centum quinquaginta novem patet solutio. Ad centum sexaginta. Ad centum sexaginta patet solutio. Ad centum sexaginta unum. Ad centum sexaginta unum patet solutio. Ad centum sexaginta duo. Ad centum sexaginta duo patet solutio. Ad centum sexaginta tres. Ad centum sexaginta tres patet solutio. Ad centum sexaginta quatuor. Ad centum sexaginta quatuor patet solutio. Ad centum sexaginta quinque. Ad centum sexaginta quinque patet solutio. Ad centum sexaginta sex. Ad centum sexaginta sex patet solutio. Ad centum sexaginta septem. Ad centum sexaginta septem patet solutio. Ad centum sexaginta octo. Ad centum sexaginta octo patet solutio. Ad centum sexaginta novem. Ad centum sexaginta novem patet solutio. Ad centum septuaginta. Ad centum septuaginta patet solutio. Ad centum septuaginta unum. Ad centum septuaginta unum patet solutio. Ad centum septuaginta duo. Ad centum septuaginta duo patet solutio. Ad centum septuaginta tres. Ad centum septuaginta tres patet solutio. Ad centum septuaginta quatuor. Ad centum septuaginta quatuor patet solutio. Ad centum septuaginta quinque. Ad centum septuaginta quinque patet solutio. Ad centum septuaginta sex. Ad centum septuaginta sex patet solutio. Ad centum septuaginta septem. Ad centum septuaginta septem patet solutio. Ad centum septuaginta octo. Ad centum septuaginta octo patet solutio. Ad centum septuaginta novem. Ad centum septuaginta novem patet solutio. Ad centum octoginta. Ad centum octoginta patet solutio. Ad centum octoginta unum. Ad centum octoginta unum patet solutio. Ad centum octoginta duo. Ad centum octoginta duo patet solutio. Ad centum octoginta tres. Ad centum octoginta tres patet solutio. Ad centum octoginta quatuor. Ad centum octoginta quatuor patet solutio. Ad centum octoginta quinque. Ad centum octoginta quinque patet solutio. Ad centum octoginta sex. Ad centum octoginta sex patet solutio. Ad centum octoginta septem. Ad centum octoginta septem patet solutio. Ad centum octoginta octo. Ad centum octoginta octo patet solutio. Ad centum octoginta novem. Ad centum octoginta novem patet solutio. Ad centum nonaginta. Ad centum nonaginta patet solutio. Ad centum nonaginta unum. Ad centum nonaginta unum patet solutio. Ad centum nonaginta duo. Ad centum nonaginta duo patet solutio. Ad centum nonaginta tres. Ad centum nonaginta tres patet solutio. Ad centum nonaginta quatuor. Ad centum nonaginta quatuor patet solutio. Ad centum nonaginta quinque. Ad centum nonaginta quinque patet solutio. Ad centum nonaginta sex. Ad centum nonaginta sex patet solutio. Ad centum nonaginta septem. Ad centum nonaginta septem patet solutio. Ad centum nonaginta octo. Ad centum nonaginta octo patet solutio. Ad centum nonaginta novem. Ad centum nonaginta novem patet solutio. Ad centum quinquaginta. Ad centum quinquaginta patet solutio. Ad centum quinquaginta unum. Ad centum quinquaginta unum patet solutio. Ad centum quinquaginta duo. Ad centum quinquaginta duo patet solutio. Ad centum quinquaginta tres. Ad centum quinquaginta tres patet solutio. Ad centum quinquaginta quatuor. Ad centum quinquaginta quatuor patet solutio. Ad centum quinquaginta quinque. Ad centum quinquaginta quinque patet solutio. Ad centum quinquaginta sex. Ad centum quinquaginta sex patet solutio. Ad centum quinquaginta septem. Ad centum quinquaginta septem patet solutio. Ad centum quinquaginta octo. Ad centum quinquaginta octo patet solutio. Ad centum quinquaginta novem. Ad centum quinquaginta novem patet solutio. Ad centum sexaginta. Ad centum sexaginta patet solutio. Ad centum sexaginta unum. Ad centum sexaginta unum patet solutio. Ad centum sexaginta duo. Ad centum sexaginta duo patet solutio. Ad centum sexaginta tres. Ad centum sexaginta tres patet solutio. Ad centum sexaginta quatuor. Ad centum sexaginta quatuor patet solutio. Ad centum sexaginta quinque. Ad centum sexaginta quinque patet solutio. Ad centum sexaginta sex. Ad centum sexaginta sex patet solutio. Ad centum sexaginta septem. Ad centum sexaginta septem patet solutio. Ad centum sexaginta octo. Ad centum sexaginta octo patet solutio. Ad centum sexaginta novem. Ad centum sexaginta novem patet solutio. Ad centum septuaginta. Ad centum septuaginta patet solutio. Ad centum septuaginta unum. Ad centum septuaginta unum patet solutio. Ad centum septuaginta duo. Ad centum septuaginta duo patet solutio. Ad centum septuaginta tres. Ad centum septuaginta tres patet solutio. Ad centum septuaginta quatuor. Ad centum septuaginta quatuor patet solutio. Ad centum septuaginta quinque. Ad centum septuaginta quinque patet solutio. Ad centum septuaginta sex. Ad centum septuaginta sex patet solutio. Ad centum septuaginta septem. Ad centum septuaginta septem patet solutio. Ad centum septuaginta octo. Ad centum septuaginta octo patet solutio. Ad centum septuaginta novem. Ad centum septuaginta novem patet solutio. Ad centum octoginta. Ad centum octoginta patet solutio. Ad centum octoginta unum. Ad centum octoginta unum patet solutio. Ad centum octoginta duo. Ad centum octoginta duo patet solutio. Ad centum octoginta tres. Ad centum octoginta tres patet solutio. Ad centum octoginta quatuor. Ad centum octoginta quatuor patet solutio. Ad centum octoginta quinque. Ad centum octoginta quinque patet solutio. Ad centum octoginta sex. Ad centum octoginta sex patet solutio. Ad centum octoginta septem. Ad centum octoginta septem patet solutio. Ad centum octoginta octo. Ad centum octoginta octo patet solutio. Ad centum octoginta novem. Ad centum octoginta novem patet solutio. Ad centum nonaginta. Ad centum nonaginta patet solutio. Ad centum nonaginta unum. Ad centum nonaginta unum patet solutio. Ad centum nonaginta duo. Ad centum nonaginta duo patet solutio. Ad centum nonaginta tres. Ad centum nonaginta tres patet solutio. Ad centum nonaginta quatuor. Ad centum nonaginta quatuor patet solutio. Ad centum nonaginta quinque. Ad centum nonaginta quinque patet solutio. Ad centum nonaginta sex. Ad centum nonaginta sex patet solutio. Ad centum nonaginta septem. Ad centum nonaginta septem patet solutio. Ad centum nonaginta octo. Ad centum nonaginta octo patet solutio. Ad centum nonaginta novem. Ad centum nonaginta novem patet solutio. Ad centum quinquaginta. Ad centum quinquaginta patet solutio. Ad centum quinquaginta unum. Ad centum quinquaginta unum patet solutio. Ad centum quinquaginta duo. Ad centum quinquaginta duo patet solutio. Ad centum quinquaginta tres. Ad centum quinquaginta tres patet solutio. Ad centum quinquaginta quatuor. Ad centum quinquaginta quatuor patet solutio. Ad centum quinquaginta quinque. Ad centum quinquaginta quinque patet solutio. Ad centum quinquaginta sex. Ad centum quinquaginta sex patet solutio. Ad centum quinquaginta septem. Ad centum quinquaginta septem patet solutio. Ad centum quinquaginta octo. Ad centum quinquaginta octo patet solutio. Ad centum quinquaginta novem. Ad centum quinquaginta novem patet solutio. Ad centum sexaginta. Ad centum sexaginta patet solutio. Ad centum sexaginta unum. Ad centum sexaginta unum patet solutio. Ad centum sexaginta duo. Ad centum sexaginta duo patet solutio. Ad centum sexaginta tres. Ad centum sexaginta tres patet solutio. Ad centum sexaginta quatuor. Ad centum sexaginta quatuor patet solutio. Ad centum sexaginta quinque. Ad centum sexaginta quinque patet solutio. Ad centum sexaginta sex. Ad centum sexaginta sex patet solutio. Ad centum sexaginta septem. Ad centum sexaginta septem patet solutio. Ad centum sexaginta octo. Ad centum sexaginta octo patet solutio. Ad centum sexaginta novem. Ad centum sexaginta novem patet solutio. Ad centum septuaginta. Ad centum septuaginta patet solutio. Ad centum septuaginta unum. Ad centum septuaginta unum patet solutio. Ad centum septuaginta duo. Ad centum septuaginta duo patet solutio. Ad centum septuaginta tres. Ad centum septuaginta tres patet solutio. Ad centum septuaginta quatuor. Ad centum septuaginta quatuor patet solutio. Ad centum septuaginta quinque. Ad centum septuaginta quinque patet solutio. Ad centum septuaginta sex. Ad centum septuaginta sex patet solutio. Ad centum septuaginta septem. Ad centum septuaginta septem patet solutio. Ad centum septuaginta octo. Ad centum septuaginta octo patet solutio. Ad centum septuaginta novem. Ad centum septuaginta novem patet solutio. Ad centum octoginta. Ad centum octoginta patet solutio. Ad centum octoginta unum. Ad centum octoginta unum patet solutio. Ad centum octoginta duo. Ad centum octoginta duo patet solutio. Ad centum octoginta tres. Ad centum octoginta tres patet solutio. Ad centum octoginta quatuor. Ad centum octoginta quatuor patet solutio. Ad centum octoginta quinque. Ad centum octoginta quinque patet solutio. Ad centum octoginta sex. Ad centum octoginta sex patet solutio. Ad centum octoginta septem. Ad centum octoginta septem patet solutio. Ad centum octoginta octo. Ad centum octoginta octo patet solutio. Ad centum octoginta novem. Ad centum octoginta novem patet solutio. Ad centum nonaginta. Ad centum nonaginta patet solutio. Ad centum nonaginta unum. Ad centum nonaginta unum patet solutio. Ad centum nonaginta duo. Ad centum nonaginta duo patet solutio. Ad centum nonaginta tres. Ad centum nonaginta tres patet solutio. Ad centum nonaginta quatuor. Ad centum nonaginta quatuor patet solutio. Ad centum nonaginta quinque. Ad centum nonaginta quinque patet solutio. Ad centum nonaginta sex. Ad centum nonaginta sex patet solutio. Ad centum nonaginta septem. Ad centum nonaginta septem patet solutio. Ad centum nonaginta octo. Ad centum nonaginta octo patet solutio. Ad centum nonaginta novem. Ad centum nonaginta novem patet solutio. Ad centum quinquaginta. Ad centum quinquaginta patet solutio. Ad centum quinquaginta unum. Ad centum quinquaginta unum patet solutio. Ad centum quinquaginta duo. Ad centum quinquaginta duo patet solutio. Ad centum quinquaginta tres. Ad centum quinquaginta tres patet solutio. Ad centum quinquaginta quatuor. Ad centum quinquaginta quatuor patet solutio. Ad centum quinquaginta quinque. Ad centum quinquaginta quinque patet solutio. Ad centum quinquaginta sex. Ad centum quinquaginta sex patet solutio. Ad centum quinquaginta septem. Ad centum quinquaginta septem patet solutio. Ad centum quinquaginta octo. Ad centum quinquaginta octo patet solutio. Ad centum quinquaginta novem. Ad centum quinquaginta novem patet solutio. Ad centum sexaginta. Ad centum sexaginta patet solutio. Ad centum sexaginta unum. Ad centum sexaginta unum patet solutio. Ad centum sexaginta duo. Ad centum sexaginta duo patet solutio. Ad centum sexaginta tres. Ad centum sexaginta tres patet solutio. Ad centum sexaginta quatuor. Ad centum sexaginta quatuor patet solutio. Ad centum sexaginta quinque. Ad centum sexaginta quinque patet solutio. Ad centum sexaginta sex. Ad centum sexaginta sex patet solutio. Ad centum sexaginta septem. Ad centum sexaginta septem patet solutio. Ad centum sexaginta octo. Ad centum sexaginta octo patet solutio. Ad centum sexaginta novem. Ad centum sexaginta novem patet solutio. Ad centum septuaginta. Ad centum septuaginta patet solutio. Ad centum septuaginta unum. Ad centum septuaginta unum patet solutio. Ad centum septuaginta duo. Ad centum septuaginta duo patet solutio. Ad centum septuaginta tres. Ad centum septuaginta tres patet solutio. Ad centum septuaginta quatuor. Ad centum septuaginta quatuor patet solutio. Ad centum septuaginta quinque. Ad centum septuaginta quinque patet solutio. Ad centum septuaginta sex. Ad centum septuaginta sex patet solutio. Ad centum septuaginta septem. Ad centum septuaginta septem patet solutio. Ad centum septuaginta octo. Ad centum septuaginta octo patet solutio. Ad centum septuaginta novem. Ad centum septuaginta novem patet solutio. Ad centum octoginta. Ad centum octoginta patet solutio. Ad centum octoginta unum. Ad centum octoginta unum patet solutio. Ad centum octoginta duo. Ad centum octoginta duo patet solutio. Ad centum octoginta tres. Ad centum octoginta tres patet solutio. Ad centum octoginta quatuor. Ad centum octoginta quatuor patet solutio. Ad centum octoginta quinque. Ad centum octoginta quinque patet solutio. Ad centum octoginta sex. Ad centum octoginta sex patet solutio. Ad centum octoginta septem. Ad centum octoginta septem patet solutio. Ad centum octoginta octo. Ad centum octoginta octo patet solutio. Ad centum octoginta novem. Ad centum octoginta novem patet solutio. Ad centum nonaginta. Ad centum nonaginta patet solutio. Ad centum nonaginta unum. Ad centum nonaginta unum patet solutio. Ad centum nonaginta duo. Ad centum nonaginta duo patet solutio. Ad centum nonaginta tres. Ad centum nonaginta tres patet solutio. Ad centum nonaginta quatuor. Ad centum nonaginta quatuor patet solutio. Ad centum nonaginta quinque. Ad centum nonaginta quinque patet solutio. Ad centum nonaginta sex. Ad centum nonaginta sex patet solutio. Ad centum nonaginta septem. Ad centum nonaginta septem patet solutio. Ad centum nonaginta octo. Ad centum nonaginta octo patet solutio. Ad centum nonaginta novem. Ad centum nonaginta novem patet solutio. Ad centum quinquaginta. Ad centum quinquaginta patet solutio. Ad centum quinquaginta unum. Ad centum quinquaginta unum patet solutio. Ad centum quinquaginta duo. Ad centum quinquaginta duo patet solutio. Ad centum quinquaginta tres. Ad centum quinquaginta tres patet solutio. Ad centum quinquaginta quatuor. Ad centum quinquaginta quatuor patet solutio. Ad centum quinquaginta quinque. Ad centum quinquaginta quinque patet solutio. Ad centum quinquaginta sex. Ad centum quinquaginta sex patet solutio. Ad centum quinquaginta septem. Ad centum quinquaginta septem patet solutio. Ad centum quinquaginta octo. Ad centum quinquaginta octo patet solutio. Ad centum quinquaginta novem. Ad centum quinquaginta novem patet solutio. Ad centum sexaginta. Ad centum sexaginta patet solutio. Ad centum sexaginta unum. Ad centum sexaginta unum patet solutio. Ad centum sexaginta duo. Ad centum sexaginta duo patet solutio. Ad centum sexaginta tres. Ad centum sexaginta tres patet solutio. Ad centum sexaginta quatuor. Ad centum sexaginta quatuor patet solutio. Ad centum sexaginta quinque. Ad centum sexaginta quinque patet solutio. Ad centum sexaginta sex. Ad centum sexaginta sex patet solutio. Ad centum sexaginta septem. Ad centum sexaginta septem patet solutio. Ad centum sexaginta octo. Ad centum sexaginta octo patet solutio. Ad centum sexaginta novem. Ad centum sexaginta novem patet solutio. Ad centum septuaginta. Ad centum septuaginta patet solutio. Ad centum septuaginta unum. Ad centum septuaginta unum patet solutio. Ad centum septuaginta duo. Ad centum septuaginta duo patet solutio. Ad centum septuaginta tres. Ad centum septuaginta tres patet solutio. Ad centum septuaginta quatuor. Ad centum septuaginta quatuor patet solutio. Ad centum septuaginta quinque. Ad centum septuaginta quinque patet solutio. Ad centum septuaginta sex. Ad centum septuaginta sex patet solutio. Ad centum septuaginta septem. Ad centum septuaginta septem patet solutio. Ad centum septuaginta octo. Ad centum septuaginta octo patet solutio. Ad centum septuaginta novem. Ad centum septuaginta novem patet solutio. Ad centum octoginta. Ad centum octoginta patet solutio. Ad centum octoginta unum. Ad centum octoginta unum patet solutio. Ad centum octoginta duo. Ad centum octoginta duo patet solutio. Ad centum octoginta tres. Ad centum octoginta tres patet solutio. Ad centum octoginta quatuor. Ad centum octoginta quatuor patet solutio. Ad centum octoginta quinque. Ad centum octoginta quinque patet solutio. Ad centum octoginta sex. Ad centum octoginta sex patet solutio. Ad centum octoginta septem. Ad centum octoginta septem patet solutio. Ad centum octoginta octo. Ad centum octoginta octo patet solutio. Ad centum octoginta novem. Ad centum octoginta novem patet solutio. Ad centum nonaginta. Ad centum nonaginta patet solutio. Ad centum nonaginta unum. Ad centum nonaginta unum patet solutio. Ad centum nonaginta duo. Ad centum nonaginta duo patet solutio. Ad centum nonaginta tres. Ad centum nonaginta tres patet solutio. Ad centum nonaginta quatuor. Ad centum nonaginta quatuor pat

em in iustis qdem equale primo qd fm dignitatem. quod aut fm quantum secundo. In amicitia aut quod qdem fm quantum primo. quod autem fm dignitatem secundo.

Manifesta autem si multa distantia fiat pntis vel malicie vel habundantie vel alicui alterius. non em ad huc amici sunt sed neq dignificant. Manifesta istim autem hoc in dijs plurimum em isti omnibus bonis superexcellunt. Manifestum autem et in regibus non em his dignificant esse amici qui multum defectiores neq optimis vel sapientissimis qui nullo digni. Certa qdes igitur in talibus non est diffinitio vsqquo amici.

Dulcis em ablati ad huc manet. multuz aut seperati puta a deo non ad huc. Unde dubitatur neforte non volut amici amicis maxima bonoz puta deos esse non em ad huc amici erunt ipsis. neq vtiq bona amici: amici em bona. Si bene dictum est qm amicus amico vult bona illius gratia manere vtiq bonis oportet qualiscunq est ille homini aut voler maxime esse bona. Forte autem non pre omnib sibi ipsi em maxime vnusquisq vult bona. multi autem vident propter amorem honoris velle amari magis q amare. Propter quod amatores adulationis multi superexcessus enim amicus adulator vel fingitur talis et magis amare q amari. amari autem prope esse videtur ei quod est honorari quod vtiq multi appetunt. Non propter seipsum autem videntur desiderare bonorem sed fm accidens gaudent enim multi ab his qui in potestatib

honorari propter spem. Existimant enim adipisci ab ipsis quo indigent vt itaqz signo bone passionis gaudent bonozare. ab epicykibus autem et scientibus appetentes bonorem firmare. p opziam opinionem de ipsis appetunt. gaudet vtiq q sint boni crederentes dicentium indicio. In amari autem fm seipsum gaudent. Propter quod videtur vtiq melius esse eo quod est honorari z amicitia fm seipsam eligibilis esse. Videtur autem magis in amare q in amari esse. Signum autem matres eo quod est amare gaudentes. quedam enim dant filios suos nutrire et amant quidem scientes redamari autem non querunt sed vtiq non continent sed sufficiens ipsis videtur esse si videant bene operantes et ipse amant ipso esse illi non possunt matri que conueniunt tribuere propter ignorantiam.

Queritur decimo. vtrum amici velint amicis suis maxima bona puta esse deos resges virtuosissimos. Arguitur pmo q non. quia illud non debet amicus velle amico per qd dissoluitur amicitia. sed per hoc q alter amicor. acquirat maxima bona dissolueret amicitia igitur. Vtiq patet dupliciter. Primo. qz amicitia saluatur in quadam similitudine. sed ex hoc q maxima bona adueniret vni amicorum tolleretur similitudo inter eos. z sic dissolueret amicitia. et ita volendo maxima amico amici perderent maxima bona. s. ipos esse amicos. Item pbatur eadem minor. qz dicit phus. q si magna distantia fiat pntis vel malicie no ad huc amici st. Arguit scdo: ei (que magis diligim) maiora bona volum. sed q liber magis tenetur seipm diligere q alter. q amicus non amico. sed sibi vult maxima bona. Arguit tertio. si aliqs velit amico suo maxima bona. sequitur q erit pusillanimus qd est falsum. Patet pna. qz ille est pusillanimus qui existens dignus putat se ipm bonis qbz dignus est. sed h faceret amicus si amico veller maxima bona igitur. In oppositum est phus qui postq distinguit spem amicitie que in eqli deare pssistit. Esequent distinguit spem amicitie que est in eqles psonas. pmo tractas in coi ea que ad distinctioez talium amicitiaz faciunt. deinde de illaz distinctioe. Et adhuc pmo agit de amicitiaz excedentis ad excessum sicut patris ad filium. vni ad vxorem. z cys. Et deinde determinat de amicitia p rarioz ad inuicem. Et adhuc pmo distinguit huiusmodi amicitias a pcedentib amicitiaz di

gens. q p r r p d i c t a s amicitias que in eq l i t a t e c o n s i s t u n t e o q s t s i m i l i u m f m p r u t e v i l i t a t e v e l d e l e c t a t o z. Est etia quedam alia spes amicitie q est fm sup habundantia inqntu vna psona excedit alia. sicut est hec q est patris ad filiu senioris ad iuniorz vni ad vxorem et vlt cuiuslibet hntis impu ad illu sup que hz impetiu q dicit ab inuic. vt de tertus duplicat. Primo fm diuersas relatoes hnt das. naz alia est amicitia patris ad filiu. z alia impantis ad subditu. z hoc fm diuersa relatione excedentis z excessi. no em est eadem amicitia patris ad filiu z eodemo. nec eadez vni ad vxore. z eotra. Et aut iste amicitie pdicte sunt. Diferetes pbat tert duab rōib. Prima. qz amicitia bz fm actum z fm habitū. q necesse est q cu amico in se quedā habitualis sit. ad excedēda ea que sunt amico. z etiā ipm opus amicitie. S3 in singulis pdictaz. non est ide opus amicitie. pura patris ad filiu. et vni ad vxore. aut etiā filii ad patrem. q no est eadez p r u s e r p p n s s t d i u e r s e amicitie. Scdo rō. qz in pdictaz amicitiaz inueniunt diuerse rōes. p r q s a m a r. nā alia rōne pater amat filiu z filius patrem et vni vxore. sed fm diuersas rōnes amādi st diuerse amatores. z per p n s diuerse amicitie

Sciendū q pdicte amicitie saluatur p h q sibi inuicem exhibet ea que oportet fm amari. qd pbat phs. qz in istis amicitiaz non sunt eade ab vtiqz pte amicor. nec etiā oportet requere q quis facit sicut filius non debet a patre requere reuerentia quaz ei exhibeat sicut in pdictis amicitiaz p delectatoe reqrebat delectatio. z p vtilitate vtilitatis. S3 qn filii exhibent parentib q oportet exhibere pncipis suis generatiuis. z parentes exhibent filiis q oportet exhibere a se genitis. Tūc talis amicitia erit p mansua z diurna et fruosa. Qualit aut exhibetur in istis p r u t i b id qd oportet ostēdit phus dicens. q in omib amicitiaz (que st fm sup abundantia vni) pone ad alia (amatio fit fm p r o r d e m v r s c z m e i o r plus ametur q amari. Simile est de vtiliori vel delectabiliore vel q l i t e r i o z c x c e l l e n t i o z. Cum em ametur fm dignitate. tūc fiet qdā eq l i t a s p r o r d i s e t v r d i c i t r e p r u s h o c d i u e r s i m o d e p u e n i t i u s t i c i e z amicitie qz circa iusticia pmo attendit fm p r o r d e m z tunc fit pmutatio fm eq l i t a t e S3 in amicitia eotra attenditur pmo eq l i t a s i n t e r p e r s o n a s m u t u o s e a m a t e s. e t i l l u d e x h i b e t v t r i q z h e s t f m d i g n i t a t e m. Et huius v i u e r s i t a t i s r o e s t. qz amicitia est quedā vniō h i u e s o c i e t a s a m i c o r q u e n o p e e s s e i n t e r m u l t i d i s t a t e s. s e o p r e t q a d e q l i t a t e a c c e d a t. i d e o a d a m i c i t i a m p r i n c e p t e q l i t a s i a m p s t i t u r e a e q l i t e r v r i. S3 ad iusticia per t i n e r i n e q l i t a a d e q u a l i t a t e r e d u c e r e. E q l i t a t e a u t e m e x t e c e s s a t o p u s i u s t i c i e. e t i d e o e q l i t a s e s t v l t i m u m i n i u s t i c i a a t p n i n a m i c i t i a. Et h qd dicit est manifestat p signu. s. q eq l i t a s r e d r a t p r i m o i n a m i c i t i a. q u i a s i s t m u l t a d i s t a n c i a v e l l i t i s a u t m a l i t i e n o r e m a n e t h o m i e s a m i c i. n e q z e t i a m d i g n i u r e p u r a t u r q a l i q u i h a b e a n t a m i c i t i a c u i s t i s q m u l t i a s e d i s t a t. Et de istis q dicit st p o m i e p h u s t r i a s i g n a. P r i m u m e s t d e i s t i s q p l u r i m u m s u p e r c e l l u t h o l e s i n o i b b o n i s q u i n o n h n t a m i c i t i a c u o i b v r s c z c o u e r s e n t z p u e n i r e t c u e i s. Et h phus vocat substantias separatas de os morientiu. Scdm exemplū est de regib qz amicitiam illi se reputat dignos qui multū ab eis deficiunt. Terciu ex est de optimis z sapientissimis vtiq

quib non sunt amici illi q oino digni st. S3 quia posset aliqs q rere iniqua distantia posset amicitia saluari et in quib non. ideo de phus q in talib non p r d a n t e r t e r m i n a r i o. s e d i n g e n e r a l i h o c s u f f i c i t. q u i a m u l t i s a b l a t i s a b v n o q i n s t a l t e r i a d h u c r e m a n e t v e r a a m i c i t i a. s e d s i m u l t u m d i s t e n s i a u t h o m i n e s a d e o n o n r e m o n e t a m i c i t i a d e q e s t h s e m o. D e i n d e m o u e t p h u s q u e s t i o n e m p r e s e n t e m

Conclusio prima

In bona q (st innata hoib) amicus vult maxima bona amico ex parte homi et no tanqz translatio ad deos. Probat phus duplicat. Primo. qz amicus vult bona amico ei gratia q ipe debet supponere q habitis bonis ipe remanet quiscunq est an. q maxima bona vult sez em hoi. z no tanqz translatio ad deos. Scdo. quia amicus vult bona amico no magis q alijs. qz vnusqz qz maxie vult sibi ipsi bona. q no oportet q velit amico illa bona q ipe pderet amicus qd e maguz bonū. Itē pbat qz amicitia e quedā tenui olēcia. q amicus vult amico maxima bona. dū tñ no sint talia q ipsis habitis pdat amicitia. Probat etia alit. qz amicus vult sibi ipsi maxima bona. sed ipe e al i p t e p r t r a s s o r m a t o z s i m i l i t u d i n i s. g e n i a v u l t s u o a m i c o m a x i m a b o n a d u m o t n n o s a l u a t u r a m i c i t i a. P r i m u s e n i m a m o r h o i s e s t a d s e i p m. i d e o a m i c u s v u l t p m o s i b i s a l n a r i a m i c u. z p o s t e a v u l t s i b i m a x i m a b o n a. i p o t n h o i e a m i c o p r m a n e r e. a l s e m a m i c i t i a d i s s o l u e r e t u r. Scdo cōclusio. amicus ver z bonus no vult amico maximū bonū simpliciter. s. ipm esse deū. pbat qz amicus reputat h impossibile. si non vult h amico neqz vult h sibi. cum vtiqz reputet impossibile S3 fatui solū amicitiam qrentes p r t e v e l l e t a m i c o s i l l o s a q b a m a r i p u t a t e s s e d e o s v r s i b i m a i o r e s v i l i t a t e s p f e r r e n t. s e d d e h n o n e s t c u r a n d u q z q r e d a s t n o q f a r u i. s e d q u e p r u d e n t e s z b o n i v o l u n t

Dubitatur primo

Que st maxima bona q vult amicus amico. Rndet q st bona p r u t i z i p a z o p a i n t e r q s u m m u m e f e l i c i t a s i p a. tñ fm reputatoe vulgariū maxima bona st bona corporis z bona exteriora vt diuicie dignitates amici et hmoi. Et fm alios testiniores fm gustum et reatum. Qz aut talia bona st bona p r u t i p a t e t. qz illd vult amicus amico p r qd ipm amat. s. h vult. p r b o n u p r u t i s i g i t. D u b i t a t s c d o. v t r u a m i c u s v e r f m v i r t u o s a z a m i c i t i a v e l i t a m i c o m a x i m a b o n a c o r p i s e t m a x i m a b o n a s e n s u a l i s d e l e c t a t i o n i s. R n d e t q s i c. q a v u l t e i q c u q p s u n t a d o p a n d u f m p r u t e z c o d e m o q u o a d h p s u n t. s e d b o n a e x t e r i o r a i s t o i n o s t m a x i m a b o n a q u o m o p s u n t a d o p a p r u t i. n o e m s t b o n a v r o r d i n a t a d o p a p r u o s a v e l v r i p a d u c t i u a s t a b o p e r i b p r u t i. Et illo tñ no sequitur q amicus velit amico maximas pecunias mundanas pates vel delectationes sensibiles. qz ista st corpis maxie bona vt p r s e p t i m o p o l i t i c e. s e d a m i c u s v u l t t e n e a m i c o m o d e r a t e i s t a p r e d i c t a e t h e c d e s c d o

Ad rōnes an oppositū Ad pma dicit q amicitia pfecta no e p r t e b o n u t p a l e. s e d p r b o n u z p r u t i s i s q u i s a m i c i s i n t d i s s i m i l e s i n b o n i s t p a l i s b o a d h u c p o s s u n t r e m a n e r e s i m i l e s i n b o n i s v i r t u o s i s

Perfecta em amicitia est maxima in virtute z minima in statu temporali. ideo stat delectu a statu temporali esse simile ei cui accidit eufortium. Ad secundam dicitur q non est idem penit? velle amico maxima bona et velle eas sibi. quia vt dicit phus. licet amice? velle amico maxima bona. em no vult et ea p omnib. i. maxime fieri magis q sibi. Ad tertia dicitur q amicus si crediderit se dignu assumer sibi bonu. em? q alteri relinquat. z sic pot se pferre in benivolentia nisi credat amicum esse magis dignum. sed ex hoc no sequitur q non velit amico maxima bona vt dicitur est

Magis aut amicitia existit in amare z amari laudatis amicor virtus amare videtur. quare in quibus hoc fit fm dignitatez ista mansui amici et talis amicitia. sic aut vtiqz z inequales maxime autem amici co? buntur em vtiqz. equalitas aut z similitudo amicitia. Et maxime quidem eorum q fm virtutem similitudo. mansui enim exist en fm seipos et ad inuicem manent et neqz in digent prauis neqz ministrant talia sed vt dicere et probibent. bonorum enim neqz ipsos peccare neqz amicis concedere ministrare. Mali aut firmum quidem non habent neqz enim sibiipsis permanent similes existentes. In paucis enim tempus sunt amici gaudentes ad inuicem malicia. Utiles autem et delectabiles in plus permanent. Utqz enim vtiqz tribuant delectationes vel utilitates ad inuicem. Ex contrariis autem maxime quidem videtur prop?er vtile fieri amicitia puta pauper diuici indisciplinatos scienti. Quo enim existit aliquis indigens est hoc appetens redonat aliud. Hic autem vtiqz aliquis attrahit et amatum et amatum et pulchrum et turpe. Proppter quod videntur amatores ridiculi quandoqz dignificantes amari vt amant sed tamen amabiles existentes equaliter forte dignificandu nihil autem tale habentes ridiculum. forte autem neqz appetit contrarium. contrarium fm se ipsum sed fm accidens. appetit

autem medij est. hoc enim bonum puta sic co non humidum fieri sed ad medium venire et calido et alijs similiter. Hec quidem igitur dimittant etiam est magis alienum.

Querit vnde dicitur. vtrum amare sit melius q amari. Arguit primo q non. quia illud est melius quod e appetibilis. sed amari est appetibilis q amare. vt patet p phus. videt em multis magis aari q amare. Arguitur secdo. sicut se habet amas ad amari ita amare ad amari. sed amatum est melius amate eo q amatum hz rationem finis. amas vero. rationem agentis. sed finis est quid optimu igit? Arguitur terto amare ad amari se habet sicut honorare ad honorari sed honorari est melius q honorare. eo q liberius est melius seruitori. quia seruus tenetur dominum honorare z non e contra. In oppositum est philosophus qui postq ostendit q amicitia (que est inequalium p sonari) saluatur penes hoc quod est amare et amari. Consequenter ostendit qv amare z amari se habeant ad inuicem. Et primo q amare est magis pinguum amicitie q amari. de quo in primo articulo videbitur. Secdo ostendit q per hoc (qd e amare et amari) proportio nabiliter conseruatur amicitia de q in secundo articulo videbitur. Et adhuc primo ostendit quare aliqui magis volunt amari q amare h em est quia sunt amatores honoris. nam ad excellentiores quibus debeat honor pertinet q magis amantur q amant. Et hoc qd dicitur est probat p philosophus per signu. nam ex hoc q multi volunt magis amari q amare prouenit q multi s? amatores adulationis qui se delectantur in hoc q aliquis eis adularur. Adulator em in rei veritate est amicus super excessus. quia minoris est adulari. In adulario e cu aliquis fingit se tale q magis amet q amatur. Quia autem ppter honores contingat q aliquis velit magis amari q amare. exponit phus dicens. q amari videtur esse pinguum ei qd est honorari. sed honorari de sideratur a multis. honor em est qd dam signum bonitatis eius qui honoratur. amatur em vni qd qd est vel apparet bonu. Sed circa co paratione eius qd est amari ad id quod est honorari. Notandum secundo. q homines videntur cupere honorem non ppter ipsum honorem sed per accidens. Ad vob? em generib? hoim hoies maxime quunt honorari scz p contentib? non ppter honore que accipiunt inde. Estimant em ab istis a quib? honorant se adepturos esse aliqd quo indiget et ita gaudent de honore quasi de qdaz signo bone affectionis. honor autem est ad eos. Alij autem volunt honorari a p?uosis z scientib? quia per hoc appetunt firmare p?ia opinionone de sua bonitate et ita per se gaudent de eo q s? boni quasi hoc credentes iudicio bonorum que videntur eos esse bonos q ipsos honorant

Conclusio prima

Amari est melius q honorari. Probatur. quia amicitia est fm se eligibilis. nam homines gaudent de eo q amant. Etia fm seipm. quia hoc ipsius quod est

habere amicos videt ee p?cipuu inter bona exteriora honorare aut est bonu per accidens. igit? Conclusio secundam. vtrum amicitia magis p?stet in amare q amari. z sic amare est meli? q amari. pb ar phus. q amicitia dz p modu cuiusda? habit? v? dicitur est s. S? habitus determinat ad opatoes. Et amare e tene opari amari aut pot? tene pari. q magis p?pinquu est amicitie amare q amari. Probatur etia p signu. q matres (q ru e vehemens amicitia ad filios) magis delectantur in hoc q amant filios q amantur ab eis. Quaedam em matres dat filios suos alijs ad nutriendu et sciens eos ee filios amant eos no tu multu qrit q ab eis reamant s? fieri non p. sed videt eis sufficere. vt videant q tene se habeat. et ita ipe amant filios. q?uis filij non possint matri retribuere puenientem amore. eo q ignorant illa esse matrem.

Dubitatur primo

Qualis amicitia est p?mansua fm h qd dicitur e amare proportio nabilis. R?det phus pmo. q amicitia laudat et hoc q amari. z no ex eo q amant. sed vni qd? lau dat fm p?ia p?torem. q s? v? amicos attendit fm h qd e amare. io des remanet amicitia puenit amare amicos fm proportio dignitatis eoz. et saluum amicitia e p?uicias sic em du se inuicem amant fm suam dignitate. etiam illi q s? inequales p?ditoe poterat esse amicitia. qz p hoc e q b?ntur du vn? eoz magis deficit a bonitate aut in q?cunq? excellencia eo plus amat. z ita habundancia amoris recipiatur delectio z dicitur vbi per quaedam similitudines z e?quitatez q p?ie p?tinet ad amicitia sunt z p?uicias amicitie. Secdo p?ando ad diuersas sp?es amicitie. fm p?dicta ostendit phus q amicitia est maxie p?mansua dicitur q similitudo (q e amicitie factiua z conseruatiua) e in p?uosis q p?manet si miles in seipis. qz no de facili mutant de vno in aliud et p?manet etia in amicitia ad inuicem. z hoc ideo. quia vn? ipoz no indiget q p? eo alius honorat puu et neut eoz deseruit alteri de aliq? p?uio. S? si qrit dicit q in virtuosos sit aliqd prauu magis vn? eoz. phibet alteri pu opari. nam ad bonos p?tinet q neqz ipsi placet neqz sustineant q aliqui eoz amicitia peccet? z sic amicitia p?uosis est maxime p?mansua. sed e contra amicitia maloz e minime p?mansua. qz non hnt firme et stabiles fudam? i seipis. qz malicia cui ist? s? se e odibilis op ret q p? diuersa affectus eoz. variet dum nihil inueniunt in q affectus eoz. desere possit. z ita neqz sibiipsis diu p?manet similes. sed bonum volunt p?taria eoz qui plus voluerit z sic ad pauci temp? s? amicitia diu s? s? gaudi in malicia in q p?cordat amicitia. Amicitia aut vtilis et delectabilis medio mo se habent. nam tales magis p?manent sibiipsis similes in amicitia. q mal. qz vtilitas z delectatio in se habent vnde amantur. z taz durat ergo talis amicitia q diu sibi tribuunt mutuo vtilitates z delectatoes. Sec? aut est de illis qui sunt amici ppter maliciam. que fm se nihil hz amabilitatis. Dubitatur secundo. circa amicitiaz contrarietas ad inuicem in qua specie amicitie cotin git q inter contraria sit amicitia. R?det textus. q huiusmodi contrarietas amicor maxime videntur ee ppter vtilitatem. in quantum scz vnus amicorum appetit ab alio id quo ipe indiget vt redonet ei aliqd aliud. sicut p? appetit consequi diuicias a diuici? p?

quib? impendit ei obsequium pro illis. Hoc etia potest pertinere ad amicitiam delectabilem. probat ph? philosophus dicens. q ad hunc modum amicitie potest etiam trahi amozum venereum quo amatoz amat emasiam. Et em qnq? ibi contrarietas sicut in turpe z pulchrum. In amicitia autem (que est propter virtutes) contrarietas hoc modo non habet locum quia i tali amicitia est similitudo vt supra patuit. Ex dicitur inferre philosophus vnum correlarium dicens q quia inter amatozem et amatum est quandoqz contrarietas. sicut inter turpe et pulchrum. Inde est q quamocoz deridendi sunt amatores qui reputant se dignos vt tantum amentur quantum ad amant qd est quoddam dignum. et si equaliter sint amabiles s? si nihil habeant quo sine digni tantum amari ridiculum est si querant. Deinde ostendit philosophus q modo contrarium appetit suum contrarium dicens. q hoc non est fm se sed fm accidens. Per se em appetitur medium quod est bonu subiecto quia afficitur per vnum contrarium in excessu. pura si corpus amicitie hominis sit valde siccum non enim bonu e appetibile fieri siccum per se loquendo. S? venire ad medium quod accidit superueniente humido. et eadez ratio e de calido et de alijs contrarijs. Et quia hoc magis pertinet ad physicam considerationem ideo est b? p?termittendum

Ad rones

ante oppositum Ad p?mam dicitur. q vulgares intendunt amicitiaz ppter amari q amare. sed sapientes aliter volunt. Ad secundam dicitur. q fm comentatozem. secdo celi duplex est finis. scilicet fm p?mam intentionem. et ille e alijs melioris enim deus est finis aliorum. Alius est finis fm secundaz intentionem. et ille non est alijs nobilior et sic sumus fines dei. Ad tertiā dicitur q honorare est meli? et liberius q honorari si potest esse qd ignor? z ignoras honorari. S? honorare e volens et libere eligentis. verum tamen honor desiderat in honorato meliorem statum vel nobiliorem conditionem qz in honorante propter quod minor debet honorare maiorem. sed p? h non comperatur status vnus ad statum alterius

Idetur autem quemadmodum in

principijs dicitur est circa eades

et in eisdem esse et amicitia et iustum. In d?

ni enim communicatione videtur aliquod

iustum esse amicitia autem. Appellatur igitur

vt amicos coniugatores z comilitones

Similr aut z eos qui in alijs communicatione

nibus fm quantum aut concant instantis est amicitia etiam iustia. Et puerbiu: comunia que amicoru recte in concatione em amici...

dentur fieri conchozeantium et cranistara becenim gratia sacrificij et connubij.

Querit duodecimo. vtrum sit aliqua species amicitie parris ad filium et econtra. Et principantis ad subditum et econverso. et viri ad vxorem et viceversa...

Conclusio prima

Est qd fm diuersas communicationes differunt amicitie. Probat rextus. quia fratribus et personis coniunctis sunt omnia comunia. puta domus mensa et alia huiusmodi...

operationes eoz est istis impedere beneficij et honore non in edum honore. qz honorare psonam no est aliud qz magnificare eam vel seipm respectu eius...

Dubitatur primo

Utr amicitia diuersificet fm diuersitate concationu queadmodu amicitia. Rndet text q sic q non ea deest iusta int pates z filios z fratres ad iuice. et si...

fructuum fiebant sacrificia et congregationes hominum. puta ad soluendum punitias hoc erat temp apum ad hoc q homines vacarent. cum vt quiescerent a precederib laborib. tum quia suppetebat eis...

Ad rones

anc oppositum. Ad primam dicitur. q amicitia inter quoscuncuq fuerit sit virtuosa sit in eis ratione similitudinis in morib...

Omnes autem hec sub politica consueuerunt esse non enim presens conferens politica appetit sed in omnem vitam et sacrificia facientes. et ita circa has congregatio...

Harum autem optima qdem regum. pessima autem timocrocia. Transgressio autem regni quidem tyrannis. ambe enim monarchie differunt aut plurimum tyrannus quidem em sibi ipsi conferens intendit. rex aut quod subditoz. Non em est rex qui non p se sufficiens et omnibus bonis super excel lens: talis autem nullo indiget. Utilia igitur sibi ipsi quidem non utiqz intendit. subditis aut. qui enim non talis erit. clerotes utiqz quidem erit magis qz rex tyrannis autez ex contrarietate huic sibi enim bonu persequitur et manifestus in hac quoniam pessima et pessimum aut contrarium opti mo transgreditur aut ex regno in tyrannidem. prauitas em monarchie tyrannis malus autez rex tyrannus sit. Ex aristocracia aut in oligarchiam malicia principum qui tribuunt que ciuitatis preter dignitatem et omnia vel plurima bonoz sibi ipsi et pncipatus semper eidem de plurimo facientes ditari pauci ergo principantur et mali p hys qui maxime epieykes: Ex timocrocia autem utiqz in democraciam. Conter minales em sunt bec. Multitudinis enim vult et timocrocia esse et equales omes qui in honozatio ne minimu em pretio aut malum est democracia in paruoz em transgreditur politice speciem. Transmutat quidez igitur maxime sic politice. Manifestum enim sit et facilliter transgrediuntur. Similitudines autem ipsarum et velut accipiat exemplum aliquis utiqz et in domibus. Patrie quidem enim ad filios comunicatio regni habet figuram. filiozum enim patri est cura. hinc autem et homerus iouem patrem appellat. paternus enim principat

vult regnum esse. In persis autem qui patris tyrannicus vtuntur enim vt seruis filiis tyrannicus at et qui domini ad seruos Domini enim conferens in ipso operatur et hic quidem igitur rectus videtur perficere autem peccat. Differentium enim principatus differentes. Viri autem et vxoris aristocraticus videtur fm dignitatem em vir habet et circa bec. que oportet virum quecuqz autem vxoriz congruunt illi reddere. Omnium autem dominans vir in oligarchiam transponitur preter dignitatem enim ipsoz facit et non q melius. Quandoqz autez pncipantur vxores heredes existentes non ita qz sunt fm virtutes principatus. sed ppter diuitias et potentiam quemadmodum in oligarchijs. Timocraticus autem videtur qui fratrum equales enim tamen inquantu etatibus differunt propter quod si multum etatibus non adhuc fraterna amicitia fit. Democracia autem maxime quidez in his que sine dominatione habitationuz bic em omnes et equali et in quibus debilis qui principatur et vnicuiqz potestas.

Querit decimo tercio. vtruz fm tres species politice distinguende sint tres species amicitie inter personas equales. Arguitur primo q non. quia in qualibet specie politice est habitudo principantis ad subditu sed inter tales est dissimilitudo. igitur. Arguitur secundo. inter dominum et seruum no e amicitia. vt dicitur phus. sed principans se habet ad subditum sicut dominus ad seruum. igitur inter eos no est amicitia. Arguitur tercio. tm sunt tres species politice. sed multo plures sunt species amicitie. vt patris ad filiu viri ad vxorem fratrum pgnatoz et sanguineoz ad inuicem igitur. In oppositu est philosophus qui postq ostendit q species amicitie reducuntur ad politice comunicacionem. Consequenter distinguit eas fm distinctionem politice comunicacionis. Et pmo distinguit politice comunicaciones ab inuicem de quo in presente questione. et Seco distinguit fm eas species amicitiaz de quo in questione sequenti. Et adhuc distinguit. primo species politice comunicacionis de quo in primo articulo. secundo ad eaz

similitudine assignat species comunicacionis pco nomine de quo in secdo. Circa primu est. Notandu scdo q tres sunt spes comunicacionis politice et rotidem corruptois siue transgressionis eaz. Spes comunicacionis politice sunt regnu qd est principat. vni. Aristocrasia que est pias plurimoz optimoz eo q hmoi ciuilitas p fruolos gubernat. Et tercia dicit thymocrocia q pias na thymos pciu dicit. qz in hac politica pma dant paupibz et damna inferunt diuitibz. et non vniunt ad publicas congregaciones. Et hanc vsueuerit coi nomine vocare politica. eo q est coiis et diuitibz et paupibz. et dicit inter eas optima. et regnu et minus bona thymocrocia. media aut aristocrasia. Corruptio aut regni siue transgressio vocat tyranis qd mai festaphs. qz in genere puenit. nam ante sunt monarchie et principat. vnius. em differit multipliciter vt dicit text. Et quo puz qz p raria. qz contraria plurimu distat in eode genere qua differentia maifestat. dices q tyranus in suo regimine intendit vni se bipe rex vtro subdit. qd pbat. qz non potest dici vtr rex qui non est p se sufficiens ad regendu. vt. si sit excellens in oibus bonis aie et corpis et exteriorum rerum. vt sit dignus et potens ad regendu. Cum aut talis sit non indiget aliquo. Et io non intendit suam voluntate qd pmet indigentibz. sed h q bene faciat subditis qd est sup abundantia. ille em qui non est excellens in oibz bonis pot dici celozes qsi forte assumptus ad principandu qz rex. sed tyranus se hz p rarium ad regē qz querit bonu sibi. Et quo puz q ista corruptio est pessima et pessimu est p rariu optimo. Transgressio em alicui ex regno in tyrannidem nichil aliud est q prauitas monarchie. et rex q sic malus est tyranus. vt dicit text. et sic tyrannis est pessima. Transgressio aut aristocratie vocat obliarchia q est principatus paucor et h ppter malicia eoz. qz bona comunicacionis non distribuit fm dignitate. sed oia vel pla sibi ipis vsurpant et ppter principatu eis de conferunt. et maxie intendunt vt ipi et eoz ditent amici. Et ex h p rigit q loco maxime virtuozoz que p sunt aristocratie pncipant pauci et mali. Corruptio siue transgressio thymocrocie est in democrasia que est pias poli ante ar politice sunt ciuiles. i. vicine. Assimilant em in duobus. Primo qz thymocrocia etiā que est pcoz et pncipat multitudinis sicut et democrasia. Seco quia vtrazqz hoies in honozibz pstituti sunt eqles. Differunt aut. qz thymocrocia intendit cōiter bonu paupū et diuitū. vñ minima pueritas est thymocrocie. puer em recedit a thymocrocia q e recte politice spes. Tūc sit.

Conclusio prima

em sunt tres species comunicacionis politice. et tres corruptiones siue transgressiones. qz in omni politica dicitur principas q dirigit comunicacionem ad bonum comune vt igitur est vnus tm et talis politica vocatur regnum vel sunt plures et h dupliciter vel sunt virtuosi valde. et talis politica vocat aristocrasia vel non sunt excellentes in virtute sed populares. et talis vocat thymocrocia. nam populares volunt regnu vt pncipiant politica debita regentibz. Seco ps puz qz quedā est corruptio politice qn principes intendunt bonu p riu et no comune et hec vocat tyranis. vnde qz princeps monarchie influat oibus eoz qz ordinant ad alia habens

pstituerit oem particularem principatu. vt duces comites ppositos et iudices. ideo corruptus corumpit forā politicā oia trahens ad p riu bonum. Alia est corruptio ex aristocrasia in obliarchia fm qui p riu principant. Et istis sibi et suis appropriant coia et de facili ditant. et hec est minus praua tyrannide. Tercia corruptio est ex thymocrocia in democrasia. vñ in thymocrocia oēs volunt equaliter pncipare honozē. vñ in democrasia solu intendit bona paupum. vñ mirantur trahere bona a diuitibz. Et quo ad scdm deficit a vera politica. Conclusio scda fm spes comunicacionis politice distinguende sunt species amicitie. pbat qz vbiqz reperit iusticia et iniusticia ibi reperit amicitia et inamicitia. sed in omni comunicacione politica reperit iusticia et iniusticia. igit. Et io in puerbio solet dici q ois amicitia est in comunicacione siue in victu. et hec de primo Quantum ad secundum.

Dubitat primo

de diuisione comunicacionū yconōicaz. rñ det qz pbs eas distinguit fm pdictaz similitudines dices. q similitudo militudo pdictaz politica pot accipi in rebus domesticis. et primo ondit qd in his correspondet regno et tyrannidi. Et primo d regno dices q comunicacio (q e inter p riu et filios) habet similitudine regni. qz p riu curam filioz sicut rex subditoz et in est qz homerus apellauit iouem p riu ppter regiam p ritem. principatus aut p riu in domo est quasi quoddā regimē. Sicut tyranis in domibz correspondet h q p riu filijs vniunt sicut seruis. vt dicit text. apud vt psonas se hnt patres ad filios. Alius aut modus est fm qui vtritur dñi seruis intendēdo ad sui ipoz vtilitate. Et dist ferunt istū duo modi. qz scdo est rectus et primus puer sus. opret em q diuersis aliquis diuersimode pncipat. et io puerum est q aliqs pncipat literis sic feruis. Aristocratie aut in domibz correspondet pncipatus quo vir et vxor dñant in domo. hic em vocat pncipatus aristocraticus. qz vir habet dominiū et circa ea curā que sibi p rinent fm eius dignitate et dimittit vxoriz p rinentia ad eam. Sed op obliarchie p riu terius duos correspondentes. Vnus est quādo vir vult oia dispōere et nulli p riu curam dimittit vxori. hoc em non est fm dignitatem nec fm q melius e Alius modus est quādo vxores totaliter pncipantur eo q ipse sunt heredes. et iste principatus non fit fm virtutem. Thymocrocie vero in domo correspondet principatus quo fratres dominant. talis em pncipatus est thymocraticus eo q fratres sunt equales. nisi in qtu differunt fm etatem et quāuis multuz differant. non videt fieri fraterna amicitia. sed quali p rterna. Eius aut oppositi. scz democratie quedam similitudo est in habitatio oibus que non habet domū sicut sunt socij comozantes in hospicio. ibi em omnes sunt equales. et si aliquis pncipat debile pncipatū sicut qui p rfigit ad expensas faciendas. Et vnusquisqz fortiozum habet potestatem in domo qsi ex equali et principes parum possunt. Secundum dubium vtrum principatus et subiectio sint de lege nature et videt q non. quia natura equaliter omnes liberos facit. Oppositum dicit aristoteles. Respondeat ad dubium q sic. p riu quia ratio dominat sensuali rati. et ipe sensus natus est audire rationem. et ideo p i.

hoies intellectu et rone vigetes naturalifunt alio/ rum dñi z rectores. eorum. scz qui sunt duri intelle/ et z tales naturaliter alioz. sunt serui. lz em dominu/ z subiectio sint de iure natural. mod? em sic vltic do min. ad est de iure politico z civili. z em de secundo. z ante oppo^o questionis.

Ad rones

Ad prima dicit. q in talibz est aliqua similitudo. z ideo inter eos do licet non sit simpliciter similitudo. z ideo inter eos est amicitia. Ad scdam dicit q principas non ha/ bet se ad subditu sicut dñs ad seruu. qz intendit bo^o subditi. dñs aut non intendit bonum serui. sed p^oriu Ad tertiam dicit q ille amicitie reducunt ad tres principales. et hoc sufficit.

Scdm aut vnamquamqz vrbani tatem amici/ cia videt inq^o est iustum. Regi quidem ad subiectos in supabundantia beneficij. benefacit em subditis siquidem bonus ens curam habet ipsozum. vt bene operentur quemadmodu pa/ stor ouiu. vnde z homerus agamennoa pasto rem populozum dixit. Talis autem z paterna Differt autem magnitudine beneficiorum cau/ sa enim essendi quod puratur maximum existi/ mari. maximi esse z nutrimenti z discipline. sed z progenitoribus hec attribuuntur. Et natura enim principatum. pater filiozum z proge ni/ tores nepotum z rex subditorum. In superre/ su autem amicitie. hec propter quod z honora/ tur parentes. z iustum in his vtiqz non idem sz scdm dignitatem. sic enim vtiqz z amicitia. Sz z viri ad vrozem eadem amicitia z in aristocra/ cia scdm virtutem. z meliori plus bonum. z con/ gruens vnicuiqz. sic autem z iustum. Quod au/ tem fratrum etayrcke assimilatur equales enim z coetanei. tales autem vnius discipline z vni/ us moris. vt in multum assimilatur vtiqz huic z que secundum timocraciam. equales enim ci/ ues volunt z pieykeresse. In parte itaqz prin/ cipari. et ex equali sic vtiqz z amicitia. In trans/ gressionibus autem quemadmodum z iustum z parum est sic z amicitia est. Et in pessima in/ terranide nichil aut paruu z amicitie. In qui/ bus enim nichil commune est imperanti z im/

perato. neqz amicitia neqz enim iustuz sed velut artifice ad organum. et anime ad corpus. et do/ mino ad seruum. Iuuantur quidem enim hec ab vtriusqz ad vtilitatem. amicitia autem no/ est ad inanimata. neqz iustum. sed neqz ad equu/ vel bouem. neqz ad seruum. scdm q seruus. ni/ hil enim commune est. seruus enim animatum organum. organum autem inanimatus seruus Scdm q quidem igitur seruus non est amici/ cia ad ipsum sed scdm q homo. videtur enim quiddam esse iustum omni homini ad omnes potentem. communicare iege z compositione et amicitia vtiqz scdm quantum homo. In par/ uum vtiqz et in tyrannidibus amicitie et iustu/ Que autem in democracijs in plurimum. mul/ ta enim communia equalibus existantibus.

Querit

decimoquarto vtrum amicitia ad subditos sit magis in supera bundantia beneficij. Arguitur q non quia medium pertinet ad virtutem. super abundantia autem z defectus ad vicia. sed amicitia regis ad subditos debet esse fm virtutem. quia vt dicitur secundo politico princeps debet habere virtu/ tem mozaem. ergo amicitia regis ad subditos non est in superabundantia beneficij qui non est maxime beneficiatus. sed amor regis ad subditos non est hu/ iusmo dignatur. Vnoqz pater. quia reges plus inuis/ stificant in subditos nouos vltus imponentes qz sub diu in principem. Item amor patris ad filiu est plus benefactiuus cum filius recipiat a patre nutrimentu/ z disciplinam. hoc non recipit subditus a rege. Item amor subditorum ad regem est maior qz eoztra. qz rex a subditis recipit honorem z reuerentiam. Sed honor est maximum bonum quod possumus in pen/ dere homini igitur. Tertio ad quem spectat ma/ gis amare ad eum pertinet magis benefacere. cuz be nefacere z bene velle sint de ratioe amicitie. Sed ad regem non spectat magis amare qz eoztra. quia vt dicit phus auariciam in amicitijs oportet fieri. igit. Item amor cum sit actus appetitus conuenit nos/ bis propter indigentiam. ergo indigentes magis de bent amare. sed subditi sunt magis indigentes res/ ge igitur. In oppositum est phus qui postqz disti/ nit diuerfas species politice z yconozice communica/ tionis. consequenter distinguit species amicitie fm predicta dicens q scdm vnamquamqz vrbancatez et politice ordinem est quedam species amicitie acci/ pienda. eo q in vnaquaqz policia est aliquod iustum. Sed amicitia et iusticia quodammodo circa idem sunt igitur. Notandum secundo q inter regem et subditos est amicitia supabundantie bñficij sicut est

amicicia beneficiantis ad beneficiatū qd on dit text? qz ad regē p̄tinet benefacere subditis. si em sit bonis/ hateret curā subditoz vt bñ ope nā intendit sub/ ditos facere virtuosos. iō nominat pastor. qz diligit subditos sicut pastor oues. ppter qd homer? auginta/ toze regem noiauit pastor? p̄p̄oz. Et vt dicit text?. amicitia p̄na similis est regali. differūt tñ fm magni/ tudine bñficioz. nam q̄uis regis bñficiū sit maxi/ inq̄tū respicit tantā multitudinē. tñ p̄ comparationē ad vnā p̄sonam bñficiū p̄is est maius. qz pater ē filio causatū? magnoz bonoz. Primo em generan/ do est sibi causa essendi. qd reputat esse maximi. Se/ cundo educido est sibi causa nutrimenti. Tertio in/ struendo est sibi causa discipline. Et hec tria non so/ lum attribuunt p̄ibz respectu filioz. sed etiam p̄ge/ nitoz. i. auis z pauis. respectu nepotū z p̄nepotuz. Q̄ aut amicitia paterna sit talis sicut z regalis pro/ bar phs qz naturaliter pater principat filijs. z p̄gent/ tores nepotibz sicut z rex subditis. z ideo filij sunt in/ p̄tate p̄is. nepotes i p̄tate auis. sicut subditi in p̄tate regis. Et deinde dicit phs qz iste amicitie p̄ueniunt in duobz. Primo qz oēs constitunt quodamō in excess/ su vni? ad aliū. dca q̄ em in rege z subditis h est ma/ ius. z hoc solū in aīstetate circa patres z filios. qz pa/ tres honorant a filijs. qz p̄t esse supercedens. tenet p̄sequencia. qz honor debet supercedenti. vt in primo/ dictū est. Et idē dicendū circa p̄genitores. Scdo co/ ueniūt iste amicitie in hoc qz hmoi amicitijs non est idē iustū ex vtraqz pte. vt si rex faciat subdito qd sub/ dit? regi vel patri filio qd filius p̄re. sed attendit vtro/ big iustum vt vteroz faciat alteri. quod dignum est sit amicitia inter eos vt vnus alteruz amet fm qz di/ gnū est. Tunc sit.

Coelutio prima

em tres sunt species amicitie que est inter p̄sona seq/ les. p̄at qz tales distinguunt fm spēs coicatiois poli/ cie vt paruit in p̄ni questione igit. Vñ prima am/ icicia est inter regē z subditos de qua dictū est in no/ tabili. Scda aut species sumit fm coicatioe aristo/ craticā. z huic assimilaf amicitia viri ad vrozē. qz in/ amicitia fm coicatioe aristocraticā p̄ficiunt aliqui fm virtutem p̄fectam z ppter eam iuuant. Et qz illi/ qz p̄ficiunt sunt meliores. iō attribuūt eis plus de bo/ no inq̄tum. s. alijs p̄ferunt. vnicuiqz tñ attribuūt illō qd ei conuenit. Virtuosū em in dignitatibus consti/ tuti non subtrahunt subditis bonuz qd eis congruit. Et p̄ hunc etiam modum seruat iusticia z amicitia i/ aristocraticā. z ita etiam est in amicitia viri. z vrozis. nā vir. quāuis est p̄fectior. vrozē nō tamē spernit ea que sunt vrozis. Tercia species sumit fm comunica/ tionem thymocraticam hoc est fratrum z coetaneoz/ rum adinucem. sed fratres z coetani sunt equales z vident esse vnius discipline z vnius moris vt in plu/ ribus eo q mores consequunt consuetudinē vite. Et quo p̄t qz tali amicitie assimilaf amicitia vite qz est fm thymocraticā in qua ciues qui principant sunt epitres. i. virtuosū. Et ideo iustum est vt in pte p̄n/ apent. ita scz vt vnus non habeat totū principatum sed partem. ita qz in principatu equent. z sic etiā ami/ icicia est inter eos. z hoc etiam seruat in amicitia fra/ trum coetaneoz z simul comiticozum. Coelutio

scda z responsua. amicitia regis ad subditos est in/ supabundantia beneficij. probat ratione p̄bi polita in p̄ncipio scdi notabilis. Scdo p̄at qz amicitia bñ velle z benefacere amico si p̄t. ergo in quo potē/ tia bñficiendi amico supabundat in illo sup abudat bñfacere. sed in velle est supabundantia dicitur. er/ go ciuilis potestas supabundat i potētia bñficiendi. Tertio p̄at magis virtuosū est magis bñfacere. cum virt? sit potētia bñficiua magnoz. vt habet p̄mo rethorice. sed rex debet esse virtuosior subdit. qz debet supabundare in bñficijs z p̄ consequēs amor regis ad subditos debet esse in supabundantia. z hec de primo. Quantum ad secundum.

Dubitatur primo

qualiter sit amicitia fm politicas cōpationes. Res/ p̄ndet textus. qz sicut in talibz policijs est p̄p̄ d iu/ sticia. ita est p̄p̄ de amicitia. qu: est quodammodo cir/ ca idem cum iusticia. sed vt dicit text?. minimum de amicitia est est in pessima policia. z corruptaz. i. in ty/ rannid: in qua aut nichil aut modicu est de amicitia qd p̄at phs qz in coicatioe p̄ficiat. nam si inter im/ pantem z imp̄tū nichil esset cōe bonum. puta cum impans intendit suū p̄rium bonū. inter eos non est amicitia. sicut neqz iusticia esset inter eos. in p̄tū imp/ ans vsurpat sibi totū bonum qd debet imp̄ato. sed h/ accidit in tyrannidē. qz tyrannus non intendit bonū cōe. sed p̄rium. z ita se habet ad subditos sicut artū/ fer ad instrumentū z aia ad corpus z dñs ad seruu. vti em ipis subditis vt seruis. hec em tria iuuantur ab his qz vrunz eis inq̄tum mouent ab eis. i. serui a dño. corpus ab aia. z instrumentum ab artifice. non tñ est amicitia vtriusqz ad ea quibus vrunz. qz q̄uis in aliquo p̄sint eis. non tñ in hoc intendunt bonū eo/ rum. nisi fm qz referat ad p̄rium bonum. Et hoc p̄t p̄cipue de artifice in cōpatione ad instrumenta ina/ nimata. ad que non est amicitia neqz iusticia. qz non cōmunicant in operatione humane vite. z similis nō ē amicitia. qz ad equū vt bouē nō ē amicitia. z ita etiā nō ē amicitia dñi ad seruu inq̄tū est seru? qz non ha/ bet aliquod cōe. sed totū bonum seru? est dñi. sicut ser/ uum bonū instrumentū est artificis. seru? em est qua/ si instrumentū in animati. sicut eozuerso instrumen/ tū est quasi seruus in animati. Et sic p̄t qz in polis/ cia est minima amicitia. ideo videndū est in qua ipa/ rum sit plus de amicitia. Circa qd dicit textus qz in/ democracia est plus de amicitia qz in alijs policijs. corruptis. quia in ea (qui principant in multis) intē/ dunt commune bonum. in p̄tum volunt equare pos/ pulares. insignibus intendentes principatiter ad bo/ num popularium. Obligatio autem medio modo se habet. quia neqz intendit ab bonum multitudinis sicut democracia. neqz ad bonum vnius tantum si/ cut tyrannis. sed ad bonum paucorum. Quidē/ tatur secundovtrum inter dñm z seruum nō sit ami/ tic. Quidē/ qz non. quia dicitur i principio huius qz omnium hominum est amicitia. Respondet qz inq̄/ tum dominus z seruus in aliquo pacto z p̄missio conueniunt non est amicitia inter eos. sed inq̄tuz ser/ uus est homo potest inter eos esse amicitia. Et p̄t de tyrannidē in qua principes vrunz subditis. vt seruis qz parum est de amicitia z iusticia.

Ad rationes

ante oppositum. Ad primam dicitur qd in virtute non est amicitia...

Non communicatione quidem igitur omnis amicitia est quemadmodum dicitur est. Dividet autem utique aliquis cognatam...

ab illis nati. Fratres autem adinvicem in eisdem nati. ad illa enim idempitas adinvicem idem facit...

Querit

decimo quinto verus parentes magis diligant filios quam contra...

ab invicem et ab alijs amicitiam cognatam. id est que est inter consanguineos et etharicam...

Conclusio prima

parentes magis diligunt filios quam contra. probatur tribus rationibus. Prima tanto magis aliquis diligit...

iniquitas unius ad alterum. sed generis est propinquior genito quam contra. eo quod genitum est quasi quedam pars...

Dubitatur primo

utrum filij magis ament matres quam patres. Respondetur quod sic. quia a principio filij plura signa tenuolentiae...

ras etiam in filiis que diuiduntur a parentibus. Et etiam ab inuicem. Et vt dicit phs ostendens p quid fraternam amicitiam cofirmat z multum confert ad fraternam amicitiam q fratres sunt conuicti z propinqui fm etatem. quia naturaliter coetanei semine diligunt. z hoies conuicti quasi sunt vnus moris quod est dilectionis vinculum. Inde est q amicitia fraterna similis est amicitie conuictorum. cum etayrica. Determinando aut de amicitia aliorum consanguineorum. dicit phs q nepotes z alij consanguinei appropinquant sibi inuicem p pinqtate generis amicitie inqrum procedunt ex fratribus qui sunt filij eozundem parentum. Et hoc em dicuntur consanguinei q ex eisdem procedunt. z huiusmodi dicitur magis vel minus propinqui inqrum sunt propinquoze vel remotioze a prima radice consanguinitatis. Primum enim oportet accipere tanquam mensuram in omnibus.

Ad rones ante oppositum. Ad primam dicitur q bene probat q filij tenentur p amare parentes. si ex illo non sequitur q plus ament. Ad secundam z tertiam dicitur q procedunt. si cetera essent paria. modo sic non est. quia non est qualitas cognitionis

Uiro autem z vxori amicitia videtur scdm naturam exister. homo enim in naturam coniugale magis qz politicum z quanto prius. et necessarium magis domus ciuitate z filiorum procreatio communis animalibus. Alijs qui, tem igitur in tantum communicatio est. homines autem non solum procreationis filiorum gratia cohabitant. sed z eorum que in vitam. Confestim enim diuisa sunt opera. z sunt altera viri z vxoris. Sufficiunt igitur ad inuicem ad commune ponentes propria. Propter hoc autem z vtile esse videtur z delectabile in hac amicitia. erit autem vtiqz z propter virtutem si epiekes sint. est autem vtriusqz virtus. z gaudebunt vtiqz tali. Coniunctio autem filij videtur esse quod z citius steriles dissoluuntur. filij enim commune bonum ambobus. continet autez commune. Qualiter autem conuiuendum viro ad vxorem z totaliter amico ad amicum nihil alterum videtur queri qz qualiter iustum. non enim idem videtur amico ad amicum. neqz ad extra

ncum et etayrum z condiscipulum

Querit decimosexto vtrum amicitia viri z vxoris sit fm natura. Ar guitur q non. quia amicitia viri z vxoris est determinatio huius habentis z e contra z non cuiuslibet ad quamlibet indifferenter. s; fm naturam vnus homo non est magis determinatus ad vnam mulierem qz ad aliam nec e contra. ergo illa amicitia sic determinans habentem ad illam z e contra non est fm naturam. Confirmatur. quia homo e naturaliter animal ciuile z communicatiuus. ergo no est fm naturam q homo determinet se ad vnaz z no ad alia. Et maxime illud naturale est. per quod maxime finis nature. scilicet proliuicatio attingit s; maxime attingit finis si vnus no determinat ad vnaz. qz vnus vir potest fecundare plures mulieres. ergo a hinc amicitia determinans hunc ad illam non est naturalis. Secundo arguitur. quia vel hoc esset fm naturam generis vel speciei. non primum. quia in pluribus speciebus videmus vnum mare se non determinare ad vnam femellam vt in canibus z porcis. z sic de alijs. nec potest dici secundum. quia homo inter omnia animalia est maxime communicatiuus. Etia si sic sequeretur q religiosi peccarent vouendo castitatem. quia agerent contra naturam igitur. Confirmatur. quia illud non est a natura quod a voluntate libere elicitur fm q vir amore coniugali amat magis hanc qz aliam. Tertio sic. coniugium fit alter z alit z fm diuersas leges vnus non determinatur ad vnaz. sed naturale in omnibus fit similiter. ergo coniugium non est naturale igitur per consequens nec amicitia coniugalis est naturalis. In oppositum est phs qui postqz distinguit amicitiam cognatam. consequenter assignat proprietates predictarum amicitiarum z primo paterne. cuius duas ponit proprietates. Prima est q filij habent amicitiam ad parentes sicut quoddam bonum superexcellens. quia parentes maxime benefaciunt his inqrum sunt eis causa essendi nutriendi et discendi. et talis est amicitia hominis ad deum. Secunda proprietates q amicitia patris z filiorum habet delectationem et vtilitatem tantom agis qz amicitia extraneorum quam magis communem vitam gerunt. Ex quo prouenit q sibi inuicem maxime sunt vtilis z delectabiles. Secundo ponit proprietatem amicitie fraternel. dicens q in ea inueniuntur eadem que in amicitia conuictorum. vt si fratres sint virtuosii z totaliter sibi similes in moribus tanto magis ex conuictione ne est inter eos amicitia quanto sunt sibi inuicem propinquoze. et hoc fm tria. Primo fm diuinitatem temporis. quia statim nati sibi inuicem dilexerunt. Secundo fm perfectionem z similitudinem. quia qui ex eisdem geniti sunt videntur esse eiusdem moris z videntur habere similem dispositionem. et sunt simul vtriusqz disciplinati a parentibus. Tertio fm experientiam amicitie. quia fm multum tempus vnus probauit alium. ideo amicitia eorum magis prima z firmissima est. Tertio ponit philosophus proprietates aliorum consanguineorum amicitie dicens q ea que pertinet ad maiorem consanguineorum amicitia accipienda s; fm pportione amicitie frne. qz ali

sanguinei diminuant a fratrib; Hoc adu secundo pro quicqz q naturale capis. multiplicat. Vno modo. pro vt distinguit contra casuale. Alio modo contra violentu. Tertio. pro vt distinguitur contra artificiale. Quarto. ptra supnaturalis. Quinto. ptra aiale vel voluntariuz. z isto vltimo modo amicitia viri et vxoris no est fm natura. qz no fit in appetitu nisi mediante pgnitoe. s; alijs modis hec amicitia e natural. Tunc sic

Conclusio prima

Amicitia viri z vxoris est naturalis mo ia declarato. probat textus. qz homo naturaliter e aial politicuz s; multo naturalior ho est animal coniugale igit. Vnde noz probat dupliciter. qz ea que s; ptra z magis necessaria ad natura magis pntet. s; societas domestica ad qua pntet amicitia viri z vxoris est ptra qz ciuilitas sicut p toto. Etia est magis necessaria qz ordiatur ad acru necessarios vires generationem et nutritionem. ergo homo est animal coniugale natura s; politicus. Secunda ratio. qz procreatio filioz (ad qua ordinaur coniunctio viri z mulieris) est communis alijs aialibus. Et ita sequitur naturam generis igitur homo naturaliter est animal coniugale qz politicus. Item probatur conclusio. qz per cohabitationem viri z vxoris attingitur finis eoz qd est plificatio. S; illud qd vnus vnus vnus attingit illud e naturale vnus vnus vnus. Itz natura no debet nisi e soluta de pfectioribus s; de impfectioribus. S; ad species brutorum procreandis natura inclinat masculum z femellam ad coniunctionem. ergo hoc idem facit in humana igitur dicit vltra q solentitas coniugij in huana specie est naturalis pmo ppter proles qz indiget educatoze diuturna z doctrina z ad hoc vir sine muliere no sufficit. nec mulier sine viro. Itz alit bonu domesticu no saluaretur. na sine hac diuitie non ageretur. s; potius dispgeretur dum qdber auferet alteri. qd posset dicit vltra q appropriatio viri z vxoris. Ita q vnico coniugale est naturalis non quidem ratione generis cum in multis s; pibus videamus vni masculo multas femellas comiseri. S; rone spci. qz si plures viri essent coniuncti vni mulieri nesciretur qd esset proles propter qd perieret sollicitudo requisita ad nutrimentu proles. z ad doctrinam. Item vnus vir sufficit ad fecundanduz vnam mulierem s; in supfluis habundare non est naturale igitur illa appropriatio non est naturalis z puenit. Dicit vltra q digniori amore mas amat femellam qz e contra qz amor beneficientis est maior amore recipit eam ab ipso. ita vir se h; ad vxorem sicut excedens ad excessuz. Vltra dicit q maior est amor naturalis masculi ad femellam in genere humano qz in s; pibus. alioz aialium qz in alijs aialibus est solū maslo in procreatione proles s; amor in hoib; vltra h; est ad vtilitatem qz opa vxoris s; naturaliter difficta ab opib; viri. Et dicit inferur primo q prima societas est in domo que est viri ad vxore. Et secunda est in conuictate z ciuitate. Inferit secudo q in amore pprehendo euz aliquo maxime iuuam e est acceptio bnficij. S; vt videat ptra ro amicitie coniugalis que est in hominib; ponitur. Secunda conclusio. Amicitia coniugalis in hominib; non solum est

naturalis sicut in alijs animalibus. s; etia z conoica. Probat textus. qz in alijs aialibus est coicatio inter mare z femellam ad procreatione proles tm. S; in hoib; mas z femina cohabitāt no solū causa procreacionis filioz. s; etia z propter ea que sunt necessaria ad humana naturam vel vitam. S; em qz opera humana (q sunt necessaria ad vitam) sunt distincta inter mare z femellā. Item quedā pueniūt viro pstra ea que sunt extrinseca qz vxi sicut nere z alia que s; domi agenda et sic sibi multes sufficit dū vxi redigit in coniugem. ergo amicitia coniugalis in hominib; non solum est naturalis. sicut in alijs animalibus vt pte ordinata ad opus nature quod est generatio. s; etia z conoica vt pte ordinata ad sufficientiam vite domesticę. Et dicit ptra vt dicit textus q amicitia coniugalis h; vtilitatem inqrum per eam fit sufficientia vite humane. Vnde etia delectationem in actu generationis sicut z cetera animalia. Et si vir z mulier sint virtuosii poterit eozuz amicitia esse propter virtutem. nam est aliqua virtus ptra vtriusqz propter quam iusticia reddatur iocunda et sic patet. qz omnis amicitia potest esse propter virtutem vtile z delectabile. Quatuor ad secuduz

Dubitatur primo

Per quid firmatur amicitia coniugalis. Rndet textus q per filios z inde est q steriles citius seperatur adinucem. Fiebat em antiquitus sepatio matrimonij causa sterilitatis. Et ratio est. qz filij s; communis bonum abozum quoz coniunctio est propter prolem. S; illud (quod est commune) conseruant amicitiam. que in communicatione pstitit. Quatuor ad secudum. Dubitatur secundo. Qualiter debent vir z vxor conuenire. Respondet textus q qzere hoc. nihil aliud est qz qzere qualiter se habeat illud qd iustum est inter vir z vxorem. Dicitur ergo q sic debent conuiuere qz vtriusqz seruet alteri qd iustum est. Qd diuersificatur fm diuersos. non em idem videtur iustus ad amicum extra neum pnuictuz z discipulus. ideo hu iustitiam di consideratio pertinet ad p conoica seu politiam.

Ad ratios An oppositū Ad pma dicitur q no est naturalis q vn homo magis desinit se ad vnā mulierē qz ad aliaz. S; pter natura le qd desinit se ad aliquā z accidit vel e voluntarium qz sic hec vel illa. Ad pfirmatione dicit q homo est aial naturaliter politicu. s; no qz ad omes z qz ad oia s; ad aliquos qz qzta expedies est pcare ad attingendū finē humane vite. Oia vtriusqz qz quis possit plures fecundare tm. oio obest q non sufficeren ad debua sollicitudinē circa oēs. Ad secudaz dicit q non est sile de brutis z hoib; qz in brutis femine possunt fetus enutrire. sine adiutorio viri qd no e in hoib;. Dicit vltra q ho est aial politicuz s; ad aliquos hoz. Dicit ptra q natura dedit hoib; pture gnartuaz z mēbra genitalia ad proliuicandū. s; no oī modo. s; vbi z qn est cōsonuz. Vn illud qd natura no dedit nobis ad indidui saluē s; ad spci cōseruatiōē no oportet in qz s; iduiduo exerceri. s; sufficit q in talib; z tot exerciat qd finis possit sufficere attingere. Ad scia. ptra soluto ex secundo notabili.

ras etiam in filiis que diuiduntur a parentibus. Et etiam ab inuicem. Et ut dicit phis ostendens p quid fraternam amicitiam confirmat et multum confert ad fraternam amicitiam q fratres sunt conuicti et propinquum fm etarem. quia naturaliter coetanei semine diligunt. et hoies conuicti quasi sunt vnus moris quod est dilectionis vinculum. Unde est q amicitia fraternasimilis est amicitie conuictorum. cum etayrica. Determinando aut de amicitia aliorum consanguineorum. dicit phis q nepotes et alij consanguinei appropinquant sibi inuicem propinquitate generis amicitie inqstum procedunt ex fratribus qui sunt filij eorundem parentum. Et hoc em dicuntur consanguinei q ex eisdem procedunt. et huiusmodi dicitur magis vel minus propinquum inqstum sunt propinquiores vel remotiores a prima radice consanguinitatis. Primum enim oportet accipere tanquam mensuram in omnibus.

Ad rones ante oppositum. Ad primam dicitur q bene probat q filij tenentur pl⁹ amare parentes. si ex illo non sequitur q plus ament Ad secundam q tertiam dicitur q procedunt. si cetera essent paria. modo sic non est. quia non est qualitas cognitiouis

Uiro autem et vxori amicitia videtur scdm naturam existere. homo enim in naturam coniugale magis q politicum et quanto prius. et necessarium magis domus ciuitate et filiorum procreatio communis animalibus. Alijs qui. dem igitur in tantum communicatio est. homines autem non solum procreationis filiorum gratia cohabitant. sed et eorum que in vitam. Consequenter enim diuisa sunt opera. et sunt altera viri et vxoris. Sufficiunt igitur ad inuicem ad commune ponentes propria. Propter hoc autem et vtile esse videtur et delectabile in hac amicitia. erit autem vtriusq; virtus. et gaudebunt vtriusq; tali. Coniunctio autem filij videtur esse quod et citius steriles dissoluantur. filij enim commune bonum ambobus. continet autem commune. Qualiter autem conuiuendum viro ad vxorem et totaliter amico ad amicum nihil alterum videtur queri q; qualiter iustum. non enim idem videtur amico ad amicum. neq; ad extra-

neum et etayrum et condiscipulum

Querit decimosexto vtrum amicitia viri et vxoris sit fm natura. Ar guitur q non. quia amicitia viri et vxoris est determinatio huius habentis et contra et non cuiuslibet ad quamlibet indifferenter. s; fm naturam vnus homo non est magis determinatus ad vnam mulierem q; ad aliam nec econtra. ergo illa amicitia sic determinans habentem ad illam et econtra non est fm naturam. Confirmatur. quia homo e naturaliter animal ciuile et communicatiuus. ergo non est fm naturam q homo determinet se ad vnas et no ad alia. Et maxime illud naturale est. per quod maxime finis nature. scilicet prolefectio attingit s; maxime attingit finis si vnus no determinat ad vnas. q; vnus vir potest secundare plures mulieres. ergo a micitia determinans hunc ad illam non est naturalis. Secundo arguitur. quia vel hoc esset fm naturam generis vel speciei. non primum. quia in pluribus speciebus videmus vnum marem se non determinare ad vnam femellam vt in canibus et porcis. et sic de alijs. nec potest dici secundum. quia homo inter omnia animalia est maxime communicatiuus. Etia si sic sequeretur q religiosi peccarent vouendo castitatem. quia agerent contra naturam igitur. Oportet firmatur. quia illud non est a natura quod a voluntate libere dicitur fm q vir amore coniugali amat magis hanc q; aliam. Tertio sic. coniugium fit aliter et alit et fm diuersas leges vnus non determinatur ad vnas. sed naturale in omnibus fit similiter. ergo coniugium non est naturale igitur per consequens nec amicitia coniugalis est naturalis. In oppositum est phis qui postq; distinxit amicitiam cognatam. consequenter assignat proprietates predictarum amicitiarum et primo paterne. cuius duas ponit proprietates. Prima est q filij habent amicitiam ad parentes sicut quoddam bonum superexcellens. quia parentes maxime benefaciunt his inqstum sunt eis causa essendi nutriendi et discendi. et talis est amicitia hominis ad deum. Secunda proprietates q amicitia patris et filiorum habet delectationem et vtilitatem tantomagis q; amicitia extraneorum quam magis communem vitam gerunt. Ex quo prouenit q sibi inuicem maxime sunt vtilis et delectabiles Secundo ponit proprietatem amicitie fraterne. dicens q in ea inueniuntur eadem que in amicitia conuictorum. vt si fratres sint virtuosus et totaliter sibi similes in moribus tanto magis ex conuictione est inter eos amicitia quanto sunt sibi inuicem propinquiores. et hoc fm tria. Primo fm diuturnitatem temporis. quia statim nati sibi inuicem dilexerunt. Secundo fm perfectionem et similitudinem. quia qui ex eisdem geniti sunt videntur esse eiusdem moris et videntur habere similem dispositionem. et sunt simul uicti. et disciplinati a parentibus. Tertio fm experientiam amicitie. quia fm multum tempus vnus probauit alium. ideo amicitia eorum maxime et firmissima est. Tertio ponit philosophus proprietates aliorum consanguineorum amicitie dicens q ea que pertinet ad maiorem consanguineorum amicitia accipienda s; fm proportionem amicitie frne. q; alij

sanguinei diminuunt a fratribus. Nota du secundo pro questio q naturale caput multiplicat. Vno modo. pro vt distinguit contra casuale. Alio modo contra violentum. Tertio. pro vt distinguitur contra artificiale. Quarto. pro vt distinguitur contra artificiale. Quinto. pro vt distinguitur contra artificiale vel voluntarium. et isto ultimo modo amicitia viri et vxoris no est fm natura. q; no fit in appetitu nisi mediante pgnioe. s; alijs modis hec amicitia e naturalis. Tunc sic

Conclusio prima

Amicitia viri et vxoris est naturalis modo ia declarato. probat tere. q; homo naturaliter e aial politicus. S; multo naturalis h e animal coniugale igit. Si no; probat duplicat. q; ea (que s; poza et magis necessaria) ad natura magis pnter. s; societas domestica ad qua pnter amicitia viri et vxoris est por q; ciuilitas sicut ps roto. Etia est magis necessaria q; ordiatur ad actus necessarios vite s; generationem et nutritionem. ergo homo est animal coniugale naturalis q; politicus. Secunda ratio. q; procreatio filiorum (ad qua ordina; punctionio viri et mulieris) est communis alijs aialibus. Et ita sequitur naturam generis igitur homo naturalis est animal coniugale q; politicum. Item probatur conclusio. q; per cohabitatio nem viri et vxoris attingitur finis eorum q; est plicatio. S; illud q; qd vnus cuiusq; finis attingit illud e naturale vniciq; igitur. Item natura no dicitur nisi e soluta de pfectioribus s; de imperfectioribus. S; ad species brutorum procreandas natura inclinat masculum et femellam ad punctionem. ergo hoc ideoz facit in humana igitur dicitur vltra q; solentitas coniugij in huana specie est naturalis pmo. ppter proles q; in digne educatoe diuturna et doctrina et ad hoc vir sine muliere no sufficit. nec mulier sine viro. Item alit bonum domesticum no saluaretur. na sine hac diuitie non ageregarentur s; potius disigerentur dum qliber auferet alteri. qd possit dicit vltra q; appropriatio viri et vxoris. Ita q; vnico coniugate est naturalis non quidem ratione generis cum in multis s; pibus videamus vni masculo multas femellas comiseri. S; rone spet. q; si plures viri essent coniuncti vni mulieri nesciretur? est; proles propter qd perieret sollicitudo requisita ad nutrimentu proles. et ad doctrinam Item vnus vir sufficit ad secundanduz vnam mulierem S; in supfluis habundare non est naturale igitur illa appropriatio non est naturalis et ueniens. Dicit vltra q; digniori amore mas amat femellam q; econtra q; amor beneficientis est maior amore benepassi. S; vir bnfacit vxori. q; sibi dar plem et recipit eam ab ipso. ita vir se h; ad vxorem sicut excedens ad excessuz. Vltra dicit q; maior est amor naturalis masculi ad femellam in genere humano q; in spet. alioz aialium q; in alijs aialibus est solu masculi in procreatione proles S; amor in hoib; vltra h est ad vtilitatem q; opa vxoris s; naturaliter disticta ab opib; viri. Et dicitur insertur primo q; prima societas est in domo que est viri ad vxorem Et secunda est in comunitate et ciuitate. Insertur secundo q; in amore ptrahendoz cuz aliquo maxime iuuuam est acceptio bnficij. S; vt videat ptra ro amicitie coniugalis que est in hominib; ponitur Secunda conclusio. Amicitia coniugalis in hominib; non solum est

naturalis sicut in alijs animalibus. s; etia; yconoica. Probat textus. q; in alijs aialibus est coicatio inter marem et femellam ad procreatione proles m. S; in hoib; mas et femina cohabitant no solu causa procreacionis filioz. s; etia; propter ea que sunt necessaria ad humana naturam vel vitam. S; em q; opera humana (q; sunt necessaria ad vitam) sunt distincta inter marem et femellam. Item quedam veniunt viro pstra ea que sunt exterius agēda et q; vxori sicut nere et alia que s; domi agenda et sic sibi inuicem sufficiunt dū vtrq; redigit in coniugem. ergo amicitia coniugalis in hominib; non solum est naturalis. sicut in alijs animalibus vxore ordinata ad opus nature quod est generatio. s; etiam yconoica vxore ordinata ad sufficientiam vite domesticę. Et dicitur p; vt dicit textus q; amicitia coniugalis h; vtilitatem inqstuz per eam fit sufficientia vite humane. Dicit etia; delectationem in actu generationis sicut et cetera animalia. Et si vir et mulier sint virtuosus poterit eorum amicitia esse propter virtutem. nam est aliqua virtus propria vtriusq; propter quam iusticia reddatur iocunda et sic patet. q; omnis amicitia potest esse propter virtutem vtile et delectabile. Quatuor ad secunduz

Dubitatur primo

Per quid firmatur amicitia coniugalis. Rndet textus q; per filios et inde est q; steriles citius seperatur ad inuicem. Fiebat em antiquitus sepatio matrimonij causa sterilitatis. Et ratio est. q; filij s; communib; bonum abozum quoz coniunctio est propter prolem. S; illud (quod est commune) conseruant amicitiam. que in communicatione pssit. Quatuor ad secundum. Dubitatur secundo. Qualiter debent vir et vxor conuenire. Respondet textus q; q;ere hoc. m; hil aliud est q; q;ere qualiter se habeat illud qd iustum est inter vir et vxorem. Dicitur ergo q; sic debent conuiuere q; vtrq; seruet alteri qd iustum est. Qd diuersificatur fm diuersos. non em idem videtur iustum ad amicum extraneum. p nutrituz et discipulus. ideo hu iustine di consideratio pertinet ad yconoica seu politiam.

Ad ratios

An oppositū Ad pma dicitur q; no est naturalis q; vn homo magis de; fminet se ad vnā mulierē q; ad aliaz. S; pter naturalem q; qd dēminet se ad aliquā et accidit vel e voluntarium q; sit hec vel illa. Ad pfirmatione; d; q; homo est aial naturaliter politicu. s; no q; ad omes et q; tuz ad oia s; ad aliquos q; q;tra ex pcedis est picare ad attingendū sine humane vite. Dicit vltimus q; quis possit plures fecundare em. oio obest q; non sufficeren ad debita sollicitudine circa oēs. Ad secundaz d; q; non est sile de brutis et hoib; q; in brutis femine possunt fetus enutrire. siue adiutorio viri qd no e in hoib;. Dicit vltra q; ho est aial politicus q; tuz ad aliquos hoz. Dicit p; q; natura dedit hoib; pture gnatiuz et mēbra genitalia ad prolefectiōē. s; no oī mode. s; vbi et qn eēt cōsonuz. Vn illud qd natura no dedit nobis ad indiuidui salutē s; ad spei cōseruatiōē no oportet in q;lib; indiuiduo exerceri. s; sufficere q; in talib; et tot exerciat qd finis possit sufficere atq; si. Ad tē. p; soluzo ex secundo notabū.

Rinis itaq; existibus amicis que
admodu in principio dicitur est. et in v/
naquaq; his quidez in equalitate amicis existē
tibus. his autē fm superexcellētiā. Et em simili
ter boni sunt amici et melior deteriorū similiter
autē et delectabiles et propter vtile equates vti/
litatibus et differentes equales quidem fm eq/
litate oportet in amare et reliqs eqre incales
fm analogum superexcellētijs assignare. Fiumt
autem accusationes et querelē in ea. que fm vti/
leamicicia vel sola. vel maxima rationabiliter.
Qui quidem em propter virtutē amici existūt
bene opari adiuuicez prompti sū. hoc em virtu/
tis et amicicie. Ad hoc autē attendētijs nō sū. accu/
sationes neq; pugne. Amantē em et bñfacientes
nullus contristat. sed si gratis retribuit bene o/
perans. supercellēs autē sortiens. qd appetit. nō
vitiq; accusabit am icū vterq; em bonuz appetit.
Nō oio aut neq; in his que propter delectatio/
nem simul in amobus sūt. qd appetunt si in cō/
morare gaudent. Rī dicitur autē vtiq; videbif
et accusans nō delectantē cū possit nō cōmorari.
Que autēz proter vtile accusatiua. In vtilitate
em vtentes ad inuicem semp plura indigent et
minus habere existimant cōueniente. et cōquerū
tur qm in quātis indigent tātis sortiant digni
existentes. benefacientes autē nō pnt sufficere ad
tanta quantis patientes indigent. Uidef autēz
quēadmodū iustus est duplex. hoc quidē non
scriptuz. hoc autē fm legem. et eius que fm opoz
tunium vtilitatis. hec quidē moralis. hec autē
legalis esse. sicut igitur accusationes maxime euz
nō fm eadem cōmutabūt et dissolunt. Est autē
legalis foralis qdem in dicitis. hec quidez oio no
venalis. ex manu in manu. hec at liberalior in
tempus. fm pfectionēz at. quid pro quo. Ma/
nifestuz at in hac debitu et nō ambignū amicati
uaz at delectatiōez hz propt qd apud qdā hoz
nō sūt iusta. sed existimāt oportere diligere eos

qui fm fidez cōmutat. Morales at nō in dicitis
sed vt amico donat vel cuiusq; aliū sp ostare autē
ferri aut dignificat equale vel plus. vt nō dans
sed accōmodans. nō sūt aut cōmutans et dissol/
uens accusabit hoc accidit propter velle. q oēs
vel plures to na eligere. eligere aut vtilia. bonuz
autē benefacere nō vt cōtrapatiaf vtile at bñficia
tuz esse. Potenti autē retribuendū fm dignitatē
eoz que passus est. et sponte. nolentē em amicu
nō faciendū vt vtiq; peccātem in pncipio et bñ/
patientē a quo nō oportuit. Non em ab amico
neq; propter ipsum hoc opāte. quēadmodum
igitur in dicitis bñficiatū dissolueduz sed et con/
fiteri si potens reddere. Impotentē at neq; dās
dignificauerit vtiq; quare si potens reddenduz
In principio intendendum a quo beneficiatu r
et in quo vt in his sustineat vel nō. Dubitātoez
ac habz. vtz oz patētis vtilitate mēsurare et ad
hāc facere redditiōem vel opantis bñficio. Pati/
entes qdez em talia aiūt accipe a bñficijs q pua
erant illis et erant ab alteris accipe parificātes
hi at ecouerfo maxima eoz que apud ipsos et q
ab alijs nō erant. et in periculis vel talib; neces/
sitatibus. Igitur propter vtile quidē amicicia ex/
istente patientis vtilitas mēsurā est. Ille em in/
digens et sufficit ipi vt equalē tātuz em adiuto
riuz quātuz iste iuuat. et reddendū at ipi qm ac/
ceperit et plus melius em. In his at q fm bñtū
accusatōes qdē nō sū mēsure aut assimilaf opz/
rātis electio sūt em et moris i dēcone pncipale

Querit decimo sep

timo. Et in oēs sensus aicicie maxime accusatōes
et qrele sūt i aicicia ppe vtile. At. p. q nō qz aicic/
cia parētū nō ē ppe vtile. et tū sepe accusat filios et etiā
penas eis istigūt. Arguit. aicicia q ē i venerijs nō
est ppter vtile et tū sū maxie qrele et accusatōes i aicic/
cia amatoz. Tertio qrele sūt qm nō sūt retributio
nes fm pdignū. s; non solū in amicicia propt vtile cō/
tingit condignū non retribuere. ergo nō solū in amic/
cicia ppter vtile contingūt accusatōes et qrele. In op/
positū est pbs q postq; distitit spēs aicicie. E ole que
ter ostendit qm i eis ē via accusatōis et qrele dicit q f;

res spēs amicicie amici se pnt habere fm equitatez
vel excellētiā. Pro cuius manifestatiōe.

Sciendū

Sciendū q fm amicicia sūt pnt fieri amici equaliter bonuz et iā melior peior. Et sūt i aicicia delectabiles pnt esse equaliter delectatiōes delectabiles vel in hoc fm excellētiā et defcū se hie et ire rum in aicicia vtilis pnt amici i suis vtilitatib; equa ri et etiā differre fm magis et min. Si igitur amici sūt equales fm qlibet spēs aicicie oz q equetur qm ad hoc qd est amare. vtz vtz ab alio diligit et qm ad aliqua. sicut sūt obsequia amicoz. Si autē sūt inequa les oz q vtiq; eoz assignetur aliqd fm pportionem excessus illius defectus. Tunc sūt

Conclusio prima

In amicicia ppter honestū nō sūt querelē neq; accu/
sationes licet in amicicia delectabilis fiant. tū false. Prima ps probatur qz aicici ppter virtutem pmpci s; sibi inuicem bñ facere et hoc quilibet intendit vt obsequatur amico. ergo non proueniunt accusatōes et pugne. Nō sūt p; qz bñ opari ad amicu vel amatus est propa sūt opario aicicie. Itē pbat aliū qz null; vult pmittere ei qui se amat et sibi bñ facit. Si si gra tus est ille qui recipit bñficiū studet ad retribuēd; aliud bñficiū. S; in aicicia ppter honestū aliter vtz amat et sibi benefacit. igitur ibi non sūt accusati ones et qrele qz sic vnus contristaret alium. Si autēz detur q vnus eoz nō sit supercellens qm nō tū recipiat qm impedit. tū si sortitur illud qd appetit nō accusabit amicum. hoc autē qd ab vtroq; appetit est bonum honestum et illud non excedit facultatem aicici. Itē probat qz accusatōes sūt qm non sūt retri/
buto equalens fm pdignū. Et virtuosū retribuūt fm eoz potētiā vt recta ratio dicit et hoc sufficit virtuosū. ergo cessant querelē et accusatōes. Quia si amici ppter conueniant in mutua societate gaudere dnt. vtz habet quod querit. s; delectationem. ergo nullus est locus querelē. Et si vnus ab altero delect/ fatō em non recipiat ridiculum est dicere q ille alterz accuset. quia delectatōem non exhibet euz in sua po testate sit cū illo non morari. Et sic p; q in amicicia delectabilis non contingunt multum accusatōes et querelē. S; q pauca contingant parz. quia delecta tiones cogales transitorie sūt. ergo contingit vni amicozum velle delectari in aliquo qd est alteri tri/
ste propter quod oritur accusatio licet pauca. Se cunda conclusio. In amicicia propter vtile sūt ma xime accusationes et querelē. Probaf. qz illud quo vtuntur seinuicem semp magis indigeret qz eis def et existimant q nimis recipiant qz indigent preser/ tim cum sūt rancozum digni. Econuerfo autem be/ nefactores dicunt q non possunt ad tāta danda suf ficere qz ita indigent qui ab eis bene patiunt. Se/ cundo probatur hec cōclusio in amicicia propter vti le (q est inter psonas equales) qm s; non fm idē sit cōmutatio vtilitatis ē pura cū vnus exigit vtilitatē fm exigentiam bonozum morum. Alteri vero exhi/ betur fm exigentia legis. et sic dissoluitur amicicia et sūt accusationes et querelē. Pro declaratiōe ill/ lius rationis. Nota q duplex est iustum s; nō

scriptum. s; fm rationem iudicij qd supius vocat/ ur iustum naturale. Aliud fm legem scriptam quod ph; quib; vocatur iustum legale. et sūt duplex est vtilitas que debet in amicicijs consequi. vna est mo/ ralis. quia vnus exhibet alteri vtilitatē fm q pri mēz bonos mores et hec vtilitas correspondet ius/ ri nō scripto. Alia est legalis qua vnus exhibet al/ teri vtilitatē fm qd est lega statutum. Et in istis duabus vtilitatibus manifestat pbs qd dixerat pri mo in legali dices q iustū legis pstat vt dicit. id ē in conuentionibus que sūt ex dicto vtilitatis. Et hec ē duplex. Quedā est formalis. i. per modū emptōis vel venditiōis que s; est ex manu in manu cū al/ quis statim accipit quod ei promittitur pro obseqo impenso. Alia autem est liberior que habet tempor/ dilationem s; tū determinatum est quid pro quo de beat. et manifestum est quid sit. Et tū est hoc qdem amabilis delectatōis qd debetur. Et ideo apud qd/ dam non oportet iusticiam talium per aliquem iudic em exhibere. s; fidebilitatem seruare in commura/ tionibus et estimant q propt hoc sūt diligendi. Se cundo exponit q sit moralis vtilitas. dicens q talis consistit in dicitis. S; consuevit aliquid gratis dari amico sicut vnus dat aliq sine pacto foris expreso. S; tamen qm ad intentionem ille (qui dat) dig/ num reputat vt reponeret aliquid equale vel maius. ac si non esset gratis dans. s; accōmodans. Si autē non fiat cōmutatio ille (qui dedit) accusabit recipiē tem et cōqueret de eo. Et omnium predictozum assignat philosophus causam dicens q hoc accidit q ille qui gratis dat retributionem querit. quia om/ nes vel plures volunt et probant honesta. S; tū in suis actibus eligunt vtilia fm q benefacit aliquis alteri. Itz vt compaciatur retributionem beneficij ē honestum. nam vt homines sūt alijs accepti volūt videri ergo benefacere. S; q aliquis beneficia reci/ piat est vtile et ideo homines hoc eligunt qm aliud pretendant. Quantum ad secundum

Dubitatur primo

Qualiter querimonia sit vitanda. Respondet rex? q sic. quia ille (q recipit beneficium) postea debet res/ tribuere fm dignitatem eozum que recipit. et hoc sponte. quia non debet aliquis facere amicum inuo/ luntarium. vt scilicet velit gratis recipere ab eo qui voluit gratis dare. S; in h; peccat i principio ille qui beneficium accipit q passus est ab eo a quo non oportet. Non enim recipit beneficium a vero amico neq; ho mine cur contulit beneficium propter ipsum cui das tum s; propter vtilitatem inuicem paratum ille qui debet beneficium soluere danti sicut sit in conueta/ tionibus que sūt ex dicto. Et si potest reddere equ/ ualens ei quod recipit. debet confiteri scilicet protes/ stando totum restituisse. Si vero non possit reddere neq; etiam ille qui accipit beneficium dignum repu/ ter vt debeat ab eo exigi retributio est hoc obseruan dum q benefactori retribuere si possit. S; a pncip/ pio qm beneficium recipit debet attendere a q recipi at vt. s. ab amico gratis dāte vel recipiat ab eo qui retributionem querit. Et similiter debet attendere vtrum possit recompensare vel non vt sic sustineat.

se beneficiari. **Or** dicitur p[er] q[uo]d in omni amicitia fuit
accusationes in qua non est retributio s[ecundu]m dignitate[m]
eoru[m] que quis recipit. et hoc si possibile sit amico re-
tribuire. **Et** dicitur p[er] a[r]s saluandi amicitiaz. Pri-
mo cu[m] requiritur possibile et non impossibile. Secundo
q[uo]d fiat retributio eoru[m] que quis passus est. v[er]o de-
bet plus amicus retribuere q[uam] passus est. quia ille (q[ui]
dedit ex electio[n]e) dedit no[n] obligatus. ideo donato e[st]
ius maior est. Et magnitudo doni non rec[on]pensauit
da e[st] solū s[ecundu]m dignitate[m] doni. s[ed] etia[m] s[ecundu]m dignitate[m]
electionis. **D**ubitat[ur] secundo. v[er]o retribuere em-
ficiendam oportet mensurari s[ecundu]m utilitate[m] q[ui] re-
cipit beneficiu[m] vel s[ecundu]m illum qui dedit beneficiu[m]. **E**t
huius dubitatio[n]is causam assignat p[ro]p[ter] q[uo]d illi q[ui] acci-
piunt beneficia dicunt se talia recepisse ab istis q[ui]bus
erant p[ro] ad dandū. **E**conuerso ad benefactores vo-
lentes magnificare sua beneficia dicunt se p[ro]tulisse maxi-
ma eor[um] que habent. et qualia non poterant ab alijs
recipere. **E**t q[uo]d ea contulerunt in periculis et magnis
necessitatibus. **T**unc respondet p[ro]p[ter] q[uo]d in amicitia
vtilis mensura attendenda est s[ecundu]m vtilitate[m] quam
percipit passus beneficiu[m]. **I**sti eni[m] qui indigent be-
neficio sufficit q[uo]d recipit reddere equalem retributio[n]e[m]
nem q[uo]ntum fuit adiutoriu[m] benefactoru[m]. et q[ui]bus
recipiens fuit adiutus. et ideo t[ame]n debet reddere q[ui]bus
accepit de adiutorio. et si plus facit melius est. **I**n a-
micitia autem virtutis non sunt querere. n[isi] in ea fa-
cienda est retributio. **E**t in hoc electio[n]e vel voluntas
ferentis beneficiu[m] habet similitudinem mensurae.
Quia mensura vniuscuiusq[ue] generis est id quod est
principale in genere suo. **V**irtutis autem mensura
et motus consistit in electione. et ideo in amicitia s[ecundu]m
virtutem debet fieri recompensatio s[ecundu]m voluntatem
conferentis etiam si parum aut nullum auxilium ex-
eo sit aliquis consequutus.

Ad r[ati]o[n]es **A**n oppositū. **A**d p[ri]mā
dicitur q[uo]d in tali amicitia
non sunt accusationes. s[ed]
castigationes. **U**nde p[ri]mo r[ati]o[n]e dicitur. q[uo]d cas-
tigatio est gratia patientis. **P**rovinci o vero facit.
Ad secundam dicitur. q[uo]d hoc est per accidens in-
q[ui]bus s[ed] amicitia[m] timet p[ro]uari amicitia[m] irascitur em-
si alteri confabuletur non r[ati]o[n]e amicitie delectabi-
lis. s[ed] p[ro]p[ter] timorem amicitiam perdendi. **A**d
tertia[m] dicitur. q[uo]d tene probat q[uo]d in alijs amicitijs pos-
sunt fieri querelae no[n] autem tantu[m] sicut fuit in amicitia
p[ro]p[ter] vtilitatem.

Ifferunt autem in his que s[ecundu]m sup[er]
excellente[m] amicitijs. dignificat au-
tem vterq[ue] plus habere. cum autem
hoc fiat dissoluitur amicitia. **E**xistimat eni[m] me-
lior conuenire ipsi plus habere bono enim tri-
buit plus. **S**imiliter autem et vtilior. **I**nutile
enim existente[m] non aiunt oportere equalit[er] ha-
bere ministracionem enim fieri et non amicitia
si non s[ecundu]m dignitate[m] operum erunt que ex ami-

cia existimant enim que admodum in pecu-
niarum communicatione plura accipiunt con-
ferentes plura. sic oportere et in amicitia. **I**ndi-
gens autem et deterior econuerso. amici enim bo-
ni esse sufficere indigentibus. **Q**uid enim aiunt
vile studioso vel potenti amicū esse nihil re-
cepturum. **V**idetur autem vterq[ue] recte dignifi-
care et oportere vtriq[ue] plus tribuere ex amicitia
non ex eodem sed superexcellente[m] quidem hono-
is indigenti autem. **L**ucris. **V**irtutis quidem e-
nim et beneficij hono[r] retributio indigentie au-
em auxiliū lucrum. **S**ic autem habere hoc
et in vrb[an]itatibus videtur. non enim honora-
tur qui nullum bonum communi tribuit. com-
mune enim datur ei qui commune beneficiat.
autem commune non enim est simul dari a co-
munibus et honorari. **I**n omnibus eni[m] min[us]
nullus sustinet ei autem qui circa pecunias mi-
noratur honores tribuant et dona expectanti pe-
cunias quod s[ecundu]m dignitate[m] enim adequat et
saluat amicitiam quemadmodum dicitur est.
Sic itaq[ue] et in equalibus associandum et qui
in pecunias vtilis est. vel in virtutem honores
reddendum retribuentem quod contingit.

Possibile enim amicitia requirit. no[n] quod s[ecundu]m
dignitate[m]. **N**ec eni[m] est in omnibus quem-
admodum in his qui ad eos honoribus et pa-
rentes. nullas enim s[ecundu]m dignitate[m] aliquando
vtriq[ue] retribuet. **I**n potentiam at famulans epy-
cykes esse videtur. **P**ropter h[oc] vtriq[ue] videbitur.
non licere filio patrem. abnegare patri autem fi-
lium. **D**ebentem enim reddendum nihil antea
faciens dignum eorum que subsuerunt opera-
ratus est. quare semper debet quibus autem de-
betur potestas dimittere et patri vtriq[ue]. **S**imul
autem forte nullus aliquando vtriq[ue] reddere vi-
detur non superexcellente in maiest[ate] sine enim
naturali amicitia auxiliacionem humanum ne-

expelli. hinc autem fugiendum sufficere malo et
illenti bene pati enim multi volunt facere au-
tem fugiunt ut inutile. **D**e his autem in tantu[m]
dicitur sic.

Finis ethicorum octavi.

Queritur **d**ecimo octavo. **U**trum
in amicitia in equalitate sit
plus tribuendum maiori
q[uam] minori v[er]o equalitate. **A**rguitur q[uo]d non. q[uo]d amicitia
non debet esse in equalitate s[ed] pauperi iustitiam est ami-
cia ad diuitem. si debet t[ame]n dare q[ui]bus recipit.
Secundo sic. alicui amico bene facere si potest. s[ed] ma-
ior plus potest igitur plus est tribuendum minori. **Q**uid
enim prodesse pauperi amicus diues qui vellet t[ame]n re-
cipere q[ui]bus daret. **T**ercio sic. dona in amicitia s[ecundu]m
ordinata ad succurrendam indigentis amicitiam.
ergo magis indigenti magis est donandum. et p[ro] co-
sequens plus est tribuendum minori q[uam] maiori. **I**n
oppositum est plus. **Q**ui postq[uam] ostendit qualiter fa-
cit accusatores in amicitia vtilis que est s[ecundu]m equalita-
tem. **C**onsequenter ostendit quo facit in amicitijs que
sunt s[ecundu]m superexcellente[m] que quidem amicitie sunt
s[ecundu]m in equalitate[m]. **E**t p[ri]mo ponit co[n]uersua que in
h[uius]modi amicitijs fieri consuevit. dicens q[uo]d in talibus
amicitijs est quedam discordia inter amicos. duos v[er]o
rer[um] s[ed] maior et minor reputat dignum q[uo]d ipse plus
habeat. **E**t si hoc non fiat dissoluitur. **P**ropter hoc a-
micitia. **E**t huius discordie assignat p[ro]p[ter] philosophus
duas rationes. **P**rima est. quia in amicitia virtutis
melior estimat conueniens est q[uo]d meliori
plus de bonis tribuatur. **E**t similiter in amicitia
vtilis vtilior estimat q[uo]d plus debet habere. non eni[m]
oportet ut dicunt ut in utilibus equalia recipiat vtili-
ori. **N**am esset quedam seruicium et non amicitia si co-
moda que ex amicitia proueniunt non distribuere[n]-
tur s[ecundu]m dignitate[m] operu[m] v[er]o s[ed] ille qui melius ope-
ratur plus habeat. **E**stimatur enim q[uo]d sicut in mar-
catoribus ex communi pecunia plus recipiant illi q[ui]
plus posuerunt. ita etiam debet fieri in amicitia q[uo]d qui
plura apposuit ad amicitia[m] plura recipiat. **S**ecunda
ratio q[ui] mouet inferiores in amicitia virtutis est quia
ad amicum excellentem in bono p[ro]inet q[uo]d sufficienter
prouideat amicis indigentibus. **N**ulla enim videre
tur vtilitas q[uo]d aliquis inferior esset amicus alicui vir-
tuoso diuiti vel potenti si nihil recipere ab eo debeat.
Deinde circa hoc plus veritatem determinat. **P**ro
quo. **R**orandus scdo. **U**t v[er]o s[ed] superior et infe-
rior videtur recte iudicare id q[uo]d dignum est. q[uo]d vtriq[ue]
q[uo]d oportet aliquid plus dare non tamen de eodem.
Silli qui superexcellit debet plus dare de honore.
illi qui indiget plus de lucro fiat autem rec[on]pensatio
honoris ad lucrum s[ecundu]m dignitate[m] et saluabitur ami-
cicia. **N**on eni[m] eidem debetur hono[r] et lucrum que
admodum opans p[ro] bono communi si perat pecu-
nias non datur ei hono[r]. s[ed] si perat honorem non da-
bitur pecunia. **E**t ita maior recipit honorem.
Tunc sic.

Conclusio prima

In amicitia in equalitate superexcellente debet dari plus
de honore et indigenti plus de lucro. **P**robat tertius
quia hono[r] est propria retributio p[ro] opere virtutis.
et p[ro] beneficijs prestatis. s[ed] in ista maior excedit
minor. **E**t ergo superexcellente debet dari de
honore. **S**ed q[uo]d indigenti debetur plus de lucro. p[ro]
quia per lucrum prestatur auxilium contra indigen-
tiam q[ui] parantur inferiores igitur. **S**ecundo idem
manifestat per exem[pl]um. **N**am videmus in vrb[an]-
itatibus id est in dispositionibus ciuitatum sic ac-
cidere. quia in ciuitate non hono[r]atur qui non tribu-
it aliquod bonum communitati. **S**ed ei qui co[n]stituit ali-
quod beneficium contrahit bonum datur q[uo]d e[st] hono[r].
non enim de facili contingit q[uo]d aliquis de communi-
tate honores et diuitias recipiat. s[ed] ei qui excedit et la-
borauit p[ro] communitate qui no[n] capit diuitias ha-
bitur honores. **N**on enim sustineret aliquis cum ha-
beret nimis q[ui]bus ad omnia. s[ed] q[ui]bus ad diuitias
et q[ui]bus ad honores. s[ed] ei qui diuiti[er] est in pecunijs
p[ro]p[ter] expensas quas in seruicium communitatis et
posuit attribuit pecunias. **V**t enim dicitur est su-
pra q[uo]d s[ecundu]m dignitate[m] obseruatum et exhibitu[m] s[ecundu]m
cit equalitate[m] proportionabilem. **Q**uibusdam ex-
hibent honores. quibusdam pecunias s[ecundu]m eor[um] di-
gnitate[m]. **S**ic faciendum est q[uo]d amici sunt ineq[ui]-
tate[m] ut ei qui suo beneficio in pecunijs exhibito vtilis fuit
it vel qui opa virtuosas. p[er]git reddatur hono[r]. ita q[uo]d
retributio fiat et si no[n] de equalitate[m] t[ame]n de illo de quo
fieri potest. **S**ecunda conclusio. **I**n amicitia suffi-
cit reddere q[uo]d conuenit. **P**robat tertius. quia amicitia
requisit id quod est possibile amico et non id quo
esset dignus. igitur probat plus. q[uo]d q[ui]bus est possi-
bile reddere id q[uo]d est t[ame]n in. nam non in omnibus
beneficijs potest retribui digno[r] hono[r]. sicut p[er] in hono-
rib[us] q[ui] exhibent deo parentib[us] et magis. **Q**uartu[m] ad 7.

Dubitatur primo

Ut p[er] patri possit fieri digna retributio. **A**rguit
p[ri]mo q[uo]d sic. q[uo]d retributio digna est que fit s[ecundu]m deamē-
re rōnis. s[ed] sic potest fieri p[er] retributio igitur. **S**ed p[er]
quia q[uo]d no[n] fit s[ecundu]m deamē re rōnis male fit. **S**ed filius
q[ui]bus b[on]i retribuit patri. igitur. **O**ppositū dicitur. s[ed] s[ed]
q[uo]d deo parentib[us] et magis no[n] potest reddi dignu[m]. **R**es-
pondetur q[uo]d p[er] se h[ab]ere s[ecundu]m communes curfus filius no[n] potest fa-
cere p[er] digna retributio em se penitus absoluen-
do ab obligatione ad patres. **Q**uia qui no[n] tribuit benefac-
tori t[ame]n vel maius tenet adhuc sibi retribuere si ex p[ar]te
vtriusq[ue] et alia[m] circūstantia[m] oportunitas retribuere
di supueniat. s[ed] casu posito filius no[n] potest p[er] t[ame]n v[er]o q[ui]
le retribuere igitur. **P**rimo p[er] q[uo]d filius recipit a p[ar]te bonu[m]
substantiale cui nullū accitiale nec extrinsecu[m] est p[ro]p[ri]a
le. **S**ecundo q[uo]d s[ecundu]m communes curfus et ordinē naturales et
deamē re rōnis filius recipit a p[ar]te nutrimentū et doctri-
nā q[ui]bus nihil est melius neq[ue] nec ad vitā p[ro]p[ri]am
post esse substantiale. igitur. **I**te a deo et parentibus ha-
temus esse que ipsis retribuere non possumus.
Ad rationes dubij dicitur q[uo]d retributio potest esse
condigna tripliciter. **P**rimo modo q[uo]d est qualis debet
esse s[ecundu]m iudicium recte rationis et sic contendunt rati-
ones. **S**ecundo modo quia ab obligatione obligati ab-
soluit reddendo cum non obligatum benefactori.

Tercio modo quia est tanta vel maior q̄ta fuit dubi- ratio et istis duobus vltimis modis patri non pot fieri condigna retributio a filio. Secudu dubium vtrum filio liceat patrem abnegare. Videtur q non quia que dedit pater filio non dedit ei propter retri- burionem. s; gratuite. ergo filius non tenetur ad re- tributionem z per psequens licet filio abnegare pa- trem. Oppositu habet phus hoc correlarium ex dic- tis concludens. Respondet q non. qd probat philo- sophus duabus rationibus. Prima e quia filius cu sit constitutus debitor patri propter suscepta bene- ficia debet ei retribuere nec potest aliquid dignus fa- cere beneficijs receptis z sic semp remanet debitor igitur. S; illi (quibus debetur aliquid) habent pore- statem dimittendi eos q sibi debent. ergo habent po- testatem dimittendi filium. Secunda ratio nullus fi- lius videtur recedere a patre abnegando ipsum non forte propter excellentem malicia. quia propter na- turalem amicitiam patris z filij huanu est q aliquis non expellat illuz qui sibi auxiliatus est. ergo iniquu est q filius denegat patrem. S; si filius sit malus pa- ter debet fugere eum vel ad min? non dare opaz ma- gna ad prouidendu ei sufficienter q; p hoc in malicia cresceret. Vlti s; ei q bene voluit pati ab alijs. s; fugiunt benefacere acti estz inutile. Ad rōem dubij dicitur q filius non obligatur. iure legali aut amicitia legali que est ex conducto. s; obligatur iure natu- rali qd non est ex conducto vel aliquo pacto. Circa predicta considerandū est. q p̄i non licet abnegare fi- lium ante annos discretōis filij. qz ante illos annos filij non sunt sui s; parentum. S; post filioz educatō- nem hoc licet propter causam dcam.

Ad rōnes An oppositi. Ad p̄mā dicit q paup̄i inutilis estz a/ micitia si i pecunia vlt mē/ surabilib ea deberet t̄m dare quātu reciperet. S; qd paup̄ h; in p̄ate honorem exhibere maiori p qd salu- uatur amicitia. ideo non est sibi inutilis amicitia.

Ad scōaz dicitur. q vtiq; sc; taz maior q̄ minor benefacit magis. s; vnus in eodem bono. s; vnus in honore z alter in lucro. Ad terciam dicit q non om̄is amicitia ordinaur ad succurrenduz indigentib. imo/ potest esse amicitia ad manifestandum excellentiam perfectionis amici.

Et sic est finis hui? octauu libri ethicoz

Noibus aut dissimilib? amicitia analoguz vtiq; equat. z sal- uat amicitia. que admoduz de m̄ est. puta vt in politica coriario p. calciamēti retributō fit s; di- gnitatez. z tertio z reliq; hoc qdēz igit inuēta e cōis mensura. z ad hoc vtiq; oia referunt̄ z h̄ mēlarant. In amicitia ut qnq; qdēz amator accusat q m̄ supamās nō redamat̄ nihil hīs amabile si sic ptingat. multoties autē amatus qm̄ prius repromittēs oia. tūc nihil p/ ficit. Accidit autē talia cū hic quidē propter de- lectatōem amatū amet. hic at propter vtile amat- torem. hic aut vō ambobus existūt. propter hec em̄ amicitia em̄te dissolutio fit cuz nō fiant qz gratia amabat. nō em̄ ipos amabat sed existētia nō manentia entia. propter qd tales z amicitie qui at mox fm̄ seipaz exis manet que admodū dicitur e. Contendunt autē et cū altera fiat ipis z nō q appetit. sile em̄ ei qd est nihil fieri. cuz eo qd appetit nō potit. puta z cytharēdo ipromit- tens z q̄to meli? caneret tāto pl? In mane autē exptētī pmissiones. pro delectatōe delectatiōem reddidisse dixit. Si quidē igit vtiq; h̄ voleba sufficienter vtiq; habuit. si at hic qdē delectatio- nez. hic at lucrū. z hic qdē h; hic at nō vtiq; erit qd fm̄ coicatōez bñ qbus ei indigēs existit hīs z attēdit z illi? qdē grā hec dabit. Dignitatē at vtriq; ordinare est an dātis vel paccipiēt. Qui em̄ an dat videt pcedere illi. qd aiūt z pic- tagorā facere. cū em̄ doceret q̄cunq; honorare di- scentes iussit. quāto videt digna scire z accipie- bat tātu In talib? at qbusdā hoc sufficit merces aut viro. Preaccipiētēs at argētuz. deindē nihil faciētēs eoz q dixerūt. p̄t suphabūdantias re- promissionū. pueniēt in accusatōib? sūt. nō e/ pficiāt q cōfessi sūt. hoc at forte facere sophiste co- gunē. propt nullū vtiq; dare argētū p qd sciūt isti igitur quidem quoz accipiebant mercedez non facientes conuenienter in accusatōibus sūt

In quib? aut nō fit ppter p̄fessionem m̄ni- stratōis. hi qdēz. ppter seipos ante dantes dicitū est qm̄ inaccusabiles. talis em̄ fm̄ vir- tutem amicitia. z retributōem faciendū fm̄ electōem. hec em̄ amici z virtutis. sic autēz videt z phia p̄municantib;. Non em̄ ad pe- cunias dignitas mensurat p̄ciūq; eque pō- derans nō vtiq; fiet sed forte qd sufficiens que admodum ad deos z ad parentes p̄tin- gens qd sufficiens. Non tali autē existente datione sed in aliquo maxime quidēz forte oportet retributōem fieri. visam ambobus fm̄ dignitatez esse. si aut nō hoc accidat nō solum necārium esse videbit vtiq; p̄habētē ordinare sed etiā iustum. Quātu em̄ vtiq; iste adiutus est vel quāto delectatōez vellet vtiq; tantū recipiens habebit ab hoc digni- tatem. et em̄ in emprōib; sic videt factū. Ali- cui aut sunt leges voluntariaruz puenientio- nū vindictas nō esse vt oportunū cui credi- dit dissolui ad hūc que admoduz p̄munica- uit. cui em̄ p̄fessus est hūc existimant iusti? esse ordinare pcedente. multa em̄ nō equali appreciant habentes z volētēs accipere. p- pria em̄ z que dant singulis vident multo digna. sed t̄m retributio fit ad tantum q̄tum vtiq; ordinant accipientes. Oportet autem forte nō tanto appreciari quanto habēt vi- det dignū. s; quāto ante habere app̄ciat? e

Circa initium Do

ni libri ethicoz. Aresto. Querit primo. vtruz retribu- tio fm̄ analogū maxime saluet amicitia dissimiliū per- sonaz adinuicem. Arguit q nō. qz silitudo causar z saluat amicitia. vt patz octauo hui? q̄ retributio fm̄ idem magis saluat amicitia q̄ retributio fm̄ analogū. Secō sic. retributio fm̄ analogū est p̄m id q recipit retributōes fm̄ idem in specie. sed differentiū in specie non est vna p̄mūis mētura. ergo si retributio fm̄ ana- logū saluaret amicitiam. difficulta esset in tali amicitia quātu pro quāto retribendū esset. Tercio sic. sa

lis estimatio aut p̄tinet ad danrē vel ad accipētē. nō fm̄. qz quilibet appreciat sua maiora. z aliena mino- ra. nec secūdu: qz opatio magis ordinari debet p̄ superi- orem qz p̄ inferiorē. sed est superior ergo. In oppositū est phus in textu

Sciendum primo

Postq; phus in octauo ostendit qd est amicitia ex de sp̄o eius. Consequenter in isto nono determinat de eius p̄rietatib;. Primo determinans ea q̄ p̄tinent ad p̄seruatōem z dissolutōem amicitie. Et deinde tra- cit de effectu amicitie. Et adhuc ponit primo id qd est amicitie p̄seruariū. Secūdo ostendit quō p̄ defectum huius turbat amicitia. Sciendū secūdo. qz manifestū est qz in amicitijs p̄sonaz equalium amicitia p̄seruat p̄ hoc q equalens redditur fm̄ dignitatez eoz quā quis adeptus est. ideo restat t̄m difficultas in amicitia dissimiliū vbi nō est eadē sp̄s amicitie. et qualiter possit p̄seruari talis amicitia. Rōne cui? ma- nifestat hic phus qualiter possit p̄seruari bñōi amici- cia dissimiliū p̄sonaz. puta patris z filij. regis ad sub- ditū zc. dicens qz in talib; adequat z p̄seruat amicitia am hoc qd eis exhibetur analogū. i. qd est p̄portionale vtiq;: Quare sit.

Conclusio prima

Retributio fm̄ analogū maxime saluat amicitia dissimiliū p̄sonaz. Qd p̄bat phus. qz amicitia est semp ius- ticia. sed iusticia maxime saluat fm̄ analogū. i. p̄portio- nabile. ergo retributio fm̄ analogū maxime saluat amicitia dissimiliū p̄sonaz. Quoz probat textus. qz in iusticia politica corario pro calciamētis que dedit fit retributio eius qd necessariū est siue p̄portionale. et est idem de rectorē z alijs artificib;. Et quo patz qz diffi- culter hec amicitia saluat: z magis difficulter q̄ iusticia p̄mutatiua. qz in iusticia p̄mutatiua oia mensurāta sunt denario. sed obsequia amicōz z effectus eoz nō dem non possunt appreciari pecunia. ideo dicit phus qz in p̄municatōib; politicis inuenta est qdam mēsu- ra p̄mūis. sc; denarius ad quem sicut ad mensurā oia p̄mutabilia referuntur z eoz p̄ciū p̄ denariū men- surat. ideo certum est q reddenduz sit qd pro quo. sed ea que fm̄ amicitia p̄mutant. puta effect? z obsequia amicōz denario appreciari nō p̄t. Conclusio secū- da. retributio fm̄ analogū saluat amicitia dissimiliū p̄sonarū in trib;. Pro bat conclusio. qz donatio fm̄ amicitiam est facta fm̄ affectū interiorē z fm̄ obsequiū exte- rius. ergo p̄mo reddendū est p̄portionale fm̄ interiorē rem amorē. Secūdo reddendū est obsequiū exteriū quo ad exteriora dona. Et terciō reddendū est qd dā donū exteriū fm̄ donū p̄portionatū ei qui dat. Unde p̄portionatū est qd maxime amat diues inter ea q̄ pos- sibilia sunt retribuēti. Et hac conclusio sequit q de- fectū analogi in amicitia trib; modis sūt accusatōes. Primo si nō fiat recompensatio interioris affectus. et q̄tum ad hoc de phus qz qnq; in amicitia contingit qz amator accusat amātū. eo qz cū suphabūdantē amat nō tantū redamat ab eo que amat. et qnq; sua accusa- tio est iusta. puta si nō habeat in se vnde sit dign? ama- ri. Secūdo turbat talis amicitia si nō fiat exterior res- tributio q̄tum ad exteriora dona vel obsequia: et q̄tuz

ad hoc dicit textus qd frequenter amarus accusat amato- rem. qd cu plus repro milerat sibi qm a tandem nihil p- ficie. vt dicit textus. Predicte mutue accusatores inter amatores z amari accidit qm amatores amatores dele- crationem z amatus propter vtilitatem. Nam qm accidit qd amatus no exibat amatores delectationem nec amatores amato vtilitate. z ideo fit dissolutio amicitie: qd no p- mittant ea que ad amicitiam p- tinent. non em sibi inuice amant ppter seipos. sed ppter delectationem z vtilitatem que non pmanet. ideo nec amicitie. sed amicitia p- o- pter bonos mores est permanens. qz amici fin ipsam te inuicem amat ppter seipos. Tercio turbat amicitia p hoc qd no recipiatur id qd querebat. sed aliud. cum em aliqs non patit eo qd desiderat. simile est ac si ei nihil fieret. Et ponit phis exemplum. de quodam cy- tharista cui qdam promissit qd quanto melius cantaret tanto plus ei daret. cum aut post cantum repro missio- nem petiisset. respondit ei repro missor qd ei delectatores pro delectatione reddiderat. qz vsu vite in aliquo ei des- lectauerat. Unde si repro missor querit delectationem z cytharista lucrum non est bene recompensatio facta. qz vnus eoz habet qd querebat. alius aut no. z sic dissolutur amicitia. Ille em qui exibat aliquid attedit ad ea quibz indiget z hoz gratia dat illa que dat. Contra aut predicte perturbatores amicitie docet phis que- dam remedia: ostendens primo qd recipiatur digna existimatio p- tinet ad eum qd primo accipit benefici- um. et etia ad eu qd ante dedit. Sed m ille qui ante de- dit videt pcedere iudicium recipiatur illi qd accipit. sicut b: de pitagora. qui (cum docuit discipulos) iussit qd discipuli honorarent cum muneribus qm sibi de- gnu videbat dare pro his que sibi docuerat. z tantum accepit ab vnoquoqz eoz. In talibz em amicitie obse- quijs sufficit quibusda qd eis red dat fm estimati- onem recipiatur beneficii. et sic videt sufficienter in exte- rioribus recipere. qz merces dat viro benefico. z non rei exhibite. z ideo sufficiens videt esse merces qd sufficit vi- ro etiam si no equiparet beneficiu. Item perturbatio amicitie etiam p- uenit ex defectu. eo qd pmo accipit pecunia ante qd deseruiant z postea nihil faciunt eozum que promiserant. z sic p- uenienter accusantur eo qd non perficiunt promissa. Et ad hoc faciendum cogitur sophisti- ce. qz pro omnibz nihil darent ei si pmitteretur arbitrio discipuli. sicut fiebat pitagorice. eo qd tota eozuz sci- entia in quibusdam apparatus z frivolis p- sinit. et sic illi p- uenienter accusantur. qz non faciunt ea pro quibz mercedem accipiunt

Dubitatur primo

Qualiter debeat fieri recompensatio in veris amicis. Rndet textus qd no est collatio beneficii propter pro- misiones alicuius certi ministerij sicut in predictis sic- bar. sed sicut p- tingit in illis qm qz illi qui ostendunt beneficia dant aliquibus propter ipsos accipientes in- tuitu alicuius recompensationis. tunc tales sunt accu- sabiles. quia hoc pertinet ad amicitiaz virtutis. in qd dicitur fieri retributio inspiciendo ad electionem siue affectum facientis. Electio autem pertinet maxime ad amicitiaz z virtutes. et sicut hoc p- seruiatur in amicitia virtutis. sic etiam obseruandum est in p- munitate phi- losophie. puta inter magistrum z discipulum. non enim potest dignitas philosophie qua aliquis addicit me-

surari fm pecuniam. nec potest discipulus equalens magistro p- cium reddere. sed forte reddendus est illud qd sufficit z deo z parentibus. vt dicit textus: Et quo- habetur ista p- munitas auctoritas. Dns parentibus z ma- gistris non potest reddi equalens. qz a deo habent ec- a parentibus esse humanu. z a magistris scientiam.

Dubitatur secundo. qualiter sit recompensatio in ali- is amicitijs a vera amicitia. Respondet textus qd no fit talis datio qd aliquis det amico suo ppter seipsum. sed in aliquo recipienda est dantis intentio. z oportet qd fiat retributio que sit digna danti z accipieri. z si hoc non p- tingat debet existimare dignam recompensatione ille qui plus habuit beneficiu. ideo non solum est neces- sariu sed etia iustiu. Et hoc qd dicitur est probat phi- losophus pmo rone. qz quantum aliquis est adiutus p- beneficia amici in amicitia vtili. aut quantum acceptat delectationem in amicitia delectabili. tantu dignum est qd recipiat. sicut etiam videtur fieri in improbis qd scz qm aliqs estimat re esse pro tanto ea amat. quas- tum aut aliquis sit adiutus ex beneficio. vel quantum at- temptet delectationem ipse maxime scire potest quis est adiutus vel delectatus. ergo necessariu z iustiu est qd eius estimati- onem p- mittatur recompensatio. Deinde idem ostendit phis ex auctoritate legis. quia in aliquibus ci- uilitate lege statuitur qd non fiat aliqua vindicta ci- uis voluntarias p- uentiones. si aliquis postea deceptum se reputet quasi oporteat. vt si aliquis voluntarie tra- didit alicui beneficiu suu vel obsequiu qd soluatur fm eius ius iudicium cui credidit fm modu prime p- mu- nicationis existimant emz legislatores qd ille cui p- n- cipio p- cessum est magis debeat ordinare recompensatio- nem qd ille qui eis p- cessit. z hoc est ideo qz multa sunt que appreciatur equaliter illi qd habet ea qd illi qd de no- uo volunt eam accipere. Videt em similitudinem qd p- p- rta- boua que dant sunt digna multo precio. sed m retribu- tio debet fieri in tantu quantum estimant recipientes vt dicit philosophus tacite questionem respondendo. Il- le qui recipit beneficiu debet appreciari ipsum no fm hoc qd ei videtur dignum postqz habeat. nam homines soleat appreciari bona adepta minus qd si no haberet ea. Rationes ante oppositum facilius soluantur ex- cis que predicta sunt

Abitationem autem habet z talia pa- ta vtrum oportet omnia patri attribu- ere z obedire. vel laborantem quidem medi- co obediendum. ducem exercitus aut ordi- nandū bellicosum. Similiter autem amico magis vel studioso ministranduz. z benefa- crozi reddendum gratiaz magis: vel amico dandum si ambobus non p- tingit. Igit om- nia talia certe qdem determinare non facile multas em z omnimodas habent differen- tias z magnitudine z puitate et bono z ne- cessario. Quonia autem non omnia eidem

reddendū non immanifestum Et beneficia q- dem retribuendū vt in multum magis qd do- nandū amicis. z quemadmodum mutuu cui debet reddendum magis qd amico donan- dum: forte aut neqz hoc semper puta libe- rali latronibus vtrum soluentem p- tra libera- dum: z vtiqz quicūqz sit vel non. Expetēti- aut reddenduz vel patrem liberandū. vide- bitur em vtiqz z seipso magis patrem. Qd igitur dicitur est vniuersaliter qd debinim reddendum. si autem supercedat dario bo- no vel necario ad hoc declinaduz. qm qz em neqz est equalis p- existentiā retribuere cu hic qdem studiosum sciens beneficiat. huic aut redditio fiat que qdem existimant malu esse neqz em accōmodanti qm qz reaccōmodan- dū existimans. qdaz em lucrari accōmoda- uit epicykei existenti. hic autē non sperat lu- crari a malo. Sine igit veritate sic hz non equalis dignitas. siue qdem habet non sic existimat aut. non vtiqz videbit incōueniē- tia facere. Qd qdem multotiens dictum est circa passiones z actōes z ratiōes. similiter habent determinatū bis circa que sunt. Qm qdem igit nō eadez omnibz reddendū neqz patri omnia. quemadmodū neqz ioui sacrifi- cantur nō immanifestū. Quia aut altera parē- tibz z fratribz z amicis z benefactoribz sin- gulis p- pria z p- gruētia attribuendū. sic aut z facere videt ad nuptias. quidam em vo- cant cognatos. his aut p- mune genus z que circa hec vtiqz actiōes. et in kedea autē ma- xime existimant cognatos obuiare propter idem. Videbit autem vtiqz nutrimento q- dem parētibz oportere maxime sufficere vt debētes z causas essendi melius qd sibi ipsis in hoc sufficere z honorem autem quemad-

modum dicitur. Et omnem aut parentibus neqz em eūdes patri z matri. neqz rursus cū qui sapientis. vel cum qui ducis exercitus sed paternum similiter aut z maternuz. sed z omni seni honorem eū qui fm etatem assur- rectione z inclinutione z talibz ad amicos autem rursus z fratres p- fidenciam z omniū p- munitatiōem. sed z cognatis z p- tribulibz z ciuibz et reliquis omnibus semper tem- ptandum. proprium attribuere et cōparare que singulis existentiā fm proprietate et vir- tutem vel vsum eozum quidem igitur qui vnus generis facile iudicium differēcium autem difficilius. non tñ propter h qdem re- ccedendū. s; vt vtiqz p- tinget sic determinadū

Queritur Secundo. Vtrum filij mas- time debeant sufficientiam z obedientiam p- tere pa- rentibus. Arguitur pmo qd non. quia iustus p- ceptum est magis obseruadū. sed homo virtuosus rone virtu- tis sit iustus z non rone paternitatis. ergo filij nō tenē- tur parentibus maxime obedientiam p- tere. Secun- do sic. dno superiori magis est obediendum qd domina inferiori. sed princeps est dominus superior patre: qd zc. Dator patet primo. qz causa superior prior est z potē- or z magis influens in causatum qd inferior. Secūdo patet idem. qd dominu inferioris oportet superior obē- dire. Tercio patet idem. quia licet ab inferiori ad su- periozem appellare z non econtra. ergo zc. Tercio sic. bonum quāto p- munitus tanto diuinius z meli- s; dominus superior magis intendit ad p- mune bonum qd inferior. cuiusmodi est princeps. ergo zc. In oppo- situm est phis in textu.

Sciendū primo

Postqz phis ostendit qd amicitia saluatur per res- compensationem p- portionabilem. Consequenter mo- uet qualdam dubitatioes circa beneficia amicitiarum z recompensationes earūdem. Quarū dubitatioem p- ma- est. vtru circa oia oporteat magis exhibere beneficia p- i z eidem obēdire qd quibuscuqz alijs personis. vel circa quod sit magis obēdiendum alijs. puta qd infirmo ma- gis obēdire medico qd patri. z homo bellicosus ma- gis debet obēdire p- cepto ducis exercitus qd patris p- cepto: Secūda dubitatio est. vtrum aliqs magis debe- at exhibere ministerium amico suo qd homini virtuoso. Tercia dubitatio est. vtru homo magis debeat retri- buere benefactori pro gratia suscepta qd dare amico. si ita sit qd hō nō valet vtiqz satisfacere. Et vt dicit te- xus omnia p- certitudinem determinare non est facile qz circa predicta potest attendi dña multipliciter fm p- munitatem modū z fm magnitudinem z paruitatē vel

fm q aliquis est virtuosus. amicus. benefactor multu vel parum. Et similiter qnc est differentia fm bonu z necessariu. puta ministrare virtuoso vel amico: vide tur esse melius amico. sed virtuoso videtur esse magis necessariu. tñ in talibz non omnia sunt eidem exianda sed quedã bis z qdam istis Sciendũ secũdo. q obe dientia recipit pceptum. pceptũ aut̃ pertinet solum ad dominos in istis z ad eos in quibz z quos habet do minũ. Exauditiõ aut̃ magis respicit pces z supplica tiones Preces aut̃ z supplicatiões magis pñent ad inferiores vel equales. Preces aut̃ z supplicatiões infe riorz exaudimus. sed pceptis domino: z obediuntus Inter tres aut̃ dubitationes predictas phus vltimo soluit primã. p quã etiã datur intelligi solutio secunde Primo ho soluit terciã Pro cuius solutiõe est.

Conclusio prima

Utin pluribz magis debet hõ retribuere bñfactori q̃ gratis dare amico si virtus fieri nõ possit. Probat tex tus qz eodem mō hõ tenet fm morale honestatem ad retribuendũ beneficia sicut fm legalem iusticiã ad mu tuũ reddendũ. sz vt in pluribz magis debet mutuũ da ri q̃ gratis dare amico. Et nocenter dicit (vt in plus ribz) qz vt dicit textus forte hoc non est semp obseruan dum. Nam in casu quo aliquis potest librari a latro nibz potest esse dubiu quid boz trũ sit faciendũ. Pri mu est vtrũ homo debeat librare de manu latronũ il lum qui qñqz soluit eũ de vinculis. Scdm est si benefa ctor non sit captus z petat sibi in aliquo alio satisfieri quid retribuendũ sit ei. Terciũ est vtrũ hõ debeat libe rare patrem a latronibz. z hoc terciũ est prioribz ma gis eligendum: videt̃ em̃ qz hõ magis debeat librare patrem q̃ seipsum. Sed dicit phus vniuersaliter esse obseruandũ qz debetuz est reddendũ magis q̃ gratis dandum. sed si gratuita donatio excedat in bono vir tutis magis debz ad hoc declinari. puta si sic ministrã dum alicui multũ virtuoso. vel etiã si excedat in neces sario. puta si imineat alicui librare patrem. Quicqz em̃ contingit qz nõ potest equiparari hoc qd̃ tribuit alicui bñficijs pceptis tribz: puta cũ ex vna parte aliq̃s bene ficiũ p̃fert ei que scit esse p̃uosum. ex alia parte sit res tributio ei quem aliquis estimat esse malũ. nec est mi rum si bñfactori qñqz non est retribuendũ. qz etiã nec ac cõmodanti debet hõ qñqz reaccomodare. Contingit em̃ qñqz qz aliq̃s malus accõmodat p̃uoso estimans se acq̃re aliquod lucrũ ex eo. virtuosus aut̃ si mutuũ ex malo non speret lucrũ. si igitur fm veritatem ille sit malus non est equalis dignitas que retribuatur ei z qd̃ datur bono. si aut̃ benefactor non sit malus sed ira ex stinet ille qui recipit beneficiũ non facit inconueniens si magis det gratis studioso. Et dictis infert textus qz rationes existentes circa actões z passiones huma nos nõ possunt habere aliquod determinatũ fm certis tudinem sicut nec ea circa que sunt. Et sic parz solutio ad terciã dubitatõem Pro secũda dubitatõem ponitur

Conclusio scda. licet non omnia sint patri exhiben da. ramen in pertinentibz ad sustentationem que est p nutrimentũ maxime sufficientiam z obedientiã debent filij pretere parentibz. Primam partem probat textus qz apud gentiles non omnia sacrificabantur ioui. sed quedã alijs dijs. ergo a simili non omnia sunt patri exhibenda. sed alia detentur parentibz. alia fratribz. z alia amicis z benefactoribz. ideo singulis eozuz sunt

tribuenda ea que sunt eis ppria z ad eos pñent: et eodem mō est de virtuosis. et hoc videt̃ homines ob seruare. qz (vt dicit textus) ad nuptias fm quas ppa go quis vocant homines cognatos quibz est comune genus. similiter z actiones que sunt circa nuptias vo cantur p̃sanguinei. et ppter hanc causam estimant bo mines qz p̃sanguinei debeant occurrere in heredes. id est in p̃uentione. in qua tractatur de nuptijs agendis. Secũdam partem probat phus sic. qz filij sunt debz tozes parentibz sicut causis essendi per generationem ergo circa pertinentiã ad p̃seruatõem esse filij maxime debent subuenire z obedire parentibz. Similiter etiãz parentibz filij debent honorẽ sicut causis essendi. sicut z deo. non tñ omnem. sicut nec eũdem patri z matri ne qz fratri. debetur honor debitus sapienti vel duci exer citus. s̃ patri paternus z matri maternus. Similiter z cuiuslibet sem debet honor in assurgendo z inclinando ei z similibz vt dicit textus. Amicis aut̃ z fratribz des bet homo fiduciam z p̃municatiõem omnũ. similiter p̃sanguineis. Et istis qui sunt vnus tribz z p̃ciũbz z singulis semp attemprandũ est attribuere id quod est pprium vniciqz z aptare singulis ea q̃ eis p̃priet̃ fm p̃prietatem. puta sapientiẽ z fm vsum officij. sicut dus ci exercitus. et (vt dicit textus) iudiciũ de talibz in aliquo est facile. puta in his que sunt vnus generis. s̃ qz magis subueniendũ est p̃sanguineo inter duos ami cos. vel magis sapientiori inter duos sapientes. Sed in alijs iudiciũ est difficile. puta in differentibz cui ma gis sit subueniendũ sapientiori vel p̃sanguineo Et q̃ uis hoc difficile sit determinare. nõ tñ oportet recedes se ab huiusmodi proposito. sed determinandum est id qd̃ dicit̃ est sicut fieri potest.

Dubitatur primo

Utrũ simpliciter sit magis obediendum patri vel p̃ncipi Respondetur qz quantum ad opera ciuilia magis p̃ncipi est obediendum. sed q̃rum ad opera precise do mestica obediendũ est patri in licitis z honestis eo mō quo habet dominium. Prima pars patet: qz p̃ncipes habet dominũ super omnes de ciuitate q̃rum ad ope ra ciuilia. non autem pater. Secũda pars patet. quia super opera domestica pater z non p̃ncipes dominũ habet. Notanter dicitur (precise) quia in aliquo casu domestica opera inauit rones operum ciuiliũ. vt cũ ciuitas est obsessa ab inimicis. tñ em̃ fm exigentiam circumstantiarum p̃ncipes disponit de operibz domes ticis. z cogit arbores extirpare z similia que sunt do mestica mandat. Dubitatur secundo. vtrum magis obediendum sit p̃ceptis patris q̃ sint audiende preces virtuosĩ amici. Respondetur qz p̃cepto patris in licitis. et in istis in quibus pater p̃cipere potest. et in quibus habet dominium magis est obediendum q̃ exaudiende sint preces amici virtuosĩ Cuius causa est quia obligatio subdit̃ est ad dominium in virtute ius sticie. ideo non obedire est iniusticiãz facere. sed obliga tio amici ad amicum est solum in virtute liberalitatis sed maius est peccatuz contra iusticiã z generaliter p̃tra alias virtutes cardinales q̃ p̃tra liberalitatem z alias virtutes morales annexas

Ad rationes

Ante opposituz Ad primam dicit qz licet virtuosus

virtuosus sit iustus ramen si non sit dominus nõ pos test p̃cipere. licet possit p̃carari p̃sulere exhorrari vel persuadere. sed in his in quibus dominium habet p̃ce cipere potest Ad secũdam z ad terciã rationes p̃tz solutio ex primo dubio

Abet aut̃ dubitationem z de eo qd̃ est dissolui amicitias vel non: ad non p manentibz vel ad eos qd̃em qui propter vti le vel ppter delectabile amici existunt cum nõ adhuc hec habeant. nihil incõueniens dissoluitur. illozuz em̃ erant amici quibus deficientibz rõnabile non amare. Accusar bit aut̃ vtiqz aliq̃s si propter vtile vel prop ter delectabile amans similet ppter morem Quod em̃ in p̃ncipio diximus plures dis ferentie sũt amicis cũ nõ similit̃ existimant z sint amici. cum qd̃em igit̃ decipiat quis z suspicet̃ amari. ppter morez nihil illo tale operante seipsum causet̃ vtiqz. cũ autem ab istius similitudine decipiat iustũ accusare de cipientem z magis q̃ eos qui nũmisima vio lant q̃to alterius malignitas circa honora bilius mala opatio. Si aut̃ acceptet vt bo nũ fiat aut̃ malum z videatur vtrũ amandũ vel nõ possibile. si qd̃em nõ omne amabile sed bonũ. neqz oportet amatorem malũ em̃ nõ oportet esse. neqz assimilari p̃auo. dicitũ est aut̃ qm̃ simile simili amicũ. Utrũ igitur p̃festim dissoluendũ vel nõ omnibz sed insa nabilibz p̃p̃t maliciã. directõem aut̃ haben tibz magis adiuuandum ad morem q̃ sub stantiã. quãto melius z amicitie magis pro priũ. videbit̃ aut̃ vtiqz dissolvens nihil in cõueniens facere. non em̃ huic vel tali ami cus erat. alteratũ igitur impotens resaluare recedit Si aut̃ hic qd̃em permaneat hic au tem epieykes magis fiat z multum differat virtute. vtrum vtendũ amico. vel non p̃tin git: In magna aut̃ distantia maxime mani

festum sit. puta in his que ex puericia amict cije. Si em̃ dic qd̃em permaneat puer fm mentez. hic aut̃ sit vir qualis optimus. qua liter vtiqz crũt amici. neqz placentes eidem neqz gaudetes z tristati. neqz em̃ circa adin uicem hec existunt ipsibz: sine his autem nõ erat amicos esse. p̃uiere enim nõ possibile dicitũ est aut̃ de his. Utrũ igit̃ nihil alienũ ad ipsum habendũ q̃ si nõ factus esset ami cus nunq̃. Si aut̃ oportet memoriã habere facte p̃suetudinis z quẽadmodum amicis magis q̃ extraneis existimam? oportere lar giri sic et factis attribuendum aliquid pro pter antefactam amicitia. cũ nõ propter su perbabũdantiã malicie dissolutio fiat

Queritur

Tercio Utrũ dissoluenda sit amicitia qz nõ pmanet eadẽ pmanete p̃ditiõẽ fm qz amicitia erat Arguit primo nõ. qz amicũ est alter ipse. sed nullus dissoluitur a seipso. ergo nec amicũ ab amico dissoluit̃ permanente p̃ditiõẽ fm quam erant amici Secũdo sic. vt dicit cicero omnes odiũt ime morem accepti beneficij. ergo amico nõ manente in ea dem p̃ditiõẽ adhuc habenda est memoriã beneficij ac cepti. ergo nõ erit dissoluenda amicitia Tercio sic vt dicit therencius. amantũ ire amoris est reintegrat io. ergo solutio amicitie auget p̃seruatõem eius. quã si soluat̃ amicitia dissolucendo p̃seruatur In oppositũ est phus in textu

Sciendum primo

Postq̃ phus determinauit de istis que p̃ñent ad p̃seruatõem amicitie: Consequenter determinat ea q̃ p̃ñent ad eius dissolutõem Et primo querit quõ de beat dissolui amicitia eoz. que mutant̃ p̃stina p̃ditiõẽ. De quo in primo articulo. Secũdo agit de solutiõẽ amicitie eoz. qui in eodem statu permanent. de q̃ in primo dubio. Tercio agit qualiter se debeat habere homo ad amicũ post amicitie dissolutionem. z deinde ponit solutiõem eius q̃rum ad amicitia p̃pter virtutẽ de quo erit p̃clusio secũda

Conclusio prima

Amicitia delectabilis z vtilis rõnabiliter dissoluitur nõ manente p̃ditiõẽ fm quam erant amici. Probat textus. qz cessare causa cessat effectus: qz fm has amicitias amici amat amicos nõ propter seipso. ergo zẽ

fm q aliquis est virtuosus. amicus. benefactor: multu vel parum. Et similiter qng est differentia fm bonu z necessariu. puta ministrare virtuoso vel amico: vide tur esse melius amico. sed virtuoso videtur esse magis necessariu. cu in talib non omnia sunt eidem exienda sed quedam his z qdam istis Sciendu secudo. q ote dicitia recipit pceptum. pceptu aut pertinet solum ad dominos in istis z ad eos in quib z quos habet do miniu. Exaudito aut magis respicit pces z supplica/ riones Preces aut z supplicatioes magis prinent ad inferiores vel equales. Preces aut z supplicatioes infe riorz exaudimus. sed pceptis dominoruz obedimus Inter tres aut dubitationes predictas phus vltimo soluit prima. p qua etia datur intelligi solutio secunde Primo so soluit tertia Pro cuius solutioe est.

Conclusio prima

Ut in plurib magis detet ho retribuere hñfactori q gratis dare amico si vtruz fieri no possit. Probat tex tus qz eodem mo ho tenet fm morale honestatem ad retribuendu beneficia sicut fm legalem iusticia ad mu tuu reddendu. s3 vt in plurib magis detet mutuū da/ ri q gratis dare amico. Et notanter dicit (vt in plu/ rib) qz vt dicit textus forte hoc non est semp obseruan dum. Nam in casu quo aliquis potest liberari a latro nibz potest esse dubiu quid boz trui sit faciendu. Pri mu est vtru homo deteat liberare de manu latronu il lum qui qng soluit eu de vinculis. Sedm est si benefa ctor non sit captus z perat sibi in aliquo alio satisfieri quid retribuendu sit ei. Terciu est vtru ho deteat libe rare patrem a latronibz. z hoc tertium est prioribz ma gis eligendum: videt em q ho magis deteat liberare patrem q seipsum. Sed dicit phus vniuersaliter esse obseruandu q debetur est reddendu magis q gratis dandum. sed si gratuita donatio excedat in bono vrs/ cur: magis debz ad hoc declinari. puta si sit ministras dum alicui multu virtuoso. vel etia si excedat in neces sario. puta si imineat alicui liberare patrem. Quis em ptingit q no potest equiparari hoc qd tribuit aliquis hñficijs pceptis: puta cu ex vna parte aliqs bene ficiu pferat ei que facit esse fruolum. ex alia parte fit re/ tributio ei quem aliquis estimat esse malu. nec est mi/ rum si hñfactori qng non est retribuendu. qz etia nec ac/ comodanti detet ho qng reaccomodare. Contingit em qng q aliqs malus accomodat fruoso estimans se acqre aliquod lucrū ex eo. virtuosus aut si mutu/ et malo non speret lucrū. si igitur fm veritatem ille sit malus non est equalis dignitas que retribuaf ei z qd detur bono. si aut benefactor non sit malus sed ita exi stimet ille qui recipit beneficiu non facit inconueniens si magis det gratis studioso. Et dicitis infert textus q rationes existentes circa actoes z passiones huma nos no possunt habere aliquod determinatu fm certis/ tudinem sicut nec ea circa que sunt. Et sic patz solutio ad tertia dubitatioem Pro secuda dubitatioe ponitur

Conclusio secda. licet non omnia sint patri exhiben da. tamen in pertinentibz ad sustentationem que est p nutrimentu maxime sufficientiam z obedientia detent filij pretere parentibz. Primam partem probat textus qz apud gentiles non omnia sacrificabantur ioui. sed quedam alijs dijs. ergo a simili non omnia sunt patri exhibenda. sed alia detentur parentibz. alia fratribz. z alia amicis z benefactoribz. ideo singulis eozuz sunt

attribuenda ea que sunt eis ppria z ad eos ptinent: et eodem mo est de virtuosis. et hoc videt homines ob seruare. qz (vt dicit textus) ad nuptias fm quas ppa go quis vocant homines cognatos quibz est comune genus. similiter z actiones que sunt circa nuptias vs/ cantur psanguinei. et ppter hanc causam estimant ho mines q psanguinei deteat occurrere in herede. id est in puentione: in qua tractatur de nuptijs agendis. Secudam partem probat phus sic. qz filij sunt debis/ tores parentibz sicut causis essendi per generationem ergo circa pertinentia ad pseruatoem esse filij maxime detent subuenire z obedire parentibz. Similiter etiaz parentibz filij detent honore sicut causis essendi. sicut z deo. non tm omnem. sicut nec eudem patri z matri ne qz fratri. detetur honoz debitus sapienti vel duci exer citus. f patri paternus z matri maternus. Similiter z cuilibet teni debet honoz in assurgendo z inclinando ei z similibz vt dicit textus. Amicis aut z fratribz des/ bet homo fiduciam z pmuticatioem omnium. similiter psanguineis. Et istis qui sunt vnus tribz z pciuibz z singulis semp attemprandu est retribuere id quod est pprium vniciuz z aptare singulis ea q eis pperit fm pprietatem. puta sapientie z fm vsum officij. sicut dicitur ci exercitus. et (vt dicit textus) iudicium de talibz in aliquo est facile. puta in his que sunt vnus generis. f. q magis subueniendu est psanguineo inter duos ami cos. vel magis sapientiori inter duos sapientes. Sed in alijs iudiciu est difficile. puta in differentibz cui ma gis sit subueniendu sapientiori vel psanguineo Et qz uis hoc difficile sit determinare. no tm oportet recede/ re ab huiusmodi proposito. sed determinandum est id qd dicitur est sicut fieri potest.

Dubitatur primo

Utru simpliciter sit magis obediendum patri vel pn cipi Respondetur q quantum ad opera ciuilia magis principi est obediendum. sed qstum ad opera precise do mestica obediendu est patri in licitis z honestis eo mo quo habet dominium. Prima pars patet: qz princeps habet dominu super omnes de ciuitate qstum ad ope ra ciuilia. non autem pater. Secuda pars patet. quia super opera domestica pater z non princeps dominu habet. Notanter dicitur (precise) quia in aliquo casu domestica opera inauit rones operum ciuiliu. vt cu ciuitas est obsessa ab inimicis. tuc em fm exigentiam circumstantiarum princeps disponit de operibz domes/ sticis. z cogit arbores extirpare z similia que sunt dos/ mestica mandat. Dubitatur secundo. vtru in ma gis obediendum sit pceptis patris q sint audiende preces virtuosif amici. Respondetur q pcepto patris in licitis. et in istis in quibus pater pceptere potest. et in quibus habet dominium magis est obediendum qz exaudiende sint preces amici virtuosif Cuius causa est quia obligatio subditi est ad dominium in virtute ius/ sticie. ideo non obedire est iniusticiaz facere. sed obliga tio amici ad amicum est solum in virtute liberalitatis sed maius est peccatuz contra iusticiam z generaliter ptra alias virtutes cardinales q ptra liberalitatem z alias virtutes morales annexas

Ad rationes

Ante opposituz Ad primam dicit q licet virtuosus

virtuosus sit iustus tamen si non sit dominus no pos/ test pceptere. licet possit precari psulere exhortari vel persuadere. sed in his in quibus dominium habet pze cipere potest Ad secudam z ad tertiā rationes puz solutio ex primo dubio

Abet aut dubitationem z de eo qd est dissolui amicitias vel non: ad non p manentibz vel ad eos qdem qui propter vti le vel ppter delectabile amici existunt cum no adhuc hec habeant. nihil inconueniens dissoluitur. illozuz em erant amici quibus deficientibz ronabile non amare. Accusar bit aut vtiqz aliqs si propter vtile vel prop ter delectabile amans similet ppter mozem Quod em in pncipio diximus plures dis/ ferentie hnt amicitia cu no similit exstimant z sint amici. cum qdem igitur decipiat quis z suspicet amari. ppter mozem nihil illo tale operante seipsum causef vtiqz. cu autem ab istius similitioe decipiat iustu accusare de cipientem z magis qz eos qui numisma vio lant qsto alterius malignitas circa bonora bilius mala opatio. Si autē acceptet vt bo nu fiat aut malum z videatur vtru amandū vel no possibile. si qdem no omne amabile sed bonu. neqz oportet amatozem mali em no oportet esse. neqz assimilari prauo. dicitu est aut qm simile simili amicu. Utru igitur pfectim dissoluendu vel no omnibz sed insa nabilibz ppter malicia. directoem aut haben tibz magis adiuuandum ad mozem qz sub stantia. quato meliuz amicitie magis pro priu. videbit aut vtiqz dissoluens nihil in coueniens facere. non em huic vel tali ami cus erat. alteratu igitur impotens refaluare recedit Si aut hic qdem permaneat hic au tem epieykes magis fiat z multum differat virtute. vtrum vtendu amico. vel non ptin git In magna aut distantia maxime mani

festum sit. puta in his que ex puericia amict cje. Si em dic qdem permaneat puer fm mentez. hic aut sit vir qualis optimus. qua liter vtiqz erit amici. neqz placentes eisdem neqz gaudetes z tristari. neqz em circa adin uicem hec existunt ipsi: sinebis autem no erat amicos esse. puiuere enim no possibile dicitu est aut de his. Utru igitur nihil alieno ad ipsum habendu qz si no factus esset ami cus nunqz. Si aut oportet memoria habere facte psuetudinis z queadmodum amicitia magis q extraneis existima moztere lar giri sic et factis attribuendum aliquid pro pter antefactam amicitia. cu no propter su perbabudantia malicie dissolutio fiat

Queritur Tercio Utru dissoluenda sit amicitia eozuz q no pmanet eadem pmanete pditioe fm q amicitia erat Arguit primo no. qz amicitia est alter ipse. sed nullus dissoluitur a seipso. ergo nec amicitia ab amico dissoluit permanente pditioe fm quam erant amicitia Secudo sic: vt dicit cicero omnes odit ime mozem accepti beneficij. ergo amico no manente in ea dem pditioe adhuc habenda est memoria beneficij ac cepti. ergo no erit dissoluenda amicitia Tercio sic vt dicit therenius. amantiu ire amoris est reintegra tio. ergo solutio amicitie auget pseruatoem eius. quaz si soluat amicitia dissoluendo pseruatur In opposit tun est phus in textu

Sciendum primo

Postq phus determinauit de istis que pnter ad pseruatoem amicitie: Consequenter determinat ea q pnter ad eius dissolutioem Et primo querit qno de teat dissolui amicitia eozuz que mutant a pristina pditi one. De quo in primo articulo. Secudo agit de soluti one amicitie eozuz qui in eodem statu permanent. de q in primo dubio. Tercio agit qualiter se deteat habere homo ad amicu post amicitie dissolutionez. de quo in secudo dubio Circa primu primo ponit philosophus dubitationem moram in titulo questionis. z deinde so lutionem eius. Et primo qstum ad amicitiaz vtilis et z delectabilis. de quo erit prima conclusio. Et deinde ponit solutioem eius qstum ad amicitia ppter virtute de quo erit conclusio secuda

Conclusio prima

Amicitia delectabilis z vtilis ronabiliter dissoluitur no manente pditioe fm quam erant amici. Probat textus. qz cessare causa cessat effectus: qz fm has am icitias amici amat amicos no propter seiplos. ergo zē

Or isto patet modus experimentandi verum amicum qui cum arridente fortuna amicus est et amore delectabilis. et cessat amare mutata fortuna et ambili quod erat in hoie non erat verus amicus. Et ideo de phus qd circa hmoi amicitias ostenduntur accusaciones Nam iuste accusat aliquis illum qui cum amat propter vitia et delectabilia assimilata se amare propter virtutem. nam plures sunt amicitias differencie. ideo potest contingere qd non sint eandem spem amicitie se existimant esse. puta si sint amici propter utilitatem et existimant esse propter virtutem. Et in illo casu qd existimant amare propter virtutes decipiat et se ipso. ita qd ille qui cum amat nihil faciat ad hmoi deceptio nem. ille qui deceptus est debet irasci contra seipsum nec debet culpam alium in falsificatione amicitie. sed quando ipse decipitur per alterius simulationem ita qd ipse maneat semper fructuosus et alter dissolvit amicitiam. qd vitale et delectabile mutata sunt) iustum est qd accusat decipientem et multo magis qd eos qui reu falsificant nuntumata. qd deceptio illius qui simulat virtutes persistit in opatione existente circa rem honorabilem et honorabiliorum qd deceptio corruptoris nuntumata Nam honorabilior est multum fructus qd pecunia. ideo qui facile simulant virtutem maligniores sunt istis qui faciunt falsum nuntumata. et sic magis puniendus est qui amicitiam am dissolvit qd qd monetam corrumpit. eo qd melior est amicitia qd pecunia. **Conclusio secunda.** non manent eadem virtutes. puta mutata virtute in altero amico rum amicitia virtutis dissolvitur. et si insanabilis fuerit amicitia statim dissolvit debet. Prima pars patet. quia virtuoso non est amabile quod dicitur. sed solum bonum honestum. ergo non est conveniens qd ille (cuius malicia manifestatur) ametur a virtuoso. et per consequens amicitia dissolvit. Et quo infert phus qd non oportet eum qui factus est malus amare id quod non est vitale neque de cense. qd non oportet qd homo amet malum neque qd assumitur malo viro. sed hoc sequeret qd si servaret amicitiam ad eum qui est malus. dicitur est enim supra qd simile est amicum. et ideo non potest esse qd diu servetur amicitia ad malum nisi sit aliqua similitudo ad malicia. **Secunda pars** probat phus ostendendo qualiter talis amicitia sit dissolvenda. dicens qd amicitia virtutis non est statim dissolvenda in omnibus. sed solum in illis qui propter magnitudinem malicie sunt insanabiles. id est non possunt defacili reduci ad statum virtutis. Quod patet quia non est spes de reditu ipsorum ad statum virtutis. ergo statim dissolvenda est amicitia ad eos. Si autem aliqui sint qui accipiant directionem ad statum rectitudinis magis est eis auxilium ferendum ad recuperandum bonos mores qd ad recuperandam substantiam amissam in quantum virtus melior est pecunia et magis propria amicitie. cum autem soluit aliquis amicitiam ad eum qui factus est malus non facit inconveniens quod non erat amicus huic vel tali scilicet virtuoso. sed virtuoso et ideo non alteratur a prima dispositione amicitie sed quia non potest eum reducere ad salutem pervenienter statim recedit ab eius amicitia.

Dubitatur primo

Si vnus amicorum maneat in statu primo et alius fiat magis virtuosus. ita qd fiat differentia magna virtutis inter utrumque. utrum qui proficit debeat vti eo qui non proficit ut amicus. Respondet textus qd non est possibile qd

proficiens servet amicitiam ad non proficientem. Et hoc maxime patet in magna distantia amicorum. puta in amicitias que sunt a puericia. si enim vnus manet puer et fm mentem et alius fuerit optimus tunc tales non possunt manere amici. cum non placeant sibi in eodem. nec etiam de eisdem gaudeant et tristentur. sine quibus non potest servari amicitia ad quas maxime requiritur qd amici perveniant. sed non possunt amici pervenire nisi eis eadem placeant et de eisdem gaudeant et tristantur. ut patet supra. ergo patet qd manente eadem virtute quod dicitur modo fm societate in qua erant amici manent amicitia. ipsa enim augmentata in altero amico. dissolvit potest amicitia. ut altero amicorum mutato in virum perfecte virtutis. et altero manente in puericia mentis. quod tales non gaudent eisdem. Dubitatur secundo qd liter aliquis se debeat habere post amicitie dissolutionem verum scilicet alienius vel familiarius se debeat habere ad amicum antiquum quasi nunquam prius fuissent amici. Respondet qd propter amicitiam preteritam debet se magis exhibere homo sibi preter qd in vno casu. scilicet quando propter superbam dantem malitiam facta est dissolutio. Prima pars probat phus. qd oportet habere memoriam preterite consuetudinis. ergo sicut estimamus qd homo magis debeat exhibere amicis qd extraneis. ita etiam istis qui in preterito fuerunt amici propter amicitiam preteritam. nisi in casu preterito. et adhuc magis debet largiri ei et tenuius esse ei qui fuit amicus. qd et si non fuit amicus. ita supposito qd dissolutio non fuerit propter excellentem malitiam. quia tunc est premedus qui ante fuit amicus quemadmodum et ipsa malicia

Ad rationes

ante oppositum. Ad primam dicitur qd amicus est quasi alter ipse manente amicitia. sed ipsa dissoluta non plus est quasi alter ipse. Ad secundam patet solutio ex secundo dubio. Ad tertiam dicitur. qd hoc est verum de istis qui interdum dicuntur manente eadem virtute in qua erant. Nam amici ad tempus separari quodammodo de separatione dolent. et duplici de causa moventur ad amandum se invicem. Primo quia adhuc manent causa prioris amicitie. Secundo quia dolor separationis impellit eos ad amandum

Micabilia autem qua ad amicos. et quibus amicitie determinantur videntur

ex his que ad seipsum venisse. Bonum enim amicum volentem et operantem bona vel parentia illius gratia. Ad volentem esse et vivere amicum ipsius gratia quod matres ad filios passe sunt. et amicorum offensis. Hi autem amicum volentem et eadem eligentem vel dolentem et gaudentem amico. maxime autem et hec circa matres accidunt bonorum aliquo et amicitiam determinant. Ad seipsum autem bonorum unumquodque epicykei existit. reli

quis autem fm qd tales existimant esse. Videtur enim quemadmodum dicitur est mensura unicuique virtus et studiosus esse. Iste enim sentit sibi ipsi et eadem appetit fm omnem animam. et vult vniuersis sibi ipsi bona et apparatus et operatur boni enim bonum elaborare et sibi ipsius gratia in intellectu. in gratia quod vnusquisque esse videtur. Et vivere autem vult seipsum et saluari et maxime hoc quo sapit. bonum enim studiose esse. vnusquisque autem sibi ipsi vult bonum. factus autem alius nullus eliger omnia habere illud quod factum habet enim et nunc deus bonum. sed ens quidem aliquando est. videbitur autem vniuersis intelligens vnusquisque esse vel maxime. Et conuere talis sibi ipsi vult delectabiliter enim facit ipse. operatur etiam delectabiles memorie. et futuroz spes bone. tales autem delectabiles et theorematibus autem abundat mente. Condoletur et delectatur maxime sibi ipsi. omnium enim est idem et triste et delectabile. et non aliud alij. Impenitentibus enim ut dicere inexistere itaque ad seipsum. singularia horum epicykei

Querit

quarto. vtrum sint tres effectus amicitie. scilicet exteriori iunctus. cordis electio. et leticia in eisdem. Arguit primo qd non. qd bonum non potest viuere nisi cum illis qui manent in eadem domo. igitur iunctus exterior non est amicitie effectus. Dicitur per. qd inter manentes in eadem domo oportet vnus esse principantem et alium subditum. alij dissolueret politica et economica. scilicet amici sunt equeles. igitur. Secundo sic. vnusquisque eligit et appetit ea que sibi deficiunt. scilicet amicus diuersa deficiunt. ergo non eligit eadem. et per prius nec gaudet nec tristat de eisdem. Tercio sic. colloquii est effectus amicitie. sunt plures tribus. qd amici sunt adeo delectabiles sibi invicem ut suis colloquijs vellet diem deducere in nocte. igitur et in oppositum est phus in textu.

Sciendum primo

q postquam phus determinauit de preservatione et dissolutione amicitie. hic primum agit de eius effectibus. primo ponens effectus amicitie. scilicet ostendit quod se habent ad eos boni et mali. Primum adhuc ponit phus originem effectuum amicitie dicens. qd amicitia. scilicet amicitie opera (quod alij ad amicos videntur et fm qd determinant amicitie) procedunt ex istis bonis que sunt ad seipsum. nam sic videtur vnus bonum amicus ad alterum. si eadem agit ad amicum que

ageret ad seipsum. Secundo enumerat phus hmoi effectus vel actus amicitie. Pro qd sciendum secundo. qd tria sunt opera amicitie quorum primum consistit in voluntaria exhibitione beneficiorum. Circa quod dicit textus. qd hoies ponunt illum esse amicum qui vult et operatur ad amicum bona vel vera vel apparatus gratia ipsi. Et dicit (qui vult et operatur) qd vnus sine altero ad amicitiam non sufficit. Si enim vnus alteri beneficiat inuitus non est amicitia beneficentia vel si voluntate ope expleat negligat. Dicit etiam (vel bona vel apparatus) qd aliquid aliquis ex amicitia exhibet alteri quod estimat ei esse bonum quod non sit. Dicit etiam (ipsius gratia) qd si exhibuerit aliquid alteri beneficia non intendens bonum illi sed sibi ipsi. non esset verus amicus sicut cum aliquis equum propter suum modum nutrit. Circa quod dicit textus. qd amicus vult amicum suum esse et vivere gratia sui amici et non propter seipsum. ut scilicet qd querat ex eo salum. primum modum. et hoc pariunt matres ad filios. qd volunt eos viuere et esse. Et sicut amicum cum interuenit aliquid offensa amicitie quod non velint propter offensa amicum amicitiam viuere. saltem volunt eos et esse et viuere. vnus opus amicitie primum ad cordis. quod primum attendi primo quantum ad exteriori iunctum. scilicet quantum ad electionem. et tertio quantum ad passionem. ad quod sequuntur gaudium et tristitia. Ideo de phus qd illi determinat esse amicum qui viuunt quantum ad primum. et qui eadem eligit quantum ad secundum. et qui dolet et condoleat quantum ad tertium. Et hec etiam considerant a matribus respectu filiorum. et vult dicit per aliquid dictorum determinat amicitiam existimant enim homines inter illos esse amicitias in quibus aliquid horum inuenitur

Conclusio prima.

Exteriori iunctus cordis electio et leticia in eisdem sunt effectus amicitie. Patet quod illos hoies dicunt amicos qui aliquid dicitur ad inuicem operant. Secundo probatur ratione qd amicitia ad alterum venit ex amicitia bonis ad seipsum sed bonum virtuosus qd est mensura et regula in genere huiusmano vult ista tria sibi ipsi. igitur vult amicum suo qd est alter ipse. Item ad amicitiam pertinent vel interiora vel exteriora. si secundum sic est exteriori iunctus. si primum hoc est dupliciter. aut se tenet ex pre sensus et sic est de eisdem gaudent et tristant. aut ex pre intellectus et sic est eadem eligere et velle. **Conclusio secunda.** beneficentia respectu sibi ipsi dicitur id quod pertinet ad beneficium. ideo virtuosus incantum preter dicta pervenit respectu sibi ipsorum in quantum estimant se esse fructuosos. Secunda pars primo probat phus qd virtus et virtuosus sunt mensura unicuique boni. ergo vnusquisque amicitia paritur ad seipsum. fm qd estimat se virtuosum. Hinc probatur. qd in vnoquoque genere habetur pro mensura id quod est perfectum in illo genere. in quantum scilicet alia indicat vel maiora vel minora fm. per puritatem vel remotiorem a perfectissimo. Sed virtus est propria perfectio hominis. et homo est perfectus in specie huiusmano. ergo ex hoc accipitur mensura in toto genere huiusmano. Primum pars probat phus. quia virtuosus vult sibi bona virtutis que sunt vera bona bonis. ergo virtuosus maxime vult sibi bona et vera apparatus. Sed hoc pertinet ad beneficentiam. igitur. Nec est huiusmodi voluntas vana in homine virtuosus. qd huiusmodi bona operatur ad seipsum. nam boni hominis est laborare ad perficiendum seipsum. scilicet virtus perficit hominem et opus eius reddit bonum. Hoc etiam vult et operatur gratia sibi ipsi

suus .i. gra prs intellectiue que est pncipalis in homi ne nam vnu quodq maxime videtur esse id qd est pncipale in eo .fruosus aut semp hndt ad hoc q opetur id qd est pueniens romi . Et quibz patet q fruosus semp vult sibi bonu fm seipm . z etiā maxime vult sibi vnuere . quia a ppetit bonu z virtute partis intellectiue qua sapit . sed viuere consistit in hoc qd est velle bonu ei cui conuenit . Sicut fruosus eligit ea ad que eius natura impellit . qz fruosus pncipat naturā . Opri ma em z delectabilissima est vnicuiqz vita fm intellectum . vt dicit Auerrrois . q viuens fm intellectuāle vitam sibi tenuolus est . qui aut non intellectuāle viuunt nō viuunt fm id q sunt homines . vt dicit idem . sed viuunt sicut bestie . qui cum voraces sint non hoies s; lupi dicunt . Et hec de primo . Quantum ad scdm

Dubitatur primo

Quo respectu suipst id conuenit virtuoso qd pnter ad tenuolentia . Rndet textus . q hoc puenit sic viri tuoso . qz ipse vult maxime viuere fm seipm . et vult pseruari in esse . z pncipue qstum ad scdm prem amicitie cui inest sapientia . Si em hō est fruosus oportet q velit id qd est sibi bonu . sed bonu est fruosus sui esse s; esse fruosum . Si autē ptingeret q hō fieret alius pura si fm fabulas trāsfomaretur in lapidē vel asinū nullus curaret an illud in qd trāsfomaret hret omnia . z ideo vnusquisqz vult se esse inqntum pseruatur id qd ipse est . Illud aut quod maxime pseruat in suo esse est ipse deus . qui nō vult sibi aliqd bonum quod nunc nō habet . Sed nūc habet in seipso bonu pfectum vt dicitur . z ipse est semp . z nō aliqn non est . quia est immutabilis . Sed deo sumus maxime siles fm intellectuā q est incorruptibilis z immutabilis . z ideo esse vnus cuiusqz hois maxime pseruatur fm intellectu . ppter quod fruosus q totus fm intellectu viuunt maxime vult seipm esse z viuere . vult em seipm esse z viuere fm id qd in ipso pmanet . Dubitat secūdo . quo ppetat fruosus respectu suipstus id qd pnter ad concordia . Rndet textus q qz ipse vult maxime viuere sibiipst . s; reuertēdo ad cor suum . z secum meditādo delectabilr bona q opatus est . z hoc quātū ad memoria pteritoz . qz memoria pteritoz quātū ad ea q opata s; sibi ē delectabilr . z etiā bona q sperat opari in futuro meditādo . hec meditatio futuroz ē sibi delectabilis . Tercio ptingit hoc qstum ad cognitionē pntiū abundat em virtuosus fm mentē theozematib; . id ē p considerationib; veris z vtilib; . Istud aut est summe delectabile nature nō deprauare . ergo hō virtuosus est maxime sibiipst cōcorz . immo ipse maxime gaudet z delectat sibiipst . vt dicitur qstum ad prem sensitiuā et intellectuā est idem delectabile . z nō aliud ali; . qz ps sensitiua in fruosus totaliter est sibi subiecta . qd sequitur fm motū rōnis . vel saltem nō vehemēter ptrauenit . Non t; em a passione pris sensitiue . vt postea cessante passione peniteat de eo qd iam fecit ptrauenit . Un non de facili penitet de eo qd facit . z ita maxime pnterit sibiipst . nec in eo est distantia sensus z rōnis . Un ex abundantia gaudij metalis redundat gaudium exteriuz z delectatio in sensuz adeo vt pre gaudio sensus qnqz dissoluat in fluxum . quod est summū gaudioz . quia illi gaudio nulla est tristitia admixta si qz in gaudio rursū viroz . Concludit igit phus ex

dictis . q predicta pueniant fruosus respectu suipstus . Ante oppositū . Ad primā Ad rōnes dicit q viuere nō solum est in eadē domo manere . sed etiā est exteriorib; pseruire . Ad scdm dicit q amicit pueniunt in fine fruosu . z sic etiā pueniunt in ordinatis ad finē . ideo dignant pncipalia eadē . minus aut pncipalia insequunt magis pncipalia . Ad terciā dicit q colloquiū reducit ad viuicium

Ad amicum aut habere quemadmodū ad seipm . est em amicus alius ipse . z amicitia boz esse aliqd videtur . z amici quib; hec existunt . Ad seipsum aut vtrum est vel nō est amicitia relinqtur in presenti . Videbit autē vtiqz sic esse amicitia fm q ē duo vel plura . aut z ex dictis z qm supabundantia amicitie ei que ad seipsum assimilaf . Videtur aut dicta z multis existere . qzuis existentiib; prauis . igit fm q palcent sibiipstis z existimant epicykes esse . sic et picipant ipsis . qz et valde prauoz z nefarioz nulli bec existit sed neqz vident . fere aut neqz prauis . Differunt aut a seipsis . z altera qdem pcupiscūt alia vero volunt puta incōtinentes Eligūt em pro eis que vident sibiipstis bona esse . delectabilia nociua entia . Hñ aut rursus ppter timiditātē z desidiā recedunt . ab operari que existimāt ipsis optima esse . Quib; aut multa z dura operata sunt z ppter maliciam odiunt . fugiunt viuere z interimite seipfos Querunt itaqz malū cum quib; cōmozentur . seipfos aut fugiunt . recordantur aut multoz z difficilū . z talia altera sperāt fm seipfos entes . cum alteris aut entes obliuiscunt nihilqz amabile habentes nihil amicabile patiunt ad seipfos . Neqz gaudent neqz cōdolent tales sibiipstis . Cōtendit em ipsoz anima . z bec qdem ppter maliciam dolet recedens a quibusdā . bec autē illuc trahit quemadmodū discrepantia .

Si aut non possibile simul tritari z delectari . sed post parū tristatur qm delectat est et nō vtiqz volebat delectabilis bec fieri ipsi . penitudine em prauū replent . Nō itaqz videtur prauus neqz ad seipm amicabile disponi propter nihil habere amabile . Si itaqz sic habere valde miserum . fugiendū maliciā intente z temptandū epicykea esse Sice m et ad seipm amicabile vtiqz habebit . z alteri amicus fiet .

Querit quinto . vtrum fruosus delectat se habere ad amicum sicut ad seipsum . Arguit primo q non qz ad amicum habet hō amicitia . non aut ad seipm . qz circa eadē z in eisdē sunt amicitia z iusticia . s; ad seipm nō est iusticia s; ad alterum . igit nec ad seipm est amicitia . s; zc . Secūdo sic . amicus est amico beneficia tribuere . sed nullus tribuit sibiipst beneficia . ergo non habet se ad amicum sicut ad seipm . Hinc patet q Se necam in qstro de beneficijs dicitur . Quemadmodū videret dare aut quid a se dimittere . sed nullus a se dimitteret qd sibiipst daret . igit zc . Tercio sic . Tullius in libro de amicitia reprobat tres opiniones concordātes in hoc q hō habeat se ad amicum sicut ad seipsum . z phus in hoc libro dicit q bonus vir aliter habet ad seipm z aliter ad amicum . proicit em ad amicum pecunias z honores vt sibiipst bonum frutis acquirit . igit zc . In oppositū est phus in textu .

Sciendum primo

q postq phus ostendit qditer se habeat hō bonus circa amabilia in ordine ad seipm . hic pnt ostendit qditer se habeat in ordine ad alterū . s; ad amicum dices q fruosus se habeat amicum sicut ad seipm . qz amicus quantū ad effectū est quasi alter ipse . nā homo afficit ad amicum sicut ad seipm . z sic videtur q amicitia cōsistat in aliquo pdictoz que hoies patiunt ad seipfos . Patet etiā q illi sunt veri amici quib; illa pdicta pueniunt . Et quia aliqs querere posset . vtrum sit amicitia hois ad seipm . dicit phus q illa questio relinqnda est pncipio . qz magis pnter ad nomē rei qz ad rei veritatē . nā amicitia est inter quoscūqz fm q eis ppetunt duo vel tria ex pdictis . Et cum abundāter ad alios amicitia habemus hoc assilatur dilectioni . quā habet hō ad seipm . ideo cum aliqs confueuit amicitia suam cōmendare ad alterū pseruit dicere . diligo eum sicut meipm . Un non dicitur quantū ad rei veritatē . vtrū amicitie nomē dicat respectu suipst . ex quo ista res amicitie abundāter ppetit homini ad seipm Pro maiori declaratiōe hui? Sciendū secūdo . q homo ad seipsum potest habere duplicē amorem . vnū sensuale . q aliquis fm impetū passionū assumit omne apparens vtile vel delectabile . z iste corrigitur p prudentiā z p alias frutes . z est pncipium rebellionis appetitus ad rōnem . que rebellio extinguit p pseritudine pparandū

fm rōnem . quod fit per virtutes morales . Aliū amorē habet hō ad seipm factum in volūtate post pseritudinem insequēdi opationē recte rōnis . Et isto amorē volumus nobis nō apparens vtile vel delectabile . s; verum bonū . s; frutis . quo amore respuit sensuālia z laboramus p rectis z p cōmuni vtilitate vt nobis acquiramus bonum rōnis . z hic amor ē effectus pmutis sequēs ad frutes morales . Et quib; patet q hō non habet illam (que est frus) ad seipm . nec amicitia pncipue acquisitā . de qua in octauo hui? est s;mo . s; amicitiam illā que est frutis qdam effectus . psequer in ordine ad amicum . ex quib; vel p similib; virtus amicitie generat pseruatur z exteriuz innotescit . qui qdē effectus sunt beneficia tenuolentia z pcordia . de quib; in pcedenti qstione . z quārum ad istos effectus hō bonus se habeat vt amicus ad amicum . non quantū ad omnia . s; quātū ad pdictos effectus . malus autē homo nō ita se habeat . Sed quia quilibet dicit se habere ad seipm z ad amicum vt homo bonus . q est mensura vnus cuiqz vt dicitur . Et ideo simplicr pcedendū est q hō mo debet se habere ad amicum sicut ad seipm .

Conclusio prima.

Et respōsiua . homo fruosus se habeat ad amicum sicut ad seipm . Probat pclusio rōne textus habita . qz amicus est qsi alius ipse fm affectū amici . ergo fruosus afficitur ad amicum sicut ad seipm . Item pbatur pclusio . quia ille se hnt ad inuicem quoz est oim vnio z rerum z consilioz z voluntariū . Sed sic est de amicis vt de seipso . vt dicit Tullius dicens . q his similib; vren dū arbitroz . vt em emendati sint mozes amicoz . cum sit inter eos oim rerum consilioz z voluntariū sine vlla deceptiōe cōitas . Item pbatur . qz dicit Seneca in epla ad Lucillū . Si aliquē amicum existimas cui nō tantū vis quātū tibi . vehemēter erras . igit pclusio vera . Conclusio secūda . fruosus nō se omnino habet ad amicum sicut ad seipsum . s; fm eundē gradum . Probat . quia ipse maiori affectu vult sibiipst bonū qz amico . plus em vult alterum quantūcumqz male agez re qz seipm . igit Probat . qz bonus sibiipst tribuit sum mum bonū . s; opus frutis . sed hoc non potest alteri tribuere nisi forte pseruatiue vel aliquo similitū . igit zc . Et hoc est quod cōiter dicit . q omnis caritas bene ordinata prius est ad seipm qz ad alterum . Et hec de pmo articulo . Quantum ad scdm

Dubitatur primo

Utrum mali ad seipm habeat predicta opera amicitie . Circa illud dubium phus primo pponit qd inquit . dicens q predicta vident multis cōuenire ppter seipfos qzuis sint prauū . tamē prauū tm participat ex predictis opibus inqntum cōplacant sibiipstis et estimant se esse fruosos . Sed qui sunt valde prauū et nepharij nō habent pdicta opera . sed nisi vident ipsa habere . Quia vero nullis prauis vident conuenire pdicta opera . nam raro inueniunt homines prauū q est mentē se fruosos esse suā maliciā cognoscetes . Tunc respōdet phus primo ad dubium . q non est respectus suipstoz q opus amicitie pnter ad beneficentiā . Probat phus . quia mali differunt a seipsis . inqntum s; concupiscunt aliqua fm sensum . z aliqua fm rōnem .

Sicut patet de incontinentibus qui p istis qui iudicat
 fm roem bona appetunt q sunt in eis nocua. Alij aut
 ppter caritate z pigritia pretermittunt opari ea q fm
 roem iudicat sibi bona. Ergo duplr mali carent bene
 ficio ad seipfos. vno mo inqntum opantur sibi nocua
 alio mo inqnti vitant sibi pficia. ergo prauis no con
 uenit respectu suipsoz beneficicia. Et quo pz q ma
 li no possunt sibi malec viuere. eo q opantur sibi p
 nocua z vitat sibi pps pficia z pmoda. Seco videt
 pbs q prauis no uenit id qd pntet ad beniuolentia
 Probat textus. qz illi no volut se esse z viuere a qd
 facta sunt multa mala z graua. ppter qd ab omnibz
 odiunt. sed talia vita est eis tediosa inqntu cognoscit
 se omnibz esse graues. Et ita fugiunt viuere ita q qns
 interficiat seipfos. Sed sic est de prauis. q ipsi no vo
 lunt se esse z viuere ad inuicem. s; hoc pntet ad beniuo
 lentia. Tertio respodet pbs. q prauis no pt ppetere
 opus qd pntet ad concordiam. z pmo qntum ad iudiciu
 qz prauis no pnt viuere reuertedo ad cor suu. s; qntum
 alios cum qbz inozent colloquedo z coopando eis fm
 exteriora pba et facta. Et hoc ideo est. qz statim secu
 cogitudo de seipfis recordant multa mala que in pnci
 pio pmisserunt. z psumunt talia se facturos in futuro.
 qd eis dolorosum est. Sed cu sint cu alijs hoibz diffin
 dendo se exterioris obliuiscunt suoz maloz. z sic cu ni
 hil habeat in seipfis qd sit dignu amari nihil amicabi
 le ad seipfos pariunt. Seco pbat pbs. q mali no hnt
 secu concordia quantu ad gaudiu z tristitia. qz tales
 neqz gaudent neqz dolent sibi pps. Lur ro est. qd
 anima eoz est in quadā pntioe ptra seipsam in qua
 rum sensus repugnat roni. Et ex vna pte doler si rece
 dat a delectationibz ppter malicia dominantē. q caus
 far hmoi tristitia in pntesentia. Et alia aut pte ta
 lis delectat fm roem que indicat mala esse vitada. et
 sic vna ps anime trahit malum ad vnam prem. z alia
 ps ad pntia prem. ac si anima eius in diuersas pres
 dissipatur z ptra seipsam discreparet. z sic seqtur lesio
 quali ad aiā p mediū diuideret. Dum ho tales sunt
 in societariis alia loquunt z alia cogitat. z ideo no sen
 tiunt murmur interioris ronis reuocatis a vicijs. Et
 quo pz q miseru est esse viciosum. z q vita prauoz ē
 plena penitudine. igit fugiēda est malicia incensa. Ill
 rarius pz q malus nulli est amicus: qz no est sibi pps
 amicus ergo nec alijs. Dubitat secudo. vtrum prau
 uis sit de eode doleat z delectet. Rndet pbs q quis
 no sit possibile q pfecte sit tristetur z delectet. tamē pa
 rum post delectationē tristatur de hoc in q delectat
 est. z vellet q hmoi delectabilia no recepisset. homies
 em mali replent penitētia. qz cessante impetu passio
 nis vel mali qn mala faciūt fm rōnem cognoscunt se
 male egisse. igit dolent. Et sic pz q prauis no disponū
 tur amicabilr in seipfis ppter hoc q no hnt in seipfis
 aliquod dignū amicitia. vñ vult dicere q prauis quā
 rum ad sensum no simul delectat z tristatur. tñ h po
 rest sibi couenire psum ad diuersas pres anime. Et
 dicitis pcludit pbs q miseruū est sic se habere absq
 amicitia de se. z ideo vehemēti studio fugere debem
 malicia. z conari ad hoc q simus pntos. Sic aliquis
 habebit se amicabilr ad seipm. z fiet alijs amicus

Ad rōnes pcededo q homo no ha
 beat amicitia ad seipsum
 pntie accepta. tamē habet ad seipm amorē quem tres

predicti effectus psequunt Ad scdm d. q homo
 sibi pps pt dare z maxima beneficia z maleficia. pura
 pntes z vicia z opera eaz. Nec est vtr verum q dare
 sit aliqd a se a dimittere. qz deus omnia dat z tñ non
 min⁹ h; nec doctor fundes sciaz in discipulū amittit
 illam. nec oportet illud (qd dar) formalr in se habere
 sed sufficit q habeat pntaliter z actiue. Ad terciā
 dicit. q ille autoritates soluz pbant no eodē mō quā
 cum ad omnia quō hō debet se habere ad seipm z ad
 amicu suū. z hoc pcessum est in pntatione.

**Eniuolentia aut amicabilem qdem affi
 milatur. amicitia qdem videt. non tñ
 est amicitia. Fit em beniuolentia z ad igno
 tos z latens. amicitia aut non. z prius aut
 talia dicta sunt. Sed neqz amatio est. non
 em habet distensionē neqz appetitū. ama
 tionē aut hec sequunt. Et amatio qdem cū
 psuetudine. beniuolentia aut z ex repētino.
 quēadmodū z circa agonistas accidit. be
 niuoli em ipsis fiūt z pparent. coopabunt
 aut vtiqz nihil. Qz em dixim⁹ repente beni
 uoli fiunt z supfeccialiter diligunt. Vider
 tur vtiqz principiu amicitie esse. quēadmo
 dum eius qd est amare ea que p visum de
 lectatio. Non em predelectatus specie nul
 lus amat. gaudens aut specie nihil magis
 amat. sed z cum absentē desideret z presen
 tia pcupiscit. Sic vtiqz z amicos no possi
 bile esse no beniuolos factos. beniuolentia
 nihil magis amant. Volunt em solū bona
 quibz sunt beniuoli. coopabuntur aut vtiqz
 nihil. neqz turbant pro ipsis. ppter qd trāf
 ferens dicit quis vtiqz ipsam ociosam esse
 amicitia. diuturnam aut z in cōsuetudinē
 aduenientē fieri amicitia. Non eam ppter
 vtile neqz eam que ppter delectabile. Non
 em beniuolentia in his fit. beneficiar⁹ qdez
 pro quibz passus est retribuit beniuolentia
 iusta opans. Volēs aut aliquā bene opari
 spem hñs abundantie p illū. no videt illi be
 niuol⁹ esse; magis ipsi. quēadmodū neqz
 amic⁹. si curet spm ppter quēdā ipm vsuz. ro**

taliter aut beniuolentia ppter virtutē et ep
 eykiam quādā fit. cū huic bonus qd op pa
 reat vel fortis vel aliquid talium quēadmo
 dum in agonistis diximus

Querit sexto. vtrum beniuolentia ad ami
 cicia pertinet tanqz no sit aliqd
 ab ea distinctū. z si sic vtrum sit
 virtus. Arguit pntes qd non distinguit ab amicitia
 cia. quia diuturnū z non diuturnū pntes se non variant
 spem. sed beniuolentia est diuturnior amicitia vt dicitur in
 textu. igit beniuolentia no est distincta ab amicitia
 Secudo arguit q sit virtus. qz amicitia est pntes
 vt parit in octauo hui⁹. s; beniuolentia est amicitia in
 in pntes. Tercio sic. omnis hñs laudabilis
 videtur esse pntes. sed beniuolentia est habitus laudabi
 lis. ergo zc. Maior patet. quia dicitur primo rhetorice q
 laus est sermo elucida s magnitudine virtutis. igit zc.
 In oppositū est pntes in textu.

Sciendum primo
 q postqz pntes ostendit q sint opera amicitie z quibz
 pueniant. hic pntes determinat de eis. z quia illa redu
 cunt ad tria. scilicet ad beniuolentia beneficentia z pntia.
 ideo de istis tribz per ordinē determinat. Et pmo de
 terminat de beniuolentia que pntes in interiori affectu
 respectu pntes. z respectu eoz bonoz que sunt pntes.
 Et secudo de beneficentia. que pntes in exteriori affec
 tu. Et circa beniuolentia pntes ostendit q neqz est ami
 cicia neqz amatio. q significat per nomē passionis. et
 dem ostendit beniuolentia esse amicitie pntes. Pro
 declaratioe eoz que hic dicitur pntes cum Buridano est
 Sciendū secudo. q beniuolentia potest accipi dupliciter.
 Vno mō p actu quo formaliter aliquis dicitur beniuolus
 Alio mō p habitu quo inclinatur aliqd ad beniuolentia
 dū. primo no est necesse q beniuolentia pcedat ab aliq
 virtute. qz voluntas ppter eius libertatē in malis pntes
 ne velle. licet hoc sit difficile z raro ptingat. tñ ille ac
 cus nunqz pcedit ex malicia. s; in malis a simplici vo
 lunrate. Sed si accipitur beniuolentia p habitu in vo
 lunrate vel alia potētia animo firmato inclināte porē
 tiam ad beniuolendū. tunc no repitit in malis. qz qz
 nerat ex bonis opibz multiplicatis sibi puenientibz cū
 absentia opationū oppositaz. Si etiā beniuolentia ca
 piatur cōter p omni tali habitu inclināte potēntiam
 ad beniuolendū z determināte eam. sic omnes pntes
 morales possent dici beniuolentie. quia qlibet pntes mo
 ralis circa suā materiā inclināte z determinat ad beniuo
 uolendū. Tamē beniuolentia pntes accepta restringitur
 ad illos actus vel hñs q fiunt ad pntiam ipsi⁹ grā.
 et sic restringunt ad materiā circa quā versatur pntes
 amicitie. z illo mō determinat hic de ipsa

Conclusio prima.
 phi cū Buridano. beniuolentia accepta p actu no est
 pntes. sed si sumat pntes p habitu tūc est pntes. Prima
 pntes pbat. qz pntes est hñs pntes. sed ille actus
 no est pntes sed cito transit. Scdm pntes pbat
 qz omnis hñs inclinās ad medium rōnis inter excel
 sum z defectū vitupabilis est pntes. s; beniuolentia p

pntes accepta p habitu est hñs. qz tunc velle est fm rō
 nem rectā. z hoc si medio mō fiat. sed si aliqd velle al
 teri maiores diuitias qz exigit status suus z sua di
 scretio pcedit in beniuolentia. Et licet iste actus sit bo
 na velle. tñ est tunc velle. qz tunc velle est mediuz s;
 cōsonū rōni. Si vero aliqd pntes vris z vicinis
 nulla bona velle est defectus vitupabilis in beniuole
 ntia. Et fm Buridano hec pntes hñs se ad amicitia sic
 rōni in modo ad suā prem. Si tñ beniuolentia capiat
 no p actu beniuolenti nec p firmo habitu pntes. s; p
 dispoie impetra z de facili trāscunte sic beniuolentia
 no est pntes. qz pntes pntes z firmitatē requirit. s; sic
 est hñs laudabilis se hñs vt bona dispositio ad ami
 cicia vt initium pntes. Cōclusio scda cum textu. li
 cet beniuolentia videat esse aliqd simile amicitie. no tñ
 est idem qd amicitia. nec idem qd amatio. Prima ps
 pz. qz oēs oportet esse amicos beniuolos. s; beniuolentia
 est hñs amicitie. Scdm pntes pbat textus duplr. p
 mo qz beniuolentia pntes fieri ad ignotos qz experientia alē
 quis no accipit cū eis familiarit pntes. sed hñs no
 potest esse in amicitia. s; beniuolentia no est idē qd ami
 cicia. Seco pbat idē. qz beniuolentia pntes licet cum ad
 que habem⁹. s; hec no potest ptingere de amicitia vt
 pus patuit. Sed hic dicitur Buridano q no est intentio
 phi dicere q nulla beniuolentia ē amicitia pntes deā. s;
 vult dicere q beniuolentia z amicitia no sunt idē pntes
 ribilit. qz beniuolentia est plus qz amicitia. eo q pntes
 ad ignotos. z pntes trāscire ad aliqd repētine sine
 pntes. Tercia pntes pbat pntes. qz beniuolentia non
 est idem qd amatio duplici rōne. Prima est. qz ipsa no
 hñs dispositioe neqz passioe in appetitu sensitio. s; hñs
 accidit in passioe amatiois z no in beniuolentia q cō
 sistit in simplici motu volūtatis. s; Seco rō. qz amatio
 no sit cū psuetudine. s; beniuolentia no. s; no est idē qd
 amatio. Maior pz. qz amatio ipor: tar quēdā vehemē
 mentū impetū animi. nā no pntes anim⁹ statim ad
 aliquā rem moueri. s; paulatim pducitur. s; amatio cres
 cit p quādā psuetudinē. Maior pz. qz beniuolentia
 impor: tar simplici motū volūtatis. s; potest repente se
 ne psuetudine fieri. sicut accidit in hoibz vidētibz pug
 nas agonistaz. q fiunt beniuoli ad alterū pugnantū.
 et placeret aspicientibz qz hic vel ille vinceret. tñ nulla
 opera ad hñs est qz fiunt repente beniuoli. z diligūt sup
 ficialit. i. fm solū motū volūtatis no prorumpentē in
 opus. Et hec de pmo Quantū ad scdm

Dubitatur primo
 Qualit se habeat beniuolentia ad amicitia. ex q non ē
 amicitia Rndet text⁹. q est pntes amicitie. sicut de
 lectari in aspectu alicui⁹ mulieris est pntes amationis
 nullus em incipit amare mulierē aliquā nisi pus fuc
 rit delectat⁹ in ei⁹ pulchritudinē. nec tñ statim cōgari
 der in aspectu mulieris nisi eā amet. Sed hñs signū
 amatiois. qñ (si sit absens) desiderat eā. sicut ferens
 ei⁹ absentia z pntes pntes. Aliq amia mō prius
 facti fuerit beniuoli. nec tñ pntes hñs qz hñs beniuoli vos
 lunt bona illis qbz sunt beniuoli. ita tñ qz nihil p eis fa
 ceret neqz eoz malis turbarent. Id potest dici trāstari
 ue loqndo. q beniuolentia est amicitia ociosa. qz scz no
 hñs opationē amicabilem adiunctā. s; qz diu hō durat in
 beniuolentia z consuecit bene velle alicui firmatur ant
 mus eius ad volendū bonum. ita qz voluntas no cōgari
 ociosa sed efficit. z sic fit amicitia.

Dubietatur secundo. cuius amicitie tenuolentia est principium. Rader tenus q tenuolentia ppter pueru dinem et diuinitate non pducitur ad amicitia que est ppter vtile z delectabile. Probat. quia tenuolentia non transit in illam amicitia in qua locum non habet. sed no habet locum in amicitia vtilis z delectabilis eo q in amicitia delectabilis vterqz amicos vult sibi et altero amicos delectatione. que quoz est cum magis aliterius. z sic tollitur tenuolentia. Sed in amicitia vtilis potest esse tenuolentia quantum ad eum qui iam recepit beneficiu. qui si iuste operatur tribuit eam salte tenuolentia pro beneficijs que recepit. Sz si aliquis de aliquo velit q bene se habeat z bene operetur ppter spem qua habet vt p illum in bonis abundet no videtur esse tenuolentia ad illum per que sperat se abundare. sz magis ad seipm. Sic etia non videtur esse amicus alius cuius qui aliqua curam apponit ad bonu eius ppter sui vtilitate. vterqz vterqz ipso Et sic patet cur amicitie tenuolentia non est principium. Ideo videndu est cuius amicitie ipsa sit principium. Circa qd dicit phus q vtr tenuolentia est ad aliqua virtute. cum scz alicui videat q ille (ad que est tenuolentia) sit bonus aut fortis aut aliquid huius. ppter que homines pscuerunt laudari sicut de m est de agonistis. quibus efficiunt tenuolentia ppter fortitudinem que apparet in eis. vel propter aliquid huiusmodi.

Ad rationes. Ante oppositi Ad prima dicit q arguit p pntis in pma pclusionone fm illos. sed fm alios dicit q tenuolentia fm se etia si diuina fuerit no est amicitia nisi p accidens. in qntum eade ostendit in omni tpe Ad scdm p3 solutio ex dicitis. Ad tertia dicit q habitus laudabilis no semp est pntis. sz interdum est solus dispositio ad virtute inicitia

Micabile aut z concordia videt ppter quod no est omodopia. hoc qdem em et ignorantibus ad inuicem existet vtrqz. Neqz circa quodcuqz pntientes concordare aiunt. puta eos qui de celestibus. no em amicabile de his concordare. Sed ciuitates aiunt cum de conferentibus pntiant et eade eligant et opentur cõiter opinata circa operabilia itaqz cõcordant. Et boz circa que in magnitudine z ptingentia ambo bus existere vel omnibus. puta ciuitates cum omnibus videant principatus eligibiles esse vel cõpugnare lacedemonijs vel principari putant. quado et ipse voluit. Cum autem vterqz seipm velit quemadmodum qui in pmissis ommissis cõtendunt. Non em est con-

cordare sibipssi vtrunqz bene velle quod cunqz; sed qd in eoda. puta cum z plebs et epicykes optimos principari. sic em omnibus fit quod appetunt. Politica aut amicitia videtur pcordia. quemadmodum et dicitur circa cõferentia em est z que ad vitam puenientia Est aut talis concordia in his que epicykes. isti em z sibipssis cõcordant z ad inuicem in eisdẽ existentes vt dicere. taliu em manent voluntates. z no transiunt. quem admodum euripus. volunt itaqz iusta z pferentia. hec aut z pmutiter appetunt. Prauos aut non possibile concordare. tamẽ in parum. quemadmodum z amicos esse super abundantia appetentes in vtilibus. in laboribus autẽ z ministracionibus deficientes sibi ipsi. vnusquisqz aut volens hec proximũ pscrutatur z perhibet. non em seruantiũ cõmunepditur. Accidit igit ipsi cõtendere ad inuicem qdem cogentes ipsos aut non volentes iusta facere.

Querit. Septimo. vtrum cõcordia sit virtus ab amicitia distincta. Arguitur pmo q non qz inter malos no est virtus. sed inter malos quoz est concordia. ergo pcordia no est virtus Secundo sic. pcordia vocatur amicitia politica. immo ciuitates cõcordes dicimus amicas. igit concordia no distinguit ab amicitia Tercio arguit ptra ordinem fm que hic phus pcedit. quia superius prius egit de beneficentia qz cõcordia ergo hic male puerit ordinem pntis determinas de cõcordia qz de beneficentia In oppositi est phus.

Sciendum primo q postqz phs determinauit de tenuolentia. hic pnter determinat de cõcordia. primo ostendendo qd sit. scdo quod se habeat ad politica amicitia. Circa primũ pmo determinat genus concordie. dicens q concordia videtur ad genus amicitie pntere. qd patet. quia ad amicitia pntinet q eam eligat. in quo etia consistit rõ concordie. Et quo patz q cõcordia no est omodopia p quod designatur vnitas. qd illi (qui seinuicẽ no cognoscunt) possunt esse eiusdẽ opinionis Sz inter tales no est concordia sicut nec amicitia. Sed circa illa cõcordia primo ostendit phs circa q non sit cõcordia dicens q no dicunt proprie pcordari circa quodcuqz. si cur illi qui psonant sibipssis in speculationibus. puta de istis q pntent ad corpa celestia. qz pntent hie no pntent ad rõem amicitie. nam amicitia ex dectioe est. sed

iudicium de omnibus speciebus est ex necessitate concludisio. z id nihil phlet eos aliquos amicos diuerfa circa hmoi sentire z aliquos inimicos in istis pntentire. Sz pcordia que ad rõnem amicitie pntet non est circa speculabilia.

Sciendum primo

q pcordia est circa opabilia pnt. quia ciuitates dicuntur concordare sibipssis qz consentiunt circa vtilia ita q eadem opabilia que optinant esse vtilia. Sz concordia est inter opabilia z no eqaliter circa oia sed in speciali attendit circa ea que hnt aliqua magnitudine. z etia circa ea que pnt puenire vtrqz pcordantium. vel etia oibus siue ciuibz vnus ciuitatis siue oibus. Primũ pnt qz non tollit concordia amicor ex hoc q in aliquibus minimis dissentiunt Sz em pnt qz si aliquis cõsentiat alicui q habeat illud qd nullus pot habere non multũ pnter ad cõcordiam. Exempla est de ciuitatibus in quibus dicitur concordia quado oibus ciuibz idẽz videt. puta q prima pes assumant p electionem z non forte. vel p successionez. Videt artheniensibus q incant societate cum lacedemonijs ad simul pugnandũ ptra hostes vel qn oibus hoibus vel ciuibz videt q talis hõ puta pyndarus princeps si tñ z tpe noluerit principari tñ em q hoc volunt ei pcordant. Sed cum quibet vult seipm principare tunc cõtendunt ciues sicut de qbusdã reat in quibusdã poemantibus. non em consistit pcordia in hoc q vterqz velit sibi bonũ quis videat similitudo voluntatis fm pportionem. qz vterqz vult bonum sibi quinimo hec est pntentiois ca. Sed ad hõ q sit pcordia requirit q pntent in vni numero sicut cum in vna ciuitate tam pntes qz virtuos pcordat q optimi principent in omnibus sic illud desideratur quando in eodem omnes consentiunt.

Conclusio prima

concordia non est amicitia pntie dicta pbat conclusio qz p amicitia hoies volunt sibipssis beneficia impendere. sed in pcordia hoies volunt bona cõia z no murua. vñ due ciuitates sunt pcordes q volunt pacẽ et expugnare inimicos. licz vna non velit alteri bonum p se sed sibipssi. Et dicitur sequit q pcordia est interior pntentis circa vtilia magna possibilia eoz. q vtrqz cõuenire pntent. Conclusio scda pcordia accepta p habitu pmo ad materia amicitie ptractũ est virtus. z ista pclusio ponit fm buridanũ. Probat qz legislatores ad nihil magis intendunt qz ad virtutes. z opa earundem. sed legislatores maxie intendunt ad pcordia ciuibz. Sz pcordia pdicto mo accepta est virtus. Et circa hanc pclusionẽ rememorada sunt ea q dicta sunt in pcedenti qstione de tenuolentia. q scz pot noia reatum vel habitũ. Quantum ad secundum.

Dubitat primo

qualiter se habeat pcordia ad amicitia politica. Responder phs q amicitia politica siue sit ciuibz vni ciuitatis ad inuicẽ siue inf diuersas ciuitates videt idẽ esse concordia. z ita pntent dici q ciuitates vtriusqz pcordes hnt amicitia ad inuicẽ. pnt ex hõ qd dicitur est.

q amicitia politica est circa vtilia z circa ea q sunt ad vtilia circa q z qualia dicuntur esse amicitia. Sz em dubiũ in qbus inuenit pcordia. Rader phs q in bonis z no in pntis. Primũ pbat qz boni sic se hnt q dicitur est sibi pcoris z etia pcordant sibipssis in qz qz pntent pntent in eisdẽ electõibus z opibz vt cõcordie dicere qd addit phs. qz n est possibile q hoies in hac vira oimoda imutabilitate habeat. sed ad ex ppositionẽ subdit q idẽ dicitur in eisdẽ exites. qz volũtates taliu hoim manet fixe in bono z no trãfferunt de vno in aliud sicut erip. i. qd lacus maris in grecia in q aqua fluit z refluit z hmoi hoies iusti volũt iusta z vtilia z talia cõiter appetunt. Sz aut in pntis non sit pcordia pbat phs qz volũt habundare in bonis vtilibz et volunt minũ habere de laboribz q cõiter iminent sustinendi vel etia in ministratõibus. i. in tributis vel seruitijs. Et dũ sibi vnusquisqz vult hec indit de pntis. sic z impellit ipm ad hõ. ne adipiscat q tpe cupit. Et ita dũ non seruat bonũ cõe qd est iusticia destruit inter eos cõitas pcordie. z sic accidit inf eos cõtentio dum vnũ cogit aliũ ad hõ q seruet ei id qd e iustũ. sed tñ tpe non vult alteri iustitia facere. sz vult sup abundare in bonis z deficere in malis qd est p equitate iusticie. Et sic pnt in pntis no pot eẽ pcordia nisi forte parum sicut possunt esse amici.

Ad rationes

Ad pma dicit q sicut actus bñficiẽ di pot eẽ equitẽ in malis z ita actus pcordia di p aliquo tpe pot inter malos repiri. tñ habitus firmus indinãs firmiter ad pcordia dũ no pot esse nisi inter bonos qz habitus virtuosos necessario pcordat nihil aspiciẽtes bonoz cõpugnabiliũ ad alios pntentũ nã sicut oẽ vtrqz oĩ vtrõ psonat sic oẽ bonũ oĩ bono. Ad scdam dicit q amicitia politica non est amicitia pntie dicta eo q est ad ples. imo ad ocs in eade politica cõmorantes qd no pntent amicitie pntie dicere. Ad tertia dicit q hõ determinat phs de pcordia imediare post tenuolentia eo q amice cõsistunt in interiori affectu. Beneficentia aut consistit in exteriori affectu.

Benefactores aut beneficiatos videntur magis amare qz benepatientes operantes. et vt ppter rationem factum querit. pluribus quidem igitur videt. quoniam huius quidem debent huius aut debet. quemadmodum igitur in mututis. debentes quidem volunt non esse quibus debent accomodantes aut z curam debentium saluten. sic z benefactores velle esse patientes. vclucrantes gratias. huius aut non esse curam reddere epycariis quidez igitur forte vtrqz dicit hoc dicere. ppos et malo videntes. assimilatur aut huiusmano. immemores em multi z magis bene patienti qz facere appetunt. Uidebitur vtrqz z naturalioz esse causa z non similis ei que circa accomo-

Dantes. non enim est amatio circa illos. sed ei quod est saluari voluntas. **Beneficiarios autem amant et diligunt bene patientes. et si nihil sunt utiles neque posterius utique fiant.** Quod et in artificibus accidit. omnis enim proprium opus diligit magis quam diligatur utique ab opere animato facto. Maxime autem forte hoc circa poetas accidit. superdiligunt enim isti propria poemata diligentes quemadmodum filios. tali utique assimilantur et quod benefactorum bene passum cum opus est ipsorum. hoc enim diligunt magis quam opus facientem. huius autem causa. quoniam omnibus esse eligibile et amabile. sumus autem actu age re. In vivere enim et operari itaque actu faciens opus est quodammodo diligunt itaque opus. quod et esse hoc aut naturale. Quod enim est potentia hoc actu opus nunciat. Simul autem et benefactori quidem bonum quod secundum actum quare gaudet in quo hoc patienti aut nullum bonum in operante. sed si quod conferens hoc aut minus delectabile et amabile. Delectabilis autem est actus presentis quidem. futuri autem spes. facti autem memoria. delectabilissimum autem quod secundum actum et amabile similiter. et quidem igitur qui fecit manet opus bonum enim diuturnum patienti aut utile transit. Et memoria bonorum quidem delectabilis. utilium autem non omnino vel minus expectatio autem econverso habere videtur. Et amatio quidem factioni assimilatur. amari autem ei quod est pati. superexcellenter autem utique circa actum sequitur amare et amabilia. Adhuc autem qui laboriose fiunt omnes magis diligunt puta et precunias possidentes accipientibus. videtur itaque bene pati quidem illaboriosius esse bene facere autem opus. propter hoc autem et magis amant magis filios. laboriosius ei generatio et magis sciunt quam ipsa. videbitur autem utique hoc benefactoribus proprium esse.

Queritur octavo utrum benefactores magis debeat amare beneficiarios quam econtra. Arguitur quod non. quod acquirere divitias est amabile quam eas assumere. sed benefactor

in beneficiario presumit divitias et beneficiarius ab eo acquirere debet. Secundo quod melius et excellentius magis debeat amari sed benefactor est melior et excellentior beneficiario. Beneficiarius magis debet diligere benefactorem quam econtra. Et confirmatur quod appetitio fit ratione indigentia. sed amor est actus appetitus. et indigentior plus debet diligere talis est beneficiarius. Tertio illud debet plus diligere a pluribus bona recipere quam a paucioribus a benefactore plura bona recipere quam ipse recipiat a nobis igitur. Et confirmatur quod magis amat quod maiora bona tribuit. sed benefactor est huiusmodi. quod tribuit beneficiario honorem. Non est maius bonum ut patuit in quarto huiusmodi igitur. In oppositum est probatum quod postquam determinavit de tenuolentia et cordia. hic primum determinat de beneficiario. Primum ponens id quod circa eam accidit. et benefactores plus vident amare beneficiarios quam econtra. Notandum secundo quod amare amore amicitiae (ut patuit in octavo) pertinet ad meliorem et excellentiorem cuiusmodi ut dicitur est benefactor. sed amare amore concupiscentie magis spectat ad inferiorem et defectuosorem. cuiusmodi est beneficiarius. ut sic. Et quia amare amore amicitiae est magis et verius amare quam amare amore concupiscentie. igitur.

Conclusio prima

et responsiva benefactores simpliciter magis amant beneficiarios quam econtra. probatur per tres multipliciter. Primum ratione appetitus. quod beneficiarius aliquid debet a beneficiario. sicut et mutuantibus. sed in mutuis illi (quod dicitur) vellet non esse eos quibus dicitur. ut essent immunes a debito accomodantes aut quibus debet. etiam gerunt debentium eis ne pdant id quod debetur eis. Ergo etiam benefactores volunt esse et vivere illos qui ipsis debent ut ab eis gratiarum acquirant actiones. Sed quod beneficiarius receperunt non curant reddere gratias. sed potius vellet absoluti ab hoc debito. et ideo non multum amant benefactores. Et hanc rationem quidam philosophi poeta approbans forte dicit quod hanc rationem dicunt quidam considerantes malitiam hominum. nam assimilant humane consuetudini que apud plures inveniunt. quod multi sunt immemores beneficiorum. et magis appetunt bene recipere ab aliis quam bene facere. Deinde probatur per hanc conclusionem veris rationibus quare primum a preteritum rationem posite in hoc quod causa eius. quod dicitur est naturalior est ea quam nunc dicitur. quod assumit ab ipsa natura. beneficiarius nec est similis rationi assignare quam sumpta est a parte accomodantium. Nam accomodantes non amant illos quibus accomodant. sed quod volunt eos manere in esse non est ex amore sed propter lucrum. sed benefactores amant secundum appetitum sensitivum et diligunt secundum electionem eos quod ab eis bona recipiunt etiam si in nullo sine eis utiles in presenti. nec etiam expectant utilitatem aliquam in futuro. Est igitur prima ratio talis. omnes artífices plus diligunt proprium opus quam diligunt ab eo. Etiam si illud opus esset animatum. Sed beneficiarius est tantum opus benefactoris igitur. Maiorem probatur de poetis quod superabundanter diligunt propria poemata. sicut parentes amant filios. Poeta enim magis ad rationem secundum quare huiusmodi est homo respicit quam alia mechanica. igitur. Assignatur philosophus causas eiusdem maioris. quia est se est omnibus eligibile et amabile. et opus est quodammodo esse opticius quia esse nostrum est vivere et proprium operari. quia non est vita absque operatione vite. ideo

unicuique est amabile operari. unde benefactoris in actu quodammodo est ipsum opus facientis. nam actus movens est et agens est in moto et in patiente. et ideo artífices potius et benefactores diligunt suum opus. quod diligunt esse quod est unicuique naturale. Et huiusmodi ratio est. unicuique quod diligit suum opus. quod diligit suum esse et in se est subdens quod est potentia hoc actu operari. nam hoc est in se habet a se amabile. sed a se est actus primum corporis organici phisici potentia vitam habitus. et est in potentia ad opera vite. Si igitur primum huiusmodi esse consistit in se quod habet a se amabile ad opera vite. et in ipso opus quod hoc facit esse. et in se est a se denunciat reductionem huiusmodi in actu. Sed a se unicuique quod naturaliter diligit proprium bonum. sed bonum et perfectum est benefactoris est in beneficiario magis quam econverso. igitur solutio vera. Dicitur primum quod bonum benefactoris consistit in suo actu quod beneficia tribuit quod est actus virtutis. et benefactor delectatur in beneficiario sicut in eo in quod invenit eius bonum. sed beneficiarius non habet aliquod bonum honestum in beneficiario. quod beneficiarius recipit ab alio non est actus virtutis. sed si hoc aliquid bonum hoc est bonum vile quod est minus delectabile et amabile quam bonum honestum igitur minor vera. Deinde probatur per philosophum duobus rationibus id quod supponitur. scilicet magis amabile et delectabile est benefactori bonum honestum quod huiusmodi in beneficiario quod bonum vile quod habet in beneficiario. Primum ratio talis est. quod benefactor delectatur in eo cui beneficit. sicut in presenti suo bono. sed beneficiarius delectatur in benefactore secundum memoriam preteriti. Utilitas autem (quod patens recipit) defacili transit. ergo magis delectabile est benefactori bonum quod habet in beneficiario quam econtra assumptum. Probatur quia delectabile circa presentem est ipse actus. circa futurum autem spes. circa preteritum autem memoria. inter ista tria delectabilissimum est ipse actus et similiter amabilis magis est spes vel memoria. Sed benefactori manet honestas. propter operis quod bonum honestum non cito transit sed est diuturnum. ideo benefactor delectatur in beneficiario sicut in presenti bono. Secunda ratio. memoria honestorum (quod quis in preteritis facit) est delectabilis sed memoria vtilium quod quis aliquando habuit. vel omnino non est delectabilis puta cum quis circa eorum omissionem est contristatus vel est in minus delectabilis quam memoria honestorum puta quod aliquid ex istis remanet. Circa vero expectationem futurorum oppositum accidit quod magis delectabile est expectare vtilia quam honesta. quod ignotum non delectat. sed honesta nullus cognoscit quod habet vel habuit. sed vtilia cognoscuntur preterita et futura. sed auxiliium preteritorum iam transit. Auxiliium autem quod ex eis expectat in futurum delectat quasi remedium pro futuris necessitatibus. ideo plus delectatur hoc in spe vtilium quam in memoria eorum vel in spe honestorum. Si memoria honestorum plus delectatur quam in memoria vtilium. sed benefactor in beneficiario habet memoriam honestam. beneficiarius autem in benefactore habet memoriam vtilium. et beneficiarius est delectabilior et amabilior benefactori quam econverso. Et iste due rationes ab aliquibus ponuntur principales rationes conclusionis et sic probatur conclusiones per veris rationibus et huiusmodi opinionis est bu ridiana. Tertia ratio. Excellentior dicitur plus puenire actus excellentior. sed amare est actus excellentior amicitiae et benefactor est excellentior beneficiario. ergo

benefactores artífices et poetas magis amant et habent ea que ad amorem consequuntur quam ipsi quibus faciunt ut vel que faciunt. Quarta ratio que laboriose fiunt ab hominibus magis diligunt. sicut qui proprio labore possident divitias magis amant quam qui acceperunt in successione gentium vel ex gratuito dono alicuius. Beneficiarius autem operari requirit et laborem. ergo benefactor magis amat beneficiarium quam econtra. Et hanc rationem confirmat philosophus per exemplum matrum que magis amant filios quam patres. quod magis laborant circa eorum generationem portando. et procurando. Ergo etiam benefactor magis amat beneficiarium quam econtra in proprio circa ipsum laborat. Conclusio secunda beneficiarius non est amicitia. Probatur quod est inaequaliter se amantem testes. amicitia vero est inter equaliter se amantes. igitur Dicitur primum ut patuit benefactor magis diligit beneficiarium quam econtra. Quoniam ad secundum.

Dubitatur primo

qualiter se habeat amicitia ad tenuolentiam et beneficentiam. Respondetur quod licet non sint virtualiter amicitie tamen amicitia virtualiter continet ipsas. quod amici volunt sibi invicem bona et tenuolentia. et appetunt conuiuere et eadem eligere. ut concordies et ostendunt appetitum exterius per operum exhibitionem. sicut cur benefactores. Dubitatur secundo quare prima ratio prime conclusionis dicitur apparens et non vera sicut alie. Respondetur quod causa est. quia ex ingrata voluntate procedit. quia ex beneficio recepto obligatus alteri velit absolui a retributione et ex iniqua voluntate et iniustissimum quod beneficiarius velit damnum benefactoris et ipsum non esse ei occasione sibi benefacti.

Ad rationes

ante oppositum. Ad primum dicitur quod benefactor non proprie consumit suam pecuniam benefaciendo. sed ea virtutem ad finem ad que ordinatur secundum dictamen recte rationis quod est delectabile simpliciter. Ad secundum conceditur quod benefactor est amabilior beneficiario. sicut deus hominibus. Sed ex hoc non sequitur nisi quod benefactor magis et meliori se amat amore quam beneficiarius vel quod beneficiarius magis obligatur ad diligendum benefactorem quam econtra. Ad confirmationem dicitur quod in imperfectis in quantum talia appetitus est ratione indigentie. sed in perfectis in quantum talia est appetitus ad benefaciendum. Ad tertiam dicitur quod ipse arguit de amore concupiscentie vel de maiori obligatione ad amandum. Prodest tamen dicitur quod benefactor sine comparationem maiora bona recipit a beneficiario quam econtra saltem occasionaliter. scilicet honestum bonum virtutis. alius autem bonum vile. Ad confirmationem dicitur quod iste magis amat principalem paliter qui maiora bona tribuit et teris paribus. Et notanter dicitur (principaliter) quia beneficiarius alius quando occasionaliter tribuit maiora bona. Dicitur ultra quod honor non est maximum bonum secundum se. sed solus significatiue ratione virtutis honorari quod virtutem beneficiarius non dedit benefactori saltem principaliter.

Ubitatur autem utrum oportet amare seipsum maxime vel alium aliquem. Increpant enim eos qui seipsum maxime diligunt et in turpi amatores sui vocant. Quod turq; prauus suuipsum gratia omnia agere. et quanto vtiq; deterior fit. tanto magis aculant itaq; ipsum velut quoniam nihil a seipso agit epyckes autem propter bonum et quanto vtiq; melior fit magis propter bonum et amici gratia q; autem suuipsum preterit. Rationibus autem hys opera dissonant non irrationabiliter aiunt em oportere amare maxime amici. Amic' aut maxime q; vult cui maxime vult bona illi' gratia. et si nullus sciet. hec autem existunt maxime ipsi ad seipsum. Et reliqua vtiq; omnia quibus amicus determinatur. dicitur esse enim quoniam ab ipso omnia amabilia. et ad alios perueniunt. Sed et proverbia omnia consentiunt. puta hec vna anima et communia que amicorum et eq' litas amicitia. et genutibie propinquum. hec enim omnia maxime ad seipsum existunt. maxime enim in amicus sibipsum. et amandum itaq; maxime seipsum. Dubitatur autem convenienter vris debitum sequi ambabus habentib' credibile. forte igitur tales oportet sermonum dividere et determinare inq; utriq; et a quo verum dicunt. si itaq; accipiamus amans sui qualiter vtiq; dicunt forte vtiq; fiet manifestum. In opprobrium igitur quidem ducentes ipm amatores sui vocant ipsos qui sibipsum tribuunt plus in pecunijs et honoribus et delectationibus corporalibus. hec em multi appetunt et student circa ipsa ut optima entia propter quod et circum pugnabilia sunt. circa hec vtiq; plus habentes largiuntur concupiscentijs et totaliter passionibus et irrationabili anime. tales autem sunt meli' ti propter quod et appellatio facta est a multum prauo existente. Juste vtiq; sic phylantus exprobratur.

Querit nono vtrū homo fm rectam ratione teneat maxime seipm dilige. Arguit q; non q; amatores sui vitupamus tanq; turpes. et increpam' eos quasi malos. dicendo iste prauus omnia facit ad suam utilitatem. et nihil facit extra seipsum. id est qd fit propter bonum aliorum. Sed virtuosus magis agit propter bonum honestum q; eorum igitur. Secūdo dilectio est respectu boni. ergo maxime dilectio debet esse respectu maxime boni. sed constat q; aliquid fit magis bonum q; ipsemet igitur. Tertio vtrū dicitur virtuosus proicit pecunias honores et alia bona. imo seipsum pro salute communis. igitur magis eam diligit q; seipsum. Quarto homo debet maxime amare eum qui est maxime suus amicus. s; hoc maxime conuenit hoi in ordine ad seipsum. igitur maxime debet amare seipsum. Vnoquem probat. q; ille est alicui maxime amicus qui vult ei bonum. gratia eius etiam si null' alius sciret. sed hoc conuenit homini respectu sui. us. Ideo dicitur est supra q; omnia amabilia (q; considerantur in ordine ad alios) proueniunt ex amicitibus que patitur homo in ordine ad seipsum. Secūdo inducit phs quedam pro uerbia ad idem probandum. quia proverbia liter dicitur vnam esse animam amicorum. Et q; ea que s; amicorum sunt communia. et q; amicitia est quedam equalitas. et q; amicus se habet ad amicum sicut genua ad vrbiam. per que omnia intelligitur q; amicitia in quadam vnitare consistit. s; vnitatis maxime est vnitatis ad seipsum. ergo omnia predicta proverbia maxime verificantur de aliquo respectu suuipsum. et p; con sequens homo est maxime amicus suuipsum. et sic debet se maxime amare. In oppositum est phs in textu. qui postq; ostendit de conseruatione et dissolutione amicitie et de operibus eius. consequenter inouet quasdam dubitationes circa ipsas. Et primo ex parte amantis. secūdo amati. Et adhuc ex parte amantis. Primo soluit questionem de amore quem habet ad seipsum. et deinde de amore quem habet ad alterum. Dicit ergo primo q; dubitatio est vtrum aliquis maxime diligit seipsum tanq; se. vel alium magis. Et arguit ad vtrūq; partes sicut argutum est ante oppositum. Postea concludit dicens. q; conuenienter dubitatur quas rationes predictarum debitum est sequi. cum ante habeant aliquid credibile. s; vtrū dicitur tales sermones habentes rationes probantes vtrūq; partem oportet distinguere et determinare quid ex vtrūq; verum dicatur et in quo. et sic si accipiam' qualiter aliquis dicatur amatores sui et fm vtrūq; partem obiectorum fiet manifestus illud qd querit. Pro quo Notandum secūdo q; duplicia sunt bona circum pugnabilia ut sufficit ad propositum. Quedam sunt que dicuntur particularia. quia non possunt nisi ab vno possideri. sicut sunt bona vtilia et delectabilia. nam ex quo aliquis aliquando possidet aliquas diuitias. aliquando eisdem priuatur. Et q; nuntur eas possidere oriuntur pugne. et contentiones circa ipsas. ideo circum pugnabiles dicunt. Alia sunt bona circum pugnabilia que sunt bona honesta que sic se habent q; possessio vnius circa talia bona non excludit possessionem alterius. ut sunt scientia et virtus. Et ideo talia non sunt circum pugnabilia q; se licet p; accūs ppter bonum circum pugnabile opera

et sic medicus odit medicum non ppter medicinā. s; ppter lucy annexū qd non pot' nisi ab vno possideri. Soluit igitur phs p'dictam dubitationem distinguendo. Pro quo sic.

Cōclusio prima

hō tenet sibipm maxie velle bona honesta. s; virtutes scias et carundē opa. Probat q; laudam' illos q; maxime studēt bono virtutis et opum virtuosorū igitur.

Secūdo hō est maxie su' intellect'. ut patet in q; sione sequenti. s; mag' dicit sibi velle bona intellectualia q; sensualia. et etia magis sibi q; alijs. q; amicitia ad alterū veniūt ex amicitia ad seipm. et ois Chris tas hō ordinata incipit a seipo. Cōclusio secūda hō nō tenet maxie velle sibipm bona vtilia et delectabilia. q; aliqñ sic aliqñ velle sibipm bona ptra ptra te iusticie. sed mag' appetēda est iusticia et bonū p'uris q; qdūq; bonū circum pugnabile igitur. Ita tñ dubitatio mag' diffuse soluetur in caplo fm ordi nem textus. Quantum ad du' im.

Dubitatur primo

quare amatores suuipm' vtrū in plib' vitupat vel reprobat. Rūdet textus q; id' q; illi (q; opprobriū reputat amare) se vocat istos amatores sui. q; sibipm tribuunt plus in corporalibus. s; pecunijs. honoribus. delectationibus sensuilib'. ciborū. venereorū. q; oia appetit et ipsa intendit ac si essent optima. id sunt circum pugnabilia ppter causas dicit. Illi autē q; circa talia habundant. habūdantia iporū puerit i satisfactōz concupiscentiarū et aliarū passionū et p; pns irrōnalis ē p; ad quā p'nt nēt passioēs. At igitur sic ad ppositū illūq; p'dicta bona appetitam ar seipos fm pte irrōnalis aie. nā multitudo hōim mag' sequit sensum q; intellectū. s; ipsa appellatio am'ntis seipm. sumpta est ab eo qd est prauum qd multis puenit. et sic phylant' fm hanc rōez fm quā in multis repit iuste reprobat. Dubitatur secundo q;re multi p'ueuerūt illos dicere phylantos q; supabundāt in p'dictis p'inentibus ad pte aie irrōnalis. Rūdet text'. q; si velit abundare in bonis rōnis. q; sunt opa virtutū. puta si velit maxie inter alios operi opa iusticie vel p'antie. v' q; aliq; alia opa p'rutū qd sibi q; bonū honestū sibi velit ac q;re: nullus de p'dicta multitudine vocabit eū phylantū. vel si q; sapiens vocet eum phylantū hoc non facit in eius virtutū. s; a multitudine ille solus dicit phylantus q; supabundat in bonis aie p'nt irrōnali p'inentibus. an oppo'. Ad p'ntiam dicit q; licet iste phylantus vituperetur q; amat se nimis in bonis circum pugnabilibus. Tamen ille phylantus non vituperatur qui amat se in bonis honestis quod raro reperitur. Ad secundā dicitur q; dilectio non est respectu boni simpliciter. s; magis est respectu sui saltem primo. Ad tertiam dicitur q; homo virtuosus faciendo hoc acquirit sibi maxima bona. s; bona virtutum. propter que talia facit. ideo magis diligit seipsum q; communia. quia propter quod vnumquodq; tale illud magis. Rationes post oppositum sunt pro prima conclusionē. sicut ante oppositum pro secūda.

Ad rationes

amar se nimis in bonis circum pugnabilibus. Tamen ille phylantus non vituperatur qui amat se in bonis honestis quod raro reperitur. Ad secundā dicitur q; dilectio non est respectu boni simpliciter. s; magis est respectu sui saltem primo. Ad tertiam dicitur q; homo virtuosus faciendo hoc acquirit sibi maxima bona. s; bona virtutum. propter que talia facit. ideo magis diligit seipsum q; communia. quia propter quod vnumquodq; tale illud magis. Rationes post oppositum sunt pro prima conclusionē. sicut ante oppositum pro secūda.

Quoniam autem talia sibipsum tribuentes consueverunt dicere. multi phylantos non in manifestū. si enim quis sibi dicit iusta agere ipse maxime eius v' equalitatis alia. eorū que scdm virtutes et totaliter semp bonum sibipm acquirit. nullus dicit phylantū hunc neq; vitupabit. Uidebitur autem vtiq; talis magis esse phylantus. Tribuit em sibipm optima et maxime bona. Et largitur suuipsum principalissimo. et oia huic obedunt. Quomodo autem et ciuitas principalissimū maxime esse videt. et ois alia constitutio. sic et homo et phylantus vtiq; maxime hoc diligēs et huic et largiens. Et cōtinens vtiq; et incontinens dicit in tenere intellectum vel non. ut hoc vnoquoq; ente. Et egisse vident ipsi et voluntarie que cum rōne maxime. Quoniam quidem igitur hoc vniuersū est vel maxime non in manifestum. et quoniam epyckes hoc maxime diligit. ppter qd phylantus maxime vtiq; erit. Scdm alteram speciem exprobrati et differens tñ q; tam scdm rationem. viuere autem scdm passionem et appetere vel simpliciter bonum vel vilius conferre. Circa bonas quidem igitur actiones differenter studēs oēs recipiunt et laudāt. Oibus autem contententibus ad bonū et intendentibus optima agere et cōmuniter vtiq; cōtulerunt quibus indiget. et p'pria vnicuiq; maxima bonorū s; quidē virtus tale est. Quare bonū quidem oportet esse phylantū etiam ipse iuuabit bona agens. et alios iuuabit. malū autem non oportet. ledit em et seipsum et primos prauis passionibus sequēs. Nolo qui vni igitur dissonant que oportet agere et que agit. ois em intellectus eligit optima sibipm. epyckes autem obedit intellectui. Verum em qd de studio et amicorū gratia multa agere et p'rie et si oportet mori. p'ncipet em et pecunias et honores et totaliter circum pugnabilia bona. pcurans sibipm bonū. Pauci em temp' delectari valde magis eligit vtiq; q; mltū dēte et viuere bñ anū q; mul

ros annos qualitercumq; et vnam actionem bonam et magnam quam multas et parvas morientibus aut hoc forte accidit. eligunt utique magnum bonum sibi ipsi. Et pecunias proiciunt utique in quo plura recipient amici. fiunt enim amico quidem pecunie ipsi aut bonum maius aut bonum sibi ipsi tribuit. Et circa honores aut et principatus idem modus. omnia enim amico hic proiciunt bonum enim ipsi. hoc et laudabile. convenienter utique videtur studiosus esse. pro omnibus eligens bonum. Contingit aut et actiones amico proicere et esse melius eo quod est ipsum operari causam amico fieri. in omnibus itaque laudabilibus studiosus videtur sibi ipsi boni plus tribuens. Sic quidem igitur oportet philantum esse quemadmodum dicitur est. ut autem multi non oportet.

Queritur decimo utrum amare seipsum secundum rationem sit laudabile. Arguitur quod non. quia secundum Senecam in epistola ad Lucillum omnia vitia nostra ortum habent ex hoc quod nimis placemus nobis. hoc est nimis amare nos. hoc amare se ipsum in hominem non est laudabile. Secundo amando seipsum non curat bonum amici vel rei publice quod est vituperabile igitur amare seipsum non est laudabile. Tertio bonum esse est melius proprio ut patet primo huius. hoc amando seipsum non negligit bonum esse. hoc malum est amare seipsum. In oppositum est philosophus qui postquam ostendit quod aliquis est amator sui secundum quod est ex probabile. primum ostendit qualiter aliquis est amator sui proprius secundum quod est laudabile. Primum ostendens esse alium modum a predicto quo quod est amator sui. propter quod dicitur quod ille (quod studet in operibus virtutis excellere) magis videtur esse philosophus. hoc qui tribuit sibi abundantem bonam et malum quod probatur dupliciter. Primum quod est bonum. aliquid amat seipsum quod maiora bona sibi tribuit. sed studens supercedere in bonis virtutis tribuit sibi optima bona. hoc honesta. hoc talis maxime diligit seipsum. Secundo probatur quod talis largitur bona illa ei quod est principalissimum in eo. hoc intellectui et facit omnes prescientie intellectui obedire. sed tantum magis quis amat seipsum quod magis amat id quod est principalissimum in eo. hoc volens supercedere in bonis virtutis maxime amat seipsum. Aut amans principalissimum est in seipso maxime amat seipsum. Probat philosophus tripliciter. Primum quod civitas videtur esse maxime id quod est principalissimum in ea. id est quod facit rectores civitatis dicitur Roma civitas fecisse. Et eadem ratio est in omni alia re ex pluribus constituta. hoc etiam a simili hoc est maxime id quod est principalissimum in eo. hoc vel intellectus. et per philosophum diligit intellectum et largitur bona maxime dicitur esse philantus. Secundo probatur quod aliquid dicitur continens quasi se tenens. et incontinentes quasi se non tenens. sed hoc in seipsum hoc retinet intellectum. retinendo iudicium eius pro continentia. vel non retinet pro incontinentia.

nam quasi unusquisque sic suus intellectus. ille vere se amat qui amat intellectum. Tertio illud (quod homines faciunt pro intellectu maxime) videtur ipsum met fecisse et voluntarie factum esse. quod autem hoc facit pro concupiscentiam vel iram quasi non videtur ipse fecisse pro ratione et voluntate. sed extraneo motu ducit. hoc est philosophus id quod est secundum intellectum et rationem. et per philosophum maxime se amat in seipsum amat intellectum et rationem. sed ut videatur cui cooperat secundum predictam modum esse amatozem sui. Notandum secundo cum textu. quod virtuosus maxime est amator sui propter et dicitur. quod unusquisque est maxime suus intellectus vel ratio. hoc est formaliter cooperantem spiritui humanum. sed virtuosus maxime diligit intellectum et rationem. quod totaliter presertim ipsum et in omnibus obedit ei. Ideo virtuosus maxime est philantus. id est amator sui proprius. hoc est tamen secundum alteram speciem amandi ab eo quod reprobat ut dicitur est. Inter quos modos assignat philosophus duas differentias. Prima est ex parte actionis. quia virtuosus amat seipsum in quantum vivit secundum rationem. sed ille qui vituperatur non vivit secundum rationem. sed secundum passionis irrationalis gratia anime. Secunda differentia est ex parte finis. Nam virtuosus appetens quod est simpliciter bonum amat seipsum. sed ille qui vituperatur amat se in quantum appetit bonum vitale vel delectabile cum sit nocivum. Tunc sic.

Conclusio prima

Amare se secundum intellectum et rationem sicut se amat virtuosus est laudabile. probatur quod talis studet ad hoc ut supercedat in virtutibus et earum operibus. sed omnes laudant eos qui student ad bonas actiones. hoc amare seipsum secundum rationem et virtutem est laudabile. Conclusio secunda. diligens se secundum virtutem et per rationem est vitale sibi et aliis. Probatur quod qui amat se secundum virtutem studet superexcellenter bene agere. si enim omnes tendunt ad bonum. ita quod unusquisque intendit alium excellere in bonitate optima agendo. sequeretur quod omnes haberent communiter ea quibus indigerent. quod videtur alteri subvenire et propria unusquisque fieret illa. quod sunt maxima bonorum. scilicet virtutes. Ex dicitur inferri philosophus duo correlaria. Primum optimum est esse quod bonus amat seipsum. quia bona agendo et alios iuvabit. sed non oportet quod malus amet seipsum. quod sequitur de pravas passiones et seipsum lederet et primos seipsum privando virtutibus. proximos privando eos bonis sensibilibus. Secundum correlarium. malo hominibus sunt contraria que oportet ipsum agere. nam agit contra intellectum et rationem. sed omnis intellectus diligit id quod est optimum sibi ipsi. Et ita malus non agit que oportet ipsum agere. sed hoc non convenit virtuosus qui omnes obedit intellectui. Quantum ad secundum.

Dubitatur primo

utrum virtuosus conveniat id quod suppositum est in accusatione amantis. hoc est nihil faciat propter aliud. Respondet textus primo quod non. imo virtuosus multa facit gratia amicorum. et maxime inter omnes alios. et etiam si oportet teat ipsum mori non deserit amicum. Pecunias vero et honores et oia bona exteriora circumspiciunt. propter quod et continent propter amicum pro quod oia procurat sibi bonum honestum quod est eminentius. id est etiam in hoc magis amat seipsum

ipsum quod sibi magis bonum procurat. Quod autem virtuosus multum sustineat propter amicum probatur philosophus dicens quod ideo facit. quod moriens pro amico procurat sibi magis bonum. quod magis diligit pro paucis quam magis delectari in magno opere virtutis quam pro multo tempore panis mediocriter delectari in mediocribus operibus virtutis et magis diligit excellenter bene vivere pro vno anno quam per multos annos mediocriter. Et sic magis diligit vna actorem bonorum et magnam quam multas actores bonas et quas hoc accidit istis qui moriuntur propter virtutes. quod licet minus vivant vna cum sola actione (qua se pro amico exponunt) magis bonum faciunt quam in aliis multis actionibus et ita in hoc quod exponunt se mori pro amicis virtuosus agendo magis bonum sibi ipsi acquirit. Ex quo sequitur quod maxime se diligit. Secundo. manifestatur quod dicitur de preceptis exteriorum bonorum et primo quod ad pecunias dicens quod virtuosus aliorum proiciunt et contempnunt siue spergunt pecunias ita se quod eorum amici plures pecunias ab eis recipiant quam sibi ipsi acquirat. et in hoc magis etiam amat se secundum virtutem. dum enim aliis pecunias mutuat amico sibi ipsi acquirat bonum honestum et sic magis bonum attribuat sibi ipsi et per philosophum magis amat se. Deinde manifestatur circa honores principum et dignitates que oia de facili derelinquitur aliquid eo quod hoc est quod dicitur bonum virtutis et laudabile et sic patet quod virtuosus facit pro omnibus. Nam loco exteriorum bonorum diligit bonum virtutis quod est maximum et sic magis diligit seipsum. Deinde ostendit illud quod dicitur ad actores virtutis dicens. quod virtuosus etiam actiones virtuosas concedat amico et per eum fieri ut per hoc laudetur et proficiatur et tamen in hoc etiam accipit sibi quod melius est. Deinde ostendit quod ipse sit amico suo causa benefacendi. et etiam si ipse faciat presertim cum sibi remaneat oportunitas aliis talia vel maiora faciendi. Sic ergo patet quod virtuosus plura bona virtutis ad omnia laudabilia tribuit et sic maxime amat seipsum. Ex omnibus istis concluditur philosophus quod oportet amatozem sui esse sicut dicitur est de virtuosus et non sicut dicunt multi qui se non habent virtuosus et amant seipsum. Secundo dubium. utrum virtuosus eligat mori pro amico. videtur quod non. quod mori est privatio vite et malum vere et ultimam terribilium. ut de terribilio huius. ergo pro quocumque bono debet eligere mori. Respondetur quod licet de per se nullus eligat mori ut probatur obiectio tamen virtuosus tenetur per actus virtutis (quod est in expectatione mortis pro republica) velle mori. Primum quod vult sibi maxima bona intellectualia et honesta. non summus actus virtutis est circa summum terribile quod est mori. tamen virtuosus appetendo mori pro republica magis vult sibi bonum quam rei publice.

Ad rationes

Ad oppositum. Ad primum dicitur. quod duplex est amor hominis ad seipsum. vnum est fundatus in appetitu sensitivo prudentia et aliis virtutibus non regularo vel ordinato. quo laboramus ad tribuendum ea que sunt secundum sensum delectabilia. Et ex hoc quod homo amat se tali amore oia vitia oriantur. et ideo non est quod amantes se tali amore vituperant. Alius est amor hominis fundatus in appetitu intellectivo seu voluntate pro virtutibus insequendo rationem quo amore nitimur ad acquirendum nobis bona virtutis que principaliter preter alia sunt propter delectationem. de quo amore est finis illa questione. Et per idem philosophum ad alias duas rationes

Ubitatur aut et circa felicem si indigeat amicis vel non. Nihil enim aut oportet esse amicum beati. et per se sufficientibus. existunt ei ipsi bona per se sufficientes igitur entes nullo indigere amicum aut alteri ipsum entem tribuere quod pro seipsum non propter. Ubi tamen non debet quod oportet est amicum assimilatur aut incontinenti hec oia attribuentes bona felici amicos non assignare. quod videtur ex exterioribus bonorum maximum esse. Si ergo amici magis est benefacere quam pati et est boni et virtutis benefacere. melius aut facere amicis quam extraneis bene passis quibus indigebit studiosus. Propter quod dicitur. utrum in bonis fortunis magis opus est amicis vel infortunis ut in infortunato indigete benefactoris et benefactoris quibus benefacient. Incontinentes aut forte hoc solitariis facere beatum nullus enim diligit et utique secundum seipsum oia habere bona. politica enim homo et commuere aptus natus. et felici itaque hoc est sicut quod enim natura bona habet. Manifestum autem quod cum amicis et his qui sunt ephekes melius quam cum extraneis et quibuscumque commorari. oportet ergo felici amicis. Quid igitur dicitur primum et quo verum dicitur. vel quod multi amicos existimant vitales et talibus quidem igitur non indigebit beatus. quia bona existunt ipsi. neque utique his qui propter delectabile vel in partem delectabilis enim vitans. nihil indiget superducta delectabile non indiget aut talibus amicis non videtur indigere amicis. Hoc autem non est forte verum. In principio enim dicitur est quod felicitas operatio quedam est. operatio autem manifestum quod fit et non existit que admodum possessio quedam. si autem felix esse est in vivere et operari. boni aut operatio studiosa et delectabilis secundum seipsum quemadmodum in principio dicitur est. Est aut et proprium delectabilium specialium aut magis proximis possunt quam non metipsum et illorum actus quam propter studioso utique actiones

amicoꝝ entiuꝝ delectabiles bonis. ambo ei hñt que natura delectabilia. beat⁹ utiqꝫ amici tali- bus indigebit. siquidē speculari dicitur actiones studiosas ⁊ proprias. tal es autē que boni amici entis. Existimāt autē oportere delectabiliter vi- uere felicem. solitaria quidē igitur difficilis vi- ta. nō facile em̄ fm̄ seipsum opari cōtinue cū al- teris autē ⁊ ad alios facile erit. igitur opatio ma- gis continua delectabilis em̄ fm̄ seipsum qđ oportet circa bñm esse. studiosus em̄ fm̄ qđ stu- diosus his que fm̄ virtutem actionib⁹ gau- de his autē que a malicia tristatur quēadmodum musicus bonis melodijs delectatur. in prauis autē tristatur. fiet autē utiqꝫ et aliesis quedā vir- tutis ex cōiungere bonis. quēadmodum et theo- genis ait.

Queritur

Undecimo. Utz felix in- digeat amicis. Arguitur pmo qđ nō rōnib⁹ tex- tus. qđ felices sꝫ per se sufficientes cū felicitas sit sta- tus oim bonoꝝ aggregatione pfect⁹. ergo felices nō indigent amicis. Tenet p̄na. qđ cum omnia bona fe- licib⁹ existant nullo alio vident indigere. Amicus autē videtur esse necessarius. qđ cum sit alter ipse retribu- it ea que homo per se habere non potest. ergo p se suf- ficiens (sicut est felix) nō indiget amicis. Secdo arguitur rextus quodam proverbio qđ tpe gentium diceba- batur sꝫ cū demō aliqđ bonū dicitur quid op⁹ ē ami- cis. igitur felix non indiget amicis. Posuerunt enim gentes ⁊ maxime plonica hñc de prouidentia ordi- nem qđ res hūane mediātib⁹ demonib⁹ p diuinaꝝ prouidentiam gubernarent. et illoꝝ demonum quof- dam dixerunt esse bonos ⁊ quosdam malos. Est em̄ sensus proverbij cum diuina prouidentia homini pro- ueniant oia sicut contingit felicib⁹ nō indiget hō hūa- no auxilio amicoꝝum. Secdo arguitur. multi sꝫ vi- tam solitariā eligentes oim bñe viuentes. ergo felix non indiget amicis. In oppositum. arguit phus. Ratio qđ aicitia est aliquod maximum inter bona ex- teriora. sꝫ felix habundat in bonis exteriorib⁹ ad suf- ficienciam. ergo non indiget amicis. Secdo ad amicu magis p̄inet benefacere qđ tenepati cum propriu sit virtutis tenefacere. sꝫ felicitas consistit in operatōe fm̄ virtutes. ergo felix est virtuosus. ⁊ p p̄ns bñfacit sꝫ melius est benefacere amicis qđ extraneis alijs pa- ribus. ergo felix cum sit virtuosus indiget amicis qđ bus bñficiat. Ex qđb⁹ cōcludit phs quādā dubitatio- nez qđ posteri⁹ soluet. sꝫ vtz homo magis indigeat amicis in bonis eufortunijs qđ in fortunjs inuicem em̄ fortuna indiget homo amicis. Tercio homo est animal polituꝝ querens sibi simile cui societur. sꝫ felix habet ea que sunt naturaliter hōib⁹ bona. ergo felix

habet cum quibus viuat. sꝫ melius est ipsum cōi- uere cū amicis ⁊ virtuosus qđ extraneis. igitur indi- get amicis. Et ad declarationem istius rationis di- cit phs qđ inuicem esset qđ bñs esset solitari⁹. qđ hoc esset contra electōem hominis. nā nullus hō elige- ret semp viuere fm̄ seipm. id est solus etiam si omnia alia haberet. Quātū ad p̄mū.

Sciendum primo

Postqꝫ phs philosophus soluit questionez ex pre- amantis respectu sui ipsius. Consequenter soluit vtz- naz ex pre amantis respectu alterius. dicens. Dubiū est si felix indigeat amicis vel nō. Et arguit ad vtrā qđ p̄ez q̄stionis. Sciendū secūdo. qđ multi estimāt illos amicos qđ sꝫ eis viles in collatōe exteriorum bonoꝝ que solum populares hoies p̄molum. Sꝫ supponendum ex octauo triplicē esse amicu. Tūc sit.

Conclusio prima

Felix non indiget amicis nec propter vtile nec propter delectabile. P̄mū probatur. qđ sufficit sibi in bonis exteriorib⁹ que habet. ergo tē. Secdo probat. qđ felix est delectabilis fm̄ seipm. vt in p̄mo patuit. qđ non indiget supaddita delectatione propter quā amicitia sit si- bi necessarij. Addit tñ phus. qđ felix non indiget a- micis propter delectabile nisi in p̄mū qđ dicit in p̄mū in cōuentione hūana necesse est qñqꝫ vtilitatis ad quietem. vt patuit in q̄rto. Secda conclusio. Felix indiget amicis vt possit acquirere bonum honestum. Probat phus tribus rōnibus moralibus de quib⁹ videbitur in presenti questione. Secundo vna ratio- ne magis naturali de qua in sequenti questione.

Prima ratio moralis est. quia felix indiget vt possit perfecte considerare bonas actiones. Sꝫ magis pos- sumus considerare proxios qđ nosipos ⁊ actiones ali- orum qđ nostras. quia vniuersisqꝫ indicij in propis deficit propter priuatum affcū quem habet ad seip- sum. ergo felix delectabilis sunt actiones eozum qđ sunt ei boni ⁊ amicitius in quibus inueniuntur am- bo que sunt fm̄ naturam delectabilia sꝫ bonus ⁊ am- icus. et per p̄ns felix indiget amicis virtuosis inq̄tū querit considerare bonas actiones ⁊ appropriatas quales sunt actiones vtri boni qui est amicus. quia ergo amicus hominis est quasi alter ipse. actiones a- mici sunt quasi proprie. maior huius rationis sic pro- barur in textu. quia felicitas est operatio que opera- tio autem consistit in fieri ⁊ non est quoddam existēs ad modum permanentium. sicut si esset aliqua pos- sessio qua habita esset homo felix ita qđ non oportet eum operari aliquid sꝫ esse felicem consistit in viuere ⁊ opari optime ⁊ continue. Oportet autem operatō- nem boni vtri esse delectabilem fm̄ seipm. qđ est p se bo- na. sꝫ opatō bona est inter delectabilia ⁊ est op⁹ vtr- utis propriū delectabile virtuosus. non enim esset virtuosus qui non delectaretur in operatione virtu- tis. ergo ad felicem requiritur qđ delectetur in opere virtutis ⁊ non possimus delectari nisi in eo qđ cogi- noscimus. igitur maior vera. Secunda ratio. ad felix- ces p̄tinet p̄tinue viuere delectabiliter. qđ delectatō ad felicitatem p̄tinet vt patuit in p̄mo. Sꝫ vita solitaria et difficilis. id est grauis. Quia delectatio

viuentis vita solitaria que consequitur operationez de necessitate interrumpit nō ei de facili p̄tigit qđ homo solitarie existens continue operetur. sꝫ hoc est facile si cum alijs existat. Tercio ratio p̄fere viure indiget virtuosam societate. Tales autem non est sine amicis. Sꝫ p̄a ē necētia cuiuslib⁹ p̄tiosa sꝫ etiā alia hūana opa melius pficiunt in societate. Probat phs ex testimo- nio cuiusdam poetę. Quātū ad secūdu dicitur.

Dubitatur primo

Quare hōi cū alijs exñti facile est sua opa continua- re. Rñdetur qđ causa est. qđ dicitur hoies ad seipm bo- na opa opant fit inter eos que daz viciatōe opatio- nis ⁊ per hoc p̄tinuatur eoz delectatio. Si em̄ homo cū amicis cōmoret opa eius que est delectabilis fm̄ se eo qđ est virtuosus erit magis continua ⁊ hoc opo- ter cōtingere circa bñm vt sꝫ p̄tinue delectet in opib⁹ virtutū. Virtuosus em̄ inq̄tū hñmōi gaudet in opibus siue a se siue ab alijs factis ⁊ tristatur in opi- bus p̄trarijs que ex malicia aliorū p̄cedit sicut mu- sic⁹ i bonis melodijs gaudz ⁊ offendit in mal. Se- cundū dubiū. qualiter loquitur hic phus de felicitate. Rñdetur qđ de ea que potest hñ naturaliter i hac vi- ta ex p̄ncipijs naturalib⁹ hominib⁹ datis ⁊ nō de sus- pernaturali ad quā homo ex p̄ncipijs p̄ncipijs p- uenire nō pōt nisi uniet a primo p̄ lume glorie vt gre- An oppositū dicit. phāt qđ felix non indiget amicis propter vtile ⁊ sunt p̄ma conclusio. Post oppositū probant qđ indiget aicis propter bonū honestū siue virtutē ⁊ sꝫ p̄ secda conclusioe

Ad ratios

Naturalis a ut intenditibus videt stu- dioꝝ natura e li gibilis esse natura ei bo- naz dicitur est qm studios⁹ bonū ⁊ delectabile est fm̄ seipm. Viuere autē determinat animalibus potentia sensus. hoibus autē sensus vel intellect⁹ potentia autē ad opationez reducitur p̄ncipale autē in opatione. videtur autē viuere esse p̄ncipa- liter sentire vel intelligere. Viuere autē eoz qđ fm̄ seipm bonoꝝ ⁊ delectabilijz determinatū ei. deter- minatū autē ei⁹ qđ boni natura. natura autē bonum ⁊ epyeici. propt qđ videt oib⁹ delectabile eē. Non oꝝ autē accipemalā vitā ⁊ corruptā neqꝫ tristitijz indeterminata em̄ talis quēadmodū existētia ipsi. In habitis autē tristitia erit manifestius. Si autē ipm viuere ⁊ delectabile. videt autē ⁊ ex eo qđ est oēs appetere ipz. ⁊ maxime epyeikes ⁊ bea- tos. his ei vita eligibilior ⁊ hoz beatissima vita. Vidēs autē qđ videt sentit. ⁊ audies qm audit. et vadens qm vadit. ⁊ in alijs sꝫ ead sentiens qm

opamur. qđ sentiens utiqꝫ qm sentim⁹ ⁊ itelli- gim⁹. qm intelligim⁹ hoc autē qm sentim⁹ vel intel- ligim⁹. qm sum⁹ eē em̄ erat sentire vel intellige- re. sentire autē qm viuit. delectabiliū fm̄ seipm. na- tura em̄ bonū vita bonū autē em̄ i sepo sentire de- lectabile autē viuere. ⁊ maxie bonis. qm esse bonū ē ipsis ⁊ delectabile simul sentientes em̄ qđ fm̄ se- ipm bonū delectant. Ut autē ad seipm habet studi- osus ⁊ ad amicu autē ei ipse amic⁹ ē. quēadmodū igitur seipm eē eligibile est vnicuiqꝫ. sic ⁊ amicum vel proxime eē aut eligibile erat. p̄p̄ sentire ipm bonū entis. talis autē delectabilis fm̄ seipm. Lōsen- tire ergo oportet. ⁊ amicu qm ē. hoc autē fiet utiqꝫ in viuere ⁊ cōmunicare fm̄onib⁹ ⁊ mente. sic em̄ utiqꝫ videbit viuere i hoib⁹ dicit ⁊ nō quē admodū i p̄corib⁹ i eodē p̄sci. Si itaqꝫ beato esse eligibile est fm̄ seipm bonum natura ens ⁊ delectabile proximu aut ⁊ qđ amici est ⁊ amic⁹ eligibilijz erit. Qđ autē est ipsi eligibile hoc oportet existere ipsi vel sic indigēs erit op⁹ ergo erit felicitanti amicis studiosis

Queritur

duodecimo. Utz felix sit eligibile amicu hñc. Rñ- ditur qđ nō dicitur cōtenuis ē rāqꝫ p se sufficiens igitur An s p̄z p senecā qui dicit sꝫ piens contentus est. sꝫ felix est sapiens cū felicitas in ope sapientie p̄sistat. vt patebit in decimo. Secdo- ad hoc indigem⁹ amico vt auxilietur inq̄stis in quib⁹ non possimus per nos. sꝫ hoc non indiget felix cū ha- beat statum omnim bonoꝝ aggregatione p̄fectā igitur. Tercio felix habet in seipso delectationez p̄fectam in opere virtutis igitur. In oppositū est philosophus qui postqꝫ assignauit aliquas ratios morales ex quibus apparet qđ felix indiget amicis. Consequenter idem ostendit per qđdam rationem naturalem dicens. qđ si quis velit considerare per rā- tionem magis naturalem manifeste apparet qđ vir- tuoso ⁊ felici amicus virtuosus naturaliter est eligi- bilis etiam magis qđ alia exteriora bona. Notandum. Cum textū qđ virtuosus naturaliter eligibile est esse ⁊ viuere ⁊ etiam sentire se esse ⁊ viuere. Primum probat. quia omne bonum naturaliter est virtuosus bonum et delectabile fm̄ seipsum. Ipsū autem esse ⁊ viuere naturaliter est bonum ipsis vtr- uenibus. ergo esse ⁊ viuere est bonus delectabile p̄- tuoso. Pro declaratione minoris manifestat primo philosophus ostendens in quo consistit viuere dis- cendo qđ in oibus aialib⁹ coiter determinat viuere p̄na

potentia sensitiva. in hoibz aut determinat vivere
 fm potentia sensus qm ad id qd est comune cu alijs
 animalibz. Vel fm potentia intellectus qm ad id qd est
 sibi proprium. Et qz ois potentia reducitur ad opus
 noez sicut ad propria pfectores. ideo illud qd pfectus
 sicut in opatoe z non in potentia nuda. Actus em e po
 noz vtz nono methaphisice. Et qz pncipaliter
 vivere aialis vel hois e sentire vel intelligere. Domi
 ens em qui no actu sentit vel intelligit no pfecte vi
 vit. s; habet dimiduu vite vt puz in pmo. Tunc pbat
 phs minorz predictae rationis. qz sicut aliqd qm est in
 determinatu est malu ita determinatu in pmo e bo
 num. S; vivere determinatu est vt hmoi cu pncipaliter
 in opatione pstat. ergo vivere est eligendum bonis
 Dicitur puz qz potentia qm est de se indeterminata e
 qz habet se ad multa z determinat p actu. sicut patz in
 materia z forma. ergo potentia sine actu est potentia
 cuz puatione. s; puario h; ro nem mali. sicut pfectio e
 per actum z h; ro nem boni. ergo maior vera. Et di
 ces ifert phs qz pfectio z naturalis delectabile e vivere
 re. puz qz illud qd naturaliter est bonu e virtuoso bo
 num cu virtuosus sit in genere humano. s; vivere est
 naturaliter bonu vt probat e. Tn vt dicit textus re
 mouendo dubiu in eo qd dicitur est qz vivere est natu
 rali ter bonu z delectabile. non oportet accipere vitam ma
 laz z corrupta recedente ab ordine nature. neqz etiaz
 vitam qd est in tristitia. qz talis vita in pfectoe con
 sistit sicut in ea que circa ipsam existunt. qz em vnus
 qd d; determinatur per id qd in eo consistit. ideo si illd
 fuerit indeterminatu z ipm indeterminatum erit. Pura
 si egritudo est indeterminata z corpus egrum erit in
 determinatum. Et sic vita (que est cuz malicia z tristi
 cia) e indeterminata z mala sicut z ipa malicia. Et
 hoc erit magis manifestu in sequentibz in quibz age
 de tristitia. Et dicitur phs qz maxime pfectio
 z b;ris est bonu et delectabile. vt puz ex ratione pdicta
 Et etia ex eo qd oes appetunt ipm. s; vita pfectioruz
 z b;roz est pfectissima et optima igit. Secunda ps p
 bat sic i textu. qz i h; qz sentim; nos sentire z intellec
 tu; nos intelligere etia intelligim; nos ee. qz esse et
 vivere homis est pncipaliter sentire z intelligere. s; s;
 suu esse eligibile e pfectio. igit. Item probatur. quia
 vivere est fm se bonu vt patuit. s; qz aliquis sentiat
 bonum esse in se ipso est sibi delectabile z eligibile. Et
 sic patet qz vivere sit eligibile maxime in bonis quibz
 bus est bonum esse z delectabile qz etia pape se senti
 re z intelligere e eis delectabile. qz simul cu hoc senti
 unt id qd est in eis fm se bonum. s; esse z vivere z in
 hoc delectantur. Tunc sit.

Conclusio prima

Et responsiva virtuoso et felici eligibile est amicum
 habere siue amicum esse. Probat phs. qz virtuosus
 se habet ad amicum sicut ad seipsum. qz amicus est
 qdammodo alter ipse. s; vnicius pfectio e felicitas est eli
 gibile amicum esse. Et b; amicum habeat z si no est
 aq;liter. Dicitur probata est sepeius propter hoc qz
 ipse virtuosus sentit suum esse z vivere esse bonum.
 Tales autem sensus est delectabilis fm hoc qz aliqd
 sentit bonum sibi inesse. Sicut ergo aliqd delectat si
 bi in suo esse et vivere sentiendo ipsum. ita ad hoc qz

delectatur in amico oportet qz sentiat ipm esse qd p
 git conuiuendo sibi fm pfectioem sensus z conside
 rationem mentis hoc em mo hoies dicunt proprie si
 bi conuenire s; fm vita que est homini propria. Et
 fm hoc qz simul pascant sicut contingit in pecoribus
 vt dicit textus. Et quibz oibz concludit phs id qd
 supposuerat. s; qd amicus felici z pfectio sit eligibilis
 lis. puz qz bono est fm se eligibile suu esse in qtu e na
 turaliter bonu z delectabile. s; esse z vita amica sunt
 p;pinqua p;rie vite qtu ad affectum. igit amicus est
 eligibilis pfectio z felici. Secunda conclusio felici et
 pfectio necessarii s; amici. Probatur qz qd est eligibile
 felicio; ei inesse alioqn remaneret indigentia qd e cō
 tra rationem felicitatis qz requirit sufficientia. S; fe
 lici eligibile est habere amicos vt dicit pfectio conclu
 sio. ergo felici necessarii s; amici pfectio. Et loquitur
 hic philosophus de felicitate huius vite. vt supra
 patuit. Quantum ad secundum.

Dubitatur primo

Quare dicit phs qz eligibile e pfectio qz amicus sit si
 cut z ipse. si non equaliter tñ p;pinque. Rndet qz addit
 dit p;pinque. qz maior vnitas est naturalis qz aliau
 est ad seipsum qz vnitas affectus qui est ad amicum.
 Dubitatur secundo. Tñ i pfecta felicitate (qz
 erit i pna) amici sunt necessarii. Et videt qz sic qz tal
 lis felicitas frequenter in scripturis nomine glorie de
 signat. S; gloria in h; p;pinque bonu hois ad noticiam
 multoz deducatur. ergo zc Item dicit boetius nullus
 rei siue consortio iocunda est possessio. S; ad talem
 beatitudinem requiritur delectatio. Item charitas
 in beatitudine perficitur. s; charitas se extendit ad vt
 lectionem dei z proximi. ergo ad predicta beatitudi
 nem requiritur societas amicorum. Respondetur qz
 ad hanc beatitudinem supernaturalem (que erit in pa
 tria non requiritur societas amicorum de necessitate
 aliqua. qz homo h; coram plenitudinem sue perfec
 tionis in deo. s; tñ ad tene esse illius beatitudinis
 societas aliquoz. Ad primam rationem dubij dicitur
 qz homo no querit gloriam qd est essentialis beatitudi
 ni apud hoicm. s; solum apud deum. Ad secundam
 dicitur qz illud pbum intelligitur qm in illo bono non
 est plena sufficientia qd in pposito dici non potest. qz
 oem sufficientiam h; homo in deo. Ad tertia dicitur.
 qz pfectio charitatis est essentialis beatitudinis qtu ad dilec
 toem dei no aut p;pinque. s; sicut vnus solus amicus frues
 deo b;ris est; no h;ns p;pinque que diligeret. S; suppo
 sito proximo sequitur dilectio ei; ex pfecta dilectio dei id
 est pcomitatur se h; alicia ad alicia pfecta z hoc d;.

Ad rones

Ad oppositu. Ad pma dicitur qz sapiens seipso p;ct; est
 ad b;re z teneviedu no tñ
 ad iuuada; dicitur em qua ho viuunt se z bñ no qrit
 extrinsecus instrumeta. Vel sic intelligit sapiens seipo
 cōtent; est no vt velit esse sine amico. s; vt siue eo suf
 ficienter z bñ vivere possit. Ad scda; dicitur qz felix in
 diget amicis no p;pinque vtilitate cu sit p se sufficiens nec
 p;pinque delectoz p;pinque. s; p;pinque bona opatoez vt scz eis bñ
 faciat z vt eos videns bñ accere delectetur. Et vt es
 tia ab eis bñ faciendo coadiuuet. Indiget em ho auxi
 liuz amicoz ad bñ opandū taz in opibz vite acti; qz
 speculariue. Et p;pinque soluit tertia ratio.

Truz igitur plurimos amicos facie
 dus. vt quod admodu i peregrinatioe puz
 denter dicitur esse videtur. neqz multuz peregrin
 neqz no peregrin; nocet z in amicitia congruet.
 neqz no amicu esse. neqz rursus multuz amicum.
 fm suphabundantiam. Dis quid e igitur q ad
 oportunitatem z oino videbitur congruere qd
 dicitur est. multis enim in ministrare laboriosum
 z non sufficiens vita ipst hoc agere plures vtiqz
 qz qui ad propriam vitam nimis distractiuu z im
 peditiuu ad bene vivere. Nihil ergo opus est ip
 sis. Sed z qui ad delectationem sufficienti pau
 quod admodum in cibo delectament. Studio
 sos autem vtrum plures fm numerum vel e qz
 daz mensura z amabilis multitudinis quem
 admodu ciuitatis. neqz em ex decem hominibz
 vtiqz ciuitas. neqz ex decem miliadibz adhuc ciui
 tas est. quatu; aut est forte vnus aliqd sed omne
 intermedium quoru dā terminat. Et amicos vti
 qz e qdā multitudo terminatoz z forte qm plu
 res cu quibus vtiqz poterit quis conuiuere hoc
 em videbatur amabilius esse qm at no possi
 bile multis conuiuere z distribuere seipsum no im
 manifestuz. Adhuc aut z illos oportet amicos
 adiuuicez esse. si debent omes adiuuicez comono
 rari hoc at oportet in multis existere. Difficile
 sit z congaudere z condolere familiariter multis
 Verisimile em accidere simul huic qd e cōdelectari
 huic aut z tristari. forte igit bñ h; no qrit vt
 multu amicitiam esse sed tot qd in viuere suf
 ficient. neqz em vtiqz videbit vtiqz mult; esse
 amicu valde p;pinque qd neqz amare plures supha
 bndantia ei qdā ee vult amicitie. hec at ad vnuz
 z valde vtile vtiqz ad paucos. Sic at videt h;re
 z in rebz no s; em amici multi s; z b;pinque ami
 cicias ymmizare at in duobz dicunt polifili aut
 z oibz familiariter patientes nulli vident ami
 ci tñ politici qz z vocat placidos. Politice qd e
 igit in multis esse aicu z no placidu emz. sed vt

vere epycleia propf stutes aut z propf seipos
 no est ad multos amabile aut z paucos inueni
 re tales.

Queritur

Truz aliqd debeat sibi fa
 cere qz plurimos aicos.
 Arguitur pmo qz no rōs
 nibz textus pmo. qz in p;pinque de peregrinatioe h;re
 prudent neqz multu peregrin; neqz no pegrin; z no
 dicat de me qz nimis discurrat p diuersas terras et
 az qz nūqz extra domu meā erit causa pegrinatiois
 ergo p;pinque p;pinque esse circa amicitia. vt scz neqz all
 quis nulli sit amicus neqz etia sit multis amicus fm
 habūdantia. Secdo at. qz nimis laboriosuz est h; bo
 mibz multis obsequi. s; hoc e oportuū si multos
 habeat quis amicos igit. Tercio si sic tunc oportet
 ter qz hō intederet eoz negocijs. s; hoc est sibi nociu
 unuz. qz sic no possit sibi debite providere. ergo nullus
 debet sibi providere qz plurimos amicos. In opz
 posituz est phs. qz postqz p;pinque est qualdā du
 bitatioe circa amicitia ex pte amantū. Hic p;pinque
 ter p;pinque alias ex pte amatoz. Prima est questio
 pñs de nūero amicoz. Secda de necessitate ipsoz.
 Et tertia de p;pinque eoz. Pro solutioe pñtis qstionis
 Floradū qz ipa e intelligibilis tripliciter fm triplice am
 cicia. z p;pinque an melius sit quāto qz plures habeat
 vel oporteat qdā adhibere mēsuram circa multuz
 dinez amicoz. sicut de multitudine ciuitatis patz. qz
 neqz constat ex decem hoibz tñ. Et si constat ex decem
 miliadibz. id est centū miliadibz. nā multas idē est qz decem
 milia tā propter multitudinē no erit citas s; qdā res
 gio. Quanta aut multitudo sit necessaria ad ciuitatē
 no est determinatu fm aliquā vitā. qz p;pinque esse ciui
 tas maior z minor. S; pñt accipi duo extrema qz d;
 dez mediū pñt determinare vt congruens multu ci
 uitatis. Tunc sit.

Conclusio prima

In amicitia vtilis vel delectabilis nullus debet sibi
 facere supfluam multitudinem. probat phs. Et p;pinque
 mo de amicitia vtilis rōnibz an oppositu fact; quia
 si homo habeat multos amicos a quibz recipiat ob
 sequia o; etiaz qz eis obsequatur. s; hoc est valde las
 boriosuz totalit tñ ad hoc no sufficeret tempus vite
 hois. Itē si sint plures amici vtilis qz necessarii sint
 ad vitā hois nimis distraherent vt eū impederēt a
 bona vita qz consistit in opatione qz duz homo super
 flue intendit negocijs alioz p;pinque est qz non possit
 debite curaz gerere de seipo. ergo no e opus homini
 habere plures amicos vtilis. Secda ps conclusio
 probat. qz delecto exterior qz per tales amici habet in
 via hūana e sic qdā delectamētū in cibo qd etia si pūū
 sit sufficit. ergo a simili etia pauci amici sufficienti ho
 mini ad delectatoez vt euz eis recreat per aliqd tps.
 Conclusio secunda. In amicitia (qz est p;pinque hōz
 nestuz) non oportet imensaz esse multitudinē aicōz
 s; debet ee determinata. Probatur tribz rōnibz. Pna h; in
 alicia qz fm p;pinque sint plures cu qd hō possit cōui
 uere tamen no est possibile qz homo conuiuat imode
 rate multitudinē z qz distribuatur se inf multos. igitur

Secundo oportet aicos adinuice conuere. ergo si alius hz multos amicos o3 etiaz q illi sint amice adinuice aliter non pnt adinuice amozari z p no neg conuere amico. s3 difficile est seruare in multis. sicut dicitur adinuice. igit no est possibile q vnus homo habeat plures amicos. Tercio aicus congaudet z condolet amico. s3 difficile est q aliquis co gaudet z co doleat multis. Na sic accidit q o3 cu vno delectari z cu alio tritari qd est impossibile. ergo non est possibile habere plures amicos. Et dicitur cocludit pbs. q no bn se habet q homo qrat fieri amantissim multis. S3 sufficit q sit amicus tot quot sufficiunt ad conuincit sicut etiaz neg fm amozes libidinofuz vn ho no amat plures mulieres utenso amoz. qz pfecta amicia in quadā sup habudaria amozis consistit q non pot obseruari nisi ad vnum vel paucos valde. illud em qd sup habundat paucis co perit. qz non pnt i multis contingere q ad summa pfectoem deueniat p multiplices defectus z impedimenta. Deinde probat pbs pclusionem p experientia. qz ira videm ac cidere q vnus ad paucos habeat amicia Non em inueniunt muii esse amici vni fm amicia am arbay ra. id est sodalium vel conuictorum. qd probat ex qda prouerbio mhl rcpitare in duob. Consectu est em vt in plurib q iuuenes cedant vni socialiter can tantes polipholi id est amatores multoz. que sez oibus familiariter ponuntur non vident esse veri amici alicui qz diu nulli puiunt. s3 transeunt z hnt se familiariter ad vnuquemqz S3 talis amicie voca tur politici. id est qd est consueta in citatib in qb ami cia ex tlyb applausib z familiaratib iudicat. hos aut q sic s3 amici multoz vocant homines placidos qd sonat in vicium sup habundantie in co delectado sicut in quarto dem est Quam ad scdm.

Dubitatur primo

fm quas amicia aliqui dicunt esse amici multozu Rndet pbs q hoc est fm amicia politica no tn eodem modo sicut nunc dem est q placidus est amicus multozum. s3 hoc etiaz potest co perere alicui ve re p tuos. qz vt dem est supra politica amicia vide tur esse idem qd concordia. s3 p tuosus cur multis co cordat in his que perrinet ad vita politica igit no tn contigit q p tuosus habeat amicia ad multos propter p tuem. ira q diligit eos propter seip sos z tn non propter velle vel delectabile. imo multu debet esse amabile hoi z cap. Si tales paucos amicos possit inuenire. s3 propter p tuem z fm seip sos.

Dubitatur scdo. qd sit melius vel amare amicum vel inimicu Videt scd3 qz qz illud est melius ad qd e maior conatus. s3 maiorem conatum oportet hoiem habere ad amandum inimicu. qz difficult est. igit zc Rndet q iste dilectio duplici ppari possunt. Uno modo ex pte proximi q diligitur. Alio mo ex pte rari onis propter qua diligit q est ipse de. Primo mo delectatio amici peminet delectati inimici. qz amice melio est z magis conuincit. id est in amicia conuenientis dilectio. Et ppter hoc actus dilectiois sup hanc materiaz transiens est melior. Na ei oppositu e delectatio. na pei est odire amicu qz inimicu. Scdo autez modo dilectio inimici peminet propter duo. Primo qz dilectiois amici potest amicia cu z alia qz de. S3 di

lectiois inimici solus deus est ro Scdo qz supposito q vtz propter deū diligitur tn fortior on dicitur dei dilectio que animum hominis ad remotiora extendit scilicet ad dilectioem inimici. sicut virtus ignis rans ro est fortior qto ad remotiora se extendit. tanto etis am ostenditur predica dilectio esse fortior qto per ipsam difficultiora implentur sicut et pns ignis e rans ro fortior qto pot comburere materiam mi conu stibilem. s3 sicut ides ignis fortius agit in propinqui ora q in distanciora. ira etiam charitas feruenti diligit conuictos qz remotos. Et qstum ad hoc dilectio proximozum fm se co siderata est feruentior z melior dilectione inimicorum. Ad rationes dubij dicitur q procedit ex pte eozum que diligitur. Rari ones ante oppositum solubiles sunt ex dictis facili.

Trum autē in bonis fortunis amicis opus est magis vel in infortunijs. i am lobus autē requiruntur. et em infortunati indi gent auxilio. z fortunati conuientib z quibus bnfaciant volunt em bene opari. Necessarium magis quidē vtiqz in infortunijs. propter qd vtilibus hic opus est. melius at in bonis fortunis propter qd z pycikes querit. hos em eligi bilibus beneficiare z cur his conuersari Est em z pntia ipa amicoz delectabilis z in bonis fortunis z in infortunijs. Alleviantur em tristari co dolentibus amicis. propter qd z si dubitabit ali quis. vtz quēdam modū graue transsumit. vel h quidē no pntia aut ipoz delectabilis etis z intellectus eius quod est condolere minorem tristitiam facit. Siquide igitur propter hoc. vel propter aliquid aliud alleviantur dimittatur. Accidere autem igitur videtur qd dictum est. Videtur autem presentia mixta quedam ipsoz esse ipsum quidem em videre amicos delectabile aliter qz z infortunato. z sit quoddam auxili um ad non tristari. consolatiuum em amicus z visione z sermone si siqepiditius. Nouit enim modrem z in quibus delectatur z tristatur tristatur autē sentire in ipsius infortunijs triste. omnis em fugit tristitie causa esse amicis Propter qd viriles qdē fm natura reuerēt tristari amicos ipis. z si no supcedat i no tristitia ea q illis

fit tristitiam non sustinent totaliterqz in co plozantib non placet ppter neqz esse ipse plozati muliebriter aut z tales viri z coan gustatis gaudent. z amat vt amicos z p dolentes. Imitari aut in omnib oportet vide meliorem. In bonis aut fortunis amicoz pntia z puerfanodem delectabilem hz z in telligentiam. qm delectatur in ipis bonis Propter qd videbit vtiqz oportere ad bonas fortunas qdem vocare amicos prom pte bnficiu em oportet ee bonu. ad infortu nia aut pigritantē. tradere em vt minimum optet maloz vnde hoc sufficiter ergo infor tunas maxime aut ad vocandū cum debeāt pauca facta magna ipsuz iuuare Tre autem ecouerso forte pgruit ad infortunatos qdez no vocatū pōpze. amici em bnfacere z maxime his qui in necessitate. z hoc no in dig nificantib. ambob em meli z delectabili ad bonas fortunas aut coogantē qdez pm pte. Ad hec em necessitas amicoz. ad bona aut passionē quiete. no em bonu promptum fieri iuuari opinioe aut indelectationis imo rari forte reuerendū. Qnq em accidit pntia itaqz amicoz. in omnib vtiqz eligibilis videtur

Queritur

Trū magis sit opus am cis i bonis fortune qz i ma lis August pmo q sic qz tunc magis sit amici qn sunt nobis meliores siue qua do melius est nobis puerfari cu ipsi. sed hoc est in bo nis fortune. Scdo sic. qn magis est opus amicis tūc magis vocadi sunt. sed eufortunati magis vocat amicos qz infortunati. ergo Tercio sic. tūc magis e opus amicis qn vita est minus secura. sed qto maior est fortuna tanto vita est minus secura. nam diues mi nus secure viuit. nam ei magis inuidet eo q multa pos sident que alij aliqn desiderant. ergo zc In oppositu est phus qui postq soluit dubitatioem de multitu dine amicoz. psequer soluit vna alia dubitatioez de necessitate. dicens q in vtracq fortuna scz tam prospere qz aduersa redunt amici. Nam in infortunijs redit rntur amici qui homini ferūt auxilia. in fortunijs autē hoies egent amicis qz puiat z beneficiant. si em vir

tuosi sint volūt bene operari. qz ergo in vtracq fortuna opus e amicis. ideo qrit in qto magis opus sit amicis

Conclusio prima

Habere amicu est homini magis necariū in malis for tunis qz in bonis. Probat qz in ipis indiget ho autē magis sit p iplos amicos. no aut tantū in eufortuno. Et inde est q ho in tali statu hz opus amicus vltib q ei auxiliū pferant. sed tū (vt dicit textus) in bonis for tunis est melius. i. honestius habere amicos qz in malis fortunis. et hoc pbant due pme rones an oppositu Et inde est q in hoc statu querit hoies amicos vtz rufos. qz eligibilis est talib bnfacere z cu eis puerfari Conclusio secūda. op est amicis in vtracq for tuna in tantū q pntia amicoz est delectabilis Probat pbus pmo in mala fortuna. qz hoies existentes in tristitia alleviatōem quādā sentiūt ex pntia amicozum cis p dolentū. ergo pntia amicoz est delectabilis in mala fortuna. Anz probat pbus duplt. Primo exem plo illoz qui portant aliqd pondus graue quoz vnus alleviat societate alterius onus illud secū ferentis. ergo a sili videtur q onus tristitie melius ferat vn amicoz si alius idem secū ferat. Secūdo p idē. qz quilibet delectatio liguemens minuit tristitia. sed amicus p sens existens z p dolens delectatiōem ingerit duplici tino mo qz cu intelligit eu sibi p dolere delectat in ei tristitia z sic minorat. Et qz hoc est pter pncipale. ppositū subūgit textus q ad pntia dimittendū est inq rere vtrū ppter hoc qd dicitur est vel aliu d alleviat hoies tristitia ex pntia amicoz p dolentūz. manifeste m pz accidere hoc qd dicitur est. Et vt dicit textus pntia amici p dolentis habet quādā tristitia delectatiō amezam Et aut habeat delectatiōem declarat pbus Primo qz ipsa visio amicoz e delectabilis in fortuna z qui ab amico coadiuuat ad hoc qz no tristit inqstuz amicus psolet suū amicu. et etia ex sermone si sit idone us q p solandū Lognoscat etia vnus amicus mozes al tenus. z in quib ipse delectat z tristat. z sic pte pueni ens remediū exhibere ptra tristitia. Et sic pz quem modū pntia amici p dolentis est delectabilis. Sed ex alia pte est tristis inqstuz ho sentit amicu tristari in fortunijs. quilibet em ho bene dispositus fugat inqstū pte esse eam tristitie ab amicis suis. Et predictis infere pbus q homies virilis animi naturaliter verent z ca uent ne amici eoz. ppter iplos tristent. Et aut de natu ra amicie q amicus velit beneficiare amico. no aut ei est cā alicuius mali. ideo viriles nullo mo sustinent suos amicos. ppter eos p tristari nisi supercedat auxili um qd ab illis amicis pteret ad no pntandū tristiti am amicoz. sustinent em p modicā tristitia amicoz. sa op tristitia subleuari. z vniuersaliter virilib hoib no placet habere plozatozes. qz no sunt plozati. Sunt aut qdaz viri muliebriter dispositi (vt dicit textus) qui delectant in hoc qz habent secū aliquos simul angustia tos z amat eos qui sibi p dolent. sed in hac diuersitate homine imitari oportet meliores qstum ad oia. S3 cūda pars pclusionis probat. qz talis pntia amicoz pmo pferuar amicos in qstuz est delectabilis cu ami cis. Item per hoc q ho intelligit amicos suos delecta ri delectatur etiam in proprijs bonis. querit em vnus qui qz amicus suis esse causa delectationis z inqstuz potest conatur eis auxiliū prestare

Dubitatur primo

Utrum similitudo de alienatione... sit pueniens. Arguit qd no est eadem...

Ad rationes

Ad omnes dicit qd bene pbat qd in bonis...

amicis qd ad necessitate. Et differunt in pposito...

Truigit queadmoduz in amantibus

videre dilectum non est et magis eligunt huc sensus qd alios...

Queritur

Decimo qdno. Utrum delectabilissimum sit amicis...

dum assimilatione amicitie ad amorem libidinofam...

Sciendum

est amicus delectabilissimus et eligibilissimus...

Conclusio prima

Conuiuere est maxime ppiu et delectabile in amicitia...

Conclusio secunda. Prauoy amicitia est mala...

notum vero et ppiu. Primum partem probat...

Dubitatur primo

Utrum possit sustineri qd delectabilissimum et eligibilissimum...

Oubitat scdo. utru veru sit qd amores se amore...

Ad rationes

Ante oppositu. Ad pma dicit qd vnicuqz eligibilissimum...

Einatur nonus Ethicoy.

De hac aut de delectatione sed
tur pertransire. Varias autem
videt coapprobationem fieri no
stro: propter quod eruditur iuue

nes orakysantes delectatione et tristitia. Vi
detur autem et ad moris virtutem operari esse
gaudere quibus oportet. et odire quibus oportet
pretendit enim hoc per omnem vitam et inclinationem
habentia et potentiam ad virtutem et felicem vitam
delectabilia quibus etiam eliguntur: tristitia autem su
gunt. pro talibus autem nequaquam videbitur eligen
dum esse. Aliiterque et multam habentibus dubita
tionem habet quidem enim bonum delectationem dicunt
hi autem e contrario valde pravum. hi quidem
forte persuasivi sic habere. hi autem existimantes
esse melius ad vitam nostram enunciare delec
tationem pravam et si non est. Inclinare enim mul
tos ad ipsam et servare delectationibus. propter quod
oportet in contrarium ducere. venire enim utique
sic ad medium. Ne forte autem non bene hoc di
cit de his enim qui in passionibus et actionibus
sermone minus sunt credibiles operibus
Cum igitur passionem bis que secundum sensum contem
pti et verum cointerimunt. vituperas enim delec
tationem visus aliquam appetens inclinare vide
tur ad ipsam ut talis existentem omnem. deter
minare enim non est multorum: videtur igitur viri
sermonum non solum ad scire utilissimum esse. sed
et ad vitam. convenientes enim entes operibus cre
duntur. propter quod provocant intelligentes et viue
re secundum ipsos. talium quidem igitur sufficenter dic
ta aut de delectatione superueniamus

Circa initium de

cimi libri ethicoz. Queritur primo utrum in hoc libro
determinatum sit de delectatione tanquam adiecta felicitati
vel ad felicitatem requisita. Arguitur primo quod non. quod est
per se sufficiens non indiget alio. sed felicitas est homini. et
Confirmat quod oportet operationem futuris non esse impe

ditari. sed delectatio impedit operationem intellectus. et
Secundo sic. delectatio est quidam passio. ut patet in sep
timo huius. sed omnis passio est insensibilis: ut patet
septimo philosophicoz. felicitas autem non est circa sensibilia.
ergo etc. Confirmat quod delectatio est quidam generatio
sensibilis secundum naturam in qua non est felicitas. ergo etc.
Tercio sic. quia de delectatione secundo modo alium. delecta
tio simpliciter tantum in actu. in aliis autem sensibilibus est
secundum quid. hoc autem non videtur felicitati: ergo etc. Confir
matur. quod non requiritur ad operationem futuris non requiritur
ad felicitatem. sed ad operationem futuris non requiritur delec
tatio. ut patet quarto huius de operatione fortitudinis. et
In oppositum est philosophus in textu

Sciendum primo

Postquam philosophus determinavit de partibus moralibus
intellectualibus. scilicet prudentia et amicicia. que habent quam
dam affinitatem cum virtute. Consequenter determinat
de ipsa fine futuris. Et primo de delectatione. que a quibus
busdam ponitur esse finis virtutis. Deinde de felicitate
que secundum omnes philosophos est finis virtutis. Et primo
ad huc problematice ostendit quod determinandum
est de materia delectationis. dicens quod juvenis est ut
pertransit. id est breviter de delectatione determinat
licet enim superius tractaverit de ea in quibus est materia
prudentie et incontinentie ratione cuius sua intractio ibi
potentissime versabat circa delectationes sensibiles et
corporales. tamen nunc iterum determinat de delecta
tione secundum quod adiungitur felicitati. et ideo hic precipue
determinat de delectatione intellectuali et spirituali

Sciendum secundo quod aliquid quadrupliciter requiritur
ad alterum. Uno modo sicut preambulum et prepara
torium ad ipsum. sicut disciplina ad scientiam. Alio mo
do sicut efficiens aliud. sicut anima requiritur ad vitam
corporalem. Tercio modo sicut aliquid extrinsecum co
adiuvans. ut animalia requiruntur ad aliquid agendum
Quarto modo sicut aliquid concomitans. ut si dicamur
quod ad ignem requiritur calor

Conclusio prima

Ad felicitatem requiritur delectatio hoc ultimo modo
Probat quod delectatio causatur ex hoc quod appetitus
quiescit in bono adepro. sed felicitas est adeptio summi
mi boni. ergo non potest esse sine delectatione
Conclusio secunda. De delectatione agendum est in moralibus
et specialiter in hoc libro. propter causam dictam. Probat philo
sophus tribus rationibus. Prima est. quod delectatio maxime
videtur appropriari humano generi. sed moralis
philosophia de rebus humanis considerat. ergo ad moralem per
tinet de ipsa considerare. Maiorem probat philosophus. quod gu
bernatores domorum maxime erudit pueros per delec
tationem et tristitiam. nam volentes eos provocare ad
bonum et declinare a malo quoniam pueri bene agunt solent de
lectare eos aliquibus munusculis. et dum male agunt solent
tristitare steribus ergo etc. Secunda ratio est. ad virtu
tem moralem maxime pertinet gaudere in quibus oportet
et tristari in eis in quibus oportet non est. sed ad morales
philosophum pertinet considerare de virtute morali. ergo de
delectatione et tristitia Maiorem probat philosophus. quia
virtus moralis precipue consistit in ordinatione appeti
tus. qui cognoscitur per ordinationem delectationis et

tristitia. que persequitur omnes motus appetituos. ut
patet in secundo huius. Ideo dicit textus quod delecta
tio et tristitia proceduntur ad omnia que sunt humane
vite: et hinc magna potestates ad hoc quod homo sit felici
ter vivens et virtuosus. quod non potest esse si inordinata
delectetur et tristetur. homines enim frequenter eligunt
delectabilia etiam mala. et fugiunt tristitia etiam bona.
Homo autem qui vult esse virtuosus et felix non debet esse
gere delectationem et fugam tristitie per hoc quod incurrat
aliquas malas operationes. vel quod careat operibus vir
tutis. Et etiam e converso potest dici quod non est eligendum
facere mala. bona autem vivere pro delectabilibus accipie
dis et tristitiis fugendis. Tercia ratio est. de illo in mora
li philosophia considerandum est quod habet multam dubitatio
nem in moralibus philosophia. sed delectatio et tristitia in morali
bus multam habent dubitationem. quod patet ex diversis
eare loquentium de eis. nam quidam dicunt delectatio
nem esse quoddam bonum. quidam autem e converso dicunt eam
esse quoddam valde pravum: Et hoc diversimode. nam quidam
hoc dicunt quia suavitatem eis et ita se habeant ita cre
dunt se bene vivere. Alii vero licet non credant delecta
tionem esse quoddam pravum: tamen existimant melius
esse ad vitam nostram enunciare quod delectatio sit quod
dam pravum quoniam non sit nisi ad retrahendum homines
a delectatione ad quam multi inclinant. et ideo oportet
ret (ut dicitur) homines in contrarium ducere. scilicet quod ab
horreant delectationes enunciano eas esse pravas. sic
enim pueritur ad medium virtutis. scilicet ut homo mode
rate delectabilibus utatur.

Dubitatur primo

Utrum homines delectentur male enunciare delectationes
esse malas ad hoc ut homines retrahant ab eis. Respon
det philosophus quod non. quia circa actiones et passiones hu
manas minus creditur sermonibus quam operibus. si enim alii
quis operetur quod dicit esse malum plus provocat et
proloquitur deoat verbo: Cuius ratio est. quod unusquisque vide
tur eligere id quod sibi videtur esse bonum in particulari
re. circa quod sunt passiones et operationes humane.
Quando ergo sermones alicuius dissonant operibus sen
sibilibus in ipso apparentibus. tales sermones interminant
verum quod per eos dicitur. et ita accideret in opposito. si enim
vituperans omnem delectationem videretur aliqui in aliqua
delectatione delectari. daret intelligere quod omnis delec
tatio esset eligenda. nam multitudo vulgaris non potest
determinare distinguendo hoc esse bonum et aliud
malum. sed indistincte accipit esse bonum quod in uno bono
non apparet. Sic igitur sermones veri non solum videntur
esse utiles ad scientiam sed etiam ad bonam vitam. creditur
enim eis in quantum concordant cum bonis operibus. et ideo
tales sermones provocant eos (qui intelligunt) ad ve
ritatem ipsorum ut secundum eas vivant Dubitatur secundo
de diffinitionibus delectationis. Respondet quod delecta
tio est operatio proprii et naturalis habitus non impeditur
ta. sed Michael effectus de quod est diffusio nature in con
ceptu et actu. proprie et naturalis operationis Et in idem
redit quod dicitur mentator quod delectatio est superfluitas
nature. proprie habitus naturalis in operatione. Et dis
tinguitur (proprie) quia delectatio est hominis in quantum deo et
non in quantum animal. Et dicitur proprie et naturalis delecta
tionis egritudine. que subvertit naturam et pra
va consuetudine. sicut quibusdam delectabile est proprie

dere carbones. De hac autem superfluitas non est aliud quam
diffusio et quietatio anime in tali operatione. Et quod felicitas
est operatio secundum proprium et naturalem habitum ho
minis non impeditur. sequitur quod in ipsa operatione in qua
est felicitas est maxima delectatio

Ad rationes

Ante oppositum.
Ad primam dicitur quod
solutio eius satis
patet ex secundo notabili et secunda conclusionem. Et ad
confirmationem dicitur quod delectatio propria consequens
operationem intellectus non impedit ipsam sed magis
probat ut dicitur infra. nam que delectabiliter facimus
attentius et perseverantius operamur. sed delectatio
extranea bene impedit operationem intellectus quan
doque ex digressionem intentionis: et quandoque ex parric
tate. Ad secundam dicitur. quod passio corruptiva sive
alterativa inveniuntur in sensibilibus. sed passio metaphi
sice dicta (que dicitur perfectiva) bene inveniuntur in spiri
tualibus. secundum quod dicitur de anima quod intelligere est
quoddam pati. et in genere huius passionis est delec
tatio felicitatis. Et ad confirmationem eius dicitur quod
plato loquitur de delectatione que est vera operatio.
que reperitur in sensibilibus. et ideo in septimo huius re
probat eum Aristoteles. eo quod dicitur suum non est uni
versaliter verum. Ad tertiam dicitur. quod auctentia in
tendit preparare delectationes sensibiles ad invicem. et
ita non excludit delectationem ab intellectu. Ad confir
mationem dicitur. quod licet operatio fortitudinis secundum
se non sit delectabilis. est tamen delectabilis operatio
secundum quod coniungitur sibi.

Ad idem igitur delectationem per se
bonum existimabat esse propter vide
re omnia desiderantia ipsam et rationalia et
irrationalia: In omnibus autem esse eligi
bile epicycles et maxime potentissimum. om
nia autem ad idem ferri ut omnibus optimum nu
ciat: unumquodque enim sibi ipsi bonum inveni
re que ad modum et cibum: omnibus igitur bo
num et quod omnia appetunt bonum esse Cre
debant autem sermones propter moris virtu
tem magis quam propter ipsos. differenter enim
videbat temperatus esse non utique ut ami
cus delectationis videbat hoc dicere. sed
sic habere secundum veritatem. Non minus autem
existimabat esse manifestum ex contrario tristi
ciam enim secundum se ipsum omnibus fugiendum esse
Similiter igitur contrarium eligibile. Maxime
autem eligibile esse quod non propter alterum neque al
terius gratia eligimus. tale autem perfectum est

esse delectationem. nullū em̄ iterogare culus gratia delectat vt fm̄ seipsas existantē et ḡ bitem delectatōem. A ppositū q̄s cuiusq̄ bonoz elegibilis facere: puta ei qd̄ est iuste agere z tempatū esse augeri vtiq̄ bonuz ipsi. Videt̄ aut̄ sermo bonoz ipsam enūciare z nihil magis altero. om̄e em̄ cū altero bono eligibilis q̄ solitariū: Tali vtiq̄ ratio nez plato interimit. qm̄ non est delectatio p se bonū. eligibiliorē em̄ esse cū prudētia delectabile vitā q̄ sine. Si aut̄ mixtū melius nō esse delectatōem p se bonuz: nullo em̄ appositio ipsi p se bonū eligibilis fieri. Manifestū aut̄ q̄ neq̄ aliud p se bonū vtiq̄ erit qd̄ cū aliquo fm̄ se ipsuz bonoz eligibilis sit. Quid igit̄ tale est quo nos cōicamus tale em̄ querit̄. Instantes aut̄ q̄ nō bonuz qd̄ omnia appetūt nō nihil dicunt. qd̄ em̄ oībo videt̄ hoc esse aimus. Interimēs aut̄ hanc fidē nō oīno credibilia dicit. si qdem̄ em̄ que sine intellectu appetunt ipsas erat vtiq̄ aliqd̄ qd̄ dicit si aut̄ z que sapiunt qualiter dicent vtiq̄ aliqd̄: forte aut̄ z in prauis est ali quod naturale bonū meli⁹ q̄ fm̄ seipsa qd̄ appetit ppiū bonū. Non videt̄ aut̄ neq̄ de p̄trario bñ dicit. nō em̄ aut̄ si tristitia malū est delectatōem bonū esse. opponi em̄ z malo malū z ambo ei qd̄ neutrū. dicentes hoc aut̄ nō male. nō tñ in his que dicta sunt verum dicentes: ambo bñ em̄ em̄ malis z fugienda oportuit ambo esse. neutris autem vel alterū vel sicut̄ hūc aut̄ videt̄ hanc qd̄ dem fugientes vt malum. hāc aut̄ eligentes vt bonū. sic vtiq̄ z opponūtur

Queritur *Utrū delectatio sit mēsurā z regula boni z mali moralis Arguit q̄ nō. qz omnia mensurantur pmo sui generis. vt dicit quarto metaphisice. sed delectatio nō est p̄mū in genere moralium*

qz amor z desiderū precedunt ipsam. ergo delectatio nō est mensura vel regula bonitatis z malicie in moralibus. Secūdo sic mensurā oportet esse vniuersalem. sed delectatio est varia cuius qdam sit bona z alia mala. ḡ zc. Maior pbat. qz motus maxime vniuersalis est mensura z regula omniū morū. vt dicitur in philosophia. ḡ zc. Tercio sic certius sumit̄ iudicium de effectu p̄ cam q̄ contra. bonitas vel malicia op̄atōis est cā bonitatis vel malicie delectatōis. qz bone delectationes sunt q̄ psequūtur bonas op̄atōes. male delectationes. vt in hoc decimo p̄. ergo delectatio nō est mensura boni z mali in moralibus. In p̄posito est p̄bus

Sciendū primo

Q̄ postq̄ p̄bus ostendit q̄ esset determinādū de delectatōe. p̄sequenter hoc p̄sequit̄ primo. p̄sequēdo op̄ationes alioz. circa eam. Secūdo de ipsa determinat̄ veritatem. Et p̄mo ponit rōnes cuiusdā p̄bi qui vocat̄ Eudoxius dicentis delectatōem esse de genere bonoz. Sciendū secūdo q̄ bonitas z malicia moralis principaliter in voluntate p̄sistit sicut dicitur septimo huius. Utrū aut̄ voluntas sit bona vel mala precipue ex fine cognoscit. illud autem habet pro fine in quo voluntas quiescit. quies aut̄ voluntatis z cuiuslibet appetitus in bono est delectatio. z ideo fm̄ delectatōes voluntatis humane precipue iudicat̄ hō bonus vel malus. etenim bonus z virtuosus gaudet in operibz virtutū. malus aut̄ in operibz malis. Delectatōes autem appetitus sensitīui nō sunt regula bonitatis vel malicie. nam p̄munit̄ est delectabile fm̄ appetitū sensitīuum bonis z malis. sed voluntas delectat̄ in eis fm̄ cōuenientā rōnis quam non curat voluntas maloz.

Conclusio prima

Et responsiua. Delectatio voluntatis siue appetitus intellectiui est regula vel mensura bonitatis z malicie in moralibus. Probatur conclusio ex secūdo notabil: Conclusio secūda. delectatio est de genere bonoz. Probatur rationibz Eudoxi positis in textu. Prima est. quia omnia tam rationalia q̄ irrationalia desiderat̄ delectationem. sed quod est apud omnes eligibile est bonum z maxime potens in bonitate. cum possit trahere ad se omnem appetitum. ergo zc. Et quo patet q̄ omnia feruntur ad idem scz ad delectationem. z sic denūciant q̄ delectatio non solum est bonum sed etiaz quoddam optimū. naz id quod vniuerso q̄ querit̄ in ventre est sibi bonuz. sicut cibus qui ab omnibz animalibus appetitur est omnibz animalibus bon⁹. Et vt dicit rextus Eudoxi in ista materia credebatur loquit̄ fm̄ moralem virtutem quam propter efficaciam suorum sermonum quasi excellentius alijs diceret. sed cū laudabat delectationes non visus est hoc dicere quasi amicus delectationis. sed quia fm̄ rei veritatem sic se habet. Secunda ratio Eudoxi sumitur ex parte p̄trarij delectationis scz tristicie. quia tristitia fm̄ se ē. ab omnibz fugienda. sed p̄trarium eius scz delectatio videtur ab omnibus eligendū tanq̄ bonuz. Tercia ratio ostendit q̄ delectatio non solum sit bona. sed q̄ sit etiam quid optimū. et est talis. Illud videt̄ maxime eligibile z maxime bonū quod non eligitur per aliterum qd̄ ei accidat neq̄ gratia alicuius sicut finis. ḡ

delectatio est h̄mōi. nam nullus querit ab alio cuius grā velit delectari. qm̄ delectatio sit fm̄ seipsam eligibilis. ḡ delectatio est maxime bona. Quarta probat idem qd̄ tertia. z est talis. id qd̄ omnibz additū auget bonitatem est quid optimū. sed delectatio est h̄mōi: igit̄ Sed (vt dicit p̄bus) hoc rō est defectuosa. qz de omni bono verū est dicere q̄ additū alteri reddat̄ ipm̄ melius. igit̄ rō non p̄cludit q̄ delectatio sit qd̄ optimū. Et sic p̄z q̄ iste rōnes plures nō approbat. sed qd̄ veritatis bāt̄r̄ parebit infra. Quantum ad sc̄m

Dubitatur primo

Qualiter obuiabit Plato p̄dictis rōnibz. Rūdet rex sic rōe immediate p̄posita. Plato oppositū arguit sic Delectatio est eligibilior si adiungit̄ prudētie. z sic alteri adiuncta est melior. ḡ non est p se bonū. Tenet p̄na. qz qd̄ est p se bonū non est eligibilis p ap̄onem alterius. Circa qd̄ notandū. q̄ Plato p se bonum noiuit̄ essentia bonitatis. sicut p se bonū ipsam hominis essentia. Ip̄si aut̄ essentia bonitatis nihil p̄t ap̄onē qd̄ sit alio mō q̄ p̄cipando essentia bonitatis. et sic fm̄ Platonē p se bonū non sit melius aliq̄ additū. et sic fm̄ eum delectatio nō erat bona. Sed hūc p̄cessum Platonis improbat Aresto. qz fm̄ hanc rōem nihil aliud erit in rebz humanis per se bonū. cum quodlibet bonū humanū fiat melius z eligibilis additū alicui p se bono. Nō em̄ potest inueniri aliqd̄ in cōiurationē vite humane veniens qd̄ sit tale. scz vt nō fiat melius p ap̄onem alterius. sed tale aliqd̄ hūc q̄ritur. qd̄ scz v̄sistat in cōiurationē vite humane. Qui aut̄ intendit delectationē esse bonū dicitur eam esse quoddā humanū bonum. z nō esse diuinū bonū. quod est essentia bonitatis. Secūdo platonici obuiabāt secūde rōni Eudoxi. q̄ sumitur ex p̄ delectatōis interimēdo istam bonū est qd̄ omnia appetūt. Qd̄ improbat Aresto: dicens q̄ tales nihil dicere vident̄. quia qd̄ videtur omnibz dicimus ita se habere. z bāt̄r̄ quasi p̄ncipium. qz nō est possibile q̄ naturale iudiciū in omnibz fallat. Scz cum appetitus nō sit nisi eius qd̄ videtur bonū. et qd̄ ab omnibz appetit̄ videtur bonū omnibz. z sic delectatio q̄ ab omnibz appetit̄ est bona. illud aut̄ qd̄ omnibz creditur interimit̄. nō dicit totaliter credibilia. potest em̄ sustineri illa q̄ dicunt̄. si ea (que sine intellectu agunt sicut bruta z boies prau) tñ appetēt delectationē. qz sensus nō iudicat bonū nisi vt nunc. z sic nō dicit delectationē esse bonā simp̄r. sed solum vt nunc. Sed si etiā sapientes appetant aliquam delectationē omnino nō vident̄ aliquid verū dicere. z tūc omnia q̄ agunt sine intellectu appetēt delectationē. adhuc est p̄babile q̄ delectatio esset quoddā bonū. quia in p̄tā uis hoibz est quoddā verum bonū inclinans appetitū in bonū pueniens. et hoc naturale bonū est melius q̄ mali homines inq̄ntum h̄mōi. sicut p̄tus est p̄fectio nature. z p̄pter hoc p̄tus moralis est melior naturali p̄tate. vt patuit in sexto hūc. Itā cum malicia sit corruptio nature bonū naturale est melius. sicut integū est melius corrupto. fm̄ em̄ id qd̄ ad maliciā p̄inet p̄tā uis homines diuersificat. qz sunt malicie p̄trarie. z ideo id (fm̄ qd̄ boies prau) pueniūt. scz delectationē appetere videtur magis p̄tinere ad naturā q̄ ad maliciā. Tercio obuiabāt platonici rōni sumpt̄ ex parte tristicie. dicentes q̄ nō sequitur si tristitia est malum q̄ de

lectatio sit bonū. qz malum nō solum opponit̄ bono. scz etiā malo. Sicut audacia nō solum opponit̄ fortitudi nō dicit̄ t̄m̄ dicitari. z ambo scz bonū z malum opponunt̄ ei qd̄ nō est bonū nec malum. Sicut extrema opponunt̄. z rep̄t̄r̄ aliqd̄ tale fm̄ suā sp̄m̄ p̄sideratum. vt tenere vestica a terra vel aliqd̄ h̄mōi. Ad istam obuiationē respondet Aresto. q̄ est pueniens q̄ntum ad op̄ationē mali ad malū. Sed tñ non est pueniens in p̄posito. qz tristitia delectatōi non opponit̄ sicut malus malo. nā si ambo essent mala oporteret q̄ ambo essent fugienda. sicut em̄ bonum inq̄ntum bonū est appetibile ita malum inq̄ntum h̄mōi est fugiendū. Vel sicut se habet circa vtiq̄. scz nō omnes vident̄ fugere tristitiam tanq̄ malum. z appetere delectationē tanq̄ bonum. z sic tristitia z delectatio opponunt̄ ad inuicem. sicut bonum ad malum.

Ad rōnes *Ante oppositū. Ad primā dicit q̄ amor z desiderū sūt p̄iora delectatōe via generatōis. sed delectatio est p̄ior ipsis fm̄ rōnem finis qui in op̄abilibz h̄z rōem p̄ncipij a quo maxime sumitur iudiciū sicut a regula vel mēsurā. Ad sc̄dam dicit q̄ oīs delectatio in hoc est vniuersalis q̄ quies in alio quo bono. z fm̄ hoc p̄t esse regula z mensura. nā ille bonus est cui⁹ voluntas quiescit in vero bono. malus aut̄ cui⁹ voluntas quiescit in malo. Ad tertiā dicit q̄ eum delectatio p̄ficiat op̄ationē p̄ modū finis. op̄atio autē nō potest esse p̄fecte bona. nisi etiā assit̄ delectabili in bono. nā bonitas rei dependet ex fine. z sic qdam mō bonitas delectatōis est cā bonitatis in op̄atione*

Non tamē si non qualitātū est delectatio. propter hoc neq̄ bonoz. neq̄ em̄ virtutis op̄ationes qualitates sunt neq̄ felicitas. Dicunt aut̄ bonum qdem̄ determinatū ē. delectationē aut̄ indeterminatā esse. qm̄ recipit magis z minus. Si qdem̄ igit̄ ex delectari hoc iudicant z circa iusticiā z alias virtutes. fm̄ quas manifeste aiunt magis z minus quales existere. z fm̄ p̄tutes erit idē. Iusti em̄ sunt magis z fortes. est aut̄ iuste agere z tēperate agere magis et minus. Si aut̄ in delectationibz neq̄ forte nō dicunt cām q̄ sint be qd̄cm̄ immicere. be aut̄ mixte qd̄ aut̄ phibet: quēad modū sanitas determinata existens recipit magis z minus. sic et delectationē. Non em̄ eadē p̄mēsuratio.

in omnibus est. neque in eodem una quaedam species: sed remissa permanet usque ad quod. et differt in magis et minus. Perfectio per se bonum ponentes. motiones autem et generationes imperfectas delectationem motionem et generationem emittunt. Non bene autem videntur dicere neque esse motionem: omnium enim proprium est videtur velocitas et tarditas. Et si non secundum se ipsum puta quod mundi ad aliud. delectationi autem horum neutrum existit delectatum. fuisse quidem est velociter. quodammodo iratum fuisse. delectari autem non neque ad alterum. Tre autem ac augeri et omnia talia transponere quodammodo igitur in delectationem velociter ac tarde est. operari autem secundum ipsam velociter non est. dico autem delectari: Et generatio qualiter erit utique videtur enim non ex quocumque quodammodo fieri. sed ex quo fit in hoc dissolui. et cuius generatio delectatio. huius tristitia corruptio. Et dicunt autem tristitiam quidem defectum esse eius quod secundum naturam. delectationem autem repletionem. hec autem corporales sunt passiones. Si igitur est eius (quod secundum naturam) repletio delectatio in quo repletio. hoc utique et delectabile. Corpus ergo non videtur autem. non est ergo repletio delectatio sed facta quidem repletionem delectabile utique aliquis. et incensus tristabitur. Opinio autem hec videtur facta esse ex his quae circa cibum tristitia et delectationibus. indiget enim factos et perstatos delectari repletionem. Hoc autem non circa omnes accidit delectationes. si ne tristitia enim sunt mathematicae. et earum quae secundum sensum et per olfactum. sed et auditiones et visiones. Multe autem sunt et memoriae et speculatio igitur de generationes erunt. nullae enim defectus facti sunt cuius utique fiat repletio. Ad preferentes autem profundissimas delectatio

num dicitur quod utique quoniam non sunt hec delectabilia. Non enim si male dispositis delectabilia sunt hec. estimandum ipsa et delectabilia esse simpliciter. nisi in his quodammodo neque laborantibus sana vel dulcia vel amara. neque rursus alba quae videntur patientibus obtrahunt. Vel si dicitur quoniam delectationes quidem eligibiles sunt. non tamen ab his. quodammodo et dicitur. prodehinc autem non et sanum esse. non tamen quodcumque comedenti. Vel specie dicitur delectationes. altere autem que a bonis ab his quae a turpibus. et non est delectari ea que iusti non enim iustum. neque ea quae musici non enim musicum. sicut autem et in alijs. Manifestare autem videtur et amicus alter eius ab adulatore non existit rem bonum delectationem vel differetes specie hic quidem enim ad bonum colloqui videtur. hic autem ad delectationem. et hic quidem vitupatur. hic autem laudatur ut non ad altera colloquuntur. Nulla scilicet utique eligeret vivere pueri matrem huius per vitam delectat. in quibus pueri ut existimant maxime. neque gaudere faciens quidem turpissimorum. nequaquam debens tristari. Et circa multa studium facerem? utique. et si neque vna inferat delectationem: puta videre. recodari. scire. potestates habere. Si autem ex necessitate sequuntur his delectationes nihil differit. eligerem? enim utique hec. et si non fieret utique ab his delectatio. Quoniam quidem igitur neque per se bonum delectatio. neque omnis eligibilis manifestum videtur esse. et quoniam sunt quaedam eligibiles secundum seipsas dicitur spe vel a quibus. Quae quidem igitur dicuntur de delectatione et de tristitia sufficienter dicta sunt

Queritur tertio. vtrum delectatio sit de genere bonorum. Arguitur primo quod non rationibus platonice. quibus arguuntur contra positionem Eudoxi. Prima est. bonum pertinet ad genus quietis. nam queritur quale est hoc in deum bonum. sed delectatio non est qualitas. ergo etc.

Sed sic. omne bonum est determinatum. sed delectatio est indeterminata. ut dicuntur et probantur ex eo quod suscipit magis et minus. igitur. Tertio sic. omne bonum est quoddam perfectum. sed delectatio est quoddam imperfectum eo quod omnes generationes sunt imperfectae. cum motus sit actus imperfectus. ut dicitur tertio philosophorum. Sed ut dicitur delectatio est motus et generatio. In oppositum est philosophorum.

Sciendum primo

quod postquam philosophus remouit obiectiones platonice contra opinionem Eudoxi. hic sunt potestates rationes eorum contra candem positionem ostendendo quod falsum includit. Et secundo ponit rationes ad ostendendum quod delectatio non sit per se bonum. Tunc tres rationes sunt posite ad oppositum. et prima ponitur in secundo articulo. Ad primam rationem dicitur Aristoteles. quod non sequitur quod si delectatio non sit de genere quietis. quod pro hoc non sit de genere bonorum. quod operationes virtutum et felicitas sunt de genere bonorum et tamen non sunt quietes. Bonum enim non solum dicitur in quietate. sed etiam in omni genere. ut patuit in primo libro. Pro solutio secundae rationis Sciendum secundo. quod aliquid suscipit magis et minus dupliciter. vno modo in concreto. alio modo in abstracto. Sempiternum enim dicitur magis et minus per accessum ad aliquid unum. vel per recessum ab eo. Quoniam igitur id quod est ut subiectum est aliquid unum et simplex. tunc ipsum in se non suscipit magis et minus. igitur non dicitur magis et minus in abstracto. sed per dicitur magis et minus in concreto. eo quod subiectum secundum magis et minus participat bonum in forma. sicut patet in luce. quod dicitur secundum magis et minus. sed corpus dicitur magis vel minus lucidum. eo quod perfecte vel minus perfecte participat lucem. Quoniam igitur est aliqua forma quae in sua ratione importat quandam positionem multorum ordinatum ad unum. talis forma per se participat rationem suscipit magis et minus. sicut patet de sanitate vel pulchritudine. quorum vtrumque importat proportionem nature eius convenienter. quod dicitur pulchritudini vel sanum. Et quod bonum proportio potest esse magis et minus convenienter ideo per se pulchritudo vel sanitas in se considerata dicitur secundum magis vel minus. Et quo patet veritas secundum quam aliquid est determinatum. ea est quod aliquid non recipit magis vel minus. Quia ergo delectatio recipit magis et minus videtur esse aliquid indeterminatum. et per rationem non esse de genere bonorum. Quia igitur obiectionem dicitur Aristoteles. quod si platonice iudicent delectationem esse aliquid indeterminatum ex eo quod suscipit magis et minus in concreto. erit idem dicere circa iustitiam et alias potestates secundum quod dicitur esse equales secundum magis vel minus. ut magis vel minus fortes vel iusti. Et idem accidit tunc circa actiones. quod scilicet aliquis agat magis vel minus iniuste. et sic virtutes non erunt de genere bonorum. vel dicta ratio non concludit. Si ergo dicant delectationem suscipere magis vel minus ex parte ipsarum delectationum. intermedium est ne forte eorum ratio referat ad omnes delectationes. Sed assignantur tamen quaedam sunt delectationes simplices et unum mixtae. pura delectatio quae sequitur contemplationem veri. quae dicitur autem delectationes sunt mixtae. pura quae sequuntur contemplationem sensibilium. ut armonia sonorum aut comixtio colorum et sanorum. Et est manifestum quod delectatio simpliciter secundum se non recipit magis et minus. sed solus mixta. quae potest esse magis vel minus convenienter nature illius qui delectat. Sed tamen neque etiam delectationes (quae recipiunt magis et minus ratione suae mixtionis) oportet non esse determinatas neque bonas. Huiusmodi enim philosophus quoniam dele

ctatio suscipit magis et minus sic determinata. sicut et sanitas. Talia enim possunt dici determinata inquam sunt. id est ad quod ordinantur attingant. licet possunt per se quibus attingere. sicut per se humores habent rationem sanitatis. et eo quod attingit convenientiam humane nature. Et ex hoc arguitur determinata quae proprium ter minum attingit. sed per se quod nullo modo ad hoc attingit non est determinata. sed est per se a ratione sanitatis. Quod autem sanitas secundum se recipit magis et minus. quod non est eadem mensuratio humorum in omnibus hominibus. neque etiam in vno. et non semper est eadem in eodem. sed etiam si remittat permanet ratio sanitatis usque ad aliquem terminum. et sic dicitur fert sanitas secundum magis et minus. Et eadem ratio est de delectatione mixta. Et sic patet solutio ad secundam rationem.

Conclusio prima.

Delectatio non est per se bona et vitiosa. Probat philosophus tribus rationibus. Prima est. aliud est delectatio et aliud bonum. ergo delectatio non est per se bonum. Teneo prima. quia sic bonum esset idem essentialiter cum delectatione. Annon probat philosophus quod amicus colloquitur amico propter bonum. Adulatores autem propter delectationem. sed adulatores vitupantur. amicus autem laudatur. Ergo propter diuersa loquuntur. et per rationem delectatio et bonum sunt aliud et aliud. Ideo dicit philosophus quod delectatio non sit bonum per se. vel quod sint diuersae species delectationis. quae quaedam sunt bone et aliae sunt male. Manifestat hoc dicitur quae est inter amicum et adulatorem. Secunda ratio. si delectatio esset per se bona tunc quilibet delectatio esset eligenda. sequens est falsum. igitur. Quoniam dicitur probat philosophus. quod nullus eligeret per totam vitam suam habere mentem pueri quod semper delectaret. in quibus pueri delectantur. quia tamen estimant maxime delectari. Neque etiam aliquid quis eligeret gaudere faciendo turpissima per totam vitam suam. etiam si nunquam delectaret tristari. Quod posuit contra epicuros. qui posuerunt turpes delectationes non esse vitiosas nisi propter quod inducunt maiores tristitias. Tercia ratio est. illud quod est per se bonum est tale quod sine ipso nihil est eligibile. ut patet de felicitate. sed delectatio non est bonum. igitur. Quoniam probat philosophus. quod multa sunt ad quae homo studet. etiam si nulla delectatio ex illis sequatur. si autem videre. recordari. scire. potestates habere. Nihil enim differit ad propositum si ex istis sequantur delectationes. quod etiam predicta eligerent nulla delectatione ex istis sequente. Conclusio secunda. licet delectatio non sit per se bona. tamen quaedam sunt eligibiles et bone. quae vel secundum seipsas differunt specie a malis. vel secundum ea a quibus causantur. Patet conclusio ex dictis in septimo libro. et dicendis in isto decimo. Et isto sequitur quod non omnis delectatio est bona simpliciter. Quantum ad secundam

Dubitatur primo

Quod philosophus soluit tertiā rationem ad oppositum. Rationem quod dicitur primo enim negatio delectationem esse motionem. Contra quae arguitur sic. omnis motus videtur esse velox vel tarda. non tamen secundum seipsas. sed per respectum ad aliud. sicut motus diurnus dicitur velox per respectum ad alios motus. quod velox est quod in paucis temporibus multum mouetur. tardus autem quod in multo tempore parum mouetur. multi autem et parum dicunt ad aliquid ut patet in primo libro. Quod tamen neque etiam delectatio nec puenit velociter nec tarditas. igitur ipsa non est motus. licet enim aliquid pueniat velociter vel tarde ad tristitiam. non tamen dicitur velox

inter vel tarde delectari. nec etiā p respectū ad alterū. sicut aliqd dicitur velocius agere vel ire. et sic ptingat qd aliqd tarde vel velocius trahatur p aliquē. ad aliquā delectationē. tñ non ptingit velocius delectationē. qz delectatio est in facie. et magis qd in fieri. Secūdo soluit phs eandē rōem negando delectationē esse generatōez. Cōtra quod arguit nō esse ex quolibet generatōe. s; vñquodqz resoluitur in hoc ex qd generatō. ergo oportet qd si delectatio sit generatio qd est tristicia sit corruptio cuius delectatio est generatio. Et hoc asserunt platonici dicētes. qd tristicia est defectus eius qd est fm naturā. nam ex separatione illi qd natura licet vñtur sequitur dolor. Et sic dicit qd delectatio sit repletio. qz cum apponit aliquid alicui qd cōter et puenit fm naturā sequitur delectatio. sed hoc improbat phs. qz separatio et repletio sunt corporales passionēs. si igitur repletio eius qd est fm naturā sequitur illud delectari in quo est repletio. et sic sequitur qd corpus delectat. qd est falsum. cum delectatio sit passio anime. qz delectatio nō est ipsa repletio seu generatio. sed quoddā cōsequens ad hoc. nā facta repletione aliqd delectat. sicut facta in ditione aliqd dolet et tristatur. vt dicitur terminus. Hec opinio (qz ponit delectationē esse repletionē et tristiciam separationē) puenit ex tristicia qz delectationib; que sunt circa cibū. nam qui plus fuerunt tristati. ppter indigentia cibī postea delectant circa oēs delectationēs. inueniunt em̄ quedā delectationēs in quib; nō est repletio alicuius determinati. nam delectationēs em̄tes in similib; magnis nō hnt tristicia apposita. et igitur nō sunt ad repletionē determinati. Et idem est de delectationib; qz sunt fm sensū. sunt em̄ multe spēs et memorie delectabiles. et tñ non pnt assignari cuius generatōis sint hmoi delectationēs. qd nō inueniunt aliqui determinati pcedentes qz fiat repletio p hmoi delectationēs. Dicitur etiā qd cuius generatio est delectatio. et corruptio est tristicia. ideo si aliqd delectatio inueniat respectu tristicie sequitur qd nō omnis delectatio est generatio. Dubitatur scdo de quarta rōe platonicoz quā ponunt ad ostendendū qd delectatio nō sit de genere bonoz. Rūderur qd talis ē. qz qdā sunt delectationēs turpes et opprobriose. vt adulterioz et ebrietatū. ideo cōcluderunt delectationēs nō esse de genere bonoz. Isti rōni triplē obuiat Aresto. pmo vt dicit qd hmoi turpia nō sunt simplr delectabilia. nō em̄ sequit. aliqua sit delectabilia male disposita. ergo sunt delectabilia simplr. sicut etiā nec sunt sana qz sunt sana infirmis. nec est gustum infectū. nec etiā sunt simplr alba qz videtur tur talia patierib; ob talmiā. Et hec solutio pcedit fm qd delectabile dicitur simplr id qd est ei delectabile fm rōem. qd nō ptingit de hmoi turpib;. qzuis sunt delectabilia fm sensum. Et sic fm istā solutionē negandū est qñs illi rōnis. Scdo obuiat phs dicēs. qd p dicit qd oēs delectationēs sunt eligibiles. nō tñ omnib;. sicut etiā dicitur bonū est. non tñ est bonū qd ille dicit qui est p dicit patrie. qz sic posset magis nocere simplr. Cōtra esse sanū est bonū. non tñ ei qd comedit nociuū. sicut serpens cōestus qñs curat leprosum licet pūat sanum. Sic etiā delectationēs bestiales bestis sunt appetibiles. non autē hoib;. Tercia obuiatio ē. qd delectationēs spēs dñt. nam aliqz sunt fm spēm delectabiles causate ab opib; bonis. et aliqz sūt cāte a turpib; opib;. qz passi uerunt fm obiecta. Et ita nō iustus nō pnt delectari

aria delectatioe iusti. nec nō musicus delectatōem sicut. rōis. Rōnes ante oppositū patet ex dictis. Quid autē est vel quicquid manifestius fiet vtiqz a principio resumētib; Vide tur em̄ visio qdē fm quodcūqz tempus pfecta esse. Nō em̄ est indigēs nullo qd in posterius factū pficiat ipsi spēm. tale autē videtur et delectatio. Totū em̄ quoddā ē. et fm nullo tempus accipiet qz vtiqz delectatōez. cuius in plus tempus facte pficiet spēs. Propter qd necqz motus ē. in tpe em̄ oīs motus et finis alicuius. puta edificatiua pfecta cū faciat qd appetit. vel in omni tpe vtiqz. vt hoc in ptrib; autē tps oēs impfecte. et altera specie a tota et ab inuicē. Lapidū em̄ ppositio altera a columnne virgatiōe. et hec a tēplificatio. ne. et templi qdē pfecta. nullo em̄ indigēs ad ppositū. Fundamētū autē trisculpi impfecta. pns em̄ vtraqz specie. igitur differūt. et nō est in quocūqz tpe accipe motū pfectum specie. sed siquidē in omni. Sic autē et in ambulatōe et reliqz. si em̄ latit motus vñ quo et huius dñtie fm spēs. volatus. ambulatio. et saltatio et talia. Nō solum autē sic. s; et in ipsa ambulatiōe. Hec em̄ vnde qd non idē in stadio et pte et in altera et altera parte. Necqz ptransire lineā hāc et illam nō solum em̄ lineā ptransit sed et in loco existente in altero autē hec ab illa. Per certitudinē qdē igitur de motu in alijs dcm̄ est. Videtur autē nō in omni tpe pfectus ē. s; multi impfecti et dñtes spēs. siquidē qd vñ quo specificū delectationis autē in quocūqz tpe pfecta spēs. Manifestū igitur qd altere erūt ab inuicē et totoz aliqd et pfectoz delectatio. Videbitur autē vtiqz hoc et nō ptingere moueri nō tpe. delectari autē qd em̄ in ipso nūc totū aliquid. Ex his autē manifestū et qm̄ nō bene dicunt motū vel generatōez esse delectatōez. nō em̄

omniū hec dicunt. sed partibiliū et non totoz. necqz em̄ visionis ē generatio. necqz pūcti. necqz vnitatis. necqz hoz nihil. motus neqz vtiqz delectatōis totum erit quoddā

Querit quarto. vñ delectatio sit in tpe morus vt arguit primo rētoris. ce. sed oīs motus est in tpe. vt dicitur pūcticoz. Scdo sic dicitur dicitur et morosum et aliqd fm tempus. s; aliqz delectatōes dicunt morose. igitur. Tercio sic passione debet esse vnius generis. sed sic passione s; in tpe. et delectatio In oppositū est phs

Sciendum primo qd postqz phs determinauit de delectatōe fm opinio nē. alioz. hic pnt de ipsa determinat fm veritatē. ostēdēdo pmo delectationē nō esse motū seu generationē sicut platonici dixerūt. scdo determinat eius naturā et proprietatem. Circa pmo ostendit modū agendi qd manifestius fiet dicēs. qd manifestū fiet p sequētia qd sit delectatio fm gen. aut fm quicquid sit. bona vel mala. si a principio resumam? p̄siderata de ipsa. Deū ex quo ppositum suū pmo p̄mittēs quoddā principū ostendendū. de quo est mota questio p̄s. Pro quo Sciendū scdo. qd aliqd ptingit esse in tpe duplr. pmo fm se. sicut sunt illa de qz rōne est successio seu aliquid ad successionē p̄tinens. sicut sunt motus locutio et alia hmoi. Alio mō aliquid est in tpe p aliqd et qz p accidēs. sicut sunt illa de quoz rōne nō est aliqua successio. sed tñ alicui successioni subiacent. sicut esse hmoi de sui rōne non habet successionē. quia nō est motus. sed terminus motus vel generatōis. Sed qd esse humanū subiacet causis transmutantib;. et fm hoc ē hominē est in tempore.

Conclusio prima.

Et respōsua. licet qñs delectatio per accēs sit in tpe tñ fm se nūc est in tpe. Prima ps pbatur. qz bonum adeptū (in qd est delectatio) qñs subiacet trāsmutatōi et tunc p accēs est in tpe. Scdo ps pbatur. qz ipsa est in bono adeptō qd est qñs terminus motus. igitur. Itē pbatur rōne rextus. sicut visio statim in momento pficitur. ita et delectatio. igitur. P̄s pbatur de visione. qz ipsa est pfecta fm quodcūqz tempus. nam nō indiget aliqz posterius aduenire pficiere eius spēs. sed hoc nō est nisi qz visio implet in pmo instāti tps. Si em̄ requireret ad cōpletōez eius tempus nō quodcūqz tempus sufficeret. s; requireret determinatū sicut in alijs qz fuit in tpe qz gñatio certa tps mēsurā ē detiata. Scdo ps idem ans de delectatōe. qz delectatio est quoddā totū. i. p̄pletū in pmo instāti in qd incipit esse. ita qd nō potest accipi ali qd tempus in qd est delectatio reqrens amplius tempus ad eius spēm pficiendā. sicut ptingit in his qz generatio est in tpe. non em̄ p̄ sumi aliqz tempus generatōis hu mane qd requiratur spēm humanā pficiendā. Cōclusio scda. delectatio nō est motus necqz generatio. Propter duab; rōnib;. pma est. oīs motus pficit in detmīnato tpe. in cuius pte nondū motus ē pfectus. s; hoc nō accidit circa delectatōez. ergo nō est motus nec genera

tio. Et huius rōnis pmo ponit phs p̄clusionē p̄cludēs ex p̄dicto principio in quo virtualr tota ista rō p̄net. P̄m mō ponit quā pbatur pmo circa generatōez artificiatū. argū edificatiua pficit suā opationē qñ p̄ficat id qd intendit. domū. quod facit in determinato tpe. in cuius ptrib; oēs generatōes sunt pfecte et dñt spēs a tota generatōe pfecta. et etiā ab inuicē. Et sic p̄ qd nō est accipe qz spēs motus pficiatur in quocūqz tpe sed pficitur in toto tpe. Scdo manifestat idem in motu locali. qz ipse spēs diuersificat fm diuersitate tēpminoz. nā volatus qd puenit auib;. ambulatus qd puenit gressibilib;. saltatio qd puenit locustis sunt diuersa spēs motus in animalib; dñtes fm diuersa p̄ncipia mouētia. qz anime diuersoz animalū non sunt euidē spēs. Nec solus p̄dicto mō diuersificat spēs motu localium. s; etiā in vna dicitur specie. i. in ambulatiōe diuersa spēs inueniunt. nam in motu quo ambulat statim dñt et quo aliqz p̄tem eius nō est idem terminus a qd et terminus ad quē. Et est idem de motib; qz aliquis ambulat hāc vel illam p̄tem statim. qz nō sunt euidē termini. nam nō est idē fm spēm transire hanc lineā vel illam. et qz in alio loco est vna lineā ab alia. et ita fm diuersitate terminoz. tot motus dñt specie a singulis p̄trib;. ita tñ qz totus habeat p̄fectam spēm. p̄tes autē habeant spēm imp̄fectā. Et qz ad manifestatōne p̄dicatōez requirit pleniū cognoscere naturā motus. subiūgit phs qz in alijs libris scz phisicoz determinatū est de motu p certitudinē. sed hic sufficit dicere qz motus nō est pfectus omni tpe. Sed sunt multi motus imp̄fecti et specie dñtes in diuersis p̄trib; tps. eo qz terminū motus ipm specificat. Dem manifestata maiore sub iungit minorē. scz qd delectatio ē pfecta in quocūqz tpe. Ideo p̄cludit. qd delectatio et generatio sunt altere ab inuicē. qz delectatio est aliqd de numero totoz. et p̄fectoz. sed in omni pte tps delectatio habz p̄plementū suē spēs. Scda rō talis est. non ptingit moueri in non tpe. vt p̄scro phisicoz. sed delectatio ptingit in non tpe. ergo delectatio nō est motus. Sed est p̄cludērandū qd dicitur ex qua p̄cedit hec rō est causa differētie ex qua pma rō p̄cessit. ideo em̄ spēs delectatōis est p̄fecta in quocūqz tpe. non autē spēs motus. qz delectatio est instāti. omnis autē motus est in tpe. Nō dicit phs qd delectatio est quoddā totum. qz ptingit etiā delectatōe in nūc. hoc em̄ dicitur totum qd statim in nūc hz p̄plementū. Et quib; infert. qd male dicitur dicēs delectatōne esse motū vel generationē. qz rō motus et generatōis non p̄t cuiusqz attribui. sed solū diuisibilib; qz nō sunt tota. i. non hnt statim p̄plementū. Nō em̄ potest dici qd generatio sit visionis. ita qd visio successiue cōsp̄leat. sicut etiā non p̄t dici de puncto et vnitare. qz non generant sed sequuntur generationē quorundā. Et sic nō potest istis attribui motus. Hec etiā delectationē que est quoddā totum. i. in diuisibilib; p̄fectionē hnt. Et quib; potest dici tertia rō ad p̄clusionē que talis est. illud nō est motus qd statim hnt suū p̄plementū. s; sic est de delectatione. igitur. Et hec de primo

Dubitatur primo

Quantum ad secundū circa dicitur in pma rōne scde p̄clusionis. Quare gñatioes p̄m dñt spēs a gñatiōe tota. i. p̄pleta et ab inuicē. Rūderur qz causa est. quia generatio respicit spēm fm formā que est finis generatōis. Sed alia est forma to

nus et alie sunt forme primae singulari. ideo genera-
tiones differunt specie ab invicem. Si enim alia...

Ad rationes. Ante oppositum ad primam
motus duplex dicitur. Uno modo quia est actus imperfectus...

Ensus autem omnis ad sensibile operan-
tis. perfecte autem bene dispositi ad pul-
cherrimum sub sensu iacentium. tale enim maxi-

sa entia. quemadmodum neque sanitas et medi-
cus: sicut causa est eius quod est sanari. Scimus
autem unumquemque sensum quod omnia sunt delecta-
tio manifestum. amamus enim visiones et audi-
tiones esse delectabiles. Manifestum autem est et
quonia maxime cum et sensus sit potentissimus
et ad tale operetur. talibus enim entibus et
sensibili et sensato semper erit delectatio quoniam
te quidem faciente et patiente. Perficit autem ope-
rationem delectatio non sicut habitus qui inest
sed ut superveniens quidam finis velut inven-
tus pulchritudo. Usquequo autem sensibile
vel intelligibile sit. quod oportet et discernens
et speculans erit in operatione delectatio. Si
milibus enim entibus et ad invicem secundum eundem mo-
dum habentibus et passivo et factivo idem ap-
petum natum est fieri. Qualiter igitur continue
nullus delectatur vel laborat. omnia enim ha-
bentia corpora non possunt continue operari.
non sic utique igitur delectatio. sequitur enim ope-
rationem. Quaedam autem delectatur nova entia. po-
sterius autem non sicut. propter hoc primum quidem
enim per desideria inclinata est mens et inten-
se circa eadem operatur. quemadmodum secundum visum
aspicientes. postea non sit talis operatio: sed ne-
glecta. propter quod et delectatio obscuratur. Ap-
petere autem delectationes existimabit quod utique
omnes. quoniam et vivere omnes appetunt. vita au-
tem operatio quidam est. et unusquisque circa bec-
et in his operatur. quod et maxime diligit. puta
musicus quidem auditu circa melodias. ama-
tor autem discipline mente circa theozemata.
Sic autem et reliquorum unusquisque delectatio
autem perficit operationes. et vivere autem quod appetit
Rationabiliter igitur et delectationem appetunt
perficit enim unicuique vivere eligibile ens
Utrum autem propter delectationes vivere eligimus
vel propter vivere delectationes dimittat in primum

Queritur. Utrum delectatio perficiat
operationem. Arguunt quod non. quia omnis humana ope-
ratio ab usu rationis dependet: sed delectatio impedit
usum rationis. ergo non perficit operationem. Secundo sic
nihil est perfectius sui ipsius vel sue cause. sed delectatio
est operatio. ut hic dicitur per philosophum. et etiam in primo huius.
quod vel intelligit essentialiter vel causaliter. ergo delec-
tatio non perficit operationem. Tercio sic. si delectatio
perficeret operationem vel hoc faceret sicut finis. vel for-
ma. vel efficiens. Non primum quod operatioes non queruntur
propter delectationem. sed magis e contrario. nec secundum
quod delectatio non perficit operationem sicut habitus qui
dam ut dicitur textus. ergo nec ut forma. nec tertium. quod de-
lectationis operatio est magis causa efficiens quam e contra-
versio. ergo nullo modo delectatio perficit operationem. In op-
positum est philosophus in textu

Sciendum primo

Postquam philosophus ostendit delectationem non esse in ge-
nere motus. sequenter ostendit proprietates eius. pri-
mo ostendens quod sit. secundo ostendens naturam delect-
ationis. Et primo ostendo quid sit. secundo ex hoc deter-
minat proprietates eius. de quibus in secundo articulo. pri-
mo ostendendo quid sit etiam ostendit quod est quidam ope-
rationis perfectio. et deinde manifestat quidam que dicitur
Et adhuc primo ostendit quod sit perfecta operatio. dis-
cens quod perfecta operatio sensus est illa que a sensu pro-
cedit in preparationem ad suum sensibile. Nam operatio cuius-
libet sensus est aliquid operantis in respectu ad sensibi-
le quod est obiectum ipsius sensus: ad hoc autem quod operatio
sit perfecta requiritur optima dispositio sensibilis. ideo dicitur
textus quod tunc sensus perfecte operatur. quoniam est operatio
sensus bene dispositi ad aliquid operandum pulcherrimum.
i. convenientissimum eorum quod sensui subiacent: et quoniam nunc
dicit philosophus sensum esse operantem. et in de anima primo
dicit quod anima non operatur sed bene per animam. ideo subiungit
quod nihil differt ad oppositum utrum sensus vel homo vel animal
operetur in quo sensus est. quod quicquid horum dicatur opera-
ri manifestus est quod unusquisque optima operatione optime
dispositus est per respectum ad alterum quod est potentissimum
inter ea quod subiacent virtuti talis operantis. Et istis
enim duobus videtur maxime dependere perfectio operationis
scilicet ex principio activo et obiecto. Sciendum secundo quod du-
pliciter potest intelligi quod delectatio perficiat operationem. Pri-
mo modo per modum finis. non quidem secundum quod finis dicitur id pro-
pter quod est aliud. sed secundum quod omne bonum plenarie su-
perveniens potest dici finis. Secundo modo potest intelligi ex
parte cause efficientis. Et hoc adhuc dupliciter. uno modo
directe. alio modo indirecte

Conclusio prima

Delectatio perficit operationem per modum cause efficientis
indirecte. Prima premissa probatur philosopho. quod operatio (qua dicitur
mus perfectissima) est etiam delectabilissima. nam ubi in
aliquo reperitur operatio perfecta cognoscens. ibi etiam repe-
ritur operatio delectabilis. sed delectatio non est solum secundum
tactum et gustum. sed etiam circa speculativam intellectus is-
tius speculatur aliquid verorum secundum certitudinem. Et in-
ter huiusmodi operationes sensus et intellectus illa est delectabilis-
sima quod est perfectissima. sed perfectissima est que est sen-

sus vel intellectus bene dispositi in operatione ad obiectum.
arguitur operatio perfecta est delectabilis et
perfectissima. delectabilissima. ergo operatio in qua
est perfecta est delectabilissima. et per consequens delectatio est
delectabilis perfectio. Secunda premissa probatur quod delectatio non
eodem modo perficit operationem sensus sicut obiectum. nec etiam
eodem modo sicut principium activum. sed illa perficit eam per mo-
dum cause efficientis directe. Tercio. probatur philosopho idem
quod delectatio non perficit operationem sicut medicus sanari
sed sicut sanitas. sed sanitas perficit sanari per modum for-
me. medicus autem per modum agentis directe. Sed delectatio
perficit operationem per modum forme et non per modum directe
agentis. Operationem autem sensus perficit sensus bene dis-
positus sicut movens motum. sed sensibile convenienter per-
ficit eam sicut movens non motum. et eadem ratio est circa in-
tellectum. Ex dictis inferunt philosopho quod secundum unumquemque sensum
sit delectatio. Et hoc declarat philosopho per hoc nos dicimus
delectabiles esse visiones. puta pulchritudinem formarum et
etiam auditus suaves. puta suavis melodia. Secundo
inferunt quod omnis operatio sensus maxime delectabilis est
quoniam sensus est potentissimus sive vigens in sua virtute et
quoniam operatur respectu obiecti convenientissimi. et quod diu in
reali dispositio manet ipsum animal habens sensum et sensibi-
le. eam diu manet delectatio: sicut in aliis apparet quod
quod diu manet eadem dispositio agentis et patientis ratio
diu manet idem effectus. Tercia premissa conclusio probatur
quod in quantum agens delectatur in sua operatione vehementius
attendit ad ipsam et diligentius operatur. ergo delectatio
perficit operationem per modum cause efficientis. Conclusio
secunda: delectatio perficit operationem per modum finis modo
iam dicto. Probat philosopho quod perficit eam sicut bonum super-
veniens hoc bonum quod est operatio. nam delectatio impor-
tat delectationem appetitus in bono superposito. ergo de-
lectatio perficit operationem per modum finis secundum quod omne bonum co-
pletive superveniens alicui potest dici finis eius. Et ideo dicitur
philosopho quod delectatio perficit operationem non sicut habitus. quod
est non sicut forma intrans essentialiter rei. sed sicut quidam
finis. i. imperfectio superveniens. Est enim duplex perfectio
formalis rei. Una extrinseca quod constituit rem. Alia autem
supervenit rei in sua specie constituitur. sicut pulchritudo
supvenit non sicut existens de essentia inventus. et simi-
liter delectatio sequitur bonam dispositionem carum in ope-
ratione. Quantum ad secundum

Dubitatur primo

De durate delectationis. Rides quod tam diu durat quod
diu ex una parte sensibile vel intelligibile (quod est obiectum) durat. et ex alia parte operans quod est discernens per
sensus vel speculans per intellectum manens in eadem dis-
positio. Et huius ratio est. quod quod diu in activo et passivo
manet eadem dispositio et eadem habitudo ad invicem. ratio
diu manet idem effectus. et ideo si bona dispositio po-
tentie cognoscitive et obiecti est causa delectationis eadem du-
rante necesse est durare delectationem. Secundo dicitur ad dubium
quod delectatio non potest esse continua. quod probatur quod unusquisque
laborat in operatione qua sequitur delectatio. et sic operatio
efficitur non delectabilis. Cuius causa est. quod qui habet cor-
pora passibilia non potest continue operari. eo quod eorum corpora
immutant a sua dispositione per motum quod adiungitur operationi.
Quilibet autem operatur rei habitus corporis? corporis? aliquid?
licet servit vel immediate sicut operatio sensus. quod per organum
non corporis? epletur. vel mediate sicut operatio intellectus

nis que vritur opatōib; sensitivis. sicut igitur ex quo opatio nō p̄ esse p̄mua. ita nec delectatio p̄ esse p̄mua. nam delectatio opatōem sequitur. Tercio dicitur ad duobus q̄ q̄dam sunt q̄ sunt noua delectant. postea aures non sic delectant. Cuius rō est. q̄ a p̄ncipio mens inclinat studiose circa h̄mōi. p̄pter desideriu z admiratio nem. z ita intente z vehementer circa h̄mōi opatur ex quo sequitur delectatio vehemens. sicut p̄ de illis q̄ stu studiose aspiciūt aliqd q̄d p̄us nō viderūt. p̄pter admira rōem. postea autē q̄ p̄sueri sunt videre non fit talis opatio v̄ sc̄z ita attente videant. vel sic opatur aliqd sicut p̄us. sed negligenter opatur. ergo talis delecta tio obscurat. l. minus sentit. Dubitat secūdo circa appetitū delectatiōis. quare ipsa ab hoib; appetit. Res p̄ndet r̄ctus q̄ cā est. q̄ hoies naturaliter appetūt viuere. vita autē fm v̄timā p̄fectōem in q̄dam opatōe p̄sistit. z in e q̄ v̄mūq̄q; maxie circa delectabilia opat. z istis opationib; insistit. quas maxime diligit. sicut mu sicus maxime insistit ad audiendū melodias. z ama tor sapientie maxime nitit ad hoc q̄ mēte theozema/ ta. l. p̄sideratiōes speculet. Delectatio ergo cū p̄fectū ar opatōem p̄ficiat ipm viuere. q̄d omēs appetunt. Sic ergo patet q̄ omēs appetūt delectationem eo q̄ p̄ficiat viuere. q̄d est omib; eligibile. Et si querat v̄trū homi nes appetat vitā p̄pter delectatiōem vel ecōtra. Res p̄ndet p̄hus q̄ ista dubitatio dimittenda est ad p̄re sens. q̄ ista duo ita p̄iūgūt q̄ nullo mō separant. nō em̄ fit delectatio sine opatōe. nec p̄ esse p̄fecta opatio sine delectatiōe. opatio t̄m videt esse p̄ncipalior delectatiōe. q̄ delectatio est quies appetitus in re delectā te qua quis p̄ opatōem parit. nō autē aliqd appetit q̄d tem in aliquo m̄i in q̄m existimet sibi p̄ueniens. z ideo ipsa opatio que delectat sicut quoddā p̄ueniens p̄ p̄us appetit q̄ delectatio

Ad rationes

Ante oppositū. Ad p̄mā dicit q̄ nō ois dicitio ipedit actū rōis. sed solū corpalis. q̄ non p̄fectur actū rōis sed actū appetitus p̄cupiscibilis q̄ delectatiōes augēt delectatio autē q̄ p̄sequit actū rōis p̄forat v̄sum rō nis. Ad sc̄dam dicit q̄ cause sunt sibi inuicē cause. ita q̄ v̄mū sit cā efficiētis alterius. z aliud sit cā finalis eius dem. z p̄ hūc modū delectatiōem causat opatio sicut cā efficiētis. delectatio autē p̄ficiat opatōem p̄ modū finis.

Ad t̄rtiā patet solutio ex dictis. Coniūgi q̄dem em̄ hec vident z sepatio nem nō recipere. sine opatōem non fit delectatio. Unde vident z specie differre. altera em̄ specie ab alteris existimam p̄fici. sic em̄ videt z naturalia z que ab arte. puta a ialia z arbores z picture z ymagines z domus z vas. Similiter autē z opatiōes differentes spe cie a differentib; sp̄e p̄fici. dicit autē q̄ mētis ab his q̄ fm̄ sensus. z be ipse fm̄ sp̄em z p̄fici entes ita q̄ delectatiōes. Apparebit autē z v̄nq; hoc z ex eo appropriari delectatiōem

v̄nq; q̄ opationi quā p̄ficiat. coaugēt em̄ opatōem p̄pria delectatio: magis em̄ singu la iudicat z certius exprimit cuz delectatiōe opantes. puta geometriaci sūt gaudētes. eo q̄ est geometrisare z intelligūt singula ma gis. Similiter autē z amātes musicā z amātes edificatiuā z alioz singuli augmētāt ad p̄p̄riū opus gaudētes ipso: coaugēt autē delectatiōem z augmētāt autē p̄pria alteris autē sp̄e z p̄pria altera sp̄e. Ad huc autē magis v̄t q̄ hoc apparebit ex eo q̄d ē ab alteris delectatiōnes impeditiuas opatiōib; esse. amātes em̄ fistulas nō possunt sermonib; attēdere si audiāt fistulantē magis gaudētes fistula tiua q̄ p̄senti opatōe. fm̄ fistulatiuā igit delectatio eā que circa sermonē opatōem cor rumpit. Similiter autē hoc z in alijs accidit cuz simul circa duo opatur. delectabilior enim alterā expellit z si multū differat fm̄ delectatiōem magis v̄t nō q̄ opatur fm̄ alterā p̄pter q̄d gau dētes quocū q̄ vehementer nō opera mur alterū z alia faciamus alijs quiete pla centes. puta z in theatris legumina come r dentes: em̄ p̄raui agonisantes sunt tunc ma xime ipm opantur. Quia autē q̄dem p̄pria delectatio p̄firmat opatōes z diuurniores z meliores facit. aliene autē efficiūt. Danī festū q̄ multū distant. fere em̄ aliene delectatiōes faciūt q̄d p̄prie tristicie. corrupūt em̄ opatiōes p̄prie tristicie. puta si huic scribe re indelectabile z triste vel ratōcinari hic q̄ dem nō scribit. hic autē nō rōcinat tristi exi stente opatōe. Accidit itaq; circa opatiōes p̄trariū a delectatiōib; z tristicijs p̄p̄rijs. p̄prie autē sunt q̄ in operatiōe fm̄ sc̄pam sūt Aliene autē delectatiōes dicte sūt. q̄m̄ primū q̄d tristicie faciūt. corrupūt em̄ t̄m nō similiter

Querit Sexto V̄trū delectatiōes differant specie ab inuicē. Arguit p̄mo q̄ nō. q̄ oia specie differen tia includūt inter se p̄trarietate cū dicit p̄stitutiue spe ciatū differentiū sine p̄trarietate. sed delectatiōes nō p̄tra riatur. q̄ t̄m v̄mū v̄mū p̄trarietate. sed delectatiōib; p̄traria tur tristicia. et nō delectatio. Secūdo sic. passiones nō sp̄em respiciūt fm̄ obiecta: sed talia nō differūt spe cie. ergo zc. V̄mōz p̄bat. q̄ obiectū delectatiōis est bonū. sed bonū nō differūt specie a bono. q̄ bonū non p̄trarietate bono. v̄t p̄ in p̄dicamentis. ergo zc. Tercio arguit. si sic hoc esset p̄ dicitur eoz. quib; aliqd delectat. q̄ talis dicitur est materialis. specifica autē est forma lis. ergo delectatiōes nō differūt specie. In oppositū est p̄hus in textu

Sciendū. Post p̄hus ostendit naturā z p̄prietates delectatiōis. p̄sequenter tractat de eoz differentijs. Et p̄mo ostendit dicit q̄ parte opationū. secūdo ex p̄e subiecti. Et adhuc p̄mo ostendit quō delectatiōes differūt specie fm̄ dicit opationū. Secūdo quō differūt in bonitate z malicia de quib; in sequenti questione Sciendum sc̄do q̄ dicit specie p̄ficiūt p̄fectiōib; specie differentib;. q̄d est ma nifestū v̄t dicitur circa p̄fectiōes essentialis specie z p̄stitutiōes. Et idem est in alijs p̄sequentijs p̄fectiōes p̄prias que p̄sequūtur ex essentialib; p̄ncipijs specie. Et hoc declarat p̄hus circa naturalia. q̄ alia est p̄fectio aialitū. que p̄sistit in sp̄icacitate sensus. et alia ar bonū. que p̄sistit in earū secunditate. Circa artificialia p̄o q̄ alia est p̄fectio picturariū. v̄t sunt delectabilibus colorib; distincte. et alia imaginū v̄t bene representēt ea quorū sunt imagines. et alia domus: v̄t sit firmū re ceptaculū. et alia vas: v̄t sit bone capacitatis

Conclusio prima

Delectatiōes ab inuicē specie differūt. Probat p̄hus rōne z signis. Rōne q̄ delectatio est opatiōis p̄fectio ergo sicut opatiōes differūt specie ita z delectatiōes. q̄ dicit specie p̄ficiūt p̄fectiōib; specie differentib;. sed opatiōes intellectus differūt specie ab opatiōib; sensus z similiter differūt specie inter se. cū diuersificēt fm̄ obiecta z fm̄ potētijs que sunt opationū p̄ncipia. ergo delectatiōes ab inuicē specie differunt. Secūdo p̄bat signo. q̄ delectatio p̄p̄riū opatōem augēt sicut q̄d lib; ter natū ē augeri p̄ id q̄d est sibi z p̄forme. videt em̄ q̄ illi (qui delectabiliter opant q̄d cumq; opus ratō nis) magis p̄t singula diiudicare z p̄ certitudinem exquirere ea que delectabiliter negotiant. sicut geome tri qui delectant in p̄sideratiōib; geometricis magis possunt intelligere singula huius p̄sideratiōis. Et ea dem rō est de omib; alijs circa eoz opa. et p̄ hoc q̄ alijs quis gaudet in suo ope magnū augmentū facit ad p̄p̄riū opus. Tunc arguit sic. delectatiōes augent opatiōes. ea autē q̄ augent sunt p̄pria istis q̄ augent. q̄ di uersa diuersis augent. s; opatiōes (q̄ augent p̄ delectatiōes) specie differūt. ergo z delectatiōes. Aliud signū adducit p̄hus sumptū ab impedimento q̄d affert ope rantib; p̄ extraneas delectatiōes. p̄ q̄d magis manifes taf. p̄positum. q̄ hoc (q̄d est delectatiōes augere) p̄p̄riū ser attribui cōi rōnt delectatiōis: nō autē p̄prie huius delectatiōis fm̄ quā differūt delectatiōes ab inuicē: sed

manifeste patet q̄ delectatiōes specie differūt dicit inq; uenit q̄ p̄pria delectatio augēt opatōem. z extranea ipedit. Videmus em̄ (v̄t dicitur) q̄ amatores soni tus fistulaz nō possunt attendere sermonib; qui eis dicitur q̄ audiūt aliqd fabulantē. ex eo q̄ magis gau dent in ope fistulatiue artis q̄ in auditiōe sermonū sic dicto z. Et sic p̄ delectatio (que fit fm̄ opatiōem si stulari corrupit opatōem fm̄ sermonē. Et ita est in alijs. cū aliquis simul opat circa aliqua duo. naz delecta bilis opatio v̄nius excludit aliā. in tantū q̄ sit mag na dicit in excessu delectatiōis homo totaliter omittit operari fm̄ opatiōem minus sibi delectabilem. Et ita est q̄ v̄t vehementer delectamur in aliquo nō possum; operari. sed q̄ aliq; placet nobis remitte z dēte pos sumus q̄dam alia facere. sicut p̄ de istis q̄ in theatris id est in spectaculis ludoz parū delectant. qui possunt intendere p̄mestioni leguminiū. que nō est multū delectabilis. z hoc (v̄t dicitur) maxime faciūt hoies q̄ inspicūt aliquos nō bene pugnātes in agone. Tunc sic arguit. q̄ v̄na delectatio inuit alia impedit. ergo spe cie differūt. T̄m p̄. q̄ p̄pria delectatio p̄firmat opatiōes ex quib; p̄sequitur v̄t sc̄z vehementius hō eis in tendat z faciat eas diuurniores. v̄t sc̄z hō magis in eis p̄seueret z faciat eas meliores. hoc est p̄fectius sūde arringentes. et cū he delectatiōes sc̄z aliene (que conse quūtur quāsdā alia s p̄fectiōes) nocent. ergo zc. Et v̄t magis appareat delectatiōem dicit p̄parat p̄hus alie nas delectatiōes tristicijs dicens. q̄ fere eūde effectum h; delectatio aliene circa aliquā opatiōem. z tristicia p̄pria fm̄ quā quis tristat de aliqua opatiōe. nam tristia de aliq; opatiōe corrupit ipsaz. sicut si aliquid sit nō delectabile rōcinari. nec sc̄lter nec rōcinat. p̄pter tristicia sibi p̄uenientē ex tali opatiōe. ergo circa opatiōem p̄trariū effectū habent delectatiōes p̄prie z tristicie. p̄prie. que sc̄z ex ipso opatiōib; causant. Aliene autē delectatiōes sunt q̄ causantur ex alijs opatiōib;. z extraneas delectatiōes faciūt aliqd p̄p̄riū tristicie. nam ex v̄traz corrupit opatiōem. nō t̄m similiter sed magis p̄ tristicia p̄p̄riam. que dicitur z fm̄ se delectatiōem p̄trariā. Aliene hō delectatio p̄trariā. p̄prie delectatiōi fm̄ alijs ud: sc̄z fm̄ opatōem. Conclusio secūda. p̄tingit in affectib; aie duas delectatiōes esse p̄trarias ad inuicē. Probat. q̄ delectatio in affectib; aie. p̄portional quieti in corporib; naturalib;. s; duas quietas p̄tingit ēē p̄trarias. que sc̄z sunt in p̄trarijs terminis. sicut quies sursum et que est deorsum.

Dubitatur primo

V̄trū gaudiū sit p̄cipue idem q̄ delectatio. Videt q̄ sic: q̄ passiones aie distinguūtur p̄ obiecta. sed idē est obiectū gaudiū z delectatiōis. q̄ zc. R̄ndetur q̄ fm̄ autēntiam gaudiū est q̄dam spes delectatiōis. quia nomen gaudiū nō h; locū nisi in delectatiōe. p̄sequere rōnem. ideo gaudiū nō attribuitur buris sicut delectatio. Ad rōne dubij dicit q̄ cū obiectū appetit; aia lis sit bonū apprehensum. diuersitas apprehensionis p̄tinet quodāmodo ad diuersitate obiecti. et sic delectatiōes aiales (que etiā dicitur gaudia) distinguūtur a delectatiōib; corpaliib; q̄ dicitur solū delectatiōes. Dubitatur secūdo v̄trū opatio sit p̄pria z p̄pria causa delectatiōis. Et videt q̄ nō. q̄ delectatio potēst sine p̄sistit in fine a depro. sed nō sc̄mp opatio est finis

sed quia ipsum operari ergo operatio non est materia... delectationis. Rndet q omnis delectatio aliqua ope...

Ad rationes

Ad primam dicitur q delectatio se habet in affectu... sicut quies naturalis in corporibus...

Differentibus autem operationibus epicykeia... prauitate et his quidem eligibilibus existentibus...

mentem et utroque ab inuicem Videt autem esse unicuique aialit et delectatio propria quem...

Queritur

Septimo vtrum unicuique rei insit propria delectatio sicut et propria operatio

mo q non qd si sic vel hoc esset q operatio esset materia... ma ca delectationis sed hoc non qd dicit primo rethorice...

Sciendum primo

Postquam prius ostendit delectationes differre secundum... differentiam operationum sequenter idem ostendit secundum...

Sciendum secundo qd vtrum ponendo diuina delectationem...

est eadem in eadem operatione actus est maxime materia... materia obiecta sunt cum additionibus materie passibilis...

Conclusio prima

Et responsiva. Unicuique rei insit propria delectatio... autem propria operatio. Probatur q delectatio sequitur operatio...

Dubitatur primo

Que delectationes humane sunt potiores. Rndet textus q virtuosorum... in omnibus pertinentibus ad passiones...

Dubitatur secundo vtrum delectationem virtuosorum... sit potior alia. Respondet textus q sic et hoc dicit manifestum...

quentes has operationes sunt principales. relique vero secundarie et minus principales. sicut circa operationes accidit

Ad rationes

Ante oppositum Ad prima dicitur qd obiecta operationum non sunt delectabilia nisi in quantum sunt quod nobis per cognitionem solam sicut cum delectamur in speculatione vel consideratione. vel quocumque alio modo cum cognitione sicut cum delectatur in hoc quod cognoscit se habere divitias vel honores. que non essent delectabilia nisi apprebenderentur ut habita. qd sicut dicitur scdo politice magna pars delectationis habet prave aliquid si prave procedit ex naturali amore ad seipsum. habere autem huiusmodi nihil aliud est quam vitiis vel posse eis vitiis: hoc est per aliquid delectabile operatione. Ideo ois delectatio in operatione reducitur sicut in causam Ad secundam dicitur qd operationes sunt delectabiles in quantum sunt proportionate et naturales operationi. cum autem virtus humana sit facta secundum aliquam mensuram operatio est sibi proportionata. ideo si excedat illam mensuram iam non erit sibi proportionata nec delectabilis. sed magis laboriosa et arduosa. et per hunc modum ludus et alia ad requiem pertinentia delectabilia sunt in quantum auferunt tristitiam ex labore. pueri dicitur qd motus laboris et lassitudine inducit per se transcedit habitudine naturali. sic autem motus non est delectabilis. sed per se ipsum remouent per naturam habitudinis naturalis. Scdo dicitur qd illud quod est consuetudo est delectabile in quantum est naturale. nam consuetudo est quasi si altera natura. motus autem est delectabilis. non quidem quo recedit a consuetudine. sed magis per se ipsum impeditur corruptio naturalis habitudinis. qd peruenit re et assuetudine alicuius operis. et eadem causa naturalis efficiatur consuetudo delectabilis et motus

Ictus autem his que circa virtutes amicitias et delectationes. reliquum autem de felicitate typo pertransire. quod finem ipsam ponimus humanorum. resumentibus autem predicta perpendiosior enim erit sermo. Dicimus autem quoniam non est habitus. et tamen dormienti per vitas existeret vitiis plante viuenti vita et infortunato maxime. si vitiis hec non placet sed magis in operationem quadam ponendum: quemadmodum in his que prius dicta sunt. Operationum autem hec quidem sunt necesse et propter altera eligibiles. hec autem secundum seipsas. Manifestum quoniam felicitate eorum que secundum seipsas eligibilium aliquid quam ponendum. et non eorum que propter aliud nullo enim indigent felicitas. sed per se sufficiens secundum seipsas aut sunt eligibiles a quibus nihil

queritur propter operationem. Tales autem esse videntur que secundum virtutes actiones. bona enim et studiosa agere eorum que propter seipsam eligibilium. sed et ludorum delectabiles. non enim propter altera ipsos eligunt. leduntur enim ab ipsis magis quam iuuantur negligentes corpora et possessione. Refugiunt autem ad tales puerfationes felicitantium multi propter quod apud tyrannos approbantur in talibus puerfationibus eutrapeli. que est appetitum in his retribuit seipsos delectabiles Indigent autem talibus. videntur quidem igitur felicitia hec esse. propter eos qui in potentibus his vacare. Nullum autem forte signum tales sunt non enim in potentem esse virtus neque intellectus a quibus stupiose operationes. neque si ingustabiles isti existentes dilectionis sincere et liberalis ad corporales refugiunt. propter hoc habet existimandum eligibiliores esse. et tamen pueri qui apud ipsos preciosa optima existimant esse rationabile vitiis quemadmodum puris et vitiis altera videntur preciosa. sic et prauis et his que epicykes. quemadmodum igitur multotiens dicitur est et preciosa et delectabilia sunt que studio talia entia. vnicuique autem que secundum proprium habitum eligibilissima operatio et studiosa autem secundum virtutem. non in ludo ergo felicitas: Et tamen inconueniens finem esse ludum et negari et malum pati secundum vitas omnem ludendi gratia. omnia enim ut est dicere alteri gratia eligimus propter felicitatem. finis enim hec. Studere et laborare ludi gratia. Insuper videtur et valde puerile. ludere autem ut studet secundum anatarfes recte habere videtur. requiem enim assimilatur ludus. Impotentes autem continue laborare requiem indigent non vitiis finis requies. sit enim gratia operationis Videtur autem felix vita secundum virtutem esse. hec

aut cum gaudio. sed non in ludo melioribus. Dicimus studiosa esse ridiculis et cum ludo et melioribus semper periculis et bonis studiosorum operatione. que autem melioribus melior et felicitior. Jam potest vitiis delectationibus corporalibus quicquidque et bestialibus non minus optimo Felicitate autem nullus bestiali tribuit. si non et vitam. non enim in talibus puerfationibus felicitas. sed in his que secundum virtutem operationibus quemadmodum et prius dictum est

Queritur octauo. verum felicitas sit operatio Arguitur primo quod non. quod vitiis scdo de consolatione philosophie. felicitas est status omnium bonorum aggregatio perfectus. sed status non nominat operationem. igitur felicitas non est operatio Scdo sic. felicitas significat aliquid in felicitate existens. cum sit vltima perfectio bonis. sed operatio non significat aliquid existens in operante. sed magis significat aliquid ab ipso. procedens. Felicitas non est operatio Tertio sic. felicitas est vita eterna secundum apostolum ad Romanos vi. sed vita non est operatio sed ipsum esse viuentis ergo felicitas non est operatio In oppositum est prius

Sciendum primo

quod postquam philosophus determinauit de delectatione. hic per de terminat de felicitate. primo prinuando ad precedentia narans. Deum est enim de virtutibus a scdo libro versus ad octauum. De amicitia in octauo et nono. Et de delectatione in prima parte huius decimi. Ideo dicendum est nunc de felicitate. de qua oportet pertransire. breuiter dicere. et typologice. sicut de ceteris moralibus virtutibus dictum est Sciendum scdo quod ideo de felicitate hic dictum est. quod ceteri homines ponunt eam finem omnium humanarum operationum. sine autem non oportet esse ignotum ad hoc quod sine errore operationis dirigamur ad finem Et subdit philosophus ponendo modum tractandi de felicitate. dicens quod oportet resumere ea que dicta sunt in primo libro de ipa. quod sic erit breuiter sermo si a principio de ipsa pertractet. Deum exequitur philosophus positum suum. et primo manifestat genus felicitatis Pro quod sic

Conclusio prima.

Felicitas non est habitus. probatur quod habitus remanet in dormiente. si ergo felicitas esset habitus sequeretur quod esset in dormiente per totam vitam vel per maximam partem eius. Sed hoc esset inconueniens. quod dormiens non habet operationem nisi eam que pertinet ad animam vegetatiuam. que inuenit in plantis. quibus felicitas non puenit. Sensus enim et motus exterior cessant in dormiente. interiores enim fantasie sunt inordinatae et imperfecte. Sicut si aliqua operatio intellectus sit in dormiente est imperfecta. sole autem presens aie vegetatiue per se sunt in dormiente. Scdo probatur quod in infortunatis manet habitus virtutis. operationes autem virtutum impediuntur in eis propter infortunium. ergo si felicitas esset habitus sequeretur quod infortunati essent vere felices. sed hoc est contra eorum opinionem hominum. que estimat infortunium repugnare felicitati. si non habent stoici per inconuenientiam dicentes quod

felicia bona nullo modo esse bonis bona. Et ideo secundum philosophum in fortuna nullo modo per hoc de sua felicitate dimittit Conclusio scdo. felicitas est ponenda inter operationes sicut deum est in primo libro. Probatur conclusio. quod felicitas est vltima bonis perfectio. sed vniuersum quod perfectum est in quantum est in actu. quod potentia sine actu imperfecta est. Felicitas consistit in vltimo actu bonis. sed operatio est vltimus actus operantis. ideo in scdo de anima vocatur actus scdo quod hinc forma potest esse in potentia operantis. sicut scies est potentia considerans. Ergo felicitas est operatio hominis

Dubitatur primo

Sub quibus operationibus apprehenditur felicitas Pro dubio est sciendum quod (ut sufficit ad oppositum) operationes quod sunt necesse ad aliud et eligibiles propter quod alia. ut scilicet ille qui non nisi propter finem eligibiles sunt. Alii sunt eligibiles propter seipsas. quod quibus nihil aliud ab eis superueniret tamen habent in seipsis vni appetant. Tunc rursus dicitur ad dubium cum textu quod felicitas pertinet sub operationibus secundum seipsas et sub aliis que sunt eligibiles propter aliud. Dicitur quod felicitas est per se sufficiens bonum non indiget aliquo alio ut deum est in principio. Sed ille operationes secundum se eligibiles dicuntur. ex quibus nihil aliud sequitur propter ipsam operationem. quasi nullo alio indigentes ad hoc que sunt eligibiles. et sic per se felicitas est operatio secundum se eligibilis. Dubitat scdo verum sub quibus operationibus eligibilium continetur felicitas. Pro dubio considerandum est cum textu. quod talium operationum secundum se eligibilium quedam sunt operationes secundum virtutem et quedam secundum ludum. La prima est. quod hoc est per se eligibile bonum quod est per se bonum et honestum. ideo honestum a Tullio sic dicitur. est quod sua vi nos attrahit et sua dignitate nos allicit. La secunda est. quod non videtur quod bonis eligant operationes in ludo existentes propter aliquam utilitatem: quod cum per tales operationes magis ledant quam iuuent. nam per ludos bonis negligit corpora que laboribus et periculis exponunt. et possessiones propter seipsas que in ludo sunt. Rursum dicitur quod quibusdam videtur felicitas esse in operatione ludi. et mouent propter hoc que felices refugiunt ad tales puerfationes que sunt in ludis Et inde est quod tyranni approbant in conuersatione ludi eutrapelos. que pueniunt sicut ludere. et hoc vocat philosophus huiusmodi tyrannos potentes. quod cum utilitati non intendunt sed propter delectationem que in ludis puerfatur. Non autem tyranni hos vocant. quod tales ludores exhibent se tyrannus delectabiles in illis que tyranni appetunt. In delectationibus ludi. ad que indiget istis Sed hac rationem excludit philosophus dicens. quod ex huiusmodi potestibus non potest accipi signum sufficientis quod felicitas consistat in ludo. quod in istis non inuenit excellencia per alios homines nisi secundum potentiam humanam. Et quo non sequitur. quod operationes sunt virtutes. quod virtutes que sunt principia operationum non consistunt in hoc quod aliquid sit potens. ideo non oportet quod operationes ludi (quibus potentes vacat) sint operatio. sicut ipsum ad appetitum qui per virtutem rectis ficat. etiam non oportet quod potentes bene se habeant. et si per operationes inrektionis gustu non percipiatur delectationes virtutis actiue vel speculatiue (que est liberalis) fugiunt ad delectationes corporales. inter que apprehenduntur ludicra. Tamen propter hoc non est deum quod tales operationes vel delectationes sint alius eligibiliores. quod per se pueri eo quod carent intellectu et virtute reparant etiam quedam puerilia (in quibus puerfatur) esse periculosissima et optima. que non sunt magni potestis. nec a vitiis sapientibus aliquid reputant. sicut igitur pueris et vitiis perfectis alia et alia videtur preciosa. ita etiam et pueris et vitiis quos. inter que etiam illa sunt vere preciosa et delectabilia

lia. q. talia reputant a fructu. quod est in humana
 actu. sicut enim virtutes videtur esse eligibilis opo
 tio sibi pueniens fm primum habitum. Et etiam virtuoso
 est maxime eligibilis opatio q. est fm virtute. Et ideo
 in tali opatione est ponenda felicitas et non in opatione
 ludi. Et notat dicit q. speculatiue virtus est sincera fe
 licitas. q. est absq. corruptione eius q. delectat. Et q. e
 liberalis. q. est fm rationem fm qua ho est liber in opati
 do. Secundo rñder ad dubium determinando veritate q.
 in opatione ludi no est felicitas. Probat duabz rñmbo
 pma est. q. si sic sequitur q. finis totu humane vite esset
 ludus. ita q. ho negociaret et omnia alia mala pateret
 vt luderet solum. Pns est fallum. q. si ho studeat spe
 culationi et labor est in actioe. ppter ludum. videtur ee
 valde stultu et puerile. Pater tñ pna. q. fere omnia alia
 eligim? alterius gra. ppter felicitate que est virtus fi
 nis. Sed vt dr phus. Secundo dicit fm sententia
 Anaxagras. licet aliqd ludat ad hoc q. postea diligen
 tius studeat. q. in ludo est qdam relaxatioz reles ani
 mi. sed hoies cum no possent continue laborare indis
 gent requie. et sic requies e finis vltim? Secunda rñ est
 q. aliqui ponit felicitate in ludo. ppter delectatione in
 ludo. q. felicitas hz quandā delectatione. eo q. est opa
 tio fm virtute que cu gaudio existit. non tñ hoc est cu
 gaudio ludi. Qd pater formādo istam rñem. q. felici
 tas in optimo pssit cum sit summū bonū hominis. sed
 piosa que seriose agitur sunt meliora q. ridiculosa q.
 fiunt in ludo. Ergo felicitas no pssit in opatione lu
 di. Hinc pbat. q. opatio e melioris pncipale anime
 et que est pna hoi est melior. et p pns felicitat. sed opa
 tio piosa est hmoi. igit. Et istis parz q. in dictis co
 uersationibz (inter qs pputant delectationes ludi) no
 pssit felicitas. sed solū in opationibz que sūt fm vir
 tute. Pz q. delectationibz corpali bz potiri q. omz
 ho. etiā no minus testialis q. optimus. Sed testiali hoi
 lus attribuit felicitate. neq. etiā pri anime brutali. sic
 nec attribuit ei vita. que pna est homini

Ad rōnes Ante oppositū. Ad primā
 dicit. q. Boetius pssiderat
 ipsam comunē felicitate q.
 est quoddā bonū p comune pfectū. et hoc significat p dic
 ta diffinitio Boetij. p qua nūb aliud significat nisi q.
 felix est in statu boni pfecti. Sed pns h exprimit ipsaz
 essentia felicitat. ostendēdo p quid ho sit in hmoi sta
 tu. q. p opatione quandā. Ad scdam dicit. q. felicitas
 no est opatio transiens ab opante in materia exteriorē.
 sed est opatio immanens in agente. q. est eius pfectio
 Ad tertiā dicit. q. licet felicitas no sit vita capiēdo vi
 ram. p esse viuētis. q. esse hois qualecūq. sit no est eius
 beatitudo. nā solius dei beatitudo est suū esse. Tñ fel
 citas est vita capiēdo vitam p opatione viuētis fm
 quā principū vite in actum reducitur. et fm hoc vita no
 minatur actiua pteplatiua vel voluptuosa. Et hic vi
 ta eterna dicitur vltimus finis

3 aut est felicitas fm virtute opatio.
 rōnabile fm optimā. Hec at erit vtiqz
 optimi. siue igit intellectus hoc. siue aliud
 quid. q. vtiqz fm naturā videtur principa
 ri et dominari et intelligentiā habere de ob

nis et diuinis. siue diuinū ens et ipsum siue
 eoz que nobis diuinissimū huius opatio
 propriam virtute erit vtiqz perfecta felici
 tas. Qm aut est speculatiua dcm est. cofel
 sum aut hoc vtiqz videbit esse et bis q. pri
 et ipsi vgo. Optima etenim hec operatio
 etm intellectus eoz que in nobis. et cogno
 scibiliū circa que intellectus. Adhuc aut cō
 tinuissima speculari. etm possumus contē
 nue magis q. opati q. d. cunqz. Estimamus qz
 oportere delectationē admixtā ee felicitati
 delectabilissima aut eaz que fm virtute opa
 tionū. que fm sapientiā pfecta est. Videtur
 em phia admirabiles delectatiōes habere
 puritate et firmitate. rōnabile aut sciētibz et
 querentibz delectabilioze puerfationē esse

Querit nono. vtrum felicitas consistat
 in opatioe sensus. Arguit p
 mo q. sic. q. nulla noticia in ho
 mine reperitur melior intellectuā. sed intellectuā in no
 bis dependet a sensitiua. vt parz tēcio de anima. igit
 Secdo sic. felicitas est status oim bonoz. sed qdam
 bona sunt sensibilia q. attingimus fm sensus opatioz
 ne. igit. Tercio sic. felicitas est bonū vt patuit in
 primo hui? sed ipsa no est pfecta nisi pferet hominē
 fm omnes suas pres. sed opationes sensitiue quāsdā
 pres anime pferunt. ergo opatio sensitiua ad felicitate
 requirit. In oppositū est phus in textu

Sciendum primo
 q. postq. phus ostendit q. felicitas est opatio fm vir
 tute. hic pnter ostendit cuius virtutis sit ipsa opa
 tio. Et pmo ostendit hoc in generali. de quo in pnti
 questione. secudo in speciali. de quo in sequenti q. sione
 Circa primū dicit q. cum felicitas est opatio fm vir
 tute rōnabiliter sequitur q. sit opatio fm virtutem
 optimā. Sciendū secundo. q. aliquid potest ad felici
 citatem pnter tripliciter. pmo eñtialiter. secudo an
 tecedenter. et tēcio psequenter

Conclusio prima.
 Licet opationes sensus pnt pnter ad felicitate ante
 cedēter et pnter. no tñ essentialit. Prima ps p3. q. intel
 lectus pnter opationē sensus q. ad beatitudinē imp
 fectā que in hac vita haberi pot. Secda ps p3. q. post re
 surrectionē ex ipsa beatitudine aie (vt dr Augustin?)
 fiet qdam influētia in corpus et in corporeos sensus vt
 in suis opationibz pferat. Ergo in ista pfecta beatitudi
 ne (q. expectat in celo) pnter pertinere pot ad felicitate
 opatio sensus. et no antecedēter. q. tñ opatio (q. mens
 hūana deo ptinget) a sensu no dependet. Tercia ps p3
 q. hois pfecta felicitas pssit in punctione ipsi? ad bonū

in creati quod est vltimus finis. Sed huius homo
 iungi non potest per operatione sensus. igit. Item fe
 licitas hois non pssit in corpore alio bonis sicut esse
 sum est in pmo hui? sed illa bona per opationē sensus
 attingimus. igit opatio sensus essentialit non pnter
 ad felicitate. Conclusio secunda. felicitas est opatio
 hominis fm virtute optimā. Probat. quia ipsa est op
 timū inter omnia bona humana. cum sit omniū finis
 Sed melioris potētie est melior opatio. ergo opatio
 optima (q. est felicitas) est opatio eius quod est in ho
 mine optimū. Quantū ad scdm

Dubitatur primo

Quid sit illud in homine optimū. Rñder q. est in
 intellectus. s. q. circa hoc sunt aliq. diuersimode loqu
 ti. nec est locus talia discutiēdi. ideo sub dubio ad pres
 sens relinquit phs. vtrumq. optimū hominis sit intel
 lectus vel aliqd aliud. Ponit tamē phs qdam signa
 et quibz cognosca potest q. intellectus est optimū eoz
 que sunt in homine. Primo p parationē ad ea que in
 fra intellectū sunt. quibz intellectus p suam excellētia
 principatur et dñatur respectu irascibilis et pncipalibz
 lis. quasi politico principatu pndendo. quia in aliquo
 sibi resistere pnt. dñatur aut membris corporeis q. ad
 nūm obediunt rōnis imperio absq. ptradictione. et iō
 ipsi pssider q. pncipatu despotico. vt dr primo po
 litice. Secudo ponit signa excellētie intellectus p co
 parationē ad superiora et ad res diuinas. ad quas du
 pliciter coparatur. Vno mō fm habituē ad obiecta
 ra. solus em intellectus habet intelligentiā de rebz eñ
 rialiter bonis que sunt res diuine. Alio mō pparatur in
 relectus humanus ad res diuinas fm materialitate
 ad ipsas. diuersimode qdem fm diuersoz sententias
 nam qdam posuerūt intellectum humanū semp esse p
 petuū et separatu aliqd. et fm hoc ipe intellectus hu
 manus esset quoddā diuinū. quia res diuine dicitur
 que sunt sempiternē et separe. Alii vero posuerūt eum
 esse ptem anime. sicut Aresto. et hoc no esset simpliciter
 quoddā diuinū. sed esset dignissimū inter omnia q. in
 nobis sunt. ppter maiore puenientiā quam habet cum
 substantijs separatis. fm q. exerceret eius operatione
 sine organo corporeo. Quocūqz aut modo se habeat
 necesse est q. fm p dicta felicitas sit opatio hui? optimi
 fm virtute sibi pnam. quia opatio perfecta requisita
 ad felicitate non potest esse nisi potētie pfecte p ha
 bitū qui est virtus ipsi? fm quā reddit operationē bo
 nam. Dubitatur secudo. vtrum felicitas pssit in
 actu volūtaris. Et videtur q. sic. quia est summū bo
 num. sed bonum est obiectum no intellectus sed volū
 tatis. igit. Item. primo mouenti correspondet vlti
 mus finis. sed primū mouens ad operandū est volun
 tas. que mouet alias potētiās. igit felicitas est nobis
 lissima operatio hominis. s. nobilissima opatio est di
 lectio dei q. est act? volūtaris. Rñr q. ad felicitate duo
 requirunt. vnū est q. est essentia felicitat. sicut opatio
 ei? aliud q. est q. p accidens eius. s. delectatio ei ad
 iuncta. Quantū aut ad id quod est essentialit ipsa fe
 licitas impossibile est q. consistat in actu volūtaris. q.
 voluntas ferrur in finem vt absente cum ipsum deli
 derat. et vt pntēte cum in ipso quiescens delectatur.
 Sed desiderū finis no est psequutio eius. sed est mo
 tus ad ipsum. Delectatio aut puenit ex hoc q. finis est

mens et eōuerso. ergo oportet esse aliqd aliud q.
 actum volūtaris. quod ipse finis sit pntens volen
 ti. et hoc manifeste pbat circa fines sensibiles. Si em
 consequi pntur. sicut p actum volūtaris statim a pnc
 ipio cupidus psequutus esset pecuniā quādo vellet
 eam habere. sed a pncipio est abiens ei. psequitur aut
 ipam p hoc q. manu eam apprehendit. et tunc delecta
 tur in pecunia habita. Et sic ptingit circa intelligibile
 finem. nam a pncipio volumus consequi ipm. sed pfer
 quimur ipm per hoc q. sit pntens nobis p actum intel
 lectus. et tunc voluntas delectata quiescit in fine tam
 ad pmo. et sic felicitas in actu intellectus essentialit con
 sistit. fm q. actus volūtaris (que est delectatio) psequi
 tur felicitate. Ad rōnes dubij. Ad primā dicit. q.
 pmo actus volūtaris no est obiectum eius. sicut nec
 primū obiectum vilus est vilis sed vtilis. et ideo et
 hoc non sequit q. felicitas pnter ad voluntate tanqz
 actus eius. Ad scdam dicit. q. intellectus pnter appre
 hendit finem q. voluntas. tamē motus in finem est a
 volūtare. et ideo in volūtare dr id esse q. vltimo psequi
 tur psequutionē finis. s. delectatio vel fruitio. Ad
 tertiā dicit. q. delectatio pnter cognitioni in mouē
 do. sed cognitio pnter est delectatioe in attingēdo. non
 em diligitur nisi cognitū. et ideo intelligibile finem at
 tingimus per actionē intellectus. sicut et finem sensibi
 lem pmo attingimus p actionē sensus

Ad rōnes Ante oppositū. Ad primā
 parz solutio. Ad scdam
 dicit q. felicitas pfecta (qua
 lis erit in futura vita) habet cōgregationē omniū bo
 noz. per punctionē ad vniuersalē fontem totius boni
 non q. teati indigeat singulis pncipalibz bonis. sed in
 hac beatitudine requiritur congregatio bonoz. sufficien
 tiū ad pfectissimā operationē hui? vite. Ad tertiā
 dicit. q. pfecta felicitate pferitur totus homo. sed in
 inferiori parte p redundantiā a superior. in felicitate
 aut impfecta hui? pntis vite eōuerso pceditur a pfer
 ctione inferioris pntis ad superiorē.

Et que dicit alicarkeya circa speculati
 uā maxime vtiqz erit. Ad viuere qdem em
 necessarijs et sapiens et iustus: et relique in
 digent. talibz aut sufficēter largitis iustus
 quidē indiget ad quos iuste opetur et cum
 quibz. Silt aut et tpatns et fortis et aliarū
 vnusquisqz. Sapiens aut fm seipsum ens
 potest speculari et quādo vtiqz sapiētiōz fue
 rit magis. Melius aut forte cooperatores
 habere. sed tamē per se sufficētiū. Vi
 debitur aut vtiqz ipsa sola propter seipfas
 diligi. Nihil em ab ipsa fit pter specula
 lari. Ab operabilibz autem vel plus vel mi
 nus acquirimus pter actionem.

Conclusio prima.

Quod diuinum aliquid in ipso... differre hoc a composito tanto quanto ratio ab ea que secundum aliam virtute.

Queritur

Undecimo. verum hominis vera felicitas consistat in visione diuine essentie. Arguit primo quod non homo coniungit deo sicut omnino ignoto.

Sciendum primo

Postquam philosophus ostendit felicitate consistere in operatione speculatiua. hic patet ostendit quod se habet talis operatio ad hominem dicens quod vita vacans contemplationi est melior quam vita que est secundum hominem.

Totus homo dici potest intellectus. Probat textus. quia est principalis et melius in homine. sed unumquodque videtur esse id quod est potentissimum in eo.

Dubitatur primo

Utrum vera et perfecta beatitudo hominis possit consistere in consideratione scientiarum speculatiuarum. Et videtur quod sic. quia felicitas est operatio hominis secundum virtutem perfectam.

fecta felicitas in consideratione scientiarum speculatiuarum consistere non potest essentialiter. quia ipse non extendit se ultra principia illius scientie. quia in principijs scientie virtualiter tota scientia continetur.

Et sic patet quod beatitudo secundum essentiam intellectus comprehendens quod hominis vel substantie separare videtur et non dependens. Ad tertiam dicitur quod per considerationem creaturarum reducitur in actum non tamen in actum et perfectissimum actum.

multum differt. liberali quidem enim opus erit pe-
cunijs ad agere liberalia. et iusto utique ad reddi-
tiones. voluntates enim immanifeste. similes enim
et non iusti. iuste agere velle. forte autem potentia si
quidem perficit aliquid eorum que secundum virtutem et
tempore potestate. qualiter enim erit manifestus vel
iste vel aliorum aliquid. Queritur autem quid sit
principalis virtutis electio vel actiones. ut in
ambobus existentes. perfectum utique manifestum
quod in ambobus utique erit. ad actiones autem multis
operibus est. et quanto utique maiores sunt. et meliores
pluribus. Speculatio nullo talium ad opera-
tionem necessitas sed ut dicere. et impedimen-
ta sunt ad speculationem. secundum autem quod homo est. et
pluribus conuenit. eligitur secundum virtutem age-
re opus. habeat igitur talibus ad humaniter con-
ueniari. Perfecta autem felicitas. quoniam speculati-
ua quedam est operatio. et huic utique apparebit
oculos enim maxime suspicari sumus. beatos et felices
esse. actiones autem quales attribuere debentur
ipsis. vtrum iustas. vel ridiculi apud parebunt com-
mutantes et dispositiones dantes. et quocumque alia
talia. Sed fortes sustinentes terribilia. et peri-
clitantes. quoniam bonum. vel liberales. cui au-
tem dabitur. Inconueniens autem. et si erit ipsis
nummifera vel aliquid tale. Si autem tempore quod
utrumque erunt vel onerosa laus quoniam non
habent prauas concupiscentias. pertransuntibus
autem et omnia apparebunt utique que circa actiones
pura et indigna dijs. Sed tamen vivere oculos suspi-
cati sunt ipsos et operari. ergo non ei optet dormire que
admodum eudymiona viuenti utique ab agere ab-
lato. Adhuc autem magis a facere quod relinquif-
preter speculationem. quare vel operatio beatitudi-
dine differens. speculatio utique erit et humana
rum utique que huic cognatissima felicissima. Si
quidem autem et non participare reliqua aialia felicitate
rati operatio priuata perfecte dijs. quidem enim omnis vita
brum hominibus autem in quantum similitudo quod operatio

alis existit. aliorum autem aialium nullum felix est. quod me-
quaque conuenit speculatione. In quantum utique. preterit spe-
culatio et felicitas et quibus magis existit speculatio et
felices esse non secundum accidens. sed secundum speculationem
onem. hec enim secundum seipsam honorabilis quare
erit utique felicitas speculatione quedam.

Queritur duodecimo vtrum felicitas specu-
latiua sit potior actiua. Et pri-
mo quod non. quod felicitas est primum
virtutis. sed per opibus virtutum omnibus equale dabi-
tur primum igitur. Dicitur per Gregorium. Quia oculus
operari in vinea acceperunt singulos denarios. Dicit
Gregorius equale vices in retributione sortiti sunt. igitur
tur. Secundo felicitas est summum bonum. sed
summo bono non potest esse maius igitur. Tertio
cum felicitas sit perfectum et se sufficiens bonum. desi-
derium hominis querat. sed non querat hominis desiderium
si aliquid bonum desit. quod suppleri possit. Si autem
tamen nihil desit quod suppleri possit non potest esse
aliquid aliud maius bonum. ergo vel homo non est
felix. vel si felix est non potest alia felicitas esse maior.
In oppositum est philosophus qui postquam ostendit perfe-
ctam et principalem felicitatem esse secundum intellectus specu-
lationem. consequenter determinat de quadam alia
felicitate secularia que consistit in operatione moralium
virtutum. Et primo ponit in rebus dicens quod cum
ille qui vacat speculationi intellectus. Sit felicissimus
secundario ille est felix qui vivit secundum aliam virtutem.
Sed secundum prudentiam que dirigit omnes virtutes mor-
tales. Horandum secundo. quod sicut felicitas perfe-
cta attribuitur sapientie que comprehendit in se ali-
os habitus speculatio utique tanquam principalior existens.
ita etiam felicitas actiua que est secundum operationes vir-
tutum moralium. attribuitur prudentie que est perfe-
ctissima omnium moralium virtutum. Tunc sit.

Conclusio prima

Et responsiua. felicitas speculatio utique maior est et potior
est actiua. probat philosophus quatuor rationibus. Pri-
ma est quia quod est separatum et diuinum potius est
eo que est compositum et humanum. sed felicitas est vi-
ta speculatio utique que est propria intellectus et substan-
tie separate. Diuina autem vita et felicitas que est secundum
prudentiam et moralem virtutem (que actiua dicitur)
est humana. ergo felicitas speculatio utique maior est actiua
que in hac vita consistit. Dicitur probatur. quia
felicitas actiua est circa operationes humanas igitur
est humana. Antecedens patet. quia talis primo
est circa res exteriores que in usum hominis veniunt
sicut opera iusticie. fortitudinis et aliarum virtutum
(que adiuuamur agimus) consistunt in communicatio-
nibus prout secundum iusticiam homines adiuuamur sua bo-
na communicant. Est etiam hec vita actiua in neces-
sitate prout unus homo alteri subuenit in sua ne-
cessitate. Existit etiam eadem vita in quibusdamque ac-
tionibus et passionibus humanis. circa quas secundum
virtutes morales conseruatur et quodammodo conue-
nit vnicuique. Omnia autem predicta videntur esse

quedam humana. Item quedam pertinentia ad vir-
tutes videntur pertinere ad corpus et anime passionem
bus secundum quosdam affinitates appropriant. nam multae
virtutes morales sunt circa passiones. Et quoque per
quod virtus moralis. vita vel felicitas actiua est circa
humana in quantum sunt circa exteriora. et circa bona corporis
et circa anime passionem. morali autem virtuti coniungi-
tur prudentia intellectualis secundum quandam affinitatem
et conuersio. quod principia prudentie accipiuntur secundum
virtutes morales. quarum fines sunt principia prudentie.
Rectitudo autem virtutum moralium accipitur secundum prou-
dentiam. sed virtutes morales et prudentia simul copu-
lantur passionibus que sunt partes totius iunctio ex anima
et corpore cum pertineant ad primum sensitiuum. et ideo tam
virtus moralis quam prudentia sunt circa totum compositum
sed virtutes morales sunt humane. in quantum homo est com-
positus ex anima et corpore. et vita actiua (que est secundum vir-
tutes morales et prudentiam) de humana. de vita autem et felici-
tate speculatio utique se excusat philosophus dicens. quod ad plene
sufficit tantum dicere de ipsa quod per certitudinem expli-
care est maius quam ad plene pertineat propositum. Se-
cunda ratio speculatio utique vita et felicitas videntur parum
vel saltem minus quam moralis indigere. quod homini largi-
antur bona exteriora. ergo felicitas speculatio utique potior
est actiua. unde ambobus necessarium est habere
necessaria vite. puta. cibum. potum. et alia huiusmodi. Et
quod circa corpus magis laborat actiua. quod exterior-
res actiones per corpus agunt. tamen quantum ad hoc non est
magna diuina quam uterque indiget equaliter necessarijs
sed quantum ad operationem virtutis. magna est differentia
quod virtuosus multis indiget ad suas operationes sic li-
beralis pecunijs ad agenda liberaliter. iustus ut red-
dat quod debet. Et si obijciatur quod actus liberalitatis est
etiam velle dare et actus iusticie velle reddere. sed illa
potest esse sine pecunijs. igitur. Respondet textus quod volu-
tates hominum non sunt manifeste sine operationibus ex-
terioribus. nam multi non iusti se similes iuste velle.
et ad hoc manifestum est si de aliquo quod sit fortis requirit
aliquid extrinsecum nisi enim facultas assistat operando non est
fortis. neque alius virtuosus potest esse manifestus. ideo
ut dicit textus. potest queri vtrum actio exterior est
electio interior in virtute morali. tamen ad omnimodam
perfectiorem virtutis moralis non solum requirit electio
sed etiam operatio exterior ad quam homo indiget multis. et
tanto pluribus quanto maiores sunt operationes. et meli-
ores. Sed vacans speculationi nullo talium indiget ad
suam perfectionem. imo potest esse quod bona exteriora im-
pediant hominem a speculatione propter sollicitudinem que
ex eis ingerit homini. distrahens animum hominis ne totali-
ter possit speculationi vacare. sed si speculatio indiget
at bonis exterioribus hoc erit in quantum est homo in-
digens bonis necessarijs et in quantum conueniunt multis
hominibus quos interdum oportet vacare. et in quantum com-
templatio eligi vivere secundum virtutem moralem. et sic in-
digeat talibus ad hoc ut humanis iueres. Tertia
ratio inter operationes humanas ille (que est sicut diuine
speculationis) est felicitior. sed vita comtemplatio utique spe-
culatio utique est huiusmodi igitur est potior actiua. Dicitur per
quod dijs. i. subijs separatis conuenit maxime esse felices
igitur. Dicitur per Aristoteli quod dijs non attribuantur actiones
virtutum moralium. nam deorsum erit eis attribuere actus
iusticie. puta quod faceret commutationes vel quod sua bona
apud alios deponant. Nec potest eis attribui actus vir-

tutis fortitudinis. i. sustinere mala propter bona. neque
liberalitas. vanum enim esset eos dicere vti pecunijs
Si autem quis eis attribuit temperantiam huius laus
erit magis ostensa deo quam gratia. quod non est laudabile
deo quod non habet prauas concupiscentias. nam non
est natus eas habere. Et sic per quod actiones moralium
virtutum sunt indigentes medijs. sed tamen non oculus opus
nans quod viuant. et per consequens non conuenit eis quod opera-
tur sicut dormientes. quemadmodum dicitur de quodam
pho qui diu vigilat dormiens. si autem a vita diuina au-
ferat actio virtutum moralium et prudentie et etiam actio
artis. sequitur quod deo solum relinquitur operatio speculati-
onis. et sic operatio dei (que excellit multitudinem) est
speculatio. et per speculationem sapientie sue omnia
fecit. Et quibus patet quod vita contemplatio utique est
melior diuine vite. Quarta ratio. a similitudine beata
carentia felicitate sunt omnia priuata contemplatio utique sa-
pientie. quod non habent intellectum quo nos specula-
mur veritate. et hec aialia participant operationes vir-
tutum moralium. sicut in leone actus fortitudinis est lux-
talitas. et in cyonia actus pietatis ad patres. igitur signum est quod
felicitas sit quedam speculatio. Assumptum illud ratio-
nis per quod in dijs. i. in substantijs separatis (quarum
tota vita est beata eo quod habent solam vitam intelle-
ctuales.) homines autem in quantum sunt beati in quantum i
eis existit quedam similitudo talis operationis. i. speculatio-
nis. nullum autem aliorum aialium conuenit speculationem. ergo
nullum tale est felix. Et sic per quod quantum se extendit spe-
culatio tantum extendit felicitas. et quibus magis conue-
nit speculatio magis conuenit esse felices. non secundum acci-
dens. sed per se secundum speculationem que est secundum honorabilis
Seda conclusio. licet ex parte ipsius boni (quod est beati-
tudinis obiectum et causa) vna felicitas non sit maior
alia: tamen ex parte adeptionis vel fruitionis illius boni vna
beatitudo est maior alia. Prima pars per quod non est
nisi vnum bonum. i. deus. cuius fruitione homines fiunt
beati igitur. Seda pars per quod quanto magis aliquid hoc bono
fruitur tanto beatius est. si contingit que perfectius frui-
deo quam alterum eo quod est melius dispositus vel ordina-
tus ad suam fruitionem igitur. Quantum ad secundum

Dubitatur primo

vtrum homo possit fieri beatus per actionem alicuius
creature. Et videtur quod sic. quia quod est potentia pos-
test fieri beatum per substantiam superiores que est actu
beata. Item beatitudo consistit in operatione intellectu-
ctus. sed substantia separata potest illuminare intellectus
hominis. ergo potest hominem facere beatum. Ad dubi-
um respondetur quod impossibile est quod per actionem alicuius
creature conferat beatitudo. loquendo de felicitate pre-
fecta. quia quod excedit naturam creaturam non pos-
test fieri per virtutem alicuius. Sicut suscitatio
mortui. et illuminatio cecorum. Sed beatitudo est bonum
quoddam excedens creaturam naturam igitur. Si autem
loquamur de felicitate imperfecta sic eadem est ratio de
ipsa. et de virtute in cuius actu ipsa consistit. Ad pri-
mam rationem dubij dicitur quod quoniam aliqua forma est in alijs
quo secundum esse perfectum et naturale tunc potest esse principi-
pium actionis in alterum. sed si forma existit in alijs
imperfecte et in esse debili non potest esse principium com-
municacionis sui in alterum. sicut patet de intentione
ne coloris in pupilla. Lumen autem glorie (sub quo de-

videt esse in deo perfecte et esse naturale. In omni autem creatura est imperfecte et esse et similitudinarii vel principarii. et ideo nulla creatura beata potest coicere sua beatitudine alteri. Ad secundam dicitur quod angelus beatus illuminat intellectum hominis vel etiam angelus sub eo est. et tunc ad aliquas rationes diuinorum operum non autem quantum ad visionem diuine essentie. Ad eam em videndam omnes illuminant a deo. Secundum dubium. utrum omnes appetant felicitatem. et videtur quod non quia nullus appetit quod ignorat. sed multi sunt qui nesciunt quid sit beatitudo. quod quidam posuerunt eam in voluptate corporis quidam in virtute anime. Itaque essentia felicitatis est visio diuine essentie. sed alii qui opinantur impossibile esse deum posse videri per essentiam ab homine et sic non appetunt hoc igitur. Respondetur quod beatitudo potest dupliciter considerari. Uno modo secundum rationem beatitudinis eorum et sic omnes eam appetunt. Ratio autem eorum beatitudinis est ut sit bonum perfectum. Sed perfectum bonum alicuius est quod totaliter voluntati eius satisfiat. et ideo appetere beatitudinem nihil aliud est quam appetere ut voluntas satietur quod omnes volunt. Alio modo possumus loqui de beatitudine secundum speciale rationem eius. et sic non omnes appetunt ipsam beatitudinem qui non sciunt cui rei concupiscunt rationem communis beatitudinis. Et per hoc soluitur prima ratio dubii. Ad secundam dicitur quod cum voluntas sequatur apprehensionem rationis. sicut aliquid idem habet rem quod tamen est diuersum secundum considerationem rationis. ita aliquid est idem secundum rem. et tamen in uno appetitur et alio modo non. Beatitudo igitur potest considerari sub ratione finalis boni et perfecti que est eorum beatitudinis. et sic naturaliter et ex necessitate voluntas in ipsam tendit. Potest etiam considerari secundum alias speciales considerationes vel ex potentie operantis vel ex preobicitate. et sic non ex necessitate voluntas tendit in ipsam.

Ad rationes an oppositum. Ad primam dicitur quod unitas denarii significat unitatem beatitudinis ex parte obiecti sed diuersitas mansionum significat diuersitatem beatitudinis sed diuersitatem beatitudinis secundum diuersum gradum fruitionis. Ad secundam dicitur quod felicitas dicitur esse summum bonum in quantum est summum bonum perfecta possessio sine fruitione. Ad tertiam dicitur quod nullo modo deest aliquid bonum desiderandum cum ipsum habeat infinitum. quod est bonum omnis boni. sed dicitur aliquid beatiorum alio ex diuersa eiusdem boni participatione. Ad dicitur autem aliorum bonorum non augere beatitudinem. ideo dicitur Augustinus quod te et alia nouit non propter illa beatiorum sed propter se tamen beatus.

Opus autem erit et exteriori prosperitate homini entem non enim per se sufficiens natura ad speculari. Sed oportet et corpus sanum esse. et cibum et reliquum famulatum existere. Non tamen existimandum multis et magnis indigere futurum felicem si non contingit sine exterioribus bonis beatum esse. non enim in superabundantia per se sufficiens. neque iudicium neque actio possibile autem et non principes terre et maris agere bona etenim a moderatis poterit utique aliquis agere secundum virtutem. hoc autem est vide-

re manifeste. ydote enim potentibus non minus videntur studiosa agere. sed et magis sufficiens autem tanta existere. erit enim vita felix secundum virtutem operantis. Et solon autem felices forte enunciauit. benedicens moderate hijs que extraditatos agentes autem optima existimabat. et viuentes temperate. contingit enim moderata possibilitates agere que oportet. Videtur autem et anaxagoras non diuitem neque potentem existimare felicem dicens. quoniam non utique admirabimur si quis in conueniens appareat multis. Ipsi enim iudicant hijs que extra hoc sentientes solum. Consonare itaque rationibus videtur sapientum opiniones. fidem quidem igitur opiniones et talia habent quedam. verum autem in operabilibus. et operibus et vita iudicatur. In his enim dominans. Itendere autem pre dicta oportet ad opera et vitam inferentes. et consonantibus quidem operibus acceptandis dissonantibus autem sermones suspicandum.

Quoniam tredecimo utrum corpus requiritur ad felicitatem. Arguitur quod non quia corpus est quoddam corpale sed felicitas non consistit in corporalibus bonis ut in primo ostensum est. Secundo felicitas hominis consistit in visione diuine essentie. sed ad istam operationem corpus nihil fertur igitur. Tertio quanto intellectus est magis abstractus a corpore. tanto perfectius intellegit. sed felicitas consistit in perfectissima operatione intellectus. igitur. In oppositum est probus qui postquam ostendit quid sit felicitas. consequenter ostendit quomodo se habeat ad exteriora. Et primo ostendit quomodo felix se habeat ad inferiora bona. Secundo quomodo ad deum. de quo in sequenti questione. de primo autem in presenti. Notandum secundo quod duplex est felicitas imperfecta quae homo per sua naturalia potest esse qualis in hac vita habet potest. Alia est perfecta et ad hanc dixerunt quodam naturalem dispositionem corporis requiri. imo secundum eos requiritur ut omnino anima a corpore sit separata. Unde dicit Porphyrius quod ad hoc quod beata sit anima omnino corpus fugiendum est. sed hoc est inconueniens. quia naturale est anime corpori uniri. ergo perfectio anime non excludit naturalem perfectionem corporis. ideo ponitur.

Conclusio prima et responsua. tam ad felicitatem imperfectam quam etiam perfectam requiritur bona corporis dispositio et antecedenter et consequenter. Prima pars patet. quia talis secundum philosophum consistit in operatione secundum virtutem perfectam. sed per inualiditatem homo

impediri potest in omni operatione virtutis. ideo dicitur probus quod homini ad speculandum necesse est habere sanum corpus. quia in infirmitate corporis debilitantur vires sentitue quibus homo videtur in speculando. et etiam distrahitur intentio mentis ab actione speculationis. Secunda pars patet quod secundum Augustinum corpus iam non erit anima. sed spirituale et angelis adequabitur et erit ad gloriam quod sarcine fuit. et antecedenter ad felicitatem omnibus moisis perfectam requiritur bona dispositio corporis. Si quod requiritur consequenter patet. quia beatitudinem anime fit redudantia ad corpus ut ipsum sua perfectioe portat. Et clausio secunda licet felicitate spiritus vice indigeat exterioribus bonis. non tamen indiget in magnis. Primum patet probat. quod felix cum sit homo habet opus exteriori prosperitate. requiritur enim corpus. ideo dicitur probus quod humana natura non est per se sufficiens ad speculandum. indiget etiam homo felix cibo ad nutritionem corporis. indiget insuper reliquiis famularum. ut scilicet ministrant omnia alia que sunt homini necessaria ad vitam humanam. Secundam partem declarat Aristoteles. quod ad felicitatem requiritur quod homo sit per se sufficiens. sed hoc non consistit in superabundantia diuiciarum nam paucis indiget natura. igitur. Dimore probat probus quod superabundantia facit minus sufficiens. nam homo indiget multorum auxilio ad custodiendum et gubernandum superabundantias diuiciarum. Similiter rectitudo iudicij tam rationis speculatiue quam practice et exterior actio virtuosa potest esse absque superabundantia diuiciarum. quia videtur textus possibile est homines non existentes principibus maris et terre quasi in diuitijs non superabundantibus tene operari. si enim aliquis moderate habeat de bonis exterioribus. poterit operari secundum virtutem. quod patet ex perimento. quia homines ydeote propter vitam et priuata vitam habentes agunt virtuosa non minus quam potentes. sed etiam magis. quia potentes impediunt a multis virtuosis actibus. cum propter nimias occupationes et sollicitudines. cum etiam propter superbia quam superabundantia diuiciarum adducit. Et dicitur patet quod ad felicitatem sufficit homines rationem habere de exterioribus bonis quod possit virtuosa agere. quod si aliquis operetur secundum virtutem. vita eius erit felix. cum felicitas in operatione virtutis consistat. Deinde confirmat probus quod dictum est per dictum sapientum. Primum per dictum salomonis quod illos enunciauit felices qui moderate sunt ditati. et tamen ad exteriora a bona. quia tales maxime reguntur operari bona et viuere temperate. nam aliquid moderatas diuitias possidentes possunt agere quod oportet. a quo impediuntur tam superabundantes in diuitijs propter nimiam sollicitudinem. quam etiam deficientes in talibus quos oportet nimis sollicitate circa victum querendum. Deficit etiam in pluribus operum unitas tenefaciendi. Idem etiam probat testimonio anaxagore cui videbatur quod neque diues neque potes potest esse felix. nec mirabatur si hoc videbatur inconueniens multis quia multitudo hominum iudicat secundum exteriora bona quod sola cognoscit et bona rationis ignorat que sunt vera bona hominis secundum quod aliquis est felix. Et istis dictis sapientum ostendit probus in hac materia esse acquiescendum conclusionem quod opiniones sapientum consonant rationibus ideo habent quandam fidem. sed in operabilibus iudicatur magis verum circa dictum alii cuius ex operibus et modo viuendi ipsius quam ex ratione quod dominans et principari circa operabilia consistit in istis operibus et modo viuendi. non enim circa ipsa talia principatur cognitio. sed opus. Et ideo que dicta sunt oportet considerare per

comparationem ad opera et vitam sapientum et ea que operantur sapientum consonant sunt acceptanda. scilicet quod superabundantes diuitias non requirunt ad felicitatem. quas diuitias sapientes non querunt. Si vero dissonant opera suspicandum est quod sint soli sermones veritatem non habentes. sicut patet de sententia stoicorum discentium. exteriora bona nulli boni hominis esse. cuius contrarium patet in operibus eorum. quia appetunt ea et querunt tamquam bona. Quantum ad secundam.

Dubitatur primo

utrum ad felicitatem que consistit in visione dei requirantur etiam bona exteriora. et videtur quod sic. quia secundum Boetium felicitas est omnium bonorum itarus. sed exteriora sunt alia que homines bona igitur. Tres dicitur Aristoteles. v. dicitur de rebus via magna est in celis. sed esse in celis significat esse in loco. scilicet saltem locus exteriori requiritur ad beatitudinem perfectam. Item quod in primis scriptis permittunt ad felicitatem perfectam pertinent. sed scriptis permittunt in scripturis bona exteriora. ut. cibum. potum. diuitias. et regnum igitur. Respondetur quod licet ad felicitatem imperfectam requirantur bona exteriora non tamen quasi de essentia sed quasi instrumenta de seruicia. Tamen ad perfectam beatitudinem non requiruntur talia. patet quod omnia talia requirunt ad sustentationem corporis hominis vel ad aliquas operationes quas per animale corpus exercemus quod humane vite conueniunt. Sed felicitas perfecta vel erit in anima sine corpore vel in anima inducta corpore iam non animalis. sed spiritus. exteriora bona nullo modo requirunt ad felicitatem perfectam. Ad primum rationem dubii dicitur quod ista bona deseruientia vite humane non conueniunt vite spiritus. alii in quibus beatitudo consistit tamen in illa beatitudine erit omnium bonorum aggregatio. quod quod bonum inuenitur in istis totum inuenitur in summo fonte bonorum. Ad secundam dicitur quod merces scriptorum non debet esse magna in corpore celis. sed per celos intelligitur altitudo spiritus bonorum. nihilominus tamen locum. scilicet celum empirum reu habeat beatum. non propter necessitates beatitudinis sed secundum quandam congruentiam et decorum. Ad tertiam dicitur quod omnes permissiones que in sacra scriptura permittuntur sunt metaphorice intelligende secundum quod in scripturis spiritualia per corporalia solent intelligi et significari. ut ex notis ad desiderandum ignota consurgamus. et per diuitias sufficientiam. per regnum et altitudo hominis visus ad cognitionem cum deo. Secundum dubium. utrum amicitia sicut necessaria ad beatitudinem. videtur quod sic quia futura beatitudo sepe in scripturis notie glorie dei significat. sed gloria hominis consistit in hoc quod bonum hominis ad multorum notitiam deducit. ergo ad beatitudinem perfectam requiritur societas amicorum. Item secundum boetium nullius rei sine consortio iocunda est possessio. sed ad beatitudinem requiritur delectatio igitur. Item caritas in beatitudine proficiet. sed caritas extendit se ad dilectionem dei et proximi igitur. Respondetur quod in felicitate presentis vite felix indiget amicis. ut patet nono hominis. non propter felicitatem cum sit per se sufficiens. neque propter delectationem. quia habet in seipso delectationem perfectam in operatione virtutis. sed propter operationem bonam. ut scilicet tenefaciat. et ut eos inspiciens tenefacere delectet. et ut etiam ab eis in tenefaciendo iudicetur. Tamen in perfecta beatitudine que erit in patria non requiritur de necessitate societas amicorum. quia homo totam plenitudinem sue beatitudinis habet in deo

Sed tñ ad bene esse beatitudinis bñ facti societas amī
coz. Ad primā rōnem dubij dī q̄ glia essentialis
bitudinis est illa quā hō non apud hoies. sed apud
deū querit. Ad scōdam dicit q̄ verbi illud verus ē
qñ in illo bono (qđ habet) nō habet plena sufficiētia
qđ inposito dicit non pot. qđ hō habet in deo sufficiē
tia ois boni. Ad tertiā dicit q̄ pfectio caritatis ē
essentialis bitudini q̄tum ad dilectionē dei. nō autē
q̄tum ad dilectionē p̄mī. Un si esset vna sola aia
fruens deo adhuc esset beata non habens proximum
quē diligeret. sed supposito proximo sequit dilectio
eius ex pfecta dilectioe dei. ideo quasi cōcomitanter
se h̄y amor p̄mī ad beatitudinem p̄fectam

Ad ratios primam dicitur q̄ in
corporali bono non cō
sistit beatitudo sicut obiecto beatitudinis. sed tñ cor
pale bonū potest facere ad decorem beatitudinis vel
eius pfectionem. Ad scōdam dicitur q̄ si corpus
nihil conferat ad illam operationem intellectus qua
dei essentia videt. tñ possit ab hac impediri. et ideo
requirit pfectio corporis vt non impediat cleuari
onem mentis. Ad tertiā dicitur q̄ ad pfectas
operationem intellectus requiritur abstractio ab h
corruptibili corpore quod aggrauat animam nō au
tem a corpore spiritali. quod erit totaliter spiritali
subiectum

Scōm intellectum aut opans z hunc curās
z dispositus optime z dei amantissimus videt
esse. Si em̄ quedā cura humanoz a dijs sit quē
admodū videtur. z crī vtq̄ rōnabile bñ z gau
dere ipsos optimo conatissimo. hoc aut vtq̄
rit intellectus z diligentes maxime hoc z hono
rantes beneficiare vt de amicis ipis curantibus z
recte z bñ operantes. Qm̄ aut hec omnia sapiētia
maxime existunt non imāifestū. deo amantissi
mus ergo cū dē. igit̄ verisimile z felicissimū q̄re
z si scierit sapiens maxime felix

Querit decimo quarto vtrū homo pos
sit consequi felicitatem. Ar/
guis primo q̄ non. quia sic na
tura rationalis est supra sensibilem. ita intellectus su
pra rationalem. Sed bruta habentia sensibilem. na
turam tantū non possunt puenire ad finem rationis
lis nature. ergo nec homo qui est natura rationalis
potest puenire ad finem nature intellectualis que est
felicitas. Scōdo vera felicitas consistit in visioe dei
qui est veritas pura. sed conaturale est hōi veritatē
intueri in rebus materialibus. ideo p̄ species intelli
biles in fantasmatis intelligit. vt dicitur tertio de
anima. ergo homo consequi non potest felicitatem q̄
consistit in adeptioe summi boni. sed aliquis nō po
test puenire ad summum bonum nisi transcendat me
dia. iter deum autem z hōiem mediant substantie se
parate quas homo transcendere non potest. ergo hō
non potest felicitatem adipisci. In oppositum

est p̄s qui postq̄ ostēdit q̄liter se habeat felix ad bō
na inferoz. p̄r ostēdit quō se habeat ad bona supio
na. ad deū dicit q̄ felix felicitate specularia videt
esse optime dispositus z deo amantissimus. Lūius cā
est qz ipse opaf̄ fm̄ intellectu p̄ceptando veritatē z cu
ram suā a pponit bonis intellectu. z sic excellit in eo
qđ est optimū hois. id est optimus z deo amantissimus.

Notādū scōdo q̄ modū suppositōis qz de h̄y curā
z pudentiā de oibz rebus humanis. rationabile est
tunc qđ delectet circa hoies de h̄y qđ est optimū i eis.
z qđ est cognatissimū h̄ est similitudī deo. z hoc est in
tellectu. vt p̄r ex dictis. Ex quo infert p̄s q̄ rō
nabile est deū bñfacere istis q̄ amant intellectu z ipm̄
honorat. bonū intellectu oibus pferentis quasi veri
dij curēt de ipis q̄ sunt eis amici. Rōnabile est etiaz
q̄ bñficia cōferat h̄y q̄ bene z recte operant. Tūc sic

Conclusio prima

Sapiēs est deo amantissimus z maxime felix. p̄bas. qz
oia p̄dicta pueniūt sapiēti. nā sapiēs diligit z hono
rat maxime intellectu. sed intellectu maxime amat a
deo inter res h̄ianas. Sapiēs etiā bene z recte opaf̄
z est deo amantissimus. Si q̄ sit felicissimus p̄r qz il
le est felicissimus q̄ est deo amantissimus. Scōdo felicitas
hois dicit esse p̄ hoc q̄ ipse maxime amat a deo. S̄ sapi
ens est felicissimus. Ex q̄ p̄r qz vltimā felicitatem po
nit p̄s in operatione sapientie de qua in sexto dicit
minatur z non in comparatione ad intellectu agentē
vt quidam fingunt. Patet etiā q̄ in hac vita non
ponit p̄fectam felicitatem. sed talem qualis potest
competere humane z mortali vite. id est supra in primo
dicit. beatos aut vt homines. Conclusio secunda
z responsiua. homo potest felicitatem consequi p̄r
quia felicitas nominat adeptioem p̄fecti boni. et
q̄ quicūq̄ est capax p̄fecti boni potest ad felicitatē
peruenire. sed homo est huiusmodi. Vnoq̄ patet. qz
intellectus hois potest apprehendere vniuersale z p̄
fectum bonum. z eius voluntas potest illud bonum
appetere. Item homo est capax visiois diuine essen
tie. Sed in huiusmodi bono p̄fecta beatitudo cons
istit. igit̄. Quantum ad secundum.

Dubitatur primo

vtrum in ista vita possit haberi p̄fecta felicitas. vs
dicitur q̄ sic. quia dicitur in psalmo. Beati immacu
lati in via: qui ambulant in lege domini. Sed hoc in
ista vita contingit. igit̄ Item homines possunt
in ista vita cognoscere summum bonum. z cognosce
re deum. ergo possunt in hac vita esse beati p̄fecte
Item quod a pluribus dicitur non potest totalit
ter esse fallum. sed plures ponunt felicitatem in hac
vita. Respondetur q̄ licet aliqualis participatio
p̄fecte felicitatis possit in ista vita haberi. Tamen
p̄fecta z vera felicitas non potest haberi in hac vi
ta. Patet. quia cum felicitas p̄fecta dicat p̄fectū
z sufficiens bonum. omne malum excludit et omne
desiderium implet. sed hoc non potest esse in hac vi
ta. Nam p̄sens vita multis malis subiacet. que vita
ri non possunt. vt ignorantie ex parte intellectus z in
ordinatis affectibus ex parte appetitus. et multipli
cibus penalitatibus ex parte corporis. Similiter etiā de

siderius boni in hac vita faciari nō pot. qz naturalit
homo desiderat p̄manentia boni qđ h̄y. s̄ bona p̄e
sentis vite transitoria s̄ cū z ipa vita transeat quā
naturaliter appetit z eam perpetuo p̄manere vel
lemus. ideo impossibile est veram z p̄fectam beati
tudines in hac vita habere. Scōdo p̄r idē. qz talis fe
licitas consistit in visione diuine essentia q̄ non potest
homini p̄uenire in hac vita. Ad primam rōnem
dubij dicitur. qz in hac vita aliqui dicunt bñ vel p̄e
sp̄z beatitudinis adipiscēde in futura vita. vel p̄e
aliqualem p̄cipationē in vel fm̄ aliquale summi bo
ni fructum. Ad scōdam dicitur q̄ p̄cipatio sum
mi boni potest esse p̄fecta dupliciter. Unomodo ex
te ipius obiecti beatitudinis quod fm̄ suam essentia
non videtur. et talis imperfectio tollit rationes p̄e
fecte beatitudinis. Alio modo ex p̄te p̄cipantis et
talis imperfectio non tollit p̄fectam rationem p̄e
fecte beatitudinis. quia cum felicitas sit operatio q̄
dam vera ratio beatitudinis consideratur ex obiecto
to qđ dat species actui z non ex subiecto. Ad scō
dā dicitur q̄ homines reputant in hac vita esse aliquale
beatitudinem p̄pter similitudinem p̄fecte beati
tudinis z sic non ex toto in sua estimacione deficiūt.

Scōdo dubij. Vtrum per sua naturalia possit
veram beatitudinem consequi. Videtur q̄ sic. qz na
tura non deficit in necessariis. S̄ nihil est homini tā
necesse sicut felicitas. igit̄ Itē non ē sufficientior ir
rationabilibus. s̄ alia ad hominem per suam naturā pos
sunt consequi suos fines. ergo multo magis homo p̄
sua naturalia suum finē (qui est felicitas) potest con
sequi. Itē felicitas p̄fecta fm̄ p̄m̄ est operatio.
s̄ eiusdem est incipere rem z eam p̄ficere. Eum ergo
operatio imperfecta (que est quasi p̄cipituz in opibz
humanis) subdatur naturali potestari hois qua so
rum actuum dominus est. videtur q̄ per naturalem
potentiam possit p̄tingere ad operationes p̄fectas
tam que est felicitas. Rōndetur q̄ licet felicitas in
p̄fecta (q̄ in hac vita haberi) potest ab homine p̄
sua natura ia acquiri eo modo quo virtus in operatio
ne consistit. Un p̄fecta beatitudo hominis (que in
visioe diuina consistit) nō potest ab homine per na
turalia adipisci. P̄r quia videre deum est supra na
turam hominis. vt etiam alterius creature. ideo nec
homo nec alia creatura potest consequi beatitudines
vltimam per sua naturalia. Ad primam ratio
nem dicitur q̄ sicut natura non deficit homini in ne
cessariis q̄ suis nō dederit sibi arma z regumēta sicut
alijs animalibus. tñ dedit sibi rationem z manū quibz
potest hoc sibi acquirere. ita non deficit homini in ne
cessariis q̄ suis non dederit sibi aliquod p̄cipiū per
quod possit beatitudinem p̄fectam adipisci. qz hoc
erat impossibile s̄ dedit sibi unum arbitriū quo p̄e cō
uerit ad deū qui eū facere beatū. p̄e em̄ p̄ amicos pos
simus p̄ nos aliquale possim. vt tertio h̄. Ad 2°
d̄: qz nobilitatis p̄ditōis est natura potens p̄fecte p̄fec
tuz bonum cū auxilio illa q̄ cōsedet bō qđ dā ip̄fectū
sine exteriori auxilio. sicut d̄ scōdo celi. sicut meli^o d̄
positus ad sanitatem potens consequi p̄fectā sanita
tem exteriori auxilio medici q̄ qui solus potest consequi
fm̄ se imperfectam. sic creatura que potest consequi
p̄m̄ beatitudinis bonū idē qđ ad hoc auxilio diuino
est p̄fectior irrationali qđ h̄mōi nō ē capax. s̄ qđ dā
ip̄m̄ p̄sequit rōne z p̄tate sue nature. Ad tertiā d̄

qz q̄ p̄m̄ z ip̄fectū s̄ eiusdē sp̄s ab eadē p̄tate cā
n p̄t. nō autē hoc est necesse si sint diuersa. sp̄s
non em̄ q̄quid pot̄ causare vltimā dispōnē mat̄ie
p̄r vltimam p̄fectōem conferre. In p̄fecta aut op̄atō
que subiacet naturali p̄tati hominis non est eiusdē sp̄s
cui op̄atōe illa p̄fecta que est hominis bitudo cū
op̄atōis sp̄s ex obiecto depēdat.

Ad ratios An oppositum q̄stionis
Ad primā dicit q̄ al
ter rōnalis natura exce
dit sensitiua z aliter intellectualis rōnalem. Nam ra
tionalis excedit sensitiua q̄tum ad obiectū p̄gnicio
nis qz sensus non p̄gnoscit vlt. cuius rō est p̄gnitā
s̄ intellectualis excedit rōnalem q̄tum ad inodum
p̄gnoscendi eādē intelligibile veritatem. nam intelle
ctualis natura statim intelligit veritatē ad quā ra
tionalis natura p̄ inquisitionē rōnis attingit. Et rō
ad id qđ intellet^o statim apprehendit ratio per quē
dam morum attingit ideo rationalis natura p̄fec
tionem z beatitudinem p̄sequi pot̄ q̄ est p̄fectio in
tellectuālis nature. tñ alio modo q̄ natura intellee
ctualis. nam intellectualis statim cōsequura est eam
post p̄cipiū sue cognitionis. homines per temp^o
ad ipsam perueniūt. s̄ sensitiua ad hanc nullo proue
nire possunt. Ad scōdam d̄ qz homini fm̄ statum
p̄ntis vite est p̄ naturalis modus p̄gnoscendi verita
tem intellectualem p̄ fantasmata. s̄ post huius vite
statum habebit alium statum supernaturales. Ad
terciam d̄. qz homo nō potest transcendere substan
tias separatas gradu nature. vt sc̄ sit eis natura supe
rior. tñ pot̄ eas transcendere per operationem intelle
ctus dum intelligit aliquid esse supra eas quod homi
nes beatificat quod cum p̄fecte consequitur bea
tus erit.

Trum igitur si z de h̄y z de virtu
tibus adhuc autem de amicitia z de
lectatione sufficienter dictum est in
tydis finem habere existimandum electionem
vel quemadmodum dicitur non est in operabi
lib^o finis speculati singula z cognoscere. sed ma
gis operari ipsa. Nihil igitur de virtute sufficiēs
scire sed habere et vti temptandum vel si aliqua
liter aliter boni efficiamur. Siquidem igitur
essent sermones per se sufficientes ad facere stu
diosos multas vtq̄ mercedes z magnas in ste
ferrent fm̄ theagium z oportet vtq̄ has tribu
ere. Nuncautem videntur prouocare quidem
z mouere iuuenum libales posse sermones et
morem nobilem z vt vere amantem bonum fa
cere vtq̄ facakoa hymuz et virtute. multos au
tem non posse ad bonitates prouocare. non enim
nati sunt. verecundie obedire sed timori neq̄ re

cedere a prauis propter turpe. sed propter penas. passione enim vitentes proprias delectationes psequuntur per q̄s ipse erit fugiunt ac oppositas tristitias boni autem et vt vere delectabilis neqz intellectum hnt. neqz gustatiui existentes. tales aut quis vtqz sermo transformaret. non enim possibile vel nō facile que ex antiquo. consuetudine. hnt. comprehensa sermone transmutare. Amabile autē forte est si oibus exmibus per que epyei. Res videtur fieri accipiamus virtutem. fieri aut bonos existimant. hi quidem natura. hi autē consuetudine. hi autē doctrina. Quod quidē igitur nature manifestum. q̄ nō in nobis existit. sed p aliquam diuinā causam vt. vere bñ fortunatis existit sermo autē doctrina neqz nō in oibus potest. sed opus est preparatam esse consuetudine bus auditoris animam non bene gaudere et odire quādammodum terram nutrientem semen. nō em vtqz audiet sermonem comonitē neqz itel ligit. qui fm passionem viuit. sic aut hntem q̄li ter possibile persuaderi totaliter autē nō videt sermoni cedere passio. sed violencie. oportet ita qz morem preistare aliquāter proprium virtutis diligentē bonū et aspicientem turpe. Ex iuue ne aut ductōe recta sortiri ad fontē difficile. Nō aut a talibus nutritum legibus tpe em viue re et pensatē nō delectabile multis aliterqz iuuenibus. Propter qd oportet legibus ordi natam esse nutritionem et adinuetiones. nō em erunt tristitia cōsuetā facta. Nō sufficiens at for te iuuenes existētes nutritione et cura sortiri re cta. sed qz et virū factus. oportet adinuenire ipa et assuescere et circa hoc indigebim. et totaliter vt tiqz circa oem vitam. Multi em necessitat ma gis q̄ sermoni obediūt. et iacture q̄ bono.

Queritur decimo q̄no. Vt legi sit homines facere bonos. Arguit primo q̄ non. q̄a homines s̄ boni per virtutē. S̄ virtus inest homi

ni a solo deo qui nobis sine nobis virtutē facit. igit sermo. lex nō prodest homini nisi obediāt s̄z hōi mō obediāt ei ex bonitate. ergo bonitas requirit ad ad leges. Tercio. lex ordinat ad bonū cōmune. s̄z qd daz bñ se hnt ad bonū cōie q̄ in in p̄p̄is nō bñ se ha lent. Confirmatur. qz quaedam leges s̄z tyranni ce. vt s̄z in politicis. s̄z tyrān nō tendit ad britudinem subditorum. s̄z solam ad vtilitatem igit. In oppositum est p̄bus qui postq̄ determinauit de p̄i mio s̄z utis considerat in ipso homine q̄ est delectō vel felicitas. Consequenter determinat de alio fine q̄ accipitur per cōpationem ad cōmune bonū oñdes q̄ p̄ter deām doctrinam moralium necesse est esse altam legis positam que intendit ad bonum. Et p̄i mo ostendit necessariam esse legis p̄nez. Secōdo neces sarium esse aliquē legis positum. Et cū h̄ quo p̄r fie ri legis positum. Primo inquit p̄bus. vtrū sufficiat sicut deām est de p̄ncipibz ad felicitatem typice et figu raliter s̄z de p̄tutibz. de amicitia et delectatōe. vel ex istimandum sit q̄ electio nostra habeat finem detmi natum et cōpletum vel adhuc sit aliquid sup adden dus. Et intelligit de electione qua eligimus tractare de bono humano. Ad quam questionē rōdet q̄ ad huc aliquid aliud requiritur p̄mo ostendens q̄ requi ritur aliquid fieri bonum. et secūdo q̄ ad hoc q̄ aliq̄ sit bonus requiritur bona cōsuetudo. Et tercio q̄ ad ad hanc cōsuetudinem h̄ndam requirit legis positō. Sciendum. q̄ finis scientie exm̄is circa opabilita non est cognoscere et speculari singula sicut in sciētijs speculariuis. s̄z magis ea facere. Et quia fm p̄tutem sumus boni et opatores bonorum non sufficit ad sc̄i entiam que intendit ad bonum humanum q̄ aliq̄s p̄gnoscat virtutem. s̄z tēpandum est q̄ habeat eam fm actus vtendo ea. vel si aliquis estimet q̄ per aliū modum homo possit fieri bonus q̄ per virtutem tēp candum est illuz habere. Ubi ponit.

Conclusio prima

Ad hoc q̄ aliquis sit bonus nō sufficit solū sermo q̄ suauis. s̄z etiam requiritur bona consuetudo. Quis nam p̄m probat textus qz si sermōes p̄suasiui per se sufficerent ad faciendum homines studiosos nul te et magne mercedes detentur alicui fm artem ad p̄ suadendum ad bonum. et esset necesse q̄ magne mer cedes retribuērentur p̄suasoribus. hoc autem nō vt detur vt q̄ sermōes p̄suasiui possunt p̄uocare iuuenes ad bonum qui non sunt subiecti vicijs et pas sionibus habentes nobiles mores inq̄ritus s̄z ap ti ad opatōes virtutis. Et qui vere amant bonum possunt fieri repleri virtute et honore. Tales enim bene dispositi ad virtutem ex bonis p̄suasionibus p̄uocantur ad perfectionem virtutis. Item pro bat textus. quia multi homines non possunt per ser mōnes p̄uocari ad bonitatem. quia non obediunt verecundie qui non timent turpitudinem. s̄z magis coherentur timore penarū. quia non recedunt a pra uis operibus propter eorum turpitudinem. s̄z prop ter penas quas timent. quia enim viuunt fm passio nes et non fm rationes proprias passionum delect rationes p̄sequuntur per quas passiones p̄prie magis in eis crescunt et fugiunt delectationes con trarias suis delectationibus. que per penas eis inie

runtur nō aut intelligunt id qd est vere bonū et delec tabile neqz etiaz dulcedines ei gustu percipere possunt. tales aut homines nullo sermone transmutari possunt. Nam ad hoc q̄ aliquis sermone transmutetur requiritur q̄ ei p̄ponatur aliqd qd accipiat ille at (qui non sapit bonū honestum. s̄z inclinatur ad pas siones) nō accipiat quiddā p̄ponatur sermone in ducente ad virtutem. ideo non est facile q̄ aliquis p̄ sermōnem possit transmutare homines ab istis que per antiquam consuetudinem comprehendit sicut in speculariuis non potest faciliter reduci ad veritatem qui firmiter adheret contrarijs p̄ncipiorum quibz in opabilibus p̄portionantur fines. Secūda p̄ tem conclusionis sic deditat p̄philosophus. quia per consuetudinem homo acquirit modum p̄prium virtutis. vt s̄z diligit bonum honestum et abhorre ar turpe. ergo ad hoc q̄ sermo mouentis aliquo mo do habeat efficaciam oportet p̄existere consuetudi nem. Circa quam rationem dicit textus q̄ non des temus esse contenti solis sermōibus ad acquirendum virtutem. s̄z debet etiam esse carum nobis. si etiam habitis omnibus per que homines videntur fie ri boni consequimur virtutes. Circa quam triplex est opinio. Nam quidam dicunt q̄ homines fiunt bo ni per naturam puta ex naturali complexionē celesti. Alij q̄ per impressiones et exercitijs. Alij q̄ per doc trinam. quia tria aliquiditer s̄z vera. Nam et natu ralis dispositio p̄ficat ad virtutem ideo in sexto di citur q̄ aliqui mox nati videntur fortes vel tempe rari fm quādam naturalem inclinationem. s̄z hec na turalis dispositio est im perfecta. vt ibidem dicitur. et qd ad eius perfectionem exigitur q̄ superueniat perfectio intellectus. Et propter hoc exigitur doctri na que non sufficit. quia virtus non consistit in solo intellectu. vt dicit socrates. S̄z vltra requiritur con suetudo per quam appetitus inclinatur ad bonum. eo q̄ ad virtutem requiritur rectitudo appetitus. s̄z id quod ad naturam pertinet non est in potestate no stra. s̄z p̄uenit ex aliqua diuina causa. p̄ra ex ali qua impressione celestium q̄tum ad corpus huma num et a deo qui solus est supra intellectus q̄tum ad hoc q̄ mens hominis moueatur ad bonum. Et ex hoc homines sunt vere fortunati q̄ per diuinā cau sam inclinatur ad bonum. Dicitur enim est supra q̄ sermo et doctrina non habent efficaciam in omni bus. S̄z ad hoc q̄ efficaciam habeant in aliquo req̄ ritur q̄ anima auditoris ex multis bonis consuetu dinibus sit preparata ad gaudendum de bonis et ad odiendum mala. Sicut etiam oportet terram te ne esse cultā ad hoc q̄ nutriatur semen p̄ terrā s̄z s̄z Sic em se habet sermo auditus in anima sicut semē in terra. Ille enim qui viuunt fm passiones non libere audit sermōnem moralitatis nec etiam intelligit ita s̄z q̄ iudicet illud bonum esse ad quod inducitur. ita non potest ab aliquo persuaderi. Et ita q̄ diu passio (q̄ est per consuetudinem firmata) in homine dñat non credit soli sermoni. s̄z oportet adhibere violentiam. vt s̄z homo cōpellatur ad bonum. Secūda conclusio. legis est facere bonos (quibz datur) vel simpliciter vel fm quid. Probatur qz ipsius est in ducere subditos ad p̄prietā virtutem s̄z virtus bo nū facit. igit. Maior p̄z. qz lex ē dicitamen in p̄ sidente qui subditos gubernat. S̄z subditorū virtus

est vt tene dantur ei a quo gubernant. Et dicit notanter (vt simplr vel fm qd) qz si intentio ferentis legem respicit in verū bonū quod est bonū cōie fm iusticiam diuinā regularā tunc homines efficiuntur boni simpliciter. Si aut intentio ferentis soluz ferat in id qd est vtile vel delectabile. vel repugnans iusti cie diuine tunc lex facit homines bonos soluz fm qd s̄z in ordine ad tale regnū. Hanc conclusionem etiaz p̄bat p̄bus q̄tm ad iuuenes. qz iuuenibus non est delectabile viuere tēperare et nō recedere a bono pro pter labores et tristitias. ergo oportet q̄ nutritores puerozum et adiutores eorum et adiuuentos nes et ap plicatores ad operandū (quas homines inueniunt) sint ordinati vel leges bonas quibus iuuenes com pellant assuescere ad bona quibz q̄iaz in consuetudi nem veniunt non erit tristitia. ideo dicit textus q̄ dif ficile est aliquem a iuuentute manu duci ad virtutem fm bonas consuetudines nisi nutriatur sub bonis legibus per quas inducitur homini necessitas ad bo num. Secōdo ostendit p̄bus idem quo ad alios hōi mines. dicens. q̄ non sufficit q̄ homines solum in iu uenture nutriantur fm leges et bona cura de eis ha beat. s̄z etiam postq̄ aliquis factus est vir oportet q̄ adueniat vias honestas ad opandum et q̄ in talibus cōsuecat. s̄z ad hoc indigemus legibus et non solum a p̄ncipio. s̄z etiam per totam vias hominis multi enim s̄z qui magis obediunt dampno quod incurrunt per penas q̄ honestati sue. Tercio ad idem adducit qdā signum dicens. q̄ quia ad bonā vitā hominis requiritur necessitas inducra per legem inde ē q̄ quidam legislatores estimant q̄ oportz ho mines aduocare ad p̄tutes ita s̄z qd virtuosū q̄ p̄o p̄ia sponte obediunt rebz honestis per p̄cedētes cō suetudines p̄uocentur ad bonū puta ostendendo eis eorum honestatez que p̄ponuntur. S̄z in obedi entibus et mores de generes habentibz apponunt pe nas corporales. puta flagella et diuersas punitiōes vt tuperando eos et in p̄p̄ijs rebz dāpnificando. Illi los autē (q̄ s̄z totaliter insanabiles) exterrimāt sicut cū suspendunt latrones. Quātū ad sc̄dm.

Dubitatur primo

Quare legislatores diuersimodē inducunt homines ad bonum. Respondet textus q̄ causa est. quia viri tuosus suam vitā ordinat ad bonū. soli sermoni obe diendo quo ei bonū p̄ponit. s̄z prauus (qui aperis) de lectatōem debet puniri per tristitiam et dolores sicut subligale. i. azinus ducitur flagellis. Et tñ vt dicit textus ōz tales tristitias talibz adhibere q̄ maxie cōs trariatur suis delectatōibz. puta si quis inebriauit se q̄ detur ei aqua ad bibendū. Dubitat sc̄do. Vt p̄ hoies sine lege p̄nt fieri p̄grue boni. Rōdet textus q̄ lex n̄cāria ē ad h̄ q̄ h̄s fiat boni. Por bar duplt p̄io q̄ ōz em q̄ futurū bonū bñ nutrirī et cōsuescere et p̄o gredi. et fm adiuētoes r̄cāz vitari. ita q̄ abstineat a prauis siue p̄ria voluntate. siue etiam p̄ra p̄riaz voluntate. coact. s̄z hoc nō contingit nisi vitā hoies dirigat p̄ aliq̄ue intellēm q̄ h̄at r̄m. ordinē ad h̄ q̄ ducat ad bonū. et h̄at fortitudinē h̄ ē vim coactiua ad hoc q̄ compellat violantes quā quidaz vim non h̄z p̄ceptus patm̄z neqz cuiuscūqz alteri. h̄ois p̄uas ventis q̄ non sit rex. vt in aliq̄ alio statu constitutus

Sed lex h3 coactiuā prātes inq̄reuz promulgata a p̄n
cipe z est sermo procedens ex aliqua prudentia ires/
lem dirigere ad bonū. ergo lex necessaria est ad faciē
dus hoies bonos. Scdo hoies volentes contraria/
ri moribus alicuius hntur odio ab eo cui contraria/
tur et si recte hoc faciunt estimant q̄ hoc faciunt ex
aliquo malo zelo. s3 lex que precipit honestā nō ē one/
rosa hoc est grauis vel odiosa qz cōmuniter p̄poni
tur. ergo lex est necessaria ad faciendū hoies bonos.

Ad rōnes

Ad prima d̄ q̄ operū
assuetudo aliud facit ad
p̄tutes acq̄sita z infusaz s3 diuersimode. qz acq̄sita
causat. ad infusaz dispōit z eā iam habitaz p̄seruat
Et qz lex ad hoc datur vt dirigat actus hūanos in
q̄tuz actus hūani opantur ad p̄tutes. in tātū lex fa/
cit hoies bonos. ideo dicit scdo politice q̄ legiflato
res assuetudines faciunt hoies bonos Ad se/
cundam d̄. q̄ nō semp aliquis obedir legi ex bonita
te p̄fecta p̄tutis. s3 q̄q̄ ex timore pene. et q̄q̄ ex so
lo dictamine rec rōnis qd̄ est qd̄daz p̄tutis p̄ncipi
um. Ad terciā d̄. q̄ bonitas cuiuslibet p̄tis cōside/
ratur in p̄pōrtione ad suū totum fm totū. vñ fm
augustinuz. turpis est ois ps que sui toti nō congru
it. Et igitur quilibet homo sit ps ciuitatis null⁹ est
bonus nisi sit in p̄pōrtioe bono. qm nec bonū p̄r cō
sistere nisi ex p̄tib⁹ sibi p̄pōrtionatis. iō bonū cōmū/
ne ciuitatis nō tene se h3 nisi ciues sint virtuosī admi/
nus illi quib⁹ conuenit p̄ncipari. Sufficit autē ad bo/
nūz cōitatis q̄ ali⁹ tantū sint virtuosī q̄ p̄ncipiū mā
datis obediant. ideo dicit phus terciō politice q̄ ea/
dem est virtus boni p̄ncipis z boni viri non autem
est virtus cuiuslibet ciuis z boni viri eadem Ad cō
firmationes d̄. q̄ lex r̄p̄t̄anica cū nō sit fm rōez. nō ē
simpliciter lex. s3 magis est p̄ueritas qd̄ legis.

Ropter qd̄ existimant quidaz posito
res legis oportere quidez aduocare ad
virtutes z prouocare boni gratia vt obedientib⁹
his qui epyeikes cōsuetudinibus p̄cedētib⁹
Inobedientibus autē z r̄generioribus ep̄tib⁹
z penas z punitiōes apponere Insanabiles autē
totaliter exterminare epyeikeia q̄dez em̄ z ad bo
nūz viuentes sermoni obedire. prauū autē delec/
tationem appetentem. tristitias puniri q̄admo
dūz subingale. p̄opter qd̄ z aiunt oportere fie/
ri tales tristitias que maxime contrariantur a/
matis delectatōnibus. Siquidem igitur que/
admodum dictum est futurum bonum nutrir
oportet bñ z assuefieri deinde sit z in adinuētio
nibus studiosus viuere. neqz volentē neqz no
lentem agere praua. hec at̄ sicut vtiqz viuētib⁹

fm q̄dam intellectum z ordinem rectum hntē
foritudines. paterna quidē igitur p̄ceptio nō
habet forte neqz coactūz neqz vtiqz totaliter que
vnius viri non regis ex ist̄ entis vel alicuius ta
lis. lex autē coactiuam habet potestatem sermo
ens ab aliqua prudentia z intellectu. Et hoim
quidam odiunt contrariari motibus z si recte
ipsum operentur. lex autē non est onerata p̄ci
ens epyeikes. In solo autem lachedoniorum ci
uitate cum paucis legiflatoz curaz videtur fe
cisse nutritionis z inuentionum. In pluribus
autem ciuitatum neglectum est de talibus z vi
uit vnusquisqz vt vult. ciclopice disponens de
pueris z vxoribus optimū quidem igitur fieri
communem curam z rectam z operari ipsuz pos/
se communiter autē negligentibus vniciqz vi
tutem conferre vel eligere quidem. maxime autē
vtiqz p̄ posse videbit̄ ex dictis. legiflatoz sc̄is
Comunes quidem em̄ cure manifestus qm̄ per
leges fiunt. epyeikes autē que per studiosas scrip
tas aut vel nō scriptas. nihil vtiqz videbitur dif
ferre. neqz per quas vnus vel plures erudient̄.
qucadmodum neqz in musica z exercitatu z
alijs erudimentis qucadmodum em̄ in ciuita
tibus potestatem habēt legalia z mores. sic z in
domibus pateni sermones et mores et adhuc
magis p̄opter cognationem z beneficia p̄cepti
stunt em̄ diligentes z facilenature obedientes
Adhuc autem z differunt fm vnūqzqz disci
plinē cōmuniū quemadmoduz in medicina
li. vniuersaliter quidem em̄ febriatā confert
abstinentia et quies. alicui autem forte non. et
pugil forte non omnibus eandem pugnam. cir
cōponit. cercius. autem agere. videbitur vtiqz
vnūqzqz propria cura facta Magis em̄ cōuen
ente potit vnusquisqz. Sed curabit qd̄ optie
fm vnū z medic⁹ z exercitatu⁹ z ois alijs vte

sciens qd̄ cōiter oibus vel talibus autem agru
st. cōis em̄ scie z dicuntur z st̄ nō solū. sed vni⁹
alicui⁹ nihil forte prohibet bene curare. et non
scientem entem. considerātem at̄ diligenter acci
dentia in vnoquoqz p̄opter experientia quem
admoduz z medici quidā vident̄ sui ipoz opti
mi esse. alteri nihil vtiqz potētes sufficere. nihil
autē nim⁹ forte volenti artificii z speculatio fieri
ad vniuersale. videbit̄ eundē esse vtiqz z illd̄ co
gnoscenduz vt contingit. dcm̄ est em̄ quoniam
circa hoc scientie. forte autē vtiqz z volenti p̄ cu
raz melioris facere siue multos legiflatoz tēp
tādum fieri si p̄ leges siamus boni vtiqz quacū
qz em̄ igit̄ z p̄pōsitā disponere bene nō est cu
luscunqz. sed siquidē alicui⁹ scientis qucadmo
dum in medicinali z reliquis quo:um est cura
aliqua z prudentia.

Queritur

decimo sexto. Vtqz necesse
est sit aliquē hoies et legifl
positiuū. Arguit p̄mo
q̄ non. qz omis legis intentio est vt hoies p̄ ea effi
ciantur boni. s3 hoies magis fiunt boni volūtarij p̄
monitiōes q̄ tracti per leges. igit̄ Scdo ad iudicē
sufficiunt hoies sicut ad iustum animatus. vt dicit
scdo hū. s3 iusticia animata melior est q̄ inanimata
que in legib⁹ p̄inet. ergo melius fuisse vt ex cetero iu
sticie p̄mitteret arbitrio iudicis q̄ semp hoc lex ali/
qua ederetur. igit̄. Tercio. ois lex est directia acti
vñ hūanoz. s3 ea (q̄ ad dircoez hūanoz actm̄ p̄inet)
sufficiunt assignari nō possunt p̄nt nisi ab abliq̄ sapie
te q̄ inspiciat singula. ergo melius fuisse actus hūa/
nos dirigi arbitrio sapientū q̄ aliqua lege positua.
ergo non fuit necesse leges ab hoib⁹ poni In oppo
situm est p̄hs qui postq̄ oñ dicit q̄ legiflatoz necessa
ria est ad hoc q̄ hoies fiant boni. Consequenter oñ/
dit q̄ necesse est hominem esse legiflatoz. dicens q̄
quis lespō necessaria sit ad nutritiōes z opatōes ho
minū rñ in sola ciuitate lachedomoz cū paucis alijs
legiflatoz videt̄ habuisse curā vt legibus ordinaret
nutritiōes pueroz. et vias iuentas ad opandū. s3 in
pluribus ciuitatib⁹ talia st̄ neglecta in quibus vnus
quisqz viuir sicut vult disponens de filijs z vxore s3
suam voluntatem ad modū quidaz gentium barba
roz. nō vrentiū legib⁹ q̄ vocant̄ cyclopes Horādū
q̄ valde cōueniens fuit q̄ habeat̄ rca cura de nutriti
onib⁹ puerozum z virtuosis actionib⁹ ciuū fm publi
caz auctoritate. vt hō instruat̄ vt possit hec idonee
opari. s3 cū hoies negligent in cōmuni. qz sc̄z nō ex/
hibent ad hec curā publicaz conueniens est vniciqz
p̄uate persone vt conferat̄ suis filijs z amicis aliqd̄
p̄ qd̄ sint p̄uosi vel si nō pōt p̄ferre q̄ saltē eligat per

q̄ hec bñ possunt fieri quod maxime pōt fieri fm p̄e
dicta. si aliquis sit legiflatoz. id est acq̄rat y do/
neitatez qua possit condere rca leges Et sic legiflato
z p̄ncipaliter p̄perit persone publice secundario
tamen p̄uenit p̄one priuate. Sic sit.

Conclusio prima

Necesse est hoies ab alio sortiri disciplina p̄ quā ad
virtutem pueniatur. Probaf̄ cōclusio. qz homini na
turaliter inest quedam aptitudo ad virtutem. tñ ipa
virtus necessario homini aduenit p̄ aliquā disciplinā
sicut videm⁹ q̄ per aliquam industriaz subuenimur
homini in suis necessitatibus. pura in cibo z vestitu
in quib⁹ inicia quedā habet a natura s3 rōnem z ma
nus. S3 ad hanc disciplinam non de facili inuenitur
homo sibi sufficiens qz p̄fectio p̄tutis consistit in de
trahendo hominem ab indebitis delectationib⁹ ad
quas homines sunt p̄onit et maxime iuuenes circa
quod efficacior est disciplina. ergo oportet q̄ hoies
sortiantur ab alio hmo disciplina per quam ad ve
ritatem peruenitur. Et q̄tum ad illos iuuenes q̄ st̄
p̄onit ad actus virtutum ex dispositione nature vel
consuetudine sufficit disciplina paterna que est p̄ mo
nitiones. S3 quia inueniuntur quidaz p̄teruū ad vi
cia p̄onit qui verbis defacili moueri nō p̄ssunt nec
cessarium est vt per vim z metum cohibeantur a ma
lo vt saltem sic male facere desistentes z alijs q̄eram
vitam redderent z ipsi tandem per hmo assuetudi
nem ad hoc producerentur vt voluntarie facerent q̄
p̄ius metu implebant z sic fierent p̄uosi z qz hmo
disciplina cogēs metu pene est disciplina leguz ideo
sequitur Scda conclusio et responsua ad pacem
z p̄tutem hoim necesse fuit vt leges ab hoib⁹ ede/
rent. Probatur ex iam dictis. Etiam p̄s qz vt dicit̄
in primo politice. sicut hō (si sit p̄fectus virtute) est
omnium animalū optimuz. z si sit separatus a lege
z iusticia est pessimū omnium. Quia homo habz ar/
ma rāoīs ad p̄p̄mēdas cōcupiscēntias z leuitias
que non habēt alia animalia Item probatur. qz sicut
Ilydorus in libro ethimologiarū dicit sic st̄ leges vt
eoz metu humana cohereret audacia Turaz sit in
ter probas ab iprobis innocentia z inipsis iprobis
formidato supplicio refrenet nocēdi facultas. s3 hec
sunt necessaria homini. ergo necesse fuit ab hoimib⁹
leges institui. Itēz probatur conclusio duabus rāo
nib⁹ textus. P̄ia est. qz p̄s cure (que sunt per glo
nas publicas q̄ rñ est̄ leges condere) sūt per leges. s3
hmo cure cōmunes st̄ necessarie. igitur Item rēp̄
dicit q̄ hmo p̄one publice de aliquibus curat̄ inq̄/
tuz sup istis leges statuūt et si cure sint bone sūt bo/
nas leges Nec differt ad m̄pōsitū vtrū hoc fiat p̄ le
ges scriptas quibus vn⁹ i: nutur a vt plures sicut p̄s
in musica z exercitatu z in alijs em̄ d̄rōnibus in q̄/
bus non differt. vtz documentuz fertur cūz scripto
vel sine scripto Nā scriptura adhibetur ad cōserua
tionem memorie in futurum. Similiter non differt
vtz in talib⁹ documētū p̄ferat̄ vni tm̄ vel plurib⁹.
Et quo parz q̄ eiusdem rationis est. si paterfamī/
lias instruat̄ filiū suū vel paucos domesticos ser/
mone ammonitorio sine scripturā. Et q̄ p̄ncipis fe
rat legem scriptam ad ordinandum totam multitu
dinem ciuitatis. qz sicut se hnt leges publice et mo/
s

res p eas introducti in ciuitate. habet pni ser
mones i domibz z mores p eos inuenerit. In q hec
sola differentia est. quia patens scilicet non habet ple
naria coactiuam sicut sermo regis vt dicit textus
qru3 ad aliqd hoc magis copetit puate persone. scz
patri q publice. scz principi. Et hoc ex pgnatione z
bificijs propter que filij diligunt patres z de faci
li obedunt naturali amicitie que est filioz ad patres
Pro secunda ratione p siderandum cum textu. q dis
ciplina (q est vtilis in communi) aliqua differentiaz
h3 circa aliqd pliculare. sicut p3 in arte medicinali. qz
in vniuersali febricitantibus vtilis est abstinentia et
quies vt natura grauetur p habundantiam cibi vt
caloz non exercetur per motum. S3 forte alicui febrz
citanti hoc non expedit. qz abstinentia nimis debilis
raret virtutem. Et forte aliqd febricitans indiget mo
tu ad hoc qz resoluatur grossi h3ozes. Et idem patz
in granis. qz pugil non eodem mo vtitur arte pug
nandi cōtra vniuersales. Et quo p3 qz certu3 videbit
pcedi in opatiōe alicui3 artis actiue si adhibeat pro
pria cura circa vniuersales. qz sic vniuersales magis po
tiantur eo qd sibi conuenit. s3 tñ bñ adhibeat cura ad
aliquid faciendū si medicus z exercitarius z omnis
alius artifex opatur. pgnoscat vniuersale pura quid
communiter omnibz conferat. qz scz scz de coibz. Et
qz vltimū qz optie curare poterit qz ex scia vniuer
sali procedit ad curandum de aliquo pliculari nō tñ
solum hoc pot medicus curare. s3 etiam qru3 ad cu
racionem alicuius plicularis hominis nihil prohibet
q bene curet etiam si nesciat communia dum per ex
perientiam considerat diligenter accidētia cuiuscūqz
plicularis hois. Et qdā s3 optimi medici sui ipoz. qz
experientiam hnt pnoz accituz non tamen suffici
unt ad curanduz alios. qzuis em aliqd sine scia vniuer
sali possit opari circa aliqd pliculare. nihilomin3
tñ ille (q vult fieri artifex) d3 tendere ad pgnationes
vniuersales aut aliquo modo illud pgnoscat sicut ei
q vult ee speculatiu3 etiā e necessariū qz scia z ars s3
circa vniuersalia. et ita se habent etiam in alijs q cu
ram addibent vt faciunt bonos. Tunc sic arguit
licet sine arte z scia aliquis possit hūc vel illum hoies
facere bonum propter experientiam quā habet de il
lo. Tñ si aliquis velit p curam suam aliquos facere
meliores siue multos siue paucos debet ceptare vt p
ueniat ad sciam vlem eoz. per q quis fit bon3. s3 hoc
est esse legis positū siue scire artem qua leges bñ po
nantur cuz per leges boni facimus. qz em aliqd possit
bñ disponere p quācūqz bonaz dispositionem ipsam
inducendo z oppositum remouendo non est cuiuscūqz
s3 soluz scientis sicut patz in arte medicinali z in om
nibus alijs rebz adhibetur cura z prudentia huma
na qz occurrere possunt aliqua que comprehenduntur
sub scia vlt q non currunt sub pgnatione singulariuz
accituum. s3 Dubitatur. Quis sermo pot mag
sup aliqd an pñ? vd regius Rndet q regius mag
per viam timoris Paternus magis per viam amo
ris q quidem via est efficacior in his q non s3 totalit
male dispositi. Tunc.

Ad rōnes questionis Ad primam
dicitur. qz homines meli3
indicantur ad virtutē mo
nitionibz voluntarijs qz coactiue. s3 quidaz male dis
positi non ducuntur ad virtutem nisi cogant. Ad

sciam d3. qz melius est ordinare omnia lege qz pmitte
re iudiciū arbitris. z hoc ppter tria. Primo. qz faci
lius inuenire paucos sapientes sufficientes ad rectas
legis ponendas qz multos qui requirentur ad re
mandanduz de singulis. Secdo. qz illi qui leges ponūt
et longo tempore considerant quid lege ferenduz sit
S3 iudicia de singularibus scis sunt casibus subito
exortia. S3 facilius potest homo videre ex multis co
sideratis qd verum sit qz solum ex aliquo vno facto
Tercio. qz legislatores iudicāt in vniuersali z de fu
turo. s3 homines iudicijz p sidentes iudicant de pre
sentibz ad q afficiuntur amore vel odio aut aliqua cu
piditate z sic eoz depranatur iudiciū. qz igit iustit
cia animata in iudice non i multis iuenitur z qz flexi
bilis est idco necesse fuit in quibuscūqz est possibile
leges condere z per eas determinare quid iudican
dum sit z paucissima arbitris hoim pmittere
Ad tertiam d3. qz qdam singularia sunt que nō pnt
lege comprehendit. iō necesse est cōmittere iudicijs.
vt dicit pbs puta de eo qd est sibi esse vel non esse et
sic de alijs hmoi.

Sicut post hec intendendum vnde et
qualiter legispositiuus fiet vtiqz qz vel
quēadmodum in alijs. a politicis. plicula enim
videbatur politice esse. Uel non simile videtur
in politica z reliquis scientijs z potentijs In a
lijs quidez em idem videntur et potentias tra
ctantes z opant es ab ipsis puta medici scripto
res. politica autem repromittunt quidez docere
agit autem ipozum nullus. sed ciuilitate conuer
santes. Qui videbuntur vtiqz potentia quadā
hec agere z experientia magis qz mente. Neqz em
scribentes neqz dicentes de talibus videntur qz
uis melius erat forte qz sermone iudicatioz
concionatiuos. neqz rursus politicos facientes
suos filios vel aliquos amicorum alios. Irra
tionabile autem erat si quidem poterant. neqz ei
ciuitatibus nihil meli3 relinquerent vtiqz neqz
sibi ipsis existere el igerent vtiqz magis tali potē
tia. neqz vtiqz amittit imis. Non tñ puum vide
tur experientia conferre. non em vtiqz fieret per
politica m cōsuetudinem magis politici. ppter
qd considerantibus de politica scire opus esse vi
detur experientia. Sophisticaz aut repromittē
tes valde videntur longe esse a doctore totaliter
autem neqz qualeqd est neqz circa qualia sciunt
Non enim vtiqz eandem rethorice neqz deteri

orem ponēt. Neqz vtiqz existimarent facile
esse leges ponere cōgreganti approbans le
gum eligere em esse optimas. quēadmoduz
neqz electionem existentē intellectus z in
dicare recte maximū quēadmodū in his q
fm muscam. experti em circa singula iudic
cant recte opera p que vel qliter perficiunt
intelligunt oportet z qualia qualibz cōcor
dant. in expertis aut amabile non latere vel
bene vel male fiat opus quēadmodū in scri
ptura. leges aut politicis opribz assimilant
Qualiter ergo ex his legispositiu3 fiet vti
qz alicuius vel optimas iudicare. nō em vi
dentur neqz medicatini ex conscriptionibz
fieri. quamuis temptent non solū dicere cu
raciones sed vt sanentur vtiqz. et vt opor
tet curare singulos. d sidentes habit3 hec
aut expertis quidem vtilia esse videntur. nesci
entibz aut inutilia. forte igitur et legum et
politicaz congregatiōes potentibz qdez spe
culari et iudicare que bene vel contrariū vel
qualia qualibz congruūt vtilia erunt vtiqz
his aut que sine habitu talia pertrāsēt in
dicare qz bene non. vtiqz existit. si nō fm ca
sum intelligibiliores aut ad hec forte vtiqz
fient. Relinquentibz igitur prioribz imper
scrutabile qd de legispositiōe ipoz intende
re magis meli3 forte et totaliter vtiqz de po
licia vt ad potentiam que circa hūana phi
losophia perficiatur. Primum qdem igitur
si quid fm partem dictuz est. bene a pgeni
tribz temptemus pertransire. Deinde ex
congregatis policijs speculari qlia saluāt
et corrumpunt ciuitates et qualia singulas
policias et. ppter quas causas. hec quidem
bene. hec autem contrariuz ciuilitate agunt.
Consideratis em his forte vtiqz magis cō

spiciemus et qualis policia optima et qua
lire vna queqz ordinata et quibz legibz z cō
suetudinibz viens dicamus igitur incipientes

Quent decimo septimo et vltimo. vtiqz
sit aliqua lex humana ex rōne hu
mana pcedens Arguitur pzi
mo q non. quia lex naturalis est picipatio legis eter
ne. sed per legem eternā omnia s3 ordinatissima. s3 lex
naturalis sufficit ad omnia humana ordinando ergo
non est necesse q sit aliqua humana Arguitur secū
do. lex habet rōnem mensurē. sed ratio humana nō est
mensura rerum. sed potius e conuerso. vt d3 decimo
methaphisice. s3 ex rōne humana nulla lex procedere
potest Arguitur tercio. mensura debet esse certissi
ma vt dicitur decimo methaphisice. sed dictamen ra
tionis humane de rebz agentis est incertum. s3 ex ra
tione nulla lex procedere pot In oppositum est phi
losophus. qui postq ostendit q necessariū est homini
q fiat legispositiuus. Consequēter inquirat qualiter
potest fieri legispositiu3. Concludens ex dictis q op
ret determinare vnde aliquis fiat legispositiu3. vtiqz
ex consuetudine vel doctrina et qualiter per istuz vel
per illum modum. Deinde ex quēdo ppositum suū
ostendit q ea quibz priores vrebantur non erant suff
ficiencia ad hoc q aliquis fiat legispositiuus. Et s3
naliter concludit hoc sibi tractandum esse

Notandum scdo. qz quis videretur rōnabile qd
similiter esset in legispositiua siue politica et in alijs
tamen non obseruatur simile circa politicam et circa
alias artes et potentias que dicuntur scientie et poē
Sciencie quidem qntum ad id qd habent cognitioz
nis. Perentie vero inqntum s3 opatiōis pncipia qz
in alijs opatiuis artibz eidem tradēt hmoi artes do
cencia eas et opando fm ipsas sicut medici et medi
cina opantur. Et eadē ratio est de scriptoribus z de
quibuscūqz alijs fm artem cōpantibus. S3 circa po
liticam aliter esse videtur. quia quidem scz sophiste p
fientur se docere legispositiuam tñ. z tamen nullus
eoz agit eam sed sed quidam ali3 qui ciuilitate conuer
santur vniuersa politica

Cōclusio prima

Utiqz predictoz tam sophiste qz ciuilitate cōuersan
tes sufficienter dixerūt. Probat pbus et primo de ci
uilitate conuersantibz q in hoc sufficiunt quia opa ci
uilitate que exercent magis faciunt ex quadam pona qz
ex quodam habitu per consuetudines acquisito et ex
quadā experientia qz ex veritate vel sciencia. qd pbat
duplici signo. Primo. qz illi (qui agunt fm sciaz) pos
sunt tradere scripto vel verbo rationes eozum que
agunt qz ciuilitate cōuersantes nequūt igitur nō agūt
ex sciencia. Sedm signū. quia qui agūt ex sciencia pos
sunt alias facere opatiōes instruendo eos. Sed ciu
litate cōuersantes non faciunt politicos alijs nec fis
lios nec amicos quod non facerent si possent. qz ni
hil melius possent prestare ciuitatibz suis qz relinque
re post eos (si alijs facerent) politicos bonos. neqz
etiam amicos suos possent aliquid vtilius cōferre. S3
quia aliquis ppter dicta possit credere q experientia
cōuersationis ciuilitate esset inutilis. Ad h remouēdū

Tabula

Questionum

Quo portionatur rō z appetitus... Utrum sunt tres habitus intellectus...

Sequuntur questiones septimi libri ethicorum prima est

Utrum post virtutes morales zc sit determinandus de continentia in ethicis... In quo consistit puritas enunciatōis...

Utrum iuvenes maxime indigent delectatōe... Utrum delectatio sensus sit maior delectatione...

Sequuntur questiones octavi libri ethicorum prima est

Utrum moralis phs bz tractare de amicitia... Quo dubitatōes de amicitia bz determināde... Utrum definitio amicitie sit bona...

Sequuntur questiones noni libri ethicorum prima est

Utrum retributio fm analogā maxime saluat amicitiam... Qualit bz fieri vera retributio i amicitia...

Tabula

questionum

Qualiter se habeat concordia ad amicitiam... Utrum benefactores magis debent amare beneficia...

Sequuntur questiones decimi libri ethicorum aristotelis prima est

Utrum in h libro sit determinandū de delectatōe... Utrum false dicendū est delectatōes esse malas...

Utrum lex faciat homines bonos... Quare leges dicitur dicitur ducit homines ad bonam...

Finis tabule

2
127
Liber yconomicoꝝ Are
stotelis tractās de guber
natiōe rerū domesticarū
cū p̄mēto magistri Johā
nis personis legentium as
pectibus multū amenus.

conomica z politica differunt non solus sicut domus et ciuitas. hec em subiecta sunt eis. Versus etiam quia politica ex multis principibus est. Yconomica vero monarchia. Artium qm alique sunt distincte. z no eiusde est facere z vti. eo qd factum est. puta vt lira z fistula. Politice vero est ciuitate ab initio bene pstituire. z ea existere bene vti. Patet etia q yconomice sit domū atqz possessiones acquirere atqz vti eis. Ciuitas qdem igitur est domoz pluralitas. est etia pcediorum. z possessionum abūdans ad bene viuēdum. Palam em est. quando nequierit hoc habere. dissoluitur ciuitas z cōmunicatio. Ampli autē qm huius causa puenit. eius aut causa vnūquodqz est qd factus est. z in substantia eius est hec existens. Quare quidem palam q yconomica hoz est politica. nihilominus ei opus. Pars em ciuitatis domus est. Videndus de yconomica. quid sit opus eius.

Terminata parte

prima moralis phie. nunc dicēdū est de secūda parte eiusdem. Et quia pars ista cum sequenti nūc pleriqz latet z rara est. ideo vis principalior spmictetur ad qdam dubia. que iuxta capituloz sententiā siue originā interfertur. ex quibz relucissime poterit sub ppen

effectus pene totalis pprehendi. Circa eroditum igitur correspōdes huic parti secūde. (que est de bono pūmunt domestico. z cuius sunt domestice. vt parit in principio ethicoz.) est aduertendū q iste liber totalis diuidit in duos libros pariales. In pmo determinat de partibz yconomice. z de cōitate viri z mulieris. que dicit nuptialis. et de pūmuntate parentū z filiorū. que dicit paterna. et dnoz ad seruos. que dicit dispositiua. In secūdo libro pplet illa que minus pplete sūt in pmo dicta. Primus liber subdiuidit in duos tractatus. In scdo determinat de spēbz yconomice capiendoz. In scdo determinat de spēbz domū suā scit tenere regere. Primus autē tractat p pūmuntate capla. In pmo phus enumerat partes yconomice. fm quas due erūt pres vles domus. scilz hō z possessio. per hōiem vir z mulier intelligitur. sed p possessionē intelligitur possessio naturalis z artificialis. Artificialis possessio dicitur sicut pecunie z vestes. Naturales vt agri pziara. Sed pres materiales sūt vir z vxor. z bos arans. Et pma cura yconomice est de pūge. et qruoz ad ea que sūt extra domū curā gerere dōz de agricultura. Pziara autē z necāria possessio yconomice est ad seruū. que ē possessio aiata. Et talis est duplex. scilz curatoz. qui hōz pziare. z opatoz. q hōz obedire. Huius autē yconomice quoz sūt spēs. scilz acqstiuia. custoditiua. vsualis. z ordinatiua. Debz em habere prudentiā ad acqrendū necessaria. custodiendū expēdēda. z ordinādū domū z cetera. Acqstiuia dispō est vt res empre cito soluent. z vendire res in custodia ad debitū rps referent. Subiectū autē huius libri est hō inqstūm est ps domū. et de illo melius patebit in dōz bio qto. Liber autē pns pcedit politicoz. pro tanto quia ille tractat de pūmuntate. que est ciuitas. plens autē liber de pūmuntate domus. que est pars pōtis cōmunitatis. sed pars est prior suo toto. et quia de partibus prior est speculatio. ideo rationabiliter presens liber pcedit politicis. Et differt scientia libri p presentis a scientia libri politicorum. cum quo etiam puenit in hoc. Nam scientia presentis libri est de pstitutiōne domū. que est pars ciuitatis. qua pstructa sciet quo mō debeat regi. Sic etia scientia politicoz est de cōstructiōe ciuitatis. q pstructa sciet quo debeat regi. Dif ferūt tamen in hoc. quia politicoz tractat de principibus z tota familia ciuitatis alicuius. Sed presens liber solum tractat de vno vnam domū regentē scilz ipso yconomio. Sic igitur patet intentio philosophi quo ad pimum capitulum.

Ad euidentiā autez

meliozem huius capituli erūt vndecim dubia. Quoz rū pūmū est hoc. Cur pbs nō absolute ostendebat qd sit yconomica. sed hoc facit pparando eaz ad politicā euz tñ absoluta pūderatio pcedere debet respectiuā. Ad hoc dicitur q yconomica est pars politicē. modo pars habet se respectiue ad suū totum. Et hoc considerando partem formaliter. Materialiter vero ps est qdam res absoluta que qūis nō sit sine illo respectu. potest tñ absq illo pūderari. et sic habet in se aliquid per quod ab alio distinguitur. Et qz pbs ostendit quid sit yconomica. ideo rōnabiliter interuenit pparatio.

Dubitatur secūdo quare nō posuit dñam inter yconomica z monastica. sicut posuit int yconomica z politica.

Ad hoc dicit q dñia yconomice z monastice est de se nō ra. Monastica em importat vnū. yconomica pō plura. Et qz politica importat plura. ideo maior est pueniētia inter yconomica z politica. qz inter yconomica z monastica. ne ergo vnū credat esse aliud. ppter pueniētiā. posuit inter eas pueniētiā z nō inter pna.

Dubitatur tertio. vtz yconomica z politica dñant specie. Et videt q nō. qz differūt genere. Sicut Tenet pna qz dñia generalis maior ē qz specifica. Scdo sic nā dñt solū fm magis z min⁹. q nō diuersificāt spēm. Ad hoc dicit q dñt spē capiendoz yconomica p cōitate domestica. z politica p cōitate ciuili. Etiam politica cōitate dicitur differē ab aristocrasia. als enim nō esset spēs politicē. qd est pna p m tertio. Et hōc. Sed hec maiorē hōz pueniētiā cū politica qz cū yconomica eo q ille pl⁹ pncipant. qd nō ē in yconomica. Ad rōem q dicit q maior multitudo hominū z minor multitudo nō dñt spē q ad materialia. qz oēs hoies sūt eiusdē specie. dñt tñ q ad formalia. q ē formatio hoim diuersa z ill⁹ multitudinis diuers⁹ mod⁹ viuēdi z pncipadi. et sic est de yconomica z politica. Et nā illa dñt qruoz subiecta sūt distincta. qz scie fecerūt quēdam modum et res d: qbz sūt. tertio de aia. s: subiecta yconomice z politica sūt distincta. nā subiectū politicē est ciuitas. yconomice pō domū. Unde sciendū q domus. put capis p cōitate domestica ad pns sic diffinit. Est multitudine plurimū hominū in vno habitaculo habitātū. ppter sustentatiōem vite z ppter pziarates quotidianas. i. qe dant z bibāt z habitent sūm.

Dubitatur qto. vtz domū sit subiectū pntis scie. et videt q nō. qz pns scia solū tractat de pncipatu nuptiali paterno z dispositio. tales autē pncipat⁹ nō est cōitas domestica. Ad hoc dicit q p hō in hoc pmo q sic. Ad rōem dicit q talis pncipatus nō est solū pncipans sed etia sūbz quoz est pncipans. z ideo pncipat⁹ yconomice puenit cū domo siue cōitate domestica.

Dubitatur qto. quō politica sit in multis pncipalibus. cum tñ regiois pziamidis (q sunt spēs politicē siue monarchie) est tñ vnus pnceps. Ad hoc dicit q p hō loqitur vt in pluribz tyrannide accipiendū regnū. Et dicit q politica intelligit politica pnie dicta. q est pncipatus ciuitatis z distinct⁹ pna alias qncz spēs politicē. vt patebit tertio politicoz.

Dubitatur sexto quō intelligit q aliq politica sit monarchia. euz tñ mulier ita bñ hōz ordinare sicut vir etia ibi est seru⁹ disponēs. q est dñs alioz. q in yconomica sunt plures rectores. z p pns politica nō est monarchia. Ad hoc dicit q in yconomica z politica est vnus pncipalis pnceps z dñs. licet sint plures rectores. vt pbatū est. illi tñ sub vno pncipali pntent. Et nō disponēs est ille q pponit seruo. vel q respicit seruos eis pncipiēdo. z hoc sit gratia domini.

Dubitatur septimo. vtz cōitas domestica dignior sit qz ciuili. Et videt q sic. nā yconomica est soluz vnus pnceps vel pncipās. q ipa est dignior qz ciuili in q sunt plures. vt dicit p metaphisice. z tertio politico rū. Ad hoc dicit q cōitas ciuili s hōz sic sicut totū. cōitas autē domestica sicut ps. eo q ciuitas pponit ex domibz et vicis tanqz ex ptribz. totū autē est dignius suis ptribz siue sua pre. Et pūderando cōitas in se. tñ ciuili dignior est domestica. vt statim ostensum est. sed pūderando eas quo ad sua pncipia z modū pncipiandi tñ domestica est dignior. vt pbatū rō ante trāsitiōne. z sic pbatōtiones nō sunt aduerse zc.

Dubitatur octauo. vtz ars rem faciens z ed vtes sit dignior arte q facit rem z nō vti ea. Et videt q sic qz facere rem z vti ea est maioris pfectōis qz facere rez et nō vti ea. Ad hoc dicit q tres sūt grad⁹ dignitatis artū. Pzius est ars q nō rē facit s vti ea. Scdo q rē facit et nō vti ea. Tertius est q rē facit z vti ea. Et sic p q dubiū est falsum. Nā ars fabrilis melior esset arte militandi. qd est falsum. Ad rōem dicit q vti rei nō ad dicit pfectōem. sed magis impfectōem.

Dubitatur nono. vtz yconomia sit domus pstitueret. Videt q nō. qz dicit dom⁹ z yconomica. z ergo vnū pstitueret reliquū. In hoc capitulo pmo etiā ponit dif finitio ciuitatis talis. Est domoz pluralitas pcedijs z possessionibz habūdāis ad bene viuendū ordinata. Et illa diffinitio est materialis. z in ea ponit pluralitatem domoz. cum alijs pncipalibus sequētibz pro dñia. Et dicit habūdans ad dñiam ville. Et addit ad bene viuēdiū. ppter discordiā. que in ciuitate eē nō debet.

Dubitatur decimo. vtz psona sit ciuitas. Rūdetur q nō. imo nec pūincia est ciuitas. qz excludit illa a dif finitione. cū dicit (domoz pluralitas) qz ibi nō est vera pūincia vbi est domoz pluralitas zc. Sic etia dicit de politica oligarcia. que nō est vera ciuitas. qz ibi nō est vera pcedia ciuili. Tñ ciuis pmo dicit a ciuitate. scilz do dicit ab apparitiōe. tertio dicit a dispōne. Et fm hoc ciuis dicit tripliciter. Primo vt est hō politicus subditus legibz bonis puetudinibz ciuitatis in bene obediedo z regendo. Scdo vt hō politicus inhabitās ciuitatez. Tertio vt est hō cui est potestas cōicandi pncipatū piliariū z iudiciariū.

Dubitatur xi. vtz domus sit pncipale in ciuitate. Rūdet q nō intelligendo de pōitate pfectōis. Ciuitas em hōz sic sicut totū. z dom⁹ sicut ps. mō totum est pfect⁹ sua pre. Et si diceret tñ dom⁹ minus reqd rit qz ciuitas. ergo erit pfectior. Tenet pna. qz illud ē pfectius qd minus reqdit. Rūdet negando pnam. qz penes hoc nō attenditur pfectio. als sequeret q lassus esset pfectioz hoie. qd est falsum zc.

Ars pō domus hō est z possessio Lū

aut pmo i minimis natura singuloz repit. z de domo sicut se hōz fm hēsiōdū. o3 vtiqz pus dñm in domo vxorē z houē arā tēbzē. Hec qdem nutrimēti grā. p mū aut libero. Quare o3 vtiqz de vxoris statu sūt tractādābz disponere. Hec autē eē qualem oportet ea ndem esse instruere.

In scdo capto phus docet quō pmo cura dō esse de ptribz domus. Pro quo sciendū q pres sunt duplices scilz pncipales z minus pncipales. Principales sūt domus z possessio. Minus pncipales sūt vir z vxor. z ille pres sunt ordinare ad pcedū litteros. alie pō ad generatiōem z pseruatiōem. Et maxima cura ipstus yconomice (q ad ipm pnter) ē q dñ regat vxorē z familiā. quibz distictē ppositis rectori domus facilius cetera erit ad ordinādū z ad acqrendū. Sic igitur patz intentio phi in hoc secūdo capitulo: Ad cuius euidētiā melioze erunt tria dubia.

hēsiōdū

arā

Dubitatur primo Dubitatur primo

An dicitur hō sit pars cōitatis domesticæ Et videt q sic ex hoc caplo. Opositū p3 de hocemita: q est hō. et tū nō est ps domesticæ cōitatis. q tū sibi ipsi uiuit Ad rōem igit ante oppositū factū dicit q pbs vult q ille qui sic opat est ps cōitatis domesticæ. et sic dicitū pbi in fra intelligit indiffinitē z nō vltēr

Dubitatur scdo. vtrū tū tres sunt pres dom. Et videt q sunt pauciores. nam vir z mulier sufficere vident. Scdo videt q sunt plures. qz vtra illas adhuc sūt filij serui z ancille. Tercio barbari vrebant suis vr ozibz ad arandū. ergo sufficūt duo pres. Ad hoc dicit q tū tres sūt pres materiales domus: s. vir. vxor. z bos arans. Ad p̄māz igit rōnem dicit q ipsa arguit de p̄māz mun p̄ncipalibz. Ad scdāz dicit q filij includūt in patre sicut effectus in sua cā. z seruū includit in dño sicut correlatiuū in suo relatiuo. Ad tertiāz dicit q barbari in hoc errauerūt. vnde recta rō hoc nō dicitur zc

Dubitatur tertio. an finis vxoris sit generatio plis Et videt q nō. Nā finis est p̄mā in interde. sed sic nō est hic. qz scdo sic vxor qnqz est nimis iuuenis. qn qz nimis tener. z sic eius finis nō est generatio prolis. Ad hoc dicit q finis immediatus z p̄māz mulieris est generatio plis. sed finis mediatuū z remotus est saluatio vxoris. q fit p saluatiōem filioz. Et p hoc p̄māz rōnis ad p̄mā. Ad scdāz dicit q cū est nimis iuuenis tūc sufficit generatiōis plis intentio. sed si est nimis tener sufficit q pus p generatiōem plū labor auit. sic etiaz si eilet sterilis sufficit p̄creandi intentio:

De possessione aūt p̄mā cura de ea que fm naturā. fm vero naturāz laborato ria p̄o: ea que est a terra. vt metallica z alia h̄mōi. Scorgica aūt maxime. qz iusta. non em̄ inhumaniter nec violenter sicut bellice Amplius aūt z eoz q fm naturā sūt. Natu raliter aūt a matre nutrimentū oibz est. qre et hoibz a terra. Adhuc aūt ad fortitudinē multū p̄fert. nō em̄ sicut fabrilis corpa inu elia facit. sed supfluitas corpis foras p̄gere z laborare. Amplius aūt potētiaz periclitari aduersus hostes. hozum tū possessiones tū sunt extra domum

In hoc tertio caplo docet quatuor p̄māz est q cura p̄mā de possessionibz yconomi dicit q agricultura. q magis iusta est q alia ars humana. Scdm q agricul tura magis est naturalis. qz a terra nutrimentū capi mus tanqz a matre. Tercio qz agricultura p̄fertat cor pus. qz (vt dicitur medicū) modicum laborare p̄fertat corpus. et etiaz circa arte illā non p̄fat adeo magnū la bor: sicut circa alias artes. Quarto agricultura dat fortitudinē resistendi inimicis. Ad euidētiā huius ca pituli erūt quatuor dubia

Vtrū inter possessiones naturales maxima cura p̄o nomi dicit q agricultura. Et videt q non. qz plus dicitur curare de seruis z de bonis factis. naz illa plus p̄fert fructū ad necēria. Ad hoc dicit q agricultura magis ad rōem igit negat aīs quo ad p̄māz licet em̄ iste dignior sit. tū ager plus valet ad indi gentiā releuāda qz p agrū vita hois p̄seruat. qd nō fit p seruu. qui met de eo ducit vitam. De alijs duobz dicit q nō p̄fert ma iorē fructū. qz sine illis homo viuere p̄t. sed sine cultu ra agrorum viuere non potest.

Dubitatur scdo. quare agricultura sit maxie curāda Ad hoc dicit q ad p̄māz dem illius sūt quatuor rōes. qz recitat pbs in hoc caplo. Et p̄mā est qz ista ars est ma gis iusta. z hoc in p̄p̄tōe ad alias artes. Scda ē qz ipsa est magis naturalis. Tercia est. qz p̄fert fortit udinē naturāle z corpale. Quarta est. qz p̄ eaz inimicis fortiter resistitur.

Dubitatur tertio. vtrū opus agriculture sit facilius ope fabrilis. Et videt q nō. qz ad opus agriculture re quiruntur plures pedes. ad opus aūt fabrilē sufficiunt manus: Rūdet q opus agriculture est facilius arte fabrilis. plures em̄ colūt agros qz sunt fabri. et qz illud qd difficile est fugit. ars aūt fabrilis magis fugit. qz est difficilius. Ad rōem igit dicit q in arte fabrilis totū corp laborat. licet nō moueat localiter. z sic fortius laborat z intensius qz ille qui colit agrum.

Dubitatur quarto. An expediat ciuitati agricolae esse in bello. Et videt q nō. qz vni instrumenti vnicus tū dicit esse officiu. vt p̄māz politicoz. qz agricole non debent bellare. Scdo. nō expedit ciuitati in bello h̄re inep̄tos. quales sunt agricole. Tercio. sicut nō expedit dicitur lutozi ex sibi rōne. Rūdet qz expedit agricola las esse in bello. qz fortes sunt z robusti. Ad p̄māz igit negat maior. Ad p̄māz dicit q loq̄tur de officijs p̄ncipalibz. cū quo stat qz vni p̄t h̄re plura officia minus p̄ncipalia Ad scdāz dicit q agricole p̄ter experientia nō habent. sed magis p̄ter resistentia Ad tertiāz dicit negan do p̄māz. qz non est sicut agricole em̄ vtrū arte bellica alia rōne qz si lutoz vtrere arte pistoria. Primum p̄t qz agricola fugit qn est fugiendū. mō fuga est alicuius fortitudinis z p̄fat circa bellum. vt patz quarto et bicoz sed sic nō est in alijs

Omibz em̄ de p̄iuge p̄mā cura. Cōitatio em̄ naturalit̄ fese ac masculi est p̄cipue. p̄suppositū est qdēa nobis i alijs qm̄ multa fm naturā affectāt opari. sicut z aliud vnū qd qz. Impossibile est autē seiam sine masculo. z masculuz sine seia B̄ efficere Quare de necitate h̄mōi eoz p̄sistit in cōit catōe societas. Quare in alijs q̄ppe aialibz naturalit̄ bo. existit. Inq̄zum p̄fectōis magis p̄cipāt in tantū nō solūmō gratia plis p̄creāde In viris autē prudētioribz magis

determinatū est. Apparet euenire etiam ma gis auxilia facta z amicitie z cooperatiōes ad inuicē. In hoie tū magis qm̄ nō solūz essen di. vey etiā h̄m̄ cēndi grā cooperatores sibi in uicē masculuz z seia sūt. Et nā filioz natura nō ministerii cā solū. s̄ vtilitatis. Que em̄ potētes ipotētibz fecerūt iterū ipotētes repe tūt. a potētibz etem̄ in senio ipotētes effec ti sūt. Sicut aūt z natura replet hoc periodo sp̄ esse. cū p vnū neqat p sp̄m. tū sicut p̄cor dinata fuit virtusqz natura masculi z seie ad cōitatiōem. Dia em̄ assumpta vtiliozem h̄re p̄tūte ad cōitatiōem. s̄ p̄traria qdēz ad idē p̄o pueniētia Aliū qdē forte. aliū p̄o fra gile fecit. vt illud magis se custodiat p̄ timo re Aliud viciscat p̄ fortitudine. z istud q̄rat p fortitudinē q̄ foris sūt. illud p̄o saluet q̄ in tus sūt. Et ad opatiōem illud qdē o3 potēs sūt z robusti. illud vero ad exteriora debile Istud p̄o ad q̄terē deteri. ad motū aūt salu brius. Et de filiis qdē generatiōes. p̄p̄riam vtilitatē p̄o p̄munem. Hoz quidē vero est nutrire. hozū vero edocere est.

In hoc q̄ro caplo pbs docet q cōitatio viri z mu liens sit maxime naturalis. Ideo yconomus dicit h̄re ma ximā curā de vxore. qd intelligit de istis q sunt in do mo. Nā nec vir nec mulier p̄t sine tali cōitatiōe natura lia exercere. Scdo docet q cōitatio a brutis differt a rōnabilibz p̄māz in hoc. qz talis appetit in brutis so lū est appetit naturalis. sed in hoie fit ex vtroqz cā ex pre appetit naturalis qz rōnalis sūt. Scdo differt qz talis cōitatio in brutis fit solū p̄ter generatiōem filio rū. sed in hoibz nō p̄ter hoc. sed vt in defectu parentū filij succurrāt eis. z ecouerso. Tercio qz p̄māz cōica tiōem viri z mulieris vir z mulier acq̄runt sibi eē p̄p̄t tuū z summū bonū appetere. qd est maxime naturale. Etiā talis cōitatio est naturalis. qz natura dedit vir ro z seie instrumenta generandi. Fecit em̄ virū forte z mulierē debile. ita qz vir defendat mulierē. Etiaz vir dicitur videre q sunt extra domū z ea p̄curare si fuerint ne cessaria: Mulier p̄o ad ea q sunt in domo: vt ad filios z filias vt illas p̄seruentur. z sic erit bona p̄p̄ortio. Ad euidētiā istius capli erūt tria dubia

Dubitatur primo

Utrum (si filius z pater ambo sunt in extrema ne cessitate constituti) plus sit subueniendum patri qz

filio. Et videt q p̄māz p̄tri. Nā magistris parētibz et dijs nō p̄t reddi equalens meritū. s̄ erit p̄māz p̄tri sub ueniendū qz filio. Ad hoc dicit q pater p̄māz diligit filiu suū qz ecouerso. ergo plus dicitur filio subueniri qz ecetra. Tener p̄māz. nā illud qd plus diligit. illi plus est subue niendūz. Ans p̄bat. qz illud plus diligit qd est ps sua qz illud qd nō est ps sua. sic est de filio. qz Ad rōem dicit q plus est subueniendū filio. p̄ter rōem statim factaz Et negat p̄māz. qz sicut rōne p̄baret q plus esset subue niendū patri qz deo vel sibi ipsi. qd nō est dicendūz

Dubitatur scdo. vtrū plus sit obediendū patri qz al teri. Rūdetur q alteri. qz deo magis obediendū est qz patri. imo interdū etiā obediendū est p̄laris zc

Dubitatur tertio. vtrū vir z mulier sunt eiaidē sp̄ci. Vbi sciendū q quoz sunt p̄tutes cardinales. vt patz q̄ro et bicoz. s̄z p̄p̄tia. fortitudo. iusticia: z pruden tia. Et etiā sūt quoz dotes cardinales in q̄bz vniunt sicut ianua in cardinibz. Vtrū grā. p̄p̄tia corripit sanitas. fortitudinē robur. iusticie pulcritudo. z prude tie corripit agilitas. Hodo q̄bz intēctus pueniūt ra les dotes sunt magis virtuosū. z sic est de viris. qz tal les sunt magis p̄tuoū. Ipsi em̄ sunt pulcritores: robu stiores. agiliores. z saniores. loquendo tū de tota sp̄. Et sic p̄z q viri z mulieres dicit fm magis z minus. Illa aūt nō diuērficant speciem. z sic p̄z rōnis zc.

Rimo qdē igitur leges ad vxorem nō iuriari. sic em̄ nec ipse iniurias pa tatur. hoc etiaz cōis lex seq̄tur. Et sicut pic tagorici dicunt tanqz famulaz ductaz de la re nequaqz decet opinari. nec iniuriandum decet: Iniuriā quoqz dico p̄municatiōis viri qui foris sunt. De coitu p̄o nec indige renec tanqz absentē abstinere nō posse. sed taliter vtrū q sufficiat presente z nō presente. Vnde etiā bene habet qd Hesiodus dicit. H̄portet puellam ducere. vt doceat bonos mores. nam dissimiles mo: ū/ nequaqz ama biles. De ornatu aūt etiaz sicut nec moribz oportet elatos ad inuicem appropinquare sic nec corporibz. Ornatus aūt nihil diffe rens est locutionis tragediaruz in appa ratu ad inuicem

In hoc q̄ro caplo pbs docet quatuor documen ta. Primum est. vir nō debet facere iniurias mulieri. Rō est. qz al's viceuersa ipsa viro faceret iniuriā. Et intel ligitur documentū sic. Vir nō debet coire cū alia mul iere sibi illegitima. Secūdū documentū est. vir suā vx orem cognoscere debet temperate. Rō est. qz si nimis modicū. tunc daret mulieri occasiōem peccandi. Si ni mium posset destruere eam. Tercū documentum est

melius est p[er]trahere euz virgine q[ua]m cum vidua. Ratio est. quia virgo melius p[er]pelli potest ad viuendum fm te neplacitum viri q[ua]m vidua. Quartum documentu[m] est Expediens est q[uo]d vir z mulier habeat ornatus v[er]equales. Ratio est quia al[ter]s inter eos or[ati]o posset discordia si in ornatu essent inaequales. Et sic patet intentio phi[losophi] in hoc capitulo

Et possessionibus autem primus q[ui]dem ac magis necessarium q[uo]d optimum z principalissimu[m]. Hoc autem est homo. Propter quod decet primo seruos studiosos ordinare. Seruorum aut[em] species due sunt. scilicet curatio: z operatio. Quia vero videmus q[uo]d doctrine equales quosdam iuvenes faciunt necesse est ordinantem nutrire doctrinis. q[ui]bus attendenda sunt opa liberaliora. Colloquius vero ad seruos nec iniuriari nec p[er]dissolutos permittere. z liberalioribus q[ui]dem honorandus. operatoribus pluralitate cibariorum. Et quoniam potatio vini iniuriosos liberos facit: z multe gentes a bonia sicut carthodonenses in exercitu, manifestus est q[uo]d de hoc aut nihil aut paru[m] est dandum. Existentibus vero tribus opere. pena. z victu. Aliud quidem nec puniri. nec operari victu habere iniuriosos facit. Aliud vero penas z opera habere. victum aut[em] no[n] violentum z debilitatus facit. Restat ergo opera dare z victum sufficientem. Nam sine mercede impossibile est dominari seruo: merces autem victus sit sicut z in alijs. Quia bonis bonum non fit z melioribus melius. nec premia bonitatis. sed malicie peiores sunt. sic z deseruis. Propter q[uo]d z deliberare oportet z distribuere singula p[ro]p[ri]e. z victu z vestitus ocium. z penas vero z opere imitantes medicorum veritatem. vtilitates medicine respiciendo. quoniam farmacia non esca propter continuitatem. Genera vero ad opera

de seruis sunt optima. que nectimida. nec fortia valde. Utraq[ue] enim inique agunt. valde enim timidi non patiuntur. et valde iracundi non obediunt. Oportet enim in omnibus finem ponere. Justum enim z moderatum libertatem in meritis poni. voluit enim liberare quando meritum est z tempus determinatum.

In hoc secundo capitulo philosophus docet de interiore possessione domus. scilicet de seruis: de qua nouem ponit documenta. Quorum primum est: seruus est: ma z necessaria possessio yconomi. Quid ratio est. q[uo]d est optima z principalissima pars domus. Secundus documentu[m] est: oportet ordinare seruos studiosos. Ratio est. na[m] ex quo prima z necessaria possessio est. v[er]o dicit documentu[m] primum: ergo oportet ordinare seruos studiosos: a quorum bonitate possessio dependet. Unde seruus est: organum animatum actiuum et separatum alterius hominis existens. (Organum) dicitur loco generis: quia dominus per seruum operatur tanq[ua]m per organum. Secundo dicitur (animatum) ad differentiam inanimatorum. Tercio dicitur (actiuu[m]) ad differentiam instrumenti artificis. Quarto dicitur (separatum) propter manus z pedes. Quinto dicitur (alterius homo existens). Nam seruus non est sui ipsius. etiam dicitur hoc ad excludendum oues z boves. Tercium documentu[m] est: expedit vt dominus seruum a nutrire nutriet. Cuius ratio est. q[uo]d propter bonum sibi impensum diligentius laborat: z suas fiducias respicit operationes. Quartum documentu[m] est: yconomus debet loqui seruis modeste: z no[n] iniuriosa. vel scandalosa. Cuius ratio est. quia si dat seruis verba iniuriosa: tunc prohibentur a labore. Si etiam dat eis verba nimis suauia: tunc reddit se p[er]emptibilem. quia nimia familiaritas p[er]emptum parit. Quintum documentu[m] est: yconomus debet ordinare diligentem seruis suis cibaria in copia. Cuius ratio est: quia in hunc finem serui laborant: vt satientur. Sextum documentu[m] est: yconomus non debet seruis suis dare vinum. Et ratio est. quia non debet filiis suis dare vinum. quibus magis videtur licere potio vini: ergo nec seruis licet. Antecedens patet. nam propter vinum forte recederent a labore. q[uo]d vini z mulieres faciunt apostatare sapientes. Septimu[m] documentu[m] est: yconomus debet dare seruis suis opus: z penas determinato tempore. z victu sufficientem. Ratio est. quia si dat eis victum sine opere: tunc facit eos lassatos z inobedientes. Si vero dat eis opus sine victu: tunc sunt nimis debiles. Et p[ro] pena intelligit opus laboriosum. Octauu[m] documentu[m] est: serui no[n] debent esse timidi. Iracundiores nec passionati. Ratio est. q[uo]d si sunt timidi: no[n] sustinent ardua. Si iracundi: no[n] verentur dominum. Debent igitur esse mediocres. Nonu[m] documentu[m] est: yconomus de suis seruis q[ui]bus dare o[mn]ia. q[ui]bus aut[em] labores. t[ame]n moderate. Ratio est: quia (vt dicitur in ethicis) rebus quietis z ludus necessaria sunt vice. Sic igitur p[ro] intentione phi[losophi] q[ui]ntu[m] ad presentem tractatum.

Decies vero yconomice sunt quatuor quas circa res oportet habere. Est enim acquirere possibile. oportet esse z ea vero custodire. Si vero nonnulla vtilitas acquirendi nec non esse ornatum z vsum vtilis. Hoc enim gra[m] illius egenus. distingui t[ame]n oportet singula. z magis fructifera oportet esse. et sic operationes distribuere. Ad custodia[m] vero z latonicis licet vti. Attica vero dispositio vtilis. retribuens enim o[mn]ia emunt. Et horrei dispositio z positio non est in dispositionibus peioribus. Et p[ro] ip[s]o vero o[mn]ia ordinari. z singula ad ip[s]um respicere. Et dyoy dicebat. ne mo aliena z p[ro]p[ri]a curat: Vn[de] quicquid puenit p[ro] se fieri oportet z cura[m] habere z p[ro]fiani et libij puerbium bene habet. Alius q[ui]de[m] interrogatus q[uo]d magis equu[m] impingat. d[omi]ni oculus. Libius vero interrogatus. quale stercus ad agrum optimu[m]. d[omi]ni vestigia dicit. Custodienda quide[m] igitur alia ip[s]um v[er]u[m]. alia vero ypozem. Et vtriusq[ue] distinguant opera dispositionis. Et ad hoc distinguendum. in p[ro]p[ri]is q[ui]dem dispositionibus seu ordinantibus raro. In his vero que sub cura sunt sepe. Non enim possunt bene nisi appareat bene imitari. nec in alijs erit cura. Vn[de] impossibile negligentibus d[omi]nis super astitores sollicitos esse: Lum aut[em] hec ad virtute[m] bonam nam z ad dispositione[m] vtilia. oportet p[ro]p[ri]e d[omi]nos seruis surgere. omnibus surgere et dormire vltimos. z nunq[ua]m sine custodia domu[m] esse. sicut et ciuitate[m]. Et quecu[m]q[ue] oportet eum facere nec nocte nec die omittere. Surge re t[ame]n de nocte hoc enim ad sanitatem et ad p[ro]p[ri]am z ad bonam disp[osi]tionem vtile.

In secundo tractatu p[ro]p[ri]e dicitur de speciebus yconomice capiend[is] yconomice p[ro]p[ri]e habere quo quis domu[m] sua[m] bene regit. Et iste tractatus diuiditur in duo capitula. In primo ponit tria documenta. quorum primum est. q[uo]d

quatuor sunt spes yconomice. scilicet acquisitiua z custodia ordinatiua z vtilis. Secundum est. q[uo]d yconomus debet plus curare fructifera. Ratio est. quia illa valent ad conseruatione[m] domus. Terciu[m] est. q[uo]d o[mn]ia (que p[ro]tinet ad domu[m]) yconomus debet custodire. vt eis t[em]p[or]e necessitatis vti possit. Ad euidentia[m] aut[em] meliore[m] p[ro]p[ri]e dicitur erunt tria dubia

Dubitatur primo

Utrum quis possit bene appetere diuitias virtuosas. Et videtur q[uo]d no[n]. quia tunc fieret auarus. Ad hoc dicit q[uo]d diuitie bene possunt virtuosas appetere. et maxime ille que consistunt in operationibus naturalibus z artificialibus. Ad probatione[m] dicitur. q[uo]d ipsa procedit indiffinita. z non vniuersaliter. ergo etc.

Dubitatur secundo. vtrum diuitie sunt in infinitu[m] appetende. Ad hoc dicit q[uo]d non. quia homo est p[ro]p[ri]e finit[us]. modo finitum no[n] debet appetere infinitu[m]. Et si diceret. t[ame]n illiberalis non appetit in tantu[m] quatinus appetitus plus desiderat. ergo etc. Responderet q[uo]d liberalitas no[n] solum consistit in accipiendo. sed etia[m] in exponendo. scilicet quod qualiter q[ui] z sic de alijs circumstantijs.

Dubitatur tertio. vtrum quis possit acualiter appetere diuitias in infinitu[m]. R[es]ponderet p[ro]mo. si intelligit q[uo]d inclinatio est infinita. vel q[uo]d appetitus est infinitus. et sic est falsum. Secundo r[es]ponderet sic. q[uo]d illa res que appetitur sit infinita. z sic iterum est falsum. Tercio responderet. q[uo]d quantumcu[m]q[ue] aliquis appetit diuitias: t[ame]n potest adhuc plures appetere. z sic potest concedi q[uo]d habetur p[ro]mo politico. scilicet q[uo]d appetit diuitias creascit in infinitu[m].

Si modicis quide[m] rebus atticus modus v[er]u[m] fructu[m] vtilis dicit. In magis

aut[em] diuitijs bis que ad annu[m] z ad mensum consumuntur. Idem de supellectiliu[m] vsu eoz que quotidie. z eoz que raro. hec tradenda sunt sepe astantibus sup his. Et eoz custodia[m] p[ro] temp[or]e aliquo faciendu[m]. vt non lateat q[uo]d salu[m] z quod deficit. Domu[m] etia[m] ad reze custodia[m] construenda[m] ad sanitatem z salutem ipsaz que intus. Dico aut[em] rebus puta vicia qualibus z indumentis. qualis expedit z vicia qualium. q[ui]a sicca z qualia humida. Aliaz quoq[ue] rez. qualis locus amicis z seruis et liberis. feminis z masculis z extraneis. Domu[m] oportet quide[m] frigidam esse p[ro] estate. calidam p[ro] hyeme. Nec etia[m] versus sit borea: z non equaliter lata. Videt etia[m] in magis yconomus vtilis hostiari esse q[ui] in alijs sit inutilis ad salute[m] i[ra]t[us] z cret[us]. Ad bonu[m]

vero usum vasorum latoniarum. Opus est enim vni quodque in suo loco poni. sic enim paratum est...

In secundo capitulo philosophus docet de aliis spectibus economicorum. et ponit tria documenta. Primum economicum est sicut in...

Quoniam mulierem omnibus que intus sunt. domini oportet curam habentem omnem...

ingredi vllum. si non precepit vir. cauente precipue sba forensium mulierum ad corruptionem...

propter filios filiasque foras tradere aut recipere intus. tunc autem parcat viro in omnibus...

Secundum est scilicet liber economicorum. in quo philosophus dicitur magister complere de coicatore viri et uxoris ad inuicem...

Ad arbitrari deest proposita mulierem viri mores et vite sue leges sibi imponi a deo...

gram obtinebit. cum curatus extiterit. et cum ab egritudine fuerit liberatus. Et si quid eo iu...

In primo capitulo ponit tria documenta. Primum. vir dicitur studere ut inueniat leges que faciunt optimam mulierem...

sanctus fiet. aut circa quod magis vir sane mentis studebit. quod ex optima et preciosissima muliere...

Acim bonorum sobrie mulieris est si videtur rit virum suum obseruantem sibi castitatem...

2. ca

3. ca

3. ca

2. ca

lem esse. et ipsa circa virtutem iusta et fidelis erit Ergo et prudentem virtutem non decet ignorare nec pariteris quod sui honoris sunt. nec quod uxoris. et filij proprii decens tribuens unicuique sua sunt. ut sic factus et iustus multo iustiter quisque honore suo paratus Nec si alio rui quidem multa dedit. propria auferendo libenter accepit. Filij quod iusti ac proprius est uxoris ad virum quod societas et bonorum fidelis. Proprius quod non decet homines sane metis ut vbi cuius contingerit ponere semen suum. nec ad qualicumque accesserit. proprium immittere semine. ut non degeneribus vilius et iniustus filia liberis legitime fiat. ut quod sic uxoris honore prius suo. filij pro ad opprobrium adiungat. De his quod oibus viro reuerentia debet. Appropinquare vero decet virum et uxori proposito. et cum multa honestate modestia. et timore dabo sibi coniunctio eius. qui bene habet ac liciti operis et honesti multa modestia et fide utendo. Parua quod de spontanea remittendo peccata. et si quid aut per ignorantiam deliquit moneat. nec mentem incutiat sine pudore et verecundia. Nec etiam sit nimis negligens nec seuerus. talis quod passio mulieris meretricis et adultere est. Cum verecundia aut et pudore equilater diligere et timere libere mulieris est ad proprium virum. Duplex enim timoris species est. alia quod dem fit cum verecundia et pudore. quod utunt ad presens sobrium filij et honesti. et ciues proposito ad benignos rectores. Alia vero cum inimicitia et odio. sicut serui ad dominos. et ciues ad tyrannos iniquos et iniuriosos. Et his quod oibus diligens meliora uxoris sibi concordem et fidelem et propriam facere decet. ut prius viro et non vereat semper. et non minus ac si prius adesset. et tanquam reus oim cura tores. et quoniam vir abest ut sentiat uxorem quod nullus est melior sibi. nec modestior. nec magis sibi proprius viro suo. ut ostendat hoc in principio

pio ad comitum bonum se respiciens nociva quibus nociva sunt in talibus. Et si ipse sibi maxime dominet. optimus totius vite rector existit et uxorem talibus vni decebit Am nec amicitiam nec timorem sine pudore nequaquam horauit homerus. sed vbi amare precepit cum modestia et pudore Time re autem sic hedena ait dicens: prius reuerentem ac metuendum est mihi et terribilis amantissime focer. nil aliud dicens quam cum timore ipsum diligo et pudore Et rursus vlixes ad nausicam dixit. Te mulierem valde miro et timeo. Arbitrat enim homerus sic ad inuicem virum et uxorem bene putas ambos bene fieri taliter se habentes. Nemo enim diligit nec miratur peiorum vni se. nec etiam timorem cum pudore. sed bene omnes passiones contingunt ad inuicem melioribus et natura benignis timoribus cum scia ad se mulieres. Hunc habitum vlixes ad penolpen huius in absentia eius uxorem nihil deliquit. Agmen non autem propter crissidem ad eius uxorem peccauit. in ecclesia ducens mulierem captiuam. et non bonam. immo ut dicitur barbaram. in nullo tamen deficere Litimestra non equidem bene ex se liberos habentem neque virum communicare visus est. Qualiter enim iuste qui antequam sciret illam qualis fieret erga se nup per violentiam duxit vlixes autem rogante ipsum atlante filia sibi cohabitare. et promittente ipsum facere immortalis. nec ut fieret immortalis perdere presumpsit uxoris affectum. dilectionem. et fidem: maxime arbitrans penam suam fieri si malus existeret immortalitate mereat bene. Nam cum filia atlantis tunc iacere noluit propter amicorum salutem. immo respondit ei. quod nihil dulcius eius patriam posset videri. quibus aspera existeret. et orauit magis mortalem uxorem filium videre. quod vivere sic et finit et uxore sua fidem suam seruabat: pro quibus recipiebat equilater ab uxore sua.

In quarto et quinto capitulis principale deum philosopho phi est quod economus debet studere ut periret sibi optimos filios Et alia (quod resumit) sunt prehabita

Atque etiam et autor in vlixis oratione ad nausicam honorare. maxime viri et uxoris. cum sit nuptus pudica societate. Oravit enim deos sibi dare virum et domum et vnanimitatem aptam: et virum non quemcumque sed bonum. Nihil enim magis bonum ipsa in hominibus ait esse. quantum concordet vir et uxor in voluntatibus domum regant. Hinc patet rursus quod non laudat vnanimitatem ad inuicem que circa sua seruicia fit. sed eam quod aio et prudentia iuste iuncta non voluntatibus domus regere non sufficiat. Et ite dicitur quod cum huiusmodi delectatio sit multe quod de tristitie inimicis fuerit in ipsius aiatibus. Nam gaudia multa et maxime ipsum aut verum dicentem. Nam viro quod de circa optima concordie exitibus necesse est vtriusque amicis sibi ad inuicem concordare. Deum fortes exites esse terribiles inimicis suis, amicis autem vtilibus. His pro discordantibus dicitur et amici. Deum vero et infirmos esse. et maxime huiusmodi ipse sentire. In istis autem mulier maxime precipit aliorum. Nam quod de que praua sunt et impudica inhibere sibi inuicem. ea pro quod iuxta posse eorum pudica et iusta fundimenter sibi ipsis fuisse. **Studentes ergo primo omnem curam parentum habet vir quod de curam eorum quod sunt mulieris non minus quam suorum. uxor pro eorum quod sunt viri. deum amicorum et filiorum et reus totius domus tanquam tota cura habeat: Colluctantes ad inuicem ut plurimum bonorum ad quam vtraque causa fieret et melior atque iustior. Dimitteret quidem superbia. regentes autem in ratione. et habentes humile modum mansuetum. Ut cum ad senectutem ventet libera a beneficio et a multis curis occupacionis et voluntatum. que interdum fuerit in iuuentute habere inuicem. et filij respondere vterque eorum**

ad domum plurimum bonorum rector factus: ista tim scire aut per fortunam malum. aut per virtutem bonum. In quibus (quod vicerit) maximam meritum a dijs consequitur ut per dicitur ait. Dulce enim sibi cor et spes immortalium multitudinem voluntatum gubernat. Secundum autem a filijs felicitate ab senectute depasti. propter quod proprie et cointer iuste considerantes ad omnes deos ac homines cum qui vitam habent. et multum ad ad suam uxorem et filios et parentes In secundo tractatu philosophus ponit quod de tota viri et mulieris respectu. In secundo capitulo dicitur quod tam vir quam mulier debet studere ut habeat tantam curam de amicis uxoris sicut contra. Secundo dicitur quod ipsi magna curam debet habere in iuuentute. ut in senectute possint secure vivere. et sic dabit eis honorem et magna laus ab hominibus. Ad cuiusmodi autem meliorem omnium predictorum in secundo erunt quatuor dubia

Dubitatur primo

Utrum quis debet plus diligere filios quam se. Ad hoc dicitur quod economus plus debet diligere se quam filios et uxorem. Ratio est quod homo debet sibi maxime esse amicus. ut ethicoz. Etiam plus debet videre de muliere bona quam de nutrimeto proprii corporis. Dubitat secundo. utrum quis plus debet diligere uxorem quam parentes. Et videtur quod sic. nam propter uxorem quis relinquit parentes. igitur. Secundo plus restringit uxorem quam parentibus. etiam inter eos est vinculum indissolubile. Tercio maior est deus amicitia ad uxorem quam ad hoc dicitur quod non ut patet per philosophum in hoc secundo. et in ethicoz. Un simpliciter loquendo debet plus diligere parentes. patet nam a parentibus plus recipit. scilicet et vivere. Ad primam igitur rationem negetur simpliciter licet enim dimitat parentes quod ad beatitudinem non tamen simpliciter quod non minus est eis se obligatus Ad secundum dicitur quod solu ad certum tempus pro associat uxori. sed non se nec in oibus Ad vitam neget assumptum. nam inter filios et parentes maxima est amicitia propter omnia bona que delectabilia sunt honesta et vtilia. Dubitat tertio. utrum debet plus diligere filios quam uxorem. Et videtur quod non. quod est uxori pro plus. Secundo quod vir potest abnegare filios et non uxorem. Ad hoc dicitur quod debet plus diligere filios quam uxorem. patet quod uxor diligit propter filios. sed filij plus diligunt. quod propter quod vniquoque tale et illud magis. Etiam filij sunt eius parentes. modo plus debet diligere suam matrem quam non matrem. Ad primam igitur rationem negetur assumptum. et dicitur quod plus est obligatus filijs quam uxori. et debet eos educare et seruare. Ad secundum dicitur quod pater non debet abnegare filios. nec potest nisi propter malicias eorum. Et dicitur. Dubitat vltimo. utrum debet plus diligere uxorem quam proprium corpus. Et videtur quod non. quod homo est se maxime sibi amicus. sed plus seipsum debet diligere re quam uxorem. Ad hoc dicitur loquendo de amore ordinato. tunc dubium est falsum. ut satis ostendit ratio. De alio autem amore loquendo (de quo loquitur philosophus in hoc secundo) potest concedi quod quis tenetur uxorem plus diligere quam ad eius bonitatem. Sed cum sit de amore ordinato qui a seipso incipit. Nos autem cum amare procedat. per cuius amorem nos debet nos efficiat. quod caritas perfecta est in seipso in secula seculorum.